ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΛΕΣΒΟΥ ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878

ΔΕΣΜΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
• ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878 •

Βα

Ο ΓΕΡΟΣΤΑΘΗΣ

Ἢ

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΤΗΣ

ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΜΟΥ ΗΛΙΚΙΑΣ,

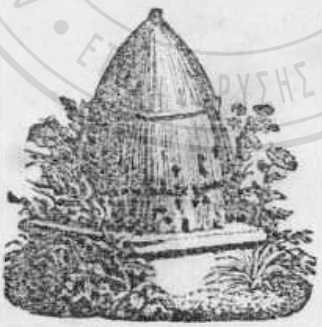
ΥΠΟ

ΛΕΟΝΤΟΣ ΜΕΛΑ.

« Κειμήλια ἔσθλὰ καὶ νέοισι χρήσιμα. »

(Εὐριπίδου.)

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Σ. Κ. ΒΛΑΣΤΟΥ

(Κατὰ τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ, ἀριθ. 212).

1860.

Ε. Κ.

ΔΕΣΜΗ ΠΛΟΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878

ΦΙΛΙΠΠΩ ΛΑΒΡΑΝΩ

ΤΩ ΚΕΡΚΥΡΑΙΩ

ΤΗΝ

ΒΙΒΛΟΝ ΤΑΥΤΗΝ,

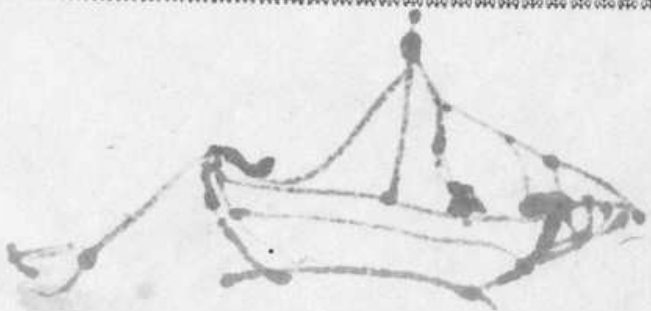
ΤΗΣ ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΛΟΚΑΓΑΘΙΑΣ
ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΣ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΜΑ,

ΕΙΣ ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ

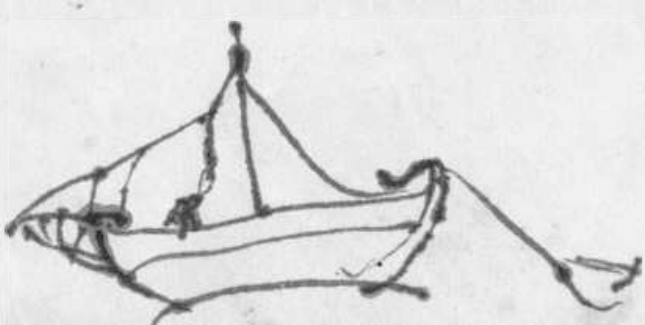
ΒΑΘΥΤΑΤΗΣ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ

ΕΥΣΕΒΑΣΤΩΣ ΑΝΑΤΙΘΗΣΙ

ΛΕΩΝ ΜΕΛΑΣ.

ΔΕΣΧΗ ΠΛΩΜΑΡΙΟΥ "ΒΕΝΙΑΜΙΝ Ο ΛΕΣΒΙΟΣ"
• ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1878 •

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ
ΤΗΣ
ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΜΟΥ ΗΛΙΚΙΑΣ.

Α.

Ο ΓΕΡΟΣΤΑΘΗΣ.

« Θεῶν ὑπηρεσίαν ἡγήσατο τὴν
ἐπιμέλειαν καὶ σωτηρίαν τῶν νέων. »
(Πλουτάρχου.)

Εἴς τινα κωμόπολιν τῆς Ἠπείρου, πλησίον τῶν Ἰωαννίνων, ἔζη πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ὁ Γεροστάθης, γέρων ἑβδομηκοντούτης περίπου, ἀλλ' εὔρωστος καὶ ὑγιής. Αἱ παρειαί του ἦσαν πάντοτε ῥοδοκόκκινοι, οἱ ὀφθαλμοί του ζωηροὶ καὶ ἐκφραστικώτατοι, γλυκύτατον τὸ μειδίαμά του, καὶ ὡς χιὼν κατάλευκος ἡ περικοσμοῦσα τὴν κεφαλήν του κόμη.

Ἀλλ' ἡ φρόνησις καὶ καλοκαγαθία ἦσαν τὰ οὐσιωδέστερα χαρακτηριστικὰ τοῦ ἀνδρός. Πάντες δὲ καθ' ὅλην τὴν Ἤπειρον ὡς κοινὸν πατέρα ἠγάπων καὶ ἐσέβοντο αὐτόν.

Τὴν παιδικήν του ἡλικίαν διῆλθε σπουδάζων εἰς τὰ σχολεῖα τῶν Ἰωαννίνων· διεκρίθη δὲ πάντοτε μεταξὺ τῶν συμμαθητῶν του διὰ τὴν φιλότιμον αὐτοῦ ἐπιμέλειαν, διὰ τὴν ὀρθὴν κρίσιν του, διὰ τὸ καλὸν μνημονικόν του, καὶ ἰδίως διὰ τὴν ἄκραν τῶν ἠθῶν του χρηστότητα.

Ὅτε περὶ τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας του ἐτελείωσε τὰς σπουδάς του, ἀποχαιρετήσας τὴν σεβασμίαν μη-

τέρα του καὶ τὴν τυραννουμένην πατρίδα του, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ ξένα, ὅπου πρὸ χρόνων ἔζη ἐμπορευόμενος ὁ πατήρ του.

Εἰς τοιαύτην ἐκουσίαν ἀλλὰ πικρὰν ἐξορίαν ἠναγκάζοντο νὰ ὑποβάλλωνται πολλοὶ τῶν Ἠπειρωτῶν ὅπως ἀναπνεύσωσιν ἀέρα ἐλεύθερον, ἀποκτήσωσι δὲ καὶ ἐξασφαλίσωσι περιουσίαν τινα χρηματικὴν πρὸς περίθαλψιν τῶν οἰκογενειῶν των καὶ τῆς δυστυχούσης πατρίδος των.

Ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἔζησεν ὁ Γεροστάθης εἰς τὰ ξένα, περιελθὼν διαφόρους πόλεις τῆς Ῥωσσίας, Αὐστρίας, Γαλλίας καὶ Ἰταλίας. Φιλομαθὴς δὲ πάντοτε, φιλόπονος, καὶ φιλότιμος, οὔτε τὸν καιρὸν ἐπὶ ματαίῳ ἔχανεν, οὔτε τὰ σεμνὰ ἤθη του ἔφθειρεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἐμπόριόν του μετὰ ζήλου ἐνησχολεῖτο, καὶ εὐρωπαϊκὰς γλώσσας μετ' ἐπιμελείας ἐσπούδαζε, καὶ εἰς τὴν μελέτην ἠθικῶν, ἱστορικῶν καὶ φιλολογικῶν συγγραμμάτων εὐχαρίστως κατεγίνετο, καὶ τὰς ἀληθεῖς κοινωνικὰς πρόοδους τοῦ εὐρωπαϊκοῦ βίου μετὰ προσοχῆς παρετήρει.

Ἡ τερπνοτέρα ὅμως ἐνασχόλησις τοῦ Γεροστάθου ἦτον ἡ ἀνάγνωσις τῶν ὡραίων Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων. Καθ' ὅλας τὰς περιηγήσεις του οἱ Παράλληλοι Βίοι τοῦ ἀγαθοῦ Πλουτάρχου, τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ γλυκυτάτου Ξενοφῶντος, καὶ τὸ Ἀνθολόγιον τοῦ φιλόπαιδος Στοβαίου ἦσαν πάντοτε οἱ ἀχώριστοι σύντροφοί του.

Ἀδύνατον δὲ ἦτο ν' ἀπαντήσῃ νέον Ἕλληνα καὶ νὰ μὴ συστήσῃ θερμῶς εἰς αὐτὸν τὴν μελέτην τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων.

Ταμεῖα Σοφίας καὶ Ἀρετῆς ἀπεκάλει ὁ γέρων τὰ Ἑλληνικὰ συγγράμματα· τὴν δὲ Ἑλληνικὴν γλῶσσαν *κλεῖδα* τῶν πολυτίμων τούτων ταμείων. Ὁποία δὲ ἀφροσύνη, ἔλεγε, νὰ κρατῶμεν τὴν κλεῖδα ἄχρηστον, καὶ νὰ μὴ ὠφελώμεθα ἐκ τῶν ἀνεξαντλήτων θησαυρῶν, τοὺς ὁποίους αὕτη περικλείει! Δικαίως λοιπὸν ἐταλάνιζεν ὅσους, ἀφοῦ κοπιάσωσιν εἰς τὰ σχολεῖα πρὸς ἐκμάθησιν τῆς Ἑλληνικῆς, παραμελοῦν ἀκολούθως τὴν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην τῶν Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων.

Δὲν ἐθεώρει δὲ *Ἑλληνισμὸν* τὴν ἁπλῆν γνῶσιν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, ἀλλὰ τὴν ἀπόκτησιν τῶν σοφῶν ἰδεῶν, καὶ τὴν ἐξάσκησιν τῶν μεγάλων κοινωνικῶν ἀρετῶν, αἵτινες ἐν τῷ μέσῳ τοῦ παλαιοῦ καὶ νέου κόσμου ἀπηθανάτισαν τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα.

Διὰ τῆς σπουδῆς τῶν Ἑλλήνων ἂς μορφώσωμεν ἑλληνικῶς τὸ φρόνημα καὶ τὴν καρδίαν, καὶ τότε, ἔλεγεν ὁ γέρων, θέλομεν ἀναφανῆ ἄξιοι ἀπόγονοι τῶν ἐνδόξων προγόνων μας, καὶ τέκνα ἄξια νέας Ἑλλάδος!

Πολλοὶ οἱ λεγόμενοι *Χριστιανοί*, ἀλλὰ δυστυχῶς ὀλίγοι οἱ *ἀληθῶς Χριστιανοί*, οἱ ὄχι μόνον πιστεύοντες ἀλλὰ καὶ *πράττοντες* τὰ τοῦ Χριστοῦ. Ἐκ τῶν ὀλίγων δὲ τούτων ἦτο καὶ ὁ ἀγαθὸς Γεροστάθης. Πιστὸς εἰς τὰ δόγματα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μετ' εὐλαβείας πάντοτε ἐξεπλήρου ὅλα τὰ ἐξωτερικὰ καὶ ἐσωτερικὰ καθήκοντα τοῦ ἀληθοῦς χριστιανοῦ. Πολλάκις δὲ ἔλεγεν ὅτι, ἐὰν ἐκ νεκρᾶς ἡλικίας ἐσυνειθίζαμεν πάντες εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐκπλήρωσιν τῶν ὡραίων τοῦ Χριστοῦ παραγγελμάτων, ὥστε νὰ διάγωμεν χριστιανικῶς ὄχι μόνον ἐντὸς τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν βιωτικῶν ἀσχολιῶν μας, ἡ ἁρμονία, ἡ τόσον θαυμασίως διέπουσα ὅλα τὰ οὐράνια σώματα, ἤθελε βεβαίως βασιλεύει καὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἂν καὶ ἐγήρασεν ἐπὶ τῆς ξένης γῆς ὁ Γεροστάθης, οὐδεμίαν ὅμως στιγμὴν ἔπαυσεν ἐνθυμούμενος τὴν φίλην πατρίδα του καὶ τὴν γραῖαν μητέρα του, ἥτις πρὸ ἐτῶν ἤδη ἔκλαιε καὶ τοῦ συζύγου της τὸν θάνατον, καὶ τοῦ υἱοῦ της τὴν στέρησιν.

Οὔτε τοῦ χρυσίου ἡ δίψα, οὔτε τῆς εὐρωπαϊκῆς ζωῆς τὰ θέλγητρα ἐμπόδισαν τὸν Γεροστάθην τοῦ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν γεννήσασαν αὐτὸν κωμόπολιν· διότι, καὶ τὸ καθῆκον τοῦ νὰ παρηγορήσῃ τὴν ἀσθενῆ του μητέρα ζωηρῶς συνησθάνετο, καὶ χρέος ἱερὸν αὐτοῦ ἐθεώρει τὸ νὰ συντελέσῃ κατὰ δύναμιν εἰς τῆς πατρίδος του τὴν βελτίωσιν.

Ἅμα λοιπὸν διὰ τῆς φιλοπονίας, οἰκονομίας, καὶ τιμιότη-

τός του ἀπέκτησε χρηματικήν τινα κατάστασιν, δι' ἧς καὶ αὐτὸς ἀνέτως ἠδύνατο νὰ ζήσῃ, καὶ τὴν πατρίδα του ἀποχρώντως νὰ περιθάλψῃ, ἐξησφάλισεν αὐτὴν εἰς Ρωσσικήν τινα Τράπεζαν, καὶ εἰπὼν τὸ *χαῖρε* εἰς τὰ ἀναμεμιγμένα καλὰ καὶ κακὰ τῆς πολιτισμένης Εὐρώπης, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν κωμόπολίν του, ὅπου μετὰ δακρύων χαρᾶς ἐνηγκαλίσθη καὶ τὴν φιλτάτην μητέρα του, καὶ τῆς νεότητός του τοὺς φίλους.

« *Πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω.* »

λέγει ὁ Ὅμηρος περὶ τοῦ πολυπείρου Ὀδυσσέως, ὅστις χρόνον πολὺν περιεπλανήθη μακρὰν τῆς πατρίδος του Ἰθάκης.

Πολλῶν ἀνθρώπων ἰδὼν τὰς πόλεις καὶ γνωρίσας τὰς ἰδέας, πολύπειρος ἐπανῆλθε καὶ ὁ Γεροστάθης μετὰ μακροχρόνιον ἀπουσίαν εἰς τὴν φίλην πατρίδα του.

Ἐξετάσας δὲ μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του περὶ τοῦ ἰατροῦ, τοῦ ἱερέως, καὶ τῶν διδασκάλων τῆς κωμοπόλεως, ἐπληροφορήθη ὅτι δὲν εἶχον εἰμὴ ἐμπειρικόν τινα ἰατρὸν καὶ ἀπαίδευτον ἐφημέριον, ὅστις συγχρόνως ἦτο καὶ ὁ διδάσκαλος τοῦ σχολείου· ἐπειδὴ δὲ τοιουτοτρόπως καὶ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς ἡ ὑγεία διεκινδύνευον, ἐθεώρησε χρέος του ὁ καλοκάγαθος γέρων νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς θεραπείας τῆς διπλῆς ταύτης ἐλλείψεως.

Ὅθεν ἐπροσπάθησε ν' ἀποκαταστήσῃ ἀμέσως εἰς τὴν κωμόπολιν ἐπιστήμονά τινα καὶ εὐϋπόληπτον ἰατρόν, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἔγραψεν εἰς διάφορα μέρη· ἀλλ' αἱ προσπάθειαί του δυστυχῶς ἀπέτυχον.

Συμφωνήσας λοιπὸν μετά τινος σεμνοῦ καὶ ἀξιοτίμου νέου, ὅστις εὐδοκίμως εἶχε τελειώσει τὰς σπουδάς του εἰς Ἰωάννινα, ἀπέστειλεν αὐτὸν δι' ἐξόδων του εἰς Ἰταλίαν ὅπως σπουδάσῃ τὴν Ἰατρικήν, καὶ ἐπανέλθῃ ἰατρὸς ἐπιστήμων εἰς τὴν κωμόπολιν, συγχρόνως δὲ καὶ διδάσκαλος τῶν Ὑγιεινῶν παραγγελμάτων, καὶ τῶν στοιχειωδῶν γνώσεων τῆς Φυσικῆς καὶ τῆς Χημείας.

Εἰς τὴν τερπνοτέραν δὲ καὶ ὑγιεστέραν θέσιν τῆς κωμο-

πόλεως ἔκτισε δι' ἰδίων ἐξόδων σχολεῖον εὐρύχωρον, προσκαλέσας συγχρόνως καὶ δύο ἱκανοὺς καὶ φιλοτίμους διδασκάλους πρὸς ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας. Τὸν δὲ ἀπαίδευτον ἐφημέριον ἀντικατέστησε διά τινος πεπαιδευμένου καὶ κατὰ πάντα σεβασμίου ἱερέως, ὅστις ὄχι μόνον εἰς τὸν ναὸν σεμνοπρεπῶς ἱερούργει ἐξηγῶν πάντοτε σαφέστατα καὶ γλυκύτατα τὰ θεῖα τοῦ Εὐαγγελίου παραγγέλματα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ σχολεῖον ἐδίδασκε προσπαθῶν πάντοτε νὰ ἐνσπείρῃ εἰς τὰς τρυφερὰς τῶν τέκνων καρδίας τοὺς σωτηρίους σπόρους τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν καὶ καθηκόντων.

Ἀλλ' ἡ καλοκαγαθία τοῦ Γεροστάθου δὲν περιωρίσθη ἕως ἐδῶ. Διὰ τῆς γλυκύτητος καὶ ζωηρότητος τοῦ ὁμιλητικοῦ χαρακτῆρός του κατώρθωσεν ἐντὸς ὀλίγου νὰ προσελκύσῃ τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν ἀγάπην ὅλων τῶν παιδίων τῆς κωμοπόλεως. Πολλάκις ἐπροσκάλει αὐτὰ εἰς τὴν οἰκίαν του, εἰς τὸν κῆπόν του, εἰς τὸ γεῦμά του. Συχνάκις δὲ ἐξήρχετο μετ' αὐτῶν εἰς πρωϊνοὺς καὶ δειλινοὺς περιπάτους· καὶ πάντοτε εὕρισκεν ἀφορμήν τινα νὰ εἴπῃ ἢ νὰ διηγηθῇ εὐάρεστόν τι καὶ ὠφέλιμον πρὸς τοὺς μικροὺς αὐτοὺς φίλους του, οἵτινες ἐπομένως καὶ ὡς πατέρα γλυκύτατον τὸν ἐσέβοντο, καὶ ὡς φίλον ἐπιστήθιον τὸν ἠγάπων.

Ὅλοι οἱ γέροντες ἀγαπῶσι συνήθως τὰς διηγήσεις, ὡς ἠγάπα αὐτὰς καὶ ὁ γέρων Ὅμηρος, ὅτε περὶ τὴν δύσιν τοῦ βίου του ἐποίει τὴν Ὀδύσσειάν του. Τὰς διηγήσεις λοιπὸν ἠγάπα καὶ ὁ Γεροστάθης, ὅστις ἐπιθυμῶν νὰ καταστήσῃ τοὺς μικροὺς φίλους του εὐτυχεῖς εἰς τὸ στάδιον τοῦ βίου των, καὶ νὰ προετοιμάσῃ, εἰ δυνατόν, εἰς τὴν πατρίδα τέκνα ἐνάρετα καὶ φιλόστοργα, διὰ καταλλήλων διηγημάτων ἐπροσπάθει νὰ κατορθώσῃ τοῦτο, μιμούμενος τοὺς γέροντας τῆς Σπάρτης, οἵτινες παρευρισκόμενοι πάντοτε καὶ εἰς τὰ συσσίτια καὶ εἰς τὰ γυμνάσια τῶν νέων, ἐδιηγοῦντο πρὸς αὐτοὺς τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ λαμπρὰ ἔργα τῶν προγόνων των πρὸς μόρφωσιν Σπαρτιατῶν ἐναρέτων.

Συχνὰ ἀνέφερεν ὁ γέρων τὸ τοῦ Ἰσοκράτους· «ὅτι τὰ *καλὰ* »*ἀκούσματα εἶναι καλήτερα πολλῶν χρημάτων, διότι τὰ* »*μὲν χρήματα εὐκόλως χάνονται, ἐνῷ τὰ καλὰ ἀκούσματα* »*παράγουν τὴν Παιδείαν καὶ Ἀρετήν, τὰ μόνα διαρκῆ καὶ* »*ἀθάνατα κτήματα τῶν ἀνθρώπων.*»

Τέκνον τῆς κωμοπόλεως, μαθητὴς τοῦ σχολείου, καὶ εἷς τῶν μικρῶν φίλων τοῦ Γεροστάθου ἦτο καὶ ὁ γράφων τὰ παρόντα. Ὅσα δὲ κατὰ τὴν παιδικήν μου ἡλικίαν ἤκουσα συναναστρεφόμενος τὸν σεβάσμιον καὶ ζωηρὸν ἐκεῖνον γέροντα, ἀποτελοῦν τὰς γλυκυτέρας καὶ ὡραιοτέρας ἀναμνήσεις ὅλου τοῦ βίου μου· αὐταὶ μὲ κατέστησαν εὐδαίμονα καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς μου, διότι πάντοτε καὶ διανοητικῶς μὲ ἔτερψαν καὶ ἠθικῶς μὲ καθωδήγησαν.

Τὰς ἀναμνήσεις λοιπὸν ταύτας, τοὺς μετὰ τοῦ Γεροστάθου περιπάτους, τὰς μετ' αὐτοῦ συναναστροφὰς καὶ διασκεδάσεις ἀπεφάσισα ἐσχάτως νὰ ἐκθέσω καὶ διὰ τοῦ τύπου νὰ δημοσιεύσω, εὔελπις ὅτι ἡ δημοσίευσίς των θέλει εὐχαριστήσει τὴν μακαρίαν ψυχὴν τοῦ φιλοπάτριδος ἐκείνου ἀνδρός, διότι οὕτω καὶ μετὰ θάνατον θέλει συντελεῖ εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ πατριωτικὴν διάπλασιν τῶν Ἑλληνοπαίδων, τοὺς ὁποίους τόσον ἠγάπα, καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστήριζε τὰς περὶ εὐτυχεστέρου μέλλοντος τῆς πατρίδος γλυκείας ἐλπίδας του.

Ταπεινὸς καὶ μετριόφρων ὁ Γεροστάθης δὲν ἐκαυχᾶτο οὔτε τὴν Ἀμερικὴν ὅτι ἀνεκάλυψεν, οὔτε τὴν πυρίτιδα ὅτι ἐφεῦρε. Μᾶς ἔλεγε δὲ καὶ μᾶς ἐδιηγεῖτο ἐξ ὅσων ἤκουσεν ἢ ἀνέγνωσεν, ἢ ἡ πολυχρόνιος πεῖρα τὸν ἐδίδαξε. Δὲν ἦσαν λοιπὸν τὰ παρὰ τοῦ Γεροστάθου λεγόμενα νεοφανῆ καὶ πρωτότυπα· ἀπ' ἐναντίας, τὰ πλεῖστα ἦσαν ἀρχαῖα καὶ εἰς πολλοὺς γνωστά, ἀλλὰ τερπνὰ καὶ ὠφέλιμα πάντοτε.

Ἀρχαῖος καὶ πασίγνωστος εἶναι καὶ ὁ ἥλιος· ἀλλὰ πόσον εὐεργετεῖ καὶ τέρπει τοὺς πάντας, καὶ ἰδίως ὅσους ἐντὸς ὑγρᾶς καὶ σκοτεινῆς φυλακῆς ἐστερήθησαν τῶν ζωογόνων ἀκτίνων του!

Πασίγνωστος καὶ κοινότατος ἐπίσης εἶναι καὶ ὁ ἄρτος, τὸν ὁποῖον καθ' ἡμέραν γευόμεθα, ἀλλὰ πόσον γλυκὺν καὶ σωτήριον εὑρίσκουσιν αὐτὸν οἱ πεινῶντες! Ὅτε δὲ καὶ ἡμεῖς μικρὰ παιδία ἠκούαμεν τὸν Γεροστάθην, ἐστερούμεθα τῶν εὐεργετικῶν ἀκτίνων τῆς παιδείας· πεινῶντες δὲ πρόοδον καὶ βελτίωσιν, εἰς τὸ σκότος τῆς νεανικῆς ἀπειρίας ἐκυλιόμεθα. Τὰ λόγια λοιπὸν καὶ τὰ διηγήματα τοῦ γέροντος, φωτίζοντα τὸν νοῦν καὶ τρέφοντα τὴν καρδίαν μας, δικαίως καὶ μᾶς ἔτερπον καὶ μᾶς ὠφέλουν.

Τὸ κάλλος τῆς Ἀρετῆς, ἂν καὶ ἀρχαιότατον, διαμένει πάντοτε νέον, τερπνὸν καὶ ἀμάραντον· ἡ δὲ ἕξις καὶ ὁ χρόνος ἀντὶ νὰ ἐλαττώσωσιν, ἔτι μᾶλλον αὐξάνουν τὴν λάμψιν τῶν ἀκτίνων του. Τὰ ἀμάραντα δὲ κάλλη τῶν Ἑλληνικῶν ἀρετῶν ἐπαρουσίαζε συνήθως καὶ ὁ Γεροστάθης ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μας.

Εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν Ἀναμνήσεών μου ἐπροσπάθησα νὰ διατηρήσω τὸ ἁπλοῦν, τὸ εὔληπτον, τὸ ἀφελὲς ὕφος τοῦ Γεροστάθου· ἀλλὰ πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐντυπώσω εἰς τὸν ἄψυχον χάρτην τὴν ἔμψυχον γλυκύτητα καὶ ἐκφραστικωτάτην ζωηρότητα τῆς προφορικῆς ὁμιλίας τοῦ ἀγαθοῦ ἐκείνου ἀνδρός.

Κατατάξας δὲ τὰς Ἀναμνήσεις μου εἰς εἰκοσιτέσσαρα κεφάλαια ἐπέγραψα ἐπὶ κεφαλῆς ἑκάστου ἓν ἐκ τῶν εἰκοσιτεσσάρων γραμμάτων τοῦ Ἀλφαβήτου· διότι ὅσα παρὰ τοῦ Γεροστάθου κατὰ τὴν παιδικήν μου ἡλικίαν ἠκροάσθην, ἐθεώρησα πάντοτε ὡς ἀποτελοῦντα τὸ *Ἀλφάβητον τῆς μεγάλης τέχνης τοῦ Βίου*, ἀλφάβητον ἀναγκαιότατον εἰς πάντα Ἑλληνόπαιδα, ὅπως δι' αὐτοῦ εὐχαρίστως διέλθῃ τὴν δύσκολον βίβλον τῆς ζωῆς του.

Β.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΘΕΜΕΛΙΟΝ.

« Τρεῖς εἰσὶν ἀρεταὶ τὰς χρεὼν σ' ἀσκεῖν, τέκνον·
» Θεούς τε τιμᾷν, τούς τε θρέψαντας γονεῖς,
» Νόμους τε κοινοὺς Ἑλλάδος· καὶ ταῦτα δρῶν,
» Κάλλιστον ἕξεις στέφανον εὐκλείας ἀεί. »
(Εὐριπίδου.)

Τὰ μελαγχολικὰ σύννεφα τοῦ χειμῶνος εἶχον ἤδη διασκεδασθῆ· οἱ κῆποι, αἱ πεδιάδες καὶ τὰ βουνὰ εἶχον ἀρχίσει νὰ ἐνδύωνται τὰς ἀνθηρὰς στολάς των, καὶ μελῳδικὰ τὰ ἀηδόνια ἐκελάδουν τὴν ἐπάνοδον τῆς τερπνῆς ἀνοίξεως, ὅτε μετὰ δοξολογίας, ἁγιασμοῦ καὶ παρατάξεως ἤνοιξεν εἰς τὴν κωμόπολίν μας τὸ συστηθὲν ὑπὸ τοῦ Γεροστάθου σχολεῖον.

Ὀλίγας δὲ ἡμέρας μετὰ τὴν ἔναρξιν τῶν μαθημάτων μᾶς ἐπροσκάλεσεν ἀφ' ἑσπέρας ὁ γέρων νὰ συνέλθωμεν ὅλοι εἰς τὴν οἰκίαν του τὴν αὐγήν, πρὶν ἐξημερώσῃ, διὰ νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ ἐκεῖθεν εἴς τινα ἐξοχήν.

Ὅλοι ἐπροσπαθήσαμεν νὰ ἐξυπνήσωμεν ἐγκαίρως διὰ νὰ μὴ στερηθῶμεν καὶ τῆς ἐξοχῆς τὴν διασκέδασιν, καὶ τοῦ Γεροστάθου τὴν ζωηρὰν καὶ εὐχάριστον συναναστροφήν.

Κατὰ τὴν προσδιωρισμένην δὲ ὥραν, εὐπειθεῖς εἰς τὴν πρόσκλησίν του, παρευρέθημεν ἅπαντες εἰς τὴν οἰκίαν του.

Μόνον οἱ συμμαθηταί μας Ἰωάννης καὶ Ἀθανάσιος δὲν ἐφάνησαν· διότι αὐτοί, ἀγαπῶντες πολὺ τὸν πρωϊνὸν ὕπνον, δὲν ἠμπόρεσαν ν' ἀποσπασθῶσιν ἐγκαίρως ἀπὸ τὰς δολίας ἀγκάλας τοῦ φίλου των.

Εὔθυμος καὶ ζωηρὸς μᾶς ὡδήγει ὁ γέρων διὰ μέσου ἀνθοσολίσου πεδιάδος εἰς λόφον τινὰ πλησίον τῆς κωμοπόλεως, ὅπου, ὡς ἔλεγεν, ἀναβαίνοντες ἐπρόκειτο νὰ ἴδωμεν θέαμα ὡραῖον.

Βῆμα ταχύ! μᾶς ἐφώναζε καθ' ὁδόν, διὰ νὰ προφθάσωμεν

ἐγκαίρως τὸ θέαμα. Ἀξιοθαύμαστος δὲ ἦτον ἡ εὐκινησία τοῦ Γεροστάθου, διότι καὶ ῥυάκια καὶ χανδάκια ὡς νέος ἐπήδα, καὶ τοὺς ἀνηφόρους μ᾽ ἐλαφρότατον βῆμα ἀνέβαινεν.

Η ΑΝΑΤΟΛΗ.

Ὅτε ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ἐφθάσαμεν, ὡραία καὶ ἐκτεταμένη πεδιὰς ἀπροσδοκήτως ἐπαρουσιάσθη ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μας. Εἰς τὸ ἄκρον τῆς πεδιάδος, ἐκεῖ ὅπου ὁ οὐρανὸς ἐφαίνετο ἐγγίζων τὴν γῆν, μᾶς ἔδειξεν ὁ Γεροστάθης λίμνην τινά, καὶ πρὸς τὴν λίμνην αὐτὴν μᾶς εἶπε νὰ προσηλώσωμεν διά τινας στιγμὰς τὰ βλέμματα καὶ τὴν προσοχήν μας. Μετ᾽ εὐλαβείας λοιπὸν καὶ σιωπῆς ἐστρέψαμεν ὅλοι πρὸς τὴν λίμνην περιέργους τοὺς ὀφθαλμούς.

Ὁ ὁρίζων ἐφαίνετο μᾶλλον μελαγχολικός· ἀλλὰ μετ᾽ ὀλίγον ὁ οὐρανὸς ἤρχισε βαθμηδὸν νὰ φωτίζεται, καὶ τὰ σύννεφα νὰ ἐπιχρυσόνωνται· ἐκ τῶν ὑδάτων δὲ τῆς λίμνης ἡσύχως καὶ μεγαλοπρεπῶς ἀνεφάνη βαθμηδὸν ἐξερχόμενος κατάχρυσος ὁ δίσκος τοῦ ἡλίου, μεταβάλλων τὰ ὕδατα τῆς λίμνης εἰς στιλπνότατον ἄργυρον, φαιδρότητα δὲ καὶ λάμψιν ἐπιχέων ἐπὶ τῆς φύσεως ὅλης.

— Τί λαμπρόν! τί ὡραῖον θέαμα! ὁμοφώνως ἐκράξαμεν ὅλοι, διότι ποτὲ προηγουμένως δὲν εἴχομεν παρατηρήσει τὸ ἐξαίσιον τοῦτο τῆς φύσεως θέαμα.

— Παρατηρήσατε καὶ θαυμάσατε, παιδία μου, μᾶς εἶπεν ὁ γέρων, μὲ πόσην μεγαλοπρέπειαν στέλλει ὁ Θεὸς καθ᾽ ἑκάστην αὐγὴν τὸν λαμπρὸν αὐτὸν ἀστέρα τῆς ἡμέρας, διὰ νὰ φωτίσῃ μὲ τὸ ὡραῖόν του φῶς, καὶ διὰ νὰ ζωογονήσῃ μὲ τὰς θερμάς του ἀκτῖνας καὶ ἡμᾶς, καὶ τὰ ζῶα, καὶ τὰ φυτά. Μαύρη καὶ σκοτεινή, μαραμένη καὶ νεκρὰ ἤθελεν εἶσθαι ἡ φύσις ὅλη, ἂν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ ἡλίου δὲν ἐφώτιζε, δὲν ἐθέρμαινε, δὲν ἐζωογόνει αὐτήν. Τόσον δὲ μεγαλοπρεπές, τόσον εὐεργετικὸν εἶναι αὐτὸ τὸ μέγα πλάσμα τοῦ Θεοῦ, ὥστε πολλοὶ λαοὶ ἐν τῇ ἀμαθείᾳ καὶ τῇ ἁπλότητί των ἐξέλαβον τὸ πλάσμα ἀντὶ τοῦ

Πλάστου, καὶ ἀντὶ νὰ λατρεύσωσι τὸν ἀληθινὸν Θεόν, τὸν πλάσαντα καὶ τὸν ἥλιον καὶ πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ, ἐλάτρευσαν ὡς Θεόν των αὐτὸν τὸν ἥλιον.

Μᾶς ὑπενθύμισε τότε ὁ Γεροστάθης Δῆμόν τινα, ὅστις πρό τινων ἡμερῶν εἶχεν ἐπιστρέψει εἰς τὴν κωμόπολιν ἐλευθερωθεὶς ἀπὸ τὰς φυλακὰς τῶν Ἰωαννίνων· ἦτον ὁ ἄθλιος κατάχλωμος ὡς τὸ κηρίον, μαραμένος ὡς τὸ φύλλον τοῦ φθινοπώρου, ἰσχνὸς, ἀδύνατος καὶ ἡμιθανής.

— Καὶ διατί; διότι κατάκλειστος ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ἐντὸς ὑπογείου καὶ σκοτεινῆς φυλακῆς, δέκα ὁλόκληρα ἔτη ἐστερήθη τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, διὰ τῶν ὁποίων ὁ πανάγαθος Θεὸς ζωογονεῖ τὰ πλάσματά του.

Καθ' ἑκάστην λοιπὸν αὐγὴν πρὸς Ἀνατολάς, ὡς *Ἀνατολικοὶ Χριστιανοί*, ἂς στρέφωμεν τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἂς δοξάζωμεν, καὶ ἂς εὐχαριστῶμεν τὸν Ὕψιστον, τὸν ζωογονοῦντα διὰ τοῦ λαμπροῦ τούτου ἀστέρος τὴν ὕπαρξιν, τὴν ὁποίαν ἐπὶ τῆς γῆς μᾶς ἔδωκεν.

Ἀλλ' ἐξ Ἀνατολῶν δὲν ἐξέρχεται μόνον ὁ εὐεργετικὸς ἥλιος, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων· ἐξ Ἀνατολῶν ἐξῆλθον, καὶ διὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην μετέβησαν τὰ *Γράμματα*, ἡ *Ποίησις*, ἡ *Φιλοσοφία*, ἡ *Καλλιτεχνία*, ὁ *Πολιτισμός*, ἡ *Ἐλευθερία*, καὶ ἐπὶ τέλους ὁ *Χριστιανισμός*, αὕτη ἡ θεία καὶ ἀληθὴς θρησκεία τῆς Πίστεως, τῆς Ἐλπίδος, τῆς Ἀγάπης, καὶ τῶν Καλῶν Ἔργων.

Ἂς ἐμμένωμεν λοιπόν, παιδία μου, πιστοὶ καὶ ἀκράδαντοι εἰς τὴν Ἀνατολικὴν τοῦ Χριστοῦ μας Ἐκκλησίαν, οἰκτείροντες τοὺς προσπαθοῦντας νὰ ὑποσκάψωσι τὰ *θεοστήρικτα* θεμέλια αὐτῆς. Ἂν δὲ ὡς Χριστιανοί, καὶ Χριστιανοὶ Ἀνατολικοί, πάσχωμεν, καταδιωκώμεθα, καὶ ἐπιβουλευώμεθα, ἂς ὑπομένωμεν μὲ καρτερίαν τὰ πάντα, καὶ ἐπὶ τέλους θέλομεν σωθῆ, θέλομεν θριαμβεύσει. «*Ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται*,» μᾶς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Θεοῦ δὲν εἶπεν ἐπὶ τῆς γῆς εἰμὴ ἀληθείας, καὶ ἀληθείας μεγάλας!

ΤΑ ΑΝΘΗ.

Ἀφοῦ ἐπὶ τοῦ λόφου ἐθαυμάσαμεν τὴν ὡραίαν τοῦ ἡλίου ἀνατολήν, ἠρχίσαμεν νὰ καταβαίνωμεν πρὸς τὴν πεδιάδα, ἥτις, καταπράσινος καὶ καταστόλιστος ἀπὸ ἄνθη, ἔτι λαμπροτέρα ἐφαίνετο τότε, ὅτε αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου διέλυον τὴν λεπτὴν δρόσον τῆς νυκτός.

— Παρατηρήσατε, μᾶς εἶπεν ὁ Γεροστάθης, αὐτὸ τὸ πράσινον χρῶμα τῆς πεδιάδος πόσον γλυκύτατον εἶναι, καὶ πόσον τέρπει τὰ ὄμματά μας! Στρέψατε τοὺς ὀφθαλμούς σας καὶ πρὸς τὸν οὐρανόν, ἰδέτε τὸ γαλανὸν καὶ ἥμερον χρῶμά του, πόσον εὐχαριστεῖ, πόσον ἐξημερόνει τὴν καρδίαν μας! Ἤθελεν εἶσθαι βεβαίως ἀδύνατον νὰ ἐπιθυμήσωμεν, ἀντὶ τοῦ πρασίνου τῆς πεδιάδος καὶ τοῦ γαλανοῦ χρώματος τοῦ οὐρανοῦ, ἄλλα καταλληλότερα καὶ γλυκύτερα χρώματα. Τόσον δὲ ἀληθὲς εἶναι τοῦτο, ὥστε καὶ ὅσοι ὑποφέρουν ὀφθαλμίαν εἰς πράσινα ἢ γαλανὰ χρώματα καταφεύγουν πρὸς παρηγορίαν τῶν πασχόντων ὀφθαλμῶν των.

Θεωρήσατε, καὶ αὐτὰ τὰ ποικίλα καὶ τερπνότατα ἄνθη! Δι' αὐτῶν ὁ Ὕψιστος ἠθέλησε νὰ διακόψῃ τὴν μονοτονίαν τῆς πρασίνης πεδιάδος, καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν ὡραιοτέραν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας. Τρέξατε λοιπόν, παιδία μου, καὶ εὐγνώμονα πρὸς τὸν πανάγαθον Θεόν, ὅστις ἔπλασε καὶ σᾶς καὶ τὰ ἄνθη ταῦτα τοῦ ἀγροῦ, συνάξατε ἐξ αὐτῶν καὶ δοξολογήσατε τὸν Πλάστην.

Ὁ Γεροστάθης ἐκάθησεν ὑπὸ τὴν σκιὰν δένδρου, ἡμεῖς δὲ ἀμέσως ἐσκορπίσθημεν εἰς τὴν πεδιάδα συνάζοντες ἄνθη.

Ἀφοῦ δὲ ἕκαστος ἐξ ἡμῶν ἐσύναξεν ὅσα ἤρεσεν, ἠρχίσαμεν νὰ φιλονεικῶμεν τίνος ἦσαν τὰ ὡραιότερα· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ φιλονεικία ἀντὶ νὰ διαλυθῇ ἐγίνετο ζωηροτέρα, ἐπανήλθομεν ὅλοι πρὸς τὸν γέροντα διὰ ν' ἀποφασίσῃ ἐκεῖνος τίς ἐσύναξε τὰ ὡραιότερα.

Ἐχαμογέλασεν ὁ Γεροστάθης, καὶ εὐκόλως διέλυσε τὴν φι-

λονεικίαν εἰπών· ὅτι ὅλα εἶναι ἐπίσης ὡραῖα καὶ ἀξιοθαύμαστα, διότι εἰς ὅλα ἀνευρίσκει τις καὶ θαυμάζει τὴν Σοφίαν, τὴν Ἀγαθότητα καὶ τὴν Παντοδυναμίαν τοῦ Πλάστου.

Ὁ γέρων μᾶς ἔδειξε τότε τὴν μηχανὴν τοῦ ὡρολογίου του, καὶ μᾶς ἠρώτησεν ἂν νομίζωμεν ὅτι ἡ μηχανὴ αὕτη ἐγένετο μόνη της καὶ κατὰ τύχην.

— Ὄχι βέβαια, ἀπεκρίθημεν ὁμοφώνως, ὁ ὡρολογᾶς τὴν ἔκαμε, καὶ ὄχι ἡ τύχη.

Ὁ δὲ Γεροστάθης μᾶς ἠρώτησε πάλιν ἂν ὡρολογᾶς, μὴ ἔχων νοῦν καὶ δύναμιν, ἠδύνατο νὰ κατασκευάσῃ τὴν μηχανὴν τοῦ ὡρολογίου.

— Ὄχι βέβαια, ἀπεκρίθημεν καὶ εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην τοῦ γέροντος, ὅστις ἐξηκολούθησε λέγων τὰ ἑξῆς·

— Ἀλλ' ὁ μηχανισμὸς τοῦ ἁπλουστέρου ἄνθους εἶναι ἀσυγκρίτως τελειότερος καὶ πολὺ πλέον ἀξιοθαύμαστος ἀπὸ τὴν μηχανὴν τοῦ ὡρολογίου μου. Ἐὰν σκεφθῶμεν πῶς ἕκαστον ἄνθος γεννᾶται ἀπὸ τὸν σπόρον του, πῶς αὐξάνει καὶ τρέφεται διὰ τῶν ριζῶν καὶ λεπτοτάτων σωλήνων του, πῶς χρωματίζεται, πῶς εὐωδιάζει, βεβαίως θέλομεν πεισθῆ ὅτι ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον δὲν ἠδύναντο νὰ παράξωσι τοιοῦτον ὀργανικὸν ὄν, καὶ ὅτι διάνοια καὶ δύναμις ἀσυγκρίτως ἀνωτέρα ἀπὸ τὸν νοῦν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ ὡρολογοποιοῦ ἔπλασαν τὰ ἄνθη ταῦτα.

Ἀλλ' ὁ ὀργανισμὸς τῶν ζώων, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, πόσον σοφώτερος, πόσον τελειότερος εἶναι!

Πόσον δὲ καταπληκτικὴ καὶ θαυμασία ἡ μεγάλη μηχανὴ τοῦ ὡρολογίου ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν *Κόσμον*! Ὁ ἥλιος, οἱ πλανῆται, οἱ δορυφόροι αὐτῶν καὶ ὅλα ἐν γένει τὰ οὐράνια σώματα, κινούμενα εἰς προσδιωρισμένας γραμμὰς καὶ χρονικὰ διαστήματα, ἁρμονικώτατα δὲ καὶ ἄνευ διακοπῆς περιστρεφόμενα ἐντὸς τοῦ Στερεώματος, ἀποτελοῦν αὐτὸ τὸ μέγα καὶ ἐξαίσιον τοῦ Κόσμου ὡρολόγιον.

Βεβαίως οὔτε ἡ τύχη καὶ τὸ αὐτόματον, οὔτε ὁ περιωρι-

σμένος νοῦς καὶ αἱ μικραὶ δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου ἠδύναντο ποτὲ νὰ παράξωσι τοιούτους ἐκπληκτικοὺς ὀργανισμούς, τοιαύτην θείαν καὶ ὑπεράνθρωπον ἁρμονίαν.

Νοῦς λοιπὸν ὑπεράνθρωπος, Σοφία ὑπερτάτη, καὶ Δύναμις ἀκαταμέτρητος ἐδημιούργησε ταῦτα πάντα· καὶ διὰ τοῦτο *Πάνσοφον* καὶ *Παντοδύναμον* ἀποκαλοῦμεν τὸν Θεόν, τὸν δημιουργὸν τοῦ Παντός.

Ὁ Δαυΐδ, ψάλλων τὴν σοφίαν καὶ μεγαλουργίαν τοῦ Πλάστου, ὀρθότατα ἔλεγε· « *Πόσον μεγάλα καὶ θαυμαστὰ εἶναι τὰ ἔργα Σου, Κύριε! Πάντα ἐν Σοφίᾳ ἐποίησας.* »

Καὶ αὐτὸς ὁ Ὅμηρος, ὁ ἀρχαιότερος καὶ μεγαλήτερος Ποιητὴς τῶν προγόνων μας, σπουδάσας τὴν φύσιν ὡς οὐδεὶς ἄλλος, συνησθάνθη καὶ εἰς τὴν Ὀδύσσειάν του ἐκήρυξε τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Ὑψίστου, εἰπών· « *Θεός . . . γὰρ δύναται ἅπαντα.* »

Ἀφοῦ δὲ ὁ Θεὸς, ὡς πανάγαθος πατὴρ, ἐπρονόησεν ὅλα τὰ πρὸς τροφήν, ἐνδυμασίαν, κατοικίαν καὶ διατήρησίν μας ἀναγκαῖα, ἠθέλησε διὰ τῆς ἀπείρου ποικιλίας τῶν ἀνθέων καὶ τὰ αἰσθητήριά μας ἀθώως νὰ τέρπῃ, καὶ τὰς καρδίας μας νὰ ὡραΐζῃ.

Τὰ ἄνθη μᾶς ὑπενθυμίζουν τὴν ἐπὶ τῆς γῆς πανάγαθον παρουσίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπομένως τὰ χρέη τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης. Ἀλλὰ καὶ ἅπασα ἡ φύσις τὴν ὕπαρξιν καὶ παρουσίαν τοῦ Πλάστου μᾶς παριστᾷ.

Τί ἄλλο εἶναι τῷ ὄντι ἡ φύσις αὕτη, μᾶς εἶπεν ὁ γέρων, παρὰ ναὸς ἀπέραντος καὶ μεγαλοπρεπής, τὸ ἄπειρον μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ παριστάνων; Θόλος τοῦ μεγάλου τούτου ναοῦ εἶναι ὁ ἀπέραντος θόλος τοῦ οὐρανοῦ· λαμπάδες δὲ αὐτοῦ ἄσβεστοι τὰ ἄσβεστα φῶτα τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἀπείρων ἀστέρων! Εὑρισκόμενοι δὲ πάντοτε ἐντὸς αὐτοῦ ἂς μὴ παύωμεν σεβόμενοι καὶ δοξολογοῦντες τὸν Ὕψιστον!

Πάντα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἠγάπα καὶ ἐθαύμαζεν ὁ ἀγαθὸς γέρων, ἀλλ' ἰδιαιτέραν κλίσιν εἶχε πρὸς τὰ ἄνθη, τὰ ὁποῖα

καὶ εἰς τὸν κῆπόν του ἐπιμελῶς ἐκαλλιέργει καὶ ἐπεριποιεῖτο. Ἡ πρὸς τὰ ἀθῶα δὲ καὶ ὡραῖα ἄνθη ἀγάπη τοῦ γέροντος ἀποχρώντως ἀπεδείκνυε τὴν ὡραιότητα καὶ ἀγαθότητα τῆς ψυχῆς του. Διότι ὅστις θαυμάζει τὸ μεγαλεῖον καὶ ἀγαπᾷ τὴν ὡραιότητα τῆς φύσεως, ἀναγκαίως ἀγαπᾷ καὶ σέβεται τὸν δημιουργὸν αὐτῆς. Ὅστις δὲ ἀγαπᾷ καὶ σέβεται τὸν Θεόν, ἀναγκαίως μορφόνει ἀγαθὴν καὶ ἐνάρετον τὴν ψυχήν του, μακάριον δὲ καὶ εὐτυχῆ τὸν βίον του.

ΤΑ ΠΤΕΡΑ.

Ὑπὸ τὸ δένδρον, ὅπου ὁ Γεροστάθης ἐκάθητο, εὕρομεν πτερά τινα ὡραῖα, τὰ ὁποῖα τῷ ἐπαρουσιάσαμεν ὅπως θαυμάσῃ καὶ ἐκεῖνος τὸν ζωηρὸν καὶ ποικίλον χρωματισμόν των.

— Ὡραιότατα τῷ ὄντι εἶναι τὰ χρώματα ταῦτα, μᾶς εἶπε, καὶ χαίρω διότι ἀρχίζετε ἤδη νὰ παρατηρῆτε καὶ νὰ θαυμάζετε τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ. Διὰ τῶν λαμπρῶν αὐτῶν χρωμάτων καὶ τὰ πτηνὰ καταστολίζει ὁ Ὕψιστος, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν συγχρόνως τέρπει. Ἀλλὰ τὰ πτερά, ἐκτὸς τοῦ ὡραίου χρωματισμοῦ των, ἔχουν καὶ ἄλλας ἰδιότητας πολὺ πλέον ἀξιοθαυμάστους, αἵτινες σαφέστατα ἀποδεικνύουν τὴν σοφίαν, τὴν πρόνοιαν, τὴν ἀγαθότητα τοῦ πλάστου των, καὶ τὴν σκοπιμότητα τῶν ἔργων αὐτοῦ.

Τὰ πτερὰ εἶναι τὸ ἔνδυμα, τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰ πτηνά· διὰ νὰ διατηρῶνται λοιπὸν θερμὰ ἐν καιρῷ χειμῶνος παρατηρήσατε τὴν ὕλην τοῦ ἐνδύματος τούτου, καὶ θέλετε εὑρεῖ αὐτὴν ὁμοιάζουσαν τὸ βαμβάκιον καὶ τὸ μαλλίον, καὶ ἐπομένως ἐπίσης θερμήν. Δὲν ἐφρόντισε λοιπὸν ὁ Πλάστης μόνον περὶ τῆς ἐξωτερικῆς λαμπρότητος τοῦ ἐνδύματος, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἀναγκαίας αὐτοῦ θερμότητος.

Διὰ τῶν πτερῶν προσέτι ἐπρόκειτο τὰ πτηνὰ νὰ πετῶσιν. Ἐὰν λοιπὸν τρίχες μαλακαί, ἢ ὀστρακοδέρματα σκληρὰ ἐκάλυπτον τὰ πτηνά, δὲν ἤθελον ἐμπορεῖ βεβαίως δι' αὐτῶν νὰ διασχίζωσι τὸν ἀέρα· ὅθεν καὶ ἐλαστικὰ καὶ συγχρόνως στε-

ρεὰ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὰ πτερά των, ὅπως δύνανται εὐκόλως νὰ πετῶσιν ἀπὸ κλῶνον εἰς κλῶνον, καὶ ἀπὸ τόπον εἰς τόπον πρὸς ἀνεύρεσιν τροφῆς, κατοικίας καὶ καταλλήλου κλίματος.

Εἰς ὅλα, εἰς ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ παρουσιάζεται ἡ θεία πρόνοια, ἡ ἀνωτάτη σκοπιμότης καὶ ἡ ἄκρα αὐτοῦ ἀγαθότης! δικαίως λοιπὸν λέγομεν καὶ πιστεύομεν ὅτι *πανταχοῦ παρὼν εἶναι ὁ παντάγαθος Θεός!*

Μετὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς δι' ἱκανὴν ὥραν ἐσιώπησε, θέλων φαίνεται νὰ δώσῃ καιρὸν εἰς μὲν τὸν μικρὸν νοῦν μας νὰ συλλάβῃ καὶ χωνεύσῃ τὰς παρατηρήσεις του, εἰς δὲ τὴν καρδίαν μας ν' ἀναπτύξῃ τὰ πρὸς τὸν πλάστην ὀφειλόμενα αἰσθήματα.

ΤΑ ΑΚΑΡΠΑ ΔΕΝΔΡΑ.

Προχωροῦντες σιωπηλοὶ εἰς τὸν περίπατον ἐπλησιάσαμεν ὡραιότατον πλάτανον, περὶ τὰς ῥίζας τοῦ ὁποίου ἡσύχως ἔρρεε ῥυάκιον διαυγέστατον.

Δὲν ἐνθυμοῦμαι δὲ τίς ἐκ τῶν συμμαθητῶν μας εἶπε τότε πρὸς τὸν Γεροστάθην· — Ἂν αὐτὸς ὁ πλάτανος ἦτο δένδρον κάρπιμον ἠθέλαμεν φάγει τώρα ὀλίγους καρπούς· διατί ὁ Θεὸς ἔκαμεν αὐτὰ τὰ ἄκαρπα δένδρα; καὶ αὐτὸ τὸ ῥυάκιον τί χρησιμεύει ἐδῶ εἰς τὴν ἐρημίαν; πόσον καλήτερον θὰ ἦτον ἂν εἴχαμεν αὐτὸ εἰς τὴν κωμόπολιν!

— Ὁ Θεός, παιδίον μου, ἀπήντησεν ὁ γέρων, ὁ Θεός, ὅστις ἐδημιούργησε καὶ τὸν πλάτανον, καὶ τὸ ῥυάκιον, καὶ σέ, καὶ τὸν κόσμον ὅλον, ἐγνώριζε καὶ γνωρίζει πολλὰ περισσότερα καὶ ἀπὸ σὲ καὶ ἀπὸ ἐμὲ καὶ ἀπὸ τοὺς σοφωτέρους τῶν ἀνθρώπων. Παρατήρησε ἐν τούτοις πόσαι φωλεαὶ πουλίων εἶναι πλεγμέναι ὑπὸ τοὺς κλάδους τοῦ πλατάνου τούτου! Ἄκουσε πόσα πουλάκια, ἀναπαυόμενα ἐπὶ τῶν κλώνων τοῦ ἀκάρπου τούτου δένδρου, κελαδοῦν ἁρμονικώτατα ὑμνοῦντα τὴν ὡραιότητα τῆς ἀνοίξεως, καὶ θέλγοντα τὰς ἀκοάς μας! Ἐνθυμήσου ὅτι ὑπὸ τὰ φύλλα τοῦ πλατάνου αὐτοῦ προφυλάττονται τὰ μικρὰ πτηνὰ καὶ ἀπὸ τὴν βροχὴν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀπὸ

τὴν καῦσιν τοῦ ἡλίου, καὶ ἀπὸ τοὺς ὄνυχας τῶν ἁρπακτικῶν ὀρνέων. Πόσοι δὲ βοσκοί, γεωργοὶ καὶ ταξειδιῶται, ὅταν ὁ ἥλιος τοῦ θέρους φλογίζῃ, ἔρχονται καὶ ἀναπαύονται ὑπὸ τὴν παχεῖαν σκιὰν τοῦ δένδρου τούτου, καὶ δροσίζοντες τὴν δίψαν των εἰς τὸ διαυγὲς ἐκεῖνο ῥυάκιον δοξολογοῦν τὸν Θεόν! Πόσα δὲ ποίμνια καὶ πόσα πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ δὲν ποτίζει προσέτι τὸ δροσερὸν αὐτὸ ῥυάκιον τῆς ἐρήμου!

Αἱ οἰκίαι, ἐντὸς τῶν ὁποίων κατοικοῦμεν, τὰ θρανία, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀναπαυόμεθα, καὶ τὰ τραπέζια, ἐπὶ τῶν ὁποίων γευόμεθα καὶ γράφομεν καὶ ἀναγινώσκομεν, εἶναι κατεσκευασμένα ἐκ ξύλων καὶ σανίδων κομμένων ἀπὸ δένδρα ἄκαρπα, ὁποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ πλάτανος. Πόσον δὲ ἠθέλαμεν τρέμει ἐν καιρῷ χειμῶνος, ἐὰν τὰ ξύλα τῶν ἀκάρπων τούτων δένδρων καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν ἄνθρακες δὲν ἐθέρμαινον τὴν ἑστίαν μας!

Μετὰ τοὺς λόγους αὐτούς, ἠρώτησεν ὁ Γεροστάθης τὸν συμμαθητήν μας ἂν ἐπιμένῃ θεωρῶν ἀνωφελῆ καὶ περιττὰ τὰ ῥυάκια καὶ τὰ ἄκαρπα δένδρα· τὸ δὲ παιδίον ἀπεκρίθη ὅτι καλῶς ἤδη ἐννόησεν ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀναγκαῖα καὶ ὠφέλιμα.

ΤΑ ΑΓΡΙΑ ΘΗΡΙΑ.

Ἄλλος δὲ ἐκ τῶν μικρῶν φίλων τοῦ Γεροστάθου εἶπε μετ' ὀλίγον πρὸς αὐτόν· — Ἐννοῶ καὶ ἐγὼ ὅτι τὰ ἄκαρπα δένδρα χρησιμεύουν, ἀλλ' εἰς τί δύνανται ποτὲ νὰ χρησιμεύσωσι τὰ ἄγρια καὶ αἱμοβόρα θηρία;

Δύσκολος ἦτον ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην. Ἀλλ' ὁ Γεροστάθης, ἀντὶ νὰ δείξῃ δυσαρέσκειαν τινά, ὑπέδειξε μάλιστα διὰ λεπτοῦ τινος μειδιάματος ὅτι ἡ ἐρώτησις εὐχαρίστησεν αὐτόν. Καὶ πραγματικῶς εὐχαριστεῖτο ὁ γέρων, ὁσάκις οἱ μικροί του φίλοι διὰ τῶν παρατηρήσεων ἢ ἐρωτήσεών των ἐδείκνυον ὅτι ἔθετον εἰς ἐνέργειαν τὸν νοῦν, τὴν κρίσιν, τὴν σκέψιν των, καὶ ὅτι ἐπομένως ἡ ψυχή των δὲν ἐκοιμᾶτο.

— Δὲν εἶναι εὔκολος ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην τοῦ συμμαθητοῦ σας, μᾶς εἶπε τότε ὁ Γεροστάθης· διότι δὲν εἶναι εὔκολον εἰς τὸν μικρὸν καὶ περιωρισμένον νοῦν τοῦ ἀνθρώπου νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς ὅλας τὰς ἀνεξερευνήτους βουλὰς τοῦ Ὑψίστου, καὶ νὰ ἀνεύρῃ τοὺς σκοποὺς ὅλων τῶν δημιουργημάτων αὐτοῦ.

Πόσα βότανα, πόσαι ῥίζαι ἐθεωροῦντο ποτὲ ἄχρηστοι καὶ περιτταί, καὶ ὅμως διὰ τῆς σπουδῆς καὶ διὰ τῆς πείρας ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἀνεῦρεν ἤδη ὅτι εἶναι διαφόρων ἀσθενειῶν ἰατρικὰ θαυμάσια!

Πόσαι βρύσεις, ἀναβρύουσαι θερμά, πικρά, ἢ ἁλμυρὰ ὕδατα, ἐθεωροῦντο ἄλλοτε καὶ περιτταὶ καὶ ἐπιβλαβεῖς, ἐνῷ σήμερον δι' αὐτῶν θεραπεύονται πλεῖσται ἀσθένειαι!

Ποῖος μεταξὺ τῶν ἀρχαίων ἐφαντάζετο ὅτι διὰ τοῦ γνωστοῦ μαγνήτου ἤθελεν ὁδηγηθῆ ποτὲ ὁ Κολόμβος εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς, καὶ ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἤθελον σήμερον ταξειδεύει τοὺς ἀπεράντους ὠκεανοὺς μὴ βλέποντες παρὰ οὐρανὸν καὶ θάλασσαν, μόνον δὲ ὁδηγὸν ἔχοντες μικρὰν μαγνητικὴν βελόνην!

Ποῖος ἐξεύρει, ἐξηκολούθησεν ὁ γέρων, τί θέλει ἀνακαλύψει μετὰ χρόνους ὁ ἀνθρώπινος νοῦς καὶ περὶ τῶν ἀγρίων θηρίων, τὰ ὁποῖα σήμερον ὄχι μόνον περιττά, ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβῆ θεωροῦνται!

Καὶ ὅμως τὰ ἄγρια θηρία μ' ἐνθυμίζουν τοὺς μεθυσμένους Εἵλωτας τῶν Σπαρτιατῶν.

— Ποῖοι ἦσαν οἱ μεθυσμένοι Εἵλωτες; ἠρωτήσαμεν ἀμέσως τὸν γέροντα· ὅστις ἀπήντησε τὰ ἑξῆς·

— Οἱ ἀρχαῖοι Σπαρτιᾶται, διὰ νὰ προδιαθέτωσι τὰ παιδία των κατὰ τῆς μέθης, ἐσυνείθιζον νὰ μεθῶσι τοὺς δούλους των Εἵλωτας, καὶ οὕτως ἔχοντας νὰ δεικνύωσιν αὐτοὺς εἰς τὰ τέκνα τῆς Σπάρτης.

Τὸ αὐτὸ πράττουν καὶ οἱ φιλοπάτριδες συγγραφεῖς τραγῳδιῶν καὶ κωμῳδιῶν, ὁσάκις παρουσιάζωσιν ἐπὶ τῆς σκη-

νῆς τοῦ θεάτρου ἀποτρόπαιόν τινα τύραννον, ἢ δοξομανῆ βασιλέα δικαίως τιμωρούμενον, ἢ γελοῖόν τινα ἄσωτον ἢ φιλάργυρον δικαίως ἐμπαιζόμενον.

Οἱ ἄνθρωποι, ὄχι μόνον διὰ τῶν καλῶν παραδειγμάτων γίνονται καλήτεροι, ἀλλὰ πολλάκις καὶ τὴν δυσμορφίαν καὶ τὰς ὀλεθρίας συνεπείας τῆς κακίας βλέποντες ἀποστρέφονται αὐτήν, διορθόνονται καὶ βελτιοῦνται.

Θέσας λοιπὸν ὁ Θεὸς τὰ ἄγρια θηρία ἐπὶ τῆς γῆς, ἴσως ἠθέλησε δι' αὐτῶν νὰ μᾶς εἴπῃ· « Σεῖς, ἄνθρωποι, τοὺς ὁ-
» ποίους καθ' ὁμοίωσίν μου ἔπλασα καὶ μὲ ψυχὴν λογικὴν
» καὶ ἀθάνατον ἐπροίκισα, ἐνθυμούμενοι τὰς τίγρεις, τὰς
» παρδάλεις καὶ τὰ λοιπὰ αἱμοβόρα θηρία, ἀποστραφῆτε τοὺς
» σπαραγμούς, τὰ αἵματα, τὴν σκληρότητα· γίνετε δὲ ἥμε-
» ροι, γλυκεῖς καὶ πρᾷοι! Βλέποντες τοὺς λύκους καὶ τὰ ἁρ-
» πακτικὰ ὄρνεα, ἀποστραφῆτε τὰς ἁρπαγάς, τὰς κλοπάς,
» τὰς ληστείας· γίνετε δὲ τίμιοι, ἐνάρετοι καὶ δίκαιοι! Μὴ
» ἦσθε φαρμακεροὶ ὡς οἱ ὄφεις! Μὴ ἦσθε δόλιοι ὡς αἱ ἀλώ-
» πεκες! Ἀποφεύγετε τὰς κακίας, καὶ ἐκλέγετε τὰς ἀρετὰς
» μιμούμενοι τὰς μελίσσας· ἀκολουθοῦντες δὲ τὸ παράδειγμα
» τῶν μυρμήκων, ἀγαπήσατε τὴν ἐργασίαν νέοι, διὰ νὰ μὴ
» πεινάσετε γέροντες! »

Ἡ ἀπάντησις αὕτη ἀρκετὰ εὐχαρίστησε καὶ τοῦ συμμαθητοῦ μας τὴν ἀπορίαν, καὶ τὴν ἰδικήν μας περιέργειαν περὶ τοῦ σκοποῦ τῶν ἀγρίων ζώων ἐπὶ τῆς γῆς.

Κατὰ τὸν πρῶτον πρωϊνὸν περίπατον φαίνεται ὅτι ὁ ἀγαθὸς γέρων ἠθέλησε νὰ θέσῃ εἰς τὰς καρδίας μας τὸ πρῶτον θεμέλιον τῆς εὐτυχίας, ἤτοι *τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην*·

« Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου,
» καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου· αὕτη
» ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή, » μᾶς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς τὸ ἱερὸν αὐτοῦ Εὐαγγέλιον.

Ο ΛΙΝΝΑΙΟΣ ΚΑΙ Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ.

Τὰ φυτὰ καὶ τὰ ἄνθη, τὰ ὁποῖα σήμερον ἴδομεν, μᾶς εἶ-

πεν ὁ Γεροστάθης ὅτε ἐπεστρέφαμεν ἐκ τοῦ περιπάτου, μ' ἐνθύμισαν, παιδία μου, τὸν περίφημον βοτανικὸν Λινναῖον καὶ τὴν βιβλιοθήκην του.

Ὁ Λινναῖος ἐγεννήθη εἰς τὴν Σουηδίαν, ἀφιέρωσε δὲ ὅλην του τὴν ζωὴν εἰς τὴν σπουδὴν τῶν φυτῶν. Ὅσον δὲ περισσότερον τὰ ἐσπούδαζε, τόσον περισσότερον ἐθαύμαζεν αὐτά, ἀνευρίσκων τὴν ἁπανταχοῦ παρουσίαν τῆς σοφίας καὶ παντοδυναμίας τοῦ Θεοῦ.

Θεωρήσας δὲ ὅτι εἶναι σωτήριον εἰς τὴν διαγωγὴν παντὸς ἀνθρώπου νὰ ἐνθυμῆται πάντοτε τὴν ἁπανταχοῦ παρουσίαν τοῦ Ὑψίστου, ἔγραψε μὲ μεγάλα γράμματα ἐπὶ τῆς βιβλιοθήκης του τὰς λέξεις αὐτάς· «*Ἔσο ἐνάρετος, ὁ Θεὸς παρών.*»

Τὰς φρονίμους αὐτὰς λέξεις ἂς ἐγγράψωμεν καὶ ἡμεῖς μὲ χαρακτῆρας ἀνεξαλείπτους εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὴν καρδίαν μας. Καὶ καθὼς τὸ ἡλιοτρόπιον προσηλόνεται πάντοτε εἰς τὸν ἥλιον, ἐξ οὗ καὶ φῶς καὶ θερμότητα καὶ αὔξησιν λαμβάνει, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἂς ἔχωμεν πάντοτε προσηλωμένον τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν εἰς τὸν Θεὸν, καὶ ἡ ζωή μας τότε θέλει βεβαίως διέλθει εὐτυχής.

Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΠΕΡΙ ΘΕΟΥ.

Ὁ Λινναῖος ἦτο χριστιανός, ἐξηκολούθησεν ὁ γέρων, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης, ὁ φιλόσοφος τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, ἂν καὶ ἔζη πολλὰ ἔτη πρὸ Χριστοῦ, ἐν τῷ μέσῳ τῆς πολυθεΐας καὶ εἰδωλολατρείας, ὁδηγούμενος ὅμως ἀπὸ τὸν ὀρθὸν λόγον, καὶ παρατηρῶν τὴν ἀξιοθαύμαστον σκοπιμότητα τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ, ἀνεγνώριζε καὶ ὡμολόγει τὴν σοφίαν, τὴν παντοδυναμίαν, τὴν πρόνοιαν καὶ τὴν ἀγαθότητά του. Διαλεγόμενος δὲ ποτὲ μετά τινος Ἀθηναίου Ἀριστοδήμου ἐδίδασκεν αὐτὸν ὅτι *ὁ Θεὸς βλέπει τὰ πάντα, εἶναι παντοῦ παρών, καὶ περὶ πάντων φροντίζει*, προσόντα, τὰ ὁποῖα καὶ πᾶς εὐσεβὴς χριστιανὸς ἀποδίδει εἰς τὸν Θεόν. Ἑπομένως ὀρθότατα ἐσυμβούλευεν ὁ Σωκράτης ὅτι· «*ὄχι μόνον ὁσάκις μᾶς βλέ-*

» *πωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐρημίαν ἐὰν* » *εὑρισκώμεθα, πρέπει ν' ἀποφεύγωμεν τὰ ἄδικα, τὰ αἰ-* » *σχρὰ καὶ τὰ ἀνόσια, διότι ἐὰν ἄλλος τις δὲν μᾶς βλέ-* » *πῃ, ὁ παντεπόπτης ὅμως καὶ ὁ ἀπανταχοῦ παρὼν Θεὸς* » *μᾶς βλέπει πάντοτε.* »

Τοιαῦτα φρονῶν καὶ τοιαῦτα διδάσκων ὁ Σωκράτης περὶ Θεοῦ, ἀνεφάνη, ὡς μᾶς εἶπεν ὁ γέρων, καθ' ὅλην τὴν ζωήν του καὶ κατ' αὐτὸν τὸν θάνατόν του ὁ ἠθικώτερος καὶ ἐναρετώτερος ἀνὴρ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

ΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΑΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΠΑΤΟΥ.

Μετὰ τὸν πρῶτον ἐκεῖνον περίπατον πρώτην φορὰν καὶ ἐγὼ καὶ οἱ ἄλλοι μικροὶ σύντροφοί μου ᾐσθάνθημεν εἰς τὸ βάθος τῶν καρδιῶν μας τὰ γλυκύτατα αἰσθήματα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν εὐεργετικὸν Πλάστην μας, πρὸς τὸν πανάγαθον Πατέρα μας. Ἕως τότε δὲν ᾐσθανόμεθα, ὁσάκις ὁ λόγος ἦτο περὶ Θεοῦ, παρὰ αἴσθημα φόβου καὶ τρόμου· ἀλλ' ἔκτοτε οὐδὲ μίαν στιγμὴν ἐπαύσαμεν ἀγαπῶντες, δοξάζοντες καὶ εὐγνωμονοῦντες τὸν Ὕψιστον. Ἔχοντες δὲ πάντοτε κατὰ νοῦν τὸν πανάγαθον καὶ παντεπόπτην Θεόν, ἐφροντίζαμεν εἰς πάντα τόπον καὶ κατὰ πᾶσαν στιγμὴν τοῦ βίου νὰ μὴ εἴπωμεν, νὰ μὴ πράξωμεν, μηδὲ νὰ συλλογισθῶμεν τί, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ δυσαρεστήσῃ τὸν οὐράνιον Πατέρα μας.

Πρὶν ἀκούσωμεν κατὰ τὸν πρωϊνὸν ἐκεῖνον περίπατον τοὺς λόγους τοῦ καλοῦ Γεροστάθου, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἐκκλησίαν ὁσάκις ἐπηγαίναμεν, μόνον τὸ σῶμά μας ἦτο παρόν, μόνον τὰ αὐτία μας ἤκουον τὴν θείαν ἀκολουθίαν, μόνον τὰ χείλη μας ἐπρόφερον τὰς προσευχάς. Ἡ δὲ εὐλάβειά μας δὲν ἦτο εἰμὴ ἁπλῆ ἐξωτερικὴ συνήθεια. Ἀλλὰ μετὰ τοὺς λόγους τοῦ γέροντος, ὄχι μόνον τὸ σῶμα ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχή μας παρευρίσκετο εἰς τὸν ναόν. Ἔκτοτε αὐτὴ ἤκουεν, αὐτὴ παρεκάλει, αὐτὴ ηὔχετο καὶ ἐδοξολόγει τὸν Ὕψιστον!

Ὁ Γεροστάθης προσέτι μᾶς ἔδωκε κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ν' ἀντιγράψωμεν δύο στίχους.

Συχνάκις δὲ μᾶς ἔδιδεν ὁ ἀγαθὸς γέρων τοιούτους στίχους, ὄχι βέβαια διὰ νὰ κάμνῃ ἐπίδειξιν ποιητικῆς φαντασίας ἢ στιχουργικῆς ἱκανότητος, διότι οὔτε τὰ προτερήματα τῆς ποιήσεως καὶ στιχουργίας εἶχεν, οὔτε τὴν ἐπίδειξιν ἠγάπα· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνόμιζεν ὅτι διὰ τοῦ ρυθμοῦ καὶ τῆς ὁμοιοκαταληξίας ἤθελον ἐντυπόνεσθαι εὐκολώτερα εἰς τὴν μνήμην μας τὰ ὠφέλιμα παραγγέλματα. Καὶ οἱ Κρῆτες καὶ ὁ νομοθέτης τῶν Ἀθηνῶν Σόλων ἐστιχούργουν τοὺς νόμους των, ὅπως οἱ πολῖται ἐνθυμῶνται αὐτοὺς εὐκολώτερα.

Ἰδοὺ οἱ στίχοι, τοὺς ὁποίους μετὰ τὸν ὡραῖον ἐκεῖνον πρωϊνὸν περίπατον μᾶς ἔδωκεν·

» *Ἂν εἰς τὴν καρδίαν ἔχῃς κ' εἰς τὸν νοῦν σου τὸν Θεόν,*
» *Πλήρης πάντοτε θὰ ἦσαι οὐρανίων ἀγαθῶν.*

Δ'.

ΑΙ ΚΟΚΚΙΝΑΙ ΠΑΡΕΙΑΙ.

« Εὖ τὸ σῶμα ἔχειν καὶ τὴν ψυχήν. »
(Κλεοβούλου.)

Κατα τὸν πρῶτον πρωϊνὸν περίπατον ἴδομεν τὸν Γεροστάθην πηδῶντα χάνδακας καὶ ῥυάκια, περιπατοῦντα καὶ τρέχοντα ὡς νέον, καὶ ἐλαφρότατα ἀναβαίνοντα τοὺς ἀνηφόρους. Ἐγνωρίζαμεν δὲ ὅτι ὁ γέρων ἦτον ἤδη ἑβδομηκοντούτης, ἂν καὶ αἱ παρειαί του ἦσαν πάντοτε ῥοδοκόκκινοι.

Ὅθεν ἡμέραν τινὰ ὁ συμμαθητής μας Κωνσταντῖνος ἠρώτησεν αὐτὸν πῶς ἐξηκολούθει νὰ ἦναι τόσον ὑγιής, δυνατὸς καὶ ἀκούραστος; Ἐγέλασεν ὁ γέρων, καὶ ἀντὶ νὰ ἀπαντήσῃ ἠρώτησεν αὐτὸς ἡμᾶς ἂν ἡ ὑγεία μᾶς ἀρέσκῃ — Βεβαίως, τῷ

ἀπεκρίθημεν.—Καὶ διατί; ἐπρόσθεσε. — Διὰ νὰ μὴ ἀσθενῶμεν, τῷ εἴπομεν. — Καὶ ποῖα τὰ κακὰ τῶν ἀσθενειῶν; μᾶς ἠρώτησε πάλιν ὁ γέρων.

— Ὁσάκις ἀσθενῶμεν μᾶς περιορίζουν εἰς τὸ κρεββάτιον, καὶ χάνομεν τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὰς διασκεδάσεις· μᾶς ποτίζουν ἰατρικὰ πικρὰ καὶ ἄνοστα, καὶ δὲν μᾶς δίδουν τὴν συνήθη τροφήν. Ἰδοὺ τὰ κακὰ τῶν ἀσθενειῶν, εἴπομεν πρὸς τὸν γέροντα.

Ἀλλ' αὐτὸς μᾶς παρετήρησεν ὅτι ἐλησμονήσαμεν καὶ ἄλλα κακά, τὰ ὁποῖα παρακολουθοῦν τὰς ἀσθενείας.

— Ὅταν ἀσθενῆτε, καὶ τὸ σῶμά σας ὑποφέρει, μᾶς εἶπε, καὶ ὁ νοῦς σας δὲν φωτίζεται· καὶ οἱ μὲν γονεῖς σας, μελαγχολικοὶ καὶ ἀνήσυχοι, ἀγρυπνοῦν πολλάκις νύκτας ὁλοκλήρους πλησίον σας, σεῖς δὲ κινδυνεύετε καὶ ν' ἀποθάνετε πάρωρα, πρὶν δυνηθῆτε νὰ ἐκπληρώσετε ὅσα χρεωστεῖτε καὶ πρὸς τοὺς γονεῖς, καὶ πρὸς ὑμᾶς αὐτούς, καὶ πρὸς τὴν πατρίδα. Ἡ φρόνησις λοιπὸν ἀπαιτεῖ, ὁσάκις ἀσθενῶμεν, καὶ τὰ ἰατρικὰ μὲ ὑπομονὴν καὶ γενναιότητα νὰ λαμβάνωμεν, καὶ τὴν νηστείαν νὰ ὑποφέρωμεν, καὶ ὅλας τὰς παραγγελίας τοῦ ἰατροῦ προθύμως νὰ ἐκτελῶμεν, διὰ ν' ἀνακτῶμεν οὕτω ταχέως τὴν ὑγείαν.

Ἀλλὰ πρὸ πάντων ἡ φρόνησις ἀπαιτεῖ, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, νὰ προλαμβάνωμεν τὰς ἀσθενείας, καὶ ἀντὶ νὰ ἐνθυμώμεθα τὴν ἀξίαν τῆς ὑγείας μόνον ὁσάκις ἀσθενῶμεν, πολὺ φρονιμώτερον εἶναι νὰ ἐνθυμώμεθα τὰ δεινὰ τῶν ἀσθενειῶν ἐνόσῳ ὑγιαίνομεν.

Δὲν εἶναι εὐτυχὲς καὶ μακάριον τὸ λαμπροστολισμένον σῶμα, ἔλεγε πολὺ φρονίμως ὁ ἀρχαῖος φιλόσοφος τῆς Ἑλλάδος Ἀριστοτέλης, ἀλλὰ τὸ χαῖρον ὑγείαν. Ἂς ἐπιθυμῶμεν λοιπὸν τὸν στολισμὸν τῆς ὑγείας, καὶ ὄχι τοὺς περιττοὺς ἐξωτερικοὺς στολισμοὺς τοῦ σώματος.

Τότε δὲ μᾶς ἐδιηγήθη ὁ Γεροστάθης τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον.

Ο ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΠΑΡΑΛΥΤΙΚΟΣ ΠΛΟΥΣΙΟΣ.

Νέος τις Ζαχαρίας καλούμενος, ὅστις εἶχε μείνει ὀρφανὸς πατρός, ἐτοποθετήθη ὑπὸ τῆς μητρός του παρά τινι κηπουρῷ, ὅπου μετ' ἐπιμελείας ἐργαζόμενος ἐκέρδιζε καὶ δι' ἑαυτὸν καὶ διὰ τὴν ἀγαθήν του μητέρα τὸν ἐπιούσιον ἄρτον.

Εὔρωστος ὢν καὶ ὑγιὴς πάντοτε ὁ Ζαχαρίας δὲν ἀπεστρέφετο τὴν ἐργασίαν καὶ τοὺς κόπους· ἀλλ' ἐπιστρέφων τὸ ἑσπέρας εἰς τὴν μητρικὴν καλύβην κατακουρασμένος ἀπὸ τὰς κηπουρικὰς ἀσχολίας, ἐσυνείθιζε νὰ παραπονῆται κατὰ τῆς τύχης, ἥτις αὐτὸν μὲν κατεδίκασεν εἰς πτωχείαν, εἰς ἄλλους δὲ ἀφθόνως ἐπέχυσε τὰ ἀγαθά της.

Εἰς μάτην ἡ σεβασμία γραῖα ἀντέκρουε τὰ παράπονα ταῦτα τοῦ υἱοῦ της, προσπαθοῦσα νὰ καταπείσῃ αὐτὸν ὅτι τὸ πρώτιστον δῶρον τῆς τύχης εἶναι ἡ καλὴ ὑγεία, καὶ ὅτι ἔχων αὐτὴν πρέπει νὰ ἦναι εὐχαριστημένος, καὶ νὰ δοξάζῃ τὸν Ὕψιστον, διότι πολὺ εὐτυχέστερος εἶναι ὁ πτωχὸς καὶ ὑγιής, παρὰ ὁ πλούσιος καὶ ἀσθενής.

Ὁ Ζαχαρίας ἔμενεν ἀκατάπειστος· ἐξηκολούθει δὲ τὴν μὲν καλλίστην ὑγείαν του νὰ μὴ ἐκτιμᾷ προσηκόντως, νὰ ζηλεύῃ δὲ τὰ πλούτη, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχεν.

Ἀλλ' ἑσπέραν τινὰ ἐπιστρέφων εἰς τὴν κατοικίαν του, καὶ ἰδὼν μακρόθεν τὴν μητέρα του καθημένην ἐνώπιον τῆς θύρας, ἤρχισε νὰ τρέχῃ πρὸς αὐτὴν φωνάζων μεγαλοφώνως·

— Ἐνίκησες, ἐνίκησες, ὦ μῆτερ, ὁμολογῶ ὅτι ἔχεις δίκαιον· καλήτερα πτωχὸς καὶ ὑγιής, παρὰ πλούσιος καὶ ἀσθενής!

— Τί ἔπαθες; τὸν ἠρώτησεν ἡ μήτηρ του, πῶς ἐπὶ τέλους μετέβαλες γνώμην;

Ὁ δὲ Ζαχαρίας ἐδιηγήθη πρὸς τὴν μητέρα του τὰ ἑξῆς·

— Ἐρχόμενος τώρα ἀπὸ τὸ περιβόλιον ἐπέρασα ἔμπροσθεν τοῦ μεγάλου ξενοδοχείου. Ἐκεῖ ἦτο κόσμος πολὺς συνηγμένος. Ἐπλησίασα καὶ ἐγὼ διὰ νὰ ἴδω περὶ τίνος πρόκειται. Παρετήρησα λοιπὸν εἰς τὴν θύραν τοῦ ξενοδοχείου μεγάλην καὶ λαμπρὰν ἅμαξαν, καὶ τέσσαρας λαμπροφορεμένους ὑπηρέτας

προσπαθοῦντας νὰ ἐξάξωσί τι ἐκ τῆς ἁμάξης. Ἐπὶ τέλους ἐξήγαγον ἕνα δυστυχῆ, τὸν ὁποῖον ὡς νεκρὸν μετέφερον ἐπὶ τῶν βραχιόνων των ἐντὸς τοῦ ξενοδοχείου. Ἦτον ὁ ἄθλιος ἰσχνὸς καὶ κατάχλωρος, οἱ ὀφθαλμοί του νεκροί, αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες του ἀναίσθητοι καὶ παραλελυμένοι.

Ἤκουσα δὲ παρά τινος ὅτι ἦτο βαθύπλουτος εὐγενὴς τῆς Ἀγγλίας, ὅστις δι' αὐτὸ τοῦτο, μὴ ἀφιερωθεὶς εἰς ἐργασίαν τινα καὶ ἐνασχόλησιν ὠφέλιμον, παρεδόθη ἐκ νεότητός του εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς παραλυσίας, καὶ βαθμηδὸν κατήντησεν ἀσθενὴς καὶ παραλυτικός, ὥστε τώρα οὔτε τὰς χεῖρας, οὔτε τοὺς πόδας του νὰ μεταχειρισθῇ, ἀλλ' οὐδὲ νὰ κοιμηθῇ ἢ νὰ φάγῃ εὐχαρίστως δύναται.

Ἀμέσως, ἐπρόσθεσεν ὁ Ζαχαρίας, ἐνθυμήθην τοὺς λόγους σου, ὦ μῆτερ, καὶ ἐνῷ ἔτρεχα πρὸς σὲ δρομαίως, ἐλυπούμην τὸν δυστυχῆ ἐκεῖνον, ὅστις ὄχι μόνον νὰ τρέξῃ, ἀλλὰ οὐδὲ νὰ σταθῇ εἰς τοὺς πόδας του δύναται.

Ὁ Ζαχαρίας ἔκτοτε ἀνεγνώρισεν ὅτι ἡ ὑγεία εἶναι τὸ πρώτιστον τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν, καὶ ἑπομένως ἤρχισε νὰ ἐκτιμᾷ καὶ νὰ προσέχῃ αὐτήν, νὰ δοξάζῃ δὲ καὶ νὰ εὐχαριστῇ τὸν Ὕψιστον, ὅστις, ἂν δὲν τῷ ἔδωκε πλούτη, τῷ ἐχάρισεν ὅμως ὑγείαν, δι' ἧς τὰ πλούτη ἀποκτῶνται.

ΤΟ ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ.

Ἐὰν ποτέ, μᾶς εἶπεν ἀκολούθως ὁ Γεροστάθης, σᾶς χαρίσω ἓν καθαρὸν καὶ χρυσοδεμένον βιβλίον ὡς δεῖγμα τῆς ἀγάπης μου, καὶ μετά τινας ἡμέρας τὸ ἴδω ἐῤῥιμένον κατὰ γῆς, ῥυπαρὸν καὶ ἐσχισμένον, νομίζετε ὅτι ἤθελα εὐχαριστηθῇ καὶ ὅτι ἤθελα σᾶς ἀγαπήσει;

Ὄχι βέβαια, ἤθελα δυσαρεστηθῇ, ἤθελα ἀγανακτήσει δικαίως καθ' ὑμῶν καὶ διὰ τὴν ἀκαταστασίαν σας, καὶ διὰ τὴν περιφρόνησιν τοῦ δώρου μου.

Ἀλλ' ὁ Θεὸς μᾶς ἐχάρισε δῶρα ἀσυγκρίτως πολυτιμότερα, αὐτὸς μᾶς ἐπροίκισε μὲ σῶμα θαυμάσιον καὶ μὲ ψυχὴν ἀθά-

νατον. Ἂν λοιπὸν δὲν φροντίζωμεν περὶ τῆς ὑγείας τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, βεβαίως ἁμαρτάνομεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ δυσαρεστοῦμεν αὐτόν.

Ἔχοντες ψυχὴν ὑγιᾶ ἐντὸς σώματος ὑγιοῦς, ἔχομεν τὴν πολύτιμον κλεῖδα, διὰ τῆς ὁποίας δυνάμεθα νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸν κῆπον τῆς ἐπιγείου εὐτυχίας.

Ἐνῷ λοιπὸν διὰ τῶν γραμμάτων καὶ διὰ τῆς θρησκείας προσπαθοῦμεν νὰ φωτίζωμεν τὸν νοῦν, νὰ ἐνδυναμόνωμεν τὴν κρίσιν, καὶ νὰ μορφόνωμεν εἰς τὴν ἀρετὴν τὴν ψυχήν, ἂς μὴ λησμονῶμεν καὶ τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ὄργανον τῆς ψυχῆς.

Ὅταν τὸ ὄργανον τῆς γραφῆς ἦναι κακόν, κακὰ θέλουν εἶσθαι βεβαίως καὶ ὅσα δι' αὐτοῦ γράψετε. Τοιουτοτρόπως καὶ ὅταν τὸ σῶμα ἦναι ἀσθενὲς καὶ ἄθλιον, ἄθλιαι καὶ ἀσθενεῖς θέλουν εἶσθαι καὶ αἱ ἐνέργειαι τῆς ψυχῆς σας.

Διὰ τοῦ ἐγκεφάλου ἡ ψυχὴ σκέπτεται, διὰ τῶν νεύρων αἰσθάνεται, καὶ διὰ τῶν μυώνων κινεῖ τὰ διάφορα μέλη τοῦ σώματος εἰς τὴν ἐργασίαν, ἢ εἰς τῆς πατρίδος τὴν ὑπεράσπισιν.

Ἀλλ' ὅταν τὸ σῶμα ἀσθενῇ καὶ πάσχῃ, τότε καὶ ὁ ἐγκέφαλος, καὶ τὸ νευρικὸν σύστημα, καὶ οἱ μυῶνες, συνασθενοῦν καὶ συμπάσχουν· ἐπομένως καὶ ἡ σκέψις τότε χωλαίνει, καὶ ἡ αἴσθησις ἐξασθενεῖ, καὶ ἡ ἐργασία παύει, καὶ ἡ πατρὶς ὑποφέρει.

Τὸ ἀνθρώπινον σῶμα εἶναι ναός, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὁ Θεὸς ἔθεσε τὴν ψυχήν, ὡς εἰκόνα αὐτοῦ. Ἂς φροντίζωμεν λοιπὸν καὶ περὶ τοῦ ναοῦ καὶ περὶ τῆς ἐν αὐτῷ εἰκόνος. Ποτὲ δὲ ἂς μὴ πράττωμεν, ἢ διανοώμεθά τι, δυνάμενον νὰ βεβηλώσῃ τὴν ἱερότητα τοῦ ναοῦ ἢ τὴν ἁγιότητα τῆς εἰκόνος!

Μετά τινα δὲ διακοπὴν μᾶς ἐδιηγήθη τὰ ἑξῆς περὶ τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν.

ΜΗΔΕΝ ΑΓΑΝ.—ΠΑΝ ΜΕΤΡΟΝ ΑΡΙΣΤΟΝ.

Οἱ ἀρχαῖοι Σπαρτιᾶται ἐφρόντιζον πολὺ περὶ τῆς σωματικῆς ὑγείας τῶν τέκνων των, διότι ἐπεθύμουν νὰ ἔχῃ ἡ πατρὶς τέκνα ὑγιῆ καὶ ἀνδρεῖα, ἄξια νὰ τὴν ὑπηρετῶσι πρεπόντως.

Ἀρχίζοντες δὲ τὰς φροντίδας των ἀπὸ τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν ἔλουον μὲ κρασίον τὰ βρέφη των, διὰ νὰ ἐνδυναμόνωσιν αὐτά· δὲν μετεχειρίζοντο σπάργανα, ὅπως τὰ μέλη των ἀναπτύσσωνται ἐλεύθερα· τὰ ἐσυνείθιζον δὲ εἰς δίαιταν ἁπλουστάτην, καὶ εἰς τὴν ἀφοβίαν τοῦ σκότους καὶ τῆς μοναξίας.

Ἀλλὰ δυστυχῶς οἱ Σπαρτιᾶται τόσον πολὺ ἐφρόντιζον περὶ τῆς ὑγείας καὶ τῆς ἀνδρίας, ὥστε κατήντησαν εἰς ἐγκληματικὴν ὑπερβολήν· διότι διηγοῦνται ὅτι, ἅμα γεννώμενον τὸ βρέφος εἰς τὴν Σπάρτην, ἐφέρετο καὶ ἐξετάζετο εἴς τινα Λέσχην· καὶ ἂν μὲν ἐφαίνετο ῥωμαλέον καὶ καλῶς μορφωμένον, ἐπεστρέφετο εἰς τοὺς γονεῖς ὅπως φροντίσωσι περὶ αὐτοῦ· ἂν δὲ εὑρίσκετο ἀδύνατον καὶ παραμορφωμένον, ἐρρίπτετο ἐντὸς βαράθρου εἰς τὸ ὄρος τοῦ Ταϋγέτου. Ὁποία σκληρότης! ὁποία ἀπανθρωπία! ἐλησμόνουν οἱ Σπαρτιᾶται ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ ἀδύνατα καὶ παραμορφωμένα βρέφη ἦσαν ἔμψυχα πλάσματα τοῦ Θεοῦ!

Ἡ *ὑπερβολή*, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, εἶναι πάντοτε κακόν, καὶ πρέπει πάντοτε νὰ τὴν ἀποφεύγωμεν. Τὰ ὡραιότερα προτερήματα, ὅταν καταντήσωσιν εἰς ὑπερβολήν, μεταβάλλονται εἰς ἐλαττώματα καὶ δυστυχίας.

Ὁ καθ' ὑπερβολὴν φροντίζων περὶ τῆς ὑγείας του καταντᾷ ὑποχονδριακὸς, φιλάσθενος καὶ ἐπὶ τέλους ἀσθενὴς ἡ ἐγκληματίας ὡς οἱ Σπαρτιᾶται.

Ἂς ἐνθυμώμεθα λοιπὸν πάντοτε τὰς δύο ὡραίας καὶ σωτηρίους συμβουλὰς τῶν σοφῶν προπατόρων· «*Μηδὲν ἄγαν*,» καὶ «*Πᾶν μέτρον ἄριστον*,» καὶ ἂς ἀποστρεφώμεθα πᾶσαν ὑπερβολήν.

Καὶ ὁ μέγας φιλόσοφος Ἀριστοτέλης λέγων· «*ἡ σωφροσύνη ὑπὸ τῆς μεσότητος σώζεται*» μᾶς συμβουλεύει, ἀποφεύγοντες τὰ ἄκρα, ν' ἀκολουθῶμεν τὴν μέσην ὁδόν, ὡς τὴν μόνην σωτήριον.

Ο ΦΙΛΟΣ ΚΑΙ ΑΙ ΤΡΕΙΣ ΦΙΛΑΙ ΤΟΥ ΓΕΡΟΣΤΑΘΟΥ.

Οἱ ἀνωτέρω λόγοι τοῦ Γεροστάθου μᾶς ἔκαμαν νὰ αἰσθανθῶμεν ἔτι μᾶλλον τὴν ἀνάγκην τῆς ὑγείας, καὶ ἐπομένως ηὖ-

ξησαν τὴν περιέργειαν τοῦ νὰ μάθωμεν πῶς ἐνῷ ἦτο τόσον γέρων, διετηρεῖτο τόσον ὑγιὴς καὶ ῥωμαλέος.

Ἐπανελάβομεν λοιπὸν τὴν ἐρώτησιν, εἰς τὴν ὁποίαν προηγουμένως δὲν εἶχεν ἀποκριθῆ.

Ὁ δὲ Γεροστάθης μᾶς ἀπήντησεν ὅτι τὴν καλήν του ὑγείαν, τὰς κοκκίνους παρειάς του, καὶ τὴν διατήρησιν τῶν σωματικῶν του δυνάμεων χρεωστεῖ εἰς *ἕνα φίλον* καὶ *τρεῖς φίλας*, εἰς τὴν φιλίαν τῶν ὁποίων ἐκ παιδικῆς του ἡλικίας ἀείποτε ἔμεινε καὶ μένει πιστός.

Παρεκαλέσαμεν τότε τὸν γέροντα νὰ μᾶς εἴπῃ τίς ὁ φίλος καὶ τίνες αἱ τρεῖς φίλαι αὐτοῦ;

Αὐτὸς δὲ μειδιάσας μᾶς ὑπεσχέθη ὅτι θέλει προσπαθήσει νὰ συμφιλιώσῃ καὶ ἡμᾶς μετ' αὐτῶν, διὰ νὰ ζήσωμεν καὶ ἡμεῖς ὑγιεῖς καὶ εὔρωστοι ὡς ἐκεῖνος.

Κατὰ τὸ παρὸν δὲ μάθετε μόνον, μᾶς ἐπρόσθεσεν, ὅτι ὁ μὲν φίλος μου εἶναι ἀόρατος, ἀλλ' εἰς ἄκρον εὐάρεστος· ἐκ δὲ τῶν τριῶν, ἡ μὲν πρώτη φίλη μου εἶναι καθαρὰ ὡς ἡ χιών, ἡ δευτέρα ἐλαφρά, εὐκίνητος καὶ ἀνδρεία, ἡ δὲ τρίτη σκεπτικὴ κρατοῦσα εἰς τὰς χεῖρας χαλινὸν ὡς σύμβολόν της.

Εἰπὼν δὲ ταῦτα ὁ καλὸς γέρων μᾶς ἀπεχωρίσθη διὰ τοῦ ἀκολούθου διστίχου·

« *Ψυχῆς καὶ σώματος ἡ ὑγεία*
» *Εἶν' ἡ ἐπίγειος εὐτυχία!* »

Δ.

Η ΑΟΡΑΤΟΣ ΤΡΟΦΗ.

Οἱ τῶν παίδων διδάσκαλοι ἀνοιγέτωσαν
τὰ σχολεῖα τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος.
(Σόλωνος.)

Ἀφοῦ ὁ Γεροστάθης μᾶς εἶπεν ὅτι καὶ τὴν καλήν του ὑγείαν καὶ τὰς σωματικάς του δυνάμεις χρεωστεῖ εἰς τὸν ἀόρατον φίλον του καὶ εἰς τὰς τρεῖς φίλας του, ὁσάκις ἐβλέπομεν αὐτόν, δὲν ἐπαύομεν παρακαλοῦντες νὰ μᾶς φανερώσῃ καὶ τὸν φίλον καὶ τὰς φίλας του.

Ἐσκιρτήσαμεν δὲ ἀπὸ χαράν, ὅτε, μετὰ τὸ μεσημέριον τῆς προσεχοῦς Κυριακῆς, ἐνῷ μᾶς ὡδήγει ἐπί τινος καταπρασίνου καὶ κατασκίου βουνοῦ, μᾶς ὑπεσχέθη ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐσκόπευε νὰ μᾶς γνωστοποιήσῃ τίς ὁ ἀόρατος φίλος τῆς καλῆς του ὑγείας.

Ὅτε ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ ἐφθάσαμεν, ἠσθάνθημεν ἐσωτερικήν τινα εὐχαρίστησιν, ἐλαφρότερον τὸ σῶμα, καὶ ζωηροτέραν τὴν ἀναπνοήν μας· εὔθυμοι δὲ καὶ ζωηροὶ ἐπηδῶμεν καὶ ἐτρέχομεν.

— Πόθεν αὐτὴ ἡ εὐθυμία καὶ ἡ ζωηρότης; μᾶς ἠρώτησεν ὁ γέρων.

— Δὲν ἐξεύρομεν καὶ ἡμεῖς, ἀπεκρίθημεν, ἀλλ' ἡ κορυφὴ τοῦ βουνοῦ πολὺ μᾶς εὐχαριστεῖ.

— Δὲν σᾶς εὐχαριστεῖ ἡ κορυφὴ τοῦ βουνοῦ, ἐπανέλαβεν ὁ Γεροστάθης, ἀλλ' ὁ ἀόρατος φίλος μου, ὅστις κατοικεῖ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ταύτης.

Οἱ λόγοι αὐτοὶ τοῦ γέροντος μᾶς ἐξίππασαν, καὶ οἱ ὀφθαλμοί μας ἀνεπαισθήτως ἐστράφησαν ὀλόγυρα διὰ νὰ ἀνεύρωσι τὸν ἀόρατον φίλον ἢ τὴν κατοικίαν αὐτοῦ.

Ὁ δὲ Γεροστάθης μᾶς εἶπε.—Μὴ τρομάζετε, παιδία μου,

ὁ ἀόρατος αὐτὸς φίλος μου εἶναι ὁ *καθαρὸς ἀήρ*, τὸν ὁποῖον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ τούτου ἀναπνέετε· αὐτὸς σᾶς εὐχαριστεῖ, αὐτὸς καθιστᾷ τὰ μέλη σας ἐλαφρὰ καὶ εὐκίνητα, καὶ τὴν ἀναπνοήν σας τόσον εὐφρόσυνον. Ἂν συμφιλιωθῆτε καὶ σεῖς μετὰ τοῦ καθαροῦ ἀέρος, ἂν τὸν ἀγαπήσετε ὅσον τὸν ἠγάπησα καὶ τὸν ἀγαπῶ, βεβαιωθῆτε ὅτι διὰ τῆς φιλίας αὐτοῦ θέλετε ἀποφύγει κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς σας πολλὰς ἀσθενείας, πολλὰ ἰατρικά, καὶ πολλὰ βάσανα.

ΑΙ ΑΝΑΘΥΜΙΑΣΕΙΣ.

— Ἀλλ' ὁποίαν σχέσιν ἔχει ὁ ἀὴρ μὲ τὴν ὑγείαν; ἠρωτήσαμεν τὸν Γεροστάθην· αὐτὸς δὲ μᾶς ἀπεκρίθη·

— Ὁ ἀὴρ εἶναι ἡ πρωτίστη καὶ ἀναγκαιοτέρα τροφὴ τοῦ ἀνθρώπου. Πολλοὶ ἔζησαν καὶ ζῶσι τρώγοντες μόνον χόρτα, καὶ ἀποφεύγοντες τὴν κρεωφαγίαν ὡς σκληρὰν καὶ θηριώδη. Πολλοὶ ἐμπόρεσαν καὶ ἐμποροῦν νὰ ζήτωσι καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς τροφῆς ἐπὶ ἱκανὰς ἡμέρας· ἀλλ' οὐδεὶς δύναται νὰ ζήσῃ οὐδὲ μίαν μόνην ὥραν, ἐὰν παύσῃ γευόμενος τὴν ἀόρατον αὐτὴν τροφήν, ἐὰν δηλαδὴ παύσῃ ἀναπνέων ἀέρα.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς καθ' ἣν γεννώμεθα, μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἀποθνήσκομεν, ἔχομεν ἀνάγκην ἀκατάπαυστον τοῦ ἀέρος, διότι διὰ τῆς ἀναπνοῆς αὐτοῦ ἀναζωογονεῖται ἐντὸς τῶν πνευμόνων τὸ αἷμα, καὶ οὕτω γίνεται κατάλληλον πρὸς διατροφὴν καὶ διατήρησιν τοῦ σώματος καὶ τῆς ζωῆς.

Ἂν λοιπὸν ἀναπνέωμεν καθαρὸν ἀέρα, καὶ τὸ αἷμα τότε γίνεται καθαρόν, καὶ ἡ κυκλοφορία του ζωηροτέρα, καὶ τὸ σῶμα ἐπομένως ἀποκαθίσταται ὑγιές, ζωηρὸν καὶ εὔθυμον. Ἂν δὲ ἀναπνέωμεν ἀκάθαρτον, ὑγρὸν ἢ μολυσμένον ἀέρα, καὶ τὸ σῶμα ἐξ ἀνάγκης μολύνεται, καὶ ἡ ὑγεία μας πάσχει καὶ ἀφανίζεται, ἀπαράλλακτα καθὼς ὅταν τρώγωμεν βλαβερὰς καὶ ἀκαθάρτους τροφάς.

Τότε, δὲν ἐνθυμοῦμαι τίς ἐξ ἡμῶν, ἔκαμε τὴν παρατήρησιν ταύτην.—Ἀφοῦ ὁ ἀὴρ εἶναι ἀόρατος, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ

διακρίνωμεν τὸν καθαρὸν ἀπὸ τὸν ἀκάθαρτον, διὰ ν' ἀναπνέωμεν τὸν καθαρὸν καὶ ν' ἀποφεύγωμεν τὸν ἀκάθαρτον;

— Ὤ! βέβαια, ἀπήντησεν ὁ γέρων, διὰ τῶν ὀφθαλμῶν δὲν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὰς ἀκαθαρσίας καὶ τὰ μολύσματα, τὰ ὁποῖα πολλάκις ὑπάρχουν εἰς τὸν ἀέρα· ἀλλὰ πολὺ καλὰ δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὰ ἀντικείμενα, τῶν ὁποίων αἱ κακαὶ ἀναθυμιάσεις μολύνουν αὐτόν.

Ἀφ' ὅλα σχεδὸν τὰ σώματα ἀποχωρίζονται μικρὰ καὶ ἀφανῆ μόρια, τὰ ὁποῖα ἀναμιγνύονται μὲ τὸν πέριξ τῶν σωμάτων αὐτῶν ἀέρα· αὐτὰ δὲ τὰ ἐξατμιζόμενα μόρια λέγονται *ἀναθυμιάσεις*.

Πολλάκις αἱ ἀναθυμιάσεις αὗται εἶναι ἐπικίνδυνοι, βλαβεραὶ καὶ θανατηφόροι εἰς τὴν ὑγείαν. Τοιαύτας ἐπικινδύνους καὶ θανατηφόρους ἀναθυμιάσεις προξενοῦν οἱ βάλτοι καὶ ὅλα τὰ ἀκίνητα καὶ λιμνάζοντα ὕδατα, τὰ πτώματα τῶν ζώων, τὰ νεκροταφεῖα, τὰ ὀπωρικὰ καὶ ὅλαι αἱ φυτικαὶ οὐσίαι ὅταν σήπωνται, καὶ ἐν γένει πᾶσα ἀκαθαρσία καὶ δυσωδία ἐπιβλαβῆ καθιστᾷ εἰς τὴν ὑγείαν τὸν πέριξ αὐτῆς ἀέρα.

Εἰς τὰς ἐξοχάς, εἰς τὰς ὑψηλὰς θέσεις, καὶ μάλιστα ὅπου εἶναι δένδρα, ὁ ἀὴρ εἶναι καθαρώτερος, καὶ ἐπομένως ὑγιέστερος, παρὰ εἰς τὰς πόλεις, ὅπου συνήθως καὶ τὰ δένδρα εἶναι σπανιώτερα καὶ αἱ ἀκαθαρσίαι περισσότεραι. Δι' αὐτὸ ἐν γένει οἱ χωρικοὶ εἶναι ὑγιέστεροι καὶ πλέον ροδοκόκκινοι παρὰ τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων· δι' αὐτὸ οἱ ἀσθενοῦντες εἰς τὰς πόλεις στέλλονται ὑπὸ τῶν ἰατρῶν εἰς τὰς ἐξοχὰς διὰ νὰ ἀναλάβωσιν.

Εἰς ὅσας δὲ πόλεις οἱ δρόμοι εἶναι ἀκάθαρτοι καὶ στενοί, καὶ ἐπομένως αἱ βλαβεραὶ ἀναθυμιάσεις πολλαί, καὶ ἡ ἀνανέωσις τοῦ ἀέρος δύσκολος, τὰ δὲ σφαγεῖα τῶν ζώων καὶ τὰ νεκροταφεῖα κεῖνται ἐντὸς αὐτῶν, καὶ αἱ ἀκαθαρσίαι δὲν ἐξέρχονται δι' ὑπογείων ὑπονόμων, ἐκεῖ ὁ ἀὴρ μολύνεται, οἱ κάτοικοι πάσχουν, ἀσθένειαι δὲ ἐπιδημικαὶ καὶ θάνατοι συχνὰ ἐπισκέπτονται τὰς δυστυχεῖς αὐτὰς πόλεις.

Καὶ ὁ ἀήρ, τὸν ὁποῖον ἐκπνέομεν ἀφοῦ ἀναπνεύσωμεν, καὶ αἱ ἀναθυμιάσεις τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, καὶ τὰ πολλὰ φῶτα, μᾶς ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, διαφθείρουν καὶ μολύνουν τὸν ἀέρα.

ΥΓΙΕΙΝΑ ΠΑΡΑΓΓΕΛΜΑΤΑ.

Διὰ νὰ διατηρῶ τὴν ὑγείαν μου διὰ τοῦ καθαροῦ ἀέρος, μᾶς εἶπεν ὁ Γεροστάθης, ἰδοὺ τί ἐξακολουθῶ νὰ κάμνω ἐξ αὐτῆς τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας κατὰ συμβουλὴν σοφοῦ ἰατροῦ, ὅστις κατεγίνετο μᾶλλον νὰ προλαμβάνῃ παρὰ νὰ θεραπεύῃ τὰς ἀσθενείας τῶν φίλων του.

Ἐνθυμήθη τότε καὶ μᾶς ἀνέφερεν ὅτι εἰς τὴν Κίναν, διὰ νὰ εὑρίσκωσιν οἱ ἰατροὶ συμφέρον εἰς τὴν πρόληψιν τῶν ἀσθενειῶν, καὶ ὄχι εἰς τὴν γέννησιν καὶ προμάκρυνσιν αὐτῶν, πληρόνονται μόνον δι' ὅσας ἡμέρας τοῦ χρόνου περάσωσιν ὑγιεῖς οἱ πελάται των· οὐδεμίαν δὲ χρηματικὴν ἀμοιβὴν λαμβάνουν διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἀσθενειῶν, καὶ ἐνόσῳ αὗται διαρκοῦν.

Κατὰ συμβουλὴν λοιπὸν τοῦ φίλου μου ἰατροῦ, ἐπανέλαβεν ὁ γέρων,

1) Προσέχω πάντοτε ὥστε ἡ κατοικία μου νὰ ἦναι εἰς ὑψηλὸν καὶ σύνδενδρον μέρος, μακρὰν ἀπὸ λιμνάζοντα νερὰ καὶ ἀπὸ πᾶν εἶδος ἀκαθαρσίας.

2) Ἀποφεύγω νὰ κοιμῶμαι ὅπου κοιμῶνται καὶ ἄλλοι, καὶ σβύνω πρὶν πέσω εἰς τὴν κλίνην τὸ φῶς, διὰ νὰ μὴ φθείρῃ καιόμενον τὸν ἀέρα τοῦ κοιτῶνός μου.

3) Ἅμα τὴν αὐγὴν ἐξυπνήσω, νιφθῶ καὶ ἐνδυθῶ, ἀνοίγω τὸ παράθυρον τοῦ κοιτῶνός μου, διὰ νὰ εἰσέλθῃ νέος καθαρὸς ἀήρ, καὶ νὰ ἐξέλθῃ ὁ διαφθαρεὶς καὶ μολυνθεὶς ὑπὸ τῆς ἀναπνοῆς μου κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός.

4) Πρὶν ἀερισθῶσι καλὰ τὰ σινδόνια καὶ ἐφαπλώματα δὲν συγχωρῶ νὰ στρώσωσι τὴν κλίνην μου, τῆς ὁποίας καὶ τὸ στρῶμα καὶ τὸ προσκέφαλον εἶναι μᾶλλον σκληρά, διότι τὰ τοιαῦτα εἶναι πολὺ ὑγιεινότερα τῶν μαλακῶν καὶ μαλθακῶν.

5) Συχνὰ καὶ τακτικὰ κάμνω ἐκτεταμένους περιπάτους

εἰς τὴν ἐξοχήν, ὅπου ἀναπνέω ἀέρα καθαρώτερον ἀπὸ τὸν ἀέρα τῶν πόλεων καὶ κωμοπόλεων.

6) Ἐπὶ τέλους, διὰ νὰ ἦμαι πάντοτε ὑγιὴς καὶ εὔρωστος, ἐσυνείθισα ἐκ παιδικῆς ἡλικίας νὰ ἐξυπνῶ καθ' ἡμέραν πολὺ πρωΐ, ἀμέσως δὲ νὰ εὑρίσκωμαι ἐκτὸς τῆς κλίνης μου.

Τὴν τελευταίαν αὐτὴν παραγγελίαν μ' ἐσύσταινε θερμῶς ὄχι μόνον ὁ ἰατρός, ἀλλὰ καὶ ὁ μακαρίτης πατήρ μου, καὶ εἶχον πολὺ δίκαιον. Τὴν αὐγὴν πάντοτε ὁ ἀὴρ εἶναι καθαρώτερος· τὸ νὰ μένῃ δέ τις, ἀφοῦ ἐξυπνήσῃ, ἐντὸς τῶν ἀναθυμιάσεων τῆς κλίνης του, εἶναι πραγματικῶς ὀλέθριον εἰς τὸ σῶμα, καὶ μάλιστα ὅταν ἦναι νεανικόν.

Ο ΠΕΤΡΟΣ, Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΙ Ο ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ.

Μᾶς ἠρώτησε τότε ὁ Γεροστάθης, ποῖος μεταξὺ ὅλων ἡμῶν τῶν μικρῶν φίλων του μᾶς ἐφαίνετο ὁ ὑγιέστερος καὶ εὐρωστότερος.

Ὅλοι δὲ ἀμέσως ἐσυμφωνήσαμεν ὅτι ὁ ὑγιέστερος καὶ δυνατώτερος πάντων ἦτον ὁ συμμαθητής μας Πέτρος, ὁ υἱὸς τοῦ ἱερέως. Ὁ δὲ Γεροστάθης, παραδεχθεὶς τὴν περὶ τοῦ Πέτρου γνώμην μας ὡς ὀρθήν, μᾶς ἠρώτησε καὶ ποῖος ἐκ τῶν συμμαθητῶν μας νομίζομεν ὅτι εἶναι ὁ πλέον φιλάσθενος καὶ ἀδύνατος.

Παρετηρήθημεν μεταξύ μας, καὶ μετά τινα σκέψιν ἐκ συμφώνου πάλιν εἴπομεν πρὸς τὸν Γεροστάθην ὅτι οἱ πλέον φιλάσθενοι, χλωμοὶ καὶ ἀδύνατοι μεταξὺ ἡμῶν ἐφαίνοντο ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Ἀθανάσιος.

Μετὰ τὴν ἀπάντησίν μας ταύτην ἠρώτησεν ὁ Γεροστάθης τὸν ροδοκόκκινον καὶ ζωηρὸν Πέτρον, ποίαν ὥραν ἐξυπνᾷ τὴν αὐγήν.

— Καθ' ἡμέραν πρὶν ἐξημερώσῃ, εἶπεν ὁ Πέτρος, διὰ νὰ βοηθῶ τὸν πατέρα μου εἰς τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Ὄρθρου. Οὐδεὶς δὲ ἄλλος ἐξ ἡμῶν ἐξύπνα τότε τόσον πρωΐ.

— Σεῖς δέ, Ἰωάννη καὶ Ἀθανάσιε, εἶπεν ὁ Γεροστάθης, ποίαν ὥραν ἐξυπνᾶτε;

— Δύω ὥρας μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ἀπήντησαν μὲ συστολήν. — Οὐδεὶς δὲ ἐξ ἡμῶν ἐξύπνα τόσον ἀργά!

— Δι' αὐτὸ λοιπὸν δὲν ἤλθετε καὶ εἰς τὸν πρῶτον πρωϊνὸν περίπατον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐθαυμάσαμεν τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου καὶ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ; εἶπε πρὸς αὐτοὺς ὁ Γεροστάθης. Ἐκεῖνοι δὲ ἀπήντησαν κινοῦντες τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω.

— Προσπαθήσατε λοιπόν, φίλοι μου, ἐξηκολούθησεν ὁ γέρων, νὰ ἐξυπνᾶτε καὶ σεῖς ἐνωρὶς ὡς ὁ Πέτρος, ἂν θέλετε νὰ γίνετε ὑγιεῖς καὶ εὔρωστοι ὡς αὐτός, καὶ νὰ ζήσετε χρόνους πολλοὺς καὶ εὐτυχεῖς ὡς ἐγώ. Παρακαλέσατε τὸν πατέρα, ἢ τὴν μητέρα σας, ἢ τὴν ἀδελφήν σας, ἢ τὸν ὑπηρέτην σας, νὰ σᾶς ἐξυπνῶσιν ἅμα ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου, καὶ, ἂν ὁ ὕπνος σᾶς κυριεύῃ, ν' ἀποσύρωσι καὶ τὰ ἐφαπλώματα καὶ τὰ προσκέφαλα διὰ νὰ σᾶς ἀναγκάζωσι νὰ ἐξέλθετε τῆς κλίνης. Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας θέλετε ἴσως δυσαρεστηθῆ· ἀλλ' ἀκολούθως θέλετε συνειθίσει νὰ ἐξυπνᾶτε μόνοι σας, καὶ θέλετε μακαρίζει τὸν φίλον σας Γεροστάθην. Μᾶς παρήγγειλε δὲ ὁ γέρων νὰ διηγηθῶμεν εἰς τοὺς γονεῖς μας τὸ ἀκόλουθον ἀνέκδοτον, διὰ νὰ τοὺς καταπείσωμεν νὰ μᾶς ἐξυπνῶσιν ἐνωρίς.

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΜΑΚΡΟΒΙΟΤΗΤΟΣ.

Ἔζη πρό τινων χρόνων εἰς τὴν Ἀγγλίαν πεπαιδευμένος τις νομικός, ὅστις, ἅμα διορισθεὶς εἰς δικαστικὴν θέσιν, ἠθέλησε νὰ ἐξιχνιάσῃ τὸ μυστήριον τῆς μακροβιότητος καὶ τῆς καλῆς ὑγείας.

Ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ τούτου, ὅστις τριάκοντα ὁλόκληρα ἔτη διετήρησε τὴν θέσιν του, ἐπαρουσιάζετο καθ' ἡμέραν πλῆθος διαδίκων καὶ μαρτύρων πάσης ἡλικίας καὶ πάσης τάξεως.

Ἐξ αὐτῶν ὅλους τοὺς ὑγιεῖς γέροντας ἐξετάζων ὁ δικαστής, ἠρώτα καὶ περὶ τῆς διαίτης των.

Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀποκρινόμενοι, ἂν καὶ εἰς πολλὰ διέφερον, διότι δὲν ἐσυνείθιζον ὅλοι τὴν αὐτὴν τροφήν, τὰ

αὐτὰ ποτά, τὴν αὐτὴν ἐργασίαν ἢ τὴν αὐτὴν ἐνδυμασίαν, εἰς ἓν ὅμως ὅλοι ἐσυμφώνουν, καταθέτοντες ἅπαντες ὅτι ἐκ νεαρᾶς των ἡλικίας ἐσυνείθιζον νὰ ἐξυπνῶσι πολὺ πρωΐ.

— Ἰδοὺ λοιπὸν, εἶπεν ὁ Δικαστὴς, τὸ μυστήριον τῆς μακροβιότητος καὶ τῆς καλῆς ὑγείας!

ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ.

Φαίνεται, μᾶς ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, ὅτι καὶ ὁ σοφὸς Σόλων, ὁ ἀρχαῖος νομοθέτης τῶν Ἀθηνῶν, ἐγνώριζε τὸ μυστήριον τοῦτο τῆς καλῆς ὑγείας καὶ τῆς μακροβιότητος· διότι μεταξὺ τῶν ἄλλων διέταξε τοὺς διδασκάλους τῶν παίδων ν' ἀνοίγωσι τὰ σχολεῖα ἅμα ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου· τοιουτοτρόπως, ὑποχρεόνων τὰ παιδία νὰ ἐγείρωνται ἐνωρίς, προητοίμαζεν εἰς τὴν πατρίδα πολίτας ὑγιεῖς καὶ εὐρώστους.

Εἶχε δίκαιον ὁ Σόλων, ἐξηκουλούθησε λέγων ὁ γέρων· ὁ πολὺς ὕπνος, καὶ μάλιστα ὁ πρωϊνός, καὶ τὴν ὑγείαν βλάπτει, καὶ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου σμικρύνει, καὶ τὸν νοῦν ἀδυνατίζει, καὶ τὸ σῶμα παραλύει, καὶ πτωχείαν καὶ ἀμάθειαν προξενεῖ, διότι ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον τὰς καταλληλοτέρας διὰ τὴν σπουδὴν καὶ τὴν ἐργασίαν ὥρας.

Ἀλλ' ἐὰν δὲν συνειθίσετε ἀπὸ τώρα, ὅτε εἶσθε παιδία μικρά, νὰ ἐξυπνᾶτε πρωΐ, δυσκόλως θέλετε τὸ κατορθώσει ὅταν μεγαλώσετε. Τὸ δένδρον, ἐν ὅσῳ εἶναι νέον καὶ τρυφερόν, εὐκόλως λυγίζει καὶ ἰσάζει· ἀφοῦ ὅμως μεγαλώσῃ στραβόν, σπάνει ἀλλὰ δὲν λυγίζει.

Προσπαθήσατε λοιπόν, ἐν ὅσῳ εἶσθε παιδία νέα, ν' ἀποκτήσετε ἕξεις καλάς, καὶ ν' ἀποβάλετε τὰς κακάς. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἡλικία ἡ ἐπιδεκτικὴ βελτιώσεως. Ἂν τὴν ἀφήσετε νὰ παρέλθῃ ἀμελοῦντες τὸ δένδρον σας, στραβὸν θέλει μεγαλώσει, καὶ ἀνεπίδεκτον διορθώσεως θέλει κατασταθῆ.

Ὁ σοφὸς Εὐριπίδης, ὁ τραγικὸς ποιητὴς τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, μᾶς εἶπεν ὅτι·

« *Κακῆς ἀπ' ἀρχῆς γίνεται τέλος κακόν.* »

Κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην μᾶς ἐδιηγήθη ὁ γέρων καὶ τὰ ἑξῆς περὶ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Βυφῶνος.

Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΑΙ Ο ΥΠΝΟΣ ΤΟΥ.

Ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ μέγας φιλόσοφος τῆς Ἑλλάδος, ἐγεννήθη εἰς τὰ Στάγειρα, πόλιν τῆς Μακεδονίας. Ὅτε ὁ πατήρ του Νικόμαχος, ἰατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας, ἀπέθανεν, ὁ Ἀριστοτέλης, νέος ὤν, μετέβη εἰς Ἀθήνας διὰ νὰ σπουδάσῃ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Πλάτωνος.

Δυστυχῶς ὁ Ἀριστοτέλης ἦτο κράσεως πολὺ ἀδυνάτου καὶ ἐπομένως φιλάσθενος· ὥστε οὔτε εἰς τῆς σπουδῆς τοὺς κόπους ἤθελεν ἀνθέξει, οὔτε ἑξήκοντα καὶ δύο ἔτη ἤθελε ζήσει, οὔτε ὅσα συνέγραψεν ἤθελε δυνηθῆ νὰ συγγράψῃ, ἐὰν ἐκ νεανικῆς του ἡλικίας δὲν ἠσπάζετο, ἴσως κατὰ συμβουλὴν τοῦ ἰατροῦ πατρός του, καὶ δίαιταν ἁπλουστάτην, καὶ ὕπνον μέτριον.

Διηγοῦνται μάλιστα ὅτι διὰ ν᾽ ἀποφεύγῃ τὸν ὕπνον κατὰ τὰς πρωϊνὰς καὶ νυκτερινὰς μελέτας του, ἐσυνείθιζε νὰ κρατῇ χαλκίνην σφαῖραν, ἥτις πίπτουσα ἐπὶ χαλκίνης λεκάνης, ἅμα ὁ ὕπνος ἤρχιζε νὰ τὸν καταλαμβάνῃ, τὸν ἐξύπνα διὰ τοῦ κρότου της, καὶ οὕτως ἐπανήρχετο εἰς τὴν μελέτην του.

Ἀλλ᾽ εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως, ὁ ἀδύνατος καὶ φιλάσθενος Ἀριστοτέλης, ἀποφεύγων τὸν πολὺν ὕπνον, ἀκολουθῶν δίαιταν ἁπλουστάτην, καὶ σπουδάζων μετ᾽ ἐπιμελείας καὶ τάξεως, κατώρθωσεν ὄχι μόνον ὑγιὴς καὶ μακρόβιος νὰ ζήσῃ, ἀλλὰ καὶ ὁ μεγαλήτερος καὶ πολυμαθέστερος νοῦς τοῦ ἀρχαίου καὶ νεωτέρου κόσμου ν᾽ ἀναφανῇ πρὸς δόξαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας Φίλιππος τὸν ἐπροσκάλεσε διδάσκαλον τοῦ υἱοῦ του Ἀλεξάνδρου, ὅστις ἠγάπα καὶ ἐσέβετο τὸν διδάσκαλόν του Ἀριστοτέλην καὶ ὑπὲρ αὐτὸν τὸν πατέρα του Φίλιππον, λέγων ὅτι· « ἐὰν εἰς τὸν πατέρα του ἐχρεώστει τὸ ζῆν, εἰς *τὸν διδάσκαλόν του ὅμως ἐχρεώστει τὸ εὖ ζῆν*· » ἀλλ᾽ ἐλησμόνει ὁ νέος Ἀλέξανδρος ὅτι καὶ τὸ εὖ ζῆν

ἐχρεώστει εἰς τὸν πατέρα του, διότι αὐτὸς τῷ εἶχε προμηθεύσει διδάσκαλον τὸν φιλόσοφον Ἀριστοτέλην.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἐδίδαξε καὶ εἰς τὸ Λύκειον τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ δὲ φιλοσοφική του σχολὴ ἐπωνομάσθη *Περιπατητική*, διότι συνήθως εἰς ἐωθινοὺς καὶ δειλινοὺς περιπάτους τοῦ Λυκείου περιδιαβάζων μετὰ τῶν μαθητῶν του ἐδίδασκεν αὐτούς.

Ἀλλ' ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος δὲν ἐδίδαξε μόνον τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον καὶ τοὺς συγχρόνους του Ἕλληνας· διὰ τῶν σοφῶν καὶ πολλῶν συγγραμμάτων του, τὰ ὁποῖα ἄλλοι μὲν λέγουν ὅτι ἦσαν βιβλία τετρακόσια, ἄλλοι δὲ συγγραφαὶ χίλιαι, ἐδίδαξε καὶ ἐφώτισε καὶ τοὺς μεταγενεστέρους του Ἕλληνας, καὶ τοὺς Ῥωμαίους εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ τοὺς Ἀλεξανδρινοὺς εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ αὐτοὺς τοὺς Ἄραβας, οἵτινες μεταφράσαντες τὰ συγγράμματά του ἀραβιστὶ ἐδίδασκον αὐτὰ εἰς τὰ σχολεῖα, τὰ ὁποῖα εἰς τὸ Βαγδάτιον τῆς Ἀσίας εἶχον συστήσει.

Ὅτε δὲ οἱ Ἄραβες ἐκυρίευσαν τὴν μεσημβρινὴν Ἱσπανίαν, ἔφεραν μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὰ συγγράμματα καὶ τὰς διδασκαλίας τοῦ Ἕλληνος Ἀριστοτέλους. Ἐκ τῆς Ἱσπανίας δὲ περὶ τὸ χιλιοστὸν διακοσιοστὸν (1200) ἔτος μετὰ Χριστὸν ἐγνωστοποιήθησαν εἰς τὴν Γαλλίαν, Ἰταλίαν καὶ τὴν λοιπὴν Δυτικὴν Εὐρώπην, ἥτις οὖσα τότε βάρβαρος καὶ ἀμαθεστάτη, διὰ τῶν Ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων ἤρχισε κατὰ πρῶτον νὰ φωτίζεται καὶ νὰ ἐκπαιδεύεται.

Ἀλλὰ καὶ σήμερον, μ' ὅλα τὰ φῶτα, τὰ ὁποῖα λαμπρύνουν τοὺς σοφοὺς τῆς Εὐρώπης, τὰ ὀλίγα σωζόμενα συγγράμματα τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν σοφωτέρων θαυμάζονται ὡς τόσα ἀριστουργήματα τοῦ ἀνθρωπίνου νοός.

Ὁποία λοιπὸν τιμὴ καὶ δόξα εἰς τὸν φιλάσθενον καὶ ἀδύνατον νέον Ἀριστοτέλην, τὸν διατηρήσαντα φρονίμως τὴν ὑγείαν του, διὰ νὰ φωτίσῃ, ὡς ἄλλος φωτεινὸς ἀστήρ, καὶ τὸν ἀρχαῖον καὶ τὸν νεώτερον κόσμον, ἀπαθανατίζων οὕτω καὶ ἑαυτὸν καὶ τὴν γεννήσασαν αὐτὸν Ἑλλάδα!

Ο ΒΥΦΩΝ ΚΑΙ Ο ΥΠΗΡΕΤΗΣ ΤΟΥ ΙΩΣΗΦ.

Ὁ Ἀριστοτέλης, ὅστις ἐθαυμάσθη καὶ ὁλονὲν θαυμάζεται ὡς ὁ ἄριστος ζωολόγος τῆς ἀρχαιότητος, μ᾽ ἐνθυμίζει, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, ἄλλον νεώτερον ζωολόγον, τὸν ἔνδοξον Βυφῶνα τῆς Γαλλίας· ἡ δὲ χαλκίνη σφαῖρα, ἥτις ἐξύπνα τὸν Ἀριστοτέλην, μ᾽ ἐνθυμίζει τὸν ὑπηρέτην τοῦ Βυφῶνος Ἰωσήφ.

Ὁ Βυφὼν ἔζησεν ὀγδοήκοντα καὶ ἓν ἔτος, συνέγραψε δὲ γλαφυρώτατον καὶ ὡραιότατον σύγγραμμα περὶ φυσικῆς ἱστορίας, συγκείμενον ἐκ τριάκοντα καὶ ἓξ τόμων. Ἔλεγε δὲ ὅτι εἰς τὸν ὑπηρέτην του Ἰωσὴφ ἐχρεώστει κατὰ μέγα μέρος τὸ σύγγραμμά του αὐτό· διότι, ὅτε ἦτο νέος, ἠγάπα πολὺ τὸν ὕπνον, ὅστις καὶ τὴν ὑγείαν του ἔβλαπτε, καὶ ἀπὸ τὰς μελέτας του τὸν ἐμπόδιζεν, ὅθεν ὑπεσχέθη εἰς τὸν ὑπηρέτην του Ἰωσὴφ χρηματικήν τινα ἀμοιβὴν ὁσάκις κατορθόνει νὰ τὸν ἐξυπνᾷ τὴν αὐγὴν ἐνωρίς.

Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας ὁ πτωχὸς Ἰωσὴφ ἀπέτυχε, διότι θέλων νὰ ἐξυπνήσῃ τὸν κύριόν του παρώργιζεν αὐτόν, καὶ αὐστηρῶς ἐπιπληττόμενος ἐξήρχετο ἔντρομος τοῦ κοιτῶνος, ὅπου ὁ νέος Βυφὼν ἐξηκολούθει ἐν ἡσυχίᾳ τὸν πρωϊνὸν ὕπνον.

Ὁ δὲ Βυφών, συναισθανόμενος ἔτι μᾶλλον τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὸ ὀλέθριον ἐλάττωμα τοῦ πρωϊνοῦ ὕπνου, παρήγγειλεν αὐστηρῶς τὸν ὑπηρέτην του νὰ μὴ ἐνδίδῃ εἰς τὸν θυμόν, καὶ εἰς τὰς ἐπιπλήξεις του, ἀλλ᾽ ἀποβλέπων εἰς τὴν ὁποίαν τῷ ὑπεσχέθη ἀνταμοιβήν, νὰ ἐπιμένῃ πᾶσαν αὐγήν, καὶ βίαν δὲ νὰ μεταχειρίζεται, διὰ νὰ τὸν ἐγείρῃ ἐκ τῆς κλίνης του ἐνωρίς.

Ὁ Ἰωσήφ, συμμορφωθεὶς μὲ τὴν αὐστηρὰν ταύτην παραγγελίαν, ἐπέτυχε νὰ ἐξυπνᾷ τὸν κύριόν του καὶ νὰ λαμβάνῃ καθ᾽ ἑκάστην παρ᾽ αὐτοῦ τὴν χρηματικὴν ἀμοιβήν. Ὁ δὲ Βυφὼν κατώρθωσε νὰ εὑρίσκεται τακτικώτατα καθ᾽ ἑκάστην αὐγὴν περὶ τὰς ἀνατολὰς τοῦ ἡλίου ἐντὸς τοῦ σπουδαστηρίου του, καὶ τοιουτοτρόπως ἠμπόρεσε νὰ συγγράψῃ τόσα πολλὰ

καὶ συγχρόνως τόσον ὡραῖα, καὶ νὰ φθάσῃ εἰς γῆρας βαθὺ καὶ ἔνδοξον.

ΥΓΙΕΙΝΑ ΕΡΓΑ.

Ὁ Γεροστάθης ἐσυνείθιζε διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ τῶν ἔργων του νὰ ἐπιβεβαιόνῃ τοὺς λόγους καὶ τὰς συμβουλάς του· ἐκτὸς δὲ τούτου ἐφρόντιζεν ὥστε αἱ καλαί του συμβουλαὶ νὰ μὴ παρέρχωνται ἄνευ τινὸς ὠφελίμου ἀποτελέσματος, ἐπιμελούμενος νὰ πραγματοποιῶνται ὑπὸ τῶν φίλων ἀκροατῶν του.

Ἐπειδὴ δὲ ἀνέφερα ἐνταῦθα ὅσα περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ καθαροῦ ἀέρος μᾶς εἶπε, θεωρῶ κατάλληλον νὰ προσθέσω καί τινα ἐκ τῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐνήργησεν ὁ γέρων πρὸς βελτίωσιν τοῦ καθαροῦ ἀέρος τῆς κωμοπόλεώς μας.

Πλησίον τῆς κωμοπόλεως, μεταξὺ μικρῶν τινων λόφων, ἐσχηματίζετο λάκκος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου συρρέοντα τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν ἔμενον ἐπί τινας μῆνας τοῦ χρόνου λιμνάζοντα καὶ σεσηπότα. Ὁ Γεροστάθης παρετήρησεν ὅτι ἐκ τῶν κακῶν ἀναθυμιάσεων τοῦ λιμνάζοντος ἐκείνου νεροῦ, οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῆς κωμοπόλεως, καὶ μάλιστα τὰ παιδία, ὑπέφερον συχνοὺς πυρετούς.

Τὴν παρατήρησιν ταύτην τοῦ γέροντος ἐδυσκολεύθησαν κατ' ἀρχὰς νὰ πιστεύσωσιν οἱ προεστῶτες καὶ οἱ λοιποὶ κάτοικοι τῆς κωμοπόλεως. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους, ὑπείκοντες εἰς τὰς συμβουλὰς καὶ προτροπὰς τοῦ σταθεροῦ καὶ ἀκουράστου Γεροστάθου, ἀπεφάσισαν νὰ συνεργήσωσι μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποξήρανσιν τοῦ μικροῦ ἐκείνου βάλτου.

Ὅθεν κατὰ τὴν διάρκειαν ἑνὸς μηνὸς μικροὶ καὶ μεγάλοι, γέροντες καὶ παιδία, γυναῖκες καὶ κοράσια, ἀκολουθοῦντες καθ' ἡμέραν εἰς τακτικὴν ὥραν τὸν γέροντα προπορευόμενον καὶ κρατοῦντα πτυάριον, ἐδιευθυνόμεθα εἰς τὸν βάλτον· βίπτοντες δέ, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Γεροστάθου, λίθους καὶ

χώματα ἐντὸς αὐτοῦ, καὶ ἀνοίξαντες μικρά τινα αὐλάκια, ἀπεξηράναμεν διὰ παντὸς τὰ λιμνάζοντα ἐκεῖνα ὕδατα. Ἔκτοτε δὲ πραγματικῶς ἐξέλιπεν ἀπὸ τὴν κωμόπολιν ὁ πυρετός, καὶ οἱ γονεῖς βλέποντες ὑγιῆ καὶ ῥοδοκόκκινα τὰ τέκνα των ἐμακάριζον τὸν ἀγαθὸν γέροντα.

Ὁ Γεροστάθης προσέτι καὶ διὰ τῶν προσωπικῶν του κόπων, καὶ διὰ τῶν ἐπανειλημμένων προτροπῶν του κατώρθωσε νὰ καταστολίσῃ καὶ τὴν πλατεῖαν καὶ τὰς βρύσεις καὶ τὸ κοιμητήριον καὶ τὰ πέριξ τῆς κωμοπόλεως μὲ διάφορα δένδρα, τὰ ὁποῖα ἐθεώρει ὄχι μόνον ὡς στολισμὸν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀναγκαιότατα εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ ἀέρος, καὶ ἐπομένως εἰς τὴν ὑγείαν τῶν κατοίκων.

Εὐχαρίστως δ' ἐνθυμοῦμαι μὲ πόσην χαρὰν καὶ ζωηρότητα οἱ μικροὶ ἡμεῖς φίλοι του ἐφυτεύσαμεν ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ γέροντος πολλὰ ἐκ τῶν δένδρων ἐκείνων, εἴς τινα τῶν ὁποίων μάλιστα εἶχε δώσει καὶ τὰ ὀνόματά μας.

Πολλάκις τὸν ἠκούσαμεν συσταίνοντα εἰς τοὺς συμπολίτας του τὴν καθαριότητα τῶν ὁδῶν καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς κωμοπόλεως. « Ὅσοι δὲν καθαρίζουν, ἔλεγε, τὸν δρόμον των, ἀναγκάζονται ἐπὶ τέλους νὰ καθαρίζωσι τὸ σῶμά των διὰ πικρῶν ἰατρικῶν. »

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἶχε κατορθώσει ὥστε πτωχός τις ν' ἀφήσῃ τὴν ἀργίαν καὶ τὴν ζητείαν, καὶ νὰ καταγίνεται εἰς τὴν κάθαρσιν τῶν ὁδῶν, λαμβάνων παρὰ τοῦ κοινοῦ μικρὰν χρηματικὴν βοήθειαν πρὸς ἀμοιβὴν τῶν κόπων του καὶ πρὸς ζωάρκειάν του.

Ἐνθυμοῦμαι προσέτι ὅτι, ὁσάκις εἰς τὴν ἐξοχὴν περιπατοῦντες μετὰ τοῦ Γεροστάθου ἔτυχε ν' ἀπαντήσωμεν πτῶμά τι ζώου, κατὰ παραγγελίαν του ἠνοίγετο ἀμέσως λάκκος πρὸς ἀπόκρυψιν τοῦ πτώματος. « Ὅστις, ἔλεγεν ὁ γέρων, ἀνοίγει λάκκους εἰς τὰ πτώματα τῶν ζώων, αὐτὸς ἐλαττόνει τοὺς τάφους τῶν ἀνθρώπων. »

Συχνάκις δὲ ἠκούαμεν τὸν Γεροστάθην ἀπαγγέλλοντα τὰ ἑξῆς·

« *Ἂν ἀγαπᾷς τὸν καθαρὸν ἀέρα ἐπιμόνως,*
» *Κι' ὁ ἥλιος ἐὰν ποτὲ ς' τὴν κλίνην δὲν σ' εὑρίσκῃ,*
» *Βίον μακρὸν σ' ὑπόσχομαι καὶ ὑγιῆ συγχρόνως.* »

Ε.

Ο ΥΓΙΕΙΝΟΣ ΣΤΟΛΙΣΜΟΣ.

« Εἶναι βούλου φιλόκαλος, ἀλλὰ μὴ καλλωπιστής. »
(Ἰσοκράτους.)

Ἐνῶ ἡμέραν τινὰ εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς κωμοπόλεως ἐφυτεύομεν μικροὺς πλατάνους ὑπὸ τὰς ὁδηγίας καὶ τὴν ἐπιστασίαν τοῦ ἀγαθοῦ Γεροστάθου, οἱ συμμαθηταί μας Πέτρος καὶ Νικόλαος κατελάσπωσαν καὶ τὰ πρόσωπα καὶ τὰς χεῖράς των.

Καὶ ὁ μὲν Πέτρος ἔτρεξεν ἀμέσως εἰς τὴν βρύσιν τῆς πλατείας, ὅπου νίψας καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν συνήθη του καθαριότητα, ὁ δὲ Νικόλαος ἐθεώρησεν εὐκολώτερον νὰ σφογγίσῃ καὶ τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖράς του μὲ τὴν ἄκραν τοῦ ἐνδύματός του.

Ὁ Γεροστάθης, ὅστις παρετήρησε ταῦτα, ἀντὶ νὰ ἐπιπλήξῃ τὸν μικρὸν Νικόλαον, περιωρίσθη νὰ ἐπαινέσῃ ἐνώπιον αὐτοῦ τὸν Πέτρον ὡς φίλον τῆς καθαριότητος.

— Εὖγε, φίλε Πέτρε, εἶπεν ὁ γέρων, χαίρω πολὺ βλέπων ὅτι ἀγαπᾷς τὴν καθαριότητα, προτιμήσας νὰ νιφθῇς παρὰ νὰ μεταφέρῃς τὴν λάσπην ἀπὸ τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπόν σου εἰς τὴν ἄκραν τοῦ ἐνδύματός σου.

Ἡ καθαριότης εἶναι ἡ φίλη μου ἐκείνη, ἡ λευκοτάτη ὡς ἡ χιών, τὴν ὁποίαν, ὡς ἄλλοτε σᾶς εἶπα, ἐκ νεότητός μου ἠγάπησα, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν χρεωστῶ κατὰ μέγα μέρος τὴν καλήν μου ὑγείαν.

— Καὶ ἐγώ, ἐπρόσθεσεν ὁ Πέτρος, προσπαθῶ νὰ ἦμαι πάντοτε καθαρός, διὰ νὰ μὴ μὲ ἀηδιάζωσιν ὅσοι μὲ βλέπουν· ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ πῶς ἡ καθαριότης δύναται νὰ ὠφελήσῃ τὴν ὑγείαν;

— Ἐξακολούθησε πάντοτε, φίλε Πέτρε, εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Γεροστάθης, νὰ ἦσαι καθαρὸς κατά τε τὸ σῶμα καὶ τὰ ἐνδύματα, καὶ ἔσο βέβαιος ὅτι θέλεις διατηρήσει οὕτω καὶ τὴν καλήν σου ὑγείαν. Ἡ καθαριότης δὲν χρησιμεύει μόνον διὰ νὰ μὴ μᾶς ἀηδιάζωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ μᾶς προφυλάττῃ ἀπὸ πολλὰς ἀσθενείας· διὰ τοῦτο μὲ ἀρέσκει νὰ τὴν ὀνομάζω *στολισμὸν ὑγιεινόν*, διότι καὶ μᾶς στολίζει καὶ τὴν ὑγείαν μας προφυλάττει.

Παρεκαλέσαμεν τότε τὸν καλὸν γέροντα νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ ποίαν σχέσιν ἔχει ἡ καθαριότης μὲ τὴν ὑγείαν· ὁ δὲ Γεροστάθης μᾶς εἶπε·

ΤΑ ΑΦΘΟΝΑ ΔΩΡΑ.

Ἡ τροφή, τὴν ὁποίαν τρώγομεν, χρησιμεύει βεβαίως πρὸς διατροφὴν καὶ συντήρησιν τοῦ σώματος· ἀλλὰ μέγα μέρος τῆς τροφῆς μεταβάλλεται ἐντὸς τοῦ σώματος εἰς ἀτμούς, οἱ ὁποῖοι ὄχι μόνον δὲν χρησιμεύουν εἰς τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ τὸ βλάπτουν οὐσιωδῶς, ἐὰν μείνωσιν ἐντὸς αὐτοῦ.

Ὁ Θεὸς λοιπόν, ὅστις ἐφρόντισε περὶ πάντων, ἐκάλυψε τὸ σῶμα μὲ ἐπιδερμίδα πορώδη, ὥστε διὰ τῶν μικρῶν καὶ ἀφανῶν πόρων αὐτῆς νὰ ἐξέρχωνται οἱ ἐπιβλαβεῖς ἀτμοί· ἡ ἐξάτμισις δὲ αὕτη τῶν ἐσωτερικῶν ἀναθυμιάσεων ὀνομάζεται *ἄδηλος διαπνοή*, πρὸς διάκρισιν τῆς γινομένης διὰ τοῦ στόματος φανερᾶς ἀναπνοῆς.

Ὅταν λοιπὸν ἡ ἐπιδερμὶς τοῦ σώματος ἦναι ἀκάθαρτος, ἡ ἀκαθαρσία κλείει τοὺς πόρους τῆς ἐπιδερμίδος· ἐπομένως ἡ ἄδηλος διαπνοὴ ἐμποδίζεται, καὶ οἱ ἐπιβλαβεῖς ἀτμοὶ δὲν ἐξέρχονται· μένοντες δὲ ἐντὸς τοῦ σώματος προξενοῦν διαφόρους ἀσθενείας. Ἰδοὺ ἡ σχέσις τῆς καθαριότητος μὲ τὴν ὑγείαν· ἰδοὺ διατί ἡ ἀκαθαρσία τοῦ σώματος ἀφανίζει τὴν ὑγείαν αὐτοῦ!

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀδήλου διαπνοῆς φαίνονται ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ἐνδυμάτων, τὰ ὁποῖα ἐφόρεσέ τις ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Καθὼς δὲ ἡ ἀκαθαρσία τῆς ἐπιδερμίδος κλείει τοὺς πόρους, τοιουτοτρόπως καὶ τὰ ῥυπαρὰ ἐσωτερικὰ ἐνδύματα, προσκολλώμενα ἐπὶ τῆς ἐπιδερμίδος, κλείουν διὰ τοῦ λίπους των τοὺς πόρους αὐτῆς, ἐμποδίζουν τὴν ἄδηλον διαπνοήν, καὶ βλάπτουν τὴν ὑγείαν.

Ἰδοὺ διατί, ὢν φίλος τῆς καθαριότητος, διετήρησα καὶ διατηρῶ δι' αὐτῆς τὴν ὑγείαν μου. Ἀγαπῶ ἐπομένως καὶ τὸ καθαρὸν νερὸν ὅσον ἀγαπῶ καὶ τὸν καθαρὸν ἀέρα· διότι ἐὰν ὁ καθαρὸς ἀὴρ ἦναι ὁ *πατὴρ τῆς ὑγείας*, διὰ τοῦ καθαροῦ νεροῦ ἀποκτᾶται ἡ καθαριότης, ἥτις εἶναι ἡ *τροφὸς τῆς ὑγείας*.

Ὁ ἀὴρ καὶ τὸ ὕδωρ εἶναι τὰ πλέον ἄφθονα δῶρα. ἀφ' ὅσα ὁ προνοητικὸς Θεὸς μᾶς ἐχάρισεν ἐπὶ τῆς γῆς, διότι ἐγνώριζεν ὅτι αὐτὰ εἶναι καὶ τὰ ἀναγκαιότερα εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν ὑγείαν τῶν ἀνθρώπων.

ΥΓΙΕΙΝΑ ΠΑΡΑΓΓΕΛΜΑΤΑ.

Ἰδοὺ δέ, μᾶς εἶπεν ὁ Γεροστάθης, πῶς διατηρῶ τὴν ὑγείαν μου διὰ τῆς καθαριότητος.

1) Νίπτω συχνὰ τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον, τακτικώτατα δὲ κάμνω τοῦτο ἅμα ἐξυπνήσω τὴν αὐγὴν, καὶ πρὶν κοιμηθῶ τὸ ἑσπέρας.

2) Λούω καθ' ἑκάστην αὐγὴν τὴν κεφαλήν μου ὅλην μὲ ψυχρὸν νερόν, τὸ ὁποῖον καὶ τὴν καθαρίζει, καὶ ἀπὸ κρυολογήματα τὴν προφυλάττει.

Τοιουτοτρόπως δὲ ἐκπληρῶ τὸ πρῶτον ἐκ τῶν τριῶν μεγάλων παραγγελμάτων τοῦ σοφοῦ ἰατροῦ Βοερχαβίου. «*Ἔχε τὴν κεφαλὴν δροσεράν,—τὸν στόμαχον ἐλαφρὸν—καὶ τοὺς πόδας θερμούς.*»

3) Πλύνω καλὰ καὶ τὴν αὐγήν, καὶ ὁσάκις ἀποτρώγω, καὶ τακτικώτατα τὸ ἑσπέρας πρὶν κοιμηθῶ τοὺς ὀδόντας, διότι ἡ ὕλη τοῦ φαγητοῦ, ἥτις προσκολλᾶται εἰς τοὺς ὀδόντας, ἐὰν

δὲν ἐκπλυνθῇ, σήπεται καὶ φθείρει αὐτούς. Οἱ δὲ ἀκάθαρτοι καὶ διεφθαρμένοι ὀδόντες, ὄχι μόνον ἀηδῆ ἀποφορὰν πρὸς τοὺς πλησιάζοντας μεταδίδουν, ἀλλὰ καὶ πόνους δριμυτάτους συνήθως προξενοῦν. Προσέτι δὲ διαφθείρουν τὸν σύελον, ὅστις κατερχόμενος δυσώδης εἰς τὸν στόμαχον γεννᾷ ἀσθενείας· ἐμποδίζουν δὲ καὶ τὴν καλὴν μάσησιν τῶν φαγητῶν, ἀναγκαιοτάτην εἰς τὴν ὑγείαν, ὡς ἀποτελοῦσαν τὴν πρώτην χώνευσιν

4) Λούω προσέτι μὲ ψυχρὸν νερὸν διά τινος σφογγαρίου ἢ διά τινος μαλλίνου χειροκτίου ὁλόκληρον τὸ σῶμα, καὶ ἀμέσως τριβόμενος διά τινος ὑφάσματος μὲ πολλὴν δύναμιν, στεγνόνω καὶ θερμαίνω αὐτό· διὰ τῆς ψυχρολουσίας δὲ ταύτης καὶ τὸ σῶμα ἐνδυναμοῦται, καὶ ἡ ὑγεία διατηρεῖται.

5) Ἀλλάζω ἐπὶ τέλους συχνὰ τὰ ἐνδύματά μου, καὶ μάλιστα ὅσα κατάσαρκα φορῶ, διὰ νὰ μὴ ἐμποδίζεται ἐκ τοῦ ῥύπους αὐτῶν ἡ ἄδηλος διαπνοή.

Ὅτε ἠκούσαμεν ὅτι ὁ Γεροστάθης ἔλουεν ὅλον τὸ σῶμά του μὲ ψυχρὸν νερόν, ἀνετριχιάσαμεν, ἠρωτήσαμεν δὲ αὐτὸν πῶς ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὸ ψῦχος.

— Τὸ ὑποφέρω, εἶπε, καθὼς τὸ ὑποφέρουν αἱ χεῖρες καὶ τὸ πρόσωπόν σας, ὅταν νίπτεσθε μὲ ψυχρὸν νερόν. Ἡ συνήθεια τὰ πάντα διευκολύνει! Ἐὰν ἀπὸ τὸ καλοκαίριον ἀρχίσετε νὰ λούετε ὅλον τὸ σῶμα μὲ ψυχρὸν νερόν, θέλετε συνειθίσει τὸ ψῦχος, καὶ θέλετε ἐξακολουθήσει εὐχαρίστως καὶ ἐν καιρῷ χειμῶνος πράττοντες τὸ αὐτό. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν, μᾶς ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, ὑπάρχουν τὰ ὑγιέστερα παιδία τοῦ κόσμου, ὄχι μόνον διότι καθ' ἡμέραν τὰ ἐκθέτουν εἰς τὸν ἀνοικτὸν καὶ καθαρὸν ἀέρα, ἀλλὰ προσέτι διότι κάθε αὐγὴν ἢ κάθε ἑσπέραν τὰ λούουν μὲ ψυχρὸν ὕδωρ.

Ἔκτοτε καὶ ἐγὼ καὶ οἱ συμμαθηταί μου ἀκολουθοῦντες τὰς συμβουλὰς τοῦ Γεροστάθου, καὶ πολλὰ πρωὶ ἐσυνειθίσαμεν νὰ ἐξυπνῶμεν, καὶ τὴν καθαριότητα ἠγαπήσαμεν, καὶ τὴν ψυχρολουσίαν ἠρχίσαμεν. Πραγματικῶς δὲ, τριβόμενοι διὰ τοῦ ὑφάσματος μετὰ τὸ λούσιμον ὀγλίγωρα καὶ σφιγκτά, διὰ

νὰ στεγνόνωμεν ἀμέσως καλὰ τὸ σῶμα, ὄχι μόνον δὲν ἐκρυόναμεν, ἀλλὰ μάλιστα ἐθερμαινόμεθα, καὶ ἠσθανόμεθα ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ὑγιεστέρους καὶ εὐρωστοτέρους.

Ο ΡΥΠΑΡΟΣ ΣΙΔΗΡΟΔΕΣΜΙΟΣ.

Ἐνῷ συνωμιλοῦμεν εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς κωμοπόλεως περὶ τῶν καλῶν ἀποτελεσμάτων τῆς καθαριότητος, ἴδομεν ἐξαίφνης τέσσαρας ὁπλοφόρους συνοδεύοντας σιδηροδέσμιον τινά. Ὁ σιδηροδέσμιος αὐτὸς ἐφαίνετο νέος, ἀλλ' ἦτον εἰς ἄκρον ἰσχνὸς καὶ κατάχλωμος· τόσον δὲ ῥυπαρὸς κατά τε τὸ πρόσωπον, καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὰ ἐνδύματα ἦτον, ὥστε ἡ θέα του ἐπροξένει ἀηδίαν καὶ ἀποστροφήν.

Ὁ Γεροστάθης, πλησιάσας ἕνα τῶν ὁπλοφόρων, ἠρώτησεν αὐτὸν τί ἔπραξεν ὁ ἁλυσοδεμένος, τὸν ὁποῖον ἐσυνόδευαν.

Ὁ δὲ ὁπλοφόρος ἀπήντησεν ὅτι συνελήφθη κλέπτων τὰ ἱερὰ σκεύη τῆς ἐκκλησίας χωρίου τινός, καὶ ὅτι τὸν συνοδεύουν ἤδη εἰς τὰς φυλακὰς τῶν Ἰωαννίνων.

Ὁ Γεροστάθης, στραφεὶς τότε πρὸς ἡμᾶς, ἰδοὺ μᾶς εἶπε, καὶ ἄλλο μάθημα περὶ καθαριότητος. Ὁ ῥυπαρὸς κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὰ ἐνδύματα ἔχει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ τὰ ἤθη ῥυπαρὰ καὶ τὴν καρδίαν ἀκάθαρτον. Ὅστις ἀμελεῖ τὴν καθαριότητα τοῦ σώματος, ἀμελεῖ καὶ τὴν καθαριότητα τῆς ψυχῆς. Ἂς ἀγαπῶμεν λοιπὸν τὴν καθαριότητα, ὄχι μόνον ὡς ἀναγκαίαν εἰς τὴν ὑγείαν, ἀλλὰ καὶ ὡς ὑποδεικνύουσαν καθαρὰν καὶ ἁγνὴν τὴν καρδίαν μας.

ΤΑ ΤΡΙΑ ΚΑΘΑΡΑ ΠΑΙΔΙΑ.

Πρὶν μᾶς ἀποχωρισθῇ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ Γεροστάθης, μᾶς ἐδιηγήθη τὸ ἀκόλουθον ἀνέκδοτον, τὸ ὁποῖον ζωηρὸν πάντοτε ἐπανέρχεται εἰς τὴν μνήμην μου, ὁσάκις ἀπαντήσω ἀκάθαρτα παιδία.

Πατήρ τις πλούσιος ἀλλὰ συγχρόνως εὐαίσθητος, ἔχων τρεῖς υἱούς, ἔχασεν ὁ δυστυχὴς καὶ τοὺς τρεῖς, τὸν ἕνα μετὰ τὸν

ἄλλον. Οἱ πικρότατοι αὐτοὶ θάνατοι τὸν ἐβύθισαν εἰς ἄκραν μελαγχολίαν. Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς μελαγχολίας του ἐσκέφθη ὅτι μόνον διὰ τῆς γλυκύτητος, τὴν ὁποίαν ἡ ἀγαθοεργία προξενεῖ, ἠδύνατο νὰ μετριάσῃ τὴν πίκραν τῆς τεθλιμμένης ψυχῆς του.

Μεταξὺ δὲ τῶν διαφόρων καλῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα ἐσχεδίασεν, ἀπεφάσισε νὰ ἐκλέξῃ καὶ τρία πτωχὰ παιδία, νὰ τὰ υἱοθετήσῃ, καὶ νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς εὐτυχοῦς ἀποκαταστάσεώς των.

Μεταβαίνει λοιπὸν εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τῶν πτωχῶν παιδίων, ἐξηγεῖ εἰς τὸν διδάσκαλον τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεώς του, καὶ ζητεῖ νὰ ἐπιθεωρήσῃ τοὺς μαθητάς του.

Ἀμέσως δὲ, κατὰ διαταγὴν τοῦ διδασκάλου, παρουσιάζονται ὅλα τὰ παιδία, τὸ ἓν κατόπιν τοῦ ἄλλου, ἐνώπιον τοῦ μελαγχολικοῦ ἐκείνου ἀνδρὸς, ὅστις, ἀφοῦ μετὰ προσοχῆς τὰ παρετήρησεν, ἔκλεξεν ἐξ αὐτῶν τὰ τρία, τὰ ὁποῖα ἐπρόκειτο νὰ υἱοθετήσῃ.

Λαβὼν δὲ σημείωσιν τῶν ὀνομάτων αὐτῶν καὶ τῆς κατοικίας τῶν γονέων των, εἶπε καὶ πρὸς τὸν διδάσκαλον καὶ πρὸς τὰ παιδία τοῦ σχολείου, ὅτι ἐπροτίμησε τὰ τρία ἐκεῖνα, διότι τὰ εὗρε καθαρώτερα ὅλων τῶν ἄλλων καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὰ ἐνδύματα, ὡς ἐκ τούτου δὲ συμπεραίνει ὅτι θέλουν ἔχει καὶ τὴν ψυχήν των καθαρωτέραν τῶν ἄλλων.

Ὁ διδάσκαλος ἐβεβαίωσε τότε τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα ὅτι πραγματικῶς τὰ ἐκλεχθέντα παρ' αὐτοῦ διεκρίνοντο πάντοτε εἰς τὸ σχολεῖον καὶ διὰ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ διὰ τὴν χρηστοήθειάν των.

Τοιουτοτρόπως διὰ τῆς καθαριότητός των ἀποκατεστάθησαν εὐτυχῆ τὰ τρία πτωχὰ παιδία, δι' αὐτῶν δὲ συνευτύχησαν καὶ αἱ τρεῖς πτωχαὶ οἰκογένειαι, εἰς τὰς ὁποίας ἀνῆκον.

Θαυμασία συστατικὴ εἶναι, φίλοι μου, ἡ καθαριότης, μᾶς ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων· ὅστις φέρει μεθ' ἑαυτοῦ τοιαύτην συστατικήν, ἁπανταχοῦ μὲ θάρρος καὶ μὲ ἐλπίδα εὐμενεστάτης ὑποδοχῆς δύναται νὰ εἰσέλθῃ.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ γέρων Ἰσοκράτης, ὁ ἔνδοξος ῥήτωρ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, μᾶς συμβουλεύει ν' ἀποφεύγωμεν τοὺς καλλωπισμοὺς, οἵτινες δὲν ἀποδεικνύουν παρὰ ἐλαφρόνοιαν, καὶ ν' ἀγαπῶμεν τὴν *φιλοκαλίαν*, ἥτις ἀποδεικνύει εὐγένειαν ψυχῆς. Φιλοκαλία ὅμως ἄνευ καθαριότητος δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ.

Ὁ Γεροστάθης ἔγραψε τότε ἐπί τινος χαρτίου τοὺς ἀκολούθους στίχους, καὶ ἐγχειρίσας αὐτοὺς εἰς τὸν μικρὸν συμμαθητήν μας Νικόλαον, μᾶς ἀπεχαιρέτησεν.

« *Ἡ καθαριότης εἶναι ἡ καλλίστη τῶν στολῶν,*
» *Καὶ κατὰ τῆς ἀσθενείας εἶναι μέγας προμαχών.*
» *Ὁ δὲ ῥυπαρὸς τὸ σῶμα ἔχει ῥυπαρὰν ψυχήν,*
» *Καὶ ἀγήκει εἰς τῶν χοίρων τὴν ἀκάθαρτον φυλήν.*»

Ζ.

Η ΜΗΤΗΡ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΔΡΙΑΣ.

« Τά τε ὑπερβάλλοντα γυμνάσια καὶ τὰ ἐλλείποντα φθείρει τὴν ἰσχύν. »
(Ἀριστοτέλους.)

Ἐξερχομενοι ἡμέραν τινὰ ἀπὸ τὸ σχολεῖον ἀπηντήσαμεν ἐμβαίνοντα εἰς τὴν αὐλὴν τὸν Γεροστάθην, συνοδευόμενον ὑπὸ τοῦ ξυλουργοῦ τῆς κωμοπόλεως, ὅστις ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ διάφορα ξύλα πελεκημένα, κοντάρια καὶ στύλους.

Ὅλ' αὐτὰ παράδοξα μᾶς ἐφάνησαν, καὶ τὴν περιέργειάν μας ἐκίνησαν· ὅθεν περικυκλώσαντες τὸν ἀγαθὸν γέροντα ἠρωτήσαμεν αὐτὸν εἰς τί θέλουν χρησιμεύσει τὰ ξύλα, τὰ κοντάρια καὶ οἱ στύλοι.

Ὁ δὲ Γεροστάθης μᾶς ἀπεκρίθη ὅτι ἀφοῦ μᾶς ἐσυμφιλίωσε μὲ τὸν *καθαρὸν ἀέρα* καὶ μὲ τὴν *καθαριότητα*, ἑτοιμάζεται νὰ μᾶς συμφιλιώσῃ καὶ μὲ τὴν φίλην του, τὴν καλουμένην

Σωμασκίαν, ἥτις εἶναι ἡ μήτηρ τῆς ὑγείας καὶ τῆς ἀνδρίας, καὶ ὅτι διὰ αὐτῶν τῶν ξύλων καὶ στύλων θέλομεν γνωρίσει τὴν φίλην του ταύτην.

Ἡ ἀπάντησις τοῦ γέροντος δὲν εὐχαρίστησε τὴν περιέργειάν μας· ἐζητήσαμεν λοιπὸν νέας ἐξηγήσεις· ἀλλ' ἐκεῖνος μᾶς εἶπεν ὅτι τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν θέλομεν ἐννοήσει τὰ πάντα·

Τὴν ἐπιοῦσαν ἴδομεν τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου στρωμένην μὲ ἀρκετὴν ἄμμον, καὶ διαφόρους στύλους καὶ ξύλα στερεωμένα ἐντὸς τῆς αὐλῆς· ἀλλὰ καὶ τότε δὲν ἐννοήσαμεν πρὸς τί ὅλα ταῦτα. Κατὰ τὴν ἀπόλυσιν ὅμως τῶν μαθημάτων ὁ Γεροστάθης, ὅστις μᾶς ἐπερίμενεν εἰς τὴν αὐλήν, μᾶς εἶπεν ὅτι τὸ μὲν ὀνομάζεται *μονόζυγον*, τὸ δὲ *δίζυγον*, τὰ δὲ *ἱστοὶ* καὶ *ἀναβάθραι*, καὶ συγχρόνως μᾶς ὑπέδειξε διαφόρους κινήσεις, στροφὰς καὶ γυμνάσματα ἐπ' αὐτῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἐπρόκειτο ν' ἀναπτύξωμεν καὶ ἐνδυναμώσωμεν τοὺς μυῶνας, καὶ νὰ καταστήσωμεν ὅλον τὸ σῶμα εὐλύγιστον, ἐλαστικόν, εὔρωστον καὶ ὑγιές.

Τὰ διασκεδαστικώτατα αὐτὰ μαθήματα τῆς γυμναστικῆς εἰς ἄκρον μᾶς εὐχαρίστησαν, καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ φίλου μας ἐκορυφώθη κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Πολὺ δὲ ἐχάρημεν καὶ ὅτε τὸν ἠκούσαμεν νὰ μᾶς προσκαλῇ τὸ ἑσπέρας εἰς τὴν οἰκίαν του, διότι ἤμεθα βέβαιοι ὅτι ἤθελε μᾶς διηγηθῇ εὐχάριστόν τι. Ἰδοὺ δὲ ἐν συντόμῳ ὅσα ἐνθυμοῦμαι ὅτι κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην μᾶς εἶπε περὶ σωμασκίας.

Η ΔΕΞΙΑ ΧΕΙΡ ΤΟΥ ΣΙΔΗΡΟΥΡΓΟΥ.

Εἶναι παρατηρημένον ὅτι ὅσον τις γυμνάζει μέλος τι τοῦ σώματός του, τόσον πλέον τὸ ἀναπτύσσει, τόσον πλέον ὑγιὲς καὶ εὔρωστον τὸ καθιστᾷ. Ἡ κίνησις καὶ ἡ γύμνασις προξενεῖ περισσοτέραν συρροὴν αἵματος, διὰ δὲ τοῦ αἵματος τρέφονται καὶ ἐνδυναμόνονται τὰ διάφορα μέρη τοῦ σώματος.

Συγκρίνετε τὸ ἀριστερὸν μὲ τὸ δεξιὸν χέριόν σας, καὶ θέ-

λετε ἰδεῖ ὅτι τὸ δεξιὸν εἶναι καὶ δυνατώτερον καὶ χονδρότερον ἀπὸ τὸ ἀριστερόν· καὶ διατί; διότι μεταχειρίζεσθε, καὶ ἑπομένως γυμνάζετε, τὸ δεξιὸν πολὺ περισσότερον τοῦ ἀριστεροῦ.

Παρατηρήσατε τὴν δεξιὰν χεῖρα τοῦ σιδηρουργοῦ, καὶ θέλετε θαυμάσει πόσον εὐρωστοτέρα ἀπὸ τὴν ἀριστεράν του εἶναι· διότι αὐτὴν γυμνάζει κρατῶν τὴν σφῦραν καὶ σφυρηλατῶν τὰ σίδηρά του.

Τὸ ἐναντίον δὲ προξενεῖ ἡ ἀκινησία καὶ ἀγυμνασία· ἐξ αὐτῆς, ὄχι μόνον τὰ μέλη τοῦ σώματος καὶ οἱ μυῶνες, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ κόκκαλα ἐξασθενοῦν, μαλακύνονται καὶ φθείρονται.

Ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας, ὁ Ἡρόδοτος, ἐπισκεφθεὶς τὸ πεδίον μάχης τινός, ἥτις μεταξὺ Αἰγυπτίων καὶ Περσῶν εἶχε συγκροτηθῆ, διέκρινε τὰ κρανία τῶν Αἰγυπτίων ἀπὸ τὰ κρανία τῶν Περσῶν, διότι τὰ μέν, ὡς ἐκ τῆς λιτότητος καὶ τῆς γυμναστικῆς τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων, ἦσαν δυνατὰ καὶ σκληρά, τὰ δὲ Περσικὰ ἦσαν εὔθραυστα καὶ ἀδύνατα ὡς ἐκ τῆς μαλθακῆς ζωῆς τῶν Περσῶν.

Ἐὰν ἐπιθυμῶμεν λοιπὸν νὰ ἔχωμεν ὁλόκληρον τὸ σῶμα ὑγιὲς καὶ εὔρωστον, πρέπει τακτικῶς νὰ γυμνάζωμεν αὐτό· ἐνδυναμόνοντες δὲ οὕτω τὸ σῶμα, ὄχι μόνον ἀπὸ ἀσθενείας προφυλαττόμεθα, ἀλλὰ καὶ ἂν ποτὲ ὑποπέσωμεν εἴς τινα ἀσθένειαν, εὐκολώτερον ἀντέχομεν, καὶ ὀγλιγωρότερα ἀναλαμβάνομεν.

Ὁ μέγας ἰατρὸς τῆς Γερμανίας Βοερχάβιος, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, ἐσυμβούλευε τοὺς φίλους του δύω ὡρῶν σωματικὴν γύμνασιν καθ' ἡμέραν.

Εἰς ὅλα δὲ τὰ πολιτισμένα ἔθνη ἠσθάνθησαν ἤδη τὴν μεγίστην ἀνάγκην καὶ ὠφέλειαν τῆς γυμναστικῆς· ὥστε ὄχι μόνον εἰς ὅλα των τὰ σχολεῖα ἔχουν καὶ τὸ μάθημα τῆς σωμασκίας, ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ ἐπίτηδες σχολεῖα ἰδιαίτερα γυμναστικῆς καὶ διὰ τοὺς νέους καὶ διὰ τὰς νέας. Πολλάκις δὲ εἰς αὐτὰ, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, ἴδον καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας νὰ

γυμνάζωνται χάριν τῆς πασχούσης ὑγείας των κατὰ παραγγελίαν ἰατρῶν.

Ο ΣΟΛΩΝ ΚΑΙ Ο ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ.

Μεταξὺ τῶν πολλῶν καλῶν, ἐξηκολούθησεν ὁ Γεροστάθης, τὰ ὁποῖα οἱ νεώτεροι Εὐρωπαῖοι ἐδιδάχθησαν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, εἶναι καὶ ἡ γυμναστική. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐθεώρουν τὴν γυμναστικὴν ὡς τὸ πρώτιστον μάθημα παντὸς καλῶς ἀνατεθραμμένου Ἑλληνόπαιδος. Εἰς τὰ γυμνάσιά των οἱ παῖδες καὶ οἱ νέοι, καὶ εἰς τοὺς δημοσίους ἀγῶνας οἱ ἄνδρες ἐγύμναζον πάντοτε τὰς σωματικάς των δυνάμεις, τρέχοντες πεζοί, ἔφιπποι ἢ ἐφ' ἁμάξης, παλαίοντες, πηδῶντες, ῥίπτοντες δίσκον ἢ ἀκόντιον, καὶ κατὰ διαφόρους τρόπους ἐξασκούμενοι.

Ὁ Σόλων, ὅστις διὰ τῶν φρονίμων νόμων του, ἐφρόντισε πρὸ πάντων περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν νέων, ἐσύστησεν εἰς αὐτοὺς τὴν γυμναστικήν, ὡς ἀναγκαιότατον μάθημα, διὰ νὰ μορφώσῃ οὕτω πολίτας ὑγιεῖς, ἀνδρείους καὶ μεγαλοψύχους.

Τὴν ἐπιτήρησιν δὲ τῆς διαγωγῆς καὶ τῶν νέων καὶ ὅλων τῶν πολιτῶν ἀνέθεσεν εἰς τὸ σοφὸν δικαστήριον τοῦ Ἀρείου Πάγου.

Ἐκ τῶν χρεῶν δὲ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἦτο τοὺς μὲν εὐπόρους νέους νὰ προτρέπῃ εἰς ἱππασίαν, εἰς κυνήγια, εἰς γυμνάσια καὶ εἰς ἄλλας σωμασκίας, ὅπως καὶ τὴν ἀργίαν ἀποφεύγωσι, καὶ τὰ σώματά των ἀποκαθιστῶσιν ὑγιῆ καὶ ἀνδρεῖα· τοὺς δὲ πτωχοὺς καὶ ἀργοὺς νὰ ἐνασχολῇ εἰς ἐργασίαν τινα, ἥτις καὶ τὰ σώματά των ἐγύμναζε, καὶ ἀπὸ τὰ ὀλέθρια κακὰ τῆς ὀκνηρίας καὶ τῆς πτωχείας ἐπροφύλαττεν αὐτούς.

Ο ΦΩΚΙΩΝ ΚΑΙ Ο ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΦΩΚΟΣ.

Ὁ Φωκίων ὁ Ἀθηναῖος, ὅστις ἦτον εἷς ἐκ τῶν πλέον φρονίμων, ἐναρέτων καὶ ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, εἶχεν υἱὸν ὀνομαζόμενον Φῶκον. Ἀλλὰ δυστυχῶς ὁ νέος Φῶ-

κος δὲν ὡμοίαζε τὸν ἀγαθὸν πατέρα του, διότι καὶ ἄτακτος καὶ ὀκνηρὸς καὶ φιλοπότης ἦτον.

Ἐπιθυμῶν ὁ Φωκίων τὴν βελτίωσιν τῶν ἠθῶν τοῦ υἱοῦ του, μεταξὺ τῶν ἄλλων παρήγγειλεν αὐτὸν ν' ἀγωνισθῇ καὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας, οἵτινες ἐτελοῦντο κατὰ τὴν μεγάλην ἑορτὴν τῶν Ἀθηνῶν, τὴν ὀνομαζομένην Παναθήναια· τὸν διέταξε δὲ ν' ἀγωνισθῇ, ὄχι διὰ τὴν δόξαν καὶ τὸν στέφανον τῆς νίκης, καθὼς μᾶς λέγει ὁ Πλούταρχος, ἀλλὰ διότι ἤλπιζεν ὅτι, ἀναγκαζόμενος νὰ ἐπιμεληθῇ καὶ προγυμνάσῃ τὸ σῶμά του πρὶν ἢ παρουσιασθῇ εἰς τοὺς ἀγῶνας, ἤθελε βελτιώσει τοιουτοτρόπως καὶ τὰ ἤθη του.

Τόσον δὲ ἀναγκαίαν εἰς τὴν σωματικὴν καὶ ἠθικὴν μόρφωσιν τῶν νέων ἐθεώρει ὁ φρόνιμος Φωκίων τὴν γυμναστικὴν καὶ τὴν αὐστηρὰν δίαιταν, ὥστε ἀπεφάσισε ν' ἀποχωρισθῇ τὸν υἱόν του Φῶκον, καὶ ν' ἀποστείλῃ αὐτὸν εἰς τὴν Σπάρτην, ὅπου, κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Λυκούργου, ἐξηκολούθουν οἱ νέοι καὶ σωματικῶς νὰ γυμνάζωνται, καὶ ὑπὸ αὐστηρὰν δίαιταν νὰ ζῶσιν, ἐνῷ εἰς τὰς Ἀθήνας, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Φωκίωνος, καὶ οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος εἶχον παραμεληθῇ, καὶ τὰ ἤθη ἑπομένως τῶν νέων εἶχον παραλύσει.

Τότε ἔζη εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ὁ Δημάδης, δημαγωγὸς διεφθαρμένος καὶ κακοήθης, ὅστις, θέλων νὰ πειράξῃ τὸν Φωκίωνα ὡς προτιμήσαντα διὰ τὸν υἱόν του τὴν Σπαρτιατικὴν ἀπὸ τὴν Ἀθηναϊκὴν ἀνατροφήν, εἶπεν ἡμέραν τινα εἰρωνικῶς πρὸς αὐτόν· « ἂν προτείνῃς εἰς τοὺς Ἀθηναίους νὰ παραδεχθῶσι τὴν νομοθεσίαν τοῦ Λυκούργου, εἶμαι ἕτοιμος νὰ ὑποστηρίζω τὴν πρότασίν σου. » Ἀλλ' ὁ Φωκίων ὀρθῶς ἀπήντησε πρὸς αὐτόν· « Ἤθελεν εἶσθαι πολὺ γελοῖον νὰ ὑποστηρίξῃς » τοὺς νόμους τοῦ Λυκούργου σύ, ὁ ἀλειμμένος μὲ τόσα μυ- » ρωδικά, καὶ ὁ φορῶν χλαμύδα τόσον πολυτελῆ! »

Ἀφοῦ ὁ Γεροστάθης μᾶς ἐδιηγήθη τὰ ἀνωτέρω παρεκαλέσαμεν αὐτὸν νὰ μᾶς εἴπῃ τίς ἦτον ὁ Λυκοῦργος, τὸν ὁποῖον ἀνέφερεν. Ὁ δὲ καλὸς γέρων μᾶς εἶπεν·

Ο ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΗΣ ΣΠΑΡΤΗΣ.

Ὁ Λυκοῦργος ἐγεννήθη εἰς τὴν Σπάρτην περὶ τὰ ἑπτακόσια ἑβδομήκοντα ἔτη πρὸ Χριστοῦ. Ἦτον υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Εὐνόμου, τὸν ὁποῖον διεδέχθη εἰς τὸν θρόνον ὁ μεγαλήτερος ἀδελφὸς τοῦ Λυκούργου.

Ὅτε δὲ ὁ ἀδελφός του ἀπέθανεν, ὁ Λυκοῦργος, ἂν ἦτον ἄδικος καὶ φιλόδοξος, εὐκόλως ἠδύνατο ν᾽ ἀναβῇ ἐπὶ τοῦ θρόνου· ἀλλά, φίλος τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης, ἐπαρουσίασεν εἰς τὸν Σπαρτιατικὸν λαὸν τὸν νεογεννηθέντα ἀνεψιόν του Χαρίλαον ὡς τὸν νόμιμον βασιλέα των, αὐτὸς δὲ ἀνεχώρησε μακρὰν τῆς πατρίδος του.

Ἐπομένως περιηγήθη τὴν Κρήτην, τὴν Αἴγυπτον καὶ διαφόρους πόλεις τῆς Ἀσίας σπουδάζων τοὺς νόμους αὐτῶν, καὶ συναναστρεφόμενος τοὺς τότε σοφούς, διότι πολὺ ἐπεθύμει ν᾽ ἀναφανῇ ὠφέλιμος εἰς τὴν φίλην πατρίδα του, καὶ νὰ προικίσῃ αὐτὴν μὲ νόμους, διὰ τῶν ὁποίων οἱ συμπολῖταί του νὰ γίνωσιν οἱ ἀνδρειότεροι καὶ ἐναρετώτεροι τῶν Ἑλλήνων. Ἡ εὐγενὴς δὲ αὕτη ἐπιθυμία τοῦ Λυκούργου πληρέστατα ἐξεπληρώθη.

Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Σπάρτην ἐπροσπάθησε διὰ τῶν νόμων του νὰ κανονίσῃ πρὸ πάντων τὴν ἀνατροφὴν τῶν παιδίων. Ἐγνώριζεν ὁ Λυκοῦργος ὅτι ἐὰν ὁ κηπουρὸς δὲν φροντίσῃ ἐν καιρῷ τὰ μικρά του δένδρα, θέλουν μεγαλώσει στραβὰ καὶ ἀδιόρθωτα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Σπάρτη κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐπερικυκλοῦτο ὑπὸ πολλῶν ἐχθρῶν, καὶ εἶχεν ἑπομένως ἀνάγκην ἀνδρείων πολιτῶν, διέταξεν ὁ Λυκοῦργος ὅλα τὰ τέκνα τῆς Σπάρτης ν᾽ ἀνατρέφωνται εἰς τὴν γυμναστικὴν, εἰς τὴν σκληραγωγίαν, εἰς τὴν λιτότητα, εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἀσκήσεις, εἰς τὴν πρὸς τοὺς ἀνωτέρους των πειθαρχίαν, καὶ εἰς τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος. Τοιουτοτρόπως δὲ κατώρθωσεν ὥστε οἱ Σπαρτιᾶται νὰ γίνωσι μετά τινας χρόνους ἀνδρεῖοι καὶ μεγαλόψυχοι, ἐνάρετοι καὶ φιλοπάτριδες, ἕτοιμοι πάντοτε νὰ θυσιάζωσι τὸ πᾶν πρὸς ὑπεράσπισιν καὶ δόξαν τῆς πατρίδος των.

Κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Λυκούργου, ἅμα τὸ παιδίον ἐγίνετο ἑπτὰ ἐτῶν, ἐλαμβάνετο ἀπὸ τὴν πατρικὴν οἰκίαν καὶ ὡδηγεῖτο εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα, ὅπου οἱ παιδονόμοι ἀνεδέχοντο τὴν ἀνατροφήν του. Ἐκεῖ διὰ τῆς γυμναστικῆς, διὰ τῆς ἁπλῆς διαίτης, διὰ τῆς σκληραγωγίας, διὰ τῆς λιτότητος καὶ τῆς πειθαρχίας, ἐμορφόνοντο νέοι ὑγιεῖς, ἀνδρεῖοι, μεγαλόψυχοι, ἐνάρετοι, εὐπειθεῖς καὶ ἕτοιμοι νὰ ὑποφέρωσιν ὑπὲρ πατρίδος ὅλας τὰς κακουχίας τῶν ἐκστρατειῶν καὶ τῶν πολέμων.

Εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τὰ γυμνάσιά των ἤκουον προσέτι συχνάκις οἱ νέοι τοὺς γέροντας διηγουμένους τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ ἀνδραγαθήματα τῶν προγόνων των, καὶ τοιουτοτρόπως ἡ φιλοτιμία τῶν παίδων ἠρεθίζετο εἰς ἔργα ἔνδοξα καὶ πατριωτικά.

Καὶ εἰς αὐτοὺς δὲ τοὺς χορούς, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ τραγῴδιά των τὴν ἀνδρίαν καὶ τὸν πατριωτισμὸν ἐδιδάσκοντο τὰ τέκνα τῆς Σπάρτης. Χορεύοντες, οἱ μὲν γέροντες τραγωδοῦντες ἔλεγον·

« *Ἄμμες ποκ' ἦμες ἄλκιμοι νεανίαι.* »

οἱ δὲ νέοι,

« *Ἄμμες δὲ γ' εἰμέν, ἂν δὲ λῇς πεῖραν λάβε.* »

οἱ δὲ παῖδες,

« *Ἄμμες δὲ γ' ἐσόμεθα πολλῷ κάρρονες.* »

Μὴ ἐννοήσαντες τοὺς Ἑλληνικοὺς αὐτοὺς στίχους παρεκαλέσαμεν τὸν Γεροστάθην νὰ τοὺς ἐξηγήσῃ· ὁ δὲ γέρων ἡρμήνευσε τὸ νόημα αὐτῶν οὕτως:

Οἱ Γέροντες.

Ὦ ! ἤμεθα κ' ἡμεῖς ποτὲ ἀνδρεῖα παλληκάρια !

Οἱ Νέοι.

Πλὴν τώρα εἴμεθα ἡμεῖς τῆς Σπάρτης τὰ κοντάρια !

Οἱ Παῖδες.

Ἡμεῖς δ' ἂς ξεπεράσωμεν αὐτὰ τὰ λεοντάρια !

Ο ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ ΚΑΙ Ο ΟΜΗΡΟΣ.

Εἰς τὰ σχολεῖα, ἐξηκολούθησεν ὁ Γεροστάθης, ἠκροάζοντο

οἱ παῖδες τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τὰ ἡρωϊκὰ ποιήματα τοῦ Ὁμήρου . . .

Διεκόψαμεν τότε τὴν διήγησιν τοῦ γέροντος, ἐρωτήσαντες αὐτὸν ποῖος ἦτον ὁ Ὅμηρος, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου καὶ ἄλλοτε μᾶς εἶχεν ἀναφέρει. Ὁ δὲ Γεροστάθης ἀπεκρίθη·

Ὁ Ὅμηρος ἔζη περίπου ἑκατὸν ἔτη πρὸ τοῦ Λυκούργου· εἶναι δὲ ὁ μεγαλήτερος ποιητὴς ὄχι μόνον τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ ὅλου τοῦ κόσμου· οὐδεὶς ἄλλος ἠδυνήθη ἄχρι τῆς σήμερον νὰ φθάσῃ τὸ ὕψος, τὸ μεγαλεῖον, καὶ τὸ κάλλος τοῦ Ὁμήρου. Δύο δὲ εἶναι τὰ μεγάλα ποιήματά του, ἡ Ἰλιὰς καὶ ἡ Ὀδύσσεια, τὰ ὁποῖα πρὸ τρισχιλίων περίπου ἐτῶν ἀναγινώσκονται καὶ θέλουν ἀναγινώσκεσθαι πάντοτε μετὰ θαυμασμοῦ καὶ ἀγαλλιάσεως.

Τὰ ὡραῖα αὐτὰ ποιήματα ἦσαν ὀλίγον γνωστὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Λυκούργου. Λέγεται δὲ ὅτι αὐτὸς εὑρὼν ἓν χειρόγραφον τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσείας εἰς τὰς περιηγήσεις του κατὰ τὴν μικρὰν Ἀσίαν, πρῶτος ἐκοινοποίησεν εἰς τοὺς Ἕλληνας αὐτὰς τὰς δύο ἀμιμήτους καὶ ἀθανάτους θυγατέρας τοῦ μεγάλου ποιητοῦ.

Εἰς τὴν Ἰλιάδα του ὁ Ὅμηρος ψάλλει τὴν ἀνδρίαν, τὰς νίκας καὶ τὰ ἡρωϊκὰ κατορθώματα τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Ἀσιανῶν, θέτων τοὺς μὲν Ἕλληνας ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς, ἤτοι τῆς ἀνδρίας ὁδηγουμένης ὑπὸ τῆς φρονήσεως, τοὺς δὲ Ἀσιανοὺς Τρῳαδίτας ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀφροδίτης, ἤτοι τῶν ἡδονῶν καὶ τῆς μαλθακότητος.

Ὅθεν ὁ Λυκοῦργος ἐθεώρησε κατάλληλον ν' ἀκροάζωνται τὸ ἡρωϊκὸν αὐτὸ ποίημα τὰ τέκνα τῆς Σπάρτης, ὅπως ἐξάπτεται ἡ Ἑλληνικὴ φιλοτιμία των πρὸς ἀπομίμησιν τῶν Ὁμηρικῶν ἡρώων καὶ τῶν κατορθωμάτων αὐτῶν.

Ο ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ ΚΑΙ ΑΙ ΣΠΑΡΤΙΑΤΙΔΕΣ.

Κατὰ τὴν νομοθεσίαν τοῦ Λυκούργου, καὶ αὐταὶ αἱ νέαι Σπαρτιάτιδες ἐχρεώστουν νὰ γυμνάζωσι τὰς σωματικάς των

δυνάμεις, διὰ νὰ προετοιμάζωνται τοιουτοτρόπως μητέρες καὶ τροφοὶ ὑγιεῖς καὶ εὔρωστοι εὐρώστων καὶ ὑγιῶν τέκνων. Προσέτι δὲ ἀνετρέφοντο αἱ νέαι τῆς Σπάρτης μὲ τὰ ὑψηλότερα καὶ εὐγενέστερα αἰσθήματα τοῦ πατριωτισμοῦ· ὥστε ἐνώπιον τῆς ἀγάπης τῆς πατρίδος πᾶν ἄλλο αἴσθημα ἦτο δευτερεῦον. Καὶ δι' αὐτὸ βλέπομεν εἰς τὴν Σπάρτην καὶ τὰς συζύγους καὶ τὰς μητέρας νὰ προτρέπωσι πάντοτε τοὺς συζύγους καὶ τοὺς υἱούς των εἰς ἔργα ἡρωϊκὰ καὶ πρὸς τὴν πατρίδα ὠφέλιμα, ἀποστρεφομένας δὲ τοὺς δειλοὺς καὶ κακοήθεις, ὡς ἀνάξια τέκνα τῆς Σπάρτης.

Ὅτε ἡ Σπαρτιάτις Γοργὼ ἔστελλε τὸν υἱόν της εἰς τὸν πόλεμον, δὲν ἐλυπεῖτο, δὲν ἔκλαιε, δὲν ἔτρεμεν· ἀλλά, ἐγχειρίζουσα εἰς αὐτὸν τὴν ἀσπίδα, λακωνικῶς τῷ ἔλεγεν· «ἢ *τάν*, ἢ *ἐπὶ τάν*,» ἤτοι· «ἢ νὰ φέρῃς τὴν ἀσπίδα σου αὐτὴν ὀπίσω νικητής, ἢ ἐπ' αὐτῆς νὰ σὲ φέρωσι πεσόντα ὑπὲρ πατρίδος.» Ἀλλοίμονον εἰς τὸν Σπαρτιάτην, ὅστις ἀπὸ δειλίαν ἢ φόβον ἔῤῥιπτε τὴν ἀσπίδα καὶ τὰ ὅπλα του εἰς τὴν μάχην διὰ νὰ σωθῇ! Ὁ δειλὸς καὶ ῥίψασπις ἦτο τὸ ἀντικείμενον τῆς γενικῆς περιφρονήσεως καὶ ἀποστροφῆς.

Μαθοῦσα ἡ Σπαρτιάτις Ἀργιλεωνὶς ὅτι ὁ υἱός της Βρασίδας ἐφονεύθη εἰς τὴν μάχην τῆς Ἀμφιπόλεως, ἀντὶ νὰ κλαύσῃ ἠρώτησεν ἐὰν ὁ Βρασίδας ἀπέθανεν ἐνδόξως καὶ ἀξίως τῆς Σπάρτης. Ὅτε δὲ οἱ ἐπιστρέψαντες ἐκ τῆς μάχης ἐπαινοῦντες τὸν ἄνδρα ἔλεγον πρὸς αὐτὴν «ὅτι ἄλλον τοιοῦτον δὲν ἔχει ἡ Σπάρτη,» ἡ μετριόφρων καὶ φιλόπατρις Ἀργιλεωνίς, «*μὴ λέγετε*, εἶπε, *τοῦτο, ὦ φίλοι· καὶ μὲν καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἦτον ὁ Βρασίδας, ἀλλ' ἡ πατρὶς ἔχει πολλοὺς ἄνδρας καλητέρους ἐκείνου.*»

Τοιαύτας γυναῖκας ἔχουσα ἡ Σπάρτη, δὲν ἠδύνατο παρὰ νὰ εὐτυχήσῃ καὶ νὰ λαμπρυνθῇ. Ἀπὸ τὴν ἀνατροφὴν τῶν γυναικῶν κρέμαται κατὰ μέγα μέρος ἡ εὐτυχία ἢ ἡ κακοδαιμονία τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν πόλεων. Ὅταν αἱ γυναῖκες ἦναι ὑγιεῖς, ἀνδρεῖαι καὶ γενναῖαι, ὑγιῆ, ἀνδρεῖα καὶ μεγαλόψυχα

ἀνατρέφουν ἐπίσης καὶ τὰ τέκνα των· ὅταν αἱ γυναῖκες ἦναι ἐνάρετοι, φιλόπονοι, οἰκονόμοι καὶ ἐχθραὶ τῆς φθοροποιᾶς πολυτελείας, τὰ δημόσια ἤθη διατηροῦνται ἁγνά, καὶ αἱ κοινωνίαι ἑπομένως εὐδαιμονοῦν καὶ ἀκμάζουν.

ΑΝΑΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ.

Σπαρτιατικῶς, μᾶς εἶπεν ὁ Γεροστάθης, ἀνετράφη καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου, καὶ δι' αὐτὸ ἠξιώθη νὰ πράξῃ ἔργα μεγάλα, καὶ *Μέγας* ἑπομένως νὰ ἐπονομασθῇ.

— Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἦτο συγγενής μας, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων.

— Συγγενής μας! καὶ πῶς! ἐκστατικοὶ εἴπομεν. Ὁ δὲ Γεροστάθης ἐπανέλαβε·—Ναὶ συγγενής μας· εἶχε φλέβα Ἠπειρωτικήν, διότι ἡ μήτηρ του Ὀλυμπιὰς ἦτο θυγάτηρ τοῦ Νεοπτολέμου, Βασιλέως τῆς ποτὲ ἐλευθέρας καὶ βασιλευομένης, ἀλλὰ σήμερον δυστυχοῦς καὶ δούλης Ἠπείρου. Ὁ δὲ παιδαγωγός, ὅστις σπαρτιατικῶς ἀνέθρεψε τὸν Ἀλέξανδρον, ἦτον ὁ Λεωνίδας, συγγενὴς τῆς μητρός του Ὀλυμπιάδος.

Νέος ὢν ὁ Ἀλέξανδρος ἐγυμνάζετο εἰς τὴν ἱππασίαν καὶ εἰς τὸ κυνήγιον τῶν ἀγρίων ζώων· ἐσυνείθιζε δὲ νὰ ἦναι ἐγκρατὴς εἰς τὸ φαγητόν, λιτὸς περὶ τὴν δίαιταν, καὶ νὰ ὑπομένῃ ἀταράχως τὴν σκληραγωγίαν καὶ τοὺς κόπους· τοιουτοτρόπως δὲ κατέστη ὑγιής, δραστήριος, ἀνδρεῖος καὶ μεγαλόψυχος.

Δι' αὐτῶν καὶ ἄλλων προτερημάτων, τὰ ὁποῖα παρὰ τοῦ παιδαγωγοῦ του Λεωνίδου καὶ τοῦ διδασκάλου του Ἀριστοτέλους ἀπέκτησε, κατώρθωσεν, ὅτε εἰκοσαετὴς διεδέχθη τὸν πατέρα του Φίλιππον ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Μακεδονίας, νὰ ἐκλεχθῇ εἰς τὴν Κόρινθον *Αὐτοκράτωρ στρατηγὸς τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῶν βαρβάρων τῆς Ἀσίας*, καὶ νὰ καθυποτάξῃ ἐντὸς δώδεκα ἐτῶν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ τὴν βάρβαρον Ἀσίαν, ἐκτείνων τὸ κράτος του ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν μέχρι τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ.

Ὅτε ὁ μέγας Ἀλέξανδρος παρετήρησεν ὅτι τινὲς τῶν στρατηγῶν του ἤρχισαν νὰ ἀρέσκωνται εἰς τὴν μαλθακὴν ζωὴν τῶν Ἀσιανῶν βαρβάρων, μὲ πολλὴν πραότητα εἶπε πρὸς αὐτούς· «Δὲν βλέπετε, φίλοι, ὅτι οἱ μὲν βάρβαροι, ὄντες μαλθακοὶ »καὶ ἄνανδροι, εὐκόλως νικῶνται, ἡμεῖς δὲ οἱ Ἕλληνες, ἀγω»νιζόμενοι, κοπιάζοντες καὶ σκληραγωγούμενοι, καθ' ἡμέραν »νικῶμεν αὐτούς; δὲν ἐνθυμεῖσθε πόσον γλυκὺς μετὰ τὸν »κόπον εἶναι ὁ ὕπνος; δὲν συγκρίνετε τὸν Ἕλληνα μὲ τὸν »Ἀσιανόν, διὰ νὰ πεισθῆτε ἀμέσως ὅτι *ἡ μὲν τρυφὴ εἶναι* »*δουλικώτατον, ὁ δὲ κόπος βασιλικώτατον*;»

Εἶχε πολὺ δίκαιον ὁ μέγας Ἀλέξανδρος, καὶ οἱ φρόνιμοι αὐτοὶ λόγοι του ἠδύναντο καὶ σήμερον νὰ σωφρονίσωσι τινάς, οἵτινες, λησμονοῦντες τὰς προγονικὰς ἀρετάς, ἀπομιμοῦνται πολλὰ Ἀσιανὰ ἐλαττώματα, ὡς τὴν ὀκνηρίαν καὶ μαλθακότητα, τὴν πολυτέλειαν καὶ ἀκρασίαν, τὴν ὑπεροψίαν καὶ τὸν ἐγωϊσμόν.

Οἱ ἔνδοξοι πρόγονοί μας, ἐξασκοῦντες τὸ μὲν σῶμα διὰ τῆς γυμναστικῆς καὶ τῶν κόπων, τὴν δὲ ψυχὴν διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς παιδείας, ὄχι μόνον ἐπὶ Ἀλεξάνδρου ἠμπόρεσαν νὰ κατακτήσωσι τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀφρικήν, ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου κατώρθωσαν νὰ διασώσωσι τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν αὐτονομίαν τῆς Ἑλλάδος, καταπροπώσαντες καὶ εἰς τὸν Μαραθῶνα, καὶ εἰς τὰς Θερμοπύλας, καὶ εἰς τὴν Σαλαμῖνα, καὶ εἰς τὰς Πλαταιὰς τοὺς ἀπείρους βαρβαρικοὺς στρατούς, οἵτινες ἐκ τῆς Ἀσίας εἶχον ἐλθεῖ πρὸς ὑποδούλωσιν τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος!

Ὁ ἀγαθὸς Γεροστάθης, ὁσάκις μᾶς ὡμίλει περὶ τῶν προγόνων μας, ἐθερμαίνετο καὶ ἐνθουσιάζετο· διὰ τῶν ζωηρῶν δὲ ὀφθαλμῶν του, διὰ τῶν ἐκφραστικῶν χειρονομιῶν καὶ τῆς ἐνθέρμου φωνῆς του μετέδιδε καὶ εἰς τὰς ἁπαλὰς ἡμῶν καρδίας τὸν ἠλεκτρισμόν, τὴν θέρμην καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῆς εὐγενοῦς του ψυχῆς. Παρεκαλέσαμεν δὲ τότε αὐτὸν νὰ μᾶς διηγηθῇ τὰ τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῶν Θερμοπυλῶν, διότι εἰς

τὸ μάθημα τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας δὲν εἴχομεν φθάσει ἀκόμη εἰς τῶν Περσικῶν πολέμων τὴν ἐποχήν. Ὁ δὲ Γεροστάθης, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν περιέργειάν μας, ἐδιηγήθη τὰ ἑξῆς.

Ο ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΚΑΙ Ο ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΡΑΘΩΝΑ.

Ὁ μέγας βασιλεὺς τῆς Περσίας Δαρεῖος, ἀποφασίσας νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν μικρὰν Ἑλλάδα, ἔστειλε κατ' αὐτῆς ἐκ τῆς Ἀσίας ἑξακόσια πλοῖα καὶ ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδας στρατοῦ. Ὅτε δὲ ὁ Περσικὸς οὗτος στρατὸς ἀπεβιβάσθη εἰς τὸν Μαραθῶνα, πεδιάδα τῆς Ἀττικῆς, οἱ Ἀθηναῖοι, ἀντὶ νὰ περιμένωσι τοὺς ἐχθροὺς εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀπεφάσισαν ν' ἀντικρούσωσιν αὐτοὺς ἀμέσως εἰς τὸν Μαραθῶνα, ἂν καὶ ἐναντίον τόσης πολυαρίθμου δυνάμεως δὲν εἶχον ν' ἀντιπαρατάξωσι παρὰ δέκα χιλιάδας ἀνδρῶν.

Δέκα στρατηγοὶ Ἀθηναῖοι ἐδιοίκουν τὰς δέκα ταύτας χιλιάδας· ἕκαστος δὲ τῶν δέκα στρατηγῶν εἶχεν ἀνὰ μίαν ἡμέραν κατὰ σειρὰν τὴν γενικὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ ὅλου στρατοῦ.

Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς κατὰ σειρὰν ἀρχιστρατηγίας, εὐχαρίστει μὲν τὴν φιλαρχίαν, τὴν φιλοπρωτίαν καὶ τὴν φιλοδοξίαν ὅλων, δὲν ἤρεσεν ὅμως εἰς τὸν φρόνιμον Ἀριστείδην, ἂν καὶ ἦτον εἷς ἐκ τῶν δέκα.

Εὐτυχῶς ὁ Ἀριστείδης, δὲν ἐμολύνετο ἀπὸ τὸ ὀλέθριον πάθος τῆς φιλαρχίας καὶ φιλοπρωτίας. Ὁ Ἀριστείδης, ὢν ἀληθῶς *φιλόπατρις*, δὲν ἦτο καὶ *φιλόπρωτος*. Ὁ φιλόπρωτος εἶναι φίλος τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ οὐχὶ τῆς πατρίδος του. Ὁ δὲ ἀγαπῶν ἀληθῶς τὴν πατρίδα του δὲν ἀνέχεται ποτὲ νὰ πρωτεύῃ αὐτός, ἂν καὶ ἀνίκανος, ἀλλ' ἐπιθυμεῖ νὰ πρωτεύῃ ὁ ἱκανώτερος διὰ νὰ εὐδοκιμῇ ἡ πατρίς.

Ὁ Ἀριστείδης λοιπόν, ἀντὶ νὰ εὐχαριστηθῇ εἰς τὴν κατὰ σειρὰν ἀρχιστρατηγίαν, ὅπως διοικῇ καὶ αὐτὸς τὴν ἡμέραν του, ἐπρότεινεν ὅτι τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος ἀπαιτεῖ νὰ θυσιάσωσι πᾶν αἴσθημα φιλαρχίας καὶ φιλοπρωτίας, καὶ ν' ἀναθέσωσι διαρκῶς τὴν ἀρχιστρατηγίαν εἰς τὸν ἱκανώτερον καὶ ἐμπειρότερον μεταξὺ τῶν δέκα.

Ἐπ᾽ ἀγαθῷ δὲ τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος ἡ ἔμφρων καὶ πατριωτικὴ πρότασις τοῦ Ἀριστείδου ἐγένετο δεκτή, καὶ ὁ Μιλτιάδης, ὅστις ἦτον ὁ ἱκανώτερος καὶ ἐμπειρότερος στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, ἀνέλαβε τότε διαρκῶς τὴν ἀρχιστρατηγίαν, καὶ διὰ τῆς λαμπρᾶς νίκης του ἐδόξασε τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος.

Ἓξ χιλιάδες Περσῶν ἐθυσιάσθησαν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην πρὸς ταπείνωσιν καὶ σωφρονισμὸν τοῦ ὑπερηφάνου Δαρείου. Ἑπτὰ δὲ ἐκ τῶν Περσικῶν πλοίων προφθάσαντες οἱ Ἕλληνες εἰς τὸ παράλιον κατέκαυσαν ὡς ὁλοκαυτώματα ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας· ἐκ τῶν Ἑλλήνων δὲ μόνον ἑκατὸν ἐννενήκοντα ἔπεσαν ἐνδόξως ὑπὲρ πατρίδος.

Μεταξὺ τῶν ἐνδόξως πεσόντων ἦτο καὶ ὁ *Κυναίγειρος*, ἀδελφὸς τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ ἀρχαιοτέρου τραγικοῦ ποιητοῦ τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ ἀνδρεῖος *Κυναίγειρος*, προφθάσας νὰ συλλάβῃ διὰ τῆς ἀριστερᾶς του χειρὸς ἓν ἐκ τῶν Περσικῶν πλοίων ἕτοιμον ν᾽ ἀποπλεύσῃ, κατέσφαζε διὰ τῆς δεξιᾶς του τοὺς ἐν τῷ πλοίῳ ἐχθρούς· ὅτε δὲ οἱ Πέρσαι ἔκοψαν τὴν κρατοῦσαν τὸ πλοῖον στιβαρὰν χεῖρα τοῦ Κυναιγείρου, ὁ μεγαλόψυχος Ἕλλην δὲν ἐδειλίασε, δὲν ὠπισθοδρόμησεν· ἀλλὰ προσπαθῶν, ὡς ἄλλος λέων, διὰ τῶν ὀδόντων νὰ κρατήσῃ τὸ πλοῖον, εὗρεν ἐπὶ τέλους τὸν ὑπὲρ πατρίδος ἡρωϊκὸν θάνατον, τὸν γλυκύτερον καὶ ἐνδοξότερον παντὸς ἄλλου θανάτου.

Ἰδού, παιδία μου, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, τὰ ἐξαίσια ἀποτελέσματα τῆς καλῆς ἀνατροφῆς, τῆς ἀνδρίας, τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ! Δέκα μόνον χιλιάδες Ἑλλήνων κατατροπόνουν ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδας Περσῶν, καὶ νικῶσιν οὕτω τοὺς νικητὰς τῶν Μήδων, τῶν Λυδῶν, τῶν Βαβυλωνίων! Ἀλλὰ καὶ οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Μῆδοι καὶ οἱ Λυδοὶ καὶ οἱ Βαβυλώνιοι ἦσαν Ἀσιανοὶ ἀνάνδρως καὶ ἀνελευθέρως ἀνατρεφόμενοι, ἐνῷ οἱ Ἕλληνες παιδιόθεν ἐξήσκουν τὸ μὲν σῶμα εἰς τὴν ἀνδρίαν, τὸ δὲ φρόνημα εἰς τὴν ἐλευθερίαν, τὴν δὲ καρδίαν εἰς τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος.

Ἐν τούτοις ἂς μὴ λησμονήσωμεν ὅτι ἂν ὁ Ἀριστείδης δὲν ἐθυσίαζεν εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος τὸ αἴσθημα τῆς φιλοπρωτίας, ἂν αὐτὸς πρῶτος δὲν παρεχώρει τὴν ἀρχιστρατηγίαν εἰς τὸν Μιλτιάδην, λέγων ὅτι « *τὸ νὰ ὑποτάσσεταί τις καὶ ν' ἀκολουθῇ τοὺς ἱκανωτέρους καὶ ἐμπειροτέρους του δὲν εἶναι αἰσχρόν, ἀλλὰ μάλιστα σεμνὸν καὶ σωτήριον* », ἴσως ἡ Ἑλλὰς ὅλη ἐξανδραποδιζομένη ἤθελεν ἐκβαρβαρωθῆ, ἡ δὲ Εὐρώπη δὲν ἤθελεν εἶσθαι ὁποία σήμερον εἶναι.

Ο ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΘΕΡΜΟΠΥΛΑΣ.

Ἡ καταστροφὴ τοῦ Περσικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος, ἐξηκολούθησε διηγούμενος ὁ γέρων, ἀντὶ νὰ σωφρονίσῃ καὶ ταπεινώσῃ τὸν ὑπερήφανον Δαρεῖον, ἔτι μᾶλλον ἐξηγρίωσεν αὐτὸν κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἀμέσως λοιπὸν ἤρχισε νὰ προετοιμάζῃ στρατοὺς μεγάλους, σκοπεύων νὰ ἐκστρατεύσῃ αὐτοπροσώπως διὰ νὰ ἐκπλύνῃ τὸ Μαραθώνιον αἶσχός του. Ἀλλ' ἐπελθὼν ὁ θάνατος ἐματαίωσε τὰ φιλόδοξα καὶ ὑπερήφανα σχέδιά του· τὴν πραγματοποίησιν ὅμως αὐτῶν ἀνέλαβεν ὁ Ξέρξης, ὁ υἱὸς καὶ διάδοχός του.

Δέκα δὲ ἔτη μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος ἐξεστράτευσεν ὁ Ξέρξης κατὰ τῆς Ἑλλάδος φέρων κατ' αὐτῆς δύο ἑκατομμύρια στρατοῦ, ὑπὲρ τὰ χίλια τετρακόσια πολεμικὰ πλοῖα, χίλια πλοῖα φορτηγά, καὶ τρία περίπου ἑκατομμύρια δούλων.

Ἀφοῦ διέβη ἀπὸ τὴν Ἀσίαν εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου, ἐπροχώρησε διὰ τῆς Θράκης εἰς τὴν Μακεδονίαν, καὶ διὰ τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἄνευ δὲ ἀντιστάσεως ἔφθασε μέχρι τῶν Θερμοπυλῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἐπρόκειτο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν κυρίως λεγομένην Ἑλλάδα.

Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες εἶχον προκαταλάβει τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν, στείλαντες πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς θέσεως ταύτης τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Λεωνίδαν, ὁδηγοῦντα ἓξ χιλιάδας Ἑλλήνων, ἐκ τῶν ὁποίων τριακόσιοι ἦσαν Σπαρτιᾶται.

Ὅτε ὁ Ξέρξης ἐπληροφορήθη ὅτι τόσον ὀλίγοι Ἕλληνες ἐπρό-

κειτο νὰ διαφιλονεικήσωσιν εἰς τοὺς πολυαρίθμους στρατούς του τὴν δίοδον, ἐγέλασε διὰ τὴν αὐθάδη αὐτῶν ἀπόφασιν· ἀλλὰ συγχρόνως ἐθαύμασε μαθὼν ὅτι μὲ ἄκραν ἀταραξίαν ἐπερίμενον τὴν μάχην, κτενίζοντες τὰς μακράς των κόμας καὶ ἐξασκούμενοι εἰς τὰ ἀγαπητά των γυμνάσια.

Τεσσάρων ἡμερῶν προθεσμίαν ἔδωκεν ὁ Ξέρξης πρὸς τὸν Λεωνίδαν διὰ νὰ σκεφθῇ τὸν μέγαν κίνδυνον καὶ τὸν βέβαιον ἀφανισμόν του, καὶ ἑπομένως ν᾽ ἀναχωρήσῃ ἐκεῖθεν ἀφίνων τὴν εἴσοδον τῶν Θερμοπυλῶν ἐλευθέραν· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ὁ Λεωνίδας καὶ οἱ ὑπ᾽ αὐτὸν Ἕλληνες ἔμενον σταθεροὶ εἰς τὴν θέσιν των, ὁ Ξέρξης ἀπέστειλε πρέσβεις διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν παράδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων. « *Ἐλθὼν λαβέτω,* » ἀπήντησε λακωνικῶς καὶ γενναίως ὁ ἀτρόμητος Λεωνίδας.

Ὅτε δέ τις τῶν πρέσβεων διὰ νὰ ἐκφοβίσῃ τοὺς Ἕλληνας εἶπεν, ὅτι τόσα πολλὰ εἶναι τὰ ἐχθρικὰ στρατεύματα, ὥστε τὰ βέλη των ῥιπτόμενα θέλουν ἀποκρύψει τὸν ἥλιον, « *τόσον καλήτερα,* » ἀπήντησαν οἱ Σπαρτιᾶται, « *θέλομεν πολεμήσει ὑπὸ σκιάν.* »

Ὁ ὑπερήφανος βασιλεὺς μαθὼν ταῦτα ὠργίσθη, καὶ ἀμέσως διέταξε τοὺς στρατούς του νὰ ὁρμήσωσι καὶ νὰ συλλάβωσι ζῶντας τοὺς ὀλίγους ἐκείνους αὐθάδεις Ἕλληνας, δεσμίους δὲ νὰ παρουσιάσωσιν αὐτοὺς ἐνώπιόν του.

Ἀλλ᾽ ἐπὶ δύο ὁλοκλήρους ἡμέρας ὅλαι αἱ ἀπειράριθμοι δυνάμεις τῆς Ἀσίας δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κλονίσωσι τὴν καρτερίαν καὶ τὴν ἀνδρίαν τῶν ὀλίγων Ἑλλήνων. Ἀντικρούοντες γενναίως οἱ Ἕλληνες καὶ σωρηδὸν κατασφάζοντες τοὺς ἐφορμῶντας βαρβάρους, διετηρήθησαν εἰς τὴν θέσιν των στερεοὶ καὶ ἀκλόνητοι, ὡς οἱ βράχοι τῶν Θερμοπυλῶν ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἐμάχοντο. Ἐπὶ τέλους δὲ ἤθελον βεβαίως θριαμβεύσει, ἐὰν αἰσχρὸς προδότης, ὁ ἐπικατάρατος Ἐφιάλτης, δὲν ὡδήγει δι᾽ ἀγνώστου μονοπατίου τοῦ ὄρους Οἴτης εἴκοσι χιλιάδας Περσῶν πρὸς περικύκλωσιν τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ Λεωνίδας, ἰδὼν τὴν προδοσίαν, καὶ ἑπομένως τὸν θάνα-

τον βέβαιον, ἀπέστειλεν ἀμέσως εἰς τὰς πόλεις των τοὺς ὑπὸ τὰς ὁδηγίας του Ἕλληνας, διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ἄλλην καταλληλοτέραν περίστασιν. Ἐκράτησε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς τριακοσίους ἀθανάτους Σπαρτιάτας, εἰπὼν ὅτι αὐτοί, κατὰ τοὺς νόμους τῆς Σπάρτης, δὲν δύνανται ν' ἀφήσωσι τὴν θέσιν των, ἀλλὰ χρεωστοῦν νὰ τὴν ὑπερασπισθῶσι μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς. Ἐκτὸς δὲ τούτου χρησμός τις εἶχεν ἀναγγείλει ὅτι *κατὰ τὸν πόλεμον ἐκεῖνον ἢ ἡ Σπάρτη ἔπρεπε νὰ χαθῇ, ἢ εἷς ἐκ τῶν βασιλέων της νὰ φονευθῇ.* Ὅθεν ὁ βασιλεὺς Λεωνίδας προθύμως ἀπεφάσισε νὰ θυσιασθῇ εἰς τὰς Θερμοπύλας πρὸς σωτηρίαν καὶ δόξαν τῆς πατρίδος του.

Ἅμα λοιπὸν ἐπῆλθε τὸ σκότος τῆς νυκτός, ὡς κεραυνὸς μετὰ τῶν τριακοσίων του ἐπιπίπτει κατὰ τοῦ Περσικοῦ στρατοῦ. Τρόμος καὶ φρίκη καταλαμβάνει τοὺς βαρβάρους, τὸ δὲ σκότος τῆς νυκτὸς ἔτι μᾶλλον αὐξάνει τὴν ταραχήν των. Δύο ἀδελφοὶ τοῦ Ξέρξου καὶ εἴκοσι χιλιάδες Ἀσιανῶν πίπτουν ὑπὸ τὰ στιβαρὰ ξίφη τῶν τριακοσίων ἡρώων μας· ἀλλ' ἀπαυδήσαντες σφάζοντες καὶ νικῶντες, ἔπεσαν καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τέλους, ἀνταλλάξαντες τὴν πρόσκαιρον ζωὴν μὲ δόξαν ἀθάνατον, ἥτις αἰωνίως θέλει λαμπρύνει καὶ τὸν Λεωνίδαν, καὶ τοὺς τριακοσίους του, καὶ τὴν γεννήσασαν αὐτοὺς Σπάρτην.

Ἐπὶ τοῦ μνημείου δὲ τῶν ἡρώων τούτων οἱ Σπαρτιᾶται, διὰ νὰ παραδώσωσιν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς τὸν πατριωτισμὸν τῶν πεσόντων, ἐχάραξαν δίστιχον τοῦ ὁποίου ἰδοὺ ἡ ἔννοια·

» *Εἰπὲ 'ς τὴν φίλην Σπάρτην μας, ὦ ξένε διαβάτα,*
» *Ὅτι πιστοὶ 'ς τοὺς νόμους της κειτόμεθα ἐνταῦθα.*»

Ἀλλ' ὁ Λεωνίδας καὶ οἱ τριακόσιοί του, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, βεβαίως δὲν ἤθελον ἀπαθανατισθῇ ὡς ἥρωες εἰς τὰς Θερμοπύλας, ἂν παιδιόθεν δὲν ἐφρόντιζον νὰ καταστήσωσι τὰ μὲν σώματά των ὑγιῆ καὶ εὔρωστα, τὰς δὲ ψυχάς των ἀνδρείας καὶ γενναίας, ἂν παιδιόθεν δὲν ἐσυνείθιζον εἰς

τὴν πειθαρχίαν, καὶ πρὸ πάντων ἂν δὲν ἐμάνθανον ν' ἀγαπῶσι μετὰ Θεὸν τὴν πατρίδα.

Μόλις ὁ ἀγαθὸς γέρων ἐτελείωσε τὴν διήγησίν του, καὶ ἀμέσως, δὲν ἐνθυμοῦμαι τίς ἐκ τῶν συμμαθητῶν μας, μὲ φωνὴν ἐνθουσιῶσαν εἶπε· — Λοιπὸν καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ γυμναζώμεθα διὰ νὰ γίνωμεν ἀνδρεῖοι καὶ μεγαλόψυχοι ὡς οἱ ἔνδοξοι προπάτορές μας.

Ἀλλ' ὁ συμμαθητής μας Ἀθανάσιος, ὅστις ἠγάπα ὀλίγον τὴν ἀντιλογίαν, ψυχρά, ψυχρὰ ἀπήντησε· — Καὶ εἰς τί θέλει χρησιμεύσει ἡ ἰδική μας ἀνδρία; ἡμεῖς ὄντες δοῦλοι δὲν ἔχομεν πατρίδα ἐλευθέραν νὰ ὑπερασπισθῶμεν.

Οἱ ψυχροὶ αὐτοὶ λόγοι τοῦ Ἀθανασίου ἐπροξένησαν εἰς τὴν συναναστροφὴν γενικὴν κατήφειαν καὶ βαθυτάτην σιωπήν· ὅλοι δὲ ἐστρέψαμεν μελαγχολικὰ τὰ βλέμματα πρὸς τὸν Γεροζάθην, περιμένοντες ἀπὸ ἐκεῖνον παρηγορίαν. Ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ ὁ γέρων ἐφαίνετο ἔχων ἀνάγκην παρηγορίας· ποτὲ ἄλλοτε δὲν ἴδομεν αὐτὸν τόσον σκυθρωπὸν ὅσον κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην· δι' ἱκανὴν ὥραν ἔμεινε σιωπηλός, καὶ ἓν δάκρυον ἔβρεξε τὰς παρειάς του· στενάξας δὲ βαθέως διέκοψεν ἐπὶ τέλους τὴν σιωπὴν διὰ τῶν ἀκολούθων λόγων του·

— Εἶναι τῷ ὄντι πικρὰ ἀλήθεια, τέκνα μου, ὅτι σήμερον δὲν ἔχομεν ἐλευθέραν πατρίδα, καὶ ἑπομένως οὔτε αὐτονομίαν, οὔτε φῶτα, οὔτε πολιτισμόν, διότι οὐδὲν τῶν ἀγαθῶν τούτων δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ ἐλευθέρας καὶ εὐνομουμένης πατρίδος. Ἀλλ' ἂν δὲν ἔχωμεν πατρίδα ἐλευθέραν νὰ ὑπερασπισθῶμεν, ἔχομεν *πατρίδα δούλην* νὰ ἐλευθερώσωμεν, καὶ ἰδοὺ ἡ μεγάλη ἀνάγκη τῆς ἀρετῆς, τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τῆς ἀνδρίας!

— Βέβαια, βέβαια, ἔχομεν πατρίδα δούλην νὰ ἐλευθερώσωμεν! ἐπανελάβομεν ὅλοι ὁμοφώνως· τὴν δὲ μελαγχολίαν μας διεδέχθη ἀμέσως ἐνθουσιασμὸς ζωηρότατος, καὶ οἱ ὀφθαλμοί μας ἐσπινθηροβόλησαν σπινθῆρας ἐλπίδος καὶ χαρᾶς.

Μετά τινα διακοπὴν ὁ Γεροστάθης μᾶς εἶπεν, ὅτι καὶ ἡ

ἀρχαία καὶ ἡ νεωτέρα ἱστορία μᾶς διδάσκει, ὅτι ἡ ἔλλειψις τῆς σωμασκίας καὶ ἡ μαλθακὴ δίαιτα παραλύουν καὶ ἐκνευρίζουν καὶ τὰς σωματικὰς καὶ τὰς ψυχικὰς δυνάμεις τῶν πολιτῶν· καὶ ὅτι ἄνανδρον καὶ ἐκνευρισμένον ἔθνος εἶναι ἀνεπίδεκτον γενναίων φρονημάτων καὶ ἐλευθέρων αἰσθημάτων, ἀνίκανον ἑπομένως ν' ἀποκτήσῃ, ἢ νὰ διατηρήσῃ καὶ ὑπερασπισθῇ τὰς ἀποκτηθείσας ἐλευθερίας του, καὶ ὅτι τοιαῦτα δυστυχῆ ἔθνη ὀγλίγωρα ἢ ἀργὰ ἐξευτελίζονται, παρακμάζουν καὶ καταστρέφονται.

Ἡμεῖς δὲ οἱ Ἕλληνες ἔχομεν πολὺ περισσοτέραν ἀνάγκην τῆς σωμασκίας παρὰ οἱ κάτοικοι τῶν ψυχρῶν κλιμάτων. Εἰς τὸ ἰδικόν μας μεσημβρινὸν κλίμα αἱ θερμαὶ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἐκνευρίζουν τὰς σωματικὰς δυνάμεις μᾶλλον παρὰ εἰς τὰ ψυχρά, ὅθεν διὰ τῆς σωμασκίας πρέπει νὰ ἐνισχύωμεν καὶ ν' ἀναπληρῶμεν αὐτάς. Ἐκτὸς τούτου τὰ δεινὰ καὶ τὰ βασανιστήρια καὶ αἱ σφαγαὶ τετρακοσίων χρόνων κατήντησαν δυστυχῶς τὸ ἔθνος μας ὀλιγάριθμον· ἡ ὀλιγανθρωπία μας δὲ αὕτη ἀπαιτεῖ ὥστε πᾶς νέος Ἕλλην, ὁποιασδήποτε καταστάσεως καὶ ἐπαγγέλματος καὶ ἂν ἦναι, ν' ἀποκαθίσταται διὰ τῆς γυμναστικῆς ἄξιος πρόμαχος τῆς πατρίδος.

Ἐκτὸς δὲ τῶν γυμνασμάτων, τὰ ὁποῖα εἰς τὸ σχολεῖον μᾶς ἔδειξε, μᾶς εἶπεν ὅτι ὑπάρχουν καὶ διάφοροι ἄλλαι σωμασκίαι, καθὼς *ὁ περίπατος, τὸ τρέξιμον, τὸ πήδημα, ἡ πάλη, ὁ δίσκος, τὸ ἀκόντιον, ἡ ἱππασία, τὸ κολύμβημα, ἡ κωπηλασία, ὁ χορὸς, ἡ ὁπλασκία, τὸ κυνήγιον.*

Ἀλλ' εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς γυμνάσεις, μᾶς ἐπρόσθεσεν, ἔχετε πάντοτε κατὰ νοῦν τὸ *Μηδὲν ἄγαν* καὶ τὸ *Πᾶν μέτρον ἄριστον*. Τὰ γυμνάσιά σας πρέπει πάντοτε νὰ ἦναι μέτρια καὶ ἀνάλογα τῶν δυνάμεών σας· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀριστοτέλης μᾶς λέγει ὅτι, καθὼς ἡ ἔλλειψις πάσης σωμασκίας βλάπτει, τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ὑπερβολικὴ κούρασις ἐξασθενεῖ τὰς δυνάμεις.

Μὴ λησμονῆτε δὲ ποτὲ ὅτι τὸ σῶμα εἶναι τὸ ὄργανον τῆς

ψυχῆς, ἑπομένως ποτὲ μὴ καταδεχθῆτε, χάριν τοῦ σώματος, νὰ παραμελήσετε τὴν ψυχήν. Μόνον οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος βάναυσοι καὶ ὅλως ἀνωφελεῖς εἰς τὴν πατρίδα ἀθληταὶ ἀφοσιόνονται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν σωμασκίαν, παραμελοῦντες τὸν φωτισμὸν τοῦ νοὸς, καὶ τῆς καρδίας των τὴν διάπλασιν.

Αὐτὰ μᾶς εἶπεν ὁ ἀγαθὸς γέρων· συχνάκις δὲ μᾶς ὡδήγει εἰς τὰς ἐκτὸς τῆς κωμοπόλεως ὡραίας πεδιάδας, ὅπου μᾶς ἐγύμναζε καὶ εἰς τὸ τρέξιμον, καὶ εἰς τὸν δίσκον καὶ εἰς τὸ πήδημα. Ἐνθυμοῦμαι δὲ πόσον προσεκτικὸς ἦτο μήπως κουρασμένοι καὶ ἱδρωμένοι πίωμεν ψυχρὸν νερόν· μᾶς ἐβεβαίονεν ὅτι ἐγνώρισε πολλὰ παιδία, τὰ ὁποῖα ὡς ἐκ τούτου ἠσθένησαν, καὶ ἐβασανίσθησαν, καὶ ἐπὶ τέλους ἀπέθανον μὴ δυνηθέντα νὰ γίνωσι χρήσιμα μήτε εἰς τοὺς γονεῖς των, μήτε εἰς τὴν πατρίδα των.

Πρὶν δὲ διαλυθῶμεν κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, μᾶς ἐπροσκάλεσε νὰ ὑπάγωμεν τὸ προσεχὲς Σάββατον, εἰς τὴν οἰκίαν του, διὰ νὰ ἴδωμεν πῶς αὐτὸς ἐξακολουθεῖ πάντοτε γυμνάζων τὰς σωματικάς του δυνάμεις· μᾶς ἐκαλονύκτισε δὲ διὰ τοῦ ἀκολούθου διστίχου·

« *Τακτικὰ ἀσκῶν τὸ σῶμα γίνεσαι καὶ ὑγιής,*
» *Καὶ ἀνδρεῖον τῆς πατρίδος τέκνον κ' ὑπερασπιστής!* »

Η.

Η ΖΩΗ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ.

« Ἄργὸς μὴ ἴσθι, μηδ' ἂν πλουτῇς. »
(Πιττακοῦ.)

Κατα τὴν πρόσκλησιν τοῦ καλοῦ φίλου μας Γεροστάθου τὸ προσεχὲς Σάββατον, ἅμα τελειώσαντες τὰ μαθήματα τοῦ σχολείου, ὑπήγαμεν εἰς τὴν οἰκίαν του. Ὁ γέρων ζωηρὸς καὶ εὔθυμος μᾶς ὑπεδέχθη εἰς τὸν κῆπόν του, εἰς τὸν ὁποῖον τότε κατὰ πρῶτον ἐμβήκαμεν.

Ὁ κῆπος δὲν ἦτο πολὺ ἐκτεταμένος, ἀλλ' ἦτον ὡραιότατος καὶ χαριέστατος. Ποτὲ δὲν εἴχομεν ἰδεῖ τόσον ἐπιμελῶς καλλιεργημένον καὶ τόσον κομψῶς κατεστολισμένον περιβόλιον· τὰ πάντα ἦσαν ζωηρὰ καὶ ἀνθηρότατα· πανταχοῦ καθαριότης, χάρις, καὶ φιλοκαλία.

Ἀφοῦ ἱκανὴν ὥραν ἐμείναμεν θαυμάζοντες τὸν ὡραῖον κῆπον τοῦ γέροντος, ἠρωτήσαμεν αὐτὸν ποῖος ἦτον ὁ κηπουρός του;

Ὁ Γεροστάθης χαμογελάσας ἀπεκρίθη ὅτι κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἐπερίμενεν αὐτόν, καὶ ὅτι ὅταν ἔλθῃ θέλομεν τὸν γνωρίσει.

Περιτρέχοντες μετὰ ταῦτα τοὺς διαφόρους ἑλικοειδεῖς δρόμους τοῦ περιβολίου ἐχάσαμεν τὸν Γεροστάθην· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, ἕκτινος μικρᾶς καλύβης, κειμένης εἰς γωνίαν τοῦ κήπου, βλέπομεν ἐξερχόμενον γέροντά τινα, ἐνδυμένον χιτῶνα ἐλαφρόν, φέροντα δὲ μεθ' ἑαυτοῦ διάφορα κηπουρικὰ ἐργαλεῖα· αὐτὸς δὲ ἦτον ὁ Γεροστάθης.

Ἰδοὺ ὁ κηπουρὸς τοῦ Γεροστάθου! μᾶς ἐφώναξε, καὶ ἀμέσως ἤρχισε τὴν καλλιέργειαν καὶ ἐπιμέλειαν τοῦ ἀγαπητοῦ κήπου του. Ἡ τάξις, ἡ προσοχή, ἡ καθαριότης καὶ ἡ ταχύτης ἐχαρακτήριζον ὅλας τὰς ἐργασίας του. Ἐκλάδευσεν, ἐσκάλισεν, ἔσκαψεν, ἐξεφύτευσεν, ἐπότισε, καὶ ἐπὶ τέλους καθαρίσας καὶ

τακτοποιήσας τὰ πάντα ἀπεσύρθη μετὰ τῶν ἐργαλείων του εἰς τὴν καλύβην, ἐνίφθη, ἐνεδύθη πάλιν τὸ σύνηθες ἔνδυμά του, καὶ ἐπανῆλθεν ἐντὸς τοῦ κήπου, ὅπου τὸν ἐπεριμένομεν.

Ἰδού, καλοί μου φίλοι, μᾶς εἶπε τότε, διατί, ἂν καὶ γέρων ἑβδομηκοντούτης, εἶμαι ὅμως πάντοτε ὑγιὴς καὶ εὔρωστος, ζωηρὸς καὶ εὔθυμος, διότι καθ' ἡμέραν μίαν ὁλόκληρον ὥραν κοπιάζω καλλιεργῶν τὸν κῆπόν μου. Κόψας δὲ διάφορα ὀπωρικὰ ὥριμα ἀπὸ τὰ ὡραῖά του δένδρα μᾶς ἐπροσκάλεσεν ὑπὸ τὴν σκιὰν μεγάλης ἀμυγδαλέας, καὶ ἐκεῖ καθήσας ν' ἀναπαυθῇ ἐπρόσφερε πρὸς ὅλους ἡμᾶς ἐκ τῶν ὀπωρικῶν του.

Ἡμεῖς δὲ τὸν εὐχαριστήσαμεν, καὶ γευθέντες τὰ ὀπωρικά του ἐπηνέσαμεν τὴν γλυκύτητά των, ἥτις πραγματικῶς ἦτον ἐξαισία. Ἀφοῦ δὲ καὶ ὁ Γεροστάθης μὲ πολλὴν ὄρεξιν ἔφαγεν ὀλίγα, μᾶς εἶπεν ὅτι εἰς ἐκεῖνον προξενοῦν πολὺ μεγαλητέραν ἡδονὴν καὶ γλυκύτητα παρὰ εἰς ἡμᾶς.

— Καὶ διατί; ἠρωτήσαμεν.

— Διὰ δύο λόγους, ἀπήντησε· πρῶτον διότι ἐγὼ τὰ γεύομαι ἀφοῦ ἐκοπίασα, τὸ δὲ φαγητὸν μετὰ τὸν κόπον καὶ τὴν ἐργασίαν, εἶναι γλυκύτερον παρὰ ποτέ· καὶ δεύτερον διότι θεωρῶ τοὺς καρποὺς αὐτοὺς ὡς τόσα βραβεῖα, διὰ τῶν ὁποίων ἡ εὐεργετικὴ φύσις ἀνταμείβει τὴν φιλοπονίαν μου. Ὁ δὲ κοπιάσας καὶ βραβευθεὶς εὐχαριστεῖται καὶ χαίρει πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὸν ὀκνηρὸν καὶ ἀβράβευτον.

Τότε δὲ ἐπρόσθεσε καὶ τὰ ἑξῆς περὶ τοῦ Πιττακοῦ καὶ τοῦ Διονυσίου.

Ο ΠΙΤΤΑΚΟΣ ΚΑΙ Ο ΜΥΛΟΣ ΤΟΥ.

Διηγοῦνται ὅτι ὁ Πιττακὸς, ὁ σοφὸς ἡγεμὼν τῆς Μιτυλήνης, διὰ νὰ γυμνάζῃ τακτικὰ τὰς σωματικάς του δυνάμεις, ἐσυνείθιζε καθ' ἡμέραν, γυρίζων διὰ τῆς χειρός του τὸν μύλον του, ν' ἀλέθῃ τὸ ἀναγκαῖον πρὸς τροφήν του σιτάριον.

Μὴ ἀμφιβάλλετε δέ, ὅτι ὁ Πιττακὸς, ἀλέθων μόνος τὸν σῖτόν του, εὕρισκε τὸν ἄρτον του πολὺ γλυκύτερον καὶ νοστιμώτερον παρὰ τοὺς τρώγοντας αὐτὸν ἄνευ προηγουμένου κόπου.

Τόσον δὲ ἀναγκαίαν ἐθεώρει τὴν ἐργασίαν ὁ σοφὸς αὐτὸς Ἕλλην, ὥστε καὶ αὐτοὺς τοὺς πλουσίους ἐσυμβούλευε νὰ μὴ μένωσιν ἀργοί. «*Ἀργὸς μὴ ἔσθι μηδ' ἂν πλουτῇς*», ἦσαν λόγοι σοφοὶ τοῦ σοφοῦ Πιττακοῦ.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΚΑΙ Ο ΜΑΥΡΟΣ ΖΩΜΟΣ.

Διηγοῦνται προσέτι, ὅτι Διονύσιος ὁ τύραννος τῶν Συρακουσῶν, γευματίζων ποτὲ εἰς Σπαρτιατικὴν τράπεζαν, εἶπεν ὅτι εὑρίσκει ἀνοστότατον τὸν μαῦρον ζωμόν, τὸν ὁποῖον οἱ Σπαρτιᾶται ἐσυνείθιζον εἰς τὰ λιτὰ γεύματά των.—Νοστιμώτατον ἤθελες εὑρεῖ τὸν μαῦρον ζωμόν μας, ἀπήντησαν πρὸς τὸν Διονύσιον οἱ ὁμοτράπεζοί του Σπαρτιᾶται, ἂν πρὶν γευθῇς αὐτὸν ἐκοπίαζες καὶ ἐγυμνάζεσο καὶ σὺ ὡς ἡμεῖς.

Ὁ κόπος, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, εἶναι τῷ ὄντι τὸ νοστιμώτερον καὶ γλυκύτερον ἄρτυμα τοῦ φαγητοῦ. Διʼ αὐτὸ καὶ ὁ βασιλόπαις Κῦρος, καθὼς λέγει ὁ Ξενοφῶν, οὔτε ἐγεύετο ποτέ, οὔτε ἐδείπνει, ἐὰν προηγουμένως δὲν ἐκοπίαζε μέχρις ἱδρῶτος.

Ἂν δὲ ὁ κόπος καθίστανεν εἰς τοὺς Σπαρτιάτας νόστιμον καὶ αὐτὸν τὸν μαῦρον ζωμόν των, φαντασθῆτε πόσον νοστιμώτερα καθιστᾷ εἰς ἐμὲ τὰ ὀπωρικὰ τοῦ κήπου μου!

Η ΠΛΗΓΗ ΤΟΥ ΓΕΡΟΣΤΑΘΟΥ.

Ἐκ νεαρᾶς μου ἡλικίας, μᾶς εἶπεν ὁ Γεροστάθης, ἔλαβον εὐτυχῶς ἀφορμὴν νʼ ἀγαπήσω τὴν κίνησιν καὶ τὴν ἐργασίαν, καὶ νʼ ἀποστραφῶ τὴν ὀκνηρίαν, τὴν ἀκινησίαν καὶ τὴν μαλθακότητα. Καὶ ἰδοὺ πῶς·

Ἤμην ἓξ περίπου ἐτῶν παιδίον, ὅτε εἰς τὸν ἀντίχειρα τῆς δεξιᾶς μου χειρὸς ἐφάνη μικρὸν ἐξάνθημα, τὸ ὁποῖον, ἐπειδὴ ἀπʼ ἀρχῆς δὲν ἐπεμελήθην νὰ θεραπεύσω, κατὰ τὴν συμβουλὴν τῆς καλῆς μου μητρός, κατήντησε βαθμηδὸν πληγή, ἥτις μʼ ἐβασάνισεν ὁλοκλήρους μῆνας. Ὁ χειροῦργος, ὅστις ἐθεράπευε τὴν πληγήν μου, καθʼ ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα μὲ διώρισε νὰ κρατῶ πάντοτε δεμένην καὶ ἀκίνητον τὴν δεξιάν μου.

Ἀλλ' ὅτε ἐπὶ τέλους ἡ πληγὴ οὐλώθη καὶ τὸ χέριόν μου ἐλευθερώθη ἀπὸ τὰ δεσμά του, ἦτο τόσον ἰσχνὸν καὶ ἀδύνατον, τόσον δὲ εὔκολα ἐκουράζετο, ὥστε συχνάκις ἠναγκαζόμην ἀντ' αὐτοῦ νὰ μεταχειρίζωμαι τὸ ἀριστερόν. Παραπονούμενος ἐσπέραν τινα πρὸς τὸν καλόν μου πατέρα διὰ τὴν μεγάλην ταύτην ἀδυναμίαν τῆς δεξιᾶς μου χειρός, ἰδοὺ τί ἤκουσα παρ' αὐτοῦ.

— Ἡ ἀδυναμία τῆς χειρός σου προῆλθεν ἀπὸ τὴν ἀκινησίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἰατρὸς εἶχε καταδικασμένην αὐτὴν διὰ νὰ εὐκολύνῃ τὴν θεραπείαν τῆς πληγῆς σου. Ἂν βαθμηδὸν γυμνάζῃς καθ' ἡμέραν τὴν χεῖρά σου, θέλει ἐνδυναμώσει καὶ θέλει ἐπανέλθει εἰς τὴν προτέραν της ὑγείαν καὶ εὐρωστίαν. Ἐν τούτοις ὁ Θεός, ὅστις σ' ἔστειλε τὴν πληγὴν αὐτήν, φαίνεται ὅτι σὲ ἀγαπᾷ, καὶ εὔχομαι ἐκ ψυχῆς νὰ σ' ἀγαπᾷ πάντοτε καὶ νὰ σὲ ὁδηγῇ εἰς τὸ καλόν!

— Πῶς! εἶπον ἐκστατικὸς πρὸς τὸν μακαρίτην πατέρα μου, ἂν ὁ Θεὸς μὲ ἠγάπα δὲν ἤθελε μὲ βασανίσει τόσον καιρὸν μὲ τὴν πληγὴν αὐτήν.

Ὁ δὲ πατήρ μου ἀπήντησε·—Καὶ δὲν ἐξεύρεις, παιδίον μου, ὅτι *ὃν ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει*; Δὲν ἐξεύρεις ὅτι διὰ τῆς πληγῆς αὐτῆς ὁ πανάγαθος Θεὸς ἠθέλησε νὰ σὲ δώσῃ δύο μεγάλα καὶ ὠφελιμώτατα εἰς τὴν ζωήν σου μαθήματα; — Καὶ ποῖα εἶναι τὰ μαθήματα ταῦτα; ἠρώτησα τὸν πατέρα μου· αὐτὸς δὲ μὲ εἶπεν·—Ἡ *ὑπακοὴ εἰς τὰς συμβουλὰς τῶν γονέων σου* εἶναι τὸ πρῶτον, καὶ ἡ *ἀγάπη τῆς ἐργασίας* εἶναι τὸ δεύτερον.

Ἂν, ὅτε εἶχες τὸ ἐξάνθημα, ἤκουες τὰς συμβουλὰς τῆς μητρός σου, τὸ ἐξάνθημά σου ἤθελεν ἀμέσως ἰατρευθῆ, δὲν ἤθελε καταντήσει πληγή, καὶ οὔτε σὺ ἤθελες ὑποφέρει τόσους πόνους καὶ βάσανα, οὔτε ἡμεῖς τόσην ἀνησυχίαν καὶ ἔξοδα. Ἡ πληγή σου λοιπὸν ἂς σὲ διδάξῃ νὰ συμμορφόνεσαι εἰς τὸ ἑξῆς μὲ τὰς συμβουλὰς καὶ προτροπὰς τῶν γονέων σου, οἵτινες ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς πείρας των προβλέπουν πολλά, τὰ

ὁποῖα, σὺ μικρὸς καὶ ἄπειρος ὢν, δὲν δύνασαι νὰ προΐδῃς. Ἡ δὲ ἀθλία καὶ ἀδύνατος κατάστασις τῆς δεξιᾶς σου χειρὸς ἂς σὲ διδάξῃ ν' ἀγαπᾷς τὴν ἐργασίαν. Ἡ ὀκνηρία, κρατοῦσα ὁλόκληρον τὸ σῶμά σου εἰς ἀργίαν καὶ ἀκινησίαν, θέλει φθείρει καὶ μαράνει αὐτό, ὡς ἐμαράνθη ἡ δεξιά σου μείνασα ἀκίνητος ἐντὸς τῶν δεσμῶν της. Φοβοῦ, τέκνον μου, μοὶ ἐπρόσθεσεν ὁ μακαρίτης πατήρ μου, τὴν ὀκνηρίαν, διότι δὲν φθείρει μόνον τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχήν· ἡ ὀκνηρία μᾶς κάμνει πτωχοὺς καὶ δυστυχεῖς, καὶ ἐπὶ τέλους κακούργους.

— Πολὺ δίκαιον εἶχεν ὁ μακαρίτης πατήρ σας, εἶπε τότε ὁ συμμαθητής μας Πέτρος, διότι καθὼς μ' ἐδιηγήθη καὶ ὁ ἰδικός μου πατήρ, ἐκ τῆς ὀκνηρίας κατήντησε κακοῦργος καὶ ἱερόσυλος ὁ ῥυπαρὸς ἐκεῖνος σιδηροδέσμιος, τὸν ὁποῖον πρό τινων ἡμερῶν ἴδομεν εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς κωμοπόλεως.

— Καὶ πῶς; γνωρίζει ὁ ἱερεὺς τὸν σιδηροδέσμιον ἐκεῖνον; ἠρώτησεν ὁ Γεροστάθης. — Μάλιστα, τὸν γνωρίζει, ἀπεκρίθη ὁ Πέτρος, καὶ προχθὲς μ' ἐδιηγήθη ὅλην τὴν ἱστορίαν του.

Ὁ Γεροστάθης τότε παρεκάλεσε τὸν Πέτρον νὰ μᾶς εἴπῃ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἱεροσύλου· ὁ δὲ Πέτρος ἐδιηγήθη τὰ ἑξῆς.

Ο ΚΑΚΟΥΡΓΟΣ ΝΑΣΟΣ.

Ὁ κακοῦργος αὐτὸς ὀνομάζεται Νάσος. Ὁ πατήρ του εἶναι ῥάπτης εἰς τὰ Ἰωάννινα. Ὅτε ὁ Νάσος ἦτο μικρὸν παιδίον, ὁ πατήρ του ἐφρόντισε νὰ τὸν στείλῃ εἰς τὸ σχολεῖον· ἀλλὰ τόσον ἀμελής, ἄτακτος καὶ κακοήθης ἦτον, ὥστε μετὰ ἕνα χρόνον ὁ διδάσκαλος τὸν ἐδίωξε. Τότε ὁ πατήρ του ἠναγκάσθη νὰ τὸν ἔχῃ εἰς τὸ ἐργαστήριόν του διὰ νὰ τὸν μάθῃ τὴν τέχνην του. Ἀλλ' ὁ Νάσος, ὢν εἰς ἄκρον νωθρὸς καὶ ὀκνηρὸς καὶ φίλος τοῦ ὕπνου, οὔτε τὴν ῥαπτικὴν ἤθελε νὰ μάθῃ, οὔτε βοήθειαν τινὰ εἰς τὸν πατέρα του ἔδιδεν.

Ὁ δυστυχὴς πατήρ του, ἔχων τοιοῦτον υἱόν, πολλάκις ἀνεστέναζε, καὶ δάκρυα πικρὰ ἔχυνεν. Ἀφοῦ δὲ χρόνους τινὰς μὲ ὑπομονὴν τὸν ὑπέφερεν, ἐπὶ τέλους ἡ ὑπομονή του ἐτελείωσε,

καὶ ἀπεφάσισε νὰ τὸν ξενιτεύσῃ, ἐλπίζων ὅτι ἴσως ἡ ξενιτεία τὸν σωφρονίσῃ. Τῷ ἔδωκε λοιπὸν ὀλίγα χρήματα καὶ τινας καλὰς συμβουλάς, καὶ τὸν ἔστειλε νὰ εὕρῃ πόρον ζωῆς.

Ἀλλ' ὁ Νάσος καὶ τὰ χρήματα τοῦ πατρός του ἐσπατάλευσε, καὶ τὰς πατρικὰς συμβουλὰς ὀγλίγωρα ἐλησμόνησεν· ἀρχίσας δὲ νὰ πεινᾷ ἠναγκάσθη νὰ γίνῃ ὑπηρέτης.

Τότε ὁ πατήρ μου τὸν προσέλαβεν ὑπηρέτην. Ἦτο δὲ εἰκοσιδύο ἐτῶν ὁ Νάσος· ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν, καθὼς μὲ εἶπεν ὁ πατήρ μου, ἦτο πολὺ δύσκολον ν' ἀπομάθῃ τὰς κακὰς ἕξεις τῆς ῥυπαρότητος καὶ ὀκνηρίας, τὰς ὁποίας παιδιόθεν εἶχεν ἀποκτήσει. Ὅθεν καὶ ὁ πατήρ μου ἠναγκάσθη νὰ τὸν ἀποβάλῃ.

Ὁ Νάσος τότε, κυλιόμενος ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὰ καπηλεῖα, ὀγλίγωρα ἐτελείωσεν ὅσα χρήματα εἶχε λάβει παρὰ τοῦ πατρός μου· ἤρχισε λοιπὸν νὰ ζητῇ δανεικά· ἀλλὰ ποῖος τὸν δανείζει; Ὅθεν κατήντησε ψωμοζήτης εἰς τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας· ἐπειδὴ ὅμως ὅλοι τὸν ἐγνώριζον ὑγιῆ, ὅλοι τῷ ἠρνοῦντο τὴν ἐλεημοσύνην των. Τότε ἔγεινε χοιροβοσκός· ἀλλ' ἀντὶ νὰ προσέχῃ τοὺς ὁποίους ἔβοσκε χοίρους, ἐπροτίμα νὰ ἐξαπλόνεται καὶ νὰ κοιμᾶται, μιμούμενος τὸ παράδειγμα τῶν χοίρων του. Ἡμέραν δέ τινα ἐνῷ ἐκοιμᾶτο ἔχασε τινὰς ἐξ αὐτῶν. Ὁ κύριος τῶν χοίρων ἐφοβέρισε τότε τὸν Νάσον ὅτι θέλει τὸν φυλακίσει διὰ τὴν ζημίαν αὐτήν. Ὁ δὲ Νάσος ἔκτοτε ἔγινεν ἄφαντος, μέχρις οὗ τὸν συνέλαβον κλέπτοντα τὰ ἱερὰ σκεύη τῆς ἐκκλησίας, καὶ τώρα Κύριος οἶδε πῶς θέλει τελειώσει εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Ἀλῆπασᾶ!

Ἡ διήγησις αὕτη τοῦ Πέτρου ἤρεσε πολὺ εἰς τὸν Γεροστάθην. Ἐπῄνεσε λοιπὸν τὸν Πέτρον διὰ τὴν τάξιν καὶ εὐκρίνειαν τῆς διηγήσεώς του· συγχρόνως δὲ κόψας κεράσια ὡραῖα τῷ ἐπρόσφερεν· ἡμᾶς δὲ παρήγγειλε νὰ ἐκθέσωμεν ἐγγράφως, ἕκαστος ὅσον δύναται καλήτερα, τὴν ἱστορίαν τοῦ Νάσου, καὶ τὸ προσεχὲς Σάββατον νὰ δείξωμεν πρὸς αὐτὸν τὰς συνθέσεις μας.

Μᾶς ὡδήγησεν ἀκολούθως ἐκτὸς τῆς κωμοπόλεως διὰ νὰ γυμνάσωμεν καὶ ἡμεῖς τὰς σωματικάς μας δυνάμεις, καθὼς ἐκεῖνος ἐγύμνασε τὰς ἰδικάς του, ἐργαζόμενος ἐντὸς τοῦ κήπου του.

ΤΑ ΛΙΜΝΑΖΟΝΤΑ ΥΔΑΤΑ.

Ὅτι ἐξήλθομεν εἰς τὸν περίπατον, ὁ Γεροστάθης μᾶς ἔδειξε λιμνάζοντά τινα καὶ δυσώδη ὕδατα, τὰ ὁποῖα ἐσήποντο πλησίον τῆς κωμοπόλεως, καὶ μᾶς εἶπε·

— Βλέπετε, παιδία μου, τὰ δυσώδη ἐκεῖνα νερὰ, τὰ ὁποῖα σαπίζουν ἐκεῖ κάτω; Ἐλπίζω ὀγλίγωρα θέλομεν τὰ ἀποξηράνει, διότι ὄχι μόνον εἶναι ὅλως διόλου ἄχρηστα καὶ ἀνωφελῆ, ἀλλὰ μάλιστα βλάπτουν καὶ φθείρουν τὴν ὑγείαν μας διὰ τῶν ἀναθυμιάσεών των.

Αὐτὰ τὰ ἀκίνητα καὶ δυσώδη νερὰ ἐν τούτοις ἀπεικονίζουν πληρέστατα τὸν ἀργὸν καὶ τὸν ὀκνηρὸν ἄνθρωπον. Καθὼς αὐτὰ εἶναι ὅλως ἄχρηστα καὶ ἀνωφελῆ, παρομοίως καὶ ὁ ἀργὸς καὶ ὁ ὀκνηρὸς οὔτε πρὸς ἑαυτὸν, οὔτε πρὸς τοὺς ἄλλους γίνεται χρήσιμος καὶ ὠφέλιμος.

Καθὼς αὐτὰ ὡς ἐκ τῆς ἀκινησίας των φθείρονται καὶ σαπίζουν, παρομοίως καὶ ὁ ἀργός, ὡς ἐκ τῆς ἀκινησίας καὶ ἀπραξίας του, καὶ τὸ σῶμά του καὶ τὰ ἤθη του διαφθείρει καὶ καταστρέφει.

Καθὼς δὲ τὰ βαλτώδη νερὰ ἀναδίδουν ἀναθυμιάσεις δυσώδεις καὶ θανατηφόρους, ἀπαραλλάκτως καὶ ἡ ἀργία τοῦ ὀκνηροῦ ἀναδίδει ἐλαττώματα δυσειδῆ καὶ κακίας ἐπιβλαβεστάτας εἰς τὴν κοινωνίαν ἐκείνην, ἥτις ἔχει τὸ δυστύχημα νὰ τὸν τρέφῃ.

Ἡ ἀργία δικαίως ἐπωνομάσθη *Μήτηρ τῶν κακιῶν*. Ὁ ἀργὸς καὶ ὀκνηρὸς, εὐκόλως καταντᾷ πτωχός, καὶ ἀκολούθως ἐπαίτης, κόλαξ, ψεύστης, ἀπατεών, κλέπτης καὶ κακοῦργος. Ἰδοὺ αἱ δυσώδεις ἀναθυμιάσεις τῆς ἀργίας, αἱ ὁποῖαι καὶ τὸν ἀργὸν καταστρέφουν καὶ τοὺς πλησίον τοῦ ἀργοῦ βλάπτουν.

Καθὼς λοιπόν, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, θέλομεν προσπα-

θήσει νὰ ἐξαλείψωμεν διὰ παντὸς αὐτὰ τὰ θανατηφόρα νερά, τοιουτοτρόπως προσπαθήσατε καὶ σεῖς νὰ ἐξαλείψετε ἀπὸ τὴν καρδίαν σας πᾶσαν κλίσιν πρὸς τὴν θανατηφόρον ἀργίαν. Ἀγαπήσατε δὲ ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας τὴν ἐργασίαν καὶ τὸν κόπον, ἐὰν θέλετε νὰ ζήσετε εὐτυχεῖς.

« Δὲν δύνασαι νὰ εὐδαιμονήσῃς ἐὰν δὲν κοπιάσῃς, εἶναι δὲ αἰσχρὸν τὸ νὰ μὴ θέλῃ τις νὰ κοπιάζῃ νέος ὤν. » Αὐτὰ εἶπεν ὁ διδακτικώτατος ποιητὴς Εὐριπίδης.

« *Οὐκ ἂν δύναιο, μὴ καμὼν, εὐδαιμονεῖν.* »
» *Αἰσχρόν τε μοχθεῖν μὴ θέλειν νεανίαν.* »

ΟΙ ΜΥΡΜΗΚΕΣ ΚΑΙ ΑΙ ΜΕΛΙΣΣΑΙ.

Ἐνῷ δὲ ἐπροχωροῦμεν μετὰ τοῦ Γεροστάθου εἰς τὴν ἐξοχήν, παρετήρησεν ὁ γέρων φωλεὰν μυρμήκων πολλῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλοι εἰσήρχοντο καὶ ἄλλοι ἐξήρχοντο.

— Ἰδού, εἶπε τότε, καὶ ἄλλο ὠφελιμώτατον μάθημα, τὸ ὁποῖον μᾶς διδάσκουν οἱ μύρμηκες οὗτοι. Ἰδέτε ὁποία κίνησις, ὁποία ζωή, ὁποία φιλοπονία! Ἰδέτε πόσον μακρὰν ὑπάγουν διὰ νὰ ἀνεύρωσι τὰ ἀναγκαῖά των! Ἰδέτε ὅτι ὅσοι ἐπανέρχονται φέρουν συγχρόνως καί τι χρήσιμον καὶ ἀναγκαῖον! Παρατηρήσατε, καὶ μὴ λησμονήσατε ποτὲ πῶς αὐτὸς ὁ μικρὸς μύρμηξ, μὴ δυνάμενος νὰ μεταφέρῃ μόνος τὸν μεγάλον αὐτὸν σπόρον, βοηθεῖται προθύμως εἰς τὸ ἔργον του ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς δύο ἄλλους μικροὺς συμπολίτας του!

Ἀφοῦ δὲ παρετηρήσαμεν ὅλ' αὐτά, εἰς τὰ ὁποῖα διὰ τῆς βακτηρίας του ἐπροσκάλει τὴν προσοχήν μας, ὁ καλὸς γέρων μᾶς εἶπεν· — Ἂς μιμηθῶμεν τοὺς φιλοπόνους αὐτοὺς μύρμηκας, ἂς ἀγαπήσωμεν τὴν ἐργασίαν, καὶ προθύμως ἂς βοηθώμεθα ἀμοιβαίως, ὅπως ἡ πατρὶς εὐτυχῇ, καὶ ἡμεῖς συνευτυχῶμεν μετ' αὐτῆς.

Μᾶς ἐπρόσθεσε δὲ ὅτι καὶ ἡ Θεία Γραφή, ἀποστρεφομένη τὴν ὀκνηρίαν, πρὸς τοὺς μύρμηκας καὶ τὰς φιλοπόνους μελίσσας παραπέμπει τοὺς ὀκνηρούς, λέγουσα πρὸς αὐτούς· « *Ἔως*

» *πότε κοιμᾶσαι, ὦ ὀκνηρέ, πότε θέλεις ἐγερθῇ ἐκ τοῦ ὕ-*
» *πνου; Ὕπαγε πρὸς τὸν μύρμηκα, καὶ ζήλευσε τοὺς δρό-*
» *μους αὐτοῦ, καὶ γίνου σοφώτερος ἐκείνου. Ὕπαγε πρὸς*
» *τὴν μέλισσαν, καὶ μάθε πόσον εἶναι ἐργατική, καὶ πό-*
» *σον ὡραίαν κάμνει τὴν ἐργασίαν της!* »

Δὲν ἀρκεῖ νὰ ἐργαζώμεθα ἐνόσῳ εἴμεθα νέοι, διὰ νὰ μὴ πεινῶμεν εἰς τὸ γῆρας, καθὼς ἐργάζεται ὁ προνοητικὸς μύρμηξ ἐν καιρῷ θέρους διὰ νὰ μὴ πεινᾷ ἐν καιρῷ χειμῶνος· ἀλλὰ καὶ εὐεργετικὰ καὶ ὠφέλιμα καὶ εὐάρεστα εἰς τοὺς ἄλλους ἀπαιτεῖται νὰ ἦναι τὰ ἔργα μας. Δι' αὐτὸ καὶ ἡ Θεία Γραφή, ἐκτὸς τῶν μυρμήκων, ὑπενθυμίζει καὶ τὰς *φιλοπόνους μελίσσας*, αἱ ὁποῖαι κατασκευάζουσαι μέλι καὶ κηρίον, διὰ μὲν τοῦ μέλιτος μᾶς γλυκαίνουν, διὰ δὲ τοῦ κηρίου μᾶς φωτίζουν.

Ο ΜΥΡΜΗΞ ΚΑΙ Ο ΤΕΤΤΙΞ.

Ὁ Γεροστάθης μᾶς ἐδιηγήθη τότε τὸν μῦθον τοῦ Αἰσώπου περὶ τοῦ μύρμηκος καὶ τοῦ πεινῶντος τέττιγος.

Ἂς ὠφεληθῶμεν καὶ ἀπὸ τὸν σοφώτατον αὐτὸν μῦθον τοῦ Αἰσώπου, μᾶς ἐπρόσθεσεν· ἂς μάθωμεν νὰ μὴ χάνωμεν τοὺς πολυτίμους χρόνους τῆς νεότητός μας εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἀργίας καὶ τῶν διασκεδάσεων, διὰ νὰ μὴ καταντήσωμεν νὰ τρέμωμεν, ὡς ὁ τέττιξ, γυμνοὶ καὶ πεινῶντες, ἐξευτελιζόμενοι, ὡς ἐκεῖνος, διὰ τῆς ζητείας, καὶ ἀκούοντες παρὰ τῶν πλουσίων τὴν πικροτάτην ἀρνητικὴν ἀπάντησιν, τὴν ὁποίαν ὁ τέττιξ ἀπὸ τὸν μύρμηκα ἤκουσεν.

Ο ΨΩΜΟΖΗΤΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ.

Ἀφοῦ ἐπηδήσαμεν, ἐτρέξαμεν καὶ ἐγυμνάσθημεν εἰς τὴν ἐξοχήν, ἐπιστρέφοντες ἴδομεν νέον πτωχόν, καθήμενον εἰς τὸν δημόσιον δρόμον, καὶ ζητοῦντα ἀπὸ τοὺς διαβάτας ἐλεημοσύνην.

Ὁ Γεροστάθης, παρατηρήσας μακρόθεν τὸν νέον αὐτὸν ψωμοζήτην, μᾶς εἶπεν· — Ἰδοὺ καὶ ἄλλος ὀκνηρὸς Νάσος! ἂς

προσπαθήσωμεν νὰ τὸν σώσωμεν· ἴσως εἴμεθα εἰς καιρόν· ἴσως ἡ φθοροποιὰ ἀσθένεια τῆς ὀκνηρίας δὲν ἐπροχώρησεν ἀκόμη ἕως εἰς τὰ κόκκαλά του.

Ὁ νέος ἐφαίνετο κατὰ πάντα ὑγιής, ἡ δὲ φυσιογνωμία του ἦτο μᾶλλον συμπαθητική.

Ὁ Γεροστάθης πλησιάσας τὸν ἠρώτησε πῶς ὀνομάζεται.

— Χρῆστος, ἀπεκρίθη, ζητῶν συγχρόνως δι' εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν ἐλεημοσύνην.

Ὁ Γεροστάθης ὅμως, ἀντὶ νὰ τῷ δώσῃ ἐλεημοσύνην, ἠρώτησεν αὐτὸν ἐὰν ὑποφέρῃ ἀπὸ κἀμμίαν ἀσθένειαν· ἂν οἱ πόδες, αἱ χεῖρες, τὰ κόκκαλα, ἢ οἱ ὀφθαλμοί του ἔπασχον.

— Ὦ! εἶμαι πολὺ καλά, ἀπεκρίθη. — Λοιπὸν διατί ζητεύεις; ἠρώτησεν ὁ Γεροστάθης — Διότι εἶμαι πτωχός, εἶπεν ὁ Χρῆστος.—Καὶ διατί δὲν ἐργάζεσαι διὰ νὰ ζήσῃς; διὰ τῆς ἐργασίας ἐμπορεῖς νὰ παύσῃς μίαν ἡμέραν τοῦ νὰ ἦσαι πτωχός, ἀλλὰ διὰ τῆς ζητείας πάντοτε πτωχὸς καὶ ἄθλιος θέλεις ζήσει. Ὁ Θεὸς σοὶ ἔδωκε τὰς χεῖρας διὰ νὰ ἐργάζεσαι καὶ ὄχι διὰ νὰ ζητῇς ἐλεημοσύνην. Εἶναι ἐντροπὴ μεγάλη ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἁμαρτία ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ νὰ ψωμοζητῇ τις ὢν ὑγιὴς καὶ νέος.

Αὐτὰ μὲ πατρικὴν ἀγαθότητα εἶπεν ὁ γέρων πρὸς τὸν Χρῆστον, ὅστις μετὰ συστολῆς ἀπήντησεν ὅτι δὲν εὑρίσκει ἐργασίαν. Ὁ δὲ Γεροστάθης τῷ εἶπεν· — Ἐργασίαν δὲν εὑρίσκουν μόνον ὅσοι εἶναι ὀκνηροί. Ἐὰν δὲ ἡ ὀκνηρία σὲ κατήντησε ψωμοζήτην, μὴ ἀμφιβάλλῃς ὅτι αὐτὴ ἐμπορεῖ εὐκόλως νὰ σὲ καταντήσῃ καὶ εἰς τὴν κρεμάλαν. Ὁ Θεὸς μᾶς ἔπλασε διὰ νὰ ἐργαζώμεθα· « *Ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου,* » εἶπεν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν προπάτορά μας Ἀδάμ· ὁ δὲ ἀπόστολος Παῦλος μᾶς λέγει ὅτι ἄνθρωπος μὴ ἐργαζόμενος δὲν πρέπει νὰ τρώγῃ « *ὁ μὴ θέλων ἐργάζεσθαι μὴ ἐσθιέτω.* » Ἐὰν λοιπόν, Χρῆστε, δὲν θέλῃς καὶ σὺ νὰ ἐργάζεσαι, πρέπει νὰ μὴ θέλῃς μήτε νὰ τρώγῃς μήτε νὰ ζῇς.

Ὁ νέος ψωμοζήτης ἐφάνη συγκινηθεὶς ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ

Γεροστάθου, καὶ δακρύων εἶπε πρὸς αὐτὸν ὅτι τὸν παρακαλεῖ νὰ τῷ εὕρῃ ἐργασίαν.

Ὁ ἀγαθὸς γέρων τῷ ἐξήγησε τότε ποῦ εἶναι ἡ κατοικία του, καὶ τὸν παρήγγειλε νὰ ὑπάγῃ τὴν ἐπιοῦσαν πρὸς ἐντάμωσίν του.

Ἐμάθαμεν δὲ ἀκολούθως ὅτι ἐφρόντισε νὰ συστήσῃ τὸν νέον Χρῆστον ὡς μαθητευόμενον εἰς ῥάπτην τινὰ τῆς κωμοπόλεως, καὶ ὅτι μετά τινας χρόνους, προοδεύσας διὰ τῆς τιμιότητος καὶ τῆς φιλοπονίας του, ἀποκατέστη ῥάπτης εὐϋπόληπτος καὶ εὐκατάστατος εἰς Ἰωάννινα, εὐλογῶν καὶ μακαρίζων τὸν Γεροστάθην, ὅστις τὸν ἔσωσεν ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς ἀργίας καὶ τῆς δυστυχίας.

Ὅτε δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπρόκειτο νὰ χωρισθῶμεν ἀπὸ τὸν Γεροστάθην, μᾶς ὑπεσχέθη ὅτι τὴν ἐπιοῦσαν, ἡμέραν Κυριακήν, μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, θέλει μᾶς διηγηθῇ ἀνέκδοτά τινα εὐάρεστα.

— Ἐντούτοις μὴ λησμονήσατε ποτέ, μᾶς εἶπε, τὸν ὀκνηρὸν καὶ κακοῦργον Νάσον· αὐτὸς ἂς σᾶς ὑπενθυμίζῃ πάντοτε ὅτι ἡ ὀκνηρία εἶναι μήτηρ ὅλων τῶν κακιῶν, ὅτι ἡ ἀργία εἶναι θάνατος, καὶ ἡ ἐργασία ζωή.

Ἄνευ τῆς ἐργασίας οὔτε ἄρτον ἠθέλομεν ἔχει, οὔτε ἐνδύματα, οὔτε κατοικίαν. Ἡ ἐργασία ἠλευθέρωσε τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν κατάστασιν τοῦ ἀγρίου, καὶ ἐπολίτισεν αὐτόν. Ἡ ἐργασία μετέβαλε τὰς ἐρήμους εἰς καλλιεργημένας καὶ καρποφόρους γαίας. Ἡ ἐργασία ἐκάλυψε τὴν γῆν μὲ πόλεις, καὶ τοὺς ὠκεανοὺς μὲ πλοῖα. Ἡ ἐργασία θεραπεύει τὰς ἀνάγκας μας ὅλας, μεταβάλλουσα εἰς χρήσιμα καὶ πολύτιμα τὰ ἀκατέργαστα προϊόντα τῆς φύσεως. Ἡ ἐργασία ἀποκαθιςᾷ τὸν πτωχὸν εὐκατάστατον, καὶ τὸν βάρβαρον ἐξευγενισμένον.

Οἱ λόγοι αὐτοὶ τοῦ γέροντος μᾶς ἐπροξένησαν βαθυτάτην ἐντύπωσιν. Ἔκτοτε ἠγαπήσαμεν τὴν εὐεργετικὴν ἐργασίαν, καὶ ἐφοβήθημεν, ὡς τὰς μεγαλητέρας δυστυχίας, τὴν ἀργίαν καὶ τὴν ὀκνηρίαν. Ἔκτοτε ἐπροσπαθήσαμεν νὰ μὴ ἀφίνωμεν νὰ πα-

ρέρχεται μήτε μία στιγμὴ τῆς ζωῆς μας, χωρὶς νὰ ἐνασχολῶμεν τὸν νοῦν ἢ τὸ σῶμα εἴς τι ὠφέλιμον. Ἂν δὲ ἐμένομέν ποτε ἀργοί, ἀμέσως ἐζητοῦμεν ἐνασχόλησίν τινα, διότι ὁ Γεροστάθης καὶ οἱ ἀκόλουθοι στίχοι, τοὺς ὁποίους πολλάκις ἠκούσαμεν παρ' αὐτοῦ, ἤρχοντο εἰς τὸν νοῦν μας·

« Ἡ φιλοπονία εἶναι εὐτυχία καὶ ζωή·
» Θάνατος ἡ ὀκνηρία καὶ τῶν κακιῶν πηγή. »

Θ.

ΤΟ ΠΑΤΡΙΚΟΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ.

« Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δὲ τ' ὄνειδος. »
(Ἡσιόδου.)

Τὴν ἑπομένην Κυριακήν, μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, ἐδιευθύνθημεν κατὰ τὴν πρόσκλησιν τοῦ Γεροστάθου εἰς τὴν οἰκίαν του· ἐκεῖ ἤλθον καί τινες ἐκ τῶν γερόντων, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὰς ἑορτὰς ἐπεσκέπτοντο τὸν εὐεργέτην τῆς κωμοπόλεως.

Ἀφοῦ δὲ φιλοφρόνως ὑπεδέχθη ὁ ἀγαθὸς γέρων καὶ μεγάλους καὶ μικρούς, καὶ πρὸς ἕκαστον εὐπροσηγόρως ὡμίλησεν, ἐγένετο λόγος, μεταξὺ ἄλλων, καὶ περὶ τοῦ Νάσου, καὶ περὶ τοῦ Χρήστου.

Ὁ δὲ Γεροστάθης μᾶς εἶπεν·

— Ἐνθυμοῦμαι τὴν ὑπόσχεσίν μου, καὶ θέλω ἐκπληρώσει αὐτήν. Θέλω σᾶς διηγηθῇ ἱστορίας τινας, αἱ ὁποῖαι θέλουν σᾶς δείξει ὅτι οἱ ἀληθῶς μεγάλοι ἄνδρες, ἠγάπων τοὺς κόπους καὶ τὴν ἐργασίαν, καὶ δὲν ἐντρέποντο ποσῶς ἐργαζόμενοι. *Τὰ καλὰ κόπῳ κτῶνται*, ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοί μας· καὶ βεβαίως οὐδεὶς ἠδύνατο οὔτε δύναται νὰ γίνῃ εὐτυχής, μέγας καὶ ἔνδοξος ἄνευ κόπου, ἄνευ φιλοπονίας. Μόνον οἱ κακοήθεις καὶ μοχθηροὶ προτιμῶσι τὰ καπηλεῖα ἀπὸ τὴν ἐργασίαν· μόνον οἱ

ανόητοι καὶ κουφόνοες ἐντρέπονται τὴν ἐργασίαν· δὲν αἰσχύνονται ὅμως κατασηπόμενοι εἰς τὰ καφενεῖα, καὶ γινόμενοι οὕτως ὀχληρὰ βάρη, καὶ ἐπικίνδυνα μολύσματα εἰς τοὺς συμπολίτας καὶ εἰς τὴν πατρίδα των. — Ἐξηκολούθησε δὲ ὁ Γεροστάθης διηγούμενος τὰ ἑξῆς.

Ο ΜΕΓΑΣ ΠΕΤΡΟΣ ΣΙΔΗΡΟΥΡΓΟΣ.

Τὸ σημερινὸν μεγαλεῖόν της, τὸν πολιτισμόν της, τὰς τέχνας της, εἰς τὸν αὐτοκράτορα Πέτρον χρεωστεῖ ἡ Ρωσσία, καὶ δι' αὐτὸ δικαίως ἐπωνομάσθη Μέγας ὁ αὐτοκράτωρ αὐτός. Ἀναβὰς περὶ τὸ δέκατον ἕβδομον ἔτος τῆς ἡλικίας του τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον, ἠθέλησεν ὄχι μόνον νὰ κυβερνήσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ διδάξῃ καὶ νὰ πολιτίσῃ τοὺς τότε βαρβάρους καὶ ἀμαθεῖς ὑπηκόους του.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπεφάσισε νὰ διδαχθῇ πρῶτος αὐτὸς διὰ νὰ διδάξῃ ἔπειτα τοὺς λαούς του. Ὅθεν ὑπὸ τὸ ὄνομα Πέτρος Τίμμερμαν μετέβη τῷ 1697 εἰς τὰ ἐργοστάσια τῆς Ὁλλάνδας καὶ Ἀγγλίας, ὅπου ἐργαζόμενος ὡς ἁπλοῦς ἐργάτης ἐδιδάχθη τὴν ξυλουργίαν, σιδηρουργίαν, ναυπηγίαν, ναυτικήν, ὀχυρωματικὴν καὶ ἄλλας ἀναγκαίας εἰς τὴν πρόοδον τῆς πατρίδος του τέχνας καὶ ἐπιστήμας.

Ἐξύπνα δὲ πάντοτε πολὺ ἐνωρίς, ἤναπτε μόνος τὴν ἑστίαν του, καὶ πολλάκις ἐμαγείρευε μόνος τὸ λιτὸν φαγητόν του· ζῶν δὲ ὡς ἁπλοῦς ἐργάτης ὑπεβάλλετο εὐχαρίστως εἰς ὅλας τὰς βαρείας τῶν ἐργοστασίων ὑπηρεσίας. Καὶ εἰς τὴν Ὁλλάνδαν καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἅπαντες ἐγνώριζον ὅτι ὁ ἐπιμελὴς ἐκεῖνος ἐργάτης ἦτον ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας· ἀλλ' ὁ ἀληθῶς Μέγας ἀνὴρ δὲν ἐντρέπετο ποσῶς ἐργαζόμενος καὶ κοπιάζων ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος του.

Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ρωσσίαν ἐσυνείθιζεν ὁ Μέγας Πέτρος νὰ ἐπισκέπτεται ὅλα τὰ ἐργοστάσια καὶ τεχνουργεῖα τῆς αὐτοκρατορίας του. Ἐπεσκέφθη λοιπὸν καὶ τὸ πλησίον τῆς Μόσχας σιδηρουργεῖον τοῦ Μύλλερ· ἠθέλησε δὲ ἐντὸς τοῦ σιδηρουρ-

γείου τούτου νὰ ἐργασθῇ καὶ αὐτὸς ὡς ἁπλοῦς ἐργάτης διὰ νὰ διδάξῃ τοὺς ὑπηκόους του ὅτι ἡ ἐργασία, ὄχι μόνον τοὺς ἁπλοῦς πολίτας δὲν ἀτιμάζει, ἀλλ' οὐδ' αὐτοὺς τοὺς αὐτοκράτορας.

Ἐργασθεὶς λοιπὸν ἡμέρας τινας καὶ σφυρηλατήσας σίδηρον 18 πουτίων βάρους, ἐπαρουσίασεν αὐτὸ εἰς τὸν Μύλλερ, καὶ ἐζήτησεν, ὡς ἐργάτης, τὴν πληρωμὴν τῶν κόπων του. Λαβὼν δὲ τὴν ἀντιμισθίαν του ἠγόρασεν ἀμέσως ἓν ζεῦγος ὑποδημάτων· καὶ τὰ ὑποδήματα ταῦτα δεικνύων συχνάκις εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν ἔλεγεν, ὅτι ποτὲ δὲν ἐχάρη ὑποδήματα ὅσον αὐτά, τὰ ὁποῖα ἀπέκτησε *διὰ τοῦ ἱδρῶτος τοῦ προσώπου του.*

Ο ΒΑΣΙΓΚΤΩΝ ΚΑΙ Ο ΔΕΚΑΝΕΥΣ

Ἐνῷ διήρκει ἡ ἐπανάστασις τῶν Ἀγγλαμερικανῶν κατὰ τῆς Ἀγγλίας, εἰργάζοντο ἡμέραν τινα εἴς τι ὀχύρωμα ὀλίγοι Ἀγγλαμερικανοὶ στρατιῶται ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν τοῦ δεκανέως των· προσπαθοῦντες δὲ νὰ ὑψώσωσι στύλον βαρύτατον, ὑπερβολικὰ ἐκοπίαζον· ἀλλ' ὁ δεκανεύς, ἀντὶ νὰ βοηθήσῃ αὐτοὺς διὰ τῶν χειρῶν του, ἐπρότρεπεν αὐτοὺς εἰς τὸ ἔργον των διὰ τῶν ἐνθαρρυντικῶν μόνον φωνῶν του.

Ἄγνωστος δὲ διαβάτης παρατηρῶν ταῦτα πάντα ἐρωτᾷ τὸν δεκανέα, διατί δὲν βοηθεῖ καὶ διὰ τῶν χειρῶν του τοὺς κοπιάζοντας στρατιώτας πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐργασίας. Ἀλλ' ὁ δεκανεὺς ὑπερηφάνως ἀποκρίνεται· — Καὶ δὲν βλέπεις ὅτι εἶμαι δεκανεύς; — Συγχωρήσατέ μοι, κύριε δεκανεῦ, λέγει ὁ ἄγνωστος κλίνων τὴν κεφαλὴν ὑποκλινέστατα, δὲν παρετήρησα τὸν βαθμόν σας. — Καὶ πετῶν ἀμέσως τὸ σκιάδιον καὶ τὸ ἐπανωφόριόν του ἀρχίζει αὐτὸς νὰ βοηθῇ τοὺς στρατιώτας εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ στύλου. Ἀφοῦ δὲ τὸ ἔργον διὰ τῆς ἰσχυρᾶς συνδρομῆς του ἐπερατώθη, ἐνδυθεὶς καὶ ἀποχαιρετήσας μὲ σέβας τὸν δεκανέα εἶπε πρὸς αὐτόν·

— Ὁσάκις, κύριε δεκανεῦ, ἔχετε ἀνάγκην ἐργασίας τινος βαρείας, δύνασθε νὰ προσκαλῆτε ἐλευθέρως τὸν Γενικὸν Ἀρχηγόν σας, τὸν στρατηγὸν Βασιγκτῶνα, ἐγὼ δὲ προθύμως θέ-

λω τρέχει πρὸς βοήθειάν σας.— Κατησχυμμένος καὶ ἐμβρόντητος ἔμεινεν ὁ δεκανεὺς ἐνώπιον τοῦ μεγάλου ἀρχηγοῦ τῆς Ἀγγλαμερικανικῆς ἐπαναστάσεως. Μικρὸς καὶ ἀσήμαντος ὁ δεκανεὺς ἀπέφευγε τὸν κόπον καὶ δὲν κατεδέχετο τὴν ἐργασίαν· ἀλλ' ὁ μέγας Βάσιγκτων οὔτε τὸν κόπον ἐφοβεῖτο, οὔτ' ἐντροπήν, ἀλλὰ χρέος ἐνόμιζε τὸ νὰ μεταχειρίζεται εἰς ἐργασίαν τὰς χεῖρας, τὰς ὁποίας διὰ νὰ ἐργάζεται τῷ ἐχάρισεν ὁ Θεός.

Τοιοῦτος ὢν ὁ Βάσιγκτων ἀνεδείχθη μέγας καὶ ἔνδοξος, λατρευόμενος ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του, καὶ θαυμαζόμενος παρὰ πάντων. Αὐτὸς διεύθυνε τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πόλεμον τῆς πατρίδος του· ἐλευθερώσας δὲ καὶ κυβερνήσας αὐτὴν διὰ τῆς ἀνδρίας, διὰ τῆς φρονήσεως καὶ τοῦ καθαροῦ πατριωτισμοῦ του, δικαίως ἐπωνομάσθη *Μέγας πολίτης τῆς Ἀμερικῆς καὶ πατὴρ τῆς πατρίδος.*

Ο ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΤΕΛΕΑΡΧΟΣ.

Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀληθῶς μεγάλοι ἐκ τῶν προγόνων μας δὲν ἐφοβοῦντο τὸν κόπον, δὲν ἐντρέποντο τὴν ἐργασίαν. Ὁ ἀρχαιότερος μετὰ τὸν Ὅμηρον ποιητὴς τῆς Ἑλλάδος, ὁ Ἡσίοδος, ἐδίδασκε τοὺς Ἕλληνας ψάλλων·

« *Ἄτιμος εἶ' ἡ ἀργία,*
» *Ἔντιμος ἡ ἐργασία.* »

Πολλοὺς δὲ χρόνους μετὰ τὸν Ἡσίοδον ὁ φιλόπατρις ῥήτωρ τῶν Ἀθηνῶν Ἰσοκράτης, ἐπανελάμβανε τὴν αὐτὴν ἰδέαν κηρύττων ὅτι ἡ ἀρετὴ τὴν μὲν ὀκνηρίαν θεωρεῖ ἀξιοκατηγόρητον, τὴν δὲ ἐργασίαν ἀξιέπαινον· « *Τὸν μὲν ὄκνον ψόγον, τὸν δὲ πόνον ἔπαινον ἡγεῖται ἡ ἀρετή.* »

Ὁ μέγας πολίτης τῶν Θηβῶν Ἐπαμεινώνδας, ὅστις ἀνεφάνη ὁ μεγαλήτερος στρατηγὸς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ποτὲ δὲν ἐφοβήθη τὸν κόπον, ποτὲ δὲν ἐντράπη τὴν ἐργασίαν, ὅσον εὐτελὴς καὶ ἂν ἦτον. Ἐγνώριζεν ὁ Ἐπαμεινώνδας τὸ τοῦ Εὐριπίδου· οὐδεὶς ὀκνηρὸς ἀνεφάνη ἔνδοξος, διὰ τῶν κόπων γεν-

νᾶται ἡ δόξα· « *Οὐδεὶς ὢν ῥάθυμος εὐκλεὴς ἀνήρ, ἀλλ' οἱ πόνοι γεννῶσι τὴν εὐανδρίαν.* »

Φθονεροί τινες ἐχθροί του, ζηλοτυποῦντες τὴν μεγάλην του δόξαν, ἐπέτυχον διὰ τῶν ῥαδιουργιῶν των νὰ ἐκλεχθῇ πρὸς περιφρόνησιν *τελέαρχος*, ἤτοι ἐπιστάτης τῶν δημοσίων ὁδῶν.

Ἀλλ' ὁ μέγας Ἐπαμεινώνδας δὲν ἠγανάκτησε, δὲν παρῃτήθη· ἀπ' ἐναντίας προθύμως ἐδέχθη τὴν τελεαρχίαν.

Τοιουτοτρόπως δὲ ἐδίδαξε καὶ τοὺς συμπολίτας του Θηβαίους, καὶ τοὺς συγχρόνους καὶ μεταγενεστέρους του Ἕλληνας, πρῶτον ὅτι ἕκαστος καλὸς πολίτης χρεωστεῖ νὰ ὑπακούῃ προθύμως εἰς τὰς προσκλήσεις τῆς πατρίδος του, καὶ δεύτερον ὅτι ἡ μὲν ὑψηλὴ θέσις δὲν τιμᾷ τὸν ἀναξίως κατέχοντα αὐτήν, ἡ δὲ μικρὰ δὲν ἀτιμάζει τὸν ἀνώτερον αὐτῆς, ἀλλὰ τιμᾶται ὑπ' αὐτοῦ.

Πόσον εὐτυχὴς τῷ ὄντι ἡ Πολιτεία ἐκείνη, τῆς ὁποίας τὰ διάφορα δημόσια ἐπαγγέλματα εἶναι ἐμπιστευμένα εἰς ἄνδρας ἀνωτέρους τῶν θέσεών των!

Πόσον δὲ δυστυχὴς καὶ ἀθλία ἡ Πολιτεία ἐκείνη, εἰς τῆς ὁποίας τὰς δημοσίους θέσεις διορίζονται ἄνδρες κατώτεροι τῶν θέσεών των!

Αὐτὰ μᾶς ἐδίδαξεν ὁ μέγας Ἐπαμεινώνδας, ὅστις, ἐνόσῳ ὑπάρχει ἱστορία εἰς τὸν κόσμον, θέλει μείνει ἀθάνατος μετὰ τῶν δύο ἐνδόξων θυγατέρων του, αἵτινες ἦσαν αἱ δύο λαμπραί του νίκαι εἰς τὰ Λεῦκτρα τῆς Βοιωτίας καὶ εἰς τὴν Μαντινείαν τῆς Πελοποννήσου, ὅπου καὶ πληγωθεὶς ἔπεσεν ἐνδόξως.

Καὶ ὅμως, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, ἐγὼ θεωρῶ τὸν μέγαν Ἐπαμεινώνδαν δυστυχῆ, διότι αἱ τότε περιστάσεις τῆς Ἑλλάδος τὸν ἠνάγκασαν ν' ἀγωνισθῇ ὄχι ὑπὲρ τῆς ὅλης Ἑλλάδος, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν Θηβῶν μόνον, ὄχι κατὰ βαρβάρων, ἀλλὰ κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων, οἵτινες ἦσαν Ἕλληνες, ἐνῷ Ἕλλην ἐπίσης ἦτο καὶ ὁ ἔνδοξος Ἐπαμεινώνδας.

Ο ΦΩΚΙΩΝ ΑΝΤΑΩΝ ΚΑΙ Η ΣΥΖΥΓΟΣ ΤΟΥ ΖΥΜΟΝΟΥΣΑ.

Εἷς ἐκ τῶν ἐνδοξοτέρων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἦτον,

ἐξηκολούθησεν ὁ Γεροστάθης, καὶ ὁ Φωκίων, ὅστις ἀνεφάνη εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ ἐναρετώτερος καὶ φρονιμώτερος πολιτικός, συγχρόνως δὲ καὶ ὁ ἀξιώτερος στρατηγὸς τῆς ἐποχῆς του.

Πόνος γὰρ εὐκλείας πατήρ, εἶπεν ὁ Εὐριπίδης. Ἐὰν λοιπὸν ὁ κόπος εἶναι πατὴρ τῆς δόξης, ἕπεται ὅτι καὶ ὁ Φωκίων, ὅστις τοσοῦτον ἐδοξάσθη οὔτε τὸν κόπον ἐφοβήθη ποτέ, οὔτε τὴν ἐργασίαν ἐντράπη.

Ὅτε οἱ Πρέσβεις τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ μεγάλου πολίτου τῶν Ἀθηνῶν Φωκίωνος, φέροντες τὰ δῶρα, τὰ ὁποῖα ἔστελλε πρὸς αὐτὸν ὁ Ἀλέξανδρος, εὗρον τὸν μὲν Φωκίωνα ἀντλοῦντα ὕδωρ ἐκ τοῦ πηγαδίου του, τὴν δὲ ἐνάρετον σύζυγον τοῦ ἐνδόξου στρατηγοῦ ζυμόνουσαν τὸν ἄρτον τῆς οἰκίας της.

Ἠρωτήσαμεν τότε τὸν Γεροστάθην, ἂν αὐτὸς ὁ ἴδιος ἦτον ὁ πατὴρ τοῦ νέου Φώκου, περὶ τοῦ ὁποίου ἄλλοτε μᾶς ἀνέφερε.

— Ναί, ἀπήντησεν, αὐτὸς εἶναι, καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου συχνάκις θέλω σᾶς ἀναφέρει.

Οἱ μουσικοί, ὁσάκις ἐπιτύχωσι μελῳδίαν τινὰ ὡραίαν, ἀγαπῶσι νὰ ἐπαναλαμβάνωσιν αὐτὴν ἐντὸς τοῦ μελοδράματός των. Ἀλλὰ καὶ τὸ λαμπρὸν μελόδραμα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἔχει μελῳδίας τινας ἐξόχως ἁρμονικὰς καὶ ὡραίας· τοιαῦται δὲ εἶναι ὁ Ἀριστείδης, ὁ Σωκράτης, ὁ Φωκίων, ὁ Κίμων, ὁ Ἐπαμεινώνδας. Τὰς ἐναρμονίους αὐτὰς μελῳδίας συχνάκις θέλω ἐπαναλαμβάνει καὶ ἐγώ, ὧν βέβαιος ὅτι πάντοτε θέλουν τέρπει τὰς ἀκοάς σας, καὶ εὐφραίνει τὰς καρδίας σας.

Ἄλλος τότε ἐξ ἡμῶν παρετήρησεν ὅτι ὁ Φωκίων καὶ ἡ σύζυγός του ἴσως ἔζων κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους τῆς ἁπλοηθείας, καὶ δι' αὐτὸ ὁ μὲν Φωκίων ἤντλει, ἡ δὲ σύζυγός του ἐζύμονεν.

— Ὄχι, ὄχι, ἀπεκρίθη ὁ γέρων. Ὁ Φωκίων δὲν ἔζη κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους τοῦ Ὁμήρου, ὅτε ἡ μὲν βασίλισσα τῆς Ἰθάκης Πηνελόπη ὕφαινε τὸν ἱστόν της, ἡ δὲ βασιλόπαις Ναυ-

σικάα ἔπλυνεν εἰς τὸν ποταμὸν τὰ ἐνδύματά της, ἡ δὲ βασίλισσα τῶν Φαιάκων ἔγνεθεν ἀπὸ τὸ πρωΐ τῆς ἡμέρας. Οὔτε κατὰ τοὺς πατριαρχικοὺς χρόνους τῆς παλαιᾶς Γραφῆς ἔζη ὁ Φωκίων, ὅτε ἡ Ῥεβέκκα καὶ ἡ Ῥαχὴλ ἔβοσκον μόναι τὰ ποίμνιά των.

Ἀπ' ἐναντίας ὁ Φωκίων ἔζη ὅτε *ἡ πολυτέλεια*, συνωδευμένη ὑπὸ τῶν πιστῶν δορυφόρων της, τῆς διαφθορᾶς, τῆς ὑπερηφανείας καὶ τῆς ἀναιδείας, εἶχεν εἰσχωρήσει εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ κατασκάπτουσα τὴν Ἑλληνικὴν ἀρετὴν προητοίμαζε τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν πτῶσιν τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλ' ὁ Φωκίων δὲν παρεσύρθη ἀπὸ τὸν ὀλέθριον χείμαῤῥον τῆς πολυτελείας καὶ τῆς διαφθορᾶς· ὅθεν αὐτὸς μὲν ἤντλει, ἡ δὲ γυνή του ἐζύμονε, διαμαρτυρούμενοι οὕτως ἀμφότεροι κατὰ τῆς φθοροποιᾶς πολυτελείας.

Ο ΖΗΣΗΣ ΚΑΙ Ο ΙΩΑΝΝΗΣ.

Ἐνῷ ὁ Γεροστάθης ἐτελείονε τοὺς λόγους αὐτούς, παρετήρησε τὸν Κὺρ Ζήσην πλησιάζοντα τὸν υἱόν του Ἰωάννην, καὶ ἀποτεινόμενον πρὸς αὐτὸν μὲ ὕφος μᾶλλον θερμὸν καὶ θυμοειδές.

— Τί ἔχεις, Κὺρ Ζήση, εἶπε τότε πρὸς αὐτὸν, καὶ φαίνεσαι θυμωμένος κατὰ τοῦ Ἰωάννου; Μήπως τὸν ἐνθυμίζῃς νὰ ἐξυπνᾷ πρωΐ, καὶ ν' ἀγαπᾷ τὴν ἐργασίαν περισσότερον ἀπὸ τὸν ὕπνον; Ἔχεις δίκαιον, Κὺρ Ζήση, ἡ ἐργασία μᾶς τρέφει καὶ μᾶς ἐνδύει καὶ ὑγιεῖς μᾶς διατηρεῖ, ἐνῷ ὁ ὕπνος καὶ ἡ ἀργία εἶναι πτωχεία καὶ πεῖνα, ἀσθένεια καὶ κακοήθεια.

— Ὄχι, ἀπεκρίθη ὁ Κὺρ Ζήσης, εὐτυχῶς τώρα καὶ πολὺ πρωΐ ἐξυπνᾷ ὁ Ἰωάννης, καὶ πολὺ ἐπιμελεῖται εἰς τὰ μαθήματά του· ἀλλὰ προχθὲς ἄλλην φιλονεικίαν εἶχα μὲ αὐτόν. Μ' ἔλεγεν ὅτι ἅμα τελειώσῃ τὰ μαθήματα τοῦ σχολείου σκοπεύει νὰ ὑπάγῃ εἰς Ἰωάννινα ἢ Κωνσταντινούπολιν νὰ γίνῃ γραμματικὸς ἢ διδάσκαλος· καὶ ὅτε τὸν ἐνθύμισα πὰ χωράφια καὶ τὰ ἀμπέλια, τὰ ὁποῖα καλλιεργῶ καὶ ζῶμεν, μὲ ἀπεκρίθη ὅτι δὲν ἁρμόζει εἰς ἕνα γραμματισμένον νὰ γίνῃ

γεωργὸς ἢ τεχνίτης. Τώρα δὲ τὸν ἠρώτων ἂν ἤκουσεν αὐτὰς τὰς ὡραίας ἱστορίας, τὰς ὁποίας μᾶς ἐδιηγήθης, καὶ τὸν ἔλεγα ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οἱ μεγάλοι ἄνθρωποι κατεδέχθησαν καὶ ξυλουργοί, καὶ σιδηρουργοί, καὶ βαστάζοι νὰ γίνωσι, καὶ τοὺς δρόμους νὰ ἐπιστατῶσι, καὶ νερὸν νὰ σύρωσιν· ὁ δὲ Κὺρ Ἰωάννης δὲν καταδέχεται νὰ γίνῃ γεωργός! Ἐγὼ ὁ δυστυχὴς ἄλλον υἱὸν δὲν ἔχω, ἡ ἡλικία μου προχωρεῖ· ποῖος λοιπὸν θέλει μὲ βοηθεῖ εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ ἐπιστασίαν τῶν κτημάτων μου; Καλὰ ἴσως εἶναι, Κὺρ Γεροστάθη μου, τὰ γράμματα καὶ τὰ σχολεῖα· ἀλλὰ διὰ τὰ παιδία ἡμῶν τῶν πτωχῶν νομίζω ὅτι δὲν εἶναι, διότι γεμίζουν ἀέρα αἱ κεφαλαί των.

Βεβαιώσου, Κὺρ Ζήση, ὅτι μόνον ὅσαι κεφαλαὶ εἶναι κοῦφαι γεμίζουν ἀέρα ἀπὸ τὰ γράμματα· ἀλλ᾽ ὅσαι ἔχουν ἐγκέφαλον, αὐταὶ διὰ τῶν γραμμάτων τρέφουν καὶ ἐνδυναμόνουν τὸν ἐγκέφαλον, καὶ τότε δὲν μένει ἐντὸς τῶν κεφαλῶν τόπος διὰ ἀέρας καὶ καπνούς.

Ὁ Ζήσης συλλογισθεὶς ὀλίγον·— Ἔχετε δίκαιον, εἶπε πρὸς τὸν Γεροστάθην, καλὰ καὶ ἅγια εἶναι τὰ γράμματα, καὶ ἐγὼ ὁ ἀγράμματος καθ᾽ ἡμέραν αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην των. Ἀλλὰ πῶς νὰ μὴ στενοχωροῦμαι, πῶς νὰ μὴ ἀγανακτῶ, ὅταν ἀκούω ὅτι ὁ Ἰωάννης θέλει νὰ μοῦ φύγῃ ἐξ αἰτίας τῶν γραμμάτων;

— Ἂν ὁ Ἰωάννης, Κὺρ Ζήση, ἀπεκρίθη ὁ Γεροστάθης, ἔχῃ, ὡς ἐλπίζω, ὀλίγον νοῦν, βεβαιώσου ὅτι δὲν θέλει σὲ ἀφήσει, ὅσα γράμματα καὶ ἂν μάθῃ, ἀλλ᾽ ὡς καλὸς υἱὸς θέλει ἀκολουθήσει τὸ ὡραῖον ἐπάγγελμά σου. Ὁ Ἰωάννης σου εἶναι ἀκόμη νέος καὶ ἄπειρος, καὶ δὲν γνωρίζει ὅτι ὅλαι αἱ τέχναι, ὅλα τὰ ἐργόχειρα, ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα εἶναι ἐντιμότατα καὶ ὠφελιμώτατα, ὅταν τιμίως μετέρχεταί τις αὐτά, καὶ ὅτι μόνον ἡ ἀργία καὶ ἡ κακοήθεια εἶναι αἰσχρὰ καὶ ἄτιμα!

Ὅστις ἐντρέπεται ν᾽ ἀκολουθήσῃ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρός του, βεβαίως καὶ μάταιος εἶναι, καὶ καλὴν καρδίαν δὲν ἔχει· ἀργὰ δὲ ἢ ὀγλίγωρα θέλει τιμωρηθῇ καὶ μετανοήσει.

Οἱ φρόνιμοι υἱοὶ ἀκολουθοῦν πάντοτε τὸ πατρικόν των ἐπάγγελμα, ἐκτὸς ἂν περιστάσεις ἔκτακτοι ἢ προτερήματα ἔξοχα σπρώξωσιν αὐτοὺς εἰς ἄλλα ἀνώτερα ἔργα.

Τὸ πατρικὸν ἐπάγγελμα εἶναι δένδρον ἕτοιμον, φυτευμένον, καλῶς ριζωμένον, καὶ ἤδη δίδον καρπούς· ἀλλὰ τὸ νέον, τὸ ὁποῖον ὁ μάταιος υἱὸς θέλει νὰ καλλιεργήσῃ, εἶναι δένδρον ἄγνωστον, τὸ ὁποῖον αὐτὸς πρόκειται νὰ φυτεύσῃ, ἀβέβαιον δὲ ἂν ἐπὶ τέλους ριζώσῃ καὶ καρποφορήσῃ· οὐδεμίαν δὲ συμβουλὴν ἢ ὁδηγίαν ὡς πρὸς τὴν καλλιέργειαν τοῦ νέου τούτου δένδρου δύναται ὁ υἱὸς νὰ περιμένῃ παρὰ τοῦ πατρός του.

Ἐάν, Ἰωάννη μου, ἀκολουθήσῃς τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρός σου, αὐτός, ὅστις βεβαίως σὲ ἀγαπᾷ περισσότερον παντὸς ἄλλου, θέλει σὲ συμβουλεύει, σὲ ὁδηγεῖ, σὲ διευκολύνει εἰς τὸ ἔργον σου, καὶ οὕτως εὐκόλως καὶ συντόμως θέλεις προοδεύσει εἰς αὐτό. Ἀλλ' ἂν ζητήσῃς νέον στάδιον ζωῆς, ποῖος θέλει σὲ ὁδηγεῖ καὶ σὲ συμβουλεύει μὲ τὴν προθυμίαν καὶ τὸν ζῆλον τοῦ πατρός σου; Κληρονομῶν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρός σου θέλεις κληρονομήσει συγχρόνως καὶ ὅλους τοὺς γνωρίμους, ὅλους τοὺς φίλους, τοὺς ὁποίους διὰ τοῦ ἐπαγγέλματός του ἀπέκτησεν· εἰς αὐτοὺς θέλεις προσθέσει καὶ σὺ ἄλλους νέους· προσθέτων δὲ εἰς τὴν πεῖραν τοῦ πατρός σου καὶ τὴν ἰδικήν σου, θέλεις ἀναπτύξει καὶ τελειοποιήσει βαθμηδὸν τὸ πατρικόν σου ἐπάγγελμα, καὶ θέλεις καταστήσει αὐτὸ ἐπωφελέστερον.

Η ΠΡΟΟΔΟΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἡ γεωργία καὶ ὅλαι αἱ τέχναι ἐπροόδευσαν, καὶ τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος κατήντησε μέγα καὶ εὐτυχές, διότι ὁ υἱὸς τοῦ γεωργοῦ, ἀφοῦ σπουδάσῃ τὰ πρέποντα μαθήματα, γίνεται γεωργός, ὅσον πλούσιος καὶ ἂν ἦναι ὁ πατήρ του, ὁ υἱὸς τοῦ σιδηρουργοῦ σιδηρουργὸς, καὶ ἐν γένει διότι ἕκαστος υἱὸς ἀκολουθεῖ τὴν τέχνην ἢ τὸ ἔργον τοῦ πατρός του. Τοιουτοτρόπως καὶ αὐτοὶ πλουτίζουν καὶ βελτιοῦνται, καὶ τὰ ἔργα

των τελειοποιοῦνται. Πολλοὶ δὲ γεωργοί, τεχνῖται, ἐργοστασιάρχαι ἔφθασαν εἰς τὰς πρώτας θέσεις τῆς πατρίδος των καὶ εἰς τοὺς ἀνωτέρους βαθμοὺς τῆς Ἀγγλικῆς ἀριστοκρατίας· διότι εἰς τὴν Ἀγγλίαν, καθὼς εἶπεν ὁ βασιλεύς της Γεώργιος ὁ τρίτος, ἡ θύρα τῆς ἀριστοκρατικῆς εὐγενείας εἶναι ἀνοικτὴ εἰς πάντα Ἄγγλον ἀναφανέντα εἰς τὴν πατρίδα ἐξόχως ὠφέλιμον, ὁποιονδήποτε καὶ ἂν ἦναι τὸ ἐργόχειρον ἢ τὸ ἐπάγγελμά του.

Διὰ νὰ προσηλόνωνται δὲ οἱ Ἀγγλόπαιδες εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ ἰδίως εἰς τὸ πατρικόν των ἐπάγγελμα, μεταξὺ τῶν πρώτων διηγημάτων, τὰ ὁποῖα ἀναγινώσκουν, εἶναι καὶ τὸ διήγημα τοῦ Μαυρικίου. Κατὰ παράκλησίν μας δὲ ἐδιηγήθη ἐν συντόμῳ ὁ γέρων καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτήν.

Η ΔΥΣΤΥΧΙΑ ΤΟΥ ΜΑΥΡΙΚΙΟΥ.

Ὁ πατὴρ τοῦ Μαυρικίου ἦτο κατ' ἀρχὰς ἁπλοῦς ἐργάτης εἰς ἓν ὑφαντήριον τῆς Ἀγγλικῆς πόλεως Δέρβης· ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπιμελείας, τῆς φιλοπονίας καὶ οἰκονομίας του, καὶ διά τινος ἐφευρέσεως, τὴν ὁποίαν ἔκαμε πρὸς βελτίωσιν τῆς ὑφαντικῆς μηχανῆς, κατώρθωσεν ἐντὸς ὀλίγου ν' ἀποκατασταθῇ ἰδιοκτήτης καὶ ἐργοστασιάρχης μεγάλου ὑφαντηρίου, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἔπαυσεν ἐπιστατῶν καὶ ἐργαζόμενος μέχρι τοῦ θανάτου του.

Ὁ υἱός του Μαυρίκιος, ἀφοῦ ἐσπούδασε τὰ ἐγκύκλια εἰς τὸ σχολεῖον, εἰργάζετο ὑπὸ τὸν πατέρα του εἰς τὸ ὑφαντήριον αὐτοῦ. Ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του κληρονομήσας, ὡς μονογενὴς υἱός, ὁλόκληρον τὴν πατρικὴν περιουσίαν, ἐνόμισεν ὅτι ἦτον ἀνοησία, καὶ μάλιστα ἀπρεπὲς εἰς νέον ἔχοντα τόσην κατάστασιν, καὶ σπουδάσαντα γράμματα εἰς τὸ σχολεῖον, νὰ ἐξακολουθήσῃ μετερχόμενος τὴν ὑφαντικήν.

Ὅθεν πωλήσας τὸ πατρικόν του ἐργοστάσιον, μετέβη εἰς τὴν πολυέξοδον πρωτεύουσαν τῆς Ἀγγλίας, τὸ Λονδῖνον, διὰ νὰ ζήσῃ ἐκεῖ ὡς εὐγενὴς εὐκατάστατος.

Ἀλλὰ μὴ γνωρίζων ὁ Μαυρίκιος νὰ διαχειρισθῇ τὴν χρηματικήν του περιουσίαν, καθὼς ἐγνώριζε τὴν ὑφαντικήν, κα-

τώρθωσε διὰ τῆς πολυτελείας καὶ τῶν ἀνοήτων ἐξόδων, διὰ τῆς χαρτοπαιξίας καὶ τῶν ἄλλων τυχηρῶν παιγνιδίων ὄχι μόνον τὴν περιουσίαν του ν' ἀπωλέσῃ, ἀλλὰ καὶ εἰς χρέη πολλὰ νὰ ὑποκύψῃ, ἕνεκα τῶν ὁποίων καὶ ἐφυλακίσθη.

Κατάκλειστος ἐν τῇ φυλακῇ συνῆλθεν ἐπὶ τέλους εἰς ἑαυτὸν καὶ ἐπείσθη, ἀλλὰ δυστυχῶς πολὺ ἀργά, ὅτι φρονιμώτερον καὶ ἀξιοπρεπέστερον ἦτον ἐὰν ἐξηκολούθει ἐργαζόμενος τὴν ὑφαντικήν, τιμώμενος καὶ ἀγαπώμενος παρὰ πάντων.

Μετὰ διετῆ δὲ φυλάκισιν ἐλευθερωθεὶς ἐκ τῆς φυλακῆς, ἐπανέρχεται αὐθημερὸν εἰς Δέρβην, καὶ μετὰ πολλὰς παρακλήσεις κατορθόνει νὰ καταπείσῃ τὸν ἀγοραστὴν τοῦ τεχνουργείου του νὰ τὸν προσλάβῃ ἐντὸς αὐτοῦ οὐχὶ ὡς ἐργοστασιάρχην, ἀλλ' ὡς *ἁπλοῦν ἐργάτην ἐπὶ μετριωτάτῳ ἡμερομισθίῳ.*

Τὸ ἱστορικὸν αὐτὸ συμβὰν μανθάνοντες παιδιόθεν οἱ νέοι τῆς Ἀγγλίας προσκολλῶνται εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ εἰς τὸ πατρικόν των ἐπάγγελμα, ὅσα πλούτη καὶ ἂν ἀπέκτησαν δι' αὐτοῦ οἱ γονεῖς των, καὶ ὅσα γράμματα καὶ ἂν ἔμαθον αὐτοὶ εἰς τὰ σχολεῖα.

Ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα καὶ ὅλαι αἱ τέχναι, Ἰωάννη μου, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, ἔχουν ἀνάγκην γραμμάτων διὰ νὰ προοδεύσωσιν.

Ἴδες τὸν κῆπόν μου καὶ πολὺ σὲ ἤρεσεν· ἀλλὰ βεβαιώσου ὅτι ἂν δὲν ἐγνώριζα ὀλίγα Ἰταλικὰ καὶ Γαλλικὰ διὰ ν' ἀναγνώσω βιβλία τινα περὶ κηπουρικῆς, ὁ κῆπός μου δὲν ἤθελεν εἶσθαι ὁποῖον τὸν ἴδες. Ἡ γεωργία, ἡ κτηνοτροφία, καὶ ὅλαι αἱ τέχναι καὶ τὰ ἐπαγγέλματα ἔχουν εἰς τὰ φωτισμένα ἔθνη τὰ βιβλία των, τὰς εἰκονογραφίας των, τοὺς κανόνας των, καὶ αὐτὰ σπουδάζοντες καὶ μελετῶντες οἱ κτηματίαι, οἱ κτηνοτρόφοι καὶ οἱ τεχνῖται προοδεύουν καὶ καθ' ἡμέραν τελειοποιοῦνται, ὠφελοῦντες καὶ ἑαυτοὺς καὶ τὴν πατρίδα των. Ἂς μὴ ζητῶμεν ποτέ, φίλε Ἰωάννη, ν' ἀναβῶμεν ὑψηλότερα ἀφ' ὅσον δυνάμεθα, διότι ἄλλως κινδυνεύομεν νὰ πέσωμεν, καὶ ἀντὶ συμπαθείας νὰ διεγείρωμεν γέλωτα καὶ περιφρόνησιν.

Ἂς συμμορφονώμεθα μὲ τὰς περιστάσεις, μὲ τὴν τύχην, μὲ τὴν θέσιν καὶ μὲ τὰς ἀνάγκας μας· τὰ δὲ γράμματα ἀντὶ νὰ μᾶς φουσκόνωσι, καὶ νὰ μᾶς ἀποσπῶσιν ἀπὸ τὰ πατρικὰ ἔργα, ἂς μᾶς διδάσκωσι τὴν ἀγάπην τῆς ἐργασίας, καὶ ἂς μᾶς καθιστῶσιν αὐτὴν γλυκυτέραν. Τὰ γράμματα τιμῶσι τὴν ἐργασίαν, δὲν ἀτιμάζονται δὲ ὑπ᾽ αὐτῆς.

Ο ΣΟΛΩΝ, Ο ΘΑΛΗΣ, Ο ΠΛΑΤΩΝ ΚΑΙ Ο ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ σοφώτατοι ἄνδρες τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος δὲν ἐντράπησαν, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος, νὰ ἐργασθῶσι διὰ ν᾽ ἀποκτήσωσι τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τὸ ζῆν, ὅπως δυνηθῶσιν οὕτω καὶ ἑαυτοὺς καὶ ἄλλους νὰ βελτιώσωσιν.

Ὁ Σόλων, ὁ νομοθέτης τῶν Ἀθηνῶν, εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ Σοφῶν τῆς Ἑλλάδος, στερούμενος τῶν ἀναγκαίων του καὶ *ἐντρεπόμενος νὰ ζητῇ παρὰ τῶν ἄλλων*, μετῆλθε τὸ ἐμπόριον.

Τὸ αὐτὸ ἐπάγγελμα μετῆλθον καὶ ὁ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος εἷς τῶν ἑπτὰ σοφῶν, καὶ ὁ Ἱπποκράτης ὁ Χῖος, ὁ Πυθαγορικὸς φιλόσοφος.

Καὶ αὐτὸς ὁ θεῖος Πλάτων, ὁ μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, ὁ ὑψηλότερος φιλόσοφος τῆς Ἑλλάδος, μετέβη ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Αἴγυπτον διὰ νὰ πωλήσῃ φορτίον ἐλαίου.

Πᾶς ἀγαθὸς ἀνήρ, εἴτε πολιτικὸς εἴτε μή, χρεωστεῖ νὰ μετέρχεται τίμιόν τι ἔργον πρὸς ἀπόκτησιν τῶν ἀναγκαίων του· Αὐτὰ μᾶς διδάσκει ὁ καλοκἀγαθος Πλούταρχος ἐπικυρόνων τοὺς λόγους τοῦ Ἡσιόδου· « *ἔργον οὐδὲν ὄνειδος*, » καὶ τοῦ σοφοῦ Πιττακοῦ· « *ἀνιαρὸν ἀργία*. »

Ὁ Σόλων μάλιστα τόσον ἀπεστρέφετο τὴν ἀργίαν καὶ ὀκνηρίαν ὥστε, διὰ ν᾽ ἀναγκάσῃ ἕκαστον πατέρα νὰ διδάσκῃ τέχνην τινα εἰς τὰ τέκνα του, ἐνομοθέτησεν ὅτι· « *Ὅστις δὲν* » *φροντίσῃ νὰ διδάξῃ τέχνην τινα εἰς τὰ τέκνα του, γη-* » *ράσκων δὲν θέλει ἔχει δικαίωμα ν᾽ ἀπαιτῇ διατροφὴν* » *παρὰ τῶν τέκνων αὐτοῦ.* »

Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΑΓΑΛΜΑΤΟΠΟΙΟΣ.

Ὁ Σωκράτης ὁ Ἀθηναῖος, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Γεροστάθης, ὅστις ἀνεφάνη ὁ ἐναρετώτερος ἀνὴρ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἦτον υἱὸς τοῦ ἀγαλματοποιοῦ Σωφρονίσκου. Ὧν δὲ ἐκ νεότητός του υἱὸς φρόνιμος ἠκολούθησε τὸ πατρικόν του ἐπάγγελμα, καὶ φαίνεται ὅτι εὐδοκίμησεν εἰς τὴν ἀγαλματοποιΐαν, διότι καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ περιηγητοῦ Παυσανίου, περὶ τὰ ἑκατὸν ἑξήκοντα ἔτη μετὰ Χριστόν, διετηροῦντο ἀκόμη εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν αἱ τρεῖς *ἐνδυμέναι Χάριτες*, καλλιτεχνικὰ ἔργα τοῦ γλύπτου Σωκράτους.

Ἀφοῦ δὲ, ἀκολουθήσας φρονίμως τὴν πατρικήν του τέχνην, ἔδωκε διὰ τῆς γλυφίδος μορφὴν εἰς τὰ μάρμαρα, ἐπεθύμησε διὰ τῆς ἀρετῆς νὰ μορφώσῃ καὶ τὰς καρδίας τῶν συμπολιτῶν του, καθ' ὅσον μάλιστα κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους εἶχον ἀρχίσει δυστυχῶς νὰ διαφθείρωνται.

Ἀφιέρωσε λοιπὸν τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς του εἰς τὴν Ἠθικὴν φιλοσοφίαν, τῆς ὁποίας καὶ θεμελιωτὴς ἐπωνομάσθη.

Γνωρίσας ἐξ ἰδίας πείρας τὴν ἀνάγκην καὶ τὰ καλὰ τῆς ἐργασίας, τὴν ἐργασίαν ἐσύσταινε, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ μαθητοῦ του Ξενοφῶντος, εἰς τοὺς συμπολίτας του, λέγων ὅτι *ἡ ἐργασία εἶναι ἀγαθὸν καὶ ὠφέλιμον, ἡ δὲ ἀργία κακὸν καὶ βλαβερόν*· ὠνόμαζε δὲ *ἐργάτας* μὲν τοὺς ἐργαζομένους τιμίως, *ἀργοὺς* δὲ τοὺς κυβεύοντας καὶ τοὺς ἐργαζομένους τὰ πονηρὰ καὶ ἐπιζήμια.

Ἐκ τούτων βλέπεις, Ἰωάννη, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, ὅτι τὸ πατρικὸν ἐπάγγελμα δὲν ἐμπόδισε τὸν Σωκράτην νὰ κατασταθῇ εὐεργέτης τῆς πατρίδος του, καὶ ν' ἀπαθανατίσῃ τὸ ὄνομά του.

Ἀλλ' ἐπειδή, φίλε Ἰωάννη, τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατρός σου εἶναι ἡ γεωργία, πρέπει νὰ σὲ διηγηθῶ ὀλίγα καὶ περὶ τοῦ Ῥωμαίου Κιγκιννάτου.

Ο ΚΙΓΚΙΝΝΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΡΟΤΡΟΝ ΤΟΥ.

Ὀλίγους χρόνους πρὸ τοῦ Σωκράτους ἔζη εἰς τὴν Ῥώμην ὁ

Κιγκιννάτος, ὅστις ἀγαπῶν τὴν γεωργίαν κατεγίνετο ἡσύχως εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ ὑποστατικοῦ του μακρὰν τῆς πολιτικῆς ζωῆς. Ἐνῷ δὲ ἐνησχολεῖτο καλλιεργῶν ἰδίαις χερσὶ τοὺς ἀγρούς του, ἡ Ῥώμη εὑρέθη εἰς μέγιστον κίνδυνον· ἐχθρικὸς στρατὸς εἶχε περικυκλώσει τὸν Ῥωμαϊκόν, καὶ ἡ καταστροφὴ τῆς Ῥώμης ἦτο σχεδὸν βεβαία.

Κατὰ τὸν μεγάλον αὐτὸν κίνδυνον ὁ Ῥωμαϊκὸς λαὸς ἐνθυμήθη τὸν Κιγκιννάτον, τὸν ὁποῖον, ἂν καὶ γεωργόν, ἐσέβοντο πολὺ καὶ ἠγάπων διά τε τὴν φρόνησιν, τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀνδρίαν του. Ὅθεν ἀμέσως ἐκλέγουν αὐτὸν *Δικτάτορα τῆς Ῥώμης*, δηλαδὴ ἀπόλυτον ἄρχοντα, δυνάμενον νὰ πράξῃ πᾶν ὅ,τι ἤθελεν ἐγκρίνει πρὸς διάσωσιν τῆς κινδυνευούσης πατρίδος.

Ὁ Κιγκιννάτος, ὑπακούων προθύμως εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος, ἀφίνει τὸ ἄροτρόν του καὶ ἀποχαιρετᾷ τὴν σύζυγόν του· ἀντὶ ὅμως νὰ κομπάσῃ καὶ νὰ χαρῇ διὰ τὴν ὑψηλὴν θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπροσκαλεῖτο, σύννους ἐσυλλογίζετο τὰς δυσκολίας τῆς θέσεως ταύτης.

Ἀλλ' ὁδηγήσας τοὺς συμπολίτας του καταστρέφει ἐνδόξως τὰ ἐχθρικὰ στρατεύματα, ἐλευθερόνει τὸν κινδυνεύοντα Ῥωμαϊκὸν στρατὸν, καὶ σώζει τὴν Ῥώμην. Ἀμέσως δέ, παραιτούμενος ἀπὸ τὴν δικτατορίαν, ἀπὸ τὰς τιμὰς καὶ τὰς δόξας, ἐπανέρχεται εἰς τὸ ἀγαπητόν του ἄροτρον, τὸ ὁποῖον πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἶχεν ἀποχωρισθῆ. Ὁ Κιγκιννάτος λοιπόν, ἂν καὶ γεωργός, ἀνεφάνη σωτὴρ τῆς πατρίδος του.

Ο ΦΙΛΟΠΟΙΜΗΝ ΓΕΩΡΓΟΣ.

Καὶ ὁ Φιλοποίμην, ὁ Πελοποννήσιος, ἠγάπα τὴν γεωργίαν καὶ τὸ κυνήγιον, ὅπως δι' αὐτῶν γυμνάζῃ τὸ σῶμά του. Εἶχεν ἀγρὸν οὐχὶ μακρὰν τῆς πατρίδος του Μεγαλοπόλεως, εἰς τὸν ὁποῖον καθ' ἡμέραν μετὰ τὸ δεῖπνόν του περιπατῶν ἐπήγαινεν. Ἐκεῖ ἀναπαυόμενος ἐπὶ ἀχυρίνου στρώματος ἐξύπνα πολλὰ πρωΐ, καὶ ἐκαλλιέργει τὰ κτήματά του· ἀκολούθως ἐπέστρεφε πάλιν

πεζὸς εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἐνησχολεῖτο εἰς τὰς δημοσίους ὑποθέσεις τῆς πατρίδος του.

Ἐπροσπάθει δὲ νὰ προσπορίζεται τὰ ἀναγκαῖά του ἐκ τῆς γεωργίας, διότι τὰ δι' αὐτῆς ἀποκτώμενα χρήματα ἐθεώρει τὰ δικαιότερα ὅλων τῶν ἄλλων. Ἐφρόνει δὲ *πρέπον ν' ἀποκτᾷ ἕκαστος πολίτης διὰ τῶν κόπων του τὰ ἴδιά του, διὰ ν' ἀπέχῃ τοιουτοτρόπως ἀπὸ τὰ ξένα καὶ τὰ δημόσια.*

Τοιοῦτος ὢν ὁ Φιλοποίμην, καὶ φιλοτιμούμενος νὰ μιμηθῇ τὸν μέγαν Ἐπαμεινώνδαν κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν στρατηγικὴν φρόνησιν, ἀνεφάνη ἄξιος στρατηγὸς τῆς Ἀχαϊκῆς συμμαχίας, καὶ τὸ τελευταῖον ἔνδοξον τέκνον, τὸ ὁποῖον εἰς τὰ ἔσχατά της ἐγέννησεν ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς πρὸς παρηγορίαν τῆς παρακμαζούσης δόξης της.

Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ.

Καὶ ὁ κατὰ τὸ Μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος πάντων σοφώτατος Σωκράτης ἠγάπα τὴν γεωργίαν, καὶ πρὸς τοὺς φίλους του ἐσύσταινεν αὐτήν. Ἰδοὺ δὲ ὁποῖα ἔλεγεν ὑπὲρ αὐτῆς εἰς τὸν Κριτόβουλον.

« Καὶ οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ πλούσιοι ἐμποροῦν νὰ ἐνασχολῶνται εἰς τὴν γεωργίαν· διότι ὄχι μόνον εὐπορίαν φέρει ἡ ἐνασχόλησις αὕτη, ἀλλὰ καὶ ἡδονικὴ καὶ διασκεδαστικὴ συγχρόνως εἶναι. Μᾶς συνειθίζει δὲ καὶ εἰς τοὺς κόπους, καὶ εἰς τὸ ψῦχος τοῦ χειμῶνος, καὶ εἰς τὴν θέρμην τοῦ θέρους· προσέτι δὲ μᾶς συνειθίζει νὰ ἐξυπνῶμεν πρωΐ, καὶ νὰ περιπατῶμεν πολύ. Τοιουτοτρόπως ἐνδυναμόνει τὰς σωματικάς μας δυνάμεις, μᾶς καθιστᾷ πολίτας ὑγιεῖς καὶ εὐρώστους, καὶ ἱκανοὺς νὰ ὑπερασπισθῶμεν κατὰ πᾶσαν περίστασιν τὴν φίλην πατρίδα. Τὰ ψυχρὰ ὕδατα τῆς ἐξοχῆς, οἱ σύνδενδροι καὶ κατάσκιοι τόποι, καὶ οἱ δροσεροὶ καὶ καθαροὶ ἄνεμοι, ὄχι μόνον ὑγείαν, ἀλλὰ καὶ ἡδονὴν γλυκεῖαν προξενοῦν εἰς τοὺς γεωργούς. Εἶναι δὲ ἀδύνατον ἐλεύθερος ἄνθρωπος νὰ εὕρῃ ἐνασχόλησιν ὠφελιμωτέραν καὶ τερπνοτέραν. »

« Ἡ γεωργία προσέτι, ἔλεγεν ὁ Σωκράτης, μᾶς διδάσκει καὶ τὴν ἀγάπην τῆς ἐργασίας καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ· διότι οἱ μὲν κόποι τοῦ ἐπιμελοῦς γεωργοῦ πλουσιοπαρόχως ἀνταμείβονται, ἡ δὲ ὀκνηρία τοῦ ἀμελοῦς διὰ τῆς δυστυχίας τιμωρεῖται. Μᾶς διδάσκει δὲ καὶ τὰ καλὰ τῆς ἑνώσεως καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀμοιβαίας βοηθείας· διότι πρὸς καλλιέργειαν ἀγρῶν ἐκτεταμένων ἔχομεν ἀνάγκην τῆς συμπράξεως καὶ ἄλλων. »

« Δικαίως δὲ ἐπωνομάσθη *μήτηρ καὶ τροφὸς ὅλων τῶν ἄλλων τεχνῶν*· διότι ὅταν ἡ γεωργία τόπου τινὸς εὐτυχῇ, καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι συνευτυχοῦν καὶ συνακμάζουν, ὅπου δὲ ἡ γεωργία παραμελεῖται καὶ παρακμάζει, ἐκεῖ καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι παρακμάζουν καὶ δυστυχοῦν. »

Ἐκτὸς τοῦ Σωκράτους καὶ ὁ γέρων Πλούταρχος, ὡς μᾶς εἶπεν ὁ Γεροστάθης, κηρύττεται ὑπὲρ τῆς γεωργίας, λέγων ὅτι οἱ γεωργικοὶ λαοὶ γίνονται φίλοι τῆς εἰρήνης, τῆς τάξεως καὶ τῆς εὐνομίας, ἀνδρεῖοι ὑπερασπισταὶ τῆς πατρίδος των, καὶ ἐχθροὶ τῆς ἀδικίας καὶ τῆς πλεονεξίας. Δι' αὐτὸ δὲ καὶ ὁ δεύτερος βασιλεὺς καὶ νομοθέτης τῆς Ῥώμης Νουμᾶς, ἐσύστησε τὴν γεωργίαν εἰς τοὺς Ῥωμαίους ὡς *φίλτρον εἰρήνης, καὶ μᾶλλον ὡς ἠθοποιὸν παρὰ ὡς πλουτοποιόν.*

Καὶ ἡμεῖς λοιπόν, Ἰωάννη μου, ἐξηκολούθησεν ὁ Γεροστάθης, χωρὶς νὰ παραμελῶμεν τὰς ἄλλας τέχνας, ἂς ἀγαπήσωμεν ἰδίως τὴν γεωργίαν, ἥτις καὶ μᾶς τρέφει, καὶ μᾶς ἐνδύει, καὶ φιλονόμους μᾶς καθιστᾷ. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον ἂς προσκολληθῶμεν εἰς αὐτήν, καθ' ὅσον ἡ γεωργία ὑπόσχεται εἰς τὰ ἔθνη αὐθυπαρξίαν, ἀνεξαρτησίαν, καὶ εὐτυχίαν βεβαίαν καὶ μόνιμον.

Μόλις ὁ Γεροστάθης ἐτελείωσε τοὺς λόγους αὐτούς, καὶ ὁ Ἰωάννης μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔτρεξε πρὸς τὸν πατέρα του, ἐφίλησε τὴν δεξιάν του, τὸν παρεκάλεσε νὰ συγχωρήσῃ τὴν ἀνοησίαν του, καὶ τὸν ἐβεβαίωσεν ὅτι προθύμως θέλει ἀφιερωθῆ εἰς τὸ γεωργικὸν ἐπάγγελμά του.

Ἀπερίγραπτος ἦτον ἡ χαρὰ καὶ ἡ συγκίνησις τοῦ γέροντος Ζήση, ὅστις ἀφοῦ κατεφίλησε τὸν υἱόν του, δὲν ἤξευρε πῶς νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Γεροστάθην, καὶ ὁποίας εὐχὰς νὰ τῷ δώσῃ.

— Νὰ ζήσουν ὡς τὰ ὑψηλὰ βουνὰ οἱ προκομμένοι! ἐφώναξεν ἐπὶ τέλους ὁ Ζήσης. Ἂν, Κὺρ Γεροστάθη μου, δὲν ἐγνώριζες τόσας καλὰς ἱστορίας, ἐγὼ ἤθελα χάσει τὸν υἱόν μου.

Ὁ Γεροστάθης, εὐχαριστημένος διὰ τὸ καλὸν ἀποτέλεσμα τῶν λόγων του, ἐσυγχάρη τὸν Ἰωάννην διὰ τὴν ἀπόφασίν του, καὶ ἐπροσκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἔρχεται τακτικὰ καθ' ἡμέραν εἰς τὸν κῆπόν του διὰ νὰ τὸν βοηθῇ εἰς τὴν καλλιέργειαν αὐτοῦ, καὶ διὰ νὰ λαμβάνῃ συγχρόνως συμβουλάς τινας καὶ ὁδηγίας περὶ γεωργικῆς.

Ὁ δὲ Ἰωάννης, πλήρης χαρᾶς διὰ τὴν πολύτιμον αὐτὴν πρόσκλησιν, εὐχαρίστησε μετὰ τοῦ πατρός του τὸν καλὸν γέροντα.

Ὁ Ἰωάννης, ὅστις μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἦτον ἀδύνατος, χλωμὸς καὶ φιλάσθενος, συνειθίσας νὰ ἐξυπνᾷ πρωΐ, καὶ ἐργαζόμενος ἔκτοτε τακτικώτατα εἰς τὸν κῆπον τοῦ Γεροστάθου, ἀποκατέστη ἐντὸς ὀλίγου εὔρωστος, ὑγιέστατος καὶ ροδοκόκκινος. Μιμούμενος δὲ τὴν στιχουργικὴν διάθεσιν τοῦ ἀγαθοῦ προστάτου μας ἐσύνθεσε τοὺς ἀκολούθους στίχους, τοὺς ὁποίους ἐπαινέσας ὁ Γεροστάθης μᾶς ἔδωκε πρὸς ἀντιγραφήν·

« *Τὸ πατρικὸν ἐπάγγελμα πρὸ χρόνων φυτευμένον,*
» *Προάγει ἤδη τοὺς καρπούς, βαθέως ριζωμένον.*
» *Ἄφρων υἱὸς ὅστις αὐτὸ ἀπὸ τὴν ρίζαν κόψῃ,*
» *Κι' ἄλλο φυτεύων ἀντ' αὐτοῦ, ἐλπίζει τὰ προκόψῃ!* »

Ι.

Ο ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΧΑΛΙΝΟΣ.

« Οὐδεὶς ἐλεύθερος ἑαυτοῦ μὴ κρατῶν. »
(Πυθαγόρου.)

Ο Γεροστάθης, κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν γενεθλίων του, ἥτις συνέπεσε Κυριακή, μᾶς ἐπροσκάλεσεν εἰς γεῦμα, ὅπως συνεορτάσωμεν καὶ συνευθυμήσωμεν.

Ζωηρός, εὔθυμος καὶ εὐπροσήγορος μᾶς ὑπεδέχθη· ὑπερευχαριστήθη δὲ ὅτε ἕκαστος ἐξ ἡμῶν τῷ ἐπρόσφερεν ἀνὰ μίαν δέσμην ὡραίων ἀνθέων, τὰ ὁποῖα ἐπίτηδες διὰ τὴν ἑορτήν του εἴχομεν συνάξει.

— Πόσον ποικίλα, πόσον ὡραῖα, πόσον καθαρὰ καὶ ἀθῶα εἶναι τὰ ἄνθη σας ταῦτα! μᾶς εἶπεν. Εἴθε καὶ σεῖς, καλά μου παιδία, ποικίλα ὡς αὐτὰ τὰ ἄνθη, νὰ διέλθετε τὴν ζωήν σας μὲ αἰσθήματα ὡραῖα, καὶ νὰ διατηρηθῆτε πάντοτε ἀθῶα καὶ καθαρὰ ἀπὸ πᾶσαν φυσικὴν καὶ ἠθικὴν ῥυπαρότητα!

Λαβὼν δὲ τὰς ὁποίας τῷ ἐπροσφέραμεν ἀνθοδέσμας, ἐπρόσθεσεν αὐτὰς εἰς τὰ διάφορα ἄνθη τοῦ κήπου του, μὲ τὰ ὁποῖα εἶχε κομψῶς στολισμένην τὴν ἤδη ἑτοίμην διὰ τὸ γεῦμα τράπεζάν του.

Πρὶν δὲ καθήσωμεν, παρεκάλεσε τὸν συμμαθητήν μας Πέτρον ν' ἀπαγγείλῃ τὸ « *Πάτερ ἡμῶν.* »

— Πόσον ὡραία προσευχή! εἶπεν ὁ γέρων ἅμα ἐτελείωσεν αὐτὴν ὁ Πέτρος. Αὐτὴ εἶναι ἡ προσευχή, τὴν ὁποίαν ὁ Ἰησοῦς αὐτολεξεὶ μᾶς συσταίνει εἰς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιόν του, διὰ νὰ ἐνθυμώμεθα πάντοτε ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι *πατὴρ ὅλων ἡμῶν*, ὅτι ἑπομένως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα *ἀδελφοὶ* ὡς τέκνα τοῦ αὐτοῦ πατρός, καὶ ὅτι ὡς ἀδελφοὶ πρέπει νὰ ὁμονοῶμεν καὶ ν' ἀγαπώμεθα ἀμοιβαίως, διὰ νὰ εὐχαριστῶμεν οὕτω τὸν κοινόν μας Πατέρα.

Ἐκαθήσαμεν τότε ὅλοι περὶ τὴν τράπεζαν. Ἦτο δὲ πραγματικῶς ἀξιοθαύμαστος καὶ εἰς ἄκρον εὐχάριστος ἡ καθαριότης ὅλων τῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης πραγμάτων.

Δὲν ἠγάπα ὁ Γεροστάθης τὴν καθαριότητα μόνον εἰς τὸν ἀέρα, τὸν ὁποῖον ἀνέπνεεν, ἀλλά, καθὼς καὶ ἄλλοτε ἀνέφερα, ἐπεθύμει αὐτὴν καὶ εἰς τὸ σῶμά του, καὶ εἰς τὰ ἐνδύματά του, καὶ εἰς τὴν κλίνην του, καὶ εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ εἰς τὴν τροφήν του, καὶ εἰς τὴν τράπεζάν του. Καθαρὰν ἐπίσης ἐπεθύμει ὁ ἀγαθὸς γέρων καὶ τὴν καρδίαν του, καὶ τὴν καρδίαν ὅλων τῶν φίλων καὶ ὅλων τῶν ὁμογενῶν του.

Ο ΑΣΘΕΝΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ.

Ἀφοῦ ἐκαθήσαμεν ὅλοι περὶ τὴν τράπεζαν, ὁ Γεροστάθης παρετήρησεν ὅτι εἷς τόπος ἔμενε κενός.—Καὶ ποῖος μᾶς λείπει; ἠρώτησεν ὁ γέρων.—Ὁ Σταῦρος, ἀπεκρίθημεν, διότι εἶναι ἀσθενὴς εἰς τὴν κλίνην του.—Καὶ τί ἔπαθεν ὁ ἐξάδελφός σου; ἠρώτησεν ὁ Γεροστάθης τὸν Ἀθανάσιον· οὗτος δὲ ἀπεκρίθη.—Πρό τινων ἡμερῶν ἀνέβη εἰς τὴν μεγάλην συκῆν τοῦ περιβολίου των καὶ ἔφαγε πλῆθος σύκων· ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἔπεσε πολὺ ἄῤῥωστος, καὶ τώρα ὁ ἰατρὸς ἀμφιβάλλει ἂν δυνηθῇ νὰ τὸν σώσῃ, διότι ἡ ἀσθένειά του, ὡς λέγει, εἶναι πολὺ βαρεῖα καὶ ἐπικίνδυνος.

— Ὁ Θεὸς νὰ λυπηθῇ τοὺς πτωχοὺς γονεῖς του, καὶ νὰ τὸν σώσῃ! εἶπεν ὁ Γεροστάθης· ἐξακολουθῶν δὲ νὰ μᾶς διανέμῃ τὸν ζωμὸν ἐπρόσθεσε τὰ ἑξῆς·

— Ἂν ὁ δυστυχὴς Σταῦρος, ὅτε ἀνέβη εἰς τὴν συκῆν, ἐνθυμεῖτο τὸ *Μηδὲν ἄγαν* καὶ τὸ *Πᾶν μέτρον ἄριστον*, βεβαίως δὲν ἤθελε φάγει πολλὰ σῦκα, καὶ δὲν ἤθελεν ἀῤῥωστήσει. Ἐγὼ πταίω, ὅστις δὲν σᾶς ἀναφέρω ἀρκετὰ συχνὰ τὰ σωτήρια αὐτὰ παραγγέλματα, διὰ νὰ τὰ ἐνθυμῆσθε εἰς πᾶν βῆμα τῆς καθημερινῆς ζωῆς σας. Εἰς τὸ ἑξῆς σᾶς ὑπόσχομαι ἀντὶ νὰ σᾶς λέγω *καλὴν ἡμέραν* καὶ *καλὴν νύκτα*, νὰ σᾶς λέγω *Πᾶν μέτρον ἄριστον* καὶ *Μηδὲν ἄγαν*· διότι εἶμαι βέ-

βαιος ὅτι πραγματικῶς θέλετε ἔχει καὶ καλὰς ἡμέρας καὶ καλὰς νύκτας, ἐὰν ἐνθυμῆσθε πάντοτε τὰς σοφὰς αὐτὰς συμβουλάς.

Πολὺ ὀρθῶς ἔλεγεν ὁ καλός μου φίλος Σίμων, ὅτι κάθε ἐλάττωμα συνεπιφέρει μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν τιμωρίαν του.

Ὁ *ὀκνηρὸς* τιμωρεῖται ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ὀκνηρίας γινόμενος πτωχὸς καὶ δυστυχής. Ὁ *θυμώδης* τιμωρεῖται ὑπὸ τοῦ θυμοῦ του, καταντῶν εἰς ἐγκλήματα καὶ εἰς τὰς φυλακάς. Ὁ *φιλάργυρος* τιμωρεῖται ὑπὸ τῆς φιλαργυρίας του, στερούμενος τῶν ἀναγκαίων του, καὶ γινόμενος μισητὸς καὶ ἀποτρόπαιος. Ὁ *ψεύστης* τιμωρεῖται ὑπὸ τῆς ψευδολογίας του, μὴ πιστευόμενος καὶ ὁσάκις λέγει τὴν ἀλήθειαν. Ὁ δὲ *λαίμαργος* Σταῦρος ἐτιμωρήθη ὑπὸ τῆς λαιμαργίας του, στερηθεὶς τὴν ὑγείαν του, τὰ μαθήματά του, τὰς διασκεδάσεις σας, κινδυνεύων νὰ στερηθῇ ὁ δυστυχὴς καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν του.

Ὁ φίλος μου Σίμων, μᾶς ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, ἔλεγεν ὅτι ὁ στόμαχος εἶναι ὄνος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου φορτόνομεν τὸ φορτίον μας· ἂν τὸν φορτώσωμεν ὑπὲρ τὴν δύναμίν του, σκάζει, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δρόμου τῆς ζωῆς μᾶς ἀφίνει. Ὁ δυστυχὴς συμμαθητής σας Σταῦρος ἐλησμόνησε καὶ ἐφόρτωσε πολὺ τὸν μικρόν του ὄνον. Εἴθε νὰ σωθῇ, τὰ δὲ παθήματα νὰ τῷ γίνωσι μαθήματα!

ΣΥΜΒΟΥΛΑΙ ΤΟΥ ΣΤΟΜΑΧΟΥ.

Τὸ γεῦμα τοῦ Γεροστάθου ἦτο λιτὸν καὶ ἁπλούστατον, χωρὶς καρυκεύματα καὶ ποικιλίαν φαγητῶν.

Ὅτε δὲ ἐτελειώσαμεν μᾶς εἶπε· — Σήμερον, παιδία μου, ἐγνωρίσατε καὶ τὴν τρίτην φίλην μου, τὴν κρατοῦσαν τὸν χαλινὸν εἰς τὰς χεῖρας· αὐτὴ ὀνομάζεται *Ἐγκράτεια*, ἥτις ὁμοῦ μὲ τὸν καθαρὸν ἀέρα, μὲ τὴν καθαριότητα καὶ τὴν σωμασκίαν μὲ διετήρησαν καὶ μὲ διατηροῦν πάντοτε ὑγιῆ καὶ εὔρωστον.

Ἴδετε πόσον ἁπλῆ καὶ ὑγιεινὴ εἶναι ἡ τροφή μου. Ἀπο-

φεύγω πάντοτε τὰ καρυκεύματα καὶ τὰ ὀρεκτικὰ φαγητά, τὰ ὁποῖα, ἐνῷ εἶναι βλαβερὰ καθ' ἑαυτὰ, παρακινοῦν προσέτι τὸν ἄνθρωπον νὰ τρώγῃ περισσότερον ἀφ' ὅσον χρειάζεται, καὶ νὰ φορτόνῃ οὕτω τὸν στόμαχόν του ὑπὲρ τὰς δυνάμεις του. Φροντίζω δὲ πάντοτε νὰ σηκόνωμαι ἀπὸ τὴν τράπεζαν ὄχι παραφορτωμένος, ἀλλὰ δυνάμενος, ἐὰν ἤθελα, νὰ φάγω καὶ περισσότερον.

Δὲν ἀρκεῖ ν' ἀποφεύγωμεν τὰ βλαβερὰ καὶ ὀρεκτικὰ φαγητά· πρέπει προσέτι νὰ μὴ φορτόνωμεν τὸν στόμαχον καὶ μὲ αὐτὰ τὰ πλέον ἀθῶα καὶ ἀβλαβῆ· διότι ὄχι μόνον ἡ ποιότης, ἀλλὰ καὶ ἡ ποσότης τοῦ φαγητοῦ βλάπτει καὶ ἀφανίζει τὴν ὑγείαν.

Καρδινάλιός τις λαίμαργος, ἀσθενήσας ποτὲ βαρέως, διετάχθη ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ ν' ἀφήσῃ τὰ συνήθη του καρυκεύματα καὶ τὰ ὀρεκτικὰ φαγητά του, νὰ μὴ φάγῃ δὲ εἰμὴ ἁπλοῦν νερόβραστον ὀρύζιον. Ἀλλ' ὁ ἀσθενὴς τόσον πολὺ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀθώου φαγητοῦ ἔφαγεν, ὥστε ὅτε ἐπανῆλθεν ὁ ἰατρός, εὗρε τὸν Καρδινάλιον σκασμένον ὑπὸ τῆς πολυφαγίας.

Συνειθίσατε, φίλοι μου, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ γέρων, νὰ μὴ τρώγετε ποτὲ ἄνευ ἀνάγκης, καὶ χάριν ἁπλῆς ἡδονῆς ἢ λαιμαργίας. Ἡ ἡδονή, ἥτις εὐχαριστεῖ καὶ γαργαλίζει τὸν οὐρανίσκον, καταστρέφει τὸν στόμαχον.

Ἐπαραπονεῖτο ποτὲ λαίμαργός τις κατὰ τοῦ στομάχου του, λέγων πρὸς αὐτὸν ὅτι ἐξ αἰτίας του ἀδιακόπως πάσχει, ἀγρυπνῶν τὰς νύκτας, πίνων ἰατρικὰ πικρότατα, καὶ ὑποφέρων στενοχωρίας καὶ πόνους.

— Διατί οἰκειοποιεῖσαι ἀδίκως τὰ ἰδικά μου παράπονα; ἀπεκρίθη πρὸς αὐτὸν ὁ στόμαχός του. Δὲν ἐννοεῖς ὅτι πρῶτος ἐγὼ πάσχω τὰ δεινά σου, καὶ ἀκολούθως συμμερίζεσαι καὶ σὺ τοὺς πόνους καὶ τὰ βάσανά μου; Ἀντὶ νὰ παραπονῶμαι ἐγὼ κατὰ σοῦ, ὅστις μὲ παραφορτόνεις καὶ μὲ καταβασανίζεις, τολμᾷς νὰ παραπονῆσαι σύ, ὁ αἴτιος ὅλων τῶν κακῶν, τὰ ὁποῖα ὑποφέρω;

Ὁ λαίμαργος, σκεφθεὶς ὀλίγον, ἐπείσθη ὅτι ὀρθὴ καὶ δικαία ἦτον ἡ ἀπάντησις τοῦ στομάχου του. Ὅθεν ἠρώτησεν αὐτὸν ἂν γνωρίζῃ νὰ τὸν συμβουλεύσῃ τί πρέπει νὰ κάμνῃ εἰς τὸ ἑξῆς, διὰ νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀμφότεροι ἀπὸ τὰ βάσανά των.

Ὁ δὲ στόμαχος ἔδωκε πρὸς τὸν λαίμαργον τὰς ἑξῆς συμβουλάς·

1) Ἔκλεγε τροφὴν ὑγιεινὴν καὶ ἀβλαβῆ.

2) Ἔσο μέτριος περὶ τὴν τροφήν σου.

3) Μάσα καλῶς τὸ φαγητόν σου.

4) Ἔσο τακτικὸς περὶ τὰς ὥρας τοῦ φαγητοῦ σου.

5) Γυμνάζου διὰ νὰ ἐνδυναμόνῃς τὸ σῶμά σου, καὶ διευκολύνῃς τὴν χώνευσιν.

6) Ἂν δὲ κακοδιαθετήσῃς ποτὲ ἐκ τοῦ φαγητοῦ, σὲ συνιςῶ δίαιταν καὶ ἀνάπαυσιν.

Ὁ λαίμαργος ἠκολούθησεν, ἂν καὶ μετά τινος δυσκολίας, τὰς συμβουλὰς αὐτὰς, καὶ ἔκτοτε αὐτός τε καὶ ὁ στόμαχός του ἔζησαν ὑγιεῖς, εὐτυχεῖς καὶ ἄνευ παραπόνων.

Αὐτὰς τὰς παραγγελίας ἠκολούθησα καὶ ἐγώ, μᾶς εἶπεν ὁ Γεροστάθης, καὶ τοιουτοτρόπως ἀπέφυγον κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ βίου μου τὰς ἀσθενείας, τὰ ἀηδῆ ἰατρικὰ καὶ τὴν ἀργίαν, τὴν ὁποίαν αἱ ἀσθένειαι ἐπιβάλλουν, οἰκονομήσας συγχρόνως καὶ πολλὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα ἄλλως ἤθελον ἐξοδεύσει εἰς τοὺς ἰατρούς, εἰς τὰ ἰατρικὰ καὶ εἰς τὰ πολυποίκιλα καὶ περιττὰ φαγητά.

Φαντασθῆτε, μᾶς ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, πόσα χρήματα ἤθελον οἰκονομεῖσθαι, καὶ πόσαι ἀγαθοεργίαι δι' αὐτῶν ἠδύναντο νὰ γίνωνται, ἐὰν οἱ λαίμαργοι καὶ οἱ πλούσιοι ἤθελον ἀποφασίσει ν' ἀποκόψωσιν ἀπὸ τὴν τράπεζάν των ἓν ἢ δύο ἐκ τῶν περιττῶν καὶ πολυεξόδων φαγητῶν καὶ γλυκυσμάτων, διὰ τῶν ὁποίων προσπαθοῦν νὰ χορτάσωσι τὴν λαιμαργίαν των ἢ νὰ ἐπιδείξωσι τὰ πλούτη των.

Διὰ νὰ μᾶς συμφιλιώσῃ δὲ ἔτι μᾶλλον ὁ ἀγαθὸς Γεροστά-

θης μετὰ τῆς φίλης του ἐγκρατείας, μᾶς ἐδιηγήθη κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ τὰ ἑξῆς.

Η ΕΓΚΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ.

Μεταξὺ τῶν πολλῶν προτερημάτων, τὰ ὁποῖα ἀνέδειξαν μέγαν τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρον, ἦτο καὶ ἡ ἐγκράτεια. Πολὺ βασιλικώτερον ἐθεώρει ὁ μέγας Ἀλέξανδρος τὸ νὰ νικᾷ τὰ πάθη του παρὰ τοὺς ἐχθρούς του. Διὰ τῆς ἐγκρατείας χαλινόνοντες τὰς ὀρέξεις, τὰ πάθη καὶ τὴν πρὸς τὰς φυσικὰς ἡδονὰς ροπήν μας, σωζόμεθα ἀπὸ πλῆθος κινδύνων καὶ δυστυχιῶν, καὶ ζῶμεν τῷ ὄντι βασιλικῶς, ἐλεύθεροι καὶ εὐτυχεῖς.

Εἶναι πολὺ χειρότερον, ἔλεγεν ὁ φιλόσοφος Πυθαγόρας, νὰ ἤμεθα δοῦλοι τῶν παθῶν μας, παρὰ δοῦλοι τῶν τυράννων. Εἶναι δὲ ἀδύνατον νὰ ἦναί τις ἐλεύθερος, ἐὰν ἦναι δοῦλος τῶν παθῶν του, καὶ κυριεύεται ὑπ' αὐτῶν. « *Δουλεύειν πάθεσι χαλεπώτερον ἢ τυράννοις. Ἐλεύθερον ἀδύνατον εἶναι τὸν πάθεσι δουλεύοντα, καὶ ὑπὸ παθῶν κρατούμενον.* »

Ὅτε ὁ μέγας Ἀλέξανδρος κυριεύσας τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἐδιόρισε βασίλισσαν τῆς Καρίας τὴν Ἄδαν, ἡ βασίλισσα αὕτη, ὡς δεῖγμα τῆς μεγάλης εὐγνωμοσύνης της, ἔστελλε πρὸς αὐτὸν καθ' ἡμέραν πολλὰ καὶ ποικίλα φαγητὰ καὶ ζυμαρικά· ἐπὶ τέλους δὲ τῷ ἔστειλε καὶ τοὺς καλητέρους μαγείρους καὶ ἀρτοποιούς της, νομίζουσα ὅτι τοιουτοτρόπως ἤθελεν εὐχαριστήσει τὸν εὐεργέτην της.

Ἀλλ' ὁ μέγας Ἀλέξανδρος οὔτε τὰ ὡραῖα φαγητὰ τῆς Ἄδης ἐγεύετο, οὔτε τοὺς περιφήμους αὐτῆς μαγείρους ἐδέχθη, λέγων ὅτι· « πολὺ καλητέρους μαγείρους ἔδωκε πρὸς αὐτὸν ὁ » παιδαγωγός του Λεωνίδας· αὐτοὶ δὲ ἦσαν ὁ *πρωϊνός του* » *περίπατος* διὰ τὸ νοστιμώτατον γεῦμά του, καὶ ἡ *ὀλιγο-* » *φαγία* διὰ τὸ ὀρεκτικώτατον δεῖπνόν του. »

Ἐκστρατεύων δέ ποτε μετὰ τοῦ ἱππικοῦ του διὰ ξηρῶν καὶ ἀνύδρων τόπων πρὸς καταδίωξιν τοῦ Δαρείου, βασιλέως τῆς

Περσίας, ὑπέφερε καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἱππεῖς του δίψαν μεγίστην. Κατὰ καλὴν δὲ τύχην ἀπήντησαν καθ' ὁδὸν Μακεδόνας τινας, φέροντας μακρόθεν ὀλίγον ὕδωρ πρὸς τὰ διψῶντα τέκνα των, οἵτινες, ἅμα ἰδόντες τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον πάσχοντα ἐκ τῆς δίψης, προθύμως τῷ ἐπρόσφεραν νὰ πίῃ. Ὁ Ἀλέξανδρος λαμβάνει ἀνὰ χεῖρας τὸ ὕδωρ, ἀλλὰ στρέφων τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τοὺς ἱππεῖς του, καὶ παρατηρῶν ὅτι δὲν ἐξαρκεῖ δι' ὅλους αὐτούς, χωρὶς νὰ τὸ ἐγγίσῃ εἰς τὰ διψῶντα χείλη του, τὸ ἐπέστρεψεν εἰς τοὺς Μακεδόνας, εἰπὼν ὅτι « *δὲν ἀνέχεται αὐτὸς μὲν νὰ πίῃ, οἱ δὲ ἱππεῖς του νὰ διψῶσι.* »

Τὴν ἐγκράτειαν ταύτην τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου θαυμάσαντες οἱ στρατιῶταί του, καὶ ἐνθουσιασθέντες διὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην του, ἐλησμόνησαν ἀμέσως καὶ τὴν δίψαν καὶ τοὺς κόπους των, καὶ κτυπήσαντες τοὺς ἵππους των ἐφώναξαν· « *ἐμπρός! ὑπὸ τοιοῦτον ἀρχηγὸν οὔτε δίψαν, οὔτε κόπους αἰσθανόμεθα, ἀλλ' οὔτε ὅτι εἴμεθα θνητοὶ πιστεύομεν.* »

Ο ΔΙΟΓΕΝΗΣ ΚΑΙ Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ.

Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος μ' ἐνθύμισεν, εἶπεν ὁ γέρων, τὸν Κυνικὸν Διογένην. Αὐτὸς ἐσυμβούλευε πάντοτε τὴν ἄσκησιν καὶ τοῦ σώματος καὶ τοῦ νοός, λέγων ὅτι ἀμφότεραι εἶναι ἀναγκαῖαι διὰ ν' ἀποκαταστήσωσι τὸν ἄνθρωπον ἐνάρετον.

Εἶναι ἐντροπή, ἔλεγεν, οἱ μὲν ἀθληταὶ καὶ οἱ τραγῳδισταὶ νὰ περιορίζωσι τὴν γαστέρα των, καὶ ν' ἀπέχωσιν ἀπὸ τὰς ἡδονὰς χάριν τῆς φωνῆς των καὶ τῆς σωματικῆς των ὑγείας, ἡμεῖς δὲ νὰ μὴ περιορίζωμεν τὰς ὀρέξεις μας χάριν τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς ἀρετῆς.

Πολλοὶ ποντικοὶ συνάζονται, ἔλεγεν ὁ ἴδιος, εἰς τὰς οἰκίας ὅπου ὑπάρχουν πολλαὶ τροφαί· παρομοίως δὲ καὶ εἰς τὰ σώματα, τὰ γεμιζόμενα ἀπὸ πολλὰ φαγητά, πολλαὶ ἀσθένειαι συσσωρεύονται.

Εἶναι ἄτοπον, ἔλεγε προσέτι ὁ Διογένης, ἐνῷ καθ' ἡμέραν παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν νὰ μᾶς δίδῃ ὑγείαν, ἡμεῖς νὰ πράττωμεν ὅλα τὰ εἰς τὴν ὑγείαν ἀντιβαίνοντα.

Ὅτε εἰς τὴν Κόρινθον τῆς Πελοποννήσου ὁ Ἀλέξανδρος ἐξελέχθη ἀρχηγὸς τῆς ἐκστρατείας τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῆς Ἀσίας, πολλοὶ πολιτικοὶ καὶ φιλόσοφοι προσῆλθον ἐνώπιον αὐτοῦ διὰ νὰ τὸν συγχαρῶσι.

Μόνος ὁ Διογένης δὲν ἐπαρουσιάσθη, ἐνῷ ἔζη τότε εἰς τὴν Κόρινθον· ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιθυμῶν νὰ γνωρίσῃ τὸν ἄνδρα προσωπικῶς, ὑπῆγε πρὸς ἐντάμωσίν του. Εὗρε δὲ αὐτὸν εἰς Κράνιον, προάστειον τῆς Κορίνθου, ἐξηπλωμένον καὶ ἡλιαζόμενον ἀντικρὺ τοῦ ἡλίου.—Εἶμαι Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεύς, τῷ λέγει.—Καὶ ἐγὼ εἶμαι Διογένης ὁ Κυνικός, ἀπαντᾷ ὁ φιλόσοφος.—Ἐπεθύμουν νὰ σοὶ κάμω χάριν τινα, τῷ ἐπρόσθεσεν ὁ Ἀλέξανδρος, δὲν ἔχεις τί νὰ μὲ ζητήσῃς;—Ναί, ἀποκρίνεται ὁ Διογένης· σὲ παρακαλῶ νὰ παραμερίσῃς ὀλίγον, διότι ἡ σκιά σου μ' ἐμποδίζει τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη χάρις, τὴν ὁποίαν σὲ ζητῶ.

Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος, ἀντὶ νὰ ὀργισθῇ, ἐθαύμασε τὴν ἀληθῆ ἀνεξαρτησίαν, τὸ ἀληθὲς μεγαλεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ ἀρετὴ εἶχον ἀνυψώσει τὸν ἄνδρα, καὶ εἶπεν· «*Ἂν δὲν ἤμην Ἀλέξανδρος, ἐπεθύμουν νὰ ἤμαι Διογένης.*»

Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΦΙΛΗΔΟΝΟΣ ΑΡΙΣΤΙΠΠΟΣ.

Ὅτε ὁ Γεροστάθης ἐτελείωσε τὴν ἀνωτέρω διήγησιν, εἷς ἐκ τῶν συμμαθητῶν μας ἠρώτησεν αὐτόν, ἂν καὶ ὁ Σωκράτης ὁ Ἀθηναῖος ἦτο Κυνικὸς φιλόσοφος.

— Ὄχι, παιδία μου, ἀπεκρίθη, ὁ Σωκράτης δὲν ἦτο Κυνικὸς, ἀλλὰ *ἠθικὸς φιλόσοφος*.

Οἱ Κυνικοὶ καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐγκράτειαν καὶ ὡς πρὸς τὴν σκληραγωγίαν ἐλησμόνουν τὸ *Μηδὲν ἄγαν*, καὶ κατήντων εἰς τὴν ὑπερβολήν.

Ἀλλ' ὁ Σωκράτης, φίλος τοῦ *Μηδὲν ἄγαν*, ἐβάδισε τὴν μεσαίαν ὁδόν· δὲν ἐλάτρευε τὰ πλούτη, ἀλλ' οὔτε πάμπτωχος καὶ ἐπαίτης ἔζη, ὡς οἱ Κυνικοί, εἰς τὰς ὁδούς. Δὲν εἶχεν οἶκον λαμπρόν, ἀλλ' οὔτε ἐντὸς πίθου ἐκοιμᾶτο, καθὼς περὶ τοῦ

Διογένους διηγοῦνται· οὔτε ἡμίγυμνος καὶ μὲ κατατρυπημένον τρίβωνα, ὡς ὁ Διογένης, ἐπεριπάτει, ἀλλὰ κοσμίως καὶ καθαρῶς ἦτον ἐνδεδυμένος πάντοτε.

Ἐσυμβούλευεν ὅμως καὶ ὁ Σωκράτης τὴν ἐγκράτειαν, τὴν αὐτάρκειαν καὶ τὸν περιορισμὸν τῶν ἐπιθυμιῶν μας. « Οὐδε-» μίαν ἀνάγκην, ἔλεγεν, ἔχει ὁ Θεός· ὅσον λοιπὸν περισσό-» τερον περιορίζομεν καὶ ἡμεῖς τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς ἐπιθυ-» μίας μας, τόσον περισσότερον πλησιάζομεν εἰς τὴν θεό-» τητα, γινόμενοι οὕτω πλέον ἀνεξάρτητοι, καὶ ἑπομένως εὐ-» τυχέστεροι. »

Παρακινῶν ὁ Σωκράτης τὸν φιλήδονον Ἀρίστιππον νὰ ἦναι ἐγκρατὴς περὶ τὴν τροφήν, τὸ ποτόν, τὸν ὕπνον καὶ ὅλας τὰς σωματικὰς ἡδονάς, ἔλεγε πρὸς αὐτόν, ὅτι μόνον τοιουτοτρόπως δύνανται οἱ νέοι νὰ γίνωσιν ὑγιεῖς, ἀνδρεῖοι, ἐνάρετοι, καὶ ἑπομένως ἄξιοι νὰ ὑπηρετήσωσιν ἐντίμως τὴν πατρίδα των.

Βάσιν μὲν καὶ κρηπίδα τῆς ἀρετῆς ὠνόμαζεν ὁ Σωκράτης τὴν ἐγκράτειαν· *ἀρετὴν* δὲ ὠνόμαζε *τὴν δικαιοσύνην*, ἄνευ τῆς ὁποίας, ἔλεγεν, οὔτε πολίτης ἀγαθὸς δύναταί τις νὰ ἦναι, οὔτε Πολιτεία δύναται ποτὲ νὰ διατηρηθῇ εὐδαιμονοῦσα.

Ἀλλ' ὅτε ὁ φιλήδονος Ἀρίστιππος παρεδέχετο μὲν ὡς ὀρθοὺς τοὺς λόγους τοῦ Σωκράτους, καὶ ὡμολόγει ὅτι ἀναγκαία καὶ ὠφελιμωτάτη εἶναι ἡ ἐγκράτεια, διϊσχυρίζετο ὅμως ὅτι εἶναι δυσκατόρθωτος ἡ ἐξάσκησις αὐτῆς, ὁ Σωκράτης ἐδιηγήθη πρὸς αὐτὸν τὸ ἑξῆς διήγημα τοῦ σοφοῦ Προδίκου.

Ο ΗΡΑΚΛΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΚΙΑΣ.

Ὅτε ὁ Ἡρακλῆς μετέβαινεν ἐκ τῆς παιδικῆς εἰς τὴν νεανικὴν ἡλικίαν, ἐξελθὼν τῆς οἰκίας του, ἐκάθησε συλλογιζόμενος ποίαν ὁδὸν ν' ἀκολουθήσῃ εἰς τὸν βίον του, τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, ἢ τὴν ὁδὸν τῆς κακίας. Ἐκεῖ καθήμενος ἴδε μακρόθεν ἐρχομένας δύο γυναῖκας μεγαλοσώμους. Ἐξ αὐτῶν ἡ μὲν ἦτο λευκὰ ἐνδυμένη, ἁπλουστάτη, καθαρά, σεμνὴ καὶ ὅλως φυσικὴ καὶ ἀπροσποίητος· ἡ δὲ ἄλλη λαμπροφορεμένη,

πολύσαρκος, μαλθακή, αὐθάδης καὶ ἀναιδῶς καλλωπισμένη.

Ὅτε αἱ δύο αὗται γυναῖκες ἤρχισαν νὰ πλησιάζωσιν, ἡ μὲν λευκοφορεμένη ἐξηκολούθει βαδίζουσα τὸ ἥσυχον καὶ σεμνὸν βῆμά της· ἀλλ' ἡ πολύσαρκος προτρέξασα ἔφθασε πρώτη, καὶ ἤρχισεν ἀμέσως λέγουσα τὰ ἑξῆς πρὸς τὸν συλλογιζόμενον νέον·

— Βλέπω, ὦ Ἡράκλεις, ὅτι σκέπτεσαι ποίαν ὁδὸν νὰ ἐκλέξῃς εἰς τὸν βίον σου. Σὲ βεβαιόνω λοιπὸν ὅτι ἂν ἐκλέξῃς ἐμὲ φίλην σου, θέλω σὲ ὁδηγήσει εἰς ὁδὸν εὐκολωτάτην καὶ ἡδονικωτάτην, τὴν ὁποίαν θέλεις διέλθει ἄνευ κόπων καὶ φροντίδων. Θέλεις γεύεσαι φαγητὰ καὶ ποτὰ ἡδονικώτατα· θέλεις τέρπει ὅλας σου τὰς αἰσθήσεις, καὶ θέλεις κοιμᾶσθαι ὅσον πολὺ ἐπιθυμεῖς. Ὅλα δὲ τὰ ἀγαθὰ ταῦτα θέλεις ἀπολαμβάνει μήτε τὸ σῶμα μήτε τὸν νοῦν κοπιάζων· διότι ἂν δὲν ἔχῃς, ἢ ἂν εἰς τὸ μέλλον στερηθῇς τῶν ἀναγκαίων χρημάτων, δὲν θέλεις ὑποφέρει ταλαιπωρίας καὶ κόπους πρὸς ἀπόκτησιν αὐτῶν, ἐπειδὴ ἐγὼ συγχωρῶ εἰς τοὺς φίλους μου νὰ κερδίζωσιν ὅσον εὐκολώτερα ἐμποροῦν, καὶ νὰ ὠφελῶνται ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τὰ χρήματα τῶν ἄλλων, κωφεύοντες εἰς τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεως καὶ εἰς τὰς ἐπικρίσεις τοῦ κόσμου.

— Ποῖον τὸ ὄνομά σου; ἠρώτησεν ὁ Ἡρακλῆς.

— Οἱ φίλοι μου, ἀπεκρίθη, μὲ ὀνομάζουν *Εὐδαιμονίαν*, οἱ δὲ ἐχθροί μου *Κακίαν*.

Τότε δὲ πλησιάσασα καὶ ἡ λευκοφορεμένη εἶπεν·

— Ἐγώ, ὦ Ἡράκλεις, δὲν θέλω νὰ σὲ ἑλκύσω μὲ ὑποσχέσεις σωματικῶν ἡδονῶν, οὔτε νὰ σὲ συστήσω τὴν ὀκνηρίαν καὶ ἀφροντισίαν. Θέλω σὲ εἰπεῖ ὅλην τὴν ἀλήθειαν. *Καλὸν ἀγαθὸν δὲν δίδει ὁ Θεὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἄνευ κόπου καὶ ἐπιμελείας.* Ἂν θέλῃς νὰ σὲ ἐλεῇ ὁ Θεὸς, ἀπαιτεῖται νὰ τὸν σέβεσαι καὶ νὰ τὸν λατρεύῃς· ἂν θέλῃς ν' ἀγαπᾶσαι ἀπὸ τοὺς φίλους σου, ἀπαιτεῖται νὰ τοὺς εὐεργετῇς· ἂν θέλῃς νὰ λαμβάνῃς πολλοὺς καρποὺς ἀπὸ τὸ κτῆμά σου, ἀπαιτεῖται ἐπιμελῶς νὰ τὸ καλλιεργῇς· ἂν θέλῃς τὸ σῶμά σου ὑγιὲς καὶ δυνατόν, ἀπαιτεῖται νὰ τὸ γυμνάζῃς εἰς τοὺς κόπους· ἂν θέλῃς

ἡ Ἑλλὰς νὰ σὲ τιμᾷ, ἀπαιτεῖται διὰ τῶν κόπων σου ν' ἀναφανῇς ὠφέλιμος εἰς αὐτήν.

Ἡ δὲ Κακία, διακόψασα τότε τὸν λόγον τῆς σεμνῆς γυναικός, ἥτις Ἀρετὴ ὠνομάζετο, εἶπε·—Βλέπεις, ὦ Ἡράκλεις, πόσον κοπιώδης καὶ πόσον μακρὰ εἶναι ἡ ὁδός, διὰ τῆς ὁποίας θέλει σὲ ὁδηγήσει ἡ γυνὴ αὕτη· ἐνῷ ἐγὼ διὰ πολλὰ εὐκόλου καὶ συντόμου ὁδοῦ θέλω σὲ φέρει εἰς τὴν εὐδαιμονίαν.

— Ὦ ἀθλία! ἀπεκρίθη ἡ Ἀρετή, ποίαν εὐχαρίστησιν καὶ εὐδαιμονίαν δύνανται ποτὲ νὰ αἰσθανθῶσιν οἱ φίλοι σου, ἐνῷ ποτὲ δὲν κοπιάζουν πρὸς ἀπόλαυσιν εὐχαριστήσεως τινός; Σὺ τρώγεις πρὶν πεινάσῃς· πίνεις πρὶν διψάσῃς· κοιμᾶσαι πρὶν νυστάξῃς, διότι ἀηδιάζεις τὴν ζωὴν, μὴ ἔχουσα τί καλὸν νὰ πράξῃς. Οἱ Θεοὶ σὲ ἀποστρέφονται· οἱ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι σὲ θεωροῦν ἄτιμον· οὐδεὶς σὲ ἐπαινεῖ· οὐδεὶς εἰς τὰς ἀνάγκας σου σὲ συντρέχει· οὐδὲν δὲ ἔντιμον καὶ ἀξιέπαινον ἔργον ἔπραξες ποτέ. Ὅσοι ἐκ τῶν ψευδῶν θελγήτρων σου ἀπατώμενοι γίνονται δυστυχῶς φίλοι σου, τὴν μὲν νεότητά των διέρχονται ὀκνηροί, ἄεργοι, φιλάσθενοι, κακοήθεις, ἀνωφελεῖς καὶ ἐπιζήμιοι εἰς τὴν πατρίδα των, καταφρονούμενοι παρὰ πάντων· εἰς δὲ τὰ γηρατεῖά των πάσχουν καὶ σωματικῶς καὶ ψυχικῶς ὡς ἐκ τῆς παραλυμένης νεότητός των· αἰσχύνονται δὲ ἐνθυμούμενοι τὸ παρελθόν των, καὶ ἀντὶ σεβασμοῦ, περιφρόνησιν καὶ ἀπέχθειαν ἐμπνέουν· ἐπὶ τέλους δὲ οὐδὲν ἀγαθὸν καὶ ἀξιέπαινον ἔργον πράξαντες διαρκοῦντος τοῦ βίου των, ἀποθνήσκουν ἀδημονοῦντες θάνατον ἄδοξον καὶ ἀδάκρυτον.

Ἐγὼ ὅμως, ἐπρόσθεσεν ἡ Ἀρετή, συγκατοικῶ μὲ τοὺς Θεοὺς καὶ μὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας. Οὐδὲν καλὸν ἔργον γίνεται ἄνευ τῆς συνδρομῆς μου. Τιμῶμαι καὶ ἀγαπῶμαι παρὰ πάντων. Οὐδεὶς φίλος μου ἐδυστύχησε ποτέ, καὶ ἂν ποτέ τις δυστυχήσῃ, γενναίως καὶ ἐνδόξως ὑποφέρει τὴν δυστυχίαν του, εὑρίσκων παρηγορίαν καὶ θάρρος εἰς τὴν φιλίαν μου. Οἱ φίλοι μου τρώγουν καὶ πίνουν, ὄχι χάριν ἡδονῆς, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ πεινῶσι καὶ διψῶσι· κοπιάζοντες δὲ εὑρίσκουν καὶ τὴν τροφὴν

καὶ τὸ ποτὸν καὶ τὸν ὕπνον των γλυκύτατα. Οἱ φίλοι μου ὑγιεῖς, φιλόπονοι καὶ ὠφέλιμοι εἰς τὴν πατρίδα των, ἐνόσῳ μὲν εἶναι νέοι χαίρουν ἐπαινούμενοι ὑπὸ τῶν μεγαλητέρων των· γηράσκοντες δὲ εὐχαριστοῦνται τιμώμενοι ὑπὸ τῶν νέων καὶ ἀγαπώμενοι ὑπὸ τῆς πατρίδος των· ἀποθνήσκουν δὲ μὲ τὴν γλυκυτάτην συναίσθησιν ὅτι ζήσαντες ἐναρέτως ἀφίνουν ἐπὶ τῆς γῆς μνήμην ἀγαθὴν καὶ ἔντιμον.

Ὁ Ἡρακλῆς, ἀκούσας τοὺς λόγους αὐτοὺς, οὐδὲ μίαν στιγμὴν ἐδίστασε, στρέφων τὰ νῶτα πρὸς τὴν Κακίαν, ν᾽ ἀκολουθήσῃ τὴν Ἀρετήν.

— Σᾶς βεβαιόνω δέ, μᾶς ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, ὅτι καθ᾽ ἣν ἡμέραν μικρὸς εἰς τὸ σχολεῖον παρεδόθην καὶ ἐγὼ τὸ ἀνωτέρω διήγημα τοῦ Προδίκου, πολὺ εὐχαριστήθην ἀπὸ τοὺς λόγους τῆς Ἀρετῆς· αὐτοὺς δὲ ἔκτοτε ἔχων πάντοτε κατὰ νοῦν, καὶ τὰς συμβουλὰς τῆς σεμνῆς ταύτης γυναικὸς προσπαθῶν εἰς τὸν καθημερινὸν βίον μου ν᾽ ἀκολουθῶ, ἔζησα χωρὶς λύπας, χωρὶς μεταμελείας, χωρὶς πικρὰς τῆς συνειδήσεως τύψεις, ἀλλὰ πάντοτε εὐχαριστημένος καὶ εὐτυχής.

Ἀπ᾽ ἐναντίας ἐγνώρισα εἰς Βενετίαν ἕνα ἐκ τῶν λεγομένων εὐγενῶν τῆς Ἰταλίας, Φαγόνδιον καλούμενον, ὅστις, ἀκολουθήσας τὰς ἀπατηλὰς συμβουλὰς τῆς λαμπροφορεμένης καὶ πολυσάρκου Κυρίας, κατήντησε καὶ αὐτὸς πολύσαρκος ὡς ἡ προστάτις του· παθῶν δὲ τὰ πάνδεινα, ἠναγκάσθη ἐπὶ τέλους νὰ χορεύῃ ὁ δυστυχὴς ἐπὶ πυρωμένων σιδήρων διὰ νὰ ἰατρευθῇ.

— Τί παράδοξος ἰατρεία! ἐφωνάξαμεν, καὶ ἀμέσως παρεκαλέσαμεν τὸν Γεροστάθην νὰ μᾶς διηγηθῇ τὴν ἱστορίαν τοῦ Φαγονδίου.

Ἀλλ᾽ ὁ Γεροστάθης μᾶς εἶπεν ὅτι ἦτο καιρὸς νὰ ἐξέλθωμεν, ὅπως ἀναπνεύσωμεν τὸν καθαρὸν ἀέρα τῆς ἐξοχῆς, καὶ γυμνάσωμεν τὸ σῶμα, διὰ νὰ μὴ καταντήσωμεν νὰ χορεύωμεν καὶ ἡμεῖς ἐπὶ πυρωμένων σιδήρων ὡς ὁ Φαγόνδιος· μᾶς ὑπεσχέθη δὲ ὅτι τὸ ἑσπέρας θέλει μᾶς εἰπεῖ τὰ περὶ αὐτοῦ.

Η ΠΕΤΑΛΟΥΔΑ ΚΑΙ Ο ΦΑΓΟΝΔΙΟΣ.

Ὅτε τὸ ἑσπέρας ἐπανήλθομεν ἐκ τοῦ περιπάτου, καὶ ἠνάψαμεν τὸν λύχνον, παρετηρήσαμεν μικρὰν πεταλοῦδαν πετῶσαν περὶ τὸ φῶς τοῦ λύχνου.

— Ἡ πεταλοῦδα αὐτή, μᾶς εἶπεν ὁ Γεροστάθης, μ' ἐνθυμίζει τὸν Φαγόνδιον, καὶ ἑπομένως τὴν ὑπόσχεσίν μου τοῦ νὰ σᾶς διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ.

Ἰδέτε πῶς ἡ πεταλοῦδα, ἑλκυομένη ἀπὸ τὴν φλόγα, τριγυρίζει πέριξ αὐτῆς. Ἰδέτε, ἐνίοτε καίεται, πονεῖ καὶ ἀπομακρύνεται, καὶ ὅμως ἰδοὺ ἐπανέρχεται πάλιν εἰς τὴν ἑλκυστικὴν φλόγα. Ἰδέτε, ἐπὶ τέλους ἐκάη ἡ ἀνόητος, καὶ ἔπεσεν ἀκίνητος!

Ἄφρονες πεταλοῦδαι εἶναι, μᾶς ἐπρόσθεσε τότε, ὅλοι οἱ λαίμαργοι καὶ ἐν γένει ὅλοι οἱ φιλήδονοι. Τὸ γλυκὺ φῶς, τὸ ὁποῖον ἑλκύει τὴν πεταλοῦδαν, εἶναι ἡ ἀπατηλὴ γλυκύτης τῶν σωματικῶν ἡδονῶν, ἡ ὁποία ἑλκύουσα τοὺς μωροὺς ὁπαδοὺς τῆς Κακίας, κατακαίει ἐπὶ τέλους αὐτούς. Τοιουτοτρόπως κατεκάη καὶ ἡ πεταλοῦδα, ἥτις ἐκαλεῖτο Φαγόνδιος!

Ὁ Φαγόνδιος κατήγετο ἀπὸ τὰς λεγομένας εὐγενεῖς καὶ ἀριστοκρατικὰς οἰκογενείας τῆς Βενετίας. Ἀλλ' οὔτε τὰ αἰσθήματα του ἦσαν εὐγενῆ, οὔτε τὰ ἤθη του ἄριστα.

Μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐλαττωμάτων τοῦ Φαγονδίου τὸν πρῶτον βαθμὸν κατεῖχεν ἡ λαιμαργία.

Ὁ δὲ ὕπνος, ὅστις συνήθως φοβεῖται καὶ ἀποστρέφεται τὸν φορτωμένον στόμαχον, εἶχεν ἀρχίσει νὰ φεύγῃ μακρὰν τοῦ Φαγονδίου.

Ὁ στόμαχός του, ἐξησθενημένος ἀπὸ τοὺς ὑπερβολικοὺς ἀγῶνας, καὶ ὅλως ἀβοήθητος ὑπὸ τῆς σωμασκίας, δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ χωνεύῃ· ἀλλ' ὁ Φαγόνδιος, δοῦλος χαμερπὴς τοῦ πάθους του, ἠναγκάζετο ἑκάστοτε νὰ καταφεύγῃ εἰς φαγητὰ καὶ ποτὰ ἐρεθιστικὰ τῆς ὀρέξεως, τὰ ὁποῖα ὅμως ἔτι μᾶλλον κατέστρεφον τὸν στόμαχόν του.

Ἤρχισεν ἑπομένως νὰ ἐξογκοῦται ἡ κοιλία του, καὶ βαθ-

μηδὸν ἐλόκληρον τὸ σῶμά του· ἡ ὀδυνηρὰ σῆψις τῶν ὀδόντων του ἠκολούθησε τὴν δυσπεψίαν τοῦ στομάχου του· ἡ δὲ πολυσαρκία του τοσοῦτον ἐπροχώρει, ὥστε καὶ ἐξηπλωμένος καὶ ὄρθιος κατήντησεν εἰς ἄκρον δυσκίνητος· πόνοι ἐνοχλητικώτατοι κατέλαβον ὅλα του τὰ μέλη, καὶ ἐπὶ τέλους τρομερὰ ποδαλγία ἐκυρίευσεν αὐτόν· μὲ πολλὴν δὲ δυσκολίαν, ἐπὶ βακτηρίας στηριζόμενος καὶ ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν του βοηθούμενος, ἠδύνατο νὰ μεταβαίνῃ ἐνίοτε ἀπὸ τὴν ἀπαλὴν κλίνην του εἰς τὸ ἀπαλώτερον ἀνακλιντήριον τοῦ κοιτῶνός του.

Οἱ καλήτεροι ἰατροὶ τῆς Βενετίας ἐπεσκέπτοντο τὸν ποδαλγὸν Φαγόνδιον, ἀλλ' οὐδεμίαν ἐλπίδα θεραπείας εἶχον, διότι οὔτε τὴν πολυφαγίαν, οὔτε τὴν πολυποσίαν ἤθελε νὰ ἐγκαταλείψῃ· ἐνόμιζε δὲ ὁ μωρὸς ὅτι διὰ μόνων τῶν ἰατρικῶν ἠδύνατο νὰ θεραπευθῇ.

Ἀλλ' ἐπὶ τέλους μὴ βλέπων βελτίωσίν τινα ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς Παταύϊον, πλησιόχωρον πόλιν τῆς Βενετίας, διὰ νὰ θεραπευθῇ ἀπὸ τὸν ἐκεῖ περίφημον ἰατρὸν τῆς Ἰταλίας Β..., ὅστις τότε καὶ καθηγητὴς τῆς κλινικῆς ἦτον εἰς τὸ ἐν Παταυίῳ πανεπιστήμιον.

Λαβὼν λοιπὸν παρὰ τῶν ἰατρῶν του συστατικὰ καὶ ἔκθεσιν περὶ τῆς ἀσθενείας του, μετέβη εἰς Παταύϊον, παρακολουθούμενος ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν, μαγείρων καὶ ὑπομαγείρων του.

Ὁ σοφὸς καθηγητὴς τοῦ Παταυΐου ἀναγνώσας τὴν ἰατρικὴν ἔκθεσιν τῶν ἐν Βενετίᾳ συναδελφῶν του, καὶ παρατηρήσας ὀλίγον τὸν Φαγόνδιον, ἐννόησε καὶ τὰ αἴτια καὶ τὰ θεραπευτικὰ μέσα τῆς ἀσθενείας του. Μ' ὅλην δὲ τὴν διδακτορικήν του σοβαρότητα εἶπε πρὸς αὐτόν·—Εὐχαρίστως ἀναδέχομαι τὴν θεραπείαν σου, ἐὰν ὑποσχεθῇς τιμίως ὅτι θέλεις διαμείνει ὁλόκληρον μῆνα διαρκῶς ἐντὸς τῆς οἰκίας μου, καὶ ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο θέλεις συμμορφωθῆ αὐστηρῶς μ' ὅλας τὰς διαταγάς μου, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ πρώτη εἶναι ν' ἀποπέμψῃς εἰς Βενετίαν ὅλην τὴν συνοδίαν τῶν ὑπηρετῶν καὶ μαγείρων σου.

Ὁ Φαγόνδιος, πάσχων δεινῶς, ἠναγκάσθη νὰ δώσῃ τὰς ζη-

τηθείσας παρὰ τοῦ ἰατροῦ ὑποσχέσεις, καὶ οὕτως ἐγκατελείφθη μόνος εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ καθηγητοῦ. Ἡ δὲ θεραπεία τοῦ πάθους του ἤρχισεν ἀμέσως κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον·

— Δὲν εἶναι εἰσέτι ἕτοιμον τὸ ἰδιαίτερόν σου δωμάτιον τῷ λέγει ὁ ἰατρός· ὅθεν λάβε τὴν καλωσύνην νὰ περιμένῃς ὀλίγας στιγμὰς ἐντὸς τοῦ μικροῦ τούτου δωματίου, μέχρις οὗ ἑτοιμασθῇ ὁ κοιτών σου. Τὸν εἰσάγει δὲ ἐντὸς τοῦ δωματίου, ὅπου τὸν ἀφίνει μόνον, καὶ ἐξερχόμενος κλείει ἔξωθεν τὴν θύραν.

Ὁ Φαγόνδιος, μὴ βλέπων ἐντὸς τοῦ δωματίου μήτε θρανίον, μήτε ἔπιπλόν τι, εἰμὴ μόνον ξηροὺς τοὺς τέσσαρας τοίχους, ἤρχισε νὰ ξενοχωρῆται· στηρίξας δὲ τὸ βαρὺ σῶμά του ἔμπροσθεν μὲν ἐπὶ τῆς βακτηρίας του, ὄπισθεν δὲ ἐπὶ τοῦ τοίχου, ἐπερίμενε νὰ παρέλθωσιν αἱ ὀλίγαι στιγμαί, ὅπως μεταβῇ καὶ ἀναπαυθῇ εἰς τὸν ἑτοιμαζόμενον κοιτῶνά του.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον αἰσθάνεται τὸν τοῖχον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐστηρίζετο, καὶ τὸ ἔδαφος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπάτει, θερμαινόμενα καὶ βαθμηδὸν καίοντα. Μὴ δυνάμενος δὲ ὡς ἐκ τῆς θερμότητος μήτε ἐπὶ τοῦ τοίχου διαρκῶς νὰ στηρίζεται, μήτε ἐπὶ τοῦ ἐδάφους διαρκῶς νὰ πατῇ, ἠναγκάζετο νὰ μεταβάλλῃ θέσιν ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν, καὶ συγχρόνως ν' ἀναβιβάζῃ καὶ καταβιβάζῃ ἐναλλὰξ τοὺς πόδας του πρὸς ἀποφυγὴν τῆς αὐξανούσης θερμότητος. Τοιουτοτρόπως ἐτέθη ὁ δυστυχὴς εἰς ἀδιάκοπον κίνησιν, χοροπηδῶν καὶ ὀδυρόμενος ἐντὸς τοῦ δωματίου τούτου τῆς κολάσεως. Εἰς μάτην ἐπροσπάθει ν' ἀνοίξῃ τὴν θύραν καὶ νὰ σωθῇ· εἰς μάτην διὰ τῶν γοερῶν φωνῶν του ἐπεκαλεῖτο βοήθειαν.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἡ θερμότης τοῦ δωματίου ἤρχισε νὰ μετριάζῃ, ἡ θύρα ἐπὶ τέλους ἀνοίγει, καὶ ὁ ἰατρὸς παρουσιάζεται κρατῶν θρανίον, τὸ ὁποῖον προσφέρει εἰς τὸν Φαγόνδιον. Αὐτὸς δὲ ἀσθμαίνων καὶ πλήρης ἱδρῶτος ῥίπτεται ἐπὶ τοῦ θρανίου, ἀποτείνων συγχρόνως πικρὰ παράπονα πρὸς τὸν καθηγητήν. Ἀλλ' ὁ ἰατρὸς μὲ πολλὴν ὑπομονὴν καὶ πραότητα διακόπτει τὸν ὠργισμένον Φαγόνδιον, λέγων πρὸς αὐτὸν ὅτι

τὸ δωμάτιον ἐκεῖνο ἦτο νέον εἶδος ξηροῦ λουτροῦ ἀναγκαιοτάτου πρὸς θεραπείαν του, καὶ ὅτι ὑπάγει νὰ ἴδῃ ἂν τὰ διάφορα φαγητά, τὰ ὁποῖα διέταξε διὰ τὸ γεῦμα τοῦ Φαγονδίου, ἦσαν ἕτοιμα.

Ὁ Φαγόνδιος ἀκούσας *γεῦμα* καὶ *φαγητὰ διάφορα* κατεπράϋνε τὸν θυμόν του.

Τὸ γεῦμα ἐν τούτοις ἠργοπόρησεν ὀλίγον, διὰ νὰ λάβῃ καιρὸν ὁ ἀσθενὴς ν' ἀναπαυθῇ ἀπὸ τὴν κούρασίν του, καὶ ἀλλάζων ἐνδύματα νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὸν ἄφθονον ἱδρῶτά του· ἴσως δὲ διὰ νὰ κεντηθῇ ὀλίγον διὰ τῆς πείνης καὶ ἡ ὄρεξίς του.

Μεγάλως δὲ εὐχαριστήθη ὁ Φαγόνδιος ὅτε, εἰσελθὼν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ γεύματος, ἴδεν ἐπὶ τῆς τραπέζης διάφορα μεγάλα καὶ μικρὰ πινάκια· ἀλλ' ἡ εὐχαριστησίς του συντόμως μετεβλήθη εἰς ἀγανάκτησιν καὶ ἀπελπισίαν, ὅτε ἀποκαλύπτων τὰ πινάκια διὰ νὰ ἴδῃ τί περιέχουν, εἰς μὲν τὸ πρῶτον δὲν εὗρε παρὰ ἥμισυ γεώμηλον βρασμένον, εἰς δὲ τὸ δεύτερον ἄλλο ἥμισυ ψημένον, εἰς τὸ τρίτον ὀλίγα χόρτα βραστά, εἰς τὸ τέταρτον τεμάχιον ἄρτου, εἰς τὸ πέμπτον μικρὰν πτέρυγα πουλίου, καὶ εἰς τὸ ἕκτον καὶ τελευταῖον ἓν μῆλον ψητόν.

— Ὦ δυστυχία! ἐφώναξεν ἐν τῇ ἀγανακτήσει του ὁ λαίμαργος· τί γεῦμα εἶναι αὐτό!

Ἀλλ' οὐδεὶς τὸν ἤκουε, διότι εἶχον ἀφήσει αὐτὸν μόνον ἐντὸς τοῦ δωματίου. Κατ' ἀρχὰς ἀπεφάσισεν οὔτε κἂν νὰ ἐγγίσῃ τὸ ἄθλιον αὐτὸ γεῦμα· ἀλλ' ἡ πεῖνα ἀμέσως μετέβαλε τὴν ἀπόφασίν του, καὶ οὕτως ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν ἐκαθάρισε τὸ ἓν κατόπιν τοῦ ἄλλου ὅλα τὰ πινάκια.

Ὅτε δὲ μετὰ τὸ γεῦμά του ἐπαραπονεῖτο εἰς τὸν ἰατρὸν διὰ τὴν λιτότητα καὶ ἀθλιότητα τοῦ φαγητοῦ του, ὁ καθηγητὴς προσεκάλεσεν αὐτὸν νὰ διασκεδάσῃ εἰς τὸν κῆπον τῆς οἰκίας του, τὸν ὁποῖον ἰδίαις χερσὶν ἐκαλλιέργει χάριν διασκεδάσεως καὶ σωμασκίας.

Εἰς τὸν κῆπόν του ὁ ἰατρὸς προσκαλῶν τὸν Φαγόνδιον ποτὲ μὲν διὰ νὰ τῷ δείξῃ ἄνθος τι ὡραῖον ἢ φυτὸν περίεργον, ποτὲ

δὲ διὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ εἴς τινα κηπουρικὴν ἐργασίαν, κατώρθωσεν ἐπιτηδείως ὥστε ὁ Φαγόνδιος καὶ νὰ περιπατήσῃ καὶ νὰ γυμνασθῇ ἀρκούντως.

Ὅτε δὲ τὸ ἑσπέρας ἀπεσύρθη νὰ κοιμηθῇ, νέας ἀφορμὰς δυσαρεσκείας καὶ ἀπελπισίας ἔλαβεν, εὑρὼν καὶ τὸ στρῶμα τῆς κλίνης του σκληρόν, καὶ τὸ προσκέφαλόν του σκληρότερον· ἀλλ' ὁ δυστυχὴς ἔπρεπε νὰ συμμορφωθῇ μὲ τὴν σκληρὰν τύχην του, καὶ μὲ τὴν σκληρὰν κλίνην του.

Ἐν τούτοις ὁ ὕπνος, τὸν ὁποῖον ματαίως ἐπεκαλεῖτο ἐπὶ τῆς ἁπαλῆς καὶ μαλθακῆς κλίνης του εἰς τὴν Βενετίαν, ἀμέσως κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην τὸν ἐπεσκέφθη, διότι καὶ τὸν στόμαχόν του εὗρεν ἐλαφρόν, καὶ τὰ μέλη τοῦ σώματός του κουρασμένα ἀπὸ τὸ χορευτικὸν δωμάτιον καὶ ἀπὸ τὸν διασκεδαστικὸν κῆπον.

Ἐξηκολούθησε δὲ κοιμώμενος ἄνευ διακοπῆς μέχρι τῆς αὐγῆς, ὅτε περὶ τὴν ἕκτην ὥραν ὁ ἰατρὸς τὸν ἐξύπνησεν ἐπὶ λόγῳ ὅτι ἔπρεπε νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ πρὶν ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας του· τὸν ἠνάγκασε δὲ ἀμέσως νὰ ἐγερθῇ, διότι ἐκ τῶν ἀναγκαίων πρὸς θεραπείαν ἰατρικῶν, τῷ εἶπεν, ἦτο καὶ τὸ νὰ ἐγείρεται ἐνωρίς.

Τοιαύτη ἦτον ἡ καθημερινὴ θεραπεία, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπὶ ὁλόκληρον μῆνα ὑπεβλήθη. Ἐπὶ τέλους δὲ διὰ τοῦ δωματίου τῆς κολάσεως, διὰ τοῦ κήπου, διὰ τῆς ἁπλουστάτης διαίτης, καὶ διὰ τοῦ ὀλίγου ὕπνου, ἐπέτυχεν ὁ καθηγητὴς καὶ τὴν πολυσαρκίαν τοῦ ἀσθενοῦς σημαντικώτατα νὰ μετριάσῃ, καὶ ἀπὸ τοὺς πόνους του βαθμηδὸν νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ, καὶ τὸν στόμαχόν του νὰ ἐνδυναμώσῃ, καὶ τὰ μέλη τοῦ σώματός του εὐκίνητα νὰ καταστήσῃ, καὶ ἀπὸ τὸ ὀδυνηρὸν πάθος τῆς ποδαλγίας ἐντελῶς νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ.

Ἀλλὰ πρὶν ἀποχωρισθῇ ὁ καθηγητὴς τὸν Φαγόνδιον ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ νὰ τῷ ὑποσχεθῇ ὅτι, καὶ εἰς τὴν Βενετίαν μεταβαίνων, θέλει ἐξακολουθήσει νὰ τρέφεται ὀλιγαρκῶς, νὰ γυμνάζεται διὰ τοῦ περιπάτου, καὶ ἐνωρὶς νὰ ἐγείρεται ἀπὸ

τὴν κλίνην του· συγχρόνως δὲ ἐζήτησε παρὰ τοῦ Φαγονδίου νὰ καθαρίσῃ τὸ στόμα του ἀπὸ τοὺς σεσηπότας ὀδόντας του, διότι μένοντες ἤθελον βλάπτει πάντοτε καὶ τὸν στόμαχον καὶ τὴν ὑγείαν του.

Ὁ Φαγόνδιος εὐχαρίστως ὑπεσχέθη τὴν ἐξακολούθησιν τῆς αὐτῆς διαίτης, καθυπεβλήθη δὲ καὶ εἰς τὴν ὀδυνηρὰν ἐκρίζωσιν τῶν σεσηπότων ὀδόντων του, καταρώμενος τὴν λαιμαργίαν, τὴν πολυφαγίαν καὶ τὴν ἀκαθαρσίαν, αἵτινες ἐπέφεραν τὴν σῆψιν αὐτῶν. Εὐχαριστήσας δὲ καὶ ἀποχαιρετήσας τὸν σοφὸν καθηγητὴν τοῦ Παταυίου ἐπανῆλθεν ὑγιὴς, εὔθυμος καὶ εὐτυχὴς εἰς τὴν Βενετίαν.

Τὴν ἱστορίαν αὐτήν, μᾶς ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, ἤκουσα ἀπὸ τὸ ἴδιον στόμα τοῦ Φαγονδίου, τὸν ὁποῖον κατὰ πᾶσαν τριμηνίαν ἐπεσκεπτόμην εἰς Βενετίαν, διὰ νὰ τῷ πληρόνω τὸ ἐνοίκιον τῆς οἰκίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκατοίκουν, καὶ ἥτις ἦτον ἰδιοκτησία του.

Πολὺ μᾶς εὐχαρίστησεν ἡ ἱστορία τοῦ Φαγονδίου· κατ' ἀρχὰς τὸν ἐλυπήθημεν διὰ τὰ βάσανά του· ἔπειτα ἐγελάσαμεν διὰ τὸν ἐντὸς τοῦ θερμοῦ δωματίου ἀκούσιον χορόν του, καὶ ἐπὶ τέλους ἐχάρημεν διὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς ὑγείας του.

Μετά τινας δὲ ἄλλας ὁμιλίας ὁ Γεροστάθης, παρατηρήσας τὸ ὡρολόγιόν του, μᾶς εἶπεν ὅτι ἦτο καιρὸς νὰ ὑπάγῃ ἕκαστος εἰς τὴν οἰκίαν του διὰ νὰ προμελετήσῃ τὰ μαθήματά του.

Μᾶς ἐκαλονύκτισε δὲ ὁ γέρων, κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του, μὲ τὰ ἀγαπητά του *Μηδὲν ἄγαν* καὶ *Πᾶν μέτρον ἄριστον*, προσθέσας ὅτι ἂν ἐνθυμώμεθα πάντοτε τὰ χρυσᾶ αὐτὰ παραγγέλματα, οὔτε τὰς νύκτας, οὔτε τὰς ἡμέρας τοῦ ποδαλγοῦ Φαγονδίου θέλομεν ποτὲ ὑποφέρει. Οἱ τελευταῖοι δὲ λόγοι τοῦ Γεροστάθου κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἦσαν οἱ ἀκόλουθοι.

« *Ἡ ἐγκράτεια μᾶς δίδει καὶ ὑγείαν κ' εὐτυχίαν·*
» *Ἡδονὰς ἡ ἀκρασία, πλὴν συγχρόνως ἀτιμίαν,*
» *Ἀσθενείας, καὶ πτωχείαν ! »*

Κ.

Η ΑΔΕΛΦΗ ΤΗΣ ΜΑΝΙΑΣ.

« Οὐκ ἂν μεθύσκοιτό τις, εἰ ὀρῴη
τοὺς μεθύσκοντας οἷα ποιοῦσιν. »
(Ἀναχάρσιδος.)

Μετα τὸ μεσημέριον Κυριακῆς τινος μᾶς ἐπροσκάλεσεν ὁ Γεροστάθης εἰς τὴν οἰκίαν του διὰ νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς πλησιόχωρον τῆς κωμοπόλεως πεδιάδα, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ μᾶς δείξῃ νέον γυμναστικὸν παιγνίδιον, τὸ ὁποῖον ὠνόμαζε *Σκλαβάκια*.

Περίεργοι νὰ μάθωμεν τὸ νέον αὐτὸ παιγνίδιον, προθύμως ὑπηκούσαμεν εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ ἀγαθοῦ γέροντος· καὶ κατὰ τὴν ὁρισθεῖσαν ὥραν παρευρεθέντες ὅλοι οἱ μικροὶ φίλοι του εἰς τὴν οἰκίαν του, ἐκινήσαμεν ἔχοντες αὐτὸν ἐπὶ κεφαλῆς.

Πλησιάζοντες νὰ διαβῶμεν ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας Ἀθανασούλα τινός, κατοίκου τῆς κωμοπόλεως, παρετηρήσαμεν κόσμον πολὺν συνηγμένον ἐνώπιον αὐτῆς.

— Τί θέλει αὐτὸς ὁ κόσμος; ἠρώτησεν ὁ Γεροστάθης γέροντά τινα ἐρχόμενον ἐκ τοῦ πλήθους. — Μεγάλη δυστυχία! ἀπεκρίθη τεταραγμένος ὁ γέρων· φονικόν! φονικόν!

Ἔντρομος τότε ὁ Γεροστάθης ἐζήτησεν ἐξηγήσεις· ὁ δὲ γέρων μᾶς εἶπεν·

ΔΥΣΤΥΧΙΑ ΤΟΥ ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΑ.

— Ὁ Ἀθανασούλας εἶχε συμπόσιον σήμερον, ἑορτάζων τοὺς γάμους τῆς ἀδελφῆς του. Γνωρίζετε πόσον καλὸς καὶ ἄξιος εἶναι αὐτὸς ὁ νέος, καὶ πόσον ἀγγελικὴν καρδίαν ἔχει πρὸς ὅλους, καὶ μάλιστα πρὸς τὴν ἀδελφὴν καὶ τὸν γαμβρόν του. Ἀλλὰ τὸ κρασίον ἔπνιξεν ὅλα τὰ προτερήματά του.

Φαίνεται ὅτι εἰς τὸ συμπόσιον ἔπιε περισσότερον τοῦ πρέποντος· ἐμέθυσε λοιπὸν ὁ δυστυχής, ἔχασε τὰ λογικά του, καὶ νομίσας ἐν τῷ μέσῳ τῆς μέθης του ὅτι ὁ καλὸς γαμβρός του τὸν ἐπεριγέλασεν, ἤναψε κατ' αὐτοῦ, καὶ ἁρπάσας ἓν μαχαίριον ἔτρεξε νὰ τὸ ἐμπήξῃ εἰς τὸ στῆθος τοῦ γαμβροῦ του. Ἀλλὰ τὸ χέριόν του ἔτρεμεν· ἐπρόφθασαν δὲ καί τινες νὰ τὸν ἐμποδίσωσι, καὶ τοιουτοτρόπως ἀντὶ νὰ φονεύσῃ, ἐπλήγωσε μόνον τὸν γαμβρόν του.

Ὁ Θεὸς νὰ λυπηθῇ τὴν ἀδελφήν του, καὶ νὰ ἦναι παραστικὴ ἡ πληγὴ τοῦ ἀνδρός της! Ὁ Θεὸς νὰ φωτίσῃ καὶ τὸν Ἀθανασούλαν καὶ ὅλους τοὺς νέους ν' ἀπέχωσιν ἀπὸ τὸ ἐπικίνδυνον κρασίον!

Κατηφὴς ὁ Γεροστάθης ἤκουσε τὴν διήγησιν ταύτην· καὶ ἐκεῖνος μὲν συλλογιζόμενος, ἡμεῖς δὲ σιωπηλοὶ ἐξηκολουθήσαμεν προχωροῦντες πρὸς τὴν πεδιάδα.

Ὁ συμμαθητής μας Ἰωάννης ἐνθυμήθη τότε ὅτι τὸ πρῶτον Ἑλληνικὸν μάθημά μας ἔλεγεν ὅτι *ἡ μέθη εἶναι μικρὰ τρέλλα.* Ἡ δὲ παρατήρησις αὕτη, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Ἰωάννης ἔλυσε τὴν γενικὴν σιωπήν μας, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Γεροστάθην νὰ μᾶς εἴπῃ τὰ ἀκόλουθα·

— Ὄχι μικρά, ἀλλὰ μεγάλη μανία εἶναι ἡ μέθη, ἀγαπητά μου παιδία, καὶ πολὺ χειροτέρα τῆς μανίας! Ὁ μανιακὸς εἶναι ἀξιολύπητος, διότι χωρὶς νὰ θέλῃ ὁ δυστυχὴς ἔχασε τὰς φρένας του· ἀλλ' ὁ μεθυσμένος εἶναι ἀξιοκαταφρόνητος, διότι *θέλων* χάνει τὸ λογικόν του, καὶ οὕτως ἑκουσίως μεταβάλλεται διὰ τῆς μέθης εἰς ζῶον ἄλογον καὶ ἄγριον, ἐπικίνδυνον καὶ εἰς τὸν ἑαυτόν του καὶ εἰς τοὺς ἄλλους.

Ο ΠΙΤΤΑΚΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΘΗΣ.

Ὁ Πιττακὸς ὁ Μιτυληναῖος, εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ Σοφῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροσάθης, μεταξὺ τῶν ἄλλων νόμων, τοὺς ὁποίους ἔθεσεν εἰς τὴν πατρίδα του Μιτυλήνην ἐπ' ἀγαθῷ τῶν συμπολιτῶν του, διέταξε προσέτι νὰ τιμω-

ρῶνται μὲ διπλῆν ποινὴν ὅσοι πράττουν ἐγκλήματα ὄντες μεθυσμένοι.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ νόμοι δὲν ὠφελοῦν, ἂν δὲν ἐπικυρόνωνται ἀπὸ τὸ καλὸν παράδειγμα τῶν νομοθετῶν καὶ τῶν ἀρχόντων, ὁ Πιττακὸς δὲν ἔπινε παρὰ καθαρὸν ὕδωρ, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ὑγιέστερον καὶ ἀθωότερον ποτόν, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ τὸ ἀφθονώτερον ἀφ' ὅσα ἐχάρισεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Συνήθως καὶ τὸ ὀλέθριον πάθος τῆς μέθης, μᾶς εἶπεν ὁ Γεροστάθης, εἶναι ἓν ἀπὸ τὰ πολλὰ δύσμορφα τέκνα τῆς ἀργίας καὶ ὀκνηρίας. Ὁ ὀκνηρὸς καὶ ἀργός, ὅστις οὔτε τὸ σῶμά του ἐσυνείθισε νὰ ἐνασχολῇ εἰς ἐργασίαν τινὰ, οὔτε τὸν νοῦν του νὰ προσηλόνῃ εἰς ἀνάγνωσιν ἢ ἄλλην διανοητικὴν ἐργασίαν, συχνάκις καταφεύγει πρὸς διασκέδασιν τῆς ἀργίας του εἰς τὴν οἰνοποσίαν, καὶ ἐπομένως εἰς τὴν μέθην καὶ εἰς τὰ ἐγκλήματα. Δι' αὐτὸ συνήθως εἰς τὰς *ἑορτὰς* καὶ τὰς *πανηγύρεις*, ὅτε οἱ ἄνθρωποι παραδιδόμενοι εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἀργίας ζητοῦν διασκεδάσεις, συμβαίνουν αἱ περισσότεραι μέθαι καὶ τὰ περισσότερα ἐγκλήματα.

Ο ΜΩΑΜΕΘ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΟΙΝΟΠΟΣΙΑΣ.

Λέγεται ὅτι ὁ Μωάμεθ, ὁ προφήτης τῶν Τούρκων, διαβὰς ἡμέραν τινα *ἑορτάσιμον* ἀπὸ χωρίον, ἴδεν ὅλους τοὺς κατοίκους συνηθροισμένους εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ χωρίου, συνευθυμοῦντας, τρώγοντας, καὶ πίνοντας, καὶ χορεύοντας. Ἀλλ' ἐπανελθὼν τὴν ἐπιοῦσαν εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον, παρετήρησεν αὐτὸ ἐρημωμένον, τὴν δὲ πλατεῖαν γέμουσαν πτωμάτων ἀνδρῶν, γυναικῶν, γερόντων καὶ παιδίων. Ἐπληροφορήθη δὲ ὅτι κατὰ τὴν προτεραίαν ἡ εὐθυμία ἔφερε τοὺς πλείστους εἰς μέθην, ἡ μέθη εἰς ὕβρεις, αἱ ὕβρεις εἰς χειρονομίας, καὶ αἱ χειρονομίαι εἰς συμπλοκὴν ἔνοπλον, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ περισσότεροι τῶν κατοίκων κατεσφάγησαν.

Ἐκ τοῦ περιστατικοῦ δὲ τούτου λέγεται ὅτι ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ ἐμποδίσῃ διὰ τοῦ Κορανίου του εἰς τοὺς πιστούς του

τὴν οἰνοποσίαν, ἐπὶ ποινῇ ἀποκλεισμοῦ ἀπὸ τὸν Τουρκικὸν παράδεισον.

Ἀλλὰ τί ὠφελοῦν αἱ ἀπαγορεύσεις καὶ αἱ ποιναί, ἐξηκολούθησεν ὁ Γεροστάθης, ὅταν οἱ γονεῖς, οἱ διδάσκαλοι, οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ νομοθέται δὲν φροντίζωσι ν' ἀπομακρύνωσιν ἐγκαίρως τὰς αἰτίας τῶν κακῶν, καὶ νὰ ἐκριζόνωσι τὰς πρώτας ρίζας αὐτῶν;

Προσέχετε σεῖς, ἀγαπητά μου παιδία, ν' ἀποφεύγετε πάντοτε τὰς αἰτίας καὶ τὰς ἀφορμὰς τῶν κακιῶν. Ἐὰν δέ, ὃ μὴ γένοιτο, συναισθανθῆτε ποτὲ ὅτι κακόν τι ἢ ἐλάττωμα ἤρχισε νὰ ριζόνῃ εἰς τὸ σῶμα ἢ τὴν ψυχήν σας, προσπαθήσατε ἀμέσως νὰ ἐκριζώσετε αὐτό, πρὶν ἡ δυναμώσῃ ἡ ρίζα του· ἂν εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν τὸ προσέξετε, ἀλλ' ἀφήσετε νὰ κάμῃ δυνατὰς καὶ βαθείας τὰς ρίζας, πικρὰ θέλετε μετανοήσει μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ τὸ ἐκριζώσετε.

ΤΑ ΣΚΛΑΒΑΚΙΑ.

Ὅτε εἰς τὴν πεδιάδα ἐφθάσαμεν, ἠρχίσαμεν νὰ ζητῶμεν παρὰ τοῦ Γεροστάθου τὰ *Σκλαβάκια*.

Ὁ Γεροστάθης μᾶς ἐδιαίρεσε τότε εἰς δύο ἰσάριθμα τάγματα. Ἐπὶ κεφαλῆς ἑκάστου τάγματος ἐδιόρισεν ἀρχηγοὺς τοὺς δύο μεγαλητέρους ἐκ τῶν συμμαθητῶν μας. Ἐτοποθέτησεν ἑπομένως τὸ ἓν τάγμα ἀντικρὺ τοῦ ἄλλου εἰς ἀπόστασιν πεντήκοντα ἢ ἑξήκοντα ποδῶν. Ἔψωσεν εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν στρατοπέδων αὐτῶν ἀνὰ ἓν μανδύλιον ὡς σημαίαν. Ἔπειτα δὲ μᾶς ἐξήγησε πῶς οἱ μὲν καταδιώκουν τοὺς ἄλλους, πῶς γίνονται οἱ αἰχμάλωτοι, καὶ πῶς οἱ σύντροφοί των χρεωστοῦν νὰ ἐλευθερόνωσιν αὐτούς.

Δὲν ἐβραδύναμεν δὲ πολὺ νὰ οἰκειωθῶμεν μὲ τὰ *Σκλαβάκια*, τὰ ὁποῖα εἰς ἄκρον μᾶς ἤρεσαν, διότι καὶ ζωηρότατα ἦσαν, καὶ τὴν φιλοτιμίαν ἑκάστου διηρέθιζον.

— Παρατηρεῖτε, μᾶς εἶπεν ὁ γέρων, τὰ *Σκλαβάκια* εἶναι εἶδος μάχης, ἥτις γίνεται ὄχι δι' ὅπλων, ἀλλὰ διὰ τοῦ δρόμου,

ὅστις γυμνάζει τὸ σῶμα εἰς τὴν εὐκινησίαν. Αὐτὰ ἐξασκοῦν καὶ τὴν προσοχὴν εἰς τὰς διαφόρους κινήσεις τῶν φίλων καὶ τῶν ἐχθρῶν· διὰ τῆς αἰχμαλωσίας δὲ τιμωροῦν τοὺς βραδυκινήτους. Πρὸ πάντων δὲ ἐπιβάλλουν τὸ ἱερὸν χρέος τοῦ νὰ ὑπερασπιζώμεθα τοὺς καταδιωκομένους ὁμογενεῖς καὶ φίλους, καὶ διδάσκουν τοὺς ἐλευθέρους ὅτι πρέπει ν' ἀγωνίζωνται πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν σκλάβων ἀδελφῶν των.

Ο ΜΟΝΟΦΘΑΛΜΟΣ ΤΡΕΜΟΓΙΑΝΝΗΣ.

Ὅτε μετὰ τὰ *Σκλαβάκια* ἐπεστρέφαμεν εἰς τὴν κωμόπολιν, ὁ Γεροστάθης εἶχε διακρίνει μακρόθεν βαδίζοντα πρὸς τὴν κωμόπολιν ἐπαίτην τινά, Τρεμογιάννην καλούμενον· καὶ αὐτὸς τὸν ἐνθύμισε τοὺς μεθυσμένους Εἵλωτας. Ὅτε δὲ προχωροῦντες ἐφθάσαμεν τὸν Τρεμογιάννην, μᾶς εἶπε.—Τὰ παιδία τῆς Σπάρτης ἐβδελύττοντο τὴν οἰνοποσίαν, βλέποντα τοὺς μεθυσμένους Εἵλωτας· παρατηρήσατε καὶ σεῖς τὸν Εἵλωτα τοῦτον, καὶ θαυμάσατε τὰ κατορθώματα τῆς οἰνοποσίας καὶ τῆς μέθης.

Καὶ τωόντι ἐλεεινὴ ἦτον ἡ θέα τοῦ Τρεμογιάννη· δὲν ἦτο γέρων, ἀλλ' ἡ μέθη εἶχε καταντήσει αὐτὸν ἐσχατόγηρον, ἰσχνὸν καὶ ἀδύνατον· εἶχε δὲ κυρτωμένον τὸ σῶμα καὶ ῥυτιδωμένον τὸ πρόσωπον· ἐπεριπάτει μετὰ μεγίστης δυσκολίας, καὶ κρατῶν βακτηρίαν ἐπροσπάθει δι' αὐτῆς νὰ βοηθῇ τοὺς κλονιζομένους πόδας του. Ἡ κεφαλή του, αἱ χεῖρες, τὰ δάκτυλα καὶ ὅλον ἐν γένει τὸ σῶμά του ἔτρεμον ἀδιακόπως· ἡ μύτη του ἦτο κατακόκκινος· φλογισμένος ἐπίσης καὶ διηνεκῶς δακρύων ἐφαίνετο καὶ ὁ ἕτερος τῶν ὀφθαλμῶν του, διότι τὸν ἄλλον εἶχε χάσει ὡς ἐκ τῆς μέθης του, πεσὼν ποτὲ ἐπὶ λίθων· ἔχων δὲ πάντοτε ἀνοικτὸν τὸ στόμα ἐπαρουσίαζεν ἐπὶ τοῦ ἐλεεινοῦ του προσώπου τὸν ἀποτρόπαιον γέλωτα τῆς ἠλιθιότητος.

Ὁ Τρεμογιάννης, ἅμα ἰδὼν τὸν Γεροστάθην, ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ χρήματα. — Τί τὰ θέλεις; τὸν ἠρώτησε, διὰ νὰ πίῃς

πάλιν;—Τί νὰ κάμω; ἀπεκρίθη ὁ Τρεμογιάννης, μ' ἐκυρίευσεν, ἀνάθεμά το! καὶ ὅσον πίνω, τόσον θέλω!

Εἰς μάτην ὁ Γεροστάθης μὲ τὴν συνήθη ἀγαθότητά του ὑπενθύμισεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀξιοθρήνητον κατάστασίν του· εἰς μάτην τῷ ὑπεσχέθη νὰ τὸν τρέφῃ, ἂν ἀφήσῃ τὸ κρασίον. Ὁ Τρεμογιάννης ἐπέμενε ζητῶν χρήματα· καὶ ἐπειδὴ ὁ Γεροστάθης ἠρνήθη νὰ τῷ δώσῃ, ἤρχισε νὰ προφέρῃ λόγια ἀσυνάρτητα, ἀναμεμιγμένα μὲ ὕβρεις καὶ βλασφημίας.

— Ἀπελπισία! εἶπεν ὁ Γεροστάθης, καὶ ἐπροχώρησεν ἀκολουθούμενος παρ' ἡμῶν. *Ὅσον πίνει, τόσον θέλει!* ἔχει δίκαιον! Αὐτὸς εἶναι ὁ νόμος ὅλων τῶν κακιῶν καὶ ἐλαττωμάτων! ἐὰν δὲν καταστραφῶσιν εἰς τὴν γένεσίν των, προχωροῦν καὶ καθ' ἡμέραν αὐξάνουν μὲ περισσοτέραν ὁρμήν· ἀπαράλλακτα καθὼς ὅταν ἀφήσῃς ἀπὸ ὑψηλὴν θέσιν σῶμα βαρὺ, ὅσον περισσότερον προχωρεῖ πρὸς τὴν γῆν, τόσον περισσότερον αὐξάνει ἡ ὁρμὴ τῆς ταχύτητός του.

Ὁ ἐπαίτης Τρεμογιάννης, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Γεροστάθης, ἦτον υἱὸς εὐκαταστάτου προεστῶτος τοῦ Ζαγορίου. Εἰς τὸ σχολεῖόν του ἐσχετίσθη μέ τινας νέους μεγαλητέρους του, τῶν ὁποίων ὅμως τὴν διαγωγὴν δὲν ἐφρόντισε νὰ πληροφορηθῇ πρὶν ἢ σχετισθῇ· ἐλεύθερος δὲ πάσης ἐπιτηρήσεως ἐξηκολούθει τὰς σχέσεις του μετ' αὐτῶν, τοὺς ὁποίους ὡς μικρότερος ἐπροσπάθει νὰ μιμῆται. Ἤρχισε λοιπὸν καὶ νὰ καπνίζῃ καὶ νὰ πίνῃ κρασίον ὡς ἐκεῖνοι, μὴ συλλογιζόμενος ὅτι τοιουτοτρόπως καὶ τὰ πατρικά του χρήματα ἀδίκως καὶ ἀνωφελῶς διεσκόρπιζε, καὶ εἰς τὸν ὀλέθριον κατήφορον τῆς μέθης διὰ τῆς οἰνοποσίας εἰσήρχετο.

Κατ' ἀρχὰς τὸ κάπνισμα ἐσκότιζε τὸν ἐγκέφαλόν του, τὸ δὲ κρασίον, ξυνίζον τὸ στόμα του, ἐδυσαρέστει αὐτόν· ἀλλ' αἱ εἰδοποιήσεις αὗται δὲν τὸν κατέπεισαν νὰ τὰ παραιτήσῃ· ἀπ' ἐναντίας ἐπέμενε, διὰ νὰ μὴ φανῇ κατώτερος ἀπὸ τοὺς μεγαλητέρους καὶ κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ κατὰ τὴν κακοήθειαν συντρόφους του.

Βαθμηδὸν δὲ κατήντησε μέθυσος, καὶ ὅλως ἀνίκανος δι' ὁποιανδήποτε ἐργασίαν καὶ ἐνασχόλησιν. Ἐντὸς ὀλίγων χρόνων κατερρόφησε διὰ τοῦ οἴνου, καὶ κατέκαυσεν εἰς καπνὸν ὁλόκληρον τὴν πατρικήν του περιουσίαν. Τὸ δὲ ἀρχοντόπουλον τοῦ Ζαγορίου μετεβλήθη τοιουτοτρόπως εἰς ἐπαίτην ρακενδύτην καὶ μέθυσον. Ὁ ποτὲ ὑγιὴς καὶ νουνεχὴς Ἰωάννης κατήντησεν οὕτω Τρεμογιάννης, μονόφθαλμος, ἄνευ ὑγείας καὶ ἄνευ νοός. Ἡ οἰνοποσία καὶ ἡ μέθη κατέστρεψαν τὴν ὑγείαν του, τὸν ἐτύφλωσαν, καὶ παρέλυσαν τὸν ἐγκέφαλον καὶ ὁλόκληρον τὸ νευρικὸν σύστημά του· ὥστε καὶ ἠλίθιος καὶ μωρὸς ἀποκατέστη, καὶ εἰς τὴν τρομερὰν ἀσθένειαν, τὴν ὀνομαζομένην *μανίαν τρέμουσαν* ὑπέκυψεν ὁ δυστυχής!

Μετὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς οὐδὲν ἄλλο μᾶς ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, ὢν βέβαιος ὅτι ἡ θέα τοῦ Τρεμογιάννη καὶ ἡ ἱστορία αὐτοῦ μᾶς ἐπροξένησαν φρίκην κατὰ τῆς οἰνοποσίας.

Ἀπεχωρίσθημεν δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην διὰ τῶν ἀκολούθων περὶ μέθης στίχων·

« *Κόρη τῆς Οἰνοποσίας,*
» *Ἀδελφὴ δὲ τῆς Μανίας*
» *Εἶν' ἡ Μέθη ἡ τυφλή,*
» *Ἥτις εἰς τὴν ἀτιμίαν,*
» *Καὶ εἰς πᾶσαν δυστυχίαν*
» *Τοὺς πιστούς της ὁδηγεῖ.* »

Α.

Ο ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΣ ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ.

« Ἐν ὀργῇ μήτε τί λέγειν μήτε πράσσειν. »
(Πυθαγόρου.)

Πολλάκις ὁ Γεροστάθης ἐπεσκέπτετο τὰς παραδόσεις τοῦ σχολείου μας, καὶ μετὰ προσοχῆς ἠκροάζετο καὶ τοὺς διδασκάλους παραδίδοντας, καὶ τοὺς μαθητὰς ἐξεταζομένους. Διὰ τῶν ἐπισκέψεών του δὲ αὐτῶν τοὺς μὲν ἐνεθάρρυνε, τοὺς δὲ ἐφιλοτίμει.

Ἡμέραν τινὰ μᾶς ἐπεσκέφθη καθ' ἣν ὥραν ἤρχιζε τὸ μάθημα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας.

Ὁ διδάσκαλος ἔσυρε, κατὰ τὸ σύνηθες, κλῆρον, καὶ ὁ κλῆρος, ἐνθυμοῦμαι, ἔπεσεν εἰς ἐμέ.

Ἐπρόκειτο νὰ ἐκθέσω τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος·

— Ἐμπρός, λογιώτατε, μὲ εἶπεν ὁ διδάσκαλος, εἰπέ μας τὰ περὶ τῆς ναυμαχίας τῆς Σαλαμῖνος· ἀπεκρίθην δὲ καθ' ὅσον ἐνθυμοῦμαι τὰ ἑξῆς.

Ο ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΑΛΑΜΙΝΑ.

Ἀφοῦ διὰ τῆς προδοσίας τοῦ Ἐφιάλτου ἠμπόρεσεν ὁ Ξέρξης νὰ διαβῇ τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν, ἐπροχώρησεν ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν ἀναριθμήτων στρατῶν του λεηλατῶν καὶ καταστρέφων βαρβαρικῶς τὰ πάντα.

Οἱ Ἀθηναῖοι τότε ἐξέλεξαν στρατηγὸν τὸν συμπολίτην των Θεμιστοκλέα.

Ὁ Θεμιστοκλῆς ἐνόμιζεν ὅτι πολὺ εὐκολώτερον ἦτο νὰ σωθῶσι διὰ τῶν πλοίων, καὶ νὰ νικήσωσι τὸν ἐχθρὸν κατὰ θάλασσαν, ἐκλέγοντες θέσιν κατάλληλον πρὸς ναυμαχίαν, παρὰ ν' ἀντισταθῶσι κατὰ ξηρὰν εἰς τοὺς ἀπειραρίθμους στρατοὺς τοῦ Ξέρξου. Ὅθεν κατέπεισε τοὺς συμπολίτας του νὰ ἐγκα-

ταλείψωσι τὰς Ἀθήνας εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ τὰς μὲν γυναῖκας, τοὺς γέροντας καὶ τὰ παιδία των ν' ἀποστείλωσιν εἰς τὴν Τροιζῆνα, πόλιν τῆς Πελοποννήσου, ὅλοι δὲ οἱ ἱκανοὶ πρὸς πόλεμον νὰ ἔμβωσιν εἰς τὰ πολεμικά των πλοῖα.

Ὁ προνοητικὸς Θεμιστοκλῆς δὲν εἶχε θεωρήσει τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος ὡς τὸ τέλος τοῦ Περσικοῦ πολέμου, ἀλλ' ὡς ἀρχὴν νέων ἀγώνων· καὶ δι' αὐτὸ ἔκτοτε εἶχε καταπείσει τοὺς Ἀθηναίους, ἀντὶ νὰ διανέμωνται τὰ ἀργύρια, τὰ ὁποῖα ἀπὸ τὸ μεταλλεῖον τοῦ Λαυρίου ἐλάμβανον, νὰ ἐξοδεύωσιν αὐτὰ πρὸς κατασκευὴν πολεμικῶν πλοίων.

Τοιουτοτρόπως ἡ πατρίς του κατὰ τὴν κρίσιμον αὐτὴν ὥραν εἶχεν ἕτοιμα διακόσια πολεμικὰ πλοῖα, εἰς τὰ ὁποῖα εἰσελθόντες ὅλοι οἱ ἱκανοὶ πρὸς πόλεμον Ἀθηναῖοι, ὡδηγήθησαν ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους εἰς τὸ στενὸν τῆς θαλάσσης, τὸ μεταξὺ τῆς νήσου Σαλαμῖνος καὶ Ἀττικῆς.

Εἰς τὸ στενὸν αὐτὸ ἔτυχε τότε προσωρμισμένος καὶ ὁ στόλος τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὑπὸ τὸν ναύαρχον τῆς Σπάρτης Εὐρυβιάδην.

Ὁ Ξέρξης ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ μεγάλου στρατοῦ του προχωρῶν ἀπὸ τὰς Θερμοπύλας ἔφθασεν ἐπὶ τέλους μέχρι τῶν Ἀθηνῶν, τὰς ὁποίας, εὑρὼν ἐρήμους κατοίκων καὶ ἄνευ τινὸς ὑπερασπίσεως, κατέκαυσε καὶ κατέστρεψε. Συγχρόνως δὲ ὁ μέγας στόλος του, παραπλεύσας τὰ παράλια τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, ἔφθασεν εἰς τὸ Φάληρον, λιμένα τῶν Ἀθηνῶν.

Τότε ὁ Εὐρυβιάδης καὶ οἱ ἄλλοι ἐσχεδίαζον ν' ἀναχωρήσωσι μετὰ τῶν πλοίων των ἀπὸ τὴν Σαλαμῖνα εἰς τὸν Ἰσθμὸν τῆς Πελοποννήσου.

Ἀλλ' ὁ Θεμιστοκλῆς, προβλέπων ὅτι εἰς τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν τοῦ Ἰσθμοῦ οἱ Πέρσαι μὲ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα πλοῖά των εὐκόλως ἠμποροῦν νὰ περιζώσωσι καὶ καταστρέψωσι τὰ μικρὰ καὶ ὀλίγα πλοῖα τῶν Ἑλλήνων, ἐπροσπάθει εἰς ἓν πολεμικὸν συμβούλιον, συγκροτηθὲν εἰς Σαλαμῖνα, νὰ καταπείσῃ

τὸν Εὐρυβιάδην καὶ τοὺς λοιποὺς ἀρχηγοὺς ὅτι ἐσύμφερε νὰ μένωσιν εἰς τὸ στενὸν τῆς Σαλαμῖνος.

Εἰς τὸ πολεμικὸν αὐτὸ συμβούλιον, παροξυνθεὶς ὁ Εὐρυβιάδης κατὰ τοῦ Θεμιστοκλέους, ὕψωσεν αὐθαδῶς τὴν βακτηρίαν του διὰ νὰ κτυπήσῃ αὐτόν· ἀλλ' ὁ Θεμιστοκλῆς χωρὶς νὰ ταραχθῇ εἶπε·—« *Πάταξον μέν, ἄκουσον δέ.* »

Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠμπόρεσεν ὁ Θεμιστοκλῆς διὰ τῶν λόγων του νὰ καταπείσῃ τὸν Εὐρυβιάδην καὶ τοὺς ἄλλους νὰ ναυμαχήσωσιν εἰς τὸ στενὸν τῆς Σαλαμῖνος, κατέφυγεν εἰς τὸ ἀκόλουθον στρατήγημα.

Ἐμήνυσε κρυφίως τὸν Ξέρξην ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς στόλος σκοπεύει ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸ στενὸν, καὶ ἑπομένως νὰ ἐπισπεύσῃ νὰ τὸν ἀποκλείσῃ ἐκεῖ διὰ τῶν πλοίων του, πρὶν προφθάσῃ νὰ διαφύγῃ.

Ὁ Ξέρξης ἐπίστευσε, νομίσας ὅτι καὶ ὁ μέγας Θεμιστοκλῆς ἦτον ἄλλος Ἐφιάλτης. Ἀμέσως λοιπὸν διατάττει τοὺς στόλους του ν' ἀποκλείσωσι τὰ στενὰ τῆς Σαλαμῖνος, καὶ νὰ κατασρέψωσι τὸν Ἑλληνικὸν στόλον.

Πᾶν ὅ,τι προΐδεν ὁ μεγαλόνους Θεμιστοκλῆς ἐπαλήθευσεν. Ὁ ἐχθρικὸς στόλος δὲν ἠμπόρεσε νὰ ἐπιπέσῃ ὅλως συγχρόνως κατὰ τῶν Ἑλλήνων, διότι μόνον ὀλίγα πλοῖα ἐχώρουν εἰς τὰ στενά. Τὰ πλοῖα αὐτὰ, ἅμα παρουσιαζόμενα, εὐκόλως κατεστρέφοντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων· ἄλλα δὲ τότε ἐλάμβανον τὴν θέσιν τῶν καταστραφέντων· ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἐπίσης κατεστρέφοντο. Οὕτω δὲ ἡ ναυμαχία ἐτελείωσε διὰ τῆς καταστροφῆς τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, διὰ τῆς αἰσχρᾶς φυγῆς τῶν διασωθέντων, καὶ διὰ τῆς καταδιώξεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν νικηφόρων Ἑλλήνων.

Ὁ ὑπερήφανος βασιλεὺς τῆς Περσίας Ξέρξης εἶχε στήσει ὑψηλὸν θρόνον εἰς τὸ παράλιον τῆς Ἀττικῆς, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐθεώρει τὴν ναυμαχίαν· ἀλλ' ὅτε ἀντὶ τῆς καταστροφῆς τῶν Ἑλλήνων ἴδε τὴν αἰσχρὰν ἧτταν καὶ τὴν αἰσχροτέραν φυγὴν τοῦ μεγάλου στόλου του, ἀπηλπισμένος καὶ ἔντρομος ἀνεχώρησε καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἀσίαν.

Τοιουτοτρόπως ὁ Θεμιστοκλῆς ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα ὅλην κατὰ τὴν ἔνδοξον αὐτὴν ναυμαχίαν, ἥτις ἔλαβε χώραν περὶ τὰ τετρακόσια ὀγδοήκοντα ἔτη πρὸ Χριστοῦ, δηλαδὴ δέκα ἔτη μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος.

Ὅτε ἐτελείωσα τὴν διήγησιν ταύτην, ὁ Γεροστάθης, ὅστις μετὰ προσοχῆς μὲ ἠκροάζετο, κινῶν ἐνίοτε τὴν φαλακρὰν κεφαλήν του πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῶν λόγων μου καὶ πρὸς ἐνθάρρυνσίν μου, ἐζήτησε τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ διδασκάλου νὰ μὲ ἀποτείνῃ ἐρώτησίν τινα· λαβὼν δὲ τὴν ἄδειαν, μὲ ἠρώτησε·

— Ποῖον προτέρημα τοῦ Θεμιστοκλέους νομίζεις ὅτι ἐπέφερε τὴν νίκην τῆς Σαλαμῖνος, καὶ ἑπομένως τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος;

Συλλογισθεὶς ὀλίγον ἀπήντησα ὅτι *ἡ φρόνησις* τοῦ Θεμιστοκλέους κατώρθωσε τὴν νίκην αὐτήν.

— Καὶ πῶς ἔδειξε τὴν φρόνησίν του αὐτήν; ἐπρόσθεσε·

— Προετοιμάσας ἐγκαίρως τὰ διακόσια πλοῖα, ἀπεκρίθην, ἀφήσας τὰς Ἀθήνας καὶ προτιμήσας τὴν θάλασσαν, καὶ ἐπὶ τέλους ἐκλέξας τὸ στενὸν τῆς Σαλαμῖνος διὰ τὴν ναυμαχίαν.

— Ὅλ' αὐτὰ φρόνιμα καὶ καλά, μὲ εἶπεν· ἀλλὰ δὲν νομίζεις ὅτι ὅλ' αὐτὰ ἤθελον ἀποβῆ μάταια, ἂν ὁ Θεμιστοκλῆς ἐθύμονε, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Εὐρυβιάδης ὀργισθεὶς ὕψωσε τὴν βακτηρίαν διὰ νὰ τὸν κτυπήσῃ;

— Καὶ διατί; εἶπα πρὸς τὸν Γεροστάθην.—Αὐτὸς δὲ μοὶ ἀπεκρίθη τὰ ἑξῆς·

— Ἂν ὁ Θεμιστοκλῆς ἦτον ὀργίλος, καὶ ἀντὶ νὰ κυριεύῃ τὸν θυμόν του ἐκυριεύετο ἀπὸ τὸ πάθος αὐτό, ἂν ἡ φρόνησίς του καὶ ἡ ἀγάπη τῆς πατρίδος του δὲν κατεπράϋνον τὸν θυμόν, τὸν ὁποῖον φυσικὰ διήγειρεν εἰς τὴν ψυχήν του ἡ αὐθάδεια καὶ τὸ ἄτοπον κίνημα τοῦ Εὐρυβιάδου, ἂν ἑπομένως ὠργίζετο καὶ ἐξήπτετο, ὡς εἶχεν ὀργισθῆ καὶ ἐξαφθῆ ὁ Εὐρυβιάδης, δὲν ἤθελεν εἰπεῖ ἀταράχως τοὺς περιφήμους ἐκείνους λόγους· «*Πάταξον μέν, ἄκουσον δέ,*» διὰ τῶν ὁποίων ἀπέδειξεν ὅτι χάριν τῆς πατρίδος ἀδιαφορεῖ περὶ τοῦ ἀτόμου του· ἀλλ' ἤθελε σύρει

καὶ αὐτὸς τὸ ξίφος του κατὰ τοῦ ναυάρχου τῶν Σπαρτιατῶν· εἰς τὴν ἔξαψιν δὲ τοῦ θυμοῦ του ἴσως ἤθελε τὸν πληγώσει, ἴσως ἤθελε τὸν φονεύσει. Οἱ Σπαρτιᾶται καὶ οἱ ἄλλοι Πελοποννήσιοι ἤθελον τότε ἐξαγριωθῆ κατὰ τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τῶν Ἀθηναίων, λησμονοῦντες δὲ ἐν τῇ ἀγανακτήσει των τοὺς Πέρσας καὶ τὸν ἐπικείμενον τῆς Ἑλλάδος κίνδυνον, ἤθελον ἐκτραχηλισθῆ εἰς ἀλληλοσφαγίαν καὶ εἰς ἐμφύλιον σπαραγμόν· καὶ οὕτως, ἀντὶ νὰ καταστρέψωσιν εἰς τὴν Σαλαμῖνα τοὺς βαρβάρους, ἤθελον καταστραφῆ οἱ Ἕλληνες διὰ τῶν Ἑλλήνων· τότε δὲ οὔτε τὰ διακόσια πλοῖα τῶν Ἀθηναίων, οὔτε ἡ ἐγκατάλειψις τῆς πόλεώς των, οὔτε ἡ ἀνδρία των, οὔτε τὸ στενὸν τῆς Σαλαμῖνος ἤθελον σώσει τὴν Ἑλλάδα.

Τί λέγεις; μ' ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, δὲν φρονεῖς, φίλε, ὅτι ἂν ὁ Θεμιστοκλῆς παρωργίζετο, ἡ μὲν ἔνδοξος ναυμαχία τῆς Σαλαμῖνος δὲν ἤθελε στολίζει τὴν ἱστορίαν τῶν προγόνων μας, ἡ δὲ Ἑλλὰς ἤθελε χάσει ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν βαρβάρων τὴν ἐλευθερίαν, τὰ φῶτα καὶ τὸν πολιτισμόν της;

— Ὦ! βέβαια, ἔχετε πολὺ δίκαιον, ἀπεκρίθην, καὶ ἐκάθησα εἰς τὴν θέσιν μου. Ὁ δὲ Γεροστάθης ἐξηκολούθησε λέγων·

— Βλέπετε, ἀγαπητά μου παιδία, πόσα τρομερὰ ἀποτελέσματα δύναται νὰ ἐπιφέρῃ εἰς ὁλόκληρον ἔθνος ἑνὸς ἀτόμου στιγμιαῖος θυμός! Ὁ θυμὸς τοῦ Εὐρυβιάδου ἠδύνατο νὰ καταστρέψῃ τὴν Ἑλλάδα, ἡ δὲ πρόνοια τοῦ φρονίμου Θεμιστοκλέους ἔσωσε καὶ ἐδόξασε τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν Σαλαμῖνα. Τοιουτοτρόπως ἡ φιλοπρωτία τῶν δέκα στρατηγῶν ἠδύνατο νὰ καταστρέψῃ τὴν Ἑλληνικὴν αὐτονομίαν εἰς τὸν Μαραθῶνα, ἀλλ' ἡ μετριοφροσύνη καὶ ἀφιλοπρωτία τοῦ Ἀριστείδου ἔσωσαν αὐτὴν καὶ εἰς τὸν Μαραθῶνα, καὶ ἀκολούθως εἰς τὰς Πλαταιάς, καθὼς θέλετε ἰδεῖ ὅταν προχωρήσετε εἰς τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν.

Αἱ ἀρεταὶ λοιπὸν, καὶ ὄχι μόνον ἡ ἀνδρία καὶ τὰ ὅπλα, σώζουν τὰ ἔθνη· αἱ δὲ κακίαι καὶ τὰ πάθη καταστρέφουν καὶ ἰδιώτας, καὶ πόλεις, καὶ ἔθνη ὁλόκληρα. «*Μακάριοι οἱ*

πραεῖς ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν,» μᾶς λέγει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Μακάριος τῳόντι ἀνεφάνη καὶ ὁ πρᾷος Θεμιστοκλῆς, διότι διὰ τῆς πραότητός του ἐκληρονόμησεν ὅλην τὴν δόξαν τῆς Σαλαμῖνος.

Μετὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς τοῦ Γεροστάθου ὁ διδάσκαλος ἐξηκολούθησε τὴν παράδοσιν τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας, καὶ μᾶς ἐξέθεσε τὰ μετὰ τὴν μάχην τῆς Σαλαμῖνος.

Ὅτε δὲ ἐτελείωσε τὸ μάθημα, ὁ Γεροστάθης ἤρχισε νὰ κρυφομιλῇ μετὰ τοῦ διδασκάλου· ἀλλ' ἐκ τῆς μυστικῆς αὐτῆς ὁμιλίας δὲν ἠκούσαμεν παρὰ τοὺς τελευταίους λόγους τοῦ διδασκάλου εἰπόντος·

— Ἔχετε πολὺ δίκαιον, αὐτὸ προσπαθῶ πάντοτε, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἔτι μᾶλλον θέλω προσπαθήσει νὰ ἐκπληρώσω τὴν δικαίαν ἐπιθυμίαν σας.

Οὔτε ἐγώ, οὔτε ἄλλος τις ἐκ τῶν συμμαθητῶν μου δὲν ἐννοήσαμεν περὶ τίνος ἦτον ἡ κρυφὴ ὁμιλία τοῦ Γεροστάθου. Ἀλλὰ τώρα συμπεραίνω ὅτι ὁ ἀγαθὸς γέρων ἐπρότρεπε τὸν διδάσκαλον νὰ μὴ περιορίζεται εἰς τὴν ἁπλῆν διήγησιν τῶν συμβεβηκότων τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας, ἀλλὰ νὰ προσκαλῇ ἰδίως τὴν προσοχήν μας εἰς τὰς ἀρετὰς καὶ εἰς τὰς κακίας τῶν προγόνων μας, ὅπως μιμώμεθα τὰς πρώτας καὶ ἀποφεύγωμεν τὰς δευτέρας· ἐπὶ ἑκάστου δὲ συμβεβηκότος, ἐπὶ ἑκάστης πράξεως, ἐπὶ ἑκάστου λόγου νὰ γυμνάζῃ τὴν κρίσιν μας, καὶ νὰ μορφόνῃ τὴν καρδίαν μας.

Ταῦτα δὲ ὑποθέτω, διότι πολλάκις ἠκούσαμεν τὸν Γεροστάθην λέγοντα ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις, ὁσάκις περιορίζεται εἰς τὸ νὰ φορτόνῃ μόνον τὴν μνήμην τοῦ μαθητοῦ, χωρὶς νὰ γυμνάζῃ συγχρόνως τὴν κρίσιν του καὶ νὰ ἠθοποιῇ τὴν καρδίαν του, εἶναι ἐκπαίδευσις ἀτελεστάτη, ψευδὴς καὶ ἀθλία.

Ο ΓΕΡΟΣΤΑΘΗΣ ΚΑΙ Ο ΥΠΗΡΕΤΗΣ ΤΟΥ.

Ὅτε τὸ ἑσπέρας τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὑπήγαμεν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ καλοῦ φίλου μας, εὕρομεν τὸ δωμάτιόν του εἰς

μεγίστην ἀταξίαν. Ὁ Γεροστάθης ἵστατο κρατῶν τὰς χεῖράς του ἐντὸς λεκάνης γεμάτης ὕδατος· τὸ συνήθως κάτασπρον ἔνδυμά του ἦτο κατάμαυρον· κατερρυπωμένος ἐφαίνετο καὶ ὁ τάπης τοῦ δωματίου του· ἐπ' αὐτοῦ δὲ ἦσαν ἀτάκτως ἐρριμμένα δίσκος, ἀγγεῖον καὶ τεμάχια ποτηρίων καὶ πινακίων· κατηφὴς δὲ καὶ κατακόκκινος ὁ ὑπηρέτης του ἐπροσπάθει νὰ καθαρίσῃ τὸν τάπητα, καὶ νὰ τακτοποιήσῃ τὸ δωμάτιον.

— Ζήτω ὁ πρᾶος Θεμιστοκλῆς, ὁ σωτὴρ τῆς Ἑλλάδος! μᾶς εἶπε χαμογελῶν ὁ Γεροστάθης ἅμα μᾶς ἴδεν· ἀφοῦ ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα μὲ τὸ *πάταξον μέν, ἄκουσον δέ*, ἔσωσε καὶ ἐμὲ σήμερον ἀπὸ τὸ ἄλογον πάθος τοῦ θυμοῦ.

— Τί ἠκολούθησεν; ἠρωτήσαμεν, αὐτὸς δὲ μᾶς εἶπε·

— Πρὸ ὀλίγου μ' ἔφερεν ὁ ὑπηρέτης τὸν καφέν· ἀλλὰ τόσον ἀπρόσεκτα ἐκράτει τὸν δίσκον, ὥστε ἔπεσεν ἀπὸ τὰς χεῖράς του ἐπάνω μου· ὁ βραστὸς καφὲς κατέκαυσε τὰς χεῖράς μου, καὶ κατερρύπωσε καὶ τὰ ἐνδύματά μου καὶ τὸν τάπητα· ὅλα δὲ τὰ πινάκια καὶ ποτήρια κατεσυντρίφθησαν, ὡς βλέπετε.

Τὸ αἷμα ἀνέβη ἀμέσως εἰς τὴν κεφαλήν μου, καὶ ἤμην ἕτοιμος νὰ θυμώσω, καὶ εἰς τὸν θυμόν μου νὰ προφέρω ἴσως καὶ ἀτόπους καὶ ὑβριστικὰς λέξεις, ἴσως δὲ καὶ νὰ ξυλοκοπήσω τὸν ὑπηρέτην μου, καὶ νὰ συντρίψω οὕτω τὴν ἀθλίαν του κεφαλήν· ἀλλά, χάρις εἰς τὴν σημερινήν μου ἐπίσκεψιν εἰς τὸ σχολεῖόν σας, ἐνθυμήθην ἀμέσως τὸ « *πάταξον μέν, ἄκουσον δὲ* » τοῦ Θεμιστοκλέους, καὶ ἐφιλοτιμήθην νὰ φανῶ γνήσιος ἀπόγονός του, μιμούμενος τὴν ὑπομονὴν καὶ πραότητά του. Τοιουτοτρόπως κατώρθωσα ἀμέσως νὰ κρατήσω τὸν θυμόν μου, καὶ ἄλλο τι δὲν εἶπα εἰς τὸν Εὐρυβιάδην ὑπηρέτην μου παρὰ νὰ μὲ φέρῃ λεκάνην μὲ ψυχρὸν νερὸν, διὰ νὰ δροσίσω τὰ ζεματισμένα μου δάκτυλα.

Ο ΠΛΑΤΩΝ ΚΑΙ Ο ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ.

Τώρα ἐνθυμοῦμαι, ἐξηκολούθησεν ὁ Γεροστάθης κρατῶν πάντοτε τὰς χεῖράς του ἐντὸς τῆς λεκάνης, ὅτι παρόμοιόν τι

συνέβη καὶ εἰς τὸν Πλάτωνα. Ὁ μαθητὴς αὐτὸς τοῦ ἐναρέτου Σωκράτους, εἶχεν ὀργισθῆ ἡμέραν τινὰ κατὰ τοῦ ὑπηρέτου του· ἀλλὰ κυριεύσας τὸν θυμόν του κατώρθωσε μήτε νὰ εἴπῃ μήτε νὰ πράξῃ τι κατ' αὐτοῦ. Τοιαύτη ἦτο ἡ παραγγελία τοῦ φιλοσόφου τῆς Σάμου Πυθαγόρου, ὅστις ἐσυμβούλευε τοὺς ὀργιζομένους *μήτε νὰ λέγωσι, μήτε νὰ πράττωσί τι διαρκοῦντος τοῦ θυμοῦ των.*

Ἐνῷ δὲ ὁ Πλάτων ἐκυρίευε τὴν ὀργήν του, εἰσῆλθεν ὁ μαθητής του Ξενοκράτης· ἀποτεινόμενος δὲ πρὸς αὐτὸν, τὸν παρεκάλεσε νὰ δείρῃ αὐτὸς τὸν ὑπηρέτην του.— Καὶ διατί δὲν τὸν δέρεις σύ; ἐρωτᾷ ὁ Ξενοκράτης. — *Διότι εἶμαι θυμωμένος*, ἀπεκρίθη ὁ σοφὸς Πλάτων, ὅστις, γνωρίζων τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῆς ὀργῆς καὶ ὅλων τῶν παθῶν, κατώρθονε διὰ τῆς φρονήσεώς του καὶ αὐτὰ νὰ δαμάζῃ, καὶ τὰ ἀποτελέσματά των νὰ προλαμβάνῃ.

Ὁ θυμὸς δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν μέθην, μᾶς ἐπρόσθεσεν ὁ ἀγαθὸς γέρων. Καθὼς ἡ μέθη φθείρει τὴν ὑγείαν, οὕτω καὶ οἱ θυμώδεις διακινδυνεύουν καὶ καταστρέφουν πολλάκις καὶ τὴν ὑγείαν καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν των. Ὅσον δὲ καταφρονοῦν καὶ ἀποστρέφονται οἱ τίμιοι καὶ φιλήσυχοι τοὺς μεθύσους, ἄλλο τόσον βδελύττονται καὶ ἀποφεύγουν τοὺς ὑποκειμένους εἰς τὸ ἄλογον πάθος τοῦ θυμοῦ.

Ὅταν θυμώνῃ τις τὸ αἷμα ἀναβαίνει εἰς τὴν κεφαλήν του· ἐπομένως ὁ ἐγκέφαλός του καταπιέζεται, καὶ ὁλόκληρον τὸ νευρικόν του σύστημα παραλύει· διὰ τοῦτο τότε ἡ γλῶσσα δένεται, τὰ μέλη τρέμουν, οἱ ὀδόντες τρίζουν, οἱ ὀφθαλμοὶ ἐξογκοῦνται, ἐντὸς δὲ τῆς ἐξάψεώς του δὲν ἐξεύρει οὔτε τί πράττει, οὔτε τί λέγει, καὶ ἐξομοιούμενος μὲ τὸν μανιακὸν καὶ μεθυσμένον, χάνει, ὡς αὐτοί, τὴν χρῆσιν τοῦ λογικοῦ του, καὶ παρασύρεται εἰς λόγους καὶ πράξεις ἀνοήτους, ἐπικινδύνους καὶ ἀξιοποίνους.

Εἰς ὅσα λοιπὸν ἐγκλήματα ὑπόκειται ὁ μεθυσμένος, εἰς τὰ αὐτὰ ὑπόκειται δυστυχῶς καὶ ὁ θυμωμένος· ἐξυβρίσεις, ξυλο-

κοπήματα, πληγώσεις, φόνοι, εἶναι τὰ λυπηρὰ πραϊόντα καὶ τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς μέθης.

Μ' ἐβεβαίωσαν μάλιστα ἰατροὶ σοφοὶ, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, ὅτι ἕνεκα τοῦ ὑπερβολικοῦ θυμοῦ πολλάκις συμβαίνει καὶ τὰς φρένας του διὰ παντὸς νὰ χάσῃ τις, καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν του νὰ στερηθῇ ἀποθνήσκων ἀποπληκτικός, ἐξ αἰτίας τῆς μεγάλης συρροῆς τοῦ αἵματος, τὴν ὁποίαν ὁ θυμὸς προξενεῖ εἰς τὸν ἐγκέφαλον.

Ο ΧΩΛΟΣ ΚΟΥΤΣΟΝΙΚΑΣ.

Ἰδέτε τὸν συμμαθητήν σας Κουτσονίκαν, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Γεροστάθης· εἶναι ὁ δυστυχὴς χωλὸς κατὰ τὸν ἕνα πόδα, καὶ ὅσάκις ὁ χειμὼν εἶναι δριμύς, ὑποφέρει πόνους σφοδρούς, καὶ ὁλοκλήρους ἡμέρας μένει κατάκοιτος εἰς τὴν κλίνην του.

Ποία ἡ αἰτία ὅλων αὐτῶν τῶν δυστυχιῶν τοῦ Κουτσονίκα; ἴσως οὔτε αὐτὸς ἐνθυμεῖται τὴν αἰτίαν, οὔτε σεῖς τὴν γνωρίζετε. Ἐγὼ τὴν ἤκουσα ἀπὸ τὸν καλόν του πατέρα, καὶ θέλω σᾶς τὴν εἰπεῖ, ἂν καὶ θέλετε λυπηθῆ ὅταν τὴν μάθετε· ἀλλὰ πολλάκις καὶ αἱ λύπαι μᾶς ὠφελοῦν, ὡς τὰ πικρὰ ἰατρικά.

Ὁ Κουτσονίκας εἶχεν ἀδελφὸν μεγαλήτερον· ὅτε δὲ ἦσαν ἀμφότεροι μικροὶ, ἔπαιζον ἡμέραν τινὰ τὸν δίσκον εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας των. Ὁ Κουτσονίκας, ὡς μικρὸς καὶ ἀνόητος, ἤθελε νὰ ἐνοχλῇ τὸν ἀδελφόν του, καὶ ὑπάγων ὄπισθέν του, ὁσάκις ἐκεῖνος ἐπρόκειτο νὰ ῥίψῃ τὸν δίσκον του, ἔσπρωχνεν ἐξαίφνης τὸν βραχίονά του, διὰ ν' ἀποτυγχάνῃ ἡ βολὴ τοῦ ἀδελφοῦ του. Εἰς μάτην ὁ ἀδελφός του ἐπέπληττε τὸν μικρὸν Κουτσονίκαν ἀγανακτῶν καὶ θυμώνων· ὁ πείσμων Κουτσονίκας, ἀντὶ νὰ ἡσυχάσῃ, ἐπέμενεν ἐξάπτων ἔτι μᾶλλον τὴν ὀργὴν τοῦ ἀδελφοῦ του. Εἰς τὴν ἔξαψιν δὲ τοῦ θυμοῦ του ῥίπτει μὲ ὁρμὴν τὸν ὁποῖον ἐκράτει δίσκον κατὰ τοῦ Κουτσονίκα, τὸν κτυπᾷ, καὶ συντρίβει τὸ κόκκαλον τοῦ ποδός του.

Ἔκτοτε ὁ μὲν Κουτσονίκας ἔμεινε χωλὸς καὶ πάσχων, ὁ

δὲ ἀδελφός του, ὅστις τὸν ἠγάπα ὑπερβολικά, ἠσθένησε, καὶ μετά τινας ἡμέρας ἀπέθανε ἀπὸ φλόγωσιν τοῦ ἐγκεφάλου, τὴν ὁποίαν, καθὼς εἶπον οἱ ἰατροί, τῷ ἐπροξένησεν ὁ ὑπερβολικὸς θυμός του.

Μετὰ τὴν διήγησιν ταύτην ὁ μὲν συμμαθητής μας Κουτσονίκας συγκινηθεὶς ἐδάκρυσε, μαθὼν τότε πρώτην φορὰν ὅτι εἶχε ποτὲ ἀδελφὸν, ὅστις ἀπέθανεν ἐξ αἰτίας του· ἡμεῖς δὲ μελαγχολήσαντες ἐμείναμεν σιωπηλοὶ καὶ σκυθρωποὶ, ἀναλογιζόμενοι ὅτι ἕκαστος ἐξ ἡμῶν ἦτο κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ὑποκείμενος εἰς τὸ πάθος τοῦ θυμοῦ, τοῦ ὁποίου ἐν τούτοις αἱ θλιβεραὶ συνέπειαι μᾶς κατετρόμαξαν.

— Μὴ λυπεῖσθε, παιδία μου, συλλογιζόμενοι τὰς τρομερὰς συνεπείας τοῦ θυμοῦ, μᾶς εἶπε τότε ὁ γέρων, ἐπειδὴ πολὺ εὔκολον εἶναι νὰ τὰς προλαμβάνετε καὶ νὰ τὰς ἀποφεύγετε. Ἀρκεῖ, ἅμα συναισθανόμενοι ὅτι τὸ αἷμα ἀρχίζει ν' ἀναβαίνῃ εἰς τὴν κεφαλήν σας, νὰ ἐνθυμῆσθε τὸν μέγαν Θεμιστοκλέα, τὸν Πλάτωνα, τὴν συμβουλὴν τοῦ σοφοῦ Πυθαγόρου, τὸν Κουτσονίκαν, καὶ ἀμέσως τὸ αἷμα θέλει ἀρχίζει νὰ καταβαίνῃ, καὶ ὁ θυμός σας νὰ κατευνάζεται. Ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ ἄλλο προχειρότατον ἀντιφάρμακον κατὰ τοῦ θυμοῦ, τὸ ὁποῖον μετεχειρίζετο ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ.

Ὁ μέγας αὐτὸς στρατηγὸς τῆς Ῥώμης διὰ νὰ προλαμβάνῃ καὶ διασκεδάζῃ τὸν θυμόν του, λέγεται ὅτι, ὁσάκις ἐλάμβανεν ἀφορμὴν ὀργῆς, ἐσυνείθιζε, πρὶν ἢ θυμωμένος εἴπῃ ἢ πράξῃ τι, νὰ λέγῃ καθ' ἑαυτὸν ὁλόκληρον τὸ Ῥωμαϊκὸν ἀλφάβητον· τοιουτοτρόπως ἔδιδε καιρὸν εἰς τὴν φρόνησίν του νὰ σβύνῃ εἰς τὴν γένεσίν της τὴν φλόγα τοῦ θυμοῦ του.

Τίς ἐξ ἡμῶν δὲν γνωρίζει, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, νὰ λέγῃ ἐκ στήθους τὸ ἀλφάβητόν μας; Ἂς τὸ ἐπαναλαμβάνωμεν λοιπὸν ἅμα αἰσθανόμενοι ὅτι θυμὸς ἐγείρεται εἰς τὴν ψυχήν μας, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἡ φρόνησις θέλει καταπραΰνει τὸν θυμόν μας, καθὼς ἡ Ἀθηνᾶ κατεπράϋνε τὸν θυμωμένον Ἀχιλλέα.

Τὸ ὄνομα τοῦ Ἀχιλλέως εἴχομεν ἀκούσει, ὅτε εἰς τὸ Σχο-

λεῖον παρεδόθημεν τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον· ἀλλὰ πῶς ἡ Ἀθηνᾶ κατεπράϋνε τὸν θυμωμένον ἥρωα δὲν ἐγνωρίζαμεν· ἐπομένως παρεκαλέσαμεν τὸν Γεροστάθην νὰ μᾶς εἴπῃ τὰ περὶ τούτου.

— Θέλω σᾶς εἰπεῖ, ἀπεκρίθη ὁ γέρων, τὰ περὶ Ἀχιλλέως καὶ Ἀθηνᾶς, ἂν πρότερον μᾶς διηγηθῇ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ὁ Παῦλος.—Ἐνθυμεῖσαι, Παῦλε, πῶς ἤρχισε καὶ πῶς ἐτελείωσεν ὁ πόλεμος τῆς Τρῳάδος; Εἰπέ μας ὅσα περὶ αὐτοῦ ἐνθυμεῖσαι.

Ὁ δὲ Παῦλος, ὅστις διὰ τῆς προσοχῆς καὶ τῆς ἐπιμελείας του ἀνεφαίνετο πάντοτε ἀνώτερος τῆς μικρᾶς ἡλικίας του, ἐξέθεσε τὰ ἑξῆς.

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΗΣ ΤΡΩΑΔΟΣ.

Ὁ Πάρις, υἱὸς τοῦ Πριάμου βασιλέως τῆς Τρῳάδος, ἐλθὼν εἰς τὴν Σπάρτην ἐφιλοξενήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Μενελάου. Ἀλλ' ὁ Πάρις, ὢν κακοήθης, ἥρπασε τὴν σύζυγον τοῦ Μενελάου Ἑλένην, καὶ ἐπανῆλθε μετ' αὐτῆς εἰς τὴν Τρῳάδα.

Ὁ Μενέλαος τότε καὶ ὅλοι οἱ Ἕλληνες, ἀγανακτήσαντες διὰ τὴν ἄδικον καὶ ἄτιμον αὐτὴν πρᾶξιν τῆς Πάριδος, ἡνώθησαν καὶ ἐξεστράτευσαν κατὰ τῆς Τρῳάδος. Ἀρχηγὸς τῆς Ἑλληνικῆς αὐτῆς ἐκστρατείας ἦτον ὁ Ἀγαμέμνων, βασιλεὺς τῶν Μυκηνῶν καὶ ἀδελφὸς τοῦ Μενελάου· ἠκολούθησαν δὲ αὐτὸν διάφοροι βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες τῆς Ἑλλάδος· μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ Ἀχιλλεύς, βασιλεὺς τῆς Φθιώτιδος, ὁ ὡραιότερος καὶ ἀνδρειότερος ὅλων τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ πόλις τῆς Τρῳάδος ἔκειτο εἰς τὴν Ἀσίαν, ὄχι μακρὰν τοῦ Ἑλλησπόντου, ἦτο δὲ πόλις περιτειχισμένη, ὥστε οἱ Ἕλληνες ἠναγκάσθησαν νὰ τὴν πολιορκήσωσι δέκα ὁλόκληρα ἔτη. Ἐπὶ τέλους ἐπέτυχον τὸν σκοπόν των κυριεύσαντες αὐτὴν διὰ τοῦ Δουρείου ἵππου.

Ὁ Δούρειος ἵππος ἦτο μεγάλον ξύλινον ἄλογον, τὸ ὁποῖον ἐσυμβούλευσεν ὁ Ὀδυσσεὺς νὰ κατασκευάσωσιν. Ἐντὸς δὲ αὐτοῦ ἐμβῆκαν τινὲς ἐκ τῶν Ἑλλήνων, οἱ δὲ λοιποὶ ἐκρύφθησαν. Οἱ

Τρωαδῖται, νομίσαντες ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀπελπισθέντες ἀνεχώρησαν, καὶ ὅτι ἀφῆκαν ὡς ἀφιέρωμα τὸν Δούρειον ἵππον, ἔφεραν αὐτὸν ἐντὸς τῆς Τρῳάδος· ἀλλὰ τὴν νύκτα, ἐξελθόντες οἱ ἐντὸς τοῦ Δουρείου ἵππου κρυμμένοι, ἤνοιξαν τὰς πύλας τοῦ τείχους, ἐπροσκάλεσαν καὶ τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας, καὶ οὕτως ἐκυρίευσαν καὶ κατέστρεψαν καὶ τὴν Τρῳάδα καὶ τοὺς Τρωαδίτας.

— Εὖγε! φίλτατε Παῦλε, εἶπεν ὁ Γεροστάθης, πολὺ καλὰ καὶ καθαρὰ μᾶς ἐδιηγήθης τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον. Ἀλλ' ἂν σ' ἐρωτήσω τί μᾶς διδάσκει ἡ ἱστορία τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, ἴσως δὲν ἐξεύρεις ν' ἀποκριθῇς.

— Μᾶς διδάσκει, ἀπήντησεν ὁ Παῦλος, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τοὺς Τρωαδίτας.

— Ναί, φίλε Παῦλε, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τοὺς Τρωαδίτας· ἀλλ' ἡ νίκη αὕτη κατωρθώθη πρῶτον, διότι οἱ Ἕλληνες ὅλοι *ἠνώθησαν* εἰς τὴν κατὰ τῆς Τρῳάδος ἐκστρατείαν, ἡ δὲ *ἕνωσις* αὕτη τοὺς κατέστησε δυνατούς· καὶ δεύτερον, διότι *ἐπέμειναν σταθεροὶ* πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ των μ' ὅλας τὰς κακοπαθείας καὶ δυστυχίας, τὰς ὁποίας ὑπέφεραν δέκα ὁλόκληρα ἔτη. Ἐὰν οἱ Ἕλληνες δὲν ἤθελον ὁμονοήσει καὶ ἑνωθῇ εἰς τὴν ἐκστρατείαν αὐτήν, καὶ ἂν δὲν ἤθελον ἀναφανῇ σταθεροὶ εἰς τὴν ἀπόφασίν των, ἡ ἅλωσις τῆς Τρῳάδος δὲν ἤθελε βεβαίως κατορθωθῇ. *Ἕνωσιν* λοιπὸν καὶ *ἐπίμονον σταθερότητα* πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργων μεγάλων μᾶς διδάσκει ἡ ἱστορία τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου.

Ἡ ἱστορία τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου μᾶς διδάσκει προσέτι ὅ,τι ἄλλοτε σᾶς ἔλεγα, δηλαδὴ ὅτι *αἱ μὲν ἀρεταὶ σώζουν τὰ ἔθνη, αἱ δὲ κακίαι τὰ καταστρέφουν*. Ἡ κακοήθεια καὶ ἡ ἐγκληματικὴ πρᾶξις τοῦ ἅρπαγος Πάριδος ἐπέφερε τὸν κατὰ τῆς Τρῳάδος πόλεμον, τὴν καταστροφὴν τοῦ πατρικοῦ του βασιλείου, τὴν ἅλωσιν καὶ τὴν ἐρήμωσιν τῆς πατρίδος του, καὶ τὴν σφαγὴν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν ἀδελφῶν του, τῶν συγγενῶν του καὶ τῶν συμπολιτῶν του. Ἂς ἀποφεύγωμεν

λοιπὸν τὴν κακοήθειαν, τὸ ἔγκλημα, τὴν ἀδικίαν, ἐνθυμούμενοι τὴν καταστροφὴν τῆς Τρῳάδος. Τώρα δὲ θέλω σᾶς διηγηθῆ καὶ ἐγὼ τὰ περὶ τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τῆς Ἀθηνᾶς.

Ο ΟΜΗΡΟΣ, Ο ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΚΑΙ Η ΑΘΗΝΑ.

Τὰ συμβάντα τῆς πολιορκίας τῆς Τρῳάδος, καὶ μάλιστα τὰ τοῦ τελευταίου χρόνου, περιγράφει ὁ Ὅμηρος εἰς τὸ λαμπρὸν ποίημά του, τὸ ὀνομαζόμενον Ἰλιάς. Τὴν πόλιν τῆς γεννήσεως τοῦ Ὁμήρου θετικῶς δὲν γνωρίζομεν, ἀλλ' ἐξεύρομεν ὅτι ἦτον Ἕλλην, καὶ ὅτι ἑπτὰ Ἑλληνικαὶ πόλεις, ἡ Σμύρνη, ἡ Χίος, ἡ Κολοφών, ἡ Σαλαμίς, ἡ Ῥόδος, τὸ Ἄργος καὶ αἱ Ἀθῆναι, διεφιλονείκουν τὴν δόξαν τῆς γεννήσεως τοῦ μεγάλου αὐτοῦ πατρὸς τῆς ποιήσεως.

Ὁ Ὅμηρος ἀρχίζει τὴν Ἰλιάδα ἐπικαλούμενος τὴν θεὰν νὰ ψάλῃ τὴν ὀργὴν τοῦ Ἀχιλλέως. Ἰδοὺ δὲ αὐτοσχέδιος μετάφρασις τῶν πρώτων στίχων τῆς Ἰλιάδος του·

« *Θυμὸν ὀλέθριον, θεά, τοῦ Ἀχιλλέως ψάλλε·*
» *Θυμόν, ὅστις ἐβύθισε τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς θλίψεις,*
» *Καὶ εἰς τὸν ᾅδην ἔστειλε πολλὰς ψυχὰς ἡρώων,*
» *Κ' ἐχόρτασε τὰ ὄρνεα διὰ πολλῶν πτωμάτων.* »

Τὰ κακὰ λοιπὸν τοῦ θυμοῦ ψάλλει καὶ ὁ γέρων Ὅμηρος εἰς τὴν Ἰλιάδα του, διηγούμενος ὅσα δεινὰ ὑπέφεραν οἱ Ἕλληνες, ἀφοῦ ὁ Ἀχιλλεὺς ὀργισθεὶς δὲν ἤθελε πλέον νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὰς μάχας των. Ὠργίσθη δὲ ὁ Ἀχιλλεύς, καθὼς λέγει ὁ Ὅμηρος, εἰς ἓν συμβούλιον κατὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος· τοσοῦτον δὲ ἐξήφθη, ὥστε ἔβαλεν ἀμέσως τὴν χεῖρά του εἰς τὴν λαβὴν τῆς σπάθης του, ἕτοιμος νὰ σύρῃ αὐτὴν κατὰ τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ἑλλήνων.

Ἀλλ' ἡ Ἀθηνᾶ, ἥτις κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν μυθολογίαν ἦτον ἡ θεὰ τῆς φρονήσεως, ἀγαπῶσα τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἐπιθυμοῦσα νὰ προλάβῃ τὴν ἀλληλοσφαγίαν, τὴν ὁποίαν ἡ ὀργὴ τοῦ Ἀχιλλέως ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ, κατέβη ἀμέσως ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ σταθεῖσα ὄπισθεν τοῦ θυμωμένου Ἀχιλλέως ἔσυ-

ρεν αὐτὸν ἀπὸ τὴν ξανθὴν κόμην, καὶ τὸν παρήγγειλε ν' ἀφήσῃ τὸ ξίφος του εἰς τὴν θήκην· ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς ὑπήκουσεν εἰς τὴν φωνὴν τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ ἡ ἀλληλοσφαγία ἐπρολήφθη.

Ἡ *Ἀθηνᾶ*, δηλαδὴ ἡ *φρόνησις*, πρέπει νὰ σύρῃ ἀπὸ τὴν κόμην καὶ σέ, φίλτατε Νικόλαε, εἶπεν ἐξαίφνης ὁ Γεροστάθης πρὸς τὸν συμμαθητήν μας Νικόλαον, ὁσάκις, ὡς ἄλλος Ἀχιλλεύς, ἀνάπτεις καὶ θυμόνεις.

Ὁ μικρὸς Νικόλαος, ἐνῷ εἶχε καλλίστην καρδίαν, ἦτο τῷ ὄντι εἰς ἄκρον ὀξύθυμος· ἀλλ' ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Πλάτων, τὸ ἀλφάβητον τοῦ Καίσαρος, ἡ ἱστορία τοῦ Κουτσονίκα, ἡ Ἀθηνᾶ τοῦ Ἀχιλλέως, οἱ λόγοι τοῦ Γεροστάθου, καὶ μάλιστα ἡ τελευταία πρὸς αὐτὸν ἀπροσδόκητος ἀποστροφὴ τοῦ γέροντος, ἐντελῶς ἐθεράπευσαν αὐτὸν ἀπὸ τὸ πάθος τοῦ θυμοῦ, καὶ διὰ παντὸς τὸν ἀπέσπασαν ἀπὸ τὸν ἐπικίνδυνον αὐτὸν σύντροφόν του.

Ἔκτοτε δὲν ἴδαμεν ποτὲ θυμωμένον τὸν καλὸν αὐτὸν συμμαθητήν μας· πολλάκις μάλιστα τὸν ἠκούσαμεν τραγῳδοῦντα ἐκφραστικώτατα τοὺς ἀκολούθους στίχους, τοὺς ὁποίους εἶχε μάθει παρὰ τοῦ Γεροστάθου·

« *Ὀργὴ καὶ μέθη ἀδελφαί, διαφορὰν δὲν ἔχουν,*
» *Ἐγκλήματα καὶ κίνδυνοι κατόπιν αὐτῶν τρέχουν.* »

Μ.

Η ΑΓΚΥΡΑ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ.

« Οὐ μετανοεῖν, ἀλλὰ προνοεῖν
χρὴ τὸν ἄνδρα τὸν σοφόν. »
(Ἐπιχάρμου.)

Ὅσακις ἐπεσκεπτόμεθα τὸν Γεροστάθην, πάντοτε ἐνησχολημένον εὑρίσκομεν αὐτόν. Ἐβδελύττετο ὁ ἀγαθὸς γέρων τὴν ἀργίαν· ἐθεώρει δὲ καὶ τὴν σωματικὴν καὶ τὴν ψυχικὴν ἐργασίαν ὄχι μόνον ὠφελίμους εἰς τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ ὡς χρέη ἱερὰ παντὸς τιμίου καὶ φρονίμου ἀνθρώπου.

Συνήθως ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ κήπου του· ἐνίοτε δὲ εἰς ξυλουργικήν τινα ἐργασίαν· καὶ ἄλλοτε ἀνεγίνωσκε, κρατῶν πάντοτε ἐγγράφους σημειώσεις τῶν ἀναγνώσεών του.

Ἡμέραν τινα εὑρόντες αὐτὸν γράφοντα, ἠθελήσαμεν ν᾽ ἀναχωρήσωμεν. Ἀλλ᾽ ὁ Γεροστάθης μᾶς προσεκάλεσε νὰ καθήσωμεν, λέγων ὅτι ἐτελείωσεν ἤδη τὸ ἔργον του, καὶ ὅτι μάλιστα ἐπεθύμει νὰ μᾶς ἀναγνώσῃ ὅσα κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἶχε γράψει.

Ἀλλὰ πρὶν ἀρχίσῃ τὴν ἀνάγνωσίν του, ἐνθυμοῦμαι ὅτι μᾶς εἶπε τὰ ἑξῆς περὶ μυθιστοριῶν.

Ο ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΟΣ.

Πολὺ καλὰ γνωρίζω, παιδία μου, ὅτι ὢν ἤδη γέρων, δυσκόλως δύναμαι ν᾽ ἀποβάλω τὰς κακὰς ἕξεις καὶ ν᾽ ἀποκτήσω ἀντ᾽ αὐτῶν ἄλλας καλάς. Τὸ παλαιὸν δένδρον, καθὼς καὶ ἄλλοτε σᾶς εἶπα, δὲν δύναται πλέον νὰ λυγισθῇ, οὔτε νὰ ὀρθωθῇ ὑπὸ τοῦ κηπουροῦ.

Καὶ ὅμως δὲν παύω προσπαθῶν πάντοτε διὰ τῆς ἀναγνώ-

σεως τὴν βελτίωσιν καὶ τοῦ νοὸς καὶ τῆς καρδίας μου, ἐνθυμούμενος τὸ ῥητὸν τοῦ Αἰσχύλου· « *Καλὸν δὲ καὶ γέροντα μανθάνειν σοφά.* »

Ἀλλὰ δυστυχῶς πόσον σπάνια εἶναι σήμερον τὰ ἐκλεκτὰ καὶ ἐπωφελῆ βιβλία! πόσον πολλὰ τὰ ἀνωφελῆ καὶ κοῦφα! πόσον δὲ ἄφθονα τὰ ἐπικίνδυνα καὶ φθοροποιά!

Τὰ περισσότερα ἐκ τῶν νεωτέρων βιβλίων συγγράφονται χάριν χρηματολογίας τῶν συγγραφέων, καὶ οὐχὶ χάριν ὠφελείας τῶν ἀναγινωσκόντων. Δι' αὐτὸ ἐπλημμύρισαν τὴν Εὐρώπην αἱ *Μυθιστορίαι*, αἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σκοπὸν κρύφιον ἔχουν τὴν διαφθορὰν τῶν ἠθῶν· διότι ὅσον περισσότεροι εἶναι οἱ ὀκνηροὶ καὶ διεφθαρμένοι, τόσον περισσότεροι εἶναι καὶ οἱ ἀναγνῶσται τῶν μυθιστορημάτων· ὅσον δὲ περισσότεροι ἀναγινώσκουν μυθιστορίας, τόσον περισσότερα χρηματολογοῦν οἱ ἀσυνείδητοι μυθιστοριογράφοι.

Ἐνθυμοῦμαι, μᾶς ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, γέραντα καθηγητὴν τῆς φιλολογίας εἰς Βιέννην, ὅστις ἠρώτησε ποτὲ νέον Γερμανόν, συγγράφοντα ἐρωτικὰς καὶ κακοήθεις μυθιστορίας, διατί ἠσπάσθη τοιοῦτον εἶδος ἐνασχολήσεως.

— Διότι εἶμαι πτωχός, ἀπήντησεν ὁ λογιώτατος. Ἐκ τῶν βιβλίων δὲ μόνον τὰ μυθιστορήματα, καὶ μάλιστα τὰ ἐρωτικά, ἐξοδεύονται σήμερον· καὶ ἑπομένως μόνον αὐτὰ ὠφελοῦν τοὺς πτωχοὺς συγγραφεῖς.

Ὁ καθηγητὴς παρετήρησε τότε πρὸς τὸν πτωχὸν συγγραφέα ὅτι ἤθελεν εἶσθαι πολὺ ὀλιγώτερον ἐπιβλαβὲς εἰς τὴν κοινωνίαν, ἂν ἐπροσπάθει νὰ χρηματολογήσῃ κλέπτων, παρὰ συγγράφων τοιαύτας μυθιστορίας.

— Πῶς! ἀπήντησε μετ' ἀγανακτήσεως ὁ νέος Γερμανός· ἡ μὲν κλοπὴ εἶναι ἔγκλημα ἀτιμότατον, τὸ δὲ συγγράφειν ἐντιμότατον ἔργον.

— Τὸ συγγράφειν μυθιστορίας κακοήθεις, ἐπρόσθεσε τότε ὁ καθηγητής, εἶναι, φίλε μου, ἔγκλημα κοινωνικὸν πολὺ μεγαλήτερον καὶ ἀτιμότερον τῆς κλοπῆς. Διὰ τῆς κλοπῆς ὁ κλέ-

πτης ἀφαιρεῖ δολίως τὰ χρήματά τινων, ἐνῷ ὁ κακοήθης μυθιστοριογράφος ὄχι μόνον τὰ χρήματα, ἀλλὰ καὶ τὸν πολύτιμον καιρὸν τῶν ἀναγνωστῶν του δολίως ἀφαιρεῖ. Δὲν ζημιόνει δὲ μόνον ὀλίγους *χρηματικῶς* ὡς ὁ αἰσχρὸς κλέπτης, ἀλλὰ ζημιόνει καὶ *ἠθικῶς* ὁλόκληρον τὴν κοινωνίαν, ὁλόκληρον τὸ ἔθνος του, διαφθείρων καὶ τὸν νοῦν καὶ τὰ ἤθη τῶν ὁμογενῶν του διὰ τῶν αἰσχρῶν διηγήσεών του.

Ὁ νέος Γερμανὸς μυθιστοριογράφος συλλογισθεὶς ὀλίγον ὡμολόγησεν ὅτι ὁ καθηγητὴς εἶχε δίκαιον· ἔκτοτε δὲ δὲν ἔγραψε παρὰ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος του, καὶ οὐχὶ μόνον πρὸς ὠφέλειαν τοῦ βαλαντίου του.

Αἱ μυθιστορίαι συνήθως, μᾶς ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, ἐμψυχόνουν τὴν ἀργίαν καὶ ἀκηρίαν· ἐξάπτουν προσέτι τὴν *φαντασίαν* τῶν νέων, καὶ ἐπομένως ἐλαττόνουν τὴν *κρίσιν* αὐτῶν· διεγείρουν τὰ φθοροποιὰ πάθη, καὶ διαφθείρουν οὕτω τὴν καρδίαν· κακοσυνειθίζουν τὸν νοῦν εἰς τὴν ἐλαφρὰν καὶ ζωηρὰν ἀνάγνωσιν, καὶ καθιστῶσιν αὐτὸν ἀνίκανον σπουδαίας καὶ ὠφελίμου ἀναγνώσεως καὶ μελέτης. Ἐπὶ τέλους αἱ μυθιστορίαι καταστρέφουν ἀνωφελῶς τὸ πολυτιμότερον κτῆμα τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδὴ τὸν καιρόν του.

Ὁ φρόνιμος καὶ πολύπειρος Ὀδυσσεὺς ἐπιστρέφων ἐκ τῆς Τρῳάδος εἰς τὴν Ἰθάκην, διὰ νὰ μὴ ἑλκυσθῇ ἀπὸ τὰς θελκτικὰς μελῳδίας τῶν Σειρήνων καὶ ναυαγήσῃ εἰς τοὺς ἐπικινδύνους βράχους των, αὐτὸς μὲν ἐδέθη εἰς τὸ κατάρτιον τοῦ πλοίου του, τῶν δὲ συνταξειδιωτῶν του τὰ αὐτία ἔφραξε μὲ κηρίον.

Τοιουτοτρόπως καὶ σεῖς καὶ αἱ ἀδελφαί σας, μᾶς εἶπεν ὁ γέρων, ὄχι μόνον τὰ αὐτία, ἀλλὰ καὶ τὰ ὄμματά σας πρέπει νὰ κλείετε, ὁσάκις μυθιστορίαι παρουσιάζωνται ἐνώπιόν σας.

Ὅθεν ἀφίνοντες τὴν ἀνάγνωσιν τῶν μυθιστορημάτων εἰς ὅσους ἐπιθυμοῦν καὶ τὸν καιρόν των νὰ χάνωσι, καὶ τὰ ἤθη των νὰ διαφθείρωσιν, ἂς ἔλθωμεν, φίλοι μου, μᾶς εἶπεν ὁ Γεροστάθης, εἰς τὸ προκείμενον.

ΑΙ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΙΜΩΝΟΣ.

Σήμερον ἀνεγίνωσκα τὰς ἐξομολογήσεις Γάλλου τινος, Σίμωνος καλουμένου, ὅστις ἀφελέστατα ἐκθέτει πῶς ἀπέκτησε τὴν *φρόνησιν*, ἥτις τόσον πολὺ τὸν ἐτίμησε παρὰ τοῖς συμπολίταις του, καὶ τόσον εὐτυχῆ καὶ ἀξιαγάπητον κατέστησεν αὐτὸν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ βίου του.

Οἱ λόγοι καὶ αἱ παρατηρήσεις τοῦ Σίμωνος τόσον μὲ ἤρεσαν, ὥστε ἀπεφάσισα ἀμέσως νὰ μεταφράσω ἐλευθέρως τὰς ἐξομολογήσεις του ταύτας, ὄχι μόνον διὰ νὰ τὰς ἐντυπώσω ἔτι μᾶλλον εἰς τὸν νοῦν μου, ἀλλὰ συγχρόνως διὰ ν' ἀναγνώσω καὶ πρὸς ὑμᾶς, τοὺς καλούς μου φίλους, τὴν μετάφρασίν μου ταύτην.

Ποῖος ἐξ ὑμῶν δὲν ἐπιθυμεῖ, ὅταν ἡλικιωθῇ, νὰ τιμᾶται ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του, καὶ εὐτυχὴς νὰ διέλθῃ τὸν βίον του; Ἀλλ' οἱ ἄφρονες βεβαίως μήτε νὰ τιμηθῶσι δύνανται, μήτε εὐτυχεῖς νὰ ζήσωσιν. Ἀπαιτεῖται λοιπὸν *φρόνησις* διὰ ν' ἀποκτήσῃ τις ὑπόληψιν, καθὼς ἀπαιτοῦνται *ἀγαθοεργίαι* διὰ ν' ἀποκτήσῃ τις ἀγάπην παρὰ τῶν ἄλλων.

Ὅλοι λοιπὸν βεβαίως ἐπιθυμεῖτε νὰ μάθετε πῶς ἀποκτᾶται ἡ φρόνησις, ἥτις δικαίως ὠνομάσθη παρὰ τοῦ Πυθαγόρου *ἄγκυρα τῆς εὐτυχίας*, διότι, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, αὐτὴ μᾶς διδάσκει τί πρέπει νὰ πράττωμεν καὶ τί νὰ μὴ πράττωμεν διὰ νὰ ζῶμεν εὐτυχεῖς.

Ἀκούσατε λοιπόν, παιδία μου, πῶς ὁ Σίμων διηγεῖται ὅτι ἀπέκτησε τὴν φρόνησιν.— Καὶ ὁ Γεροστάθης ἤρχισεν ἀμέσως τὴν ἀνάγνωσιν τῆς μεταφράσεώς του, τῆς ὁποίας διασώσας ἀντίγραφον, εὐχαρίστως καταχωρίζω αὐτὸ ἐνταῦθα.

ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ.

Ὅτε νέος ἐσπούδαζον εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου μου, ἤκουσα παρὰ τοῦ διδασκάλου ὅτι ὑπῆρχον ποτὲ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἄνδρες ἐπονομασθέντες *σοφοί*. Τὴν ἐπωνυμίαν δὲ ταύτην, ἂν καὶ μικρός, ἤρεσα ὑπερβολικά.

— Καὶ τί ἀπαιτεῖται, ἠρώτησα ἀμέσως, διὰ νὰ γίνῃ τις ἄξιος τοῦ ἐνδόξου αὐτοῦ τίτλου; Μήπως ἀπαιτῆται εὐγένεια γεννήσεως; μήπως ἀπαιτοῦνται πλούτη μεγάλα;

— Ὄχι, μὲ ἀπεκρίθησαν. Οἱ λεγόμενοι εὐγενεῖς καὶ οἱ πλούσιοι, ἐπαναπαυόμενοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν ἐξ εὐγενῶν καταγωγήν των καὶ εἰς τὰ μεγάλα πλούτη των, μένουν συνήθως ἄσοφοι καὶ ἀπαίδευτοι· ἐπαιρόμενοι δὲ πολλάκις, καὶ τοὺς ἄλλους περιφρονοῦντες, καταντῶσιν ὄχι οἱ σοφώτεροι ἀλλ' οἱ ἀνοητότεροι τῆς κοινωνίας.

— Τί λοιπὸν ἀπαιτεῖται, ἐπανέλαβον ἐρωτῶν, διὰ νὰ γίνῃ τις σοφός;

Τότε ὁ διδάσκαλος ἀπεκρίθη ὅτι εἷς ἐκ τῶν ἀρχαίων σοφῶν τῆς Ἑλλάδος εἶπεν ὅτι ἡ ἀληθὴς σοφία συνίσταται εἰς τὸ *Γνῶθι σαυτόν*· διότι μόνον ὅταν γνωρίσῃ τις τὸν ἑαυτόν του ἀποκτᾷ φρόνησιν καὶ καθίσταται εὐτυχής· καὶ ὅτι διὰ τοῦτο οἱ Ἕλληνες ἐνεχάραξαν μὲ χρυσᾶ γράμματα ἐπὶ τοῦ ἐν Δελφοῖς ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος τὸ *Γνῶθι σαυτόν*, ὡς τὸ ἀναγκαιότερον ὅλων τῶν παραγγελμάτων.

Ἐπειδὴ τὸ νὰ γνωρίσω τὸν ἑαυτόν μου μοὶ ἐφάνη κατ' ἀρχὰς εὐκολώτατον, ἀπεφάσισα νὰ γίνω καὶ ἐγὼ σοφός.

— Ἀλλὰ δὲν εἶναι τόσον εὔκολον, μὲ εἶπον, τὸ Γνῶθι σαυτὸν ὅσον τὸ νομίζεις· δὲν πρόκειται διὰ τοῦ Γνῶθι σαυτὸν νὰ γνωρίσῃς τὸν ἐξωτερικόν σου Σίμωνα, τὸν ὑποπίπτοντα εἰς τὰς αἰσθήσεις σου, ἀλλὰ τὸν ἐσωτερικόν σου Σίμωνα, δηλαδὴ τὴν ψυχήν σου, τὴν καρδίαν σου, τὰς ἠθικάς σου ἐλλείψεις, τὰς ψυχικάς σου κακίας, γνωρίζων δὲ αὐτὰς νὰ τὰς διορθώσῃς. Ἡ ἐργασία δὲ αὕτη δὲν εἶναι πολὺ εὔκολος.

Πόσοι ἀσχημότατοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἂν καὶ καθ' ἡμέραν βλέπωσι τὰ πρόσωπά των εἰς τὸν καθρέπτην, νομίζουν ὅτι εἶναι χαριέστατοι καὶ ὡραιότατοι!

Πόσοι γονεῖς δὲν βλέπουν οὔτε τὰ φυσικά, οὔτε τὰ ἠθικὰ τῶν τέκνων των ἐλαττώματα, τὰ ὁποῖα πᾶς ἄλλος εὐκόλως διακρίνει!

Ἀλλ' ἐὰν ἡ φιλαυτία μᾶς τυφλόνῃ τόσον, ὥστε οὔτε τὰ φυσικὰ ἐλαττώματά μας νὰ μὴ βλέπωμεν, φαντάσου, μὲ εἶπον, φίλε Σίμων, πόσον δυσκολώτερον θέλει εἶσθαι τὸ νὰ γνωρίσῃς καὶ νὰ ὁμολογήσῃς εἰς σεαυτὸν τὰ ἠθικά σου ἐλαττώματα! Πολὺ εὐκολώτερον εἶναι, μ' ἐπρόσθεσαν, νὰ μάθῃ τις πόσον ὁ ἥλιος ἀπέχει ἀπὸ τὴν γῆν, καὶ πόσον ἡ γῆ ἀπὸ τὴν σελήνην, παρὰ νὰ γνωρίσῃ ἀληθῶς τὸν ἑαυτόν του.

Αἱ δυσκολίαι ὅμως αὗται δὲν μ' ἀπεκαρδίωσαν, διότι ὁ τίτλος τοῦ σοφοῦ πολὺ μ' ἐγαργάλιζεν.

Ἤρχισα λοιπὸν νὰ σπουδάζω τὸν ἑαυτόν μου, νὰ τὸν ἐξετάζω μετὰ προσοχῆς ὅπως τὸν γνωρίσω. Ἀλλ' εἰς τὸ ἔργον μου αὐτὸ εὗρον ἀμέσως δυσκολίας, τὰς ὁποίας δὲν ἐπερίμενον. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ φιλαυτία καὶ ὁ ἐγωϊσμὸς ἐτύφλοναν ἀληθῶς τὸν νοῦν μου, καὶ δὲν ἔβλεπον εἰς τὸν ἑαυτόν μου παρὰ προτερήματα, οὐδὲν δὲ ἐλάττωμα ἢ κακίαν εὕρισκον. Βαθμηδὸν ὅμως ἤρχισα νὰ διακρίνω μικρά τινα ἐλαττώματα καὶ κακίας· ἀλλ' ὁ νοῦς μου, νικώμενος ὑπὸ τῆς φιλαυτίας, εὕρισκε σοφιστικάς τινας δικαιολογίας τῶν ἐλαττωμάτων αὐτῶν καὶ τῶν κακιῶν μου. Ὅτε δὲ ἐπροχώρησα εἰς τὸ ἔργον μου, καὶ ἐξηκολούθησα μετ' ἐπιμονῆς τὴν σπουδήν μου, ἤρχισεν ὁ μὲν νοῦς νὰ ὑπερισχύῃ, ἡ δὲ φιλαυτία νὰ ὑποχωρῇ· καὶ τότε καθ' ἡμέραν ἀνεκάλυπτον εἰς ἐμαυτὸν ἰδέαν τινὰ ἐσφαλμένην, ἠθικόν τι ἐλάττωμα, καὶ νέαν ἔλλειψιν, ἀδυναμίαν ἢ κακίαν.

Αἱ δυσάρεστοι αὐταὶ ἀνακαλύψεις κατ' ἀρχὰς μοὶ ἦσαν πολὺ ἐνοχλητικαί, πληγόνουσαι τὴν φιλαυτίαν καὶ φιλοτιμίαν μου· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τὸ ἔργον μου κατήντησε καὶ εὔκολον, καὶ συγχρόνως εὐάρεστον, διότι ἀνακαλύπτων ἐλάττωμά τι, καὶ ἐκριζόνων ἀμέσως αὐτὸ ἀπὸ τὴν ψυχήν μου, ᾐσθανόμην ἀνάπαυσιν καὶ ἡδονὴν γλυκυτάτην.

Θέλω δὲ σᾶς ἐκθέσει ἀμέσως τὰς κυριωτέρας παρατηρήσεις καὶ ἀνακαλύψεις, εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἐξέτασις τοῦ ἑαυτοῦ μου μὲ ὡδήγησεν, ὅπως δι' αὐτῶν εὐκολυνθῆτε εἰς τὸ ἔργον σας,

ἂν ποτὲ καὶ σεῖς ἐπιθυμήσετε ν' ἀποκτήσετε σορίαν καὶ ὑπόληψιν σοφῶν. Οὕτω δὲ θέλω σᾶς φέρει ἐπὶ τῶν ὤμων μου ἕως εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ, τότε δὲ ἔχοντες τοὺς πόδας ἀκουράστους, θέλετε δυνηθῆ εὐκόλως νὰ προχωρήσετε περαιτέρω, διότι ἡ ὁδὸς τοῦ *Γνῶθι σαυτὸν* εἶναι μακρὰ καὶ ἐπίπονος, ὀλίγοι δὲ εἶναι οἱ εὐτυχεῖς θνητοί, οἵτινες ἐπλησίασαν εἰς τὸ τέρμα αὐτῆς.

ΜΕΤΡΙΟΤΗΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ.

Ἐξετάζων τὸν ἑαυτόν μου, τὸ πρῶτον ἐλάττωμα, τὸ ὁποῖον ἀνεκάλυψα, ἦτο μικρὸς σπινθὴρ κενοδοξίας καὶ φιλοπρωτίας. Ἂν ἐγκαίρως δὲν ἀνεκάλυπτον καὶ δὲν ἔσβυνον τὸν σπινθῆρα αὐτόν, ἴσως ἤθελε προξενήσει φλόγα καὶ πυρκαϊάν, ἥτις καὶ ἐμὲ καὶ πολλοὺς ἄλλους μετ' ἐμοῦ ἤθελε κατακαύσει.

Ἐπειδὴ εἰς τὸ σχολεῖον διεκρινόμην μεταξὺ τῶν συμμαθητῶν μου, εἰς δὲ τὰς ἐξετάσεις ἐφαινόμην μεταξὺ τῶν ἀρίστων, μοὶ ἐγεννήθη ἀνεπαισθήτως ἡ ἰδέα ὅτι δύναμαι νὰ γίνω ἀνὴρ μέγας καὶ ἔξοχος, καὶ νὰ τεθῶ ἐπὶ κεφαλῆς ἄλλων, ὡς ἐπίσκοπος, στρατηγός, ἢ ὑπουργός.

Ὅστις φορεῖ κύτρινα ὀμματοϋάλια βλέπει χρυσᾶ τὰ χάλκινα νομίσματα· ὅστις δὲ φορεῖ τὰ ὀμματοϋάλια τῆς κενοδοξίας καὶ φιλαυτίας, τὸν μὲν ἑαυτόν του βλέπει χρυσοῦν, τοὺς δὲ ἄλλους χαλκίνους.

Ἀλλὰ παρευρεθεὶς εἴς τινα ἐπίσημον πολιτικὴν τελετὴν, παρετήρησα ὅτι ὀλίγοι ἦσαν οἱ λαμπροστολισμένοι ὑπάλληλοι, πολλοὶ δὲ οἱ ἁπλοῖ πολῖται.

Τότε ἐννόησα ὅτι ἡ κοινωνία ὁμοιάζει πυραμίδα, εἰς τὴν στενὴν κορυφὴν τῆς ὁποίας ὑπάρχουν ὑψηλαί τινες θέσεις, ἀλλὰ πολλὰ ὀλίγαι, στενόχωροι καὶ ἐπικίνδυνοι εἰς τοὺς κατέχοντας αὐτάς, καὶ ὅτι δυσκόλως δύναταί τις ν' ἀναβῇ εἰς τὰς ὑψηλὰς ταύτας θέσεις, ἐξ ὧν ὅμως εὐκόλως δύναται νὰ πέσῃ καὶ νὰ συντριφθῇ. Ἀλλ' εἰς τὴν πλατεῖαν βάσιν τῆς πυραμίδος ὑπάρχει τόπος εὐρύχωρος δι' ὅλους, ὅπου ἕκαστος δύναται νὰ

ἐκτείνῃ καὶ νὰ κινήσῃ ἐλευθέρως τὰς χεῖράς του, καὶ ἐργαζόμενος δι' αὐτῶν νὰ ζήσῃ ἀσφαλῶς καὶ ἐν ἀνέσει.

Ὦ φίλε Σίμων, εἶπον τότε κατ' ἐμαυτόν, στεῖλε εἰς κόρακας τὴν κενοδοξίαν καὶ φιλοπρωτίαν σου· θέλων νὰ πηδήσῃς ὑψηλότερα ἀφ' ὅσον δύνασαι, κινδυνεύεις νὰ πέσῃς καὶ νὰ συντρίψῃς τὴν κεφαλήν σου. Αἱ σκέψεις δὲ αὗται ἔσβυσαν ἀμέσως τὸν σπινθῆρα τῆς κενοδοξίας, καὶ μ' ἔπεισαν ὅτι πρέπει ν' ἀκολουθήσω τὸ πατρικόν μου ἐπάγγελμα.

Ἰδοὺ τὸ πρῶτον βῆμά μου εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σοφίας. «*Μετριότης εἰς τὰς ἐπιθυμίας μου*»· εὐχαρίστως δὲ ἔμαθον ὅτι καὶ οἱ ἀρχαῖοι σοφοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐσυμβούλευον τὸ «*Μηδὲν ἄγαν*» καὶ τὸ «*Πᾶν μέτρον ἄριστον*».

ΑΠΕΡΙΣΚΕΨΙΑ.

Παρετήρησα ἀκολούθως ἐξετάζων τὸν ἑαυτόν μου, ὅτι σχεδὸν πᾶν δυσάρεστον, τὸ ὁποῖον εἰς ἐμὲ τὸν ἴδιον ἢ εἰς ἄλλους ἐπροξένουν, προήρχετο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὴν ἀπερισκεψίαν μου. Ὁσάκις ἔκρινον ἐσφαλμένως περὶ ἀνθρώπων ἢ πραγμάτων, ὁσάκις ἔλεγον ἢ ἔπραττόν τι ἀπρεπὲς ἢ ἐπιζήμιον, παρετήρουν ὅτι δὲν εἶχον σκεφθῆ ἀρκετὰ ὡρίμως πρὶν κρίνω, πρὶν ὁμιλήσω ἢ πρὶν ἐνεργήσω. Ἐσυμπέρανον λοιπὸν ὅτι ὁ ἀπερίσκεπτος δὲν δύναται ποτὲ ν' ἀποκτήσῃ ὑπόληψιν σοφοῦ· καὶ ὅτι διὰ ν' ἀποκατασταθῇ τις ἄξιος τῆς ἐπωνυμίας αὐτῆς, ἀπαιτεῖται νὰ σκέπτεται ὡρίμως καὶ ἄνευ βίας, νὰ συλλογίζεται καὶ νὰ προβλέπῃ ὅλας τὰς ἐνδεχομένας συνεπείας τῶν πράξεών του, νὰ συμβουλεύεται δὲ καὶ τὸν νοῦν ἄλλων φρονίμων, πρὶν εἴπῃ ἢ ἐνεργήσῃ τι. Εὐχαρίστως δὲ ἔμαθον ὅτι τὰ αὐτὰ ἐσυμβούλευον καὶ οἱ ἀρχαῖοι σοφοὶ τῆς Ἑλλάδος λέγοντες·— *Νόει καὶ πρᾶττε.—Τὸν νοῦν ἡγεμόνα ποιοῦ.—Σοφοῖς χρῶ.—Μίσει τὸ ταχὺ λέγειν.—Βίᾳ μηδὲν πράττειν.—Πρᾶττε ἀμεταγνώστως.*

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙΡΟΥ.

Ὅτε αὐγήν τινα ἐξυπνήσας, ἀντὶ νὰ πηδήσω ἀμέσως ἀπὸ

τὴν κλίνην μου, ἔμενον ἐντὸς αὐτῆς ὁλόκληρον περίπου ὥραν ὀκνεύων καὶ κυλιόμενος, ὑπελόγισα διὰ τῶν μικρῶν ἀριθμητικῶν μου γνώσεων ὅτι χάνων τοιουτοτρόπως μίαν ὥραν καθ' ἑκάστην αὐγήν, ἐντὸς ἑνὸς ἔτους χάνω τριάκοντα ὁλοκλήρους ἐργασίμους ἡμέρας.

Πόσον δυστυχής, εἶπον τότε, ἐὰν καθ' ἕκαστον χρόνον τῆς ζωῆς μου ἔμενον ἀσθενὴς καὶ κλινήρης τριάκοντα ὁλοκλήρους ἡμέρας ἄνευ ἐργασίας, ἄνευ ὠφελείας, καὶ ἐκ τῶν ἑτοίμων ἐξοδεύων!

Διατί λοιπὸν νὰ χάνω τόσον πολύτιμον καιρόν; Ἔκτοτε ἅμα ἀκούων τὴν αὐγὴν τὸν πετεινὸν λαλοῦντα, ἐπήδων ἀπὸ τὴν κλίνην μου.

Ἐσκέφθην ὅτι αἱ ὧραι εἶναι τὸ νόμισμα τῆς ἡμέρας, καὶ αἱ ἡμέραι τὸ νόμισμα τῆς ζωῆς, καὶ ὅτι ὁ καιρὸς ὅστις παρῆλθε δὲν ἐπανέρχεται πλέον. Ἂς μὴ ἀφίνω λοιπόν, εἶπον, νὰ παρέρχωνται ἀνωφελῶς αἱ ἡμέραι μου, αἱ ὧραί μου, αἱ στιγμαί μου, ἂς μὴ χάνω τὸ πολύτιμον αὐτὸ νόμισμα τῆς ζωῆς μου. Ὁ καιρὸς παρερχόμενος ἀνωφελῶς δὲν ἀφίνει ὄπισθέν του παρὰ ὀκνηρούς, ἀμελεῖς, κακοήθεις καὶ δυστυχεῖς.

Ἰδοὺ λοιπὸν καὶ ἄλλο βῆμα πρὸς τὴν φρόνησιν, *οἰκονομία καιροῦ*, ἤ, κατὰ τοὺς ἀρχαίους σοφούς· *Χρόνου φείδου* διότι, κατὰ τὸν μαθητὴν τοῦ Ἀριστοτέλους Θεόφραστον, ἡ *μεγίστη τῶν ἀσωτειῶν εἶναι ἡ ἀσωτεία τοῦ καιροῦ*.

ΤΑΞΙΣ.

Ἐσυνείθιζον κατ' ἀρχάς, διὰ νὰ μὴ χάνω τὸν καιρόν μου εἰς τὴν τακτοποίησιν τῶν πραγμάτων μου, ν' ἀφίνω αὐτὰ ἀνακατωμένα, ἀτακτοποίητα καὶ ὅπου ἐτύχαινον· ἀλλ' ὀλίγωρα παρετήρησα ὅτι διὰ νὰ ἀνεύρω ἀκολούθως τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἤξευρα ποῦ ἔθεσα, ἔχανα πολὺ περισσότερον καιρὸν, ἀφ' ὅσον ἤθελον ἐξοδεύσει διὰ νὰ τοποθετήσω ἀπ' ἀρχῆς αὐτὰ τακτικῶς. Ἐδιδάχθην λοιπὸν ὅτι πρὸς οἰκονομίαν τοῦ καιροῦ, τοῦ ματαίου κόπου, καὶ τῆς δυσαρεσκείας, ἀπαιτεῖται

νὰ ἔχω προσδιωρισμένον τόπον δι' ἕκαστον πρᾶγμα, καὶ νὰ θέτω ἕκαστον πρᾶγμα εἰς τὸν οἰκεῖόν του τόπον.

Παρετήρησα προσέτι ὅτι πρὸς οἰκονομίαν τοῦ καιροῦ ἀπαιτεῖται νὰ κάμνω κάθε τι εἰς τὴν ὥραν του, καὶ ὅτι ἡ ἀταξία κατὰ τὴν ἐργασίαν διπλασιάζει τὸν κόπον, καὶ φθείρει ματαίως τὸν πολύτιμον καιρόν. Ἐσυμπέρανον λοιπὸν ὅτι *πᾶν πρᾶγμα ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ καὶ χρόνῳ.*

ΠΑΡΗΓΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΤΩΧΟΥ.

Βλέπων κατ' ἀρχὰς τοὺς πλουσίους ἀφ' ἑνός, καὶ τὴν ἰδικήν μου πτωχείαν ἀφ' ἑτέρου, ἐμελαγχόλουν καὶ ἐλυπούμην· ἀλλ' ἐξετάζων ἐπληροφορήθην ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον ἕκαστος, εἴτε πλούσιος, εἴτε πτωχός, ἔχει πόνον τινὰ εἰς τὴν καρδίαν του, ὅστις τὸν βασανίζει· ἔμαθον μάλιστα ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ πόνοι, οἵτινες βασανίζουν τοὺς πλουσίους, εἶναι πολὺ ὀδυνηρότεροι ἀπὸ τοὺς πόνους τῶν πτωχῶν, διότι καὶ ἡ ὑγεία των χειροτέρα, καὶ αἱ ἀνάγκαι των περισσότεραι, καὶ αἱ ἐπιθυμίαι των ἀτελεύτητοι· ἐβεβαιώθην ἐπομένως ὅτι πᾶν ὅ,τι λάμπει δὲν εἶναι χρυσίον, καὶ ὅτι πᾶς ὅστις μακρόθεν φαίνεται εὐτυχής, δὲν εἶναι τοιοῦτος ὅταν καὶ ἐκ τοῦ πλησίον τὸν ἐξετάσῃς.

Ἐπαρηγορήθην λοιπόν, καὶ ἐξηκολούθησα ἐργαζόμενος πάντοτε τιμίως καὶ ἐπιμελῶς, οἰκονομῶν τὰ ἐκ τῆς ἐργασίας μου κέρδη, καὶ ζῶν λιτῶς καὶ σωφρόνως. Συλλογιζόμενος δὲ ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι πολὺ πτωχότεροι ἐμοῦ, καὶ ἄλλοι πολὺ πλουσιώτεροι ἀπὸ τοὺς πλουσίους, τοὺς ὁποίους κατ' ἀρχὰς ἐζήλευον, ἔζησα πάντοτε εὐτυχὴς καὶ εὐχαριστημένος εἰς τὴν θέσιν μου, ἀκολουθῶν τὴν συμβουλὴν τοῦ Ἕλληνος Ἰσοκράτους· « *στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτει δὲ τὰ βελτίω* ».

ΓΕΝΝΑΙΟΤΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΝΗ.

Παρετήρησα προσέτι ὅτι πολλὰ σχέδια ἐπιχειρήσεων, τὰ ὁποῖα ὡρίμως ἐσκέφθην, καὶ κατορθωτὰ καὶ ὠφελιμώτατα

εὗρον, δὲν ἐτόλμησα νὰ πραγματοποιήσω, φοβηθεὶς ἐνδεχόμενά τινα ἐμπόδια καὶ δυσκολίας.

Ἐσκέφθην λοιπὸν ὅτι ἡ *γενναιότης* δὲν εἶναι ἀναγκαία μόνον εἰς τοὺς στρατιώτας, ἀλλ' εἰς πάντα ἄνθρωπον, ὅπως δι' αὐτῆς νικᾷ τὰς παρουσιαζομένας δυσκολίας εἰς τὰς ἐντίμους καὶ ἐπωφελεῖς ἐπιχειρήσεις τοῦ βίου του.

Ἀλλὰ πολλοὶ ἀρχίζουν καὶ ὀλίγοι τελειόνουν, ἐνῷ ἡ ἀρχὴ εἶναι τὸ δυσκολώτερον, τὸ δὲ τέλος τὸ εὐαρεστότερον μέρος τοῦ ἔργου. Ὅθεν, εἶπον κατ' ἐμαυτόν, ἐκτὸς τῆς γενναιότητος ἀπαιτεῖται καὶ σταθερὰ καὶ ἐπίμονος θέλησις, διὰ ν' ἀντιπαλαίῃ τις καὶ καταβάλλῃ τὰς δυσκολίας καὶ τὰ ἐμπόδια, τὰ ἀπαντώμενα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἐπιχειρήσεώς τινος.

Εἶναι τῷ ὄντι ἀφροσύνη ν' ἀροτριάσῃ τις τὸν ἀγρόν του, καὶ νὰ μὴ σπείρῃ αὐτόν, ἢ νὰ τὸν σπείρῃ καὶ νὰ μὴ τὸν θερίσῃ.

Παρετήρησα ὅτι ἐὰν ἡ ὄρνις δὲν ἐπιμείνῃ τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν ἐπὶ τῶν αὐγῶν της, ὀρνίθια ποτὲ δὲν ἐξέρχονται. Ἐπιμονὴ λοιπόν, ἐφώναξα, καὶ *σταθερὰ θέλησις*. Ἐπληροφορήθην ἐπομένως ὅτι ἡ σταθερὰ θέλησις εἶναι πραγματικῶς ὁ δυνατώτερος μοχλὸς παντὸς ἔργου· δι' αὐτῆς ἠμπόρεσα νὰ ἐννοήσω πράγματα, τὰ ὁποῖα κατὰ πρῶτον μοὶ ἐφαίνοντο ἀκατάληπτα, καὶ νὰ ἐκτελέσω ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐνόμιζον ἀνεκτέλεστα.

Ἰδοὺ λοιπὸν καὶ ἄλλο βῆμα εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σοφίας· « *ἂς θέλωμεν, καὶ ἂς θέλωμεν σταθερῶς καὶ ἐπιμόνως, καὶ τότε αἱ δυσκολίαι ἐκλείπουν, καὶ αἱ ἐπιχειρήσεις τελεσφοροῦν.* » Αἱ δυσκολίαι καὶ αἱ ἀντιστάσεις ἂς μὴ ἀμβλύνωσιν, ἀλλ' ἂς ὀξύνωσι καὶ ἐνισχύωσι τὴν θέλησίν μας, καθὼς ἡ σκληρότης καὶ ἡ ἀντίστασις τοῦ ἀκονίου ὀξύνει τὴν μάχαιραν.

ΥΠΟΜΟΝΗ ΚΑΙ ΕΛΠΙΣ.

Ἐὰν ἡ *ἐπιμονὴ* ἦναι ἀναγκαία διὰ ν' ἀντιπαλαίωμεν πρὸς τὰς δυσκολίας, ἀναγκαιοτάτη εἶναι καὶ ἡ *ὑπομονὴ* διὰ νὰ

ὑποφέρωμεν ἡσύχως καὶ ἀταράχως τὰς ἀποτυχίας καὶ δυστυχίας.

Ὅταν ὑπάρχῃ μὲν ἄνεμος, ἀλλ' εἶναι ἐναντίος, διὰ τῆς *ἐπιμονῆς* δυνάμεθα λοξοδρομοῦντες νὰ προχωρήσωμεν τὸ πλοῖόν μας· ἀλλ' ὅταν ὑπάρχῃ γαλήνη καὶ πλήρης νηνεμία, τὸ δὲ πλοῖον μένει ἀκίνητον, εἰς μάτην ἀγανακτοῦμεν· ἀπαιτεῖται τότε *ὑπομονὴ* μέχρις οὗ πνεύσῃ οὔριος ὁ ἄνεμος.

Διὰ τῆς ὑπομονῆς μετριάζομεν τὴν ἀποτυχίαν ἢ δυστυχίαν μας, ἐνῷ διὰ τῆς ἀνυπομονησίας διπλασιάζομεν τὴν στενοχωρίαν καὶ τὴν λύπην μας.

Ὁ ἀνυπόμονος ἵππος, ὅστις μὴ ὑποφέρων τὸ φορτίον του, τὸ τινάσσει ἐπὶ τῶν ὤμων του διὰ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὸ βάρος του, καταστρέφει τὴν ἰσορροπίαν τοῦ φορτίου, καὶ ἀνοήτως πληγόνει τὴν ῥάχιν του.

Ἡ ὑπομονὴ εἶναι θυγάτηρ τῆς δυνάμεως καὶ μήτηρ τῆς ἐλπίδος. Ἡ δὲ *ἐλπὶς* εἶναι ἡ παρηγορία καὶ τὸ καταφύγιον εἰς τὰς πικρίας τῆς παρούσης ζωῆς· εἶναι ἀκτὶς φωτὸς εἰς τὸ σκότος· σανὶς εἰς τὸ ναυάγιον· φωνὴ ἀνθρώπινος εἰς τὴν ἔρημον· ἀνάμνησις φίλου εἰς τὴν δυστυχίαν· μειδίαμα τέκνου ἀγωνιῶντος· καὶ ἐπὶ τέλους ἡ ἐπίκλησις τοῦ δικαίου καὶ πολυευσπλάγχνου Θεοῦ ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ θανάτου.

Ἡ ἐλπίς, ἡ ἀναγκαιοτάτη αὐτὴ σύντροφος τῶν δυστυχούντων, δικαίως ἀνυψώθη μεταξὺ τῶν τριῶν μεγάλων ἀρετῶν, αἵτινες πρέπει νὰ στολίζωσι πάντα ἀληθῆ χριστιανόν. Αἱ χριστιανικαὶ δὲ αὗται ἀρεταὶ εἶναι ἡ *πίστις*, ἡ *ἀγάπη* καὶ ἡ *ἐλπίς*.

Ἰδού, φίλοι μου, ἓν περιλήψει ὅσα μ' ἐδίδαξεν ἡ πολυχρόνιος πεῖρά μου καὶ ἡ σπουδὴ τοῦ ἑαυτοῦ μου. Ὠφεληθῆτε ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ συγχρόνως ἐξακολουθήσατε καὶ σεῖς σπουδάζοντες πάντοτε ἀμεροληπτως τὸν ἑαυτόν σας, καὶ διορθόνοντες τὰ ἐλαττώματά σας, διὰ ν' ἀποκτήσετε οὕτω τὴν πολύτιμον ἄγκυραν τῆς εὐτυχίας, ἤτοι τὴν φρόνησιν.

ΤΑ ΔΟΥΛΙΚΑ ΕΛΑΤΤΩΜΑΤΑ.

Πολλάκις ὁ ἀγαθὸς Γεροστάθης εἰς τὰς μετ' αὐτοῦ συνεντεύξεις μᾶς ὑπενθύμιζε τὰς ἀνωτέρω ἐξομολογήσεις καὶ συμβουλὰς τοῦ φρονίμου Σίμωνος.

Ὁσάκις δὲ ἔβλεπεν ὀκνηρούς, σπαταλῶντας καὶ τὸν πολύτιμον καιρόν των καὶ τὰ πολύτιμα χρήματά των, ἔλεγεν.— Ἂν οἱ ὀκνηροὶ αὐτοὶ ἀνεγίνωσκον ἐκ νεότητός των τὰς ἐξομολογήσεις τοῦ Σίμωνος, ἴσως ἤθελον εἶσθαι σήμερον ἐλεύθεροι ἀπὸ αὐτὸ τὸ ὀλέθριον ἐλάττωμα τῆς ὀκνηρίας.

Ὁ ἔχων τὸν τράχηλον ὑπὸ τὸν ζυγόν, ἔλεγεν ὁ Γεροστάθης, δὲν δύναται νὰ αἰσθανθῇ ὅτι ὁ καιρὸς ἔχει ἀξίαν. Μόνον ὁ καιρὸς τοῦ ἐλευθέρου εἶναι καιρὸς πολύτιμος, τοῦ δὲ δούλου εἶναι καιρὸς ἄτιμος. Ὅσοι λοιπὸν σπαταλῶσιν ἀνωφελῶς τὸν καιρόν των διάγοντες ὀκνηρῶς, ἢ εἶναι δοῦλοι, ἢ εἶναι ἄξιοι δουλείας καὶ ἀνάξιοι ζωῆς ἐλευθέρας. Ὁ δοῦλος συνειθίζει νὰ μὴ ἀγαπᾷ τὴν ἐργασίαν, διότι τὰ ἐξ αὐτῆς ὠφελήματα ἀποῤῥοφᾷ ὁ τύραννός του· ὢν δὲ ζῶον μιμητικὸν μιμεῖται καὶ βαθμηδὸν οἰκειοποιεῖται καὶ ὅλα τὰ ἐλαττώματα τῶν τυράννων του. Ἂν λοιπὸν ὀκνηροί, μαλθακοί, πολυτελεῖς, ὑπερόπται, βάρβαροι, ἄδικοι καὶ ἅρπαγες ἦναι οἱ τύραννοι, ἡ ἀργία, ἡ μαλθακότης, ἡ πολυτέλεια, ἡ ὑπεροψία, ἡ βαρβαρότης καὶ ἡ ἀδικία θέλουν χαρακτηρίσει καὶ τοὺς δούλους αὐτῶν.

Ἡ *παῤῥησία*, διὰ τῆς ὁποίας γενναίως καὶ ἐλευθέρως ἐκφράζει ὁ ἐλεύθερος πολίτης τὸ φρόνημά του, εἶναι ἄγνωστος εἰς τοὺς δούλους. Μὴ ἔχοντες δὲ οἱ δυστυχεῖς *πατρίδα ἐλευθέραν*, καὶ μηδέποτε γευθέντες τὰ ἐξ αὐτῆς ἀγαθά, δυσκόλως δύνανται νὰ αἰσθανθῶσι τὸ μαγευτικὸν καὶ ἐνθουσιῶδες αἴσθημα τοῦ πατριωτισμοῦ.

Ἀσπασθῆτε λοιπόν, μᾶς ἔλεγεν ὁ γέρων, τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν, τὴν ἀρετήν, τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἀνδρίαν, διότι αὐτὰ εἶναι τὰ μόνα ἀντιφάρμακα κατὰ τῶν δεινῶν τῆς δουλείας.

Ὁσάκις δὲ ὁ Γεροστάθης μᾶς ἀνέφερε περὶ σταθερᾶς θελήσεως, μᾶς ἐδιηγεῖτο καὶ τὰ μεγάλα καὶ τεράστια ἔργα, τὰ ὁποῖα οἱ Ἄγγλοι κατώρθωσαν διὰ τῆς *προθύμου ἑνώσεώς των* πρὸς ἐπιχείρησιν αὐτῶν, καὶ διὰ τῆς *ἐπιμόνου καὶ σταθερᾶς θελήσεώς των* πρὸς εὐόδωσίν των.

Διὰ νὰ μᾶς ἀποδείξῃ δὲ ὁ γέρων τὰ θαυμάσια ἀποτελέσματα τῆς σταθερᾶς θελήσεως μᾶς ἐδιηγήθη καὶ τὸ ἑξῆς προγονικὸν παράδειγμα.

Ο ΜΕΓΙΣΤΟΣ ΤΩΝ ΡΗΤΟΡΩΝ.

Εἰς τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας, κατὰ τὸ τριακοστὸν ὀγδοηκοστὸν πρῶτον ἔτος πρὸ Χριστοῦ, ἐγεννήθη τέκνον ἀδύνατον, ἰσχνὸν καὶ φιλάσθενον, τὸ ὁποῖον, ἑπταετὲς ἔτι ὂν ζερηθὲν τοὺς γονεῖς του, παρεδόθη εἰς παιδαγωγὸν, ὅπως φροντίσῃ περὶ τῆς ἀνατροφῆς του.

Ὁ παιδαγωγός του συμπαρέλαβεν ἡμέραν τινα εἰς τὸ δικαστήριον τὸν νέον μαθητήν του. Ὅτε δὲ οὗτος ἠκροάσθη τὸν εὔγλωττον ῥήτορα Καλλίστρατον, καὶ ἴδεν ἅπαντας θαυμάζοντας καὶ ἐπαινοῦντας αὐτὸν, ᾐσθάνθη εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας του ἐγειρόμενον τὸ αἴσθημα τῆς φιλοτιμίας, καὶ ἑπομένως σφοδροτάτην ἐπιθυμίαν τοῦ ν᾽ ἀναφανῇ ποτὲ καὶ αὐτὸς ῥήτωρ δεινὸς καὶ εὔγλωττος, ὡς ὁ εὐδοκιμήσας Καλλίστρατος.

Ἀφήσας λοιπὸν ἔκτοτε ὅλα τὰ ξένα εἰς τὴν ῥητορικὴν μαθήματα, περιωρίσθη εἰς ὅσα ἐνόμιζεν ὅτι ἠδύναντο νὰ τὸν ἀναδείξωσι ῥήτορα ἔνδοξον.

Δὲν ἀρκοῦν ὅμως μόνον κανόνες τῆς ῥητορικῆς διὰ νὰ κατασταθῇ τις ῥήτωρ δεινός· ἀπαιτοῦνται καὶ σωματικὰ προτερήματα. Ὁ δὲ ὀρφανὸς ὄχι μόνον τὰ προτερήματα ταῦτα ἐστερεῖτο, ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ πολλὰ φυσικὰ ἐλαττώματα εἶχεν, ἐμποδίζοντα αὐτὸν τοῦ ν᾽ ἀναφανῇ ῥήτωρ εὔγλωττος καὶ δεινός.

Ἔχων σῶμα ἀσθενὲς καὶ ἰσχνόν, εἶχε καὶ φωνὴν ἀδύνατον,

εὐκόλως διακοπτομένην, ἰσχνὴν καὶ εἰς ἄκρον δυσάρεστον. Ἡ γλῶσσά του ἐτραύλιζεν· ἡ προφορά του ἦτον ἀσαφής· ἡ παραμικρὰ ταραχὴ τὸν κατεθορύβει, καὶ διέκοπτε τὴν σειρὰν τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν λόγων του. Ἐκτὸς δὲ τῆς κακῆς καὶ ἐλαττωματικῆς προφορᾶς, εἶχε καὶ ἀπαγγελίαν, καὶ παραστατικὸν λίαν δυσάρεστα· ὥστε, ὅτε κατὰ πρῶτον ἐπαρουσιάσθη ν' ἀγορεύσῃ ἐνώπιον τῶν Ἀθηναίων, κατεγελάσθη ὁ δυστυχὴς ὑπὸ τῶν ἀκροατῶν του. Ἀπηλπισμένος δὲ κατέβη εἰς τὸν Πειραιᾶ πλήρης ἀθυμίας καὶ λύπης.

Ἀλλ' εὐτυχῶς εὑρέθη γέρων τις ἀγαθὸς καὶ ἔμφρων, Εὔνομος καλούμενος, ὅστις ἐντάμωσας αὐτὸν εἰς Πειραιᾶ ἐπροσπάθησε νὰ τὸν παρηγορήσῃ καὶ νὰ τὸν ἐγκαρδιώσῃ, δίδων πρὸς αὐτὸν συμβουλάς τινας καταλλήλους πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐλαττωμάτων του, ἰδίως δὲ συνιστῶν πρὸς αὐτὸν θέλησιν σταθερὰν καὶ ἐπίμονον πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του.

Κατὰ παραγγελίαν λοιπὸν τοῦ Εὐνόμου, ἤρχισε νὰ γυμνάζῃ τὸ σῶμά του, ὅπως ἐνδυναμώσῃ αὐτό. Ἀνέβαινε τρέχων ἀνηφόρους, καὶ ἀπήγγελλε συγχρόνως στίχους, διὰ νὰ ἀναπτύξῃ οὕτω καὶ τοὺς πνεύμονας καὶ τὴν φωνήν του. Κρατῶν χάλικας ἐντὸς τοῦ στόματος ἐπροσπάθει νὰ ἐκφωνῇ λόγους, διορθόνων τοιουτοτρόπως τὴν τραυλότητα τῆς γλώσσης του καὶ τὴν ἀσάφειαν τῆς προφορᾶς του. Καὶ διὰ νὰ συνειθίσῃ εἰς τὰς ταραχὰς καὶ τοὺς θορύβους τοῦ ἀκροατηρίου του, κατέβαινεν εἰς τὸ Φάληρον, λιμένα τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἀπήγγελλε τοὺς λόγους του ἐνώπιον τῶν συντριβομένων καὶ ἀφριζόντων εἰς τοὺς βράχους κυμάτων. Λαβὼν δὲ παρά τινος ὑποκριτοῦ Σατύρου ὁδηγίας τινάς, ἐπροσπάθει νὰ ἐκφωνῇ τοὺς λόγους του καὶ δι' ἀπαγγελίας ἐκφραστικῆς καὶ διὰ χειρονομιῶν καταλλήλων.

Κατεσκεύασε προσέτι ὑπόγειον, εἰς τὸ ὁποῖον καταβαίνων ἔμενε δύω καὶ τρεῖς μῆνας ἐντὸς αὐτοῦ, μελετῶν, συνθέτων καὶ ἀπαγγέλλων τοὺς λόγους του.

Πρὸς τούτοις, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ ἱστορικὰς γνώσεις καὶ πο-

λιτικὴν ἐμπειρίαν, ἰδίως δὲ διὰ νὰ μορφώσῃ τὸ λεκτικόν του, ἀντέγραψεν *ὀκτάκις* ὁλόκληρον τὸ σύγγραμμα τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ Θουκυδίδου.

Τόσοι κόποι καὶ τόσοι ἀγῶνες ἱκανοποίησαν ἐπὶ τέλους τὴν φιλοτιμίαν τοῦ νέου ῥήτορος, στεφανώσαντες μὲ πληρεστάτην ἐπιτυχίαν τὴν σταθερὰν καὶ ἐπίμονον θέλησίν του, καὶ ἀναδείξαντες αὐτὸν τὸν μεγαλήτερον καὶ δεινότερον ῥήτορα ἀφ' ὅσους ἄχρι τοῦδε ἐγέννησεν ὁ ἀρχαῖος καὶ ὁ νεώτερος κόσμος. Ὁ νέος οὗτος ἦτον ὁ Δημοσθένης.

Οἱ συμπολῖταί του Ἀθηναῖοι καὶ ὅλοι οἱ σύγχρονοί του Ἕλληνες ἐθαύμαζον αὐτὸν διὰ τὴν ἀνδρικὴν εὐγλωττίαν του. Τὴν εὐγλωττίαν του δὲ ταύτην ἔτι μᾶλλον ἐλάμπρυνε καὶ ἀνύψονεν ὁ πατριωτισμὸς τοῦ ἀνδρός, καὶ ὁ διακαὴς ἔρως του πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἐλευθερίαν, ἥτις διὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἀφῆκεν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι τὸν τελευταῖόν της στεναγμόν, τὴν τελευταίαν μοσχοβόλον πνοήν της.

Ὁ Φίλιππος, ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, ὅστις διὰ τῆς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς δυνάμεώς του κατετρόμαζε τότε τὴν Ἑλλάδα ὅλην, μόνον ἐνώπιον τοῦ Δημοσθένους ἔτρεμε, διότι αὐτὸς, ἀποκαλύπτων καὶ κεραυνοβολῶν διὰ τῶν Φιλιππικῶν του λόγων τὰ κατακτητικὰ σχέδιά του, ἤναπτε καὶ διήγειρε κατ' αὐτοῦ τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς συμμάχους αὐτῶν.

Ἰδού, φίλοι μου, τὰ θαυμάσια ἀποτελέσματα τῆς φιλοτιμίας, τῆς σταθερᾶς θελήσεως καὶ τῆς φρονίμου ἐπιμονῆς!

Ὀρθότατα ἐπομένως ἔλεγον οἱ προπάτορές μας, ὅτι τὰ πάντα δύναταί τις νὰ ἐπιτύχῃ, ἐὰν δὲν ἀποφεύγῃ τὸν ἀναγκαῖον κόπον. «*Πάντ' ἔστιν ἐξευρεῖν, ἐὰν μὴ τὸν πόνον φεύγῃ τις, ὃς πρόσεστι τοῖς ζητουμένοις.*»

ΤΟ ΟΝΙΚΟΝ ΕΛΑΤΤΩΜΑ.

Ἀλλὰ προσέξατε, μᾶς ἐπρόσθεσεν ὁ καλὸς γέρων, μὴ τυχὸν συγχύσετε τὴν σταθερὰν θέλησιν καὶ τὴν φρόνιμον ἐπιμονὴν

μὲ τὸ *πεῖσμα*, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐλάττωμα χαρακτηρίζον ἰδίως τοὺς ὄνους.

Ἀπὸ τὸ πεῖσμα, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἀνόητον ἐπιμονὴν εἰς τὰς κακίας, εἰς τὰ ἐλαττώματα, εἰς τὰ λάθη, εἰς τὰς ἐσφαλμένας γνώμας καὶ θελήσεις σας, βεβαίως οὐδεμίαν πρόοδον, οὐδεμίαν βελτίωσιν, οὐδεμίαν τιμὴν καὶ ἀγάπην δύνασθε νὰ περιμένετε.

Πεισματώδεις εἶναι μόνον οἱ μικρόνοες καὶ στενοκέφαλοι. Τὸ πεῖσμα εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀνοησίας καὶ τῆς ἀκρισίας, ἐνῷ ἡ σταθερὰ θέλησις εἶναι θυγάτηρ τῆς φρονήσεως.

Ὁσάκις δέ, μᾶς εἶπεν ἐπὶ τέλους ὁ Γεροστάθης, ἐνθυμούμενοι τὸν ἔνδοξον Δημοσθένην, κοπιάζετε, ἀγωνίζεσθε καὶ σταθερῶς ἐπιμένετε ἢ εἰς τὴν μελέτην τῶν δυσκόλων μαθημάτων σας, ἢ εἰς τὰ ἐργόχειρά σας, ἢ εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις σας, ἢ εἰς τοὺς ὑπὲρ πατρίδος εὐγενεῖς ἀγῶνάς σας, μὴ λησμονῆτε καὶ τὸν ἀγαθὸν γέροντα Εὔνομον, ὅστις τὴν σταθερὰν θέλησιν συμβουλεύσας, καὶ τὸν Δημοσθένην δι' αὐτῆς ἐδόξασε, καὶ τὴν Ἑλλάδα διὰ τοῦ Δημοσθένους ἐλάμπρυνεν.

— Ὄχι μόνον τὸν Εὔνομον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀγαθόν μας πατέρα τὸν Γεροστάθην, δὲν θέλομεν λησμονήσει ποτέ, ἐφωνάξαμεν τότε· δάκρυον δὲ χαρᾶς καὶ εὐχαριστήσεως κατέβρεξε τὸ σεβάσμιον πρόσωπον τοῦ γέροντος.

Καὶ πιστῶς ἐφυλάξαμεν τὴν ὑπόσχεσίν μας· διότι, ἂν καὶ ἐγηράσαμεν, ἀκόμη ζωηρῶς καὶ εὐγνωμόνως ἐνθυμούμεθα καὶ τὸν γέροντα, καὶ τοὺς λόγους του, καὶ τοὺς ἀκολούθους στίχους, τοὺς ὁποίους κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην μᾶς ἔδωκεν·

« *Ἂν τὸ πλοῖον τῆς ζωῆς μου φρόνησις τὸ πλοιαρχῇ,*
» *Εἰς λιμένα εὐτυχίας θέλει κατευοδωθῇ.* »

Ν.

ΤΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΑ ΔΑΚΡΥΑ.

» Ψέγομεν τὸν οὐκ ἐπὶ τοῖς καλοῖς
προαιρούμενον τιμᾶσθαι. »
(Ἀριστοτέλους.)

Ἐξ μῆνας μετὰ τὴν σύστασιν τοῦ σχολείου ἐπρόκειτο, κατὰ τὸν κανονισμὸν αὐτοῦ, νὰ γίνωσιν αἱ ἑξαμηνιαῖαι δημόσιοι ἐξετάσεις μας.

Ἡ ἑορτὴ τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἦτον ἡ προσδιωρισμένη δι' αὐτὰς ἡμέρα. Ὅθεν μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν ὁ Γεροστάθης, οἱ διδάσκαλοι, οἱ γονεῖς, καὶ ὅλοι τῆς κωμοπόλεως οἱ πρόκριτοι μᾶς ἐσυνόδευσαν εἰς τὸ σχολεῖον, ὅπως ἴδωσι τὰς προόδους μας, καὶ διὰ τῆς παρουσίας των διεγείρωσι τὴν φιλοτιμίαν μας.

Ὅτε δὲ αἱ ἐξετάσεις ἐτελείωσαν, οἱ διδάσκαλοι ἐσυσκέφθησαν μετὰ τοῦ Γεροστάθου ποῖοι ἐκ τῶν ἐξετασθέντων ἐφάνησαν ἄξιοι προβιβασμοῦ. Μετὰ δὲ τὴν σύσκεψίν των ἀνήγγειλαν μεγαλοφώνως τὰ ὀνόματα τῶν προβιβασθέντων, καὶ καλοῦντες κατὰ σειρὰν ἕνα ἕκαστον ἐξ αὐτῶν, τῷ ἔδιδον βραβεῖον πρὸς ἀνταμοιβὴν τῶν κόπων καὶ τῆς ἐπιμελείας του.

Μόλις δὲ μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ καταλόγου τῶν κριθέντων ἀξίων προβιβασμοῦ ἤρχισεν ἡ βράβευσις αὐτῶν, καὶ ἤχοι κλαυθμυροὶ καὶ διακεκομμένοι ἠκούσθησαν.

Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΛΑΙΩΝ.

Ὁ Γεώργιος, εἷς ἐκ τῶν νεωτέρων, ἀλλ' ἐπιμελεστέρων συμμαθητῶν μας, μὴ ἀκούσας τὸ ὄνομά του μεταξὺ τῶν προβιβασθέντων, ἐλυπήθη, ἐντράπη, ἐταράχθη, κατεκοκκίνισε, καὶ σκύψας τὴν κεφαλὴν ἤρχισε νὰ κλαίῃ κρυφίως, μέχρις οὗ ἐναντίον τῆς θελήσεώς του ἠκούσθησαν ἐπὶ τέλους οἱ κλαυθμυρισμοί του.

Ὁ Γεροστάθης ἠρώτησε τότε τὸν Γεώργιον ἂν κλαίῃ, διότι μὴ προβιβασθεὶς νομίζει τὸν ἑαυτόν του ἀδικημένον, ἢ μήπως λυπῆται διότι οἱ ἄλλοι ἐπροβιβάσθησαν;

Ἀλλ' ὁ μικρὸς Γεώργιος δὲν ἦτον οὔτε ἀνόητος διὰ νὰ νομίσῃ ἑαυτὸν ἀδικημένον, οὔτε φθονερὸς διὰ νὰ λυπηθῇ τὸν προβιβασμὸν τῶν συμμαθητῶν του. Κρατῶν δὲ τὴν κεφαλὴν κεκλιμένην, κατακόκκινος, μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ μὲ φωνὴν διακεκομμένην ἀπήντησεν·—Ὄχι ... ἐλυπήθην διότι δὲν ἐφάνην καὶ ἐγὼ ... ἄξιος προβιβασμοῦ.

Ὁ πατὴρ τοῦ Γεωργίου, ἤρχισε νὰ τὸν ἐπιπλήττῃ καὶ νὰ τὸν διατάττῃ νὰ παύσῃ τὰ ἀνόητα δάκρυά του. Ἀλλ' ὁ Γεροστάθης παρεκάλεσεν ἀμέσως αὐτὸν νὰ παύσῃ ἐπιπλήττων τὸν μικρὸν Γεώργιον. Λαβὼν δὲ ἐκ τούτων ἀφορμὴν ἀπετάθη πρὸς ἡμᾶς ὁ ἀγαθὸς γέρων, καὶ μᾶς εἶπεν·

— Ὁ συμμαθητής σας Γεώργιος μὴ προβιβασθεὶς λυπεῖται καὶ κλαίει· ὁ δὲ πατήρ του ἀδημονεῖ καὶ στενοχωρεῖται διὰ τὰ δάκρυα τοῦ υἱοῦ του· ἀλλ' ἐγὼ καὶ τὸν πατέρα ἀπὸ καρδίας συγχαίρω διὰ τὰ δάκρυα τοῦ Γεωργίου του, διότι ἀποδεικνύουν ὅτι ἔχει *υἱὸν φιλότιμον*, καὶ τὸν Γεώργιον συγχαίρω, διότι ἔχει τὸ σημαντικώτερον προτέρημα ἀφ' ὅσα πρέπει νὰ στολίζωσι πάντα νέον, δηλαδὴ τὴν *φιλοτιμίαν*.

Νέος, ὅστις δὲν ἐπιθυμεῖ καὶ δὲν προσπαθεῖ δι' ἀξιεπαίνου διαγωγῆς ν' ἀποκτήσῃ τὴν ὑπόληψιν τῶν ἄλλων, ἢ νὰ διατηρήσῃ καὶ ν' αὐξήσῃ τὴν καλὴν ὑπόληψίν του, νέος, ὅστις ἀδιαφορεῖ ἂν ἄλλοι ἀναφαίνωνται καλήτεροι, φρονιμώτεροι, ἐπιμελέστεροι, ἱκανώτεροι καὶ ἀξιεπαινετώτεροι αὐτοῦ, νέος ἐν ἑνὶ λόγῳ ἄνευ φιλοτιμίας, ὁμοιάζει στρατιώτην ὑπάγοντα εἰς τὴν μάχην ἄνευ ὅπλου, ἢ πλοῖον ἐξερχόμενον εἰς τὴν θάλασσαν ἄνευ πηδαλίου.

Ἡ φιλοτιμία, φίλοι μου, εἶναι ἀσπίς, ἥτις μᾶς ὑπερασπίζεται ἐναντίον ὅλων τῶν παθῶν, τῶν κακιῶν, καὶ ἐλαττωμάτων, τὰ ὁποῖα ἐπαπειλοῦν τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν μας.

Ἡ φιλοτιμία εἶναι τὸ εὐγενὲς κέντρον, τὸ ὁποῖον μᾶς κεντᾷ πρὸς πᾶσαν ἀγαθὴν καὶ ἐνάρετον πρᾶξιν.

Ὁ φιλότιμος ἐρυθριᾷ, ἐντρέπεται, λυπεῖται, ἅμα ἐννοήσας ὅτι σφάλμα τι ἐκηλίδωσε τὴν διαγωγήν του, ἅμα ἀκούσας ἐπίπληξιν, ἅμα αἰσθανθεὶς ὅτι ἐδυσαρέστησε τοὺς ἀνωτέρους, τοὺς ὁμοίους ἢ τοὺς κατωτέρους αὐτοῦ.

Ὁ ἀληθῶς φιλότιμος προσπαθεῖ πάντοτε νὰ ἦναι καθαρὸς καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν καρδίαν· ἀγαπᾷ τὴν πρόοδον· ἐπιμελεῖται τὸ ἔργον του· εἶναι φιλομαθής, εὐπειθὴς εἰς τοὺς ἀνωτέρους του, εὐγνώμων πρὸς τοὺς εὐεργέτας του, πρὸς πάντας δὲ γλυκὺς καὶ εὐπροσήγορος· ἀποστρέφεται τὴν ὀκνηρίαν, τὴν ἀσωτείαν, τὴν ἀκολασίαν· ἀποφεύγει τὸν θυμόν, τὴν κακολογίαν, τὸ ψεῦδος, τὴν λογομαχίαν· βδελύττεται τὴν ἀσέβειαν καὶ τὴν ἀδικίαν· ἐντρέπεται δὲ καὶ σέβεται ὄχι μόνον τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ τὸν ἑαυτόν του.

Ἀλλ' ὁ ἀφιλότιμος, παιδία μου, ἀδιαφορεῖ καὶ γελᾷ ὁσάκις διὰ τὰ σφάλματά του ἐπιπλήττεται· δὲν φροντίζει περὶ τῆς ἠθικῆς βελτιώσεώς του· δὲν ἐντρέπεται παρουσιαζόμενος ῥυπαρὸς καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχήν· εὐκόλως οἰκειόνεται πᾶσαν κακοήθειαν· ἡ δὲ ἀρετὴ οὐδὲν θέλγητρον ἰδιάζον ἔχει ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν του.

Ὅλα τὰ ἔργα, ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Γεροστάθης, διὰ τῆς φιλοτιμίας προοδεύουν καὶ εὐδοκιμοῦν πρὸς ὄφελος καὶ ἔπαινον καὶ τοῦ φιλοτίμου καὶ τῆς πατρίδος του.

Ἰδού, φίλοι μου, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, διατί ἐχάρην ὅτε ἴδον τὰ φιλότιμα δάκρυα τοῦ Γεωργίου, καὶ διατί ἐσυγχάρην τὸν πατέρα του ἰδὼν ὅτι ἔχει υἱὸν φιλότιμον.

Ὁ Γεώργιος δὲν ἐπροβιβάσθη, ὄχι διότι ἦτον ἀμελὴς ἢ ἀπρόσεκτος· ἀπ' ἐναντίας, ὢν φιλότιμος, ἦτο καὶ ἐπιμελέστατος καὶ προσεκτικώτατος εἰς τὰ μαθήματά του· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀσθενήσας δύο ὁλοκλήρους μῆνας δὲν ἠμπόρεσε ν' ἀκροασθῇ τακτικὰ ὅλα τὰ μαθήματα τῆς τάξεώς του, ἐνεκρίθη πρὸς

τὸ συμφέρον του νὰ μείνῃ εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ κατὰ τὴν προσεχῆ ἐξαμηνίαν. Ἂν δέ, ὡς ἐλπίζω, ἐξακολουθήσῃ πάντοτε ὢν φιλότιμος, προφητεύω καὶ ἐγὼ περὶ τοῦ Γεωργίου μέλλον καλόν, καθὼς περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀλόρου ἐπροφήτευσε, καὶ δὲν ἐψεύσθη, ὁ γέρων Ἡρόδοτος.

— Γνωρίζετε, μᾶς ἠρώτησε τότε, τὸν γέροντα Ἡρόδοτον, τὸν υἱὸν τοῦ Ὀλόρου, καὶ τὴν περὶ αὐτοῦ προφητείαν τοῦ Ἡροδότου;

— Ὄχι, ἀπηντήσαμεν, ὁ δὲ γέρων ἐξηκολούθησεν ὡς ἐφεξῆς.

Ο ΗΡΟΔΟΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΝΕΟΣ ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ.

Καθὼς ὁ Ὅμηρος ὀνομάζεται πατὴρ τῆς ποιήσεως, οὕτω καὶ ὁ Ἡρόδοτος ὀνομάζεται πατὴρ τῆς ἱστορίας, διότι τὸ ἱστορικὸν σύγγραμμα τοῦ Ἡροδότου εἶναι τὸ ἀρχαιότερον μεταξὺ τῶν σωζομένων Ἑλληνικῶν ἱστορικῶν συγγραμμάτων.

Ὁ Ἡρόδοτος ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἔτος 484 πρὸ Χριστοῦ εἰς τὴν Ἁλικαρνασσόν, πόλιν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἥτις ἦτον ἀποικία Ἑλληνική. Ὢν δὲ εὐκατάστατος ἐπεχειρίσθη ταξείδια ἐκτεταμένα, ὄχι χάριν ἁπλῆς διασκεδάσεως ἢ ἐπιδείξεως, ἀλλὰ διὰ νὰ ὠφεληθῇ ἠθικῶς ἐξ αὐτῶν, αὐξάνων τὰς γνώσεις του, ὅπως ἐπομένως συγγράψῃ πρὸς δόξαν τῆς πατρίδος.

Ὅλας δὲ τὰς ποικίλας καὶ ἐκτεταμένας γνώσεις, τὰς ὁποίας ἐσύναξεν εἰς τὰ ταξείδιά του, μὲ ὕφος ἀφελὲς καὶ χαριέστατον ἐξέθεσεν εἰς τὸ λαμπρὸν ἱστορικὸν σύγγραμμά του.

Τὸ κύριον δὲ ἀντικείμενον τῆς ἱστορίας του εἶναι ἡ μεταξὺ τῶν Ἀσιανῶν ἐθνῶν καὶ τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς μεγίστη πάλη, ἥτις ἐτελείωσεν ἐνδόξως ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν Περσικῶν δυνάμεων καὶ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν.

Τὴν ἱστορίαν του αὐτὴν ἔχει διηρημένην εἰς ἐννέα βιβλία. Λέγεται δὲ ὅτι διὰ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν γνωστὴν εἰς τὸ Πανελλήνιον, τὴν ἀνέγνωσεν εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, διότι,

ἡ τυπογραφία ἦτο τότε ἄγνωστος, ἐφευρεθεῖσα μόλις περὶ τὸ 1440 μετὰ Χριστόν.

Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἑωρτάζοντο κατὰ τετραετίαν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, πόλιν τῆς Πελοποννήσου· εἶχον δὲ συσταθῆ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους τῆς Ἑλλάδος, καὶ διήρκεσαν μέχρι τοῦ 394 μετὰ Χριστόν.

Οἱ ἀγῶνες αὐτοὶ ἐσυστήθησαν ὄχι μόνον πρὸς ἐξάσκησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν σωματικῶν καὶ διανοητικῶν δυνάμεων τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὡς κέντρον φιλοτιμίας, ἀλλὰ καὶ χάριν πολιτικῆς ἑνώσεως τῶν διαφόρων Ἑλληνικῶν φυλῶν καὶ πόλεων, διότι πανταχόθεν συνέῤῥεον εἰς αὐτούς.

Τόσον δὲ ἤρεσεν, ὡς λέγουν, ἡ ἱστορία τοῦ Ἡροδότου ἀναγνωσθεῖσα εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, ὥστε ἕκαστον ἐκ τῶν ἐννέα αὐτῆς βιβλίων ἐπωνομάσθη μὲ τὸ ὄνομα μιᾶς ἐκ τῶν ἐννέα Μουσῶν, ἤτοι Κλειώ, Θαλία, Εὐτέρπη, Μελπομένη, Τερψιχόρη, Ἐρατώ, Οὐρανία, Καλλιόπη καὶ Πολύμνια.

Προσθέτουν δέ τινες ὅτι ἐνῷ ὁ Ἡρόδοτος, ἀναγινώσκων τὴν χαριεστάτην ἱστορίαν του, ἐθαυμάζετο καὶ ἐχειροκροτεῖτο ὑπὸ τῶν ἀκροατῶν του, ὁ νέος Θουκυδίδης, ὅστις μετὰ τοῦ πατρός του Ὀλόρου εὑρίσκετο παρών, ἔχυνε δάκρυα φιλοτιμίας, ἐπιθυμήσας τὴν δόξαν τοῦ Ἡροδότου. Τότε δὲ ὁ πολύπειρος καὶ πολυμαθὴς Ἡρόδοτος, ἰδὼν τὸν νέον Θουκυδίδην κλαίοντα ἐκ φιλοτιμίας, ἐσυγχάρη τὸν γέροντα Ὄλορον, προφητεύσας ἔνδοξον τὸ μέλλον τοῦ υἱοῦ του.

Ο ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ ΚΑΙ Ο ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ.

Ἡ προφητεία τοῦ Ἡροδότου, ἐξηκολούθησεν ὁ Γεροστάθης, ἐπαλήθευσεν. Ὁ Θουκυδίδης ἀνεφάνη πραγματικῶς ὁ μεγαλήτερος ἱστορικὸς τοῦ κόσμου διά τε τὴν μεγάλην ἱστορικήν του ἀκρίβειαν καὶ φιλαλήθειαν, καὶ διὰ τὰς ὀρθὰς καὶ ἐμβριθεῖς πολιτικὰς καὶ ἠθικὰς σκέψεις καὶ κρίσεις του. Ἐὰν ὁ Ἡρόδοτος ἀναγνωρίζεται παρὰ πάντων ὡς ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας, ὁ Θουκυδίδης ὁμολογεῖται ὡς ὁ μεγαλήτερος διδάσκα-

λος τῆς ἱστοριογραφίας, ὡς τὸ τελειότερον πρωτότυπον τοῦ ἱστορικοῦ συγγραφέως.

Ὁ Θουκυδίδης ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἀνῆκεν εἰς εὐκατάστατον οἰκογένειαν, συγγενεύουσαν μὲ τὸν Μαραθώνιον ἥρωα Μιλτιάδην. Συνέγραψε δὲ εἰς ὀκτὼ βιβλία τὴν ἱστορίαν τῶν εἴκοσι καὶ ἑνὸς πρώτων ἐτῶν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἀποθανὼν πρὶν ὁ πόλεμος τελειώσῃ.

Ἡ μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Σπάρτης ζηλοτυπία ἐγέννησε τὸν ὀλέθριον αὐτὸν πόλεμον, ὅστις δυστυχῶς διήρκεσεν εἴκοσι ἑπτὰ ὁλόκληρα ἔτη.

Νικηθέντες ἐπὶ τέλους οἱ Ἀθηναῖοι ἐταπεινώθησαν καὶ ὑπεδουλώθησαν ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Σπαρτιᾶται καὶ ὅλοι ἐν γένει οἱ Ἕλληνες, ἀλληλομαχοῦντες ἐπὶ τόσα ἔτη, ἐξησθένησαν, διεφθάρησαν καὶ παρήκμασαν.

Τοιουτοτρόπως ὁ ἐμφύλιος αὐτὸς καὶ πεισματώδης πόλεμος, προξενήσας τὴν παρακμὴν τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, προητοίμασε τὴν ὑποταγὴν αὐτῆς ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ Μακεδόνος Φιλίππου, ἑπομένως δὲ τὴν ὑποδούλωσίν της ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς Ῥώμης, καὶ ἐπὶ τέλους τὴν δέσμευσίν της διὰ τῶν ἁλύσεων τοῦ Μωάμεθ.

Ὁ Ἡρόδοτος ἐξιστορῶν τοὺς Περσικοὺς πολέμους διηγεῖται τοὺς εὐγενεῖς ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνας τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοὺς κατὰ βαρβάρων ἐνδόξους θριάμβους τῶν Ἑλλήνων· ὁ δὲ Θουκυδίδης, ἐκθέτων τὰ τοῦ Πελοποννησιακοῦ, ἀναγκάζεται νὰ διηγῆται Ἑλληνικὰς διχονοίας καὶ ἄγρια πάθη, Ἑλληνικὰς ἀλληλοσφαγίας, λοιμούς, ἐμπρησμούς, λεηλασίας καὶ ἐμφυλίους σπαραγμούς. Εὐτυχὴς τοὐλάχιστον διότι ἀπέθανε πρὶν ἴδῃ τὸ τέλος τοῦ πολέμου, καὶ ἑπομένως πρὶν κλαύσῃ τὴν ταπείνωσιν καὶ τὴν ὑποδούλωσιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος!

Ἀλλ' ἡ ἀνάγνωσις τοῦ Θουκυδίδου, ἂν καὶ λυπηρά, εἶναι ὅμως διδακτικωτάτη, διότι παρουσιάζουσα ἐνώπιόν μας τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῆς ζηλοτυπίας, τοῦ φθόνου, τῶν ἐμφυλίων σπαραγμῶν καὶ τῶν ἀγρίων παθῶν, μᾶς διδάσκει τὴν

ἀνάγκην τῆς ἀγάπης, τῆς ὁμονοίας καὶ τῆς ἐθνικῆς ἑνώσεως.

Μετὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ὁ Γεροστάθης ἐσυγχάρη ὅλους τοὺς γονεῖς, τῶν ὁποίων τὰ τέκνα ἐπροβιβάσθησαν· ἐνεθάρρυνε τὰ μὴ προβιβασθέντα, ὅπως ἀναφανῶσιν ἱκανώτερα κατὰ τὰς προσεχεῖς ἐξετάσεις, καὶ ἐπὶ τέλους ἐπροσκάλεσε τοὺς διδασκάλους, τοὺς προβιβασθέντας, ὁμοῦ δὲ καὶ τὸν φιλότιμον Γεώργιον νὰ συγγευματίσωμεν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς τὴν οἰκίαν του. Ἀκολουθούμενος δὲ παρὰ πάντων ἐξῆλθε τοῦ σχολείου.

ΑΙ ΨΕΥΔΟΦΙΛΟΤΙΜΙΑΙ.

Τὸ γεῦμα τοῦ Γεροστάθου ἦτο κατὰ τὸ σύνηθες καθαρώτατον, ἁπλούστατον, νοστιμώτατον καὶ ὑγιεινότατον.

Ὁ φρόνιμος γέρων, καθὼς καὶ ἄλλοτε ἀνέφερα, ἀπεστρέφετο τὰ πολυποίκιλα, τὰ πολυέξοδα καὶ τὰ ἐπιδεικτικὰ γεύματα. Τὰ τοιαῦτα, ὡς ἔλεγε, καὶ περιττὰ καὶ ἀνωφελῆ εἶναι, καὶ τὴν ὑγείαν φθείρουν, καὶ τὰ χρήματα ματαίως ἐξοδεύουν. Ἐπρόσθετε δὲ ὅτι ἡ ὑπόληψις καὶ τὸ σέβας δὲν ἀποκτῶνται οὔτε διὰ λαμπρῶν γευμάτων, οὔτε διὰ πολυτελῶν στολισμῶν, ἀλλὰ μόνον διὰ καλῶν ἔργων.

Κατὰ τὴν ἡμέραν δὲ ἐκείνην ἐνθυμοῦμαι μᾶς ἀνέφερε τοὺς Μαρούτσας, τοὺς Καπλάνας καὶ τοὺς Ζωσιμάδας, οἵτινες ἀπέκτησαν ὑπόληψιν ἐθνικήν, σέβας, ἀγάπην, εὐγνωμοσύνην πανελλήνιον καὶ δόξαν ἀθάνατον, ὄχι βέβαια διὰ πολυτελῶν γευμάτων, στολισμῶν καὶ ἐπιδείξεων, ἀλλὰ διὰ τῆς φιλανθρωπίας καὶ φιλοτιμίας, αἵτινες παρεκίνησαν αὐτοὺς εἰς περίθαλψιν ἐνδεῶν καὶ ἐπιμελῶν μαθητῶν, εἰς βοήθειαν ὀρφανῶν νεανίδων, εἰς παρηγορίαν φιλακισμένων, εἰς διατήρησιν νοσοκομείων, εἰς ἔκδοσιν βιβλίων κοινωφελῶν, εἰς ἐκπαίδευσιν ἱερέων καὶ διδασκάλων, εἰς σύστασιν σχολείων καὶ ναῶν τοῦ Ὑψίστου, καὶ εἰς ἄλλα τοιαῦτα ἐθνωφελῆ καὶ θεάρεστα ἔργα.

Πολλοὶ ὅμως πλούσιοι, μᾶς ἐπρόσθεσε, λέγονται συνήθως φιλότιμοι, διότι ἐξοδεύουν πολλὰ εἰς γεύματα πολυτελῆ καὶ ἐξωτερικὰς ἐπιδείξεις, νομίζοντες ὅτι δι' αὐτῶν δύνανται νὰ

τιμηθῶσιν· οἱ τοιοῦτοι ὅμως δὲν εἶναι φίλοι ἀλλ' ἐχθροὶ τῆς τιμῆς των, καὶ ἑπομένως *ψευδοφιλότιμοι* ἢ *ἀφιλότιμοι*, διότι ἀντὶ τιμῆς καὶ ὑπολήψεως, ἀτιμίαν καὶ περιφρόνησιν ἀποκτῶσιν. Οὐδεὶς ἐχέφρων βεβαίως θέλει ποτὲ σὲ τιμήσει διὰ τὴν πολυφαγίαν, ἢ ποικιλοφαγίαν σου, ἢ διὰ τοὺς ἐξωτερικοὺς στολισμούς σου. Ἀπ' ἐναντίας οἱ φρόνιμοι θέλουν σὲ ταλανίσει ὡς ἀνόητον, οἱ πτωχοὶ θέλουν ἀγανακτήσει διὰ τὴν ματαίαν σπατάλην σου, καὶ ἡ πατρὶς θέλει λυπηθῆ διά τε τὴν μωρὰν καὶ ἀνωφελῆ χρῆσιν τῶν χρημάτων σου, καὶ διὰ τὴν πρὸς αὐτὴν ἀξιοκατάκριτον ψυχρότητά σου.

Πολλοὶ ἐπίσης νομίζουν ὅτι εἶναι φιλότιμοι, διότι ἐπιμένουν μὴ θέλοντες ν' ἀναγνωρίσωσι τὰ σφάλματά των, φοβούμενοι μήπως, ὁμολογοῦντες ὅτι ἔσφαλον, ἐντραπῶσι καὶ χάσωσι τὴν τιμὴν καὶ ὑπόληψίν των. Μωροὶ καὶ ἀνόητοι εἶναι βεβαίως οἱ τοιοῦτοι, λησμονοῦντες ὅτι μόνος ὁ Θεὸς εἶναι ἀναμάρτητος, καὶ ὅτι αὐτοὶ ὡς ἄνθρωποι δὲν δύνανται νὰ ἦναι ἀλάνθαστοι.

Διὰ τῆς ἐπιμονῆς των εἰς τὰς ἐσφαλμένας κρίσεις ἢ πράξεις των, ἀντὶ ν' ἀποκτήσωσι τιμὴν καὶ ὑπόληψιν, ἀναδεικνύονται πεισμονες, ἀδιόρθωτοι, ἐπικίνδυνοι καὶ ἀπεχθεῖς πρὸς τοὺς ἄλλους. Ἀπ' ἐναντίας συμπάθειαν, ἀγάπην καὶ ὑπόληψιν ἀπολαμβάνει ὅστις προθύμως ἀναγνωρίζει καὶ ὁμολογεῖ τὰ σφάλματά του, δεικνύων ὅτι σέβεται τὸ Γνῶθι σαυτόν, ὅτι εἶναι εἰλικρινής, μετριόφρων καὶ ἐπιδεκτικὸς διορθώσεως καὶ προόδου.

Ψευδοφιλότιμοι ἐπίσης καὶ πεισμονες εἶναι ὅσοι ἀφοῦ ἐνοχλήσωσι, βλάψωσιν ἢ ἀδικήσωσί τινα, ἐντρέπονται νὰ ζητήσωσι συγγνώμην ἢ νὰ ἐπανορθώσωσι τὴν ὁποίαν ἐπροξένησαν βλάβην, φοβούμενοι μήπως ἐξευτελισθῶσιν.

Οἱ ἀληθῶς φιλότιμοι ἀποστρέφονται τὴν ἀδικίαν· δὲν θέλουν δὲ νὰ ἔχωσιν ἐχθρούς· ἐπιθυμοῦν ὅλοι νὰ τοὺς ὑπολήπτωνται καὶ νὰ τοὺς ἀγαπῶσι, καὶ ἑπομένως ἂν ἐνόχλησαν ἢ ἔβλαψάν τινα, προθύμως σπεύδουν καὶ συγγνώμην

νὰ ζητήσωσι, καὶ τὴν βλάβην ἀμέσως νὰ ἐπανορθώσωσιν.

Εἰς τὴν ψευδοφιλοτιμίαν δὲ προσθέτει τις καὶ τὴν ψευδολογίαν ὁσάκις, ἐνεργήσας ἀξιοκατάκριτόν τινα πρᾶξιν, ψευδῶς ἀρνῆται αὐτὴν ἀπὸ φιλότιμον δῆθεν ἐντροπήν.

Ὁ ἀληθῶς φιλότιμος δὲν ἐκτελεῖ πράξεις ἀξιοκατακρίτους· ἀλλ' ἂν τυχὸν ὑποπέσῃ εἰς τοιαύτας, προσπαθεῖ μὲν νὰ διορθώσῃ αὐτάς· ἀλλὰ ποτὲ δὲν καταδέχεται ν' ἀτιμασθῇ διὰ τῆς ψευδολογίας καὶ οὕτω νὰ διπλασιάσῃ τὸ σφάλμα του.

Πολλοὶ ἐπίσης φρονοῦν ὅτι ἀναδεικνύονται φιλότιμοι ἀποκρούοντες τὰς γνώμας, τὰς συμβουλάς, τὰς ὁδηγίας ἄλλων ἱκανωτέρων καὶ ἐμπειροτέρων των, διότι φοβοῦνται μήπως, παραδεχόμενοι τὰς γνώμας καὶ τὰς συμβουλὰς τῶν ἄλλων, ἀναφανῶσι κατώτεροι ἐκείνων, καὶ οὕτω προσβληθῇ ἡ τιμὴ καὶ ἡ ὑπόληψίς των.

Εἰς αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς φιλοτιμίας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τῆς ψευδοφιλοτιμίας, ὑπόκεινται δυστυχῶς οἱ στενοκέφαλοι, οἱ μηδεμίαν ἀληθῆ ἀξίαν συναισθανόμενοι εἰς ἑαυτούς, οἱ οἰηματίαι καὶ δοκησίσοφοι, οἵτινες διὰ νὰ μὴ φανῶσι κατώτεροι τῶν ἄλλων, ἀναφαίνονται μωροὶ καὶ ἀνόητοι· ἐνῷ οἱ φρόνιμοι καὶ ἀληθῶς φιλότιμοι προσπαθοῦν πάντοτε νὰ ὠφεληθῶσι καὶ ἀπὸ αὐτῶν τῶν κατωτέρων των τὰς συμβουλὰς καὶ γνώμας.

Ὑπάρχουν δυστυχῶς καὶ ἄλλοι ἔχοντες τὴν ἀξιογέλαστον, ἢ μᾶλλον τὴν ἀξιοθρήνητον ψευδοφιλοτιμίαν τοῦ νὰ ἐξοδεύωσιν ὅσα ἄλλοι πολὺ πλουσιώτεροι αὐτῶν ἐξοδεύουν, διὰ νὰ μὴ ἐξευτελισθῶσι, φαινόμενοι πτωχότεροι ἐκείνων. Δὲν ἐννοοῦν οἱ δυστυχεῖς ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης διαγωγῆς των προκαλοῦν καὶ τὸν περίγελων τῶν περισσοτέρων καὶ τὴν κατάκρισιν τῶν φρονιμωτέρων, καὶ ὅτι ἐνῷ ἀγωνίζονται νὰ καλύψωσι τὴν ἔνδειάν των, αὐξάνουν ἔτι μᾶλλον αὐτὴν καὶ καταφανεστέραν τὴν ἀναδεικνύουν. Ὁ ἀληθῶς φιλότιμος ἐξοδεύει ἀναλόγως τῆς περιουσίας του, καὶ οὐδόλως φροντίζει περὶ τῶν ἐξόδων τῶν ἄλλων.

Ἀλλ' οἱ δυστυχέστεροι ὅλων τῶν ψευδοφιλοτίμων εἶναι, παιδία μου, μᾶς ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, ὅσοι ὄντες πτωχοὶ ἐντρέπονται καὶ ἀποφεύγουν τὴν ἐργασίαν, διὰ νὰ μὴ φανῶσιν ἐνδεεῖς καὶ ταπεινοί· ἐνῷ ἡ ἐργασία τοῦ πτωχοῦ εἶναι ἀσυγκρίτως ἐντιμοτέρα ἀπὸ τὴν ἀργίαν τοῦ πλουσίου.

Ἐνθυμήθημεν τότε τὸν σιδηρουργὸν Μέγαν Πέτρον, τοὺς γεωργοὺς Φιλοποίμενα καὶ Κιγκιννάτον, τὸν Φωκίωνα ἀντλοῦντα καὶ τὴν σύζυγόν του ζυμόνουσαν, περὶ τῶν ὁποίων ἄλλοτε μᾶς εἶχε διηγηθῇ ὁ Γεροστάθης, καὶ παρετηρήσαμεν εἰς τὸν ἀγαθὸν γέροντα ὅτι βεβαίως ὅλοι αὐτοὶ οἱ μεγάλοι ἄνδρες δὲν εἶχον τὴν ἀνόητον ψευδοφιλοτιμίαν τῆς ἀργίας. Ὁ Γεροστάθης ἐνέκρινεν ὡς ὀρθοτάτην τὴν παρατήρησίν μας, καὶ εὐχαριστήθη ἰδὼν ὅτι ἐνθυμούμεθα τὰς διηγήσεις του· ἐξηκολούθησε δὲ λέγων τὰ ἑξῆς·

Οὐδεὶς φιλότιμος καταδέχεται ποτὲ νὰ γίνῃ βάρος εἰς τὴν πατρίδα του.

Οὐδεὶς φιλότιμος ἀνέχεται ποτὲ ὥστε ἡ πατρὶς νὰ τρέφῃ τὴν ἀνικανότητά του, ἢ τὴν ἀναξιότητα τοῦ νὰ διατηρῆται διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ κόπων.

Οὐδεὶς φιλότιμος καταδέχεται νὰ ῥαδιουργήσῃ, ἢ νὰ ὑποσκελίσῃ ποτὲ ἄλλον διὰ νὰ λάβῃ τὴν θέσιν του.

Οὐδεὶς φιλότιμος ζητεῖ ποτὲ θέσιν ἀνωτέραν τῶν δυνάμεών του, οὔτε ἀγανακτεῖ ἐὰν ἡ πατρὶς τῷ δώσῃ θέσιν κατωτέραν τῆς ἱκανότητός του.

Ὁ φιλότιμος Ἐπαμεινώνδας, ὁ μέγας στρατηγὸς τῶν Θηβῶν, καὶ τὴν ἐπιστασίαν τῶν δρόμων ἐδέχθη, καὶ ὡς ἁπλοῦς στρατιώτης πολλάκις προθύμως ἐξεστράτευσεν ὑπὸ στρατηγοὺς πολὺ κατωτέρους του· διὰ τῆς τοιαύτης δὲ διαγωγῆς του δὲν ἐξευτελίσθη, δὲν ἠτιμάσθη, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἐτιμήθη καὶ ἐδοξάσθη.

Ὁ δὲ Σπαρτιάτης Παιδάρετος, μὴ ἐκλεχθεὶς ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του βουλευτής, δὲν ἐφθόνησεν, ἀλλ' ἐχάρη διότι ἡ πατρίς του εἶχε τριακοσίους ἄλλους ἱκανωτέρους αὐτοῦ, καὶ

ἡ χαρά του αὕτη ἐτίμησε καὶ διαιώνισε τὸ ὄνομά του εἰς τὰς ἀθανάτους στήλας τοῦ Πλουτάρχου.

Η ΦΙΛΟΠΡΩΤΙΑ.

Ἀλλ' ἡ πλέον ἐπικίνδυνος ψευδοφιλοτιμία, μᾶς εἶπεν ἐπὶ τέλους ὁ Γεροστάθης, εἶναι ἡ τῆς φιλοπρωτίας.

Οἱ φιλόπρωτοι ἀγωνίζονται νὰ κατασταθῶσι διὰ παντὸς μέσου πρῶτοι καὶ ἀνώτεροι τῶν ἄλλων, ἐλπίζοντες ὅτι τοιουτοτρόπως θέλουν τιμηθῆ, θέλουν δοξασθῆ. Ἀλλ' ἐὰν ἐγνώριζον ὅτι ἀντὶ ν' ἀπολαύσωσι τιμὴν καὶ δόξαν, γεννῶσιν ἀντιπαθείας, ἔχθρας, φθόνους καὶ ἐπὶ τέλους τὴν ἀτίμωσιν καὶ καταστροφήν των, ἤθελον ἐννοήσει ὅτι ἡ φιλοπρωτία δὲν εἶναι ἀληθὴς φιλοτιμία, ἀλλ' ἐπικίνδυνος ψευδοφιλοτιμία, τὴν ὁποίαν βεβαίως ἤθελον ἀποστραφῆ.

Ἡ ἱστορία τῶν προγόνων μας, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, πληρέστατα μᾶς διδάσκει ὅτι ὅσην ἀτίμωσιν καὶ ἀδοξίαν γεννᾷ ἡ φιλοπρωτία, ἄλλην τόσην τιμὴν καὶ δόξαν γεννᾷ ἡ μετριοφροσύνη καὶ ἀφιλοπρωτία.

Ἡ φιλοπρωτία ἔσπρωξε τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ἀλλ' ἀντὶ τιμῆς καὶ δόξης ἐνικήθησαν αἰσχρῶς, ἡ ἐλευθερία των κατηργήθη, τὰ τείχη των κατεσκάφησαν, ὁ στόλος των περιωρίσθη, καὶ τριάκοντα κακοηθέστατοι καὶ αἱμοβόροι τύραννοι ἐτέθησαν ἐπὶ τοῦ τραχήλου των.

Ἡ φιλοπρωτία τῶν Σπαρτιατῶν ἀκολούθως ἐπέφερε τὸν Θηβαϊκὸν πόλεμον· ἀλλ' οἱ Σπαρτιᾶται, ἀντὶ νὰ δοξασθῶσι καὶ τιμηθῶσι γινόμενοι κύριοι τῶν Θηβῶν, καὶ πρῶτοι τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ μὲν τὸ φρούριον τῶν Θηβῶν, τὴν Καδμείαν, αἰσχρῶς ἀπεδιώχθησαν, εἰς δὲ τὰ Λεῦκτρα τῆς Βοιωτίας, καὶ εἰς τὴν Μαντινείαν τῆς Πελοποννήσου ὁ μέγας Ἐπαμεινώνδας, νικήσας καὶ κατατροπώσας αὐτούς, ἐταπείνωσε τὴν ἀγέρωχον ὀφρύν των, καὶ κατωτέραν τῶν Θηβῶν κατέδειξε τὴν φιλόπρωτον καὶ ὑπερήφανον Σπάρτην.

Ἡ φιλοπρωτία τοῦ μεγάλου βασιλέως τῆς Περσίας Δαρείου

κατήσχυνε καὶ ἐξευτέλισεν αὐτὸν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος. Ἀλλ' εἰς τὴν αὐτὴν πεδιάδα ἡ ἀφιλοπρωτία τοῦ Ἀριστείδου, ὅστις προθύμως παρεχώρησε τὴν ἀρχηγίαν εἰς τὸν ἱκανώτερόν του Μιλτιάδην, καὶ τὴν Ἑλλάδα ἔσωσε, καὶ τὸν Ἀριστείδην ἐτίμησεν.

Ἡ φιλοπρωτία τοῦ Ξέρξου, υἱοῦ τοῦ Δαρείου, ἐταπείνωσε καὶ ἠτίμασεν αὐτὸν καὶ εἰς τὴν Σαλαμῖνα καὶ εἰς τὰς Πλαταιάς. Ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν ἰδίαν Σαλαμῖνα, εἰς αὐτὰς τὰς ἰδίας Πλαταιὰς ἐδοξάσθη ὁ Ἀριστείδης, συντελέσας διὰ τῆς ἀφιλοπρωτίας του εἰς τοὺς ἐνδόξους θριάμβους τῆς Ἑλλάδος· διότι εἰς μὲν τὴν Σαλαμῖνα προθύμως ἐτέθη *ὑπὸ τὰς διαταγὰς* τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἀντιπάλου του Θεμιστοκλέους· εἰς δὲ τὰς Πλαταιάς, πρὸ μὲν τῆς μάχης παρεχώρησεν εἰς τοὺς Τεγεάτας τὴν πρώτην θέσιν πρὸς ἀποφυγὴν ἐμφυλίων διχοστασιῶν, μετὰ δὲ τὴν μάχην ἀφῆκε τὸ βραβεῖον τῆς νίκης εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, διὰ νὰ προλάβῃ ἐμφυλίους ἔχθρας καὶ σπαραγμούς. Ἰδού, ἐφώναξεν ὁ Γεροστάθης, ἡ ἀληθὴς φιλοτιμία, ὁ ἀληθὴς πατριωτισμός, ἡ ἀληθὴς πολιτικὴ φρόνησις! Ὁ Ἀριστείδης οὐχὶ θηρεύων, ἀλλὰ ὑποχωρῶν, καὶ παραχωρῶν ἀρχηγίας, πρωτεῖα, τιμὰς καὶ βραβεῖα, καὶ τὴν πατρίδα του ἐδόξασε, καὶ αὐτὸς συνεδοξάσθη.

Μακαρία καὶ εὐτυχεστάτη ἡ πατρὶς ἐκείνη, ἥτις ἔχει τέκνα φιλότιμα, οἷος ἦτον ὁ Ἀριστείδης, τέκνα τὰ ὁποῖα δὲν ἐπιθυμοῦν ἄλλην τιμὴν καὶ δόξαν παρὰ τὴν προερχομένην ἀπὸ ἔργα ἔντιμα καὶ εἰς τὴν πατρίδα ὠφέλιμα! Τοιαῦτα τέκνα εἶναι πολύτιμα, εἶναι προσφιλέστατα. Εἴθε δὲ καὶ σεῖς, παιδία μου, νὰ κατασταθῆτε μίαν ἡμέραν τέκνα τοιαῦτα, ὁδηγούμενοι ἀπὸ τὴν φρόνησιν, τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀληθῆ φιλοτιμίαν, καὶ ἀποφεύγοντες πᾶσαν πρᾶξιν, δυναμένην νὰ προστρίψῃ ὄνειδος ἢ κατάκρισιν εἰς τὰ ἄτομά σας, ἢ εἰς τὴν φίλην πατρίδα σας!

Ἡ φρόνησις καὶ ἡ φιλοτιμία, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, ἀνέδειξαν καὶ τὸν Θεμιστοκλέα σωτῆρα τῆς Ἑλλάδος.

Η ΦΙΛΟΤΙΜΙΑ ΤΟΥ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ.

Ἐξ αὐτῆς τῆς παιδικῆς του ἡλικίας διεκρίθη ὁ Θεμιστοκλῆς διὰ τὴν φιλοτιμίαν του. Ὁσάκις ἐσχόλαζεν ἀπὸ τὰ μαθήματά του, δὲν ὑπέφερεν, ὡς διηγεῖται ὁ Πλούταρχος, νὰ χάνῃ τὸν καιρόν του ἐπὶ ματαίῳ· ἀλλὰ κατεγίνετο μελετῶν καὶ λόγους ῥητορικοὺς συντάττων. Εἰς δὲ σχολεῖον ἐπροτίμα μᾶλλον τὰ σοβαρὰ παρὰ τὰ διασκεδαστικὰ μαθήματα, δεικνύων παιδιόθεν εὐγενῆ ἐπιθυμίαν πολιτικῆς τιμῆς καὶ δόξης, ἥτις μόνον διὰ τοῦ κόπου, διὰ τῆς ἐργασίας καὶ διὰ τῆς μελέτης ἀποκτᾶται.

Εἰς μάτην ὁ πατήρ του, θέλων νὰ τὸν ἀποτρέψῃ ἀπὸ τὸ πολιτικὸν στάδιον, τῷ ἐδείκνυε τὰ εἰς τὸ παράλιον τοῦ Πειραιῶς ἐῤῥιμμένα παλαιὰ καὶ ἄχρηστα σκάφη, λέγων πρὸς αὐτόν, ὅτι τοιουτοτρόπως παραμελοῦνται καὶ ἀποῤῥίπτονται ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες, ἀφοῦ διατρέξωσι τὸ πολιτικὸν στάδιόν των.

Μετὰ τὴν λαμπρὰν νίκην τοῦ Μιλτιάδου εἰς τὸν Μαραθῶνα ἡ εὐγενὴς φιλοτιμία τοῦ νέου Θεμιστοκλέους ἐκορυφώθη, καὶ ἡ ἀξιέπαινος ἐπιθυμία τοῦ ν' ἀναφανῇ καὶ αὐτὸς ἄξιον τῆς πατρίδος του τέκνον ἐκυρίευσε τὴν καρδίαν του.

Ἔκτοτε λοιπὸν παρήτησε πᾶσαν διασκέδασιν· τὰς δὲ νύκτας ἠγρύπνει σκεπτόμενος, καὶ πάντοτε σύννους καὶ σοβαρὸς ἐφαίνετο· πρὸς δὲ τοὺς ἐρωτῶντας διατί τόσον μετεβλήθη, ἔλεγεν ὅτι δὲν τὸν ἀφίνει νὰ κοιμηθῇ τὸ τρόπαιον τοῦ Μιλτιάδου· *Οὐκ ἐᾷ με καθεύδειν τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον.*

Φιλότιμος λοιπὸν ὁ Θεμιστοκλῆς ἐκ νεότητός του, καὶ ἐραστὴς μεγάλων καὶ καλῶν ἔργων, ἠγρύπνησεν, ἐμελέτησεν, ἐσκέφθη, ἐπρονόησεν, ἐκοπίασεν, ἠγωνίσθη, προητοίμασε τὴν πατρίδα του, καὶ δέκα ἔτη μετὰ τὸ τρόπαιον τοῦ Μιλτιάδου κατώρθωσε ν' ἀνυψώσῃ καὶ αὐτὸς τρόπαιον ἐπίσης ἔνδοξον, τὸ τρόπαιον τῆς Σαλαμῖνος.

Ὅτε δὲ μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος ἐπαρουσιάσθη εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, οἱ θεαταὶ ἀποσπάσαντες τὰ

βλέμματά των ἀπὸ τοὺς ἀγωνιζομένους, ἔστρεψαν αὐτὰ πρὸς τὸν Θεμιστοκλέα, θαυμάζοντες καὶ χειροκροτοῦντες τὸν σωτῆρα τῆς Ἑλλάδος. Στραφεὶς τότε πρὸς τοὺς φίλους του εἶπεν ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀπελάμβανε τοὺς καρποὺς τῶν ὑπὲρ πατρίδος κόπων του.

Ἰδοὺ ἡ μόνη ἀμοιβή, τὴν ὁποίαν ζητοῦν οἱ ἀληθῶς φιλότιμοι, ἡ ἀγάπη καὶ ὁ ἔπαινος τῶν συμπολιτῶν των.

Ἀλλὰ μετά τινα καιρὸν διαβληθεὶς ὑπὸ τῶν φθονερῶν ἐχθρῶν του, ὅτι δῆθεν ἐγνώριζε καὶ αὐτὸς τὰ κατὰ τῆς Ἑλλάδος προδοτικὰ σχέδια τοῦ Παυσανίου, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πατρίδα του, ὑπὲρ τῆς ὁποίας τόσον ἐνδόξως ἠγωνίσθη, καὶ νὰ προσφύγῃ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας.

Τοιουτοτρόπως ἐπαλήθευσαν οἱ λόγοι τοῦ πατρός του, διότι ὄχι μόνον παρημελήθη, ὡς παραμελοῦνται τὰ παλαιὰ σκάφη, ἀλλὰ καὶ ὡς ὕποπτος αἰσχρᾶς προδοσίας κατεδιώχθη ὑπὸ ἀχαρίστων καὶ φθονερῶν.

Ὀρθῶς δὲ καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς διδαχθεὶς ὑπὸ τῆς πείρας ἔλεγεν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐσυνείθιζον νὰ βαρύνωνται εὐεργετούμενοι ἐπὶ πολὺ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀνδρός, καὶ ὅτι ἐφέροντο πρὸς τοὺς πολιτικούς των ἄνδρας, καθὼς οἱ διαβάται φέρονται πρὸς τοὺς πλατάνους, ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ ὑπεράσπισιν τῶν ὁποίων τρέχουν μὲν ἐν καιρῷ βροχῆς καὶ χειμῶνος, κατακόπτουν δὲ καὶ ἀφανίζουν αὐτοὺς ὅταν ἡ καλοκαιρία ἐπανέλθῃ.

Ἐν τούτοις ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας, ἂν καὶ Ἀσιανὸς βάρβαρος, ὑπεδέχθη φιλοφρόνως τὸν μέγαν ἐχθρόν του, καὶ βασιλικώτατα ἐπεριποιήθη τὸν νικητὴν τῆς Περσίας. Εὐχήθη δὲ ἀπὸ καρδίας ὥστε ὁ θεὸς τοῦ σκότους, ὁ Ἀριμάνιος τῶν Περσῶν, νὰ τυφλόνῃ τοὺς Ἕλληνας πάντοτε, ὅπως ἀποδιώκωσι μακρὰν τῶν πραγμάτων τῆς Ἑλλάδος τοὺς ἀρίστους αὐτῶν. Τρομερὰ κατάρα! ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, τὴν ὁποίαν μόνον ὁ ἀσπονδότερος ἐχθρὸς τῆς Ἑλλάδος ἠδύνατο κατ' αὐτῆς νὰ προφέρῃ. Εἴθε νὰ μὴ πραγματοποιηθῇ ποτέ!

Λέγεται δὲ ὅτι ἀφοῦ ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας ἐξηκολούθησεν

ἐπί τινα καιρὸν τιμῶν καὶ εὐεργετῶν τὸν Θεμιστοκλέα, ἐπροσκάλεσεν ἐπὶ τέλους αὐτὸν νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς ἐκστρατείας κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

Ἀλλ' ὁ Θεμιστοκλῆς οὔτε μνησίκακος ἦτον, οὔτε ἐγωϊστὴς καὶ φίλαυτος, ἀλλὰ τῆς πατρίδος τέκνον φιλότιμον.

Ἐν τούτοις ἐὰν παρήκουεν εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ βασιλέως, ἤθελεν ἀναφανῆ ἀγνώμων ἐνώπιον τοῦ εὐεργέτου του· ἀλλὰ τὸ θηριῶδες ἐλάττωμα τῆς ἀγνωμοσύνης δὲν μολύνει τὰς εὐγενεῖς καρδίας.

Ἂν δὲ ὑπακούων εἰς τὸν βασιλέα ἐκίνει ὅπλα κατὰ τῆς μητρός του Ἑλλάδος, ἤθελε θυσιάσει βεβαίως τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψίν του, ἐνῷ τὴν τιμὴν καὶ τὴν πατρίδα του ὑπὲρ πᾶν ἄλλο εἰς τὸν κόσμον ἠγάπα.

Ἐντὸς τοῦ σκληροῦ τούτου διλήμματος εὑρεθεὶς ὁ μέγας Θεμιστοκλῆς ἐπροτίμησεν, ὡς λέγουν τινές, ν' ἀποθάνῃ πίνων φαρμάκιον, παρὰ ν' ἀναφανῇ ἀγνώμων ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, ἢ ἄτιμος ἐνώπιον τῆς πατρίδος του.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας μαθὼν τὸν θάνατόν του ἐθαύμασε τὴν φιλοτιμίαν καὶ τὸν πατριωτισμὸν τοῦ ἀνδρός. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι μετανοήσαντες, ἂν καὶ ἀργὰ, τῷ ἀνήγειραν τάφον εἰς τὸν Πειραιᾶ *ἀντικρὺ τῆς Σαλαμῖνος*.

Μάθετε καὶ σεῖς, παιδία μου, μᾶς ἐπρόσθεσε τότε ὁ Γεροστάθης, ν' ἀγαπᾶτε καὶ νὰ σέβεσθε τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψίν σας, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ἦναι ἡ κοινωνική σας θέσις, τὸ ἐπάγγελμά σας, ἡ τέχνη σας, τὸ ἐργόχειρόν σας. Μὴ καταδεχθῆτε ποτέ, μήτε διὰ μίαν στιγμήν, νὰ γίνετε ἄτιμοι δι' ὁποιανδήποτε αἰτίαν. Ἐνώπιον τῆς τιμῆς σας τὸ πᾶν προθύμως θυσιάζετε, καὶ κέρδη, καὶ πλούτη, καὶ δόξας, καὶ ἐξουσίαν, καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν σας, ἂν ποτὲ ἀπαιτηθῇ καὶ αὐτὴ ὡς ἀντάλλαγμα τῆς τιμῆς σας.

Ἀλλ' ἄν, ὃ μὴ γένοιτο, ἡ ἀτιμία δὲν σᾶς τρομάζῃ, ἂν ἡ τιμὴ καὶ ἡ ὑπόληψις δὲν ἦναι τὰ πολυτιμότερα τῶν ἐπιγείων

ἀγαθῶν σας, παύσατε τοῦ νὰ λέγεσθε *ἀπόγονοι τῶν ἐνδόξων Ἑλλήνων.*

Ἐὰν, ἐξηκολούθησεν ὁ γέρων, εἰς τὸ στάδιον τῆς ζωῆς σας δὲν ὁδηγῆσθε ἀπὸ τὴν φρόνησιν, τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀληθῆ φιλοτιμίαν, ἀλλὰ τυφλωμένοι ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς δόξης ἢ τοῦ κέρδους δὲν διακρίνετε τὰ δίκαια ἀπὸ τὰ ἄδικα, τὰ ἔντιμα ἀπὸ τὰ ἄτιμα, ἐστὲ βέβαιοι ὅτι ἢ θέλετε ζήσει καὶ ἀποθάνει ἄτιμοι, ἢ θέλετε ἀπολαύσει τὴν μαύρην δόξαν τοῦ Ἡροστράτου.

Μετά τινα διακοπὴν ἠρωτήσαμεν τὸν Γεροστάθην ποῖος ἦτον ὁ Ἡρόστρατος. Ὁ δὲ Γεροστάθης, ἴσως διὰ ν' ἀναπαυθῇ ὀλίγον, διότι μετὰ πολλῆς ζωηρότητος μᾶς εἶπε τὰ ἀνωτέρω, παρεκάλεσε τὸν διδάσκαλον νὰ μᾶς διηγηθῇ τὰ περὶ Ἡροστράτου. Ὁ δὲ διδάσκαλος μᾶς εἶπεν·

Ο ΗΡΟΣΤΡΑΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ.

— Εἰς τὴν Ἔφεσον, πόλιν Ἑλληνικὴν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὑπῆρχε λαμπρότατος ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, τὸν ὁποῖον ὅλος ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς κόσμος ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἐξαισίαν καλλονήν του, καὶ ἐθεώρει ὡς ἓν ἐκ τῶν θαυμάτων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔτος 356 πρὸ Χριστοῦ, τὴν ἰδίαν νύκτα, καθ' ἣν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐγεννήθη εἰς τὴν Μακεδονίαν, ὁ ναὸς αὐτὸς τῆς Ἀρτέμιδος κατεκάη. Τὸν κατέκαυσε δὲ Ἐφέσιός τις Ἡρόστρατος καλούμενος, διότι, ὡς ὁ ἴδιος ὡμολόγησε, φλεγόμενος ἀπὸ δοξομανίαν ἠθέλησε διὰ τῆς πυρπολήσεως ταύτης ν' ἀπαθανατίσῃ τὸ ὄνομά του.

Ἐδῶ ὁ διδάσκαλος ἐτελείωσε τὴν διήγησίν του· ἀλλ' ὁ Γεροστάθης ἐπρόσθεσεν.

— Ὁσάκις, παιδία μου, ἡ φρόνησις καὶ ἡ ἀρετὴ δὲν κανονίζουν, δὲν χαλινόνουν τὴν ἐπιθυμίαν τῆς δόξης, ἡ ἐπιθυμία αὕτη ἀποκαθίσταται πάθος ὀλέθριον, τὸ ὁποῖον μανιακὸν ἀναδεικνύει τὸν πάσχοντα· ὅθεν καὶ *δοξομανία* ὠνομάσθη τὸ τρομερὸν αὐτὸ πάθος.

Τυφλὸς λοιπὸν καὶ μανιακὸς ὁ Ἡρόστρατος δὲν ἐσκέφθη ὅτι διὰ τῆς κακουργίας του ταύτης οὐχὶ εἰς δόξαν, ἀλλ' εἰς ἀτιμίαν αἰώνιον ἐπρόκειτο νὰ παραδώσῃ τὸ ἀποτρόπαιον ὄνομά του.

Εἰς τοιαύτην δὲ αἰώνιον ἀτιμίαν κατεδικάσθη καὶ ὁ Σπαρτιάτης Παυσανίας, ὁ νικητὴς τῶν Πλαταιῶν, κατακυριευθεὶς δυστυχῶς καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὴν μανίαν τῆς δόξης καὶ τῶν χρημάτων. Μὲ λύπην μου δὲ θέλω σᾶς διηγηθῆ ὀλίγα περὶ αὐτοῦ, διὰ νὰ ἴδητε τὴν αἰσχρότητα τῆς δοξομανίας, καὶ διὰ νὰ συγκρίνετε τὸν ἄτιμον θάνατον αὐτοῦ μὲ τὸν θάνατον τοῦ Θεμιστοκλέους.

Η ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΠΛΑΤΑΙΩΝ, ΚΑΙ Ο ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ.

Μετὰ τὴν ἔνδοξον ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος, ὁ Ξέρξης, φυγὼν εἰς τὴν Ἀσίαν, ἀφῆκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν στρατηγόν του Μαρδόνιον ἐπὶ κεφαλῆς τριακοσίων χιλιάδων στρατοῦ, ὅπως δι' αὐτῶν καθυποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Μαρδόνιος, πρὶν ἢ δοκιμάσῃ καὶ πάλιν τὴν τύχην τῶν Περσικῶν ὅπλων, ἐπροσπάθησε διὰ μεγάλων ὑποσχέσεων, διὰ δωροδοκιῶν, διὰ κολακειῶν καὶ δι' ἀπειλῶν νὰ κατορθώσῃ τὴν ὑποταγὴν τῶν Ἑλλήνων, καὶ μάλιστα τῶν Ἀθηναίων.

Ἀλλ' οἱ φιλοπάτριδες Ἀθηναῖοι κατεφρόνησαν καὶ τὰς ὑποσχέσεις, καὶ τὰς κολακείας, καὶ τὰς ἀπειλὰς τοῦ Μαρδονίου. Ἓν ἔτος δὲ μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος εἰς τὰς Πλαταιάς, πόλιν τῆς Βοιωτίας, συνεκροτήθη μάχη φονικωτάτη, καθ' ἣν καὶ ὁ στρατηγὸς Μαρδόνιος ἐφονεύθη, καὶ ὅλος σχεδὸν ὁ Περσικὸς στρατὸς κατεστράφη· μόνον δὲ τρεῖς χιλιάδες ἐκ τῶν τριακοσίων ἠδυνήθησαν νὰ διασωθῶσιν, ὅπως φέρωσι τὴν θλιβερὰν εἴδησιν τῆς καταστροφῆς των εἰς τὴν Περσίαν.

Στρατηγὸς τοῦ Ἀθηναϊκοῦ στρατοῦ ἦτον ὁ Ἀριστείδης. Τῶν δὲ Σπαρτιατῶν στρατηγός, καὶ συγχρόνως ἀρχιστράτηγος ὅλων τῶν Ἑλλήνων ἦτον ὁ Σπαρτιάτης Παυσανίας.

Ἀλλὰ καθὼς καὶ ἄλλοτε σᾶς εἶπα, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, ἡ

ἀνδρία μόνη, ἄνευ φρονήσεως καὶ ἀρετῆς, δὲν σώζει τὰ ἔθνη. Ἡ ἀνδρία τῶν Ἑλλήνων μόνη δὲν ἤθελε σώσει τὴν Ἑλλάδα εἰς τὰς Πλαταιάς, ἂν πάλιν ἡ φρόνησις καὶ ἡ ἀρετὴ τοῦ Ἀριστείδου δὲν συνετέλουν εἰς τὴν σωτηρίαν ταύτην.

Πρὸ τῆς μάχης πεισματώδης φιλονεικία ἠγέρθη μεταξὺ Τεγεατῶν καὶ Ἀθηναίων περὶ τῆς θέσεως τῆς τιμῆς. Ὀλεθριώτατα δὲ ἀποτελέσματα εἰς τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν καὶ εἰς τῆς Ἑλλάδος τὸ μέλλον ἠδύναντο νὰ προκύψωσιν ἐκ τῆς φιλονεικίας ταύτης, ἂν ὁ ἀληθῶς φιλόπατρις στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Ἀριστείδης δὲν ἐπαρουσιάζετο ἐν τῷ μέσῳ κηρύττων, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι θέλουν δεχθῆ εὐχαρίστως ὁποιανδήποτε θέσιν καὶ ἂν τοῖς δώσωσι, διότι δὲν περιμένουν νὰ τιμηθῶσιν ἀπὸ τὴν θέσιν, ἀλλ' αὐτοὶ θέλουν τιμήσει ταύτην, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ἦναι. Τοιουτοτρόπως ἡ φιλονεικία ἔπαυσεν, ἡ ὁμόνοια ἐπανῆλθε, καὶ ἡ νίκη ἐστεφάνωσε τὰ Ἑλληνικὰ ὅπλα, καὶ ἐπεσφράγισε τὴν Ἑλληνικὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Πλαταιῶν.

Μετὰ τὴν μάχην ταύτην ὁ Παυσανίας, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου μεταβὰς εἰς τὸ Βυζάντιον, ἐκυρίευσεν αὐτό, προσθέσας εἰς τὰ πλούσια Περσικὰ λάφυρα, τὰ ὁποῖα εἰς τὰς Πλαταιὰς ἔλαβε, καὶ ἄλλα πολὺ πλουσιώτερα, τὰ ὁποῖα εἰς τὸ Βυζάντιον εὗρεν.

Ἀλλὰ τὰ πλούτη καὶ ἡ δόξα τυφλόνουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοὺς ἀδυνάτους νόας, καὶ διαφθείρουν τὰς ποταπὰς καὶ ἀγενεῖς καρδίας. Ἡ δόξα λοιπὸν τῶν Πλαταιῶν καὶ τὰ πλούσια λάφυρα ἐτύφλωσαν καὶ διέφθειραν καὶ τὸν Παυσανίαν. Καθὼς δὲ ὁ μέθυσος δὲν χορταίνει οἶνον, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ δοξομανὴς καὶ πλουτομανὴς Παυσανίας, μὴ χορταίνων δόξαν καὶ πλούτη, κατήντησε χάριν αὐτῶν νὰ καύσῃ ὄχι μόνον ἕνα ναὸν, ὡς ὁ Ἡρόστρατος, ἀλλὰ ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα, προδίδων αὐτὴν αἰσχρῶς εἰς τὸν Ξέρξην.

Ὄχι! παιδία μου, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, ἔσφαλα εἰπὼν ὅτι ὁ Παυσανίας ἠθέλησε νὰ καύσῃ ὅλην τὴν Ἑλλάδα· ὄχι! προ-

δίδων καὶ ὑποδουλόνων αὐτὴν εἰς τοὺς βαρβάρους, ἠθέλησε νὰ πράξῃ αἰσχρουργίαν ἀσυγκρίτως μεγαλητέραν τῆς πυρκαϊᾶς· διότι ἂν ἐκαίοντο οἱ ναοὶ καὶ αἱ πόλεις τῆς Ἑλλάδος, εὐκόλως ἠδύναντο ν' ἀνακτισθῶσιν, ὡς ἀνεκτίσθη ὁ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, πυρποληθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἡροστράτου, ὡς ἀνεκτίσθη καὶ ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, πυρποληθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ξέρξου. Ἀλλ' ἐὰν ἡ Ἑλλὰς προδιδομένη ὑπὸ τοῦ Παυσανίου ὑπεδουλόνετο, δυσκόλως ἤθελεν ἀνακτήσει τὴν ἐλευθερίαν της, καὶ ἀπόδειξις τῆς δυσκολίας ταύτης εἶναι ἡ τετρακοσίων ἐτῶν πολυπαθὴς δουλεία μας.

Βαθέως ἐστέναξεν ὁ ἀγαθὸς γέρων· μετά τινα δὲ διακοπὴν ἐξηκολούθησε τὴν διήγησίν του ὡς ἐφεξῆς·

Εὐτυχῶς αἱ προδοτικαὶ προτάσεις τοῦ Παυσανίου ἀνεκαλύφθησαν ἐγκαίρως ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του· ἀλλ' ὅτε ἐπρόκειτο νὰ συλλάβωσι καὶ φυλακίσωσιν αὐτὸν, διὰ νὰ τὸν δικάσωσιν ὡς προδότην τῆς πατρίδος, προφθάσας κατέφυγεν ἐντὸς τοῦ ἐν Σπάρτῃ ναοῦ τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς. Ἦτο δὲ θρησκευτικῶς ἀπηγορευμένον παρὰ τοῖς Ἕλλησι νὰ συλλαμβάνωσιν ἄνθρωπον καταφυγόντα ἐντὸς ναοῦ.

Ἐπομένως οἱ Σπαρτιᾶται, μὴ δυνάμενοι νὰ συλλάβωσιν αὐτὸν, ἀπεφάσισαν νὰ τοιχίσωσι τὴν θύραν τοῦ ναοῦ, ὅπως ἐντὸς αὐτοῦ ἀποθάνῃ τῆς πείνης ὁ ἀπὸ ἄπλητον πεῖναν πλούτου καὶ δόξης κυριευθεὶς Παυσανίας.

Λέγεται δὲ ὅτι ἡ μήτηρ τοῦ Παυσανίου ἔθεσεν εἰς τὴν θύραν τοῦ ναοῦ τὸν πρῶτον λίθον κατὰ τοῦ προδότου υἱοῦ της, αἰσχυνομένη διότι ἐγέννησε τέκνον ἀνάξιον τῆς Σπάρτης.

Μετὰ τὴν διήγησιν ταύτην ὁ Γεροστάθης μᾶς εἶπε·—Συγκρίνατε τώρα τὸν θάνατον τοῦ Θεμιστοκλέους μὲ τὸν θάνατον τοῦ Παυσανίου· συγκρίνατε τὴν εὐγενῆ φιλοτιμίαν καὶ τὴν ἀμνησικακίαν τοῦ πρώτου μὲ τὴν δοξομανίαν καὶ τὴν προδοτικὴν διαγωγὴν τοῦ δευτέρου· συγκρίνατε ἐπὶ τέλους τὴν αἰωνίαν δόξαν, ἥτις θέλει περικαλύπτει τὸ λαμπρὸν ὄνομα τοῦ Θεμιστοκλέους, μὲ τὸ αἰώνιον αἶσχος, τὸ ὁποῖον θέλει

συνοδεύει τὸ ἀποτρόπαιον ὄνομα τοῦ Παυσανίου, καὶ ἑπομένως ἐναγκαλισθῆτε καὶ τὴν ἔμφρονα καὶ ἐνάρετον φιλοτιμίαν, ἥτις ἐδόξασε τὸν Θεμιστοκλέα, καὶ ἀποφύγετε τὴν δοξομανίαν καὶ τὴν πλουτομανίαν, αἵτινες κατήσχυναν τὸν Παυσανίαν.

Οὐδεμία κακία, οὐδὲν πάθος, οὐδὲ ἡ δοξομανία ἑπομένως καὶ ἡ πλουτομανία ἤθελον μολύνει, παιδία μου, τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἂν πάντες ἐσέβοντο καὶ ἠκολούθουν τὸ « *Μηδὲν ἄγαν,* » τὸ « *Πᾶν μέτρον ἄριστον,* » καὶ τὸ « *Γνῶθι σαυτόν.* » Δι' αὐτῶν λοιπὸν κανονίζετε ὅλας τὰς πράξεις καὶ τὰς ἐπιθυμίας σας, καὶ τότε ἡ εὐτυχία σας θέλει εἶσθαι βεβαία, καὶ ἡ φίλη πατρὶς θέλει εὐδαιμονεῖ.

Διὰ τῶν σωτηρίων δὲ τούτων παραγγελμάτων μᾶς ἀπεχαιρέτησε καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ ἀγαθὸς γέρων, προσθέσας καὶ τὸν ἀκόλουθον στίχον·

« *Ὁ φιλότιμος ἂς ἔχῃ τὴν φιλτάτην του τιμὴν*
» *Ὅπλον κατὰ τῆς κακίας, κέντρον πρὸς τὴν ἀρετήν.*

Η ΟΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ.

« Τοὺς ἀπαιδεύτους μόνη τῇ μορφῇ τῶν θηρίων διαφέρειν. »

(Κλεάνθους.)

Μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ σχολείου ὁ μὲν Κωνσταντῖνος, υἱὸς πτωχοῦ ὁπλοποιοῦ, διεκρίνετο διὰ τὴν φιλομάθειαν καὶ ἄκραν ἐπιμέλειάν του, ὁ δὲ Ἀθανάσιος, υἱὸς ἑνὸς ἐκ τῶν ἀγραμμάτων προὐχόντων τῆς κωμοπόλεως, διεκρίνετο διὰ τὴν πρὸς τὰ γράμματα ἀποστροφήν του, καὶ διὰ τὴν ἄκραν ἀπροσεξίαν καὶ ἀμέλειαν περὶ τὰ μαθήματά του.

Πολλάκις οἱ διδάσκαλοι ἐσυμβούλευσαν, ἐπέπληξαν καὶ ἐτιμώρησαν τὸν Ἀθανάσιον, ἀλλὰ τὰ πάντα εἰς μάτην.

Οἱ γονεῖς του, ἂν καὶ ἀμαθεῖς, συναισθανόμενοι ὅμως τὰ δεινὰ τῆς ἀπαιδευσίας, δὲν ἔπαυον προτρέποντες τὸν υἱόν των εἰς τὴν σπουδὴν καὶ τὴν μάθησιν· ἀλλὰ δυστυχῶς ὁ Ἀθανάσιος ἐξηκολούθει κωφεύων.

Οἱ διδάσκαλοι ἀπελπισθέντες ἐπρότειναν ἐπὶ τέλους εἰς τὸν Γεροστάθην τὴν ἐκ τοῦ σχολείου ἀποπομπὴν τοῦ ἀμελοῦς Ἀθανασίου, διότι καὶ αὐτὸς δὲν ὠφελεῖτο, διὰ τοῦ κακοῦ δὲ παραδείγματός του ἠδύνατο καὶ ἄλλους τῶν μαθητῶν νὰ βλάψῃ, καθ' ὅσον δυστυχῶς οἱ ἄπειροι νέοι πολὺ εὐκολώτερα μιμοῦνται τὰ κακὰ παρὰ τὰ καλὰ παραδείγματα.

Ἀλλ' ὁ ἀγαθὸς Γεροστάθης δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀπελπισθῇ· « ἀπαιτεῖται, ἔλεγεν, *ἐπιμονὴ καὶ σταθερὰ θέλησις* πρὸς ἐπιτυχίαν ἔργου τινὸς ἀγαθοῦ. » Ἔργον δὲ ἀγαθὸν καὶ φιλάνθρωπον ἐθεώρει νὰ σώσῃ τὸν νέον Ἀθανάσιον ἀπὸ τὰ δεινὰ τῆς ἀπαιδευσίας, καὶ ἀπὸ τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους διατρέχουν ὅσοι, στερούμενοι τὸ γλυκύτατον φῶς τῆς μαθήσεως, κυλίονται ἐντὸς τοῦ σκότους τῆς ἀμαθείας.

Πρὶν λοιπὸν παραδεχθῇ ὁ Γεροστάθης τὴν περὶ ἀποπομπῆς τοῦ Ἀθανασίου πρότασιν τῶν διδασκάλων, ἠθέλησε νὰ προσπαθήσῃ καὶ διὰ τελευταίαν φορὰν τὴν μετὰ τῶν γραμμάτων συμφιλίωσιν αὐτοῦ.

ΑΙ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑΙ.

Προσεκάλεσεν ὁ Γεροστάθης Κυριακήν τινα ὅλους τοὺς μαθητὰς τοῦ σχολείου εἰς τὴν οἰκίαν του, διὰ νὰ μᾶς δείξῃ εἰκονογραφίας τινὰς ὡραίας, τὰς ὁποίας κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας εἶχε λάβει ἐκ Τεργέστης.

Ὅλοι δὲ προθύμως ἐτρέξαμεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γέροντος· ἐκ τῶν πρώτων δὲ ἦτο καὶ ὁ Ἀθανάσιος, ὅστις, ἂν καὶ ἀποστρεφόμενος τὴν μάθησιν, ἐγαργαλίσθη ὅμως ἀκούσας ὅτι αἱ εἰκονογραφίαι ἦσαν ὡραῖαι καὶ διασκεδαστικαί.

Ἀφοῦ ἐκαθήσαμεν ἅπαντες περὶ τὴν μεγάλην τράπεζαν τοῦ γέροντος, ἤρχισε νὰ μᾶς δεικνύῃ περιέργους τῳόντι εἰκόνας

ἀνθρώπων ἀγρίων, διαφόρων εἰδῶν καὶ χρωμάτων, τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Αὐστραλίας. Ὁ Ἀθανάσιος ἠρώτησε τότε ποῦ εἶναι ἡ Ἀφρική, ἡ Ἀμερικὴ καὶ ἡ Αὐστραλία. Ὁ δὲ Γεροστάθης ἀπήντησεν ὅτι εἶναι μέρη μεγάλα τῆς γῆς, τῶν ὁποίων καὶ τοὺς κατοίκους, καὶ τὰ προϊόντα, καὶ τὸ κλίμα, καὶ τοὺς ποταμούς, καὶ τὰ ὄρη, καὶ τὰς πόλεις θέλει μάθει, ἐὰν σπουδάσῃ τὸ ὡραῖον καὶ τερπνὸν μάθημα τῆς Γεωγραφίας.

Ἀλλ' οἱ ἄγριοι αὐτοί, ἐξηκολούθησεν ὁ Γεροστάθης, δεικνύων τὰς εἰκόνας των πρὸς τὸν Ἀθανάσιον, οὔτε τὸ μάθημα τῆς Γεωγραφίας, οὔτε ἄλλο τι μάθημα σπουδάζουν· ὄντες δὲ ὅλως ἀγράμματοι καὶ ἀπαίδευτοι οὔτε γνώσεις ὠφελίμους ἔχουν, οὔτε ἤθη καλά, οὔτε πολιτισμόν, οὔτε εὐτυχίαν· καὶ δι' αὐτὸ ὀνομάζονται *ἄγριοι*, ὀλίγον διαφέροντες ἀπὸ τὰ ἄγρια θηρία. Καὶ ἡμεῖς, φίλε Ἀθανάσιε, ἠθέλομεν εἶσθαι ἄγριοι ὡς αὐτοί, καὶ ὡς τὰ ἄγρια ζῶα, ἐὰν δὲν εἴχομεν βιβλία, διδασκάλους, σχολεῖα, διὰ τῶν ὁποίων καὶ τὸν νοῦν φωτίζομεν καὶ τὴν καρδίαν ἐξημερόνομεν, καὶ τὸν βίον μας οὕτω πολιτίζομεν καὶ ἐξευγενίζομεν.

Μετὰ τὰς εἰκόνας αὐτὰς μᾶς ἔδειξεν ὁ γέρων εἰκονογραφίας διαφόρων μεταλλείων, καὶ εἰκόνας χρωματισμένας διαφόρων μετάλλων καὶ ἄλλων προϊόντων, τὰ ὁποῖα οἱ ἄνθρωποι ἐξάγουν ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς· μᾶς εἶπε δὲ ὅτι περὶ ὅλων αὐτῶν διαπραγματεύεται ἡ *Ὀρυκτολογία*, μάθημα ἐπίσης ὡραῖον καὶ τερπνότατον.

Μεταξὺ τῶν εἰκονογραφιῶν τούτων ὑπῆρχε μία παριστάνουσα ἀνθρακωρυχεῖον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξήγοντο ἄνθρακες μεταλλικοί. Πλησίον δὲ αὐτῆς ἴδομεν καὶ ἄλλην, παριστάνουσαν τοποθεσίαν τινὰ εἰς τὴν Βρασιλίαν τῆς Ἀμερικῆς, ὅπου διάφοροι μαῦροι ἐφαίνοντο καταγινόμενοι πρὸς ἀνεύρεσιν ἀδαμάντων.

Ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν εἰκόνων λαβὼν ἀφορμὴν μᾶς ἐξήγησεν ὅτι ὁ μαῦρος ἄνθραξ καὶ ὁ λαμπρὸς ἀδάμας εἶναι ἓν καὶ τὸ

αὐτὸ σῶμα, διότι ἡ Χημεία ἀπέδειξεν ὅτι τὰ αὐτὰ συστατικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸν ἄνθρακα, ἀποτελοῦν καὶ τὸν ἀδάμαντα. Μᾶς ἐπρόσθεσε δὲ ὅτι ἂν οἱ χημικοὶ ἠδύναντο νὰ εὕρωσι τρόπον, δι' οὗ νὰ κρυσταλλόνωσι τοὺς ἄνθρακας, ἤθελον μεταβάλλει αὐτοὺς εἰς ἀληθεῖς ἀδάμαντας. Ἐν τούτοις, μᾶς εἶπε, μόνον ἡ φύσις ἔχει τὴν δύναμιν ταύτην· ἀλλὰ καθὼς μόνον εἰς τοὺς κόλπους τῆς γῆς μυστηριωδῶς κρυσταλλόνονται οἱ μαῦροι ἄνθρακες, καὶ εἰς λαμπροὺς καὶ πολυτίμους ἀδάμαντας μεταβάλλονται, τοιουτοτρόπως μόνον εἰς τοὺς κόλπους τῆς καλῆς παιδείας καὶ τῆς χριστιανικῆς ἀνατροφῆς καθαρίζονται, ἐξευγενίζονται καὶ λαμπρύνονται αἱ μαῦραι καὶ ἀπαίδευτοι ψυχαί. Εὔχομαι δὲ ὥστε καὶ σεῖς, φίλοι μου, διὰ τῆς φιλομαθείας καὶ ἐπιμελείας σας φωτίζοντες τὸν νοῦν καὶ βελτιόνοντες τὴν καρδίαν, νὰ κατασταθῆτε μίαν ἡμέραν λαμπροὶ ἀδάμαντες καὶ στολισμοὶ τῆς πολυπαθοῦς πατρίδος.

Ἀκολούθως μᾶς ἐπαρουσίασεν εἰκονογραφίας ζώων, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ περισσότερα δὲν ἐγνωρίζομεν· μᾶς ἔδειξε δὲ καὶ εἰκόνας σκελετῶν διαφόρων μεγάλων ζώων, τὰ ὁποῖα, εἶπεν, ὅτι ἔπαυσαν πρὸ χρόνων νὰ ζῶσιν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὅτι οἱ *ζωολόγοι* ὀνομάζουν αὐτὰ *προκατακλυσμιαῖα*. Ἴδομεν δὲ καὶ εἰκόνας περιέργων καὶ κομψοτάτων φωλεῶν, τὰς ὁποίας διάφορα πτηνὰ κατασκευάζουν μὲ ἄκραν ἐπιτηδειότητα καὶ χάριν.

Μᾶς ἐδιηγήθη τότε διαφόρους περιέργους ἰδιότητας τῶν ζώων, καὶ ἰδίως πῶς οἱ *κάστορες* κτίζουν τοὺς διπάτους οἴκους των, κόπτοντες διὰ τῶν ὀδόντων τοὺς ἀναγκαίους στύλους, τοὺς ὁποίους ἔπειτα ἐμπήγουν εἰς τὴν γῆν, κτυπῶντες αὐτοὺς διὰ τῶν οὐρῶν των· πῶς αἱ φιλόπονοι *μέλισσαι* κατασκευάζουν μὲ ἄκραν ἰσομετρίαν τὰ ἑξάγωνα κήρινα δωμάτιά των, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐναποθέτουν τὸ μέλι των, πῶς τὴν αἴθουσαν τῆς βασιλίσσης των κατασκευάζουν εὐρυχωροτέραν ὅλων τῶν ἄλλων, καὶ πῶς συνεννοούμεναι διαμοιράζουν τὴν ἐργασίαν των, αἱ μὲν ἐργαζόμεναι ἐντὸς τῆς κυψέ-

λης, ἄλλαι δὲ ἐξερχόμεναι ὅπως συνάξωσι καὶ φέρωσι τροφὴν πρὸς τὰς ἐργαζομένας.

Ἐνῷ δὲ ἐθαυμάζομεν ἀκούοντες ταῦτα, ὁ γέρων μᾶς ἐπρόσθεσεν·

— Ἀξιοθαύμαστα εἶναι τῳόντι, παιδία μου, τὰ ἔργα τῶν διαφόρων ζώων καὶ πτηνῶν· ἀλλὰ τὰ ἔργα των ταῦτα, ὁποῖα ἦσαν πρὸ ἑκατὸν καὶ χιλίων ἐτῶν, τὰ αὐτὰ εἶναι καὶ σήμερον, τὰ αὐτὰ δὲ θέλουν εἶσθαι καὶ πάντοτε. Οὐδεμία διαφορά, οὐδεμία τελειοποίησις, καὶ πρόοδος παρατηρεῖται εἰς τὰ ἔργα τῶν ζώων· ἐνῷ ὁ ἄνθρωπος, προικισμένος μὲ νοῦν ἐπιδεκτικὸν ἀναπτύξεως, καθ' ἡμέραν δύναται νὰ βελτιόνῃ καὶ ἑαυτὸν καὶ τὰ ἔργα του. Ἰδοὺ ἡ μεγίστη καὶ οὐσιώδης διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζώων· ἀλλ' ἡ ἀνθρώπινος πρόοδος μόνον διὰ τῆς μελέτης, διὰ τῆς ἐπιμελείας, διὰ τῆς μαθήσεως, καὶ διὰ τῶν κόπων ἀποκτᾶται. Ὅστις λοιπὸν ἀποστρέφεται τὰ μέσα ταῦτα τῆς προόδου, ἐξ ἀνάγκης θέλει μείνει ζῶον στάσιμον καὶ δυστυχές.

Μετὰ ταῦτα μᾶς ἐπαρουσίασεν εἰκόνας ἱστορικάς, παριστανούσας συμβεβηκότα ἔνδοξα τῆς Ἑλληνικῆς, τῆς Ῥωμαϊκῆς καὶ τῆς νεωτέρας ἱστορίας, προσέτι δὲ καὶ εἰκονογραφίας προτομῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Τότε δὲ μᾶς ἐξέθεσε πόσον διασκεδαστική, ἀναγκαία καὶ ὠφέλιμος εἶναι ἡ σπουδὴ τῆς *Ἱστορίας*, ἥτις μᾶς διδάσκει πῶς τὰ ἔθνη αὐξάνουν, εὐτυχοῦν καὶ λαμπρύνονται, καὶ πῶς ἀφ' ἑτέρου μαραίνονται, πίπτουν καὶ ἐξαφανίζονται. Φιλάνθρωπος καὶ εὐεργετικὴ εἶναι τῷ ὄντι ἡ ἀποστολὴ τῆς ἱστορίας, διότι αὐτὴ ἀποκαλύπτει τὰ σφάλματα τοῦ παρελθόντος ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ μέλλοντος.

Μᾶς ἐπρόσθεσε δὲ ὅτι οὔτε ἱστορικάς, οὔτε ἄλλας ὠφελίμους γνώσεις θέλομεν δυνηθῆ ν' ἀποκτήσωμεν, ἂν προηγουμένως δὲν προμηθευθῶμεν τὰ ὄργανα, διὰ τῶν ὁποίων ἀποκτῶνται αἱ γνώσεις, δηλαδὴ ἂν δὲν μάθωμεν γλώσσας.

Ἰδίως δὲ μᾶς ἐσύστησε τὴν σπουδὴν τῆς προγονικῆς ἡμῶν

γλώσσης, διότι αὕτη θέλει μᾶς διευκολύνει πολὺ τὴν σπουδὴν ὅλων τῶν ἄλλων γλωσσῶν. Ἐκτὸς τούτου, μᾶς εἶπεν, ἡ Ἑλληνικὴ εἶναι ἡ ὡραιοτέρα, ἡ πλουσιωτέρα, ἡ ἁρμονικωτέρα γλῶσσα τοῦ κόσμου. Εἰς αὐτὴν ἐγράφησαν ὑπὸ τῶν ἐνδόξων προγόνων μας τὰ ὡραιότερα ποιήματα, αἱ διδακτικώτεραι ἱστορίαι, οἱ εὐγλωττότεροι λόγοι, ἡ ὑψηλοτέρα φιλοσοφία καὶ αἱ σοφώτεραι πρακτικαὶ συμβουλαί. Οὐδεὶς Γερμανός, Γάλλος, Ἄγγλος, Ἰταλὸς ἢ Ἀμερικανός, ὅστις πρόκειται ν᾽ ἀποκτήσῃ ἀνατροφὴν καὶ παιδείαν, δὲν παραμελεῖ τὴν σπουδὴν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων. Ὁποῖον δὲ αἶσχος ἤθελεν εἶσθαι εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀπογόνους τῶν Ἑλλήνων, ἐὰν ἠθέλομεν ποτὲ παραμελήσει τὴν μητρικήν μας αὐτὴν γλῶσσαν!

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ σπουδὴ τῆς Ἑλληνικῆς, καθὼς καὶ πάσης ἄλλης γλώσσης, εἶναι κατ᾽ ἀρχὰς ξηρὰ καὶ κοπιώδης, *ἀλλ᾽ ὅσον πικραὶ εἶναι αἱ ῥίζαι τῆς παιδείας, ἄλλο τόσον γλυκεῖς εἶναι οἱ καρποί της*, εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης.

Ἐὰν λοιπόν, σπουδάζοντες τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὰς ἄλλας γλώσσας, ἔχετε πρὸ ὀφθαλμῶν τοὺς γλυκυτάτους καρπούς, τοὺς ὁποίους θέλιτε γευθῆ μετὰ τὴν μάθησιν τῶν γλωσσῶν τούτων, εὐχαρίστως θέλετε ὑποφέρει καὶ τῆς γραμματικῆς τὴν ἀηδίαν καὶ τοῦ λεξικοῦ τὸν κόπον, καθὼς εὐχαρίστως πίνετε τὸ πικρὸν ἰατρικόν, διὰ ν᾽ ἀπολαύσετε τὴν ὑγείαν σας, καθὼς εὐχαρίστως περιπατεῖτε δρόμον στενὸν καὶ δύσβατον, διὰ νὰ φθάσετε εἰς ἀνθηρὸν καὶ τερπνόν τινα κῆπον.

Εὐτυχεῖς ὅσοι, κάτοχοι τῆς Ἑλληνικῆς, γνωρίζουσι δι᾽ αὐτῆς τὰς θείας καλλονὰς τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ τὰ ἀμάραντα κάλλη τῆς Ἑλληνικῆς εὐφυΐας.

Μετὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς τοῦ Γεροστάθου ἐξηκολουθήσαμεν φυλλολογοῦντες τὰς εἰκονογραφίας του· ἐθαυμάζομεν δέ τινας ἐξ αὐτῶν, αἵτινες παρίστανον ἀγάλματα Ἑλληνικὰ ἀρχαῖα, σωζόμενα εἰς τὰ μουσεῖα τῆς Εὐρώπης.

— Πόσον περισσότερον, μᾶς εἶπε τότε ὁ γέρων, ἠθέλετε θαυμάσει τὴν ἀμίμητον καλλιτεχνίαν τῶν προγόνων μας, ἂν

ἐβλέπετε εἰς τὰ μουσεῖα τῆς Εὐρώπης αὐτὰ τὰ πρωτότυπα μαρμάρινα ἀγάλματά των, τὰ ὁποῖα μέχρι τῆς σήμερον θεωροῦνται ὡς τὰ ἀριστουργήματα τῆς γλυπτικῆς τέχνης, διότι οὐδεὶς ἄχρι τοῦδε ἐκ τῶν νεωτέρων τεχνιτῶν ἠμπόρεσε νὰ πλησιάσῃ τὴν τελειότητα τοῦ κάλλους των.

Ἀλλ' ὅλα αὐτὰ τὰ ἀγάλματα, πρὶν ἐπισύρωσι τὸν θαυμασμὸν τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νεωτέρου κόσμου, ἦσαν κρυμμένα ἐντὸς τῶν λατομείων τῆς Πάρου ἢ τῆς Πεντέλης, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐντὸς ἀμόρφων τμημάτων μαρμάρου. Ὁ δὲ Φειδίας, ὁ Πραξιτέλης καὶ οἱ ἄλλοι γλύπται ἀπεκάλυψαν αὐτὰ διὰ τῆς τέχνης των, ξέοντες καὶ ἀφαιροῦντες ἐπιτηδείως ὅλα τὰ τεμάχια, τὰ κατακαλύπτοντα τὰ ἀγάλματα ταῦτα.

Αὐτὸ τοῦτο πράττουν καὶ οἱ διδάσκαλοι, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων. Διὰ τῶν γραμμάτων καὶ τῆς καλῆς ἀγωγῆς προσπαθοῦν νὰ μορφώσωσι καὶ νὰ ὡραΐσωσι τὰς ἀμόρφους καὶ ἀκατεργάστους ψυχὰς τῶν ἀπαιδεύτων παιδίων. Εὐτυχεῖς δὲ καὶ μακάριοι οἱ διδάσκαλοι ἐκεῖνοι, οἵτινες δυνηθῶσι ν' ἀναδείξωσιν ἠθικὰ ἀριεουργήματα, ἐφάμιλλα τῶν καλλιτεχνικῶν ἀριεουργημάτων τοῦ Φειδίου καὶ Πραξιτέλους!

Ἐνῷ ὁ Γεροστάθης ὡμίλει, ὁ Ἀθανάσιος ἐφαίνετο κατακόκκινος καὶ εἰς ἄκρον στενοχωρημένος, διότι πάλη μεταξὺ φιλομαθείας καὶ ἀμελείας εἶχεν ἀρχίσει ἐντὸς τῆς καρδίας του, ὁ δὲ ἀγὼν αὐτὸς ἐπροξένει τὴν στενοχωρίαν του, καὶ ἐκοκκίνιζε τὰς παρειάς του.

Ὁ δὲ συμμαθητής μας Κωνσταντῖνος ἔμενε προσηλωμένος ἐπί τινος εἰκονογραφίας· μελαγχολικὴ δὲ ἐφαίνετο ἡ φυσιογνωμία του, καὶ ἓν δάκρυ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του ἔπεσεν ἐπὶ τῆς εἰκόνος, τὴν ὁποίαν ἔμπροσθέν του ἐκράτει.

— Τί ἔχεις, Κωνσταντῖνε, καὶ δακρύεις; ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Γεροστάθης. Πρὸ ἱκανῶν ἤδη ἡμερῶν σὲ παρατηρῶ μελαγχολικὸν καὶ κατηφῆ, εἰπέ μοι τί ἔχεις;

Ἀλλ' ὁ Κωνσταντῖνος δὲν ἀπήντησεν εἰμὴ διὰ νέων δακρύων.

Ὁ Γεροστάθης ὑπέθεσεν ὅτι ἴσως ἐσυστέλλετο νὰ ἐκφράσῃ ἐνώπιον τῶν συμμαθητῶν του τὴν αἰτίαν τῆς λύπης του· ὅθεν προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιόν του· ἡμεῖς δ' ἐμείναμεν μόνοι φυλλολογοῦντες τὰς εἰκονογραφίας.

Μετ' ὀλίγον ὁ Γεροστάθης μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου ἐπανῆλθον. Ὁ Κωνσταντῖνος ἐφαίνετο τότε εὐχαριστημένος, καὶ ἡ χαρὰ τῆς ψυχῆς του ἔλαμπεν ἐπὶ τῶν ὑγρῶν εἰσέτι ὀφθαλμῶν του.

Φαιδρὸς ἐπίσης ἐφαίνετο καὶ ὁ Γεροστάθης· ἡμεῖς δὲ περίεργοι ἐπεριμένομεν νὰ μάθωμεν τὴν αἰτίαν τῆς προτέρας λύπης καὶ τῆς αἰφνιδίας μεταβολῆς τοῦ φίλου μας Κωνσταντίνου.

Ὁ Γεροστάθης λαβὼν τὴν προτέραν του θέσιν μᾶς εἶπεν, ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς θέλει ὀνομάζει τὸν Κωνσταντῖνον *Κλεάρθην*.

— Καὶ διατί; τὸν ἠρωτήσαμεν.—Γνωρίζετε, μᾶς εἶπε, ποῖος ἦτον ὁ ἀρχαῖος Κλεάνθης;—Ὄχι, ἀπεκρίθημεν.—Θέλω λοιπὸν σᾶς διηγηθῆ περὶ αὐτοῦ, διὰ νὰ ἴδητε ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος εἶναι ἄξιος ἐκείνου ἀπόγονος, καὶ ἐπομένως ἄξιος νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα ἐκείνου.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ, Ο ΕΠΩΝΟΜΑΣΘΕΙΣ ΦΡΕΑΝΤΗΣ.

Ὁ Κλεάνθης, νέος πτωχὸς ἀλλὰ φιλομαθής, ὑπῆγεν εἰς τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας περὶ τὰ 250 ἔτη πρὸ Χριστοῦ διὰ νὰ σπουδάσῃ τὴν φιλοσοφίαν. Ἐγένετο δὲ τακτικώτατος μαθητὴς τοῦ φιλοσόφου Ζήνωνος.

Δέκα ἐννέα ὁλόκληρα ἔτη ἐξηκολούθησεν ὁ πτωχὸς Κλεάνθης ἀκροαζόμενος μετὰ προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας τὰ μαθήματα τοῦ σοφοῦ καὶ ἐναρέτου διδασκάλου του Ζήνωνος.

Ὅλοι δὲ ἐγνώριζον ὅτι ὁ Κλεάνθης ἦτο τόσον πτωχός, ὥστε μὴ ἔχων χρήματα ν' ἀγοράζῃ χαρτίον (πάπυρον), ἔγραφεν ὅσα παρὰ τοῦ Ζήνωνος ἤκουεν ἐπὶ ὀστράκων καὶ ὠμοπλατῶν βοῶν.

Ἐνασχολούμενος δὲ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας εἰς τὴν ἀκρόασιν καὶ μελέτην τῶν μαθημάτων του, δὲν ἐφαίνετο ἐργαζόμενός τι.

Πῶς λοιπὸν ἔζη ὁ πτωχὸς Κλεάνθης; Ποῖος τῷ ἔδιδε χρήματα; Μήπως ἔκλεπτε; μήπως ἔζη δι' ἄλλου τινὸς ἀτίμου τρόπου; Τοιαῦται ὑποψίαι ἤρχισαν νὰ γεννῶνται εἰς τὰς Ἀθήνας περὶ αὐτοῦ.

Ὁ δὲ Ἄρειος Πάγος, τὸ ἀνώτατον καὶ σεβάσμιον ἐκεῖνο δικαστήριον τῶν Ἀθηνῶν, μεταξὺ τῶν ἄλλων χρεῶν τοῦ ὁποίου ἦτο καὶ ἡ ἐπιτήρησις τῶν ἀργῶν, προσεκάλεσεν ἐνώπιόν του τὸν ὕποπτον Κλεάνθην, διὰ νὰ ἐξετάσῃ αὐτὸν πῶς ζῇ τόσα ἔτη ἄνευ ἐργασίας τινός.

Ὁ Κλεάνθης ἠναγκάσθη τότε νὰ παρουσιάσῃ πρὸς ὑπεράσπισίν του κηπουρούς τινας τῶν Ἀθηνῶν, ἐκ τῆς μαρτυρίας τῶν ὁποίων ἀνεφάνη ὅτι ὢν εἰς ἄκρον φιλομαθής, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ εἰς ἄκρον πτωχός, ἐσύχναζε τὰς νύκτας εἰς τοὺς κήπους αὐτῶν, καὶ ἀντλῶν νερὸν ἐκ τῶν πηγαδίων (φρεάτων) ἐπότιζε τοὺς κήπους, καὶ οὕτω διὰ τῆς χρηματικῆς ἀμοιβῆς τῶν νυκτερινῶν κόπων του ἔζη τὰς ἡμέρας του ἐνασχολούμενος εἰς τὰ μαθήματά του.

Οἱ Ἀρειοπαγῖται καὶ πάντες οἱ Ἀθηναῖοι ἐθαύμασαν καὶ ἐπήνεσαν τὴν φιλομάθειαν καὶ ἀρετὴν τοῦ πτωχοῦ Κλεάνθους, ὅστις ἔκτοτε ἐπωνομάσθη *Φρεάντλης*, διότι ἔζη *ἀντλῶν ὕδωρ ἐκ τῶν φρεάτων*. Ἐψήφισαν δὲ πρὸς βοήθειάν του χρηματικόν τι ποσόν, ὅπως ἀνετώτερα ἐξακολουθήσῃ τὰς σπουδάς του.

Τοιουτοτρόπως ὁ Κλεάνθης ἀνεφάνη ὁ ἱκανώτερος τῶν μαθητῶν τοῦ Ζήνωνος, ὥστε καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τὸν διεδέχθη εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς Στωϊκῆς φιλοσοφίας.

Εἰς τὸν Κλεάνθην αὐτὸν ἀποδίδεται καὶ τὸ ὀρθότατον ἐκεῖνο ῥητὸν τῶν προπατόρων μας, ὅτι *οἱ ἀπαίδευτοι μόνον κατὰ τὴν μορφὴν διαφέρουν ἀπὸ τὰ θηρία.*

Τώρα δὲ θέλω σᾶς διηγηθῆ, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, καὶ τὰ τοῦ Κωνσταντίνου, καὶ θέλετε βεβαίως πεισθῆ ὅτι δικαίως τὸν ἐπωνόμασα Κλεάνθην.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, Ο ΕΠΟΝΟΜΑΣΘΕΙΣ ΚΛΕΑΝΘΗΣ.

Ὁ πατήρ του, ὡς μὲ εἶπεν, ὢν ὁπλοποιὸς δὲν εὑρίσκει εἰς τὴν εἰρηνικήν μας κωμόπολιν ἐργασίαν πρὸς ἐξοικονόμησιν τῆς πολυαρίθμου οἰκογενείας του· ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ μεταβῇ οἰκογενειακῶς εἰς τὴν Σκόδραν τῆς Ἀλβανίας, ὅπου ὅμως δὲν ὑπάρχει σχολεῖον διὰ τὸν Κωνσταντῖνον. Ἡ ἀπόφασις αὕτη κατεπίκρανε τὴν καρδίαν τοῦ Κωνσταντίνου, ὅτις, διὰ νὰ μὴ διακόψῃ τὰ μαθήματά του, μὲ παρεκάλεσε μὲ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς νὰ τὸν συστήσω, εἰ δυνατόν, εἴς τινα ἀρτοποιὸν τῆς κωμοπόλεως, διὰ νὰ ἐργάζεται παρ' αὐτῷ τὸ ἑσπέρας καὶ τὴν νύκτα· ἔχων δὲ οὕτω κατοικίαν, ὀλίγην τροφὴν καὶ ἐλευθέρας τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας, νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰ μαθήματά του.

Τί λέγετε λοιπόν, παιδία μου, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, δικαίως ἢ ἀδίκως ἐπωνόμασα Κλεάνθην τὸν Κωνσταντῖνον;

Εἶπα λοιπὸν πρὸς αὐτὸν ὅτι ἀντὶ νὰ τὸν συστήσω εἰς ἀρτοποιόν τινα, εὐχαρίστως θέλω τὸν παραλάβει εἰς τὴν οἰκίαν μου, διὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ οὕτω τὴν σειρὰν τῶν μαθημάτων του.

Ὁποία ἐντροπή! ἐνῷ νέοι πτωχοὶ καὶ δυστυχεῖς, ὡς ὁ Κλεάνθης καὶ ὁ Κωνσταντῖνος, προσπαθοῦν μὲ πᾶσαν θυσίαν ν' ἀνοίξωσι διὰ τῶν γραμμάτων τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς των, καὶ νὰ στολίσωσι καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν των μὲ τὰ καλὰ τῆς παιδείας, ἄλλοι νέοι, υἱοὶ εὐκαταστάτων γονέων, οἵτινες ἔχουν ὅλα τὰ μέσα τῆς μαθήσεως, προτιμοῦν νὰ μένωσι βάναυσοι, τυφλοὶ καὶ ἀπαίδευτοι, ἄνθρακες μαῦροι καὶ ῥυπαροί!

Τελειόνων τοὺς λόγους αὐτοὺς ὁ Γεροστάθης ἔῤῥιψεν ἐκφραστικώτατον βλέμμα ἐπὶ τοῦ Ἀθανασίου· ἐννοήσας δὲ ὅτι ἤρχισεν ἤδη νὰ ὡριμάζῃ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Ἀθανασίου ἡ ἐπιθυμία τῶν γραμμάτων, ἐπρόσθεσε καὶ τὰ ἑξῆς διὰ νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν συμφιλίωσιν αὐτοῦ μετὰ τῆς παιδείας.

ΔΥΝΑΜΙΣ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.

Στήλη πυρός, λέγει ἡ παλαιὰ Γραφή, ὡδήγησεν εἰς τὰ σκότη τῆς ἐρήμου τὸν Μωϋσῆν. Στήλη πυρὸς, παιδία μου, εἶναι καὶ τὰ γράμματα, καὶ διὰ μὲν τοῦ φωτός των ὁδηγοῦν ἡμᾶς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους καὶ τῶν κινδύνων τῆς παρούσης ζωῆς, διὰ δὲ τῆς θερμότητός των μεταδίδουν εἰς τὰς καρδίας μας τὸ πῦρ τῆς ἀρετῆς.

Λύχνος, φωτίζων τὸ σῶμα εἰς τὸ στάδιον τοῦ βίου, εἶναι ἡ ψυχή· τὰ δὲ γράμματα εἶναι τὸ ἔλαιον τοῦ λύχνου τούτου. Δυστυχεῖς ὅσοι ἐγκαίρως δὲν προμηθευθῶσι τὸ ἀναγκαῖον ἔλαιον τοῦ λύχνου των, διότι τυφλοὶ καὶ ἄθλιοι θέλουν διέλθει καὶ τὴν νεότητα καὶ τὸ γῆρας των.

Τὰ γράμματα καὶ νέους μᾶς μορφόνουν, καὶ ἄνδρας μᾶς ὠφελοῦν, καὶ γέροντας μᾶς τέρπουν, καὶ δυστυχεῖς μᾶς παρηγοροῦν, καὶ ἀργοὺς μᾶς ἐνασχολοῦν, καὶ μονάζοντας μᾶς διασκεδάζουν, καὶ εὐτυχεῖς μᾶς εὐφραίνουν· ἐλαφρὸν δὲ καὶ εὐχάριστον καθιστῶσι πάντοτε τὸ φορτίον τῆς ζωῆς.

Καθὼς δὲ διὰ τῆς σωμασκίας αὐξάνομεν τὰς σωματικὰς δυνάμεις, τοιουτοτρόπως καὶ διὰ τῆς σπουδῆς καὶ μαθήσεως αὐξάνομεν τὰς ψυχικάς. Ὅσον δὲ περισσότερον αὐξάνουν καὶ βελτιοῦνται αἱ σωματικαὶ καὶ ψυχικαὶ δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου, τόσον περισσότερον αὐξάνουν καὶ βελτιοῦνται τὰ ἔργα του, ἡ εὐτυχία του, ὁ πολιτισμός του.

Δι' αὐτὸ τοῦτο καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην παρατηρεῖται ὅτι τὰ περισσότερα ἐγκλήματα πράττονται ὑπὸ ἀγραμμάτων καὶ ἀπαιδεύτων, καὶ ὅτι συγκριτικῶς σπανιώτατοι εἶναι οἱ πεπαιδευμένοι, οἱ ὑποπίπτοντες εἰς κακουργίας. Παρετηρήθη προσέτι ὅτι εἰς τόπους, ὅπου πρὸ χρόνων ἐπράττοντο πολλὰ ἐγκλήματα, ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν σημαντικώτατα ἠλαττώθη, ἀφοῦ ἐσυστήθησαν σχολεῖα καλά, μορφόνοντα ὄχι μόνον τὸν νοῦν, ἀλλὰ καὶ τὴν καρδίαν τῶν νέων.

Τοιαύτη εἶναι ἡ σωτήριος δύναμις τῶν γραμμάτων, ἐπρό-

σθεσεν ὁ Γεροστάθης. Διὰ τοῦτο ὁ Θαλῆς ἔλεγε· *Φίλει τὴν παιδείαν*· ἄλλος δὲ σοφὸς ἐπρόσθετε· *Μαθάνων μὴ κάμνε*, ἤτοι μὴ ἀποκάμνῃς μανθάνων.

Ἀλλὰ καθὼς ὁ στόμαχος ὑποφέρει καὶ ἀσθενεῖ ἀπὸ τὴν πολυφαγίαν, οὕτω καὶ ὁ νοῦς κουράζεται καὶ πάσχει ἀπὸ τὴν πολλὴν καὶ ποικίλην ἐνασχόλησιν. Διὰ τοῦτο ὅσοι εἰς πολλὰ συγχρόνως ἐνασχολοῦνται, δυσκόλως δύνανται νὰ εὐδοκιμήσωσιν. Ὅθεν καὶ ὁ Αἰσχύλος ὀρθότατα ἔλεγεν ὅτι «*ὁ χρήσιμα εἰδώς, οὐχ ὁ πολλὰ εἰδὼς σοφός ἐστιν.—Οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τὸ εὖ, ἀλλ' ἐν τῷ εὖ τὸ πολύ*, ἔλεγον προσέτι οἱ παλαιοί μας, αἱ δὲ κοιναὶ ἡμῶν παροιμίαι φρονίμως προσθέτουν· «*πολυτεχνίτης κ' ἐρημοσπήτης*» καὶ· «*ὁ κυνηγῶν πολλοὺς λαγοὺς κἀνένα δὲν πιάνει*».

Προσέχετε προσέτι, ἀγαπητά μου παιδία, μᾶς εἶπεν ὁ Γεροστάθης, μήπως τὰ γράμματα, ἀντὶ νὰ ἠθοποιήσωσι τὴν καρδίαν σας καὶ ἐνισχύσωσι τὸν νοῦν σας, φουσκώσωσι μόνον αὐτόν, καὶ οὕτω σᾶς καταστήσωσιν ὑπερηφάνους, οἰηματίας, καὶ περιφρονητὰς τοῦ πατρικοῦ σας ἐπαγγέλματος καὶ ἐν γένει τῆς ἐργασίας. Ἔχετε πάντοτε κατὰ νοῦν ὅτι τὰ γράμματα ποτὲ δὲν ἀτιμάζονται ἀπὸ τὴν ἐργασίαν, ἀλλὰ τιμῶσι καὶ τελειοποιοῦν πᾶσαν βιωτικὴν ἐνασχόλησιν, καὶ ὅτι τὰ γράμματα ἄνευ ἠθῶν ἐναρέτων καὶ κοσμίων εἶναι καὶ ἀνωφελῆ καὶ ἐπικίνδυνα.

Μετὰ τὰ εἰρημένα ὁ ἀγαθὸς γέρων μᾶς ὡδήγησεν εἰς τὴν ἐξοχήν, ὅπου ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησίν του ἐνησχολήθημεν εἰς τοὺς συνήθεις γυμναστικοὺς ἀγῶνας.

Ἐνταῦθα δὲ πρέπει νὰ προσθέσω ὅτι ὁ συμμαθητής μας Ἀθανάσιος μετεβλήθη ἔκτοτε οὐσιωδῶς, γενόμενος ἐκ τῶν ἐπιμελεστέρων μαθητῶν τοῦ σχολείου. Οἱ διδάσκαλοι ἐθαύμαζον τὴν μεταβολήν του, ὁ δὲ Γεροστάθης ἦτο πλήρης χαρᾶς δι' αὐτήν.

Μετ' εὐγνωμοσύνης δὲ μέχρι τῆς σήμερον ἐνθυμεῖται ὁ Ἀθανάσιος τὴν Κυριακὴν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς μὲν ὠνομάσαμεν *Κυριακὴν τῶν εἰκονογραφιῶν*, αὐτὸς δὲ ὠνόμασε *Κυριακὴν σωτήριον*, διότι τὸν ἔσωσεν ἀπὸ τὰς δυστυχίας καὶ τοὺς κιν-

δύνους τῆς ἀπαιδευσίας, εὐχάριστον δὲ καὶ εὐϋπόληπτον κατέστησεν ὅλον τὸν βίον του.

Εἰς τὸν παλαιὸν δὲ συμμαθητήν καὶ φίλον μου Ἀθανάσιον χρεωστῶ τοὺς ἀκολούθους στίχους·

« Ὁπότε ἤμην ἀμαθής,
» Πῶς ἦσαν ὅλα σκοτεινά!
» Ὢ πόσον ἤμην δυστυχὴς
» Ἔχων τὰ ὄμματα κλειστά!

« Τώρα πιάνων τὸ βιβλίον
» Τὸ χαρτὶ καὶ τὸ κονδύλι,
» Μακαρίζω τὸ σχολεῖον·
» Ζήτωσαν οἱ τρεῖς μου φίλοι! »

Θ.

ΟΡΓΑΝΟΝ ΚΑΛΩΝ ΚΑΙ ΑΙΤΙΑ ΚΑΚΩΝ.

« Μὴ δαπανᾷν παρὰ καιρόν, μηδ' ἀνελεύθερος
ἴσθι, μέτρον δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστον. »
(Πυθαγόρου.)

Ἐξερχομενοι ἐσπέραν τινα ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Γεροστάθου, ἀπηντήσαμεν ἐνώπιον τῆς θύρας ἄγνωστον νέον πενιχρὰ ἐνδεδυμένον, ὅστις κρύπτων τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπὸ τὸ χαμηλωμένον φέσιόν του, μὲ τρέμουσαν φωνὴν μᾶς ἠρώτησεν ἂν ἐκεῖ ἐκατοίκει ὁ Γεροστάθης. Ὅτε δὲ καταφατικῶς ἀπεκρίθημεν εἰς τὸν ἄγνωστον, αὐτὸς μὲν κτυπήσας τὴν θύραν εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γέροντος, ἡμεῖς δὲ ἀνεχωρήσαμεν εἰς τὰ ἴδια εἰς ἄκρον περίεργοι περὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, διότι καὶ ἡ ὥρα τῆς ἐπισκέψεως, καὶ ἡ τρέμουσα φωνή του, καὶ ὁ περίφοβος καὶ μυστηριώδης τρόπος του ἐκίνησαν τὴν περιέργειάν μας. Ἀνυπομόνως δὲ ἐπεριμέναμεν νὰ φθάσῃ ἡ ἐπιοῦσα, διὰ νὰ μά-

θωμεν ἢ ἀπὸ τὸν Γεροστάθην ἢ ἀπὸ τὸν συμμαθητήν μας Κωνσταντῖνον, ὅστις ἤδη συνεκατοίκει μετὰ τοῦ Γεροστάθου, ποῖος ἦτον ὁ ἄγνωστος.

Ἀλλ᾽ οὐδὲν παρὰ τοῦ Κωνσταντίνου ἠδυνήθημεν νὰ πληροφορηθῶμεν. Μᾶς εἶπε μόνον ὅτι κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ὁ Γεροστάθης καὶ ὁ ξένος, συνομιλοῦντες ἰδιαιτέρως, ἔμειναν ἔξυπνοι μέχρι τοῦ μεσονυκτίου· ὅτι ὁ Γεροστάθης τῷ ἐπρόσφερε τότε δεῖπνον, ἀλλ᾽ ὅτι ὁ ἄγνωστος ἔφαγε πολλὰ ὀλίγον, κλαίων σχεδὸν ἀδιακόπως· καὶ ὅτι μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἀνεχώρησεν.

Ἐξ αὐτῶν ἔτι μᾶλλον ηὔξησεν ἡ περιέργειά μας, τὴν ὁποίαν μόνον ὁ Γεροστάθης ἠδύνατο πλέον νὰ εὐχαριστήσῃ. Ἀλλ᾽ ἐνθυμούμενοι ὅσα πολλάκις μᾶς εἶπε κατὰ τῆς ἀνοήτου καὶ ἀνωφελοῦς περιεργείας καὶ τῆς ἐνοχλητικῆς πολυπραγμοσύνης, δὲν ἐτολμῶμεν νὰ ἐρωτήσωμεν αὐτὸν περὶ τοῦ ἀγνώστου. Εἰς τὰς μετ᾽ αὐτοῦ ὅμως ὁμιλίας συχνὰ ἀνεφέραμεν τὸν ἄγνωστον, ἐλπίζοντες ὅτι ἴσως λάβῃ ἀφορμὴν νὰ μᾶς εἴπῃ τι περὶ αὐτοῦ.

Ἀλλ᾽ ὁ Γεροστάθης, ὁσάκις περὶ τοῦ ἀγνώστου ἀνεφέρομεν, ἐμελαγχόλει, ἐσκυθρώπαζε καὶ ἐσιώπα.

Μετά τινας δὲ ἡμέρας εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς κωμοπόλεως ἴδομεν στρατιώτας τινὰς Ἀλβανούς, ἔχοντας ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν τὸν ἄγνωστον ἐκεῖνον σιδηροδέσμιον ὡς κακοῦργον.

Κατὰ τὸ ἑσπέρας δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὁ Γεροστάθης μᾶς ἐδιηγήθη τὰ ἑξῆς.

Ο ΒΑΘΥΠΛΟΥΤΟΣ ΑΡΓΥΡΗΣ.

Ἔζη πρό τινων χρόνων εἰς Ἰωάννινα βαθύπλουτος γέρων, Ἀργύρης ὀνομαζόμενος, ὅστις, ξενητευθεὶς ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας καὶ ὑπὸ τῆς τύχης βοηθούμενος, ἀπέκτησε μεγίστην χρηματικὴν περιουσίαν, τὴν ὁποίαν ἔτι μᾶλλον ηὔξησεν ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα του.

Ἡ φιλαργυρία ἐχαρακτήριζε τὸν Ἀργύρην ἐξ αὐτῆς τῆς νεότητός του· ἀλλὰ μετὰ τῆς ἡλικίας καὶ τῶν χρημάτων συνηύξησε τὸ πάθος αὐτό, καὶ ἐπὶ τέλους κατεκυρίευσε τὴν ψυχήν του.

Νέος ὢν οὐδέποτε βεβαίως εἶχεν ἀναγνώσει τὴν συμβουλὴν τοῦ Ἰσοκράτους· « *Μηδὲν ὑπερβαλλόντως, ἀλλὰ μετρίως ἀ-* » *γάπα τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν·* » ὥστε ὄχι μετρίως, ἀλλ' ὑπερβολικώτατα ἠγάπα ὁ Ἀργύρης τὴν περιουσίαν αὐτοῦ.

Πολλὰς καὶ ὡραίας οἰκίας εἶχεν εἰς Ἰωάννινα ὁ γέρων Ἀργύρης, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ στερῆται τῶν ἐνοικίων, εἰς οὐδεμίαν ἐξ αὐτῶν ἐκατοίκει· ἔζη δὲ μετὰ τῆς συζύγου του καὶ τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ του εἰς παλαιόν τινα καὶ σεσαθρωμένον οἰκίσκον, διὰ τὸν ὁποῖον ἐπλήρωνεν ἐνοίκιον εὐτελέστατον. Μεγάλον δὲ καὶ δυνατὸν κιβώτιον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐφύλαττε τὰ χρήματά του καὶ τὰς ὁμολογίας τῶν χρεωφειλετῶν του, ἐχρησίμευε συγχρόνως καὶ ὡς κλίνη τοῦ γέροντος.

Μόνον δὲ πρὶν κοιμηθῇ τὸ ἑσπέρας ἤναπτε μικρὸν λύχνον διὰ νὰ θεωρήσῃ ἂν τὰ ἐν τῷ κιβωτίῳ του ἦσαν ἐν τάξει· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐπιθεώρησιν ἀμέσως ὁ λύχνος ἔσβυνε, καὶ ὁ Ἀργύρης ἐκοιμᾶτο.

Πολλάκις δέ, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τόκους ὑψηλούς, ἐδάνειζε χρήματα εἰς ἀνθρώπους ἀπηλπισμένους, παρὰ τῶν ὁποίων οὔτε τόκον, οὔτε κεφάλαιον ἐλάμβανε πλέον. Ἄλλοτε δὲ ζητῶν ἐνοίκια ὑπέρογκα, ἄφινεν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἄνευ ἐνοικίου τὰς οἰκίας καὶ ἀποθήκας του.

Μὲ τοιαύτας ζημίας τιμωρεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοὺς φιλαργύρους ἡ ἀνόητος φιλαργυρία των καὶ ἡ ἀκόρεστος πλεονεξία των.

Ποτὲ δὲ εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ βαθυπλούτου γέροντος δὲν ὑπῆρχε φαγητὸν ἀρκετὸν διὰ νὰ χορτάσωσι τὴν πεῖνάν των· « ἡ πολυφαγία, ἔλεγεν ὁ Ἀργύρης, φθείρει τὴν ὑγείαν. » Ἐπροτίμα ἐντούτοις ν' ἀγοράζῃ τὰ εὐθηνότερα τῶν τροφίμων, ὅσον ἐπιβλαβῆ καὶ ἂν ἦσαν ταῦτα εἰς τὴν ὑγείαν.

Οἱ φιλάργυροι, μᾶς εἶπεν ὁ Γεροστάθης, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πλούτου των πάσχουν ὅ,τι ἔπασχεν ὁ δυστυχὴς Τάνταλος, ὅστις, κατὰ τὴν μυθολογίαν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἦτο καταδικασμένος εἰς τὸν ᾅδην νὰ διψᾷ πάντοτε, μὴ δυνάμενος νὰ πίῃ τὸ

ὕδωρ, τὸ ὁποῖον μόλις φθάνον εἰς τὰ χείλη του ἀμέσως ἀπεσύρετο.

Ἂν πτωχός τις καθ' ὁδόν, μὴ γνωρίζων αὐτόν, τῷ ἐζήτει ποτὲ ἐλεημοσύνην, « ὁ Θεὸς νὰ σὲ ἐλεήσῃ » ἀπεκρίνετο, καὶ ἡ εὐχή του αὕτη ἦτον ἡ μόνη ἐλεημοσύνη του.

Ὅσον ἀναίσθητον καὶ σκληρὸν εἶναι τὸ χρυσίον, τὸ ὁποῖον οἱ φιλάργυροι θησαυρίζουν, ἄλλο τόσον σκληρὰ καὶ ἀναίσθητος ἀποκαθίσταται δυστυχῶς ἡ καρδία των.

Ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ συνδρομῆς πρὸς ἔκδοσιν ὠφελίμου τινὸς βιβλίου, ἢ πρὸς διατήρησιν σχολείου ἀρνούμενος πάντοτε ἔλεγε· « καθὼς τὸ πολὺ φῶς βλάπτει τὴν ὅρασιν, οὕτω καὶ τὰ πολλὰ γράμματα φθείρουν τοὺς νέους, καὶ φαντασμένους καὶ ἀθρήσκους ἀποκαθιστῶσιν αὐτούς. »

Ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ συνδράμῃ πτωχήν τινα οἰκογένειαν, ἢ ὀρφανήν τινα κόρην ἔχουσαν ἀνάγκην προικός· « ὅταν ἡ αὐλή σου διψᾷ, ἀπεκρίνετο, μὴ χύνῃς ἔξω τὸ νερόν. »

Καὶ ἐν τούτοις ὁ σκληροκάρδιος αὐτὸς γέρων ἐλέγετο χριστιανός, διότι ἐπίστευεν εἰς τὸν Χριστόν! ἐνόμιζε μάλιστα ὅτι εἶναι καὶ καλὸς χριστιανός, διότι καὶ εἰς τὰς ἀκολουθίας τῆς ἐκκλησίας τακτικώτατα παρευρίσκετο, καὶ προσευχὰς πολλὰς ἔλεγε, καὶ τὰς νηστείας ὅλας ἀκριβέστατα ἐφύλαττεν.

Εἰς μάτην ὁ σεβάσμιος ἀρχιερεὺς τῶν Ἰωαννίνων συχνάκις ὑπενθύμιζε τὸν φιλάργυρον Ἀργύρην ὅτι δὲν εἶναι χριστιανοὶ ὅσοι δὲν ἐργάζονται τὰ καλὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ὁ Ἰησοῦς ἀπαιτεῖ παρὰ τῶν ὀπαδῶν του· εἰς μάτην ἀνέφερε πρὸς αὐτὸν τοὺς ἰδίους λόγους τοῦ Ἰησοῦ· « *Οὐ πᾶς ὁ λέγων με, Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν Οὐρανοῖς.* » Εἰς μάτην ὑπενθύμιζεν ὁ ἀρχιερεὺς πρὸς τὸν Ἀργύρην τὸ τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος· « *αἱρετώτερον ὄνομα καλὸν ἢ πλοῦτος πολύς*, προσθέτων ὅτι, ἔργα, ἔργα χριστιανικὰ καὶ οὐχὶ ξηρὰς νηστείας καὶ προσευχὰς ἀπαιτεῖ ὁ Ἰησοῦς, καὶ διὰ τοῦτο *μακαρίους*, ὀνομάζει, *τοὺς ἐλεήμονας, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.* » Εἰς μά-

την ἐπὶ τέλους ὑπενθύμιζε τὸν φιλάργυρον αὐτὸν ὅτι, κατὰ τὸν ἀπόστολον Παῦλον, *ἡ φιλαργυρία καὶ ἡ πλεονεξία μεταβάλλουν τὸν χριστιανὸν εἰς εἰδωλολάτρην.*

Οὐδεμίαν δυστυχῶς ἐντύπωσιν ἐπροξένουν οἱ θεῖοι οὗτοι λόγοι εἰς τὴν ἀπολιθωμένην, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀπαχρυσωμένην καρδίαν τοῦ βαθυπλούτου γέροντος.

Εἰς μάτην διάφοροι φιλοπάτριδες Ἰωαννῖται ἐσυμβούλευον τὸν ἄφρονα αὐτὸν πλούσιον, προσπαθοῦντες νὰ διεγείρωσι τὴν φιλοτιμίαν του πρὸς ἔργα καλά. Μόνον εἰς καλλιεργημένας καρδίας δύνανται νὰ καρποφορήσωσιν αἱ καλαὶ συμβουλαί, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς ὅσας παραμεληθεῖσαι εἰς τὴν νεότητά των ἀπεχερσώθησαν καὶ ἀπεσκληρύνθησαν.

Εὐκολώτερα ὠφελοῦνται οἱ φρόνιμοι ἀπὸ τοὺς ἄφρονας, παρὰ οἱ ἄφρονες ἀπὸ τὰς συμβουλὰς τῶν φρονίμων· ἄφρονες δὲ δυστυχῶς εἶναι οἱ κυριευόμενοι ἀπὸ τὸ αἰσχρὸν πάθος τῆς φιλαργυρίας.

Ἐξ ὅσων σᾶς ἐδιηγήθην, ἀγαπητά μου παιδία, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, εὐκόλως συμπεραίνετε ὅτι ὁ βαθύπλουτος Ἀργύρης οὐδένα φίλον ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἐντὸς τῶν Ἰωαννίνων, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι διεκρίθησαν πάντοτε διὰ τὸν ἀληθῆ χριστιανισμόν, τὴν φιλοτιμίαν, τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὸν πατριωτισμόν των. Καὶ αὐτὴ ἡ σύζυγός του, καὶ αὐτὸς ὁ υἱός του δὲν ἠδύναντο δυστυχῶς ν' ἀγαπήσωσι σύζυγον καὶ πατέρα θυσιάζοντα πᾶν φίλτρον, πᾶν συγγενικὸν αἴσθημα ἐνώπιον τῆς χρυσολατρείας του.

Ἀσθενήσας ἐπὶ τέλους ὁ Ἀργύρης, καὶ μὴ προσκαλέσας ἐγκαίρως, ὡς ἐκ τῆς φιλαργυρίας του, τὸν ἰατρόν, ἀπέθανε κρατῶν σφιγκτὰ εἰς τὰς χεῖρας τὰ κλειδία τοῦ κιβωτίου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκοίτετο.

Ἀλλ' οὔτε ἓν δάκρυον, οὔτε ἕνα στεναγμόν, οὔτε ἕνα μακαρισμὸν καθ' ὅλην τὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων ἀπέσπασεν ὁ θάνατος αὐτοῦ. Οὐδεὶς ἐσυνόδευσεν αὐτὸν εἰς τὸν τάφον. Οὐδένα

τελευταῖον ἀσπασμὸν ἔλαβεν. Ἰδοὺ τὰ πλούτη, ἰδοὺ ἡ εὐδαιμονία τῶν πλουσίων φιλαργύρων!

Ὑπῆρξαν πολλοὶ φιλάργυροι, οἵτινες ἐφρόντισαν διὰ τῶν διαθηκῶν των ν' ἀποπλύνωσι τὴν μνήμην των ἀπὸ τὸ αἶσχος, τὸ ὁποῖον τοὺς ἐκάλυψε ζῶντας.

Ἀλλ' ὁ Ἀργύρης οὐδὲν φιλάνθρωπον ἔργον μετὰ θάνατον διέταξεν, οὐδὲ διαθήκην ἀφῆκεν.

Αὐτὰ μᾶς ἐδιηγήθη ὁ Γεροστάθης περὶ τοῦ φιλαργύρου καὶ πλεονέκτου Ἀργύρη· μᾶς ὑπεσχέθη δὲ ὅτι τὴν ἐπιοῦσαν ἤθελε μᾶς διηγηθῆ καὶ περὶ τοῦ υἱοῦ του. Πραγματικῶς δὲ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν μᾶς εἶπε τὰ ἑξῆς.

Ο ΠΟΛΥΤΕΛΗΣ ΛΑΜΠΡΟΣ.

Ὅτε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ γέροντος Ἀργύρη ὁ υἱός του Λάμπρος ἤνοιξε τὸ πατρικὸν κιβώτιον, καὶ ἴδε τοὺς ἐν αὐτῷ σάκκους γέμοντας φλωρίων, κατ' ἀρχὰς μὲν ἔμεινεν ἔκθαμβος καὶ ἐκστατικός· ἀλλ' ἀμέσως παλμοὶ σφοδρότατοι χαρᾶς ἐκυρίευσαν τὴν καρδίαν του, τὸ αἷμα ἀνέβη εἰς τὴν κεφαλήν του, ἡ γλῶσσά του ἐτραύλιζε, καὶ ἡ δυστυχὴς μήτηρ του ἐφοβήθη μήπως ὁ υἱός της μείνῃ ἀπόπληκτος ἀπὸ τὴν ὑπερβολικήν του χαράν.

Συνελθὼν ἐπὶ τέλους ὁ Λάμπρος ἐφώναξεν· « Ὁποία ἀπροσδόκητος εὐτυχία! Εὐτυχεῖς καὶ μακάριοι οἱ υἱοὶ τῶν πλουσίων! Πόσον εὐδαίμονα ἐπὶ τῆς γῆς θέλει μὲ καταστήσει τόσος πλοῦτος! »

Ἀλλ' ὁ γέρων Ἀργύρης, ἐκτὸς τοῦ πλούτου, οὐδεμίαν ἄλλην κληρονομίαν ἀφῆκεν εἰς τὸν υἱόν του· οὔτε τὸν νοῦν τοῦ υἱοῦ του ἐφρόντισε ποτὲ νὰ φωτίσῃ, οὔτε τὴν καρδίαν του νὰ καλλιεργήσῃ, διότι ἐνόμιζεν ὅτι ἀρκεῖ νὰ ἦναι τις πλούσιος διὰ νὰ ἦναι καὶ εὐτυχής.

Οὔτε ἡ μήτηρ, οὔτε ὁ υἱὸς ἠδύναντο ποτὲ νὰ φαντασθῶσιν ὅτι ἐντὸς τῆς πενιχρᾶς των οἰκίας ὑπῆρχε τόσος πλοῦτος· δὲν ἠδύναντο δὲ νὰ ἐννοήσωσι διατί ἐνῷ ἐπὶ τόσων φλωρίων ἐκαι-

μᾶτο ὁ ἀποθανών, ἐτυράννει καὶ τὸν ἑαυτόν του καὶ αὐτοὺς διὰ τῆς σκληρᾶς στερήσεως καὶ αὐτῶν τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων.

Ἀλλά, καθὼς λέων πρὸ πολλοῦ στερημένος τροφῆς ὁρμᾷ πεινα λέος ἐπὶ τοῦ πρώτου θύματος τὸ ὁποῖον ἀπαντήσει, τὸ κατασπαράττει ἀμέσως καὶ ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ τὸ κατατρώγει· τοιουτοτρόπως καὶ τὰ πεινα λέα τέκνα τῶν βαθυπλούτων φιλαργύρων ἐπιπίπτουν κατὰ τῆς πατρικῆς των περιουσίας, καὶ ἐντὸς ὀλίγου κατασπαταλῶσιν αὐτήν.

Ἡ πρώτη καλὴ χρῆσις τῶν πατρικῶν θησαυρῶν, τὴν ὁποίαν ὁ Λάμπρος ἔκαμεν, ἦτο νὰ κόψῃ φορέματα πένθους δι' ἑαυτὸν καὶ τὴν μητέρα του· ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ μελανοῦ χρώματος τὰ ἐνδύματα ταῦτα οὐδὲν ἄλλο πένθιμον εἶχον, διότι ἦσαν τὰ πολυτελέστερα ἀφ' ὅσα ποτὲ ἐκάλυψαν κληρονομικὴν χαρὰν πρὸς ἐμπαιγμὸν τοῦ ἀληθοῦς πένθους.

Μὴν δὲ ὁλόκληρος δὲν παρῆλθε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀργύρη, καὶ ὁ υἱός του, ἀφήσας τὴν πτωχικὴν κατοικίαν του, μετεκομίσθη εἰς τὴν λαμπροτέραν οἰκίαν ἐξ ὅσων ὁ πατήρ του ἐνοικίαζεν εἰς Ἰωάννινα· πολυτελέστατα δὲ ἦσαν τὰ ἔπιπλα, καὶ πολυτιμότατοι οἱ στολισμοί, δι' ὧν ὁ νεόπλουτος Λάμπρος διεκόσμησε τὴν νέαν κατοικίαν του.

Ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Λάμπρου πολὺ ὀγλίγωρα ἐσυνείθισαν καὶ τὰ πολυτελῆ ἐνδύματα, καὶ τὴν λαμπρὰν οἰκίαν, καὶ τὰ πολυτελέστερα ἔπιπλα, ὥστε οὐδεμίαν πλέον εὐχάριστον ἐντύπωσιν τῷ ἐπροξένουν, ἐνῷ κατ' ἀρχὰς ἐνόμιζεν ὅτι ἐντὸς αὐτῶν ἤθελεν εὑρεῖ ὅλην τὴν εὐτυχίαν του. Ἡ ἐξ αὐτῶν εὐδαιμονία του ἤρχισεν ὀγλίγωρα νὰ ἐξασθενῇ καὶ νὰ μαραίνεται. Ὅθεν εἰς ἄλλην πηγὴν εὐτυχίας ἔπρεπε νὰ καταφύγῃ ὁ πλούσιος κληρονόμος. Τότε ἤρχισαν τὰ πολυδάπανα καὶ πολυποίκιλα γεύματα καὶ δεῖπνα, διὰ τὰ ὁποῖα καὶ μαγείρους καὶ φαγητὰ μακρόθεν ἐπροσκάλει ὁ πολυτελέστατος καὶ ἐπιδεικτικώτατος Λάμπρος.

Δὲν ἐγνώριζεν ὁ δυστυχὴς ὅτι καὶ ἡ ἐκ τῶν φαγητῶν εὐτυχία του ἔμελλε νὰ ᾖναι διαβατική, καὶ ἐπὶ τέλους ἐπιβλαβής,

ὡς ὅλαι αἱ σωματικαὶ ἡδοναὶ, τὰς ὁποίας οἱ φιλήδονοι κατ κόρον ἀπολαμβάνουν.

Δὲν ἐγνώριζε προσέτι ὁ Λάμπρος ὅτι οἱ συχνάζοντες εἰς τὰ γεύματα καὶ τὰ δεῖπνά του δὲν ἦσαν φίλοι αὐτοῦ, ἀλλὰ φίλοι τῶν φαγητῶν του, καὶ ὅτι μόνον ἄκριτοί τινες καὶ κουφόνοες ἐξιππάζοντο ἀπὸ τὰς πολυτελεῖς ἐπιδείξεις τοῦ πλούτου του.

Ἐκ τῶν ἀνοήτων αὐτῶν θαυμαστῶν τοῦ Λάμπρου, ἔχων τις θυγατέρα μονογενῆ, ἐνόμισεν ὅτι ἤθελεν ἀποκαταστήσει αὐτὴν εὐτυχῆ, ἂν ἐπετύγχανε νὰ συνδέσῃ τὸ μέλλον της μετὰ γαμβροῦ τόσον πλουσίου· διὰ τῶν προσπαθειῶν δὲ καὶ κολακειῶν του κατώρθωσεν ἐπὶ τέλους τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας του ταύτης.

Ὅτε ὁ *Θεμιστοκλῆς*, ὁ ἥρως τῆς Σαλαμῖνος, ἐπρόκειτο νὰ νυμφεύσῃ τὴν θυγατέρα του, δύο γαμβροὶ τῷ ἐπαρουσιάσθησαν, ὡς διηγεῖται ὁ Πλούταρχος· ἐξ αὐτῶν ὁ μὲν ἦτο πλούσιος, ἀλλ' ἀνόητος, ὁ δὲ πτωχός, ἀλλ' ἱκανὸς καὶ φρόνιμος. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπροτίμησε τὸν πτωχόν, εἰπὼν ὅτι· « *προτιμότερος εἶναι ἀνὴρ καλὸς κἀγαθὸς ἔχων ἀνάγκην χρημάτων, παρὰ πλούσιος ἔχων ἀνάγκην νοός.* Ὀρθοτάτη δὲ ἦτον ἡ παρατήρησις τοῦ Θεμιστοκλέους, διότι ὁ μὲν πτωχὸς ἀλλὰ νουνεχὴς εὐκόλως ἀποκτᾷ χρήματα, ἐνῷ ὁ ἄφρων πλούσιος καὶ τὰ χρήματά του εὐκολώτατα χάνει, καὶ νοῦν δυσκολώτατα δύναται ν' ἀποκτήσῃ.

Ἀλλὰ δυστυχῶς, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, σπανιώτατοι εἶναι οἱ πατέρες, οἱ ἔχοντες τὴν φρόνησιν τοῦ Θεμιστοκλέους, ὅστις καὶ στέφανον ἐλαίας, ὡς βραβεῖον τῆς μεγάλης φρονήσεώς του, ἔλαβε παρὰ τῶν Σπαρτιατῶν.

Ἄπειρα χρήματα ἐξώδευσεν ὁ Λάμπρος διὰ νὰ καταστήσῃ τοὺς γάμους του λαμπροὺς καὶ ἐπιδεικτικούς· ἄπειρον δὲ πλῆθος ἐπροσκάλεσεν εἰς αὐτοὺς διὰ νὰ θαυμάσωσι τὴν ματαιότητα καὶ ἀφροσύνην του.

Ἀλλά, κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν μεγαλοπρεπῶν γάμων αὐτοῦ, παρουσιάζεται εἰς τὴν λαμπροστόλιστον οἰκίαν του χήρα

δυστυχὴς καὶ πάμπτωχος, ἔχουσα καὶ ἀσθενῆ τέκνα, ἥτις, ἐπισωρεύουσα εὐχὰς καὶ εὐλογίας, παρακαλεῖ μετὰ δακρύων τὸν Λάμπρον νὰ τῇ χορηγήσῃ μικρὰν χρηματικὴν βοήθειαν πρὸς ἀγορὰν ἄρτου καὶ ἰατρικῶν διὰ τὰ πεινῶντα καὶ ἀσθενοῦντα τέκνα της.

Ὁ Λάμπρος, ἀντὶ νὰ κινηθῇ εἰς συμπάθειαν, σκληρῶς ἀποδιώκει ἐκ τῆς οἰκίας του τὴν χήραν, φωνάζων ὅτι δὲν τῷ περισσεύουν χρήματα δι' ἐλεημοσύνας, διότι ἀρκετὰ ἦσαν τὰ ἰδικά του ἔξοδα.

Καὶ ἐν τούτοις ἡ χήρα ἐκείνη ἦτο ἀδελφὴ τοῦ πατρός του καὶ ἰδική του θεία, πτωχὴ μέν, ἀλλὰ καλλίστη καὶ ἐνάρετος χριστιανή.

Ὁ φιλάργυρος Ἀργύρης δὲν ἐλάτρευεν εἰμὴ τὸ ἀργύριον· ὁ δὲ υἱός του Λάμπρος δὲν ἐλάτρευεν εἰμὴ τὸν ἑαυτόν του, ὅλως ἀναίσθητος εἰς τὰς γλυκυτάτας καὶ ἀληθεῖς ἡδονὰς τῆς φιλανθρωπίας καὶ ἀγαθοεργίας.

Παράδοξον φαινόμενον ἡ ἕνωσις αὕτη τῆς πολυτελείας μετὰ τῆς φιλαργυρίας! καὶ ὅμως εἶναι κατὰ δυστυχίαν φαινόμενον πολλὰ σύνηθες!

Ὁσάκις περὶ συγγενοῦς, περὶ φίλου, περὶ πτωχοῦ ἢ περὶ πατρίδος πρόκειται, οἱ φίλοι τῆς πολυτελείας καὶ τῆς μωρᾶς ἐπιδείξεως ἀναφαίνονται φιλάργυροι ἀποτρόπαιοι.

Κάτων ὁ πρεσβύτερος, ὁ ἐναρετώτερος καὶ ἐγκρατέστερος τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων, πολὺ ὀρθῶς ἔλεγε πρός τινα φιλήδονον πλούσιον, ἐπιθυμοῦντα νὰ συζήσῃ φιλικῶς μετ' αὐτοῦ· *ἄνθρωπος, ὅστις ἔχει τὸν οὐρανίσκον εὐαισθητότερον ἀπὸ τὴν καρδίαν, δὲν εἶναι ἐπιδεκτικὸς φιλίας καὶ ἀγάπης.*

Τοὺς τοιούτους πλουσίους, τοὺς ὄντας φιλαργύρους καὶ ἐγωϊστάς, κατακρίνει καὶ ὁ Ἰησοῦς, ὅτε εἰς τὸ θεῖόν του Εὐαγγέλιον λέγει ὅτι· *« πολὺ εὐκολώτερον εἶναι νὰ περάσῃ κάμιλος* (σχοινίον χονδρὸν) *διὰ τῆς τρύπας μικρᾶς βελόνης, παρὰ πλούσιος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν. »*

Ἐνῷ δὲ πραγματικῶς τοιοῦτος ἦτον ὁ Λάμπρος, δὲν ἐντρέπετο νὰ ἐπιδεικνύῃ καθ' ἑκάστην πλούτη καὶ μεγαλοδωρίας, διαδίδων ψευδῶς ποτὲ μὲν ὅτι σχεδιάζει τὴν ἀνέγερσιν σχολείου ἢ νοσοκομείου, ἢ τὴν ἔκδοσιν βιβλίων, ἢ ἄλλα τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα δυστυχῶς ἦσαν πολὺ μακρὰν καὶ ἀπὸ τὸν ἀπαίδευτον νοῦν του καὶ ἀπὸ τὴν ἐγωϊστικήν του καρδίαν.

Ὁ Λάμπρος δὲν ἔμαθε δυστυχῶς εἰς τὴν παιδικήν του ἡλικίαν παρὰ ν' ἀποστηθίζῃ προσευχάς τινας τοῦ Ὡρολογίου, τὰς ὁποίας καλῶς δὲν ἐννόει, καὶ ὀλίγους ξηροὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς· ἀλλὰ δι' αὐτῶν οὔτε ὁ νοῦς, οὔτε ἡ καρδία μορφόνεται, οὔτε ἡ καλὴ χρῆσις τοῦ πλούτου δύναται ἑπομένως νὰ κατορθωθῇ.

Ὅθεν ἀφοσιωθεὶς εἰς τὴν πολυτέλειαν, ἔτρεχεν εἰς τὸν ὄλεθρόν του, ἐνῷ ἐνόμιζεν ὅτι τρέχει τὸν δρόμον τῆς ἐπιγείου εὐτυχίας.

Καθὼς δὲ ὁ μέθυσος Τρεμογιάννης ὅσον ἔπινε τόσον ἤθελε, παρομοίως καὶ ὁ πλούσιος, ὁ συνειθίσας εἰς τὴν πολυτέλειαν, δὲν δύναται νὰ ὀπισθοδρομήσῃ· ἡ λύσσα τῆς πολυτελείας του καθ' ἡμέραν αὐξάνει· τὰ χθὲς λαμπρὰ καὶ πολυτελῆ σήμερον εὑρίσκει εὐτελῆ καὶ συνήθη, ὅθεν δι' ἄλλων πολυτελεστέρων ἀναγκάζεται ν' ἀντικαταστήσῃ αὐτά· καὶ ἑπομένως ἡ ἀνάγκη τοῦ χρυσίου καθ' ἡμέραν τῷ γίνεται ἐπαισθητοτέρα· ὅθεν διὰ παντὸς τιμίου ἢ ἀτίμου μέσου βιάζεται νὰ χρηματολογῇ. Ἰδοὺ δὲ ἡ *πολυτέλεια μήτηρ τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς κακοηθείας.*

Αὐτὸ τοῦτο συνέβη καὶ εἰς τὸν πλούσιον Λάμπρον. Ἡ πολυτέλειά του ηὔξανε καθ' ἡμέραν, καὶ μάλιστα ὅτε μετὰ τοὺς γάμους του εἰς τὴν ἰδικήν του πολυτέλειαν προσετέθη καὶ ἡ τῆς νέας συζύγου του.

Νέα ἄνευ ἀνατροφῆς καὶ παιδείας ἡ σύζυγος τοῦ Λάμπρου συνεμορφώθη ἀμέσως μὲ τὰς ἰδέας αὐτοῦ, νομίζουσα ὅτι ὅσον περισσότερα ἐξώδευε πρὸς ἐπίδειξιν, ὅσον περισσότερον ἐστολίζετο, τόσον περισσότερον ὡραιοτέρα ἐφαίνετο καὶ τόσον περισσότερον ἐτιμᾶτο καὶ αὐτὴ καὶ ὁ σύζυγός της.

Ἀλλ' οἱ ἐξωτερικοὶ στολισμοὶ οὔτε αὐξάνουν τὴν φυσικὴν ὡραιότητα, οὔτε ἐλαττόνουν τὴν φυσικὴν ἀσχημίαν· ἀπ' ἐναντίας διὰ τῆς *ἀντιθέσεως* μεγαλύνουν αὐτήν· τὸ δυσάρεστον δὲ αὐτὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀντιθέσεως ἦτο δυστυχῶς ἄγνωστον εἰς τὴν σύζυγον τοῦ Λάμπρου.

Δὲν ἐγνώριζεν ἐπίσης ἡ νέα σύζυγος τοῦ Λάμπρου ὅτι εἰς τοὺς *σωματικοὺς* στολισμοὺς καταφεύγουν συνήθως ὅσοι νέοι καὶ νέαι στεροῦνται *ψυχικῶν* στολισμῶν, καὶ ὅτι ἡ ἱστορία καὶ ἡ καθημερινὴ πεῖρα μᾶς διδάσκουν ὅτι ὅσον ὀλιγώτερον ἐνάρετος καὶ φρόνιμος εἶναι γυνή τις, τόσον περισσότερον ἀφοσιοῦται εἰς τοὺς στολισμοὺς καὶ τὴν πολυτέλειαν. Πῶς δυνάμεθα ποτὲ νὰ ὑπολη*φθῶμεν* καὶ νὰ τιμήσωμεν γυναῖκα μόνον καὶ μόνον διότι εἶναι λαμπροστόλιστος, ἐνῷ ἰδίως λαμπροστόλιστοι εἶναι ὅσαι ἐνώπιον τοῦ καθρέπτου των θυσιάζουν καὶ συζυγικὴν ἀγάπην, καὶ μητρικὴν φιλοστοργίαν, καὶ οἰκιακὴν οἰκονομίαν, καὶ τιμὴν καὶ ὑπόληψιν!

Ὁ Ἀρχίδαμος, ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης, ὅτε ὁ τύραννος τῶν Συρακουσῶν Διονύσιος ἀπέστειλεν εἰς τὰς θυγατέρας του πολυτελῆ ἐνδύματα, δὲν ἐδέχθη αὐτά, εἰπών· « *φοβοῦμαι μήπως* » *αἱ θυγατέρες μου μοὶ φαρῶσιν αἰσχραὶ καὶ κακοήθεις, ἐν-* » *δυόμεναι τοιαῦτα φορέματα.* »

Ὁ Σόλων, διὰ νὰ προφυλάξῃ τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῆς πολυτελείας, διέταξε πρὸς τοῖς ἄλλοις *μόνον αἱ ἄσεμνοι καὶ κακοήθεις γυναῖκες νὰ παρουσιάζωνται εἰς τὸ κοινὸν λαμπροστολισμέναι πολυτελῶς.* Τοιουτοτρόπως ὅλαι αἱ φρόνιμοι καὶ σεμναὶ Ἀθηναῖαι ἠσπάζοντο τὴν λιτότητα καὶ ἀπέφευγον τὴν φθοροποιὰν πολυτέλειαν, διὰ νὰ μὴ φανῶσι κακοήθεις καὶ ἄτιμοι.

Ὅτε γυνή τις ἀπὸ τὴν Ἰωνίαν, εὑρισκομένη εἰς τὴν Σπάρτην, ἐθαύμαζε τὰ πολυτελῆ ὑφάσματα τῶν ἐνδυμάτων της, καὶ ἐπαίρετο ἐπιδεικνύουσα αὐτὰ εἰς τὰς Σπαρτιάτιδας, Λάκαινά τις δείξασα πρὸς αὐτὴν τοὺς τέσσαρας καλοὺς καὶ κοσμίους υἱούς

της, εἶπεν· « *Ἰδοὺ εἰς τί πρέπει νὰ ἐπαίρωνται αἱ καλαὶ καὶ φρόνιμοι μητέρες, εἰς τὰ καλά των τέκνα.* »

Ὅτε δὲ ἄλλη τις πολυτελὴς καὶ λαμπροστολισμένη γυνὴ ἐκ τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ἐπισκεφθεῖσα τὴν σύζυγον τοῦ Φωκίωνος, καὶ ἰδοῦσα μὲ ἀπορίαν τὴν μεγίστην ἁπλότητα τῆς ἐναρέτου Ἀθηναίας, ἠρώτησεν αὐτὴν ποῖοι ἦσαν οἱ ἰδικοί της στολισμοί;

— Ἡ *ἀρετὴ τοῦ Φωκίωνος*, ἀπήντησεν ἡ ἔμφρων σύζυγος τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρός.

Ἀλλ' ἡ σύζυγος τοῦ Λάμπρου δὲν εἶχεν οὔτε ἴδιον τι ἠθικὸν προτέρημα, οὔτε ἄνδρα ἀξιότιμον, ὅπως δι' αὐτοῦ στολισθῇ, ὡς ἐστολίζετο ἡ ἀφελὴς σύζυγος τοῦ Φωκίωνος. Ἐνόμιζε λοιπὸν ὅτι ἠδύνατο νὰ τιμᾶται, στολιζομένη διὰ τοῦ πλούτου τοῦ συζύγου της.

Ἐν τούτοις ἡ καθ' ἡμέραν αὐξάνουσα πολυτέλεια καὶ τοῦ Λάμπρου καὶ τῆς συζύγου του κατήντησε ν' ἀπορρόφᾳ ὄχι μόνον ὅλα τὰ εἰσοδήματα, ἀλλὰ καὶ μέγα μέρος ἐκ τῶν κεφαλαίων του.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν κατέφαγεν ὅλην τὴν χρηματικήν του περιουσίαν, ἤρχισεν ἄλλα μὲν ἐκ τῶν κτημάτων του νὰ πωλῇ παρὰ τιμήν, ἄλλα δὲ νὰ ὑποθηκεύῃ δανειζόμενος καὶ προπληρόνων τόκους ὑπερβολικούς, καὶ ταῦτα, διὰ νὰ διατηρῇ ἀναμμένην τὴν φθοροποιὰν φλόγα τῆς πολυτελείας του.

Τότε δὲ διὰ νὰ διασκεδάζῃ ὁ Λάμπρος τὴν μονοτονίαν τῆς ὑλικῆς καὶ κτηνώδους ζωῆς του, διὰ νὰ λησμονῇ τὰς χρηματικάς του δυσκολίας, διὰ νὰ εὑρίσκῃ ὀλίγον ὕπνον, καὶ διὰ νὰ ἐνδυναμόνῃ τὸν πάσχοντα στόμαχόν του, κατέφυγεν εἰς τὰ μεθυστικὰ ποτά.

Ὀγλίγωρα δὲ ἐπρόσθεσεν εἰς τὴν οἰνοποσίαν καὶ ἄλλου εἴδους διασκέδασιν, ἤτοι τὸ χαρτοπαίγνιον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἤλπιζεν ὁ ἄφρων καὶ τυχηρόν τι κέρδος πρὸς χορτασμὸν τῆς ἀδδηφάγου πολυτελείας του.

Ἀλλ' ἡ οἰνοποσία καὶ τὰ τυχηρὰ παιγνίδια ἐπετάχυνον τὴν καταστροφήν του· διότι ἐντὸς ὀλίγου δι' αὐτῶν ἐστερήθη, τὸ

ἓν μετὰ τὸ ἄλλο, καὶ ὅλα τὰ μένοντα ἐκ τῶν πετρικῶν του κτημάτων.

Θυμώδης καὶ ὑβριστὴς ἐγένετο τότε ὁ Λάμπρος ἐντὸς τῆς οἰκογενείας του· ἐκτὸς δὲ τῆς οἰκίας του κατήντησεν ἀναιδὴς ψευδολόγος, κόλαξ χαμερπής, ἀπατεὼν δόλιος, καὶ ἐπὶ τέλους αἰσχρὸς πλαστογράφος, προσπαθῶν δι' ὅλων αὐτῶν τῶν αἰσχροτήτων ἢ ν' ἀναβάλῃ τὰς καταδιώξεις τῶν δανειστόν του, ἢ ν' ἀποκτήσῃ χρήματα, τὰ ὁποῖα δυναστικῶς ἀπήτουν παρ' αὐτοῦ οἱ τύραννοί του, δηλαδὴ τὰ ὀλέθρια πάθη του.

Εἰς τοὺς αἰσχροτάτους αὐτοὺς καὶ ἐγκληματικοὺς πόρους κατέφυγεν ὁ πολυτελέστατος Λάμπρος, διότι οὔτε τὸν νοῦν του ἐφρόντισε ποτὲ νὰ φωτίσῃ, οὔτε τὴν καρδίαν του νὰ ἐξευγενίσῃ, ἀλλ' οὔτε φίλους ἀληθεῖς ν' ἀποκτήσῃ, οἵτινες, συμμεριζόμενοι τὰς εὐτυχίας, μᾶς χρησιμεύουν καὶ εἰς τὰς δυστυχίας.

Ἐπί τινα δὲ καιρὸν ἠμπόρεσε ν' ἀποκρύψῃ τὴν κακοήθη καὶ ἐγκληματικήν του διαγωγὴν ἀπὸ τὰ ὄμματα τῶν συμπολιτῶν του· οὐχὶ ὅμως καὶ ἀπὸ τὰ ὄμματα τῆς ἰδίας αὐτοῦ συνειδήσεως, καὶ ἀπὸ τὰ τοῦ παντεπόπτου καὶ καρδιογνώστου Θεοῦ.

Ἀλλ' ἐπὶ τέλους μία ἐκ τῶν πλαστογραφιῶν του ἀνεκαλύφθη· ἡ δὲ φυλάκισις καὶ καταδίκη του ἦτο βεβαία, ἂν ἐξαίφνης ἐντὸς τῶν Ἰωαννίνων δὲν ἐγίνετο ἄφαντος.

Τὴν νύκτα, καθ' ἣν τυχαίως ἔμαθεν ὅτι ἡ πλαστογραφία του ἀνεκαλύφθη, ἀντὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅπου ἐπερίμενε τὴν σύλληψιν καὶ φυλάκισίν του, ἐδιευθύνθη κρυφίως πρὸς τὴν λίμνην τῶν Ἰωαννίνων, ἀποφασισμένος νὰ πνίξῃ ἐντὸς αὐτῆς τὴν κακοήθη, τὴν ἄτιμον καὶ ἀπηλπισμένην ὕπαρξίν του· ἀλλὰ πλησιάσας εἰς τὴν ὄχθην ὠπισθοδρόμησεν ἔντρομος.

Ἐσυλλογίσθη τότε μήπως ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ ἄσυλον εἰς τὴν οἰκίαν τινὸς ἐκ τῶν λεγομένων φίλων του· ἀλλ' οὐδεὶς ἀληθὴς φίλος ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸν νοῦν του. Ἔφριξε τότε συναισθανθεὶς τὴν τρομερὰν ἀπομόνωσιν καὶ δυστυχίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἐγωϊσμὸς καταδικάζει τοὺς ὀπαδούς του.

Ἐκεῖ πλησίον τῆς ὄχθης ἀνεγνώρισε τὴν πτωχικὴν καλύβην

τῆς χήρας ἐκείνης θείας του, εἰς τὴν ὁποίαν, κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν λαμπρῶν γάμων του, ἠρνήθη μικρὰν ἐλεημοσύνην. Ἐλπὶς σωτηρίας λάμπει τότε εἰς τοὺς δακρυβρέοντας ὀφθαλμούς του, ἀλλὰ διστάζει ἐνθυμούμενος τὴν πρὸς τὴν πτωχὴν θείαν του σκληρὰν διαγωγήν του. Ἡ ἀπελπισία ὅμως τὸν σπρώχνει ἐμπρός, καὶ πλήρης αἰσχύνης καὶ δειλίας κτυπᾷ τὴν θύραν τῆς χήρας.

Ἡ ἐμφάνισίς του ἐκπλήττει τὴν θείαν του, καὶ συγχρόνως ὑπενθυμίζει αὐτὴν ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν γάμων του δύο τέκνα της ἔθαψεν ὡς ἐκ τῆς σκληρότητος αὐτοῦ. Ἀλλὰ βλέπουσα τὰ δάκρυά του, ἀκούουσα τὰ δυστυχήματά του καὶ μανθάνουσα τὸν κίνδυνον εἰς τὸν ὁποῖον εὑρίσκετο, λησμονεῖ τὸ παρελθὸν, καὶ ἡ καρδία της συγκινεῖται ὑπὲρ τοῦ ἀπηλπισμένου ἀνεψιοῦ της. Ὅσον ὁ πλοῦτος καὶ αἱ εὐτυχίαι σκληρύνουν τὴν καρδίαν, τόσον ἡ πτωχεία καὶ τὰ παθήματα καθιστῶσιν αὐτὴν τρυφερὰν καὶ εὐαίσθητον!

Γενναίως λοιπὸν προσφέρει τὴν καλύβην της ἄσυλον εἰς τὸν καταδιωκόμενον Λάμπρον, προθύμως δὲ δίδει πρὸς αὐτὸν τροφὴν καὶ κλίνην, καὶ ἐπὶ τέλους ἐνδυμασίαν πτωχικὴν τοῦ υἱοῦ της, τὴν ὁποίαν ἐνδυθεὶς ὁ Λάμπρος διὰ νὰ κατασταθῇ ἀγνώριστος, ἀνεχώρησε κρυφίως ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα, ὅπως μεταβῇ εἰς Κέρκυραν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Βενετίαν πρὸς ἀνεύρεσιν πόρου ζωῆς. Ἀλλ' εἰς τὴν Σαΐδαν, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπρόκειτο νὰ ἐπιβῇ εἰς πλοῖον, ἀνεγνωρίσθη, συνελήφθη, καὶ ἤδη στενάζει ἐντὸς τῶν φυλακῶν.

Ὁ ἄγνωστος, παιδία μου, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, τὸν ὁποῖον ἴδετε εἰσερχόμενον εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἦτον ὁ Λάμπρος· πατὴρ δὲ αὐτοῦ ἦτον ὁ φιλάργυρος Ἀργύρης. Ἀμφότεροι ἦσαν *πλουσιώτατοι*, καὶ ὅμως ἀμφότεροι ἔζησαν καὶ ἐτελείωσαν δυστυχεῖς ὡς ἐκ τῆς *κακῆς χρήσεως τοῦ πλούτου των*. Τὰ σοφὰ παραγγέλματα τῶν προγόνων μας «*Μηδὲν ἄγαν*», καὶ «*Πᾶν μέτρον ἄριστον*» ἦσαν ἄγνωστα εἰς αὐτούς.

Ἡ φρόνιμος οἰκονομία τῶν ἐξόδων, ἡ ὀλιγάρκεια, ἡ λιτότης εἶναι ἡ *μεσαία ὁδός*, ἥτις, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, *μᾶς ὁδηγεῖ*

εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν· ἀλλ' ἡ φιλαργυρία ἀφ' ἑνὸς, καὶ ἡ πολυτέλεια καὶ ἡ ἀσωτεία ἀφ' ἑτέρου εἶναι τὰ δύο ἄκρα, αἱ δύο ὑπερβολαί, αἵτινες ἀναγκαίως φέρουν εἰς κρημνοὺς καὶ εἰς βάραθρα.

Εἰς τὰς ὑπερβολὰς αὐτὰς ὑποπίπτουν δυστυχῶς ὅσοι, στερούμενοι ἀνατροφῆς, παιδείας καὶ εὐγενῶν αἰσθημάτων, ἔχουν τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ὑλικὴν καὶ κτηνώδη ζωὴν ἀποκλειστικὰ ἀντικείμενα τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ διαλογισμῶν των.

ΑΚΜΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΜΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ἡ φιλαργυρία, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Γεροστάθης, προξενεῖ εἰς τὴν κοινωνίαν βλάβην ἀρνητικήν, διότι ὁ πάσχων τῆς φιλαργυρίας τὸ πάθος στερεῖ τοὺς συμπολίτας διαφόρων ἀγαθοεργιῶν, τὰς ὁποίας διὰ τῶν χρημάτων του ἠδύνατο νὰ παρέξῃ.

Ἀλλὰ πολὺ ὀλεθριωτέρα τῆς φιλαργυρίας εἶναι ἡ πολυτέλεια καὶ ἡ ἀσωτεία· διότι οἱ πολυτελεῖς καὶ ἄσωτοι ὄχι μόνον δὲν ὠφελοῦν, ἀλλὰ καὶ διαφθείρουν ἑαυτούς, καὶ τὰς κοινωνίας ἐντὸς τῶν ὁποίων ζῶσι. Πανώλης κολλητικωτάτη καὶ καταστρεπτικὴ εἶναι τῷ ὄντι ἡ πολυτέλεια, ἥτις θυγάτηρ οὖσα τῆς κουφονοίας, ἀναδεικνύεται ἐπὶ τέλους μήτηρ τῆς διαφθορᾶς, τῆς παρακμῆς καὶ τῆς δυστυχίας τῶν ἐθνῶν.

Ὅτε εἰς τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας ἀπεστρέφοντο τὴν πολυτέλειαν, αἱ δὲ ἰδιωτικαὶ οἰκίαι τῶν σημαντικωτέρων πολιτῶν ἦσαν σεμναί, τὰ ἐνδύματά των ἁπλᾶ, ἡ τροφή των λιτὴ, καὶ ἡ δίψα τοῦ χρυσίου ἄγνωστος, ὁ δὲ Ἄρειος Πάγος κατεδίκαζεν ὡς ἐπικινδύνους εἰς τὴν κοινωνίαν πάντας τοὺς ἀργοὺς πολίτας, καὶ ἐθεώρει ὡς ἔγκλημα πᾶν δυσανάλογον καὶ ὑπέρμετρον ἔξοδον, τότε καὶ τὰ ἤθη ἦσαν σεμνὰ, καὶ τὰ αἰσθήματα εὐγενῆ καὶ γενναῖα, καὶ ὁ πατριωτισμὸς μέγας καὶ ἡρωϊκός· τότε ἡ Ἑλλὰς ἤκμασε δοξασθεῖσα εἰς τὸν Μαραθῶνα, καὶ εἰς τὴν Σαλαμῖνα· τότε ὁ βουλευτὴς τῶν Ἀθηνῶν Λυκίδης, τολμήσας νὰ ὑποστηρίξῃ τὰς χρηματικὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου, ἐλιθοβολήθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐσώθη θριαμβεύσασα εἰς τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν.

Ὅτε δὲ καὶ εἰς τὴν Σπάρτην ἡ πολυτέλεια ἦτον αὐστηρῶς ἐξωρισμένη, ὁ βίος λιτὸς, καὶ τὰ ἤθη σεμνά, τότε ὁ Λεωνίδας καὶ οἱ τριακόσιοι ἀπηθανατίζοντο εἰς τὰς Θερμοπύλας, καὶ ἡ νεᾶνις Γοργώ, « *Πάτερ θέλει σὲ διαφθείρει διὰ τῶν χρημάτων ὁ ξένος,* » ἐφώναζε πρὸς τὸν πατέρα της, ὁ δὲ Κλεομένης ἀπέῤῥιπτεν ἀμέσως καὶ τὰς προτάσεις καὶ τὰ δῶρα τοῦ Ἀριστογόρου.

Ἀλλ᾽ ὅτε ὁ Περσικὸς χρυσὸς καὶ ἡ Ἀσιατικὴ πολυτέλεια ἤρχισαν νὰ μολύνωσι τὸν ἐλεύθερον ἀέρα τῆς Ἑλλάδος, τότε ὁ νικητὴς τοῦ Μαρδονίου Παυσανίας ἐγένετο αἰφνιδίως αἰσχρὸς προδότης τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας· τότε τὰ ἁγνὰ ἤθη τῶν Ἑλλήνων διεφθάρησαν, ὁ πατριωτισμὸς μετεβλήθη εἰς ἐγωϊσμὸν καὶ φιλαρχίαν, ὁ δὲ Πελοποννησιακὸς καὶ οἱ μετ᾽ αὐτὸν ἐμφύλιοι πόλεμοι ἤρχισαν νὰ κατασκάπτωσι τὸ μεγαλεῖον τῶν προγόνων μας, καὶ νὰ προετοιμάζωσι τὴν παρακμὴν καὶ τὴν πτῶσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Ὅτε δὲ ἀκολούθως τὸ Μακεδονικὸν χρυσίον τοῦ Φιλίππου εἰσέδυσεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὁ δὲ Δημάδης καὶ οἱ λοιποὶ ὅμοιοί του, φοροῦντες πορφύρας καὶ λαμπρὰ ἐνδύματα, ἀλειμμένοι δὲ μὲ πολύτιμα μύρα, ἀνήγειραν ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν οἰκίας ἰδιωτικὰς πολυτελεστέρας τῶν δημοσίων οἰκοδομῶν, τὰς δὲ γυναῖκάς των κατεστόλιζον, καὶ ἐκ τῆς Σικελίας ἐπροσκάλουν μαγείρους, τότε ἡ αὐτονομία τῆς Ἑλλάδος ἐτάφη ζῶσα εἰς τὴν μάχην τῆς Χαιρωνείας.

Ὁ Γεροστάθης εἰπὼν ταῦτα ἐστέναξε βαθέως· μετὰ μικρὰν δὲ διακοπὴν ἐξηκολούθησεν οὕτως·

Ἔκτοτε, παιδία μου, μίαν ἡμέραν καλὴν δὲν ἴδεν ἡ δυστυχὴς Ἑλλάς. Τὰ ἔθνη ἄνευ ἀρετῆς, ἄνευ γενναίων αἰσθημάτων, ἄνευ πατριωτισμοῦ, δὲν δύνανται νὰ ἴδωσιν ἡμέρας καλὰς καὶ εὐτυχεῖς.

Ὁσάκις δὲ τὰ πλούτη οὐδεμίαν ἄλλην ἐνασχόλησιν ἔχωσι παρὰ τὴν διατροφὴν τῆς πολυτελείας καὶ ἀσωτείας, τὰ ἤθη διαφθείρονται, ἡ ἀρετὴ ἐμπαίζεται, τὸ φρόνημα ταπεινοῦ-

ται, αἱ δυνάμεις χαυνόνονται, καὶ ἡ καταστροφὴ εἶναι βεβαία.

Ἂς δοξάσωμεν ἐν τούτοις τὸν Θεόν, ἐπρόσθεσεν ὁ ἀγαθὸς γέρων, διότι εἰς τὸ πεῖσμα τῆς πολυχρονίου δουλείας, ἀνεφάνησαν εἰς τὸν μαῦρον καὶ σκοτεινὸν ὁρίζοντά μας ἀστέρες τινὲς φαεινοί, τοὺς ὁποίους μᾶς ἔστειλεν ὁ πανάγαθος ὅπως παρηγορήσῃ τὴν πατρίδα, φωτίσῃ δὲ καὶ τοὺς πλουσίους εἰς τὴν εὐθεῖαν καὶ ἀληθῆ ὁδόν.

Ἀλλὰ δυστυχῶς οἱ Ζωσιμᾶδαι καὶ οἱ ἔνδοξοι μιμηταί των, αὐτοὶ οἱ λαμπροὶ τῷ ὄντι ἀστέρες τῆς νέας Ἑλλάδος, εἶναι σπάνιοι ὡς οἱ κομῆται. Εἶναι ἐξαίρεσις ἔντιμος τοῦ γενικοῦ κανόνος τῶν πλουσίων. Ἂν ποτὲ ὅμως ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία καὶ ἡ χριστιανικὴ ἀνατροφὴ ἐξευγενίσωσι τὰς ψυχάς μας, ὥστε ἡ ἐξαίρεσις νὰ γίνῃ κανὼν καὶ ὁ κανὼν ἐξαίρεσις, τότε, τότε, θέλουν γελάσει βεβαίως τὰ μαραμένα χείλη τῆς φίλης πατρίδος, καὶ θέλομεν ἰδεῖ πάλιν ἡμέρας λαμπρὰς καὶ εὐτυχεῖς.

Ὁ *Κάτων*, βλέπων τοὺς πολυτελεῖς καὶ ἀσώτους πολίτας τῆς πατρίδος του Ῥώμης, ὀρθότατα ἔλεγεν ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ σωθῇ ἐπὶ τέλους ἡ Ῥώμη, εἰς τὴν ὁποίαν ὡς ἐκ τῆς πολυτελείας ἓν ὀψάριον ἐπωλεῖτο ἀκριβώτερα ἀπὸ ἓν βώδιον.

Εἶναι δὲ ὁμολογούμενον ὅτι μία ἐκ τῶν αἰτιῶν, αἵτινες ἐπέφεραν καὶ τὴν παρακμὴν καὶ τὴν πτῶσιν τῆς Ῥωμαϊκῆς κοσμοκρατορίας, ἦτον ἡ μεγίστη πολυτέλεια καὶ ἀσωτεία, αἵτινες διεδέχθησαν τὴν λιτότητα καὶ ἀρετὴν τῆς ἀρχαίας Ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας.

Καὶ ὁ *Πλάτων*, διὰ νὰ ὑποδείξῃ τὴν ἐκ τῆς πολυτελείας διαφθοράν, μᾶς λέγει ὅτι ἐὰν ζυγίσωμεν τὴν ἀρετὴν μὲ τὸ χρυσίον, θέλομεν ἰδεῖ ὅτι ὅσον περισσότερον χρυσίον θέτομεν ἐπὶ τῆς πλάστιγγος, τόσον ἡ πλάστιγξ τῆς ἀρετῆς ἐλαφροτέρα θέλει ἀναβαίνει· ἀπ᾽ ἐναντίας δὲ ἡ ἀρετὴ θέλει γίνεσθαι βαρυτέρα, καὶ ἡ πλάστιγξ αὐτῆς θέλει καταβαίνει, ὅσον ὀλιγώτερον χρυσίον θέτομεν ἐπὶ τῆς ἄλλης πλάστιγγος.

Τοὺς λόγους τοῦ Πλάτωνος ἐπεβεβαίωσαν οἱ θεῖοι λόγοι τοῦ Ἰησοῦ, ὅστις πρὸς τοὺς ἀφωσιωμένους εἰς τὸ χρυσίον λέγει ὅτι

οὐδεὶς δύναται νὰ δουλεύῃ *δύο Κυρίοις*, « *οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ Μαμμωνᾷ* » (1).

— Λοιπὸν κακὸν καὶ ὀλέθριον πρᾶγμα εἶναι ὁ πλοῦτος, ἀνέκραξε τότε τις ἐξ ἡμῶν, ἐὰν οὔτε μὲ τὴν ἀρετήν, οὔτε μὲ τὸν ἀληθῆ Χριστιανισμὸν δύναται νὰ συμβιβασθῇ.

— Ὄχι, φίλε, ἀπήντησεν ὁ γέρων. Τὸ χρυσίον οὔτε καλὸν οὔτε κακὸν εἶναι· ἀλλ' ἡ χρῆσις τοῦ χρυσίου δύναται νὰ ἦναι καλὴ ἢ κακή, ἐνάρετος καὶ χριστιανική, ἢ κακοήθης καὶ ἀντιχριστιανική.

Ἐνόσῳ τὸ ξίφος μένει ἐντὸς τῆς θήκης οὔτε βλάπτει, οὔτε ὠφελεῖ· ἀλλ' ἂν τὸ μεταχειρισθῇς πρὸς δολοφονίαν, γίνεσαι αἰσχρὸς δολοφόνος· ἂν δὲ τὸ γυμνώσῃς πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἀναφαίνεσαι ἔνδοξος ἥρως.

Παρομοίως, ἐὰν μεταχειρίζεσαι τὸν πλοῦτόν σου πρὸς ὠφέλειαν τῶν συμπολιτῶν σου καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος σου, θέλεις ἀποκτήσει τὸν εὐγενέστερον καὶ ἐνδοξότερον τῶν ἐπιγείων τίτλων, ἀνακηρυττόμενος *εὐεργέτης τῆς πατρίδος*· ἀλλ' ἐὰν φυλάττῃς τὸν πλοῦτόν σου νεκρὸν καὶ ἄχρηστον ἐντὸς τοῦ κιβωτίου, ἢ ἂν σπαταλᾷς αὐτὸν εἰς πολυτελείας, ἀσωτείας καὶ ἀνοήτους ἐπιδείξεις, θέλεις ὀνομασθῆ λάτρης τοῦ Μαμμωνᾶ, ἐγωϊστής, ἀντίχριστος, ἢ αἰσχρὸς διαφθορεὺς τῶν συμπολιτῶν σου.

Ἀλλὰ σεῖς, παιδία μου, διὰ νὰ κάμετε καλὴν χρῆσιν τοῦ πλούτου σας, ἄν ποτε ἡ φιλοπονία καὶ ἡ τύχη σᾶς χαρίσωσι πλοῦτον, ἀπαιτεῖται ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας νὰ θερμάνετε καὶ ἐξευγενίσετε τὴν καρδίαν σας διὰ τῶν θείων παραγγελμάτων τῆς ἱερᾶς θρησκείας μας, καὶ διὰ τῶν εὐγενῶν αἰσθημάτων τῶν ἐνδόξων προγόνων μας. Ἐὰν ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία διατηρῶσι θερμὴν τὴν ψυχήν σας, δυσκόλως τὸ χρυσίον θέλει δυνηθῆ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν σκληράν, ἀναίσθητον καὶ ψυχρὰν ἐνώπιον τοῦ πλησίον, ἐνώπιον τῆς πατρίδος.

---

(1) Μαμμωνᾶς λέξις Ἑβραϊκὴ, σημαίνουσα τὸ χρυσίον, καὶ κατά τινας ὄνομα εἰδώλου τινὸς τῶν Συρίων, παριστάνοντος τὸν θεὸν τοῦ Πλούτου.

Ἀλλ᾽ ἐὰν ὁ πλοῦτος πρόκηται νὰ διαφθείρῃ τὴν ψυχήν σας καὶ νὰ σᾶς καταστήσῃ ἢ φιλαργύρους ὡς τὸν Ἀργύρην, ἢ ἀσώτους καὶ πολυτελεῖς ὡς τὸν Λάμπρον, καὶ ἑπομένως ἐγωϊστάς, σκληροκαρδίους, ὑπερηφάνους καὶ ἐπὶ τέλους κακοήθεις καὶ διαφθορεῖς τῶν συμπολιτῶν σας, εὔχομαι καὶ παρακαλῶ τὸν Ὕψιστον νὰ μὴ πλουτήσετέ ποτε.

Ὁ Γεροστάθης μᾶς ὑπεσχέθη ἀκολούθως ὅτι θέλει μᾶς διηγηθῇ περὶ τοῦ Ἀριστείδου, τοῦ Σωκράτους, τοῦ Φωκίωνος καὶ τοῦ Ἐπαμεινώνδου, περὶ αὐτῶν τῶν ἀρχετύπων τῆς Ἑλληνικῆς ἀρετῆς καὶ δόξης, διὰ νὰ ἴδωμεν ὅτι οὔτε τὴν πολυτέλειαν οὗτοι ἠγάπησαν, οὔτε τὸν πλοῦτον ἀπὸ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν πατρίδα ἐπροτίμησαν. Ἰδοὺ δὲ ὅσα περὶ τοῦ Ἀριστείδου μᾶς εἶπεν ὁ ἀγαθὸς γέρων.

Η ΑΦΙΛΟΧΡΗΜΑΤΙΑ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ.

Δικαίως ὁ Πλάτων θαυμάζει τὸν Ἀριστείδην ὑπὲρ πάντα ἄλλον πολιτικὸν ἄνδρα τῶν Ἀθηνῶν διὰ τὴν ἔμφρονα καὶ ἐνάρετον διαγωγήν του καθ᾽ ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολιτικοῦ του σταδίου.

Ὁ Ἀριστείδης παρευρεθεὶς καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἐνδόξους κατὰ τῶν Περσῶν μάχας, ὄχι μόνον ἀνδρείως ἠγωνίσθη, ἀλλ᾽ εἰς ἑκάστην ἐξ αὐτῶν ἔδωκε καὶ εἰς τοὺς συγχρόνους καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους του μεγάλα καὶ σωτήρια μαθήματα ἀρετῆς καὶ πατριωτισμοῦ.

Εἰς τὸν Μαραθῶνα μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι δὲν εἶναι ἐντροπὴ οὔτε ἐξευτελισμός, ἀλλὰ μάλιστα ἔντιμον εἰς ἡμᾶς καὶ σωτήριον εἰς τὴν πατρίδα τὸ νὰ παραχωρῶμεν τὰ πρωτεῖα εἰς τοὺς φρονιμωτέρους καὶ ἱκανωτέρους ἡμῶν.

Εἰς δὲ τὴν μάχην τῆς Σαλαμῖνος μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι εἰς τὸν ἱερὸν βωμὸν τῆς πατρίδος πᾶν προσωπικὸν πάθος πρέπει προθύμως νὰ θυσιάζωμεν, πᾶσαν ἔχθραν νὰ λησμονῶμεν, καλὸν ἀντὶ κακοῦ ν᾽ ἀνταποδίδωμεν· πᾶν δὲ προτέρημα καὶ πᾶσαν ὑπεροχὴν τοῦ ἐχθροῦ μας δημοσίως ν᾽ ἀναγνωρίζωμεν.

Εἰς δὲ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι εἶναι μωρία τὸ νὰ ζητῶμεν τιμὴν ἀπὸ τὰς θέσεις, ὅτι αἱ θέσεις δὲν τιμῶσι τοὺς κατέχοντας αὐτάς, ἀλλ' ἡ ἱκανότης καὶ ἡ ἀρετὴ τιμῶσι τὰς θέσεις, καὶ ὅτι ἄνευ ἑνώσεως καὶ ὁμονοίας οὐδὲν μέγα ἔργον κατορθοῦται ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος.

Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος, ὅτε τὰ Ἀθηναϊκὰ στρατεύματα ἐπανῆλθον ἀμέσως εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀφῆκαν τὸν πτωχὸν μὲν ἀλλ' ἐνάρετον Ἀριστείδην νὰ φυλάξῃ τοὺς αἰχμαλώτους Πέρσας καὶ τὰ πλουσιώτατα λάφυρα.

Ἐν τῷ μέσῳ τόσης ἀφθονίας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπιτηρήσεως, ἄνευ οὐδενὸς ἐλέγχου, οὔτε αὐτὸς ἠθέλησε νὰ ἐγγίσῃ τι ἐκ τῶν λαφύρων, οὔτε εἰς ἄλλον ἐσυγχώρησε νὰ σφετερισθῇ τι ἐξ αὐτῶν.

« *Χρεωστοῦμεν*, ἔλεγε πρὸς τοὺς συμπολίτας του, *νὰ ὑπη-* » *ρετῶμεν τὴν πατρίδα, ὄχι διὰ νὰ πλουτήσωμεν ἢ διὰ νὰ* » *δοξασθῶμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐκπληρώσωμεν τὰ πρὸς αὐτὴν* » *ἱερὰ τοῦ πολίτου καθήκοντα, ἔστω καὶ ἀμισθί, ἔστω καὶ* » *ἄνευ δόξης* ».

Εἰς τὴν εὐγενῆ του ψυχὴν ὁ θεῖος ἔρως τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς πατρίδος ἐμηδένιζε πᾶν ἄλλο αἴσθημα, ἑπομένως καὶ τῶν χρημάτων τὴν ἀγάπην, καὶ τῆς δόξης τὴν δίψαν.

Ἐὰν ὁ Ἀριστείδης καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν συμπολιτῶν του δὲν ἦσαν τοιοῦτοι, ἀλλὰ φιλοχρήματοι, τρυφηλοὶ καὶ πολυτελεῖς, ἡ ἔνδοξος μάχη τῶν Πλαταιῶν δὲν ἤθελε σώσει τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν Περσικὸν ζυγόν, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ ἐλευθερία, τὰ φῶτα καὶ ὁ πολιτισμὸς ἤθελον ἐκλείψει ἔκτοτε διὰ παντός.

Ὁ Ξέρξης, ἀναχωρήσας κατησχυμμένος εἰς τὴν Ἀσίαν, ἀφῆκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν στρατηγόν του Μαρδόνιον, διὰ νὰ ὑποδουλώσῃ τοὺς ἐλευθέρους Ἕλληνας. Ὁ δὲ Μαρδόνιος, νομίζων ὅτι εὐκολώτερον ἦτο νὰ ὑποδουλώσῃ αὐτοὺς διὰ τοῦ χρυσίου παρὰ διὰ τῶν ὅπλων, ἀπέστειλε πρέσβυν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες τότε δυστυχεῖς, πένητες καὶ ἄστεγοι εἶχον ἐπανέλθει

εἰς τὰς Ἀθήνας, τὰς ὁποίας τὸ πῦρ καὶ ὁ σίδηρος τοῦ Ξέρξου εἶχον ἐρημώσει καὶ καταστρέψει.

Ὁ πρέσβυς τοῦ Μαρδονίου ἐπρότεινε λοιπὸν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ὅτι· « ὁ Μαρδόνιος εἶναι ἕτοιμος ν' ἀνακτίσῃ δι' ἐξόδων » του ὅλας τὰς κατακαείσας οἰκίας των καὶ τοὺς καταστρα- » φέντας ναούς των, νὰ τοῖς χορηγήσῃ δὲ ἄφθονα χρήματα, » καὶ νὰ τοὺς καταστήσῃ κυρίους τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ἐὰν » ἤθελον νὰ καταθέσωσι τὰ ὅπλα των. »

Οἱ Σπαρτιᾶται, γνωρίζοντες τὴν ἄκραν πτωχείαν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον καταντήσει οἱ Ἀθηναῖοι ὡς ἐκ τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐρημώσεως τῶν ἀγρῶν των, ἐφοβήθησαν μήπως ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ των παραδεχθῶσι τὰς χρηματικὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου. Ὅθεν στείλαντες συγχρόνως πρέσβεις εἰς τὰς Ἀθήνας παρεκάλουν τοὺς Ἀθηναίους ν' ἀποῤῥίψωσι τὰς Περσικὰς προτάσεις, καὶ νὰ ἐξακολουθήσωσιν ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.

Τότε ὁ Ἀριστείδης, ἐκφράζων καὶ τὰ ἰδικά του καὶ τῶν συμπολιτῶν του τὰ αἰσθήματα, ἔδωκε τὴν ὡραίαν ἐκείνην καὶ ἀξιοθαύμαστον ἀπάντησιν, ἥτις καὶ μόνη ἦτον ἱκανὴ ν' ἀπαθανατίσῃ τὸ ὄνομά του. Ἰδοὺ ἡ πατριωτικωτάτη αὐτὴ ἀπάντησις τοῦ πτωχοῦ Ἀριστείδου·

« Συγχωροῦμεν εἰς τοὺς Πέρσας νὰ νομίζωσιν ὅτι τὰ πάντα » δύνανται νὰ ἐξαγορασθῶσι διὰ τοῦ πλούτου καὶ τῶν χρη- » μάτων· διότι αὐτοὶ ὄντες βάρβαροι οὐδὲν πολυτιμότερον τοῦ » χρυσίου γνωρίζουν· ἀλλ' ἀγανακτοῦμεν κατὰ τῶν Σπαρτια- » τῶν, οἵτινες ἀποβλέποντες εἰς τὴν πτωχείαν καὶ δυστυχίαν » μας, λησμονοῦν τὴν Ἑλληνικὴν ἀρετὴν καὶ φιλοτιμίαν μας. » Ἂς πληροφορηθῶσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι ὅτι οὔτε δι' ὅλον τὸ » ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὸ ἐντὸς αὐτῆς χρυσίον ἤθελον ποτὲ πωλήσει » οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἂς μάθῃ δὲ καὶ ὁ » Μαρδόνιος ὅτι μόνον ὅταν ὁ ἥλιος παύσῃ τὸν δρόμον του, θέ- » λομεν παύσει καὶ ἡμεῖς ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ πατρίδος καὶ » ἐλευθερίας. »

Μετὰ τὴν γενναίαν ταύτην ἀπάντησιν ἡ ἔνδοξος μάχη τῶν Πλαταιῶν συνεκροτήθη, ὁ Μαρδόνιος κατεστράφη, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐσώθη.

Ἀλλ' ἂν ὁ Ἀριστείδης καὶ οἱ συμπολῖταί του ἦσαν πρὸ τῆς καταστροφῆς τῶν Ἀθηνῶν πλούσιοι, συνειθισμένοι εἰς λαμπρὰς οἰκίας, εἰς στολισμούς, εἰς πολυποίκιλα γεύματα, καὶ ἐν γένει εἰς τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ἀσωτείαν, ὁ ἐγωϊσμὸς βεβαίως ἤθελεν ὑπερισχύσει ἐνώπιον τῆς τιμῆς καὶ τῆς πατρίδος, προθύμως δὲ ἤθελον τότε προδώσει καὶ ἐλευθερίαν καὶ πατρίδα, καὶ παρὸν καὶ μέλλον, παραδεχόμενοι τὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου, ὅπως ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ ἀγαπητά των πλούτη καὶ εἰς τῆς πολυτελείας τὰς ἕξεις των.

Ἡ ἀφιλοχρηματία λοιπὸν καὶ ἡ αὐτάρκεια τοῦ Ἀριστείδου καὶ τῶν Ἀθηναίων ἐνίσχυσε τὴν ἀρετήν των καὶ διέσωσε τὴν Ἑλλάδα.

Ἀλλ' ὁ Ἀριστείδης διὰ τῆς πραότητος καὶ ἀφιλοχρηματίας του προσείλκυσεν εἰς τὴν πατρίδα του τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν ἀγάπην ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν νήσων καὶ πόλεων, αἵτινες, μὴ ὑποφέρουσαι τὴν πλεονεξίαν, τὰς ἁρπαγὰς καὶ τὴν ὑπεροψίαν τοῦ Σπαρτιάτου Παυσανίου, ἐγκατέλιπον τὴν ἀρχηγίαν τῆς Σπάρτης, καὶ εἰς τοὺς Ἀθηναίους προσεκολλήθησαν ἕνεκα τῆς ἀρετῆς τοῦ Ἀριστείδου.

Ὅτε δὲ αἱ συμμαχικαὶ πόλεις ἐπρόκειτο νὰ φορολογηθῶσιν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἕνεκα τοῦ πολέμου, ὅλαι ἐκ συμφώνου τὸν ἀφιλοχρήματον Ἀριστείδην ἐζήτησαν, ὅπως προσδιορίσῃ καὶ συνάξῃ τοὺς φόρους αὐτῶν. Πτωχὸς δὲ ἀναχωρήσας τότε ἐξ Ἀθηνῶν, πτωχότερος ἐπανῆλθεν, ἀπάσας μὲν τὰς φορολογηθείσας πόλεις εὐχαριστήσας πληρέστατα, τὴν δὲ πατρίδα του ὑπηρετήσας πιστῶς καὶ ἐντίμως.

Πρὸς δὲ τὸν Θεμιστοκλέα, ὅστις ἔλεγεν ὅτι μεγίστη ἀρετὴ τοῦ καλοῦ στρατηγοῦ εἶναι τὸ νὰ προβλέπῃ καὶ προλαμβάνῃ τὰ ἐχθρικὰ σχέδια· « ναί, ἀναγκαῖον μὲν εἶναι τοῦτο, ἀλλ' ἐπίσης ἀναγκαῖον καὶ στρατηγικὸν εἶναι, εἶπεν ὁ Ἀριστείδης,

καὶ ἡ ἐγκράτεια τῶν χειρῶν, » ὑποδεικνύων ὅτι, διὰ νὰ ἦναί τις καλὸς στρατηγός, ἀπαιτεῖται πρὸς τοῖς ἄλλοις νὰ ἦναι οὐχὶ φιλοχρήματος ἀλλὰ φιλόπατρις.

Ὁ ἐν τῷ ὀλίγῳ ἀναπαυόμενος πτωχὸς Ἀριστείδης εἶχε θεῖον πλουσιώτατον εἰς τὰς Ἀθήνας, Καλλίαν ὀνομαζόμενον. Αὐτὸν ἐκατηγόρησαν ποτὲ οἱ ἐχθροί του ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου· διὰ νὰ παροξύνωσι δὲ κατ' αὐτοῦ τοὺς δικαστὰς ἀνέφεραν μεταξὺ τῶν ἄλλων ὅτι, ἐνῷ ὁ Καλλίας ἦτο πλουσιώτατος, ἄφινε τὸν πτωχὸν ἀνεψιόν του Ἀριστείδην, τὸν παρὰ πάντων τῶν Ἑλλήνων τιμώμενον, νὰ κρυόνῃ, νὰ πεινᾷ καὶ νὰ στερῆται μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων του καὶ αὐτὰ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα.

Οἱ δικασταὶ πραγματικῶς ἠγανάκτησαν ἀκούσαντες ταῦτα· ἀλλ' ὁ Καλλίας προσεκάλεσεν ἀμέσως ἐνώπιον αὐτῶν τὸν Ἀριστείδην, ὅπως μαρτυρήσῃ τὴν ἀλήθειαν.

Παρουσιασθεὶς δὲ ὁ Ἀριστείδης ἐβεβαίωσεν ὅτι πολλάκις ὁ Καλλίας πολλὰ τῷ ἐπρόσφερεν, ἀλλ' αὐτὸς εὐχαριστούμενος εἰς τὰ ὀλίγα του δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ τὰ προσφερόμενα, διότι ἡ πτωχεία, κατ' αὐτόν, δὲν φέρει ἀτιμίαν παρὰ μόνον ὅταν τις καταντᾷ εἰς αὐτὴν διὰ τῆς διαφθορᾶς καὶ ἀσωτείας του, καὶ διότι πολὺ ἐντιμότερον θεωρεῖ τὸ νὰ ὑποφέρῃ τὶς γενναίως τὴν πενίαν του, παρὰ νὰ ἦναι πλούσιος μεταχειριζόμενος κακῶς τὸν πλοῦτόν του.

Μετὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς οἱ ἀκροαταὶ ἀνεχώρησαν ἐκ τοῦ δικαστηρίου, ὡς βεβαιοῖ ὁ Πλούταρχος, προτιμῶντες νὰ ἦναι πτωχοὶ καὶ ὀλιγαρκεῖς ὡς ὁ Ἀριστείδης, παρὰ πλούσιοι καὶ πολυτελεῖς ὡς ὁ Καλλίας.

Εὔχομαι καὶ ἐγώ, παιδία μου, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, νὰ ζήσετε καὶ σεῖς μᾶλλον πτωχοὶ ἀλλ' ἐνάρετοι ὡς ὁ Ἀριστείδης, παρὰ πλούσιοι καὶ ἐγωϊσταὶ καὶ φιλάργυροι ὡς ὁ Ἀργύρης, ἢ πολυτελεῖς καὶ διεφθαρμένοι ὡς ὁ υἱός του Λάμπρος.

Ο ΑΛΗΠΑΣΑΣ, ΟΙ ΣΟΥΛΙΩΤΑΙ ΚΑΙ Ο ΖΕΡΒΑΣ.

Ἡ ὡραία ἀπάντησις τοῦ Ἀριστείδου πρὸς τὸν Μαρδόνιον, καὶ ὁ πατριωτισμὸς τὸν ὁποῖον καὶ ὁ Ἀριστείδης καὶ οἱ Ἀθηναῖοι

ἀνέδειξαν τότε, μ᾽ ἐνθύμισαν, παιδία μου, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Γεροστάθης, τὸν Ἀλῆπασᾶν, τοὺς Σουλιώτας καὶ τὸν Ζέρβαν των.

Χρόνους πολλοὺς ἐπολέμει ὁ Ἀλῆπασᾶς τὸ Σούλιον, ἀγωνιζόμενος νὰ κυριεύσῃ αὐτὸ καὶ νὰ καθυποτάξῃ τοὺς Σουλιώτας· ἀλλ᾽ οἱ νέοι αὐτοὶ Σπαρτιᾶται, ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τὸ ἱερὸν αἴσθημα τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ, γενναίως πάντοτε ὑπερασπίσθησαν τὴν πατρίδα των, καὶ ἡρωϊκῶς ἀπέκρουσαν τοὺς πολυαρίθμους στρατοὺς τοῦ Ἀλῆπασᾶ.

Κατὰ τὸ 1800 ἀπελπισθεὶς ὁ Ἀλῆπασᾶς ἀπὸ τὴν δύναμιν τῶν ὅπλων του, κατέφυγεν εἰς τὴν δύναμιν τῶν χρημάτων, ἐλπίζων ὅτι δι᾽ αὐτῶν ἤθελε κατορθώσει τοὺς σκοπούς του. Ὅθεν στέλλει πρέσβεις εἰς τὸ Σούλιον, καὶ δι᾽ αὐτῶν προσφέρει δύο χιλιάδας πουγγίων πρὸς τοὺς Σουλιώτας, ὑποσχόμενος εἰς αὐτοὺς καὶ ἀσυδοσίαν καὶ ὁποιασδήποτε γαίας τῷ ζητήσωσι πρὸς ἀποκατάστασίν των, ἀρκεῖ νὰ τῷ παραδώσωσι τοὺς ἀπορθήτους βράχους τοῦ Σουλίου των.

Ἰδοὺ δὲ ἡ ἀπάντησις τοῦ ἡρωϊκοῦ τούτου λαοῦ εἰς τὰς προτάσεις τοῦ Ἀλῆπασᾶ· καὶ λαβὼν ὁ Γεροστάθης ἐκ τῆς βιβλιοθήκης του τὴν ἱστορίαν τοῦ Σουλίου καὶ Πάργας ὑπὸ τοῦ Περῥαιβοῦ, ἀνέγνωσε τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν·

« Βεζὶρ Ἀλῆπασᾶ σὲ χαιρετοῦμεν!

» Ἡ πατρίς μας εἶναι ἀπείρως γλυκυτέρα καὶ ἀπὸ τὰ ἄσπρα » σου, καὶ ἀπὸ τοὺς εὐτυχεῖς τόπους ὁποῦ ὑπόσχεσαι νὰ μᾶς » δώσῃς. Ὅθεν ματαίως κοπιάζεις, ἐπειδὴ ἡ *ἐλευθερία μας δὲν* » *πωλεῖται, οὔτε ἀγοράζεται μ᾽ ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς* » *γῆς, παρὰ μόνον μὲ τὸ αἷμα καὶ μὲ τὸν θάνατον καὶ τοῦ* » *ὑστέρου Σουλιώτου.*

» ΟΙ ΣΟΥΛΙΩΤΑΙ ΜΙΚΡΟΙ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΙ. »

Ἀποτυχὼν ὁ Ἀλῆπασᾶς ἐνώπιον τῆς ἀφιλοχρηματίας καὶ τῆς ἰσχυρᾶς φιλοπατρίας τῶν γενναίων Σουλιωτῶν, προσέφυγεν εἰς τὰ μέσα τῆς διαιρέσεως καὶ τῆς προδοσίας. Ἐπροσπάθησε λοιπὸν

νὰ διαφθείρῃ ἰδιαιτέρως τὸν Σουλιώτην Ζέρβαν, καὶ διὰ τῆς προδοσίας αὐτοῦ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὑποδούλωσιν τοῦ Σουλίου. Ὅθεν ἐπρόσφερεν εἰς αὐτὸν ὀκτακόσια πουγγία καὶ μεγίστας τιμάς, ἂν συντελέσῃ εἰς τοὺς σκοπούς του.

Ἀλλ' ὁ Σουλιώτης Ζέρβας ἰδοὺ τί ἀπήντησε πρὸς τὸν Ἀλήπασᾶν. Ὁ Γεροστάθης ἀνέγνωσε τότε καὶ τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν·

« Σὲ εὐχαριστῶ, βεζίρη, διὰ τὴν πρὸς ἐμὲ ἀγάπην σου· πλὴν » τὰ ὀκτακόσια πουγγία παρακαλῶ νὰ μὴ μοῦ τὰ στείλῃς, » ἐπειδὴ καὶ δὲν ἠξεύρω νὰ τὰ μετρήσω· καὶ ἂν ἤξευρα πάλιν » δὲν ἤμουν εὐχαριστημένος οὔτε μίαν πέτραν τῆς πατρίδος μου » νὰ σοὶ δώσω δι' ἀντιπληρωμήν, καὶ οὐχὶ πατρίδα ὁλόκληρον » ὡς φαντάζεσαι.

» Ἡ τιμὴ δὲ ὁποῦ μὲ ὑπόσχεσαι μοῦ εἶναι ἄχρηστος. *Πλοῦτος καὶ τιμὴ εἰς ἐμὲ εἶναι τὰ ἅρματά μου, μὲ τὰ ὁποῖα ἀποθανατίζω τὸ ὄνομά μου, ὑπερασπιζόμενος τὴν γλυκυτάτην μου πατρίδα.* »

ΖΕΡΒΑΣ.

Βλέπετε, παιδία μου, ἐπρόσθεσε ζωηρῶς ὁ Γεροστάθης, ὅτι αἱ προγονικαί μας ἀρεταὶ δὲν ἀπέθανον, δὲν ἐσβέσθησαν ἀπὸ τὰ στήθη τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων. Ἡ ἀπαιδευσία καὶ ἡ διαφθορά, αὐταὶ αἱ δύσμορφοι θυγατέρες τῆς δουλείας, κατέθλιψαν ἴσως τὰς ἀρετὰς ταύτας· ἀλλ' ἂς ἐλπίζωμεν ὅτι ἀκμαῖαι πάλιν θέλουν ἀναφανῆ πρὸς δόξαν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ὅταν ἡ ἐλευθερία διαδεχθῇ τὴν δουλείαν, ἡ εὐνομία τὴν ἀνομίαν, ἡ παιδεία τὴν ἀπαιδευσίαν, καὶ ἡ χρηστοήθεια τὴν διαφθοράν.

Ο ΠΤΩΧΟΣ ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ.

Ἐὰν ὁ πτωχὸς Ἀριστείδης, μᾶς εἶπεν ἡμέραν τινα ὁ Γεροστάθης, ἐδόξασε τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας, καὶ αἱ Θῆβαι ἀπὸ πτωχὸν ἐπίσης, ὡς ὁ Ἀριστείδης, ἐλαμπρύνθησαν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ὁρίζοντος.

Ὁ μέγας πολίτης τῶν Θηβῶν Ἐπαμεινώνδας ἀνῆκεν εἰς πτω-

χὴν ἀλλ' ἔντιμον οἰκογένειαν. Ἐκ νεαρᾶς του δὲ ἡλικίας ἐπροτίμησε τὸν *ἠθικὸν* ἀπὸ τὸν *ὑλικὸν πλοῦτον*, διότι ἐφρόνει ὅτι, φωτίζων τὸν νοῦν καὶ καλλιεργῶν τὴν καρδίαν του, ἠδύνατο νὰ κατασταθῇ ὠφελιμώτερος εἰς τὴν πατρίδα του, παρὰ γινόμενος πλούσιος φιλάργυρος ἢ πολυτελής.

Ἐπροσπάθησε λοιπὸν νέος ἔτι ὢν νὰ διδαχθῇ παρά τινος Πυθαγορικοῦ φιλοσόφου τὰς ὑψηλὰς περὶ ἀρετῆς ἰδέας τοῦ Πυθαγόρου. Καθ' ὅλην δὲ τὴν διάρκειαν τοῦ βίου του ἡ ἀρετή, αὐτὸ τὸ ἐφόδιον τῆς νεότητός του, ἐχαρακτήρισε καὶ ἐστόλισεν ὅλας τὰς πράξεις τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός.

Ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, δὲν εἶναι παρὰ ἡ ἀνάπτυξις τῶν σπόρων, τοὺς ὁποίους κατὰ τὴν παιδικὴν καὶ νεανικήν του ἡλικίαν σπείρει εἰς τὴν ψυχήν του. Εὐτυχὴς λοιπὸν καὶ ἔνδοξος ἀνεδείχθη ὅλος ὁ βίος τοῦ Ἐπαμεινώνδου, διότι ἐκ νεότητός του σπόρους σωφροσύνης καὶ ἀρετῆς ἐνέσπειρεν εἰς τὴν ψυχήν του.

Ἀγαπῶν ὁ νέος Ἐπαμεινώνδας τὴν σωμασκίαν, τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὴν λιτότητα, ὅπως δι' αὐτῶν καταστήσῃ τὸ σῶμά του ὑγιὲς καὶ ἀνδρεῖον πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος του, δὲν ἔπαυε συμβουλευόμενος πάντοτε τοὺς ἐμπειροτέρους καὶ ἱκανωτέρους αὐτοῦ, καὶ μελετῶν τὰ χρέη τοῦ καλοῦ πολίτου, τοῦ καλοῦ στρατιώτου, τοῦ καλοῦ πολιτικοῦ. Ἦτο δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σιωπηλός, προτιμῶν νὰ ἀκροάζεται καὶ νὰ μανθάνῃ παρὰ νὰ λαλῇ.

Τοιουτοτρόπως ὁ Ἐπαμεινώνδας ἀνεφάνη εἷς ἐκ τῶν ἐνδοξοτέρων καὶ μεγαλητέρων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἀγαπήσας τὴν πατρίδα του ὅσον ὁ Λεωνίδας, καὶ τὴν ἀρετὴν ὅσον ὁ Ἀριστείδης.

Τελειοποιήσας δὲ τὴν πολεμικὴν τέχνην ἀνεδείχθη ἀνώτερος ὅλων τῶν μεγάλων στρατηγῶν τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὰ Λεῦκτρα καὶ εἰς τὴν Μαντινείαν ἐταπείνωσε τὴν στρατιωτικὴν ὑπεροχὴν τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ ἐλευθερώσας τὰς Θήβας καὶ τὴν Ἑλλάδα ὅλην ἀπὸ τὴν Σπαρτιατικὴν δεσποτείαν, ἀνύψωσε τὴν πατρίδα

του εἰς βαθμὸν, εἰς τὸν ὁποῖον οὐδέποτε, οὔτε πρὸ αὐτοῦ, οὔτε μετ' αὐτὸν ἀνυψώθη.

Καὶ ὅμως ὁ μέγας Ἐπαμεινώνδας ἔζησε καὶ ἀπέθανε πτωχός, ὡς ὁ Ἀριστείδης, διότι ἀγαπῶν τὴν πατρίδα δὲν εὐκαίρησε ν' ἀγαπήσῃ ποτὲ τὸ χρυσίον.

Ἡ οἰκία του ἦτο ναὸς καὶ ἄσυλον τῆς πτωχείας καὶ τῶν ἀρετῶν, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἔζη ὁ μέγας οὗτος ἀνήρ.

Ἡγεμών τις τῆς Θεσσαλίας τῷ ἐπρόσφερε ποτὲ ὡς δῶρον πεντήκοντα χρυσᾶ νομίσματα· ἀλλ' ὁ Ἐπαμεινώνδας, ἀγαπῶν πολὺ πλέον τῶν χρημάτων τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀνεξαρτησίαν καὶ τῆς πατρίδος του τὴν τιμήν, ἀπεποιήθη τὸ δῶρον τοῦ *ξένου ἡγεμόνος*, προτιμήσας νὰ δανεισθῇ παρά τινος συμπολίτου του πεντήκοντα δραχμὰς, ὅπως προμηθευθῇ τὰ ἀναγκαῖα ἐφόδιά του διά τινα ἐκστρατείαν.

Ἐκ τῶν πλουσίων Θηβαίων ἄλλοι μὲν τιμῶντες τὸν ἄνδρα, ἄλλοι δὲ χάριν ἐπιδείξεως πολλάκις τῷ ἐπρόσφεραν ἐκ τῶν χρημάτων των· ἀλλ' ὁ ὀλιγαρκὴς Ἐπαμεινώνδας ὄχι μόνον δὲν ἐδέχετο τὰς προσφοράς των, ἀλλὰ συγχρόνως κατέπειθεν αὐτοὺς νὰ δίδωσι τὰ χρήματά των πρὸς περίθαλψιν τῶν πραγματικῶς δυστυχούντων Θηβαίων· τοιουτοτρόπως δὲ καὶ τοὺς πτωχοὺς συμπολίτας του, ἂν καὶ πτωχός, περιέθαλπε, καὶ τοὺς πλουσίους ἠνάγκαζε νὰ γίνωνται ἐπωφελεῖς.

Ὅτε δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας Ἀρταξέρξης τῷ ἔστειλε σημαντικὴν ποσότητα χρημάτων διὰ νὰ δεχθῇ προτάσεις του τινὰς, « *ἐὰν αἱ προτάσεις τοῦ Ἀρταξέρξου*, εἶπε πρὸς τὸν ἀπε» *σταλμένον του, ἦναι σύμφωνοι μὲ τὰ συμφέροντα τῆς πα*» *τρίδος μου, δὲν ἔχω ἀνάγκην χρημάτων διὰ νὰ τὰς παρα*» *δεχθῶ· ἀλλ' ἐὰν ἀντιβαίνωσιν εἰς τὸ συμφέρον καὶ τὴν* » *τιμὴν τῆς πατρίδος μου, ὅλος ὁ χρυσὸς τοῦ βασιλείου του* » *δὲν θέλει μὲ καταπείσει νὰ προδώσω τὰ πρὸς τὴν πατρίδα* » *μου χρέη* ».

Μὴ ἔχων δὲ ὁ Ἐπαμεινώνδας παρὰ ἕνα καὶ μόνον τρίβωνα δὲν ἐλαμπροφόρει ὡς ἄλλος Ἀσιανός, οὔτε χρυσοστόλιστος καὶ

κομπάζων ἐπαρουσιάζετο εἰς τὸ δημόσιον ὁ μέγας στρατηγὸς τῶν Θηβῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος ὅλης. Εἰς δὲ τὰς ἐκστρατείας του οὔτε αὐτὸς κατεδέχετο ν' ἀργυρολογήσῃ γυμνόνων ἐχθροὺς ἢ φίλους, οὔτε εἰς τὸν στρατόν του ἐσυγχώρει ποτὲ τὴν φιλοχρηματίαν, τὴν ὁποίαν δικαίως ἐθεώρει μητέρα τῆς ἁρπαγῆς καὶ τῆς ἀδικίας.

Ὁ φιλοχρήματος στρατιώτης, ὁ ἀγαπῶν τὰ χρήματα ὑπὲρ τὴν πατρίδα του, δὲν δύναται ν' ἀναφανῇ στρατιώτης γενναῖος, οὔτε προθύμως θυσιάζεται ὑπὲρ πατρίδος· ἀπ' ἐναντίας φιλόζωοι καὶ δειλοὶ εἶναι συνήθως τῶν χρημάτων οἱ φίλοι.

Ὅτε εἰς μάχην τινὰ ἔμαθεν ὁ Ἐπαμεινώνδας ὅτι ὁ ὑπασπιστής του ἐπώλησεν αἰχμάλωτον ἕνεκα χρηματολογίας· « *ἀπόδος* » *μοι τὴν ἀσπίδα μου*, εἶπε πρὸς τὸν ὑπασπιστήν του, *καὶ* » *ὕπαγε μακρὰν ἐμοῦ· αἱ χεῖρές σου, μολυνθεῖσαι διὰ τοῦ* » *χρυσίου, κατέστησαν ἀνάξιοι καὶ τὴν ἀσπίδα μου νὰ φέ-* » *ρωσι, καὶ τὴν πατρίδα νὰ ὑπερασπίζωνται* ».

Τοιοῦτος ἦτον, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, ὁ Θηβαῖος Ἐπαμεινώνδας, τὸν ὁποῖον πάντες δικαίως θαυμάζουν ὡς ἀρχέτυπον ἀρετῆς καὶ πατριωτισμοῦ.

Ο ΠΛΟΥΣΙΟΣ ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ.

Εἷς ἐκ τῶν πλουσίων Θηβαίων, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Γεροστάθης, ὅστις παρεκάλει τὸν πτωχὸν Ἐπαμεινώνδαν νὰ συμμερισθῇ τὰ πλούτη του ἦτον ὁ Πελοπίδας, ὁ μέγας καὶ ἄξιος φίλος τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρός.

Ὁ Πελοπίδας νέος ὢν ἔτι εὑρέθη κύριος μεγάλης περιουσίας, διότι ἀνῆκεν εἰς πλουσίαν οἰκογένειαν τῶν Θηβῶν. Ἀλλὰ σχετισθεὶς εὐτυχῶς μετὰ τοῦ πεπαιδευμένου καὶ ἐναρέτου Ἐπαμεινώνδου καὶ ὑπ' αὐτοῦ ὁδηγούμενος, ἤρχισεν ἐκ νεότητός του νὰ βοηθῇ προθύμως πάντα συμπολίτην του ἄξιον περιθάλψεως· καὶ τοιουτοτρόπως, κατὰ τὴν ὀρθοτάτην τοῦ Πλουτάρχου παρατήρησιν, *ἀνεφάνη κύριος καὶ οὐχὶ δοῦλος τῶν χρημάτων του*.

Ὁ Ἀριστοτέλης ἔλεγεν ὅτι ἐκ τῶν πλουσίων, οἱ μὲν δὲν με-

ταχειρίζονται τὸν πλοῦτόν των ὄντες φιλάργυροι, οἱ δὲ κακομεταχειρίζονται τὰ πλούτη των ὄντες ἄσωτοι καὶ εἰς τὰς ἡδονὰς ὑποδεδουλωμένοι. Ἀλλ' ὁ πλούσιος Πελοπίδας οὔτε ἐκ τῶν πρώτων, οὔτε ἐκ τῶν δευτέρων πλουσίων ἦτον· ἀνῆκε δὲ εἰς τὴν ἔντιμον ἐκείνην καὶ ὀλιγάριθμον τάξιν τῶν πλουσίων, οἵτινες ηὐτύχησαν νὰ ἑνώσωσι τὸν πλοῦτον μετὰ τῆς ἀρετῆς.

Ὅτε δὲ ἡ χρηματικὴ περιουσία τοῦ Πελοπίδου ἤρχισε νὰ ἐλαττοῦται, φίλοι του τινὲς ἐσυμβούλευον αὐτὸν λέγοντες ὅτι κακῶς πράττει παραμελῶν τὴν περιουσίαν του, πρᾶγμα ἀναγκαιότατον. Ἀλλ' ὁ Πελοπίδας, δεικνύων πρὸς αὐτοὺς τυφλόν τινα καὶ χωλὸν, διαβαίνοντα τότε τυχαίως ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας του, τοῖς εἶπε· « *Ναὶ, φίλοι μου, ἀναγκαῖα εἶναι τὰ χρή-* » *ματα εἰς τὸν Νικόδημον αὐτόν, τὸν τυφλὸν καὶ χωλόν,* » *τὸν μὴ δυνάμενον νὰ ἐργασθῇ.* »

Ἐνῷ δὲ ἦτο γενναῖος καὶ ἐλευθέριος πρὸς τοὺς ἄλλους, πρὸς τὸν ἑαυτόν του ἦτον οἰκονόμος, λιτώτατος καὶ ὀλιγαρκής· διότι, καθὼς λέγει ὁ Πλούταρχος, ἂν ὁ φίλος του Ἐπαμεινώνδας δὲν ἐπείσθη νὰ συμμερισθῇ τὸν πλοῦτον τοῦ Πελοπίδου, ὁ Πελοπίδας ὅμως προθύμως συνεμερίσθη τὴν ὀλιγάρκειαν καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ φίλου του.

Ἐνδυμένος πάντοτε ἁπλούστατα, ἀποστρεφόμενος τοὺς καλλωπισμούς, τὰς ἐπιδείξεις καὶ τοὺς κομπασμούς, ἔχων πάντοτε τράπεζαν λιτήν, τίμιος δὲ καὶ ἄοκνος πάντοτε εἰς τοὺς ὑπὲρ πατρίδος ἀγῶνας, συνεδόξασε μετὰ τοῦ Ἐπαμεινώνδου τὰς Θήβας καὶ συναπηθανατίσθη μετ' αὐτοῦ.

Ὁ Πελοπίδας κατώρθωσε νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πατρίδα του ἀπὸ τὴν δουλείαν τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ ν' ἀνυψώσῃ αὐτὴν εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δόξης της, συναγωνισθεὶς μετὰ τοῦ Ἐπαμεινώνδου εἰς τὰ Λεῦκτρα· ἀπέθανε δὲ μαχόμενος ἡρωϊκῶς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας *τῶν τυραννουμένων Θεσσαλῶν.*

Καὶ ὅμως ὁ πρῶτος αὐτὸς πολίτης, ὁ πρῶτος ἄρχων καὶ στρατηγὸς τῶν Θηβῶν, ὁ πλούσιος Πελοπίδας πολλάκις ἔλεγεν· « *ὅτι ἤθελεν αἰσχυνθῇ ἐὰν ποτὲ ἐξώδευε διὰ τὸ ἄτομόν του*

» περισσότερα, ἀφ' ὅσα πρὸς συντήρησίν του ἐξοδεύει ὁ » πτωχότερος τῶν Θηβαίων. »

Ὁποία διαφορὰ ἠθῶν! ἐφώναξεν ὁ Γεροστάθης· οἱ σημερινοὶ πλούσιοι ἐντρέπονται ἂν δὲν σπαταλῶσι τὰ πλούτη των εἰς ἀνοήτους καὶ περιττὰς πολυτελείας· οἱ δὲ σημερινοί μας πτωχοί, πιθηκίζοντες τοὺς πλουσίους, ἐντρέπονται μὴ ἐξοδεύοντες ὡς ἐκεῖνοι πολλά, ἐνῷ ὁ πλούσιος Πελοπίδας ἐντρέπετο νὰ ἐξοδεύσῃ περισσότερα τῶν πτωχῶν.

Ἐξ ὅσων περὶ τοῦ Ἐπαμεινώνδου καὶ τοῦ φίλου του Πελοπίδου σᾶς ἐδιηγήθην, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, παρατηρεῖτε ὅτι καὶ οἱ δύο ὠφέλησαν καὶ ἐδόξασαν τὴν πατρίδα των ἀπαθανατίσαντες τὰ ὀνόματά των, διότι ἀμφότεροι ἐκ νεότητός των ἠσπάσθησαν τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν φιλοπατρίαν, ὡς ἀχώριστα τοῦ βίου των ἐφόδια.

Καὶ ὁ μὲν Ἐπαμεινώνδας μᾶς διδάσκει ὅτι ἡ ἀρετὴ καὶ ἄνευ πλούτου ὠφελεῖ καὶ δοξάζει· ὁ δὲ Πελοπίδας μᾶς διδάσκει ὅτι ὁ πλοῦτος μόνον μετὰ τῆς ἀρετῆς ἀποκαθίσταται ἐπωφελὴς καὶ ἔντιμος.

Τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν φιλοπατρίαν ἀσπασθῆτε καὶ σεῖς ἐκ νεότητός σας, ἀγαπητά μου παιδία, διὰ νὰ παρηγορήσετε τὴν τεθλιμμένην πατρίδα σας, εἴτε πτωχοὶ εἴτε πλούσιοι ζήσετε.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ ἀρετῆς, ἴσως ἔχετε περιέργειαν νὰ μάθετε τί ἐφρόνει περὶ τοῦ πλούτου ὁ μέγας διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς, ὁ θεῖος Σωκράτης, ὅστις καὶ ἐναρέτως ἔζησε καὶ μάρτυς τῆς ἀρετῆς ἀπέθανε.

— Ναί, ναί, ἀπεκρίθημεν ὅλοι, παρακαλοῦντες τὸν ἀγαθὸν γέροντα νὰ μᾶς διηγηθῇ καὶ περὶ τοῦ Σωκράτους. Ἰδοὺ δὲ ὅσα περὶ αὐτοῦ μᾶς εἶπεν.

ΟΙ ΚΑΤΑ ΣΩΚΡΑΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΣ ΘΗΣΑΥΡΟΙ.

Ὁ μέγας διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς, ὅστις ὁλόκληρον τὸν βίον του ἀφιέρωσεν εἰς τὴν ἠθικὴν βελτίωσιν καὶ τῶν συγχρόνων καὶ τῶν μεταγενεστέρων του, ἔζησε καὶ ἀπέθανε πτωχός. Ἐνῷ

μεταξὺ τῶν φίλων καὶ μαθητῶν του ἦσαν πολλοὶ πλούσιοι, τοὺς ὁποίους ἐπλούτιζεν ἠθικῶς, ποτὲ δὲν ἠθέλησε νὰ πλουτήσῃ ἐξ αὐτῶν ὑλικῶς.

Τὴν ἐγκράτειαν ὠνόμαζεν ὁ Σωκράτης *κρηπίδα ἤτοι θεμέλιον τῆς ἀρετῆς*. Ἐγκράτειαν δὲ λέγων ἐννόει ὄχι μόνον τὴν ἀποχὴν ἀπὸ τὰς ἀτάκτους σωματικὰς ἡδονάς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀποχὴν ἀπὸ τὴν λύσσαν τῆς χρηματολογίας.

Οἱ πλεονέκται, ἔλεγεν, ὄντες καὶ πολυτελεῖς, καὶ φιλήδονοι, καὶ ἀκρατεῖς, καὶ ἄσωτοι, εἶναι κακοῦργοι ἐπικινδυνωδέστατοι· διότι καὶ ἑαυτοὺς βλάπτουν διαφθείροντες καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν των, καὶ τὰς οἰκογενείας των καταστρέφουν, καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας ζημιόνουν καὶ διαφθείρουν διὰ τῆς πλεονεξίας καὶ τοῦ ὀλεθρίου παραδείγματός των.

Ὅτε ὁ Ἀντιφῶν, ὁ σοφιστής, ἐπέπληττε τὸν Σωκράτην διὰ τὴν ἀφιλοκέρδειάν του, διὰ τὰ ἁπλούστατα ἐνδύματά του, καὶ διὰ τὴν λιτὴν τροφήν του, « ποῖος ἐξ ἡμῶν τῶν δύο, ἠρώτησεν » αὐτὸν ὁ Σωκράτης, δύναται εὐκολώτερα νὰ στρατεύσῃ καὶ » νὰ ὑπερασπισθῇ τὴν πατρίδα, ἢ ν' ἀνθέξῃ εἰς πολυχρόνιον » πολιορκίαν, σύ, ὁ εἰς τὴν πολυτέλειαν συνειθίσας, ἢ ἐγώ, ὁ » εἰς τὰ ὀλίγα καὶ τὰ πρόχειρα εὐχαριστούμενος; Σύ, ὦ Ἀν- » τιφῶν, νομίζεις ὅτι εὐδαιμονία εἶναι ἡ τρυφὴ καὶ ἡ πολυτέ- » λεια· ἀλλ' ἐγὼ φρονῶ ὅτι *τὸ μηδενὸς χρείαν ἔχειν εἶναι* » *θεῖον, καὶ ἑπομένως ὅτι ὅσον τις μετριάζει τὰς ἀλόγους* » *ἐπιθυμίας καὶ τὰς ἀνάγκας του, τόσον περισσότερον πλη-* » *σιάζει εἰς τὴν θεότητα καὶ εἰς τὴν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν* ».

Ὅτε δὲ ὁ Σωκράτης ἔμαθεν ὅτι νέος τις Εὐθύδημος καλούμενος ἐπλούτιζε τὴν βιβλιοθήκην του μὲ συγγράμματα ἀνδρῶν σοφῶν, « χαίρω, εἶπεν, ὦ Εὐθύδημε, διότι ἀπεφάσισας ν' ἀπο- » κτήσῃς θησαυροὺς σοφίας, οἵτινες εἶναι οἱ ἀληθεῖς θησαυροί, » δι' αὐτῶν πλουτεῖ τις μὲ ἀρετήν, ἐνῷ τὸ ἀργύριον καὶ τὸ » χρυσίον μόνα οὐδέποτε ἐβελτίωσαν τοὺς ἀνθρώπους. »

Ἄλλοτε δὲ πρὸς τὸν Κριτόβουλον ἔλεγεν· « ὁ πλοῦτος, φίλε, » ἄνευ φρονήσεως καὶ ἀρετῆς ὄχι μόνον δὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ καὶ

» ἐπιβλαβέστατος ἀποκαθίσταται, διότι τότε δὲν χρησιμεύει » παρὰ πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ διατροφὴν τῆς πολυτελείας, τῆς » ἀσωτείας καὶ τῆς κακοηθείας, γινόμενος οὕτω δηλητήριον » καταστρεπτικὸν καὶ θανατηφόρον. Ὅσοι λοιπόν, ὦ Κριτό- » βουλε, δὲν ἐξεύρουν ἢ δὲν δύνανται νὰ μεταχειρισθῶσι κα- » λῶς τὰ πλούτη των, ἤθελον πράξει φρονίμως ν' ἀποχωρισθῶ- » σιν αὐτὰ, πρὶν ἢ καταστρέψωσι δι' αὐτῶν καὶ ἑαυτοὺς καὶ » τοὺς ἄλλους. »

Πολλάκις δὲ ἔλεγεν ὁ Σωκράτης πρὸς τοὺς συμπολίτας του, ὅτι ὅσοι γονεῖς προσπαθοῦν νὰ πλουτίσωσι τὰ τέκνα των διὰ τοῦ χρυσίου, ἀμελοῦντες νὰ πλουτίσωσιν αὐτὰ πρότερον διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς παιδείας, ὁμοιάζουν ἐκείνους, οἵτινες δίδουν μὲν πολλὴν τροφὴν εἰς τοὺς ἵππους των, ἀλλ' ἀμελοῦν τὴν γύ- μνασιν αὐτῶν. Οἱ τοιοῦτοι ἵπποι γίνονται μὲν εὐτραφεῖς καὶ παχύτατοι, ἀλλ' ὅλως ἀνίκανοι εἰς ὑπηρεσίαν. Ὁμοίως δὲ καὶ τὰ μὴ καλῶς ἀνατεθραμμένα τέκνα, ὅσον παχεῖα καὶ ἂν ἀποβῇ ἡ περιουσία των, μένουν ἄνευ προσωπικῆς τινος ἀξίας, ἄχρηστα καὶ ἀνωφελῆ, ἐπικίνδυνα καὶ ἐπιβλαβῆ.

Ἀκολουθήσατε καὶ σεῖς, παιδία μου, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστά- θης, τὴν σοφὴν συμβουλὴν τοῦ Σωκράτους. Ἀγαπήσατε τοὺς ἀληθεῖς θησαυρούς. Ἀποκτήσατε παιδείαν καὶ ἀρετήν, ὥστε ἐὰν διὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς οἰκονομίας πλουτήσετε ποτὲ, νὰ μὴ ὁμοιάσετε τοὺς παχεῖς καὶ ἀνικάνους εἰς ὑπηρεσίαν ἵππους, ἀλλὰ νὰ κατασταθῆτε ὠφέλιμοι καὶ χρήσιμοι καὶ πρὸς ὑμᾶς αὐτούς, καὶ πρὸς τὰς οἰκογενείας σας, καὶ πρὸς τὴν φίλην πα- τρίδα σας. Ἐὰν δὲ δὲν πλουτήσετε *ἠθικῶς* ἀλλὰ μόνον *ὑλικῶς*, θέλετε διακινδυνεύσει νὰ πάθετε ὅ,τι ἔπαθεν ὁ δυστυχὴς Μίδας.

Ἐπειδὴ δὲ περὶ αὐτοῦ οὐδέποτε εἴχομεν ἀκούσει, παρεκαλέ- σαμεν τὸν Γεροστάθην νὰ μᾶς εἴπῃ ποῖος ἦτο, καὶ τί ἔπαθεν ὁ Μίδας· ὁ δὲ γέρων μᾶς ἐδιηγήθη τὰ ἑξῆς.

Ο ΜΙΔΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΑΥΤΙΑ ΤΟΥ.

Εἰς τὴν Φρυγίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐβασίλευε ποτὲ ὁ Μίδας, ἀνὴρ πλουσιώτατος. Κατὰ τὰς μυθικὰς παραδόσεις τῶν Ἑλλή-

νων ὁ Μίδας ἐφιλοξένησε ποτὲ εἰς τὸ βασίλειόν του τὸν Σειληνόν, τὸν παιδαγωγὸν τοῦ Βάκχου.

Ὁ Βάκχος, ὁ θεὸς τοῦ οἴνου, εὐγνωμονῶν διὰ τὴν πρὸς τὸν παιδαγωγόν του φιλόφρονα φιλοξενίαν τοῦ βασιλέως, ὑπεσχέθη πρὸς αὐτὸν ὅτι προθύμως θέλει τῷ δώσει ὁποιανδήποτε χάριν ζητήσει.

Ὁ Μίδας, ἂν καὶ πλουσιώτατος, δὲν εὐχαριστεῖτο ὅμως εἰς τὰ πλούτη του, πάσχων ὁ δυστυχὴς τὴν ἀσθένειαν τῶν πλουτομανῶν πλουσίων, περὶ τῶν ὁποίων ὁ κωμικὸς Ἀριστοφάνης εἰς τὴν κωμῳδίαν του, τὴν ἐπιγραφομένην « Πλοῦτος », λέγει τὰ ἑξῆς·

« *Οὐδεὶς ἐκ τῶν πλουτομανῶν ἐχόρτασε τὸν πλοῦτον.*
» *Ἂν δεκατρία τάλαντα κερδίσῃ ἀνελπίστως,*
» *Αὐτὰ νὰ γίνουν δέκα ἓξ ἐπιποθεῖ ἀμέσως.*
» *Ἂν ἀποκτήσῃ δέκα ἓξ, σαράντα τότε θέλει·*
» *Ἀλλέως, λέγει, ἡ ζωὴ ἀφόρητος τῷ εἶναι.* »

Ὅθεν εἰς τὴν ἔξαψιν τῆς πλουτομανίας του ἐζήτησεν ὁ Μίδας παρὰ τοῦ Βάκχου ὡς χάριν *πᾶν ὅ,τι ἐγγίζει νὰ γίνεται χρυσίον*. Ὁ δὲ Βάκχος ἀμέσως ἔδωκεν εἰς τὸν Μίδαν τὴν ζητηθεῖσαν χάριν.

Ἐννοεῖτε δὲ εὐκόλως ὅτι ὁ Μίδας, ἀποκτήσας αὐτὴν τὴν χάριν, ἔγινεν ὁ πλουσιώτερος τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὁ δυστυχέστερος πάντων· διότι, ἅμα ἐγγιζομένη παρ' αὐτοῦ ἡ τροφή, μετεβάλλετο εἰς χρυσίον· διὰ τοῦ χρυσίου δὲ δὲν ἠδύνατο βεβαίως οὔτε νὰ τραφῇ, οὔτε νὰ ζήσῃ. Βασανιζόμενος λοιπὸν ὑπὸ τῆς πείνης, καὶ κινδυνεύων νὰ καταστραφῇ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀφθόνου ἀλλ' ἀχρήστου χρυσίου του, συνῃσθάνθη τὴν ἀφροσύνην του, καὶ ἐπομένως ἔσπευσε νὰ παρακαλέσῃ τὸν Βάκχον νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν χάριν, τὴν ὁποίαν τῷ εἶχε δώσει.

Ὁ Βάκχος, εἰσακούσας τὴν δέησίν του, παρήγγειλεν αὐτὸν νὰ λουσθῇ εἰς τὰς πηγὰς τοῦ ποταμοῦ Πακτωλοῦ. Τοιουτοτρόπως ὁ μὲν Μίδας ἐλευθερώθη ἀπὸ τὴν χάριν, ἡ δὲ ἄμμος τοῦ

Πακτωλοῦ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐλούσθη, ἐχρυσώθη ἔκτοτε, ὡς ἀναφέρει ἡ μυθολογία.

Ἐκλεχθεὶς δὲ ποτὲ δικαστὴς μεταξὺ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Πανὸς διὰ ν' ἀποφασίσῃ τίς ἐκ τῶν δύο τούτων θεῶν ἦτο καλήτερος μουσικός, ἐπροτίμησε τὸν αὐλὸν τοῦ βοσκοῦ Πανὸς ἀπὸ τὴν λύραν τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ προστάτου τῶν Μουσῶν.

Τότε ὀργισθεὶς ὁ Ἀπόλλων κατὰ τῆς ἀμαθείας καὶ ἀπειροκαλίας τοῦ πλουσίου ἀλλὰ βαναύσου αὐτοῦ δικαστοῦ, μετέβαλε πρὸς τιμωρίαν τὰ αὐτία του εἰς αὐτία ὄνου.

Ὁ Μίδας, ἅμα ἰδὼν τὴν μεταβολὴν ταύτην τῶν αὐτίων του, αἰσχυνόμενος ἐπροσπάθει νὰ κρύπτῃ αὐτά· ἀλλ' ὑπηρέτης του τὶς κατὰ τύχην τὰ ἴδε· καὶ οὕτω τὸ μυστικὸν ἐγένετο ἐπὶ τέλους γνωστόν.

Αὐτὰ διηγεῖται ἡ Ἑλληνικὴ μυθολογία, μᾶς εἶπεν ὁ Γεροστάθης· ἀλλ' ὅστις ἔπλασε τὸν μῦθον αὐτόν, ἠθέλησε νὰ μᾶς διδάξῃ πολλὰ ὠφέλιμα μαθήματα, καὶ ἰδίως τὰ ἑξῆς·

Ὅτι ἀνόητος καὶ ἐπικίνδυνος εἶναι ἡ πλουτομανία.

Ὅτι ὁ πλοῦτος καὶ περιττὸς καὶ ἐπιβλαβὴς καθίσταται εἰς ὅσους δὲν ἐξεύρουν, ἢ δὲν ἐμποροῦν νὰ τὸν μεταχειρίζωνται.

Ὅτι ὅσοι, καταγινόμενοι μόνον εἰς τὴν ἀπόκτησιν πλούτου, μένουν ἀμαθεῖς καὶ ἄμουσοι, γίνονται ἄξιοι *ὀνικῶν αὐτίων*. Καὶ ἐπὶ τέλους ὅτι ὅσον καὶ ἂν προσπαθῶμεν νὰ κρύπτωμεν τὰ ἐλαττώματά μας, αὐτὰ μίαν ἡμέραν θέλουν φανερωθῆ, καὶ ἑπομένως ὅτι φρονιμώτερον εἶναι ν' ἀποφεύγωμεν παρὰ νὰ κρύπτωμεν αὐτά.

Εὔχομαι δέ, ἐπρόσθεσεν ὁ ἀγαθὸς γέρων, νὰ μὴ ὑποπέσετε ποτὲ εἰς τὴν βασανιστικὴν ἀσθένειαν τῆς πλουτομανίας, διὰ νὰ μὴ παραμελήσετε καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν σας, καὶ καταντήσετε καὶ σεῖς, ὡς ὁ Μίδας, *πλούσιοι, ἀλλὰ μὲ αὐτία ὄνου.*

Ἡμέραν δέ τινα, ὅτε ἐνθυμηθέντες ἀνεφέραμεν τὸν Μίδαν καὶ τὰ αὐτία του, ὁ Γεροστάθης μᾶς εἶπεν·

Ἡ *ὑπερβολικὴ ἀγάπη τῶν χρημάτων*, ἀντὶ χρημάτων φέρει συνήθως πτωχείαν, ἡ δὲ ἀφιλοχρηματία φέρει πλοῦτον.

— Πῶς εἶναι τοῦτο δυνατόν! εἴπομεν πρὸς τὸν Γεροστάθην· πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ποτὲ πλούσιος ὅστις δὲν ἀγαπᾷ τὰ χρήματα, καὶ πτωχὸς ὅστις ἀγαπᾷ αὐτά;

Ὁ δὲ γέρων ἀπήντησεν·

— Ὅστις ἀγαπᾷ ὑπερβολικὰ τὴν ὑγείαν του, καταντᾷ ὑποχονδριακὸς καὶ φιλάσθενος.

Ὅστις ἀγαπᾷ ὑπερβολικὰ τὰ πρωτεῖα καὶ τὰς δόξας, ἀντὶ δόξης καὶ πρωτείων, ἀποκτᾷ ἀτιμίαν καὶ καταισχύνην, ὡς ὁ Παυσανίας τῆς Σπάρτης.

Ὅστις ἀγαπᾷ ὑπερβολικὰ τὸν ἑαυτόν του, καὶ μόνον περὶ ἑαυτοῦ φροντίζει, ἀντὶ νὰ ὠφεληθῇ, βλάπτεται ὑπὸ τοῦ ἐγωϊσμοῦ του, καθιστανόμενος μισητὸς καὶ ἀποτρόπαιος.

Παρομοίως καὶ ἡ ὑπερβολικὴ ἀγάπη τῶν χρημάτων πολλάκις σπρώχνει τὸν ἄνθρωπον εἰς ἄτιμα μέσα ἀργυρολογίας, εἰς ἀπάτας, καταχρήσεις, κλοπάς, πλαστογραφίας, ληστείας καὶ φόνους. Τὰ ἐγκλήματα δὲ ταῦτα συνεπιφέρουν φυλακίσεις καὶ καταδίκας, καὶ ἑπομένως στέρησιν καὶ πλούτου, καὶ τιμῆς, καὶ ἐλευθερίας, καὶ ζωῆς.

Διὰ νὰ μᾶς πείσῃ δὲ ἔτι μᾶλλον περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων του, μᾶς ἐδιηγήθη τὰ ἑξῆς·

Ο ΥΠΗΡΕΤΗΣ ΤΟΥ ΑΔΑΜΑΝΤΟΠΩΛΟΥ.

Πλούσιός τις ἀδαμαντοπώλης, λαβὼν πρό τινων χρόνων μεθ' ἑαυτοῦ μεγάλην ποσότητα ἀδαμάντων καὶ ἄλλων πολυτίμων λίθων, ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ ὑπηρέτου του ἐκ Λονδίνου διὰ νὰ πωλήσῃ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀγγλίας ἐκ τῶν λίθων του. Ἀλλ' ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του εὑρέθη εἴς τι ἀπόκρυφον μέρος φονευμένος, οἱ δὲ ἀδάμαντες, οἱ πολύτιμοι λίθοι καὶ ὁ ὑπηρέτης του ἐγένοντο ἄφαντοι.

Εἰς μάτην ἡ ἀστυνομία ἐπροσπάθησε ν' ἀνακαλύψῃ τὸν ὑπηρέτην, τὸν φονέα καὶ τὴν περιουσίαν τοῦ φονευθέντος.

Ἀλλὰ μετά τινας χρόνους ἡ ἀστυνομία ἀποκέντρου τινὸς ἐπαρχίας ἐνόμισεν ἔκ τινων ἐνδείξεων ὅτι ἀνεκάλυψε τὸν φονέα, καὶ ἐπομένως ἔφερεν αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου.

Ὁ πρόεδρος μετὰ τὴν συζήτησιν, ἀφοῦ ἐσύναξε τὰς ψήφους, αἵτινες ἦσαν καταδικαστικαί, ἀντὶ ν' ἀπαγγείλῃ τὴν καταδίκην, καταβαίνει ἀπὸ τὴν προεδρικήν του ἕδραν, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς γενικῆς ἐκπλήξεως τῶν περιεστώτων λαμβάνει τὴν θέσιν τοῦ κατηγορουμένου· μὲ τρέμουσαν δὲ φωνὴν καὶ μὲ ὠχρότατον πρόσωπον ἀπαγγέλλει τὰ ἑξῆς·

« Κύριοι, κηρύττω τὸν κατηγορούμενον ἀθῶον. Ὁ φονεὺς τοῦ ἀδαμαντοπώλου ἦτον ὁ ὑπηρέτης του· ὁ δὲ ὑπηρέτης .... ἤμην ἐγώ! ... Τὸ αἰσχρὸν πάθος τῆς φιλοχρηματίας διέφθειρε τὴν ψυχήν μου, ἐσκότισε τὸν νοῦν μου, καὶ μ' ἔσπρωξεν εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ ἀγαθοῦ κυρίου μου. Ἔκτοτε διὰ τῆς πολυτίμου περιουσίας τοῦ φονευθέντος ἐπλούτησα, καὶ διὰ τοῦ πλούτου μου ἔφθασα εἰς τὴν προεδρίαν τοῦ δικαστηρίου τούτου. Οἱ πτωχοὶ ἐζήλευον τὰ πλούτη καὶ τὴν εὐτυχίαν μου, καὶ πάντες μ' ἐμακάριζον. Ἀλλ' ἐγὼ ἀπὸ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τοῦ ἐγκλήματος, οὐδεμίαν στιγμὴν εὐτυχίας ἠξιώθην. Ἡ σκιὰ τοῦ κυρίου μου, νύκτα καὶ ἡμέραν παροῦσα πάντοτε ἐνώπιόν μου, δὲν ἔπαυσε νὰ μὲ βασανίζῃ· τὰ πλούτη μου αἱματωμένα πάντοτε ἐπαρουσιάζοντο ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μου· οἱ ἔλεγχοι τῆς συνειδήσεως ἀκαταπαύστως κατεσπάραττον τὴν βδελυρὰν ψυχήν μου, καὶ κόλασις διηνεκὴς ἦτον ἡ ἐπὶ τῆς γῆς ζωή μου. Καὶ ἀντέσχον μὲν μέχρι τῆς σήμερον, ἀλλ' αἱ δυνάμεις μου ἐξηντλήθησαν, καὶ ἡ ζωή μου κατήντησεν ἀνυπόφορος· ἐπικαλοῦμαι λοιπὸν τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν αὐστηρότητα τοῦ νόμου ἐναντίον τῆς πλουτομανίας καὶ τῆς βδελυρίας μου. Εὐδαίμονες καὶ μακάριοι ὅσοι, ἐργαζόμενοι τιμίως, κερδίζουν διὰ τοῦ ἱδρῶτος τοῦ προσώπου των τὸν ἐπιούσιον ἄρτον, χαίροντες συνείδησιν ἁγνὴν καὶ καθαράν! Δυστυχεῖς δὲ καὶ αἰωνίως κατηραμένοι οἱ ἐξ ἀδικιῶν πλουτοῦντες! »

Ταῦτα εἶπεν ὁ πρόεδρος καὶ ἔπεσεν ἡμιθανής· ἀγωνία δὲ

φρικώδης καὶ σπασμοὶ τρομεροὶ τὸν ἐκυρίευσαν· ἐν τῷ μέσῳ δὲ αὐτῶν παρέδωκεν εἰς τὸν πλάστην τὴν ἔνοχον ψυχήν του.

Ὅλη ἡ περιουσία τοῦ προέδρου ἀπεδόθη τότε εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ ἀδαμαντοπώλου· ὁ δὲ φιλοχρήματος ὑπηρέτης, ἀφοῦ δυσυχὴς καὶ ἄθλιος ἔζησεν, ἀφῆκε καὶ τὰ τέκνα του γυμνὰ περιουσίας καὶ πλήρη πατρικῆς καταισχύνης.

Τὸ διήγημα τοῦτο, καὶ ἰδίως ὁ σκληρὸς θάνατος τοῦ προέδρου, κατετάραξε τὰς νεανικάς μας καρδίας· σκυθρωποὺς δὲ καὶ μελαγχολικοὺς μᾶς κατέστησεν. Ὁ ἀγαθὸς γέρων ἐννόησε τὴν θέσιν μας, ὅθεν ἀναλαβὼν τὴν συνήθη φαιδρὰν φυσιογνωμίαν του μᾶς ἐδιηγήθη ἀμέσως τὸ ἑξῆς εὐχάριστον ἀνέκδοτον.

Ο ΚΤΗΜΑΤΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΕΝΟΙΚΙΑΣΤΗΣ ΤΟΥ.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν οἱ μεγάλοι κτηματίαι ἐνοικιάζουν πολυετῶς τὰς γαίας των, ἀλλὰ συνήθως κρατοῦν τὰ δάση τῶν ὑποστατικῶν των, διὰ νὰ κυνηγῶσιν ἐντὸς αὐτῶν.

Ἐνοικιαστὴς δὲ χωραφίων ἐπαρουσιάσθη ἡμέραν τινὰ εἰς τὸν ἰδιοκτήτην αὐτῶν, παραπονούμενος ὅτι τῷ ἐπροξενήθη σημαντικὴ ζημία, ὅτε πρό τινων ἡμερῶν ὁ κτηματίας καὶ οἱ φίλοι του, κυνηγοῦντες εἰς τὸ παρακείμενον δάσος, εἰσήρχοντο μετὰ τῶν ἵππων καὶ σκύλων των εἰς τὰ χωράφια καὶ κατεπάτουν τὰ σπαρτά του.

Ὁ κτηματίας, ὢν ἀγαθὸς καὶ δίκαιος.—Ἂς ἐκτιμηθῇ ἡ ζημία σου, εἶπε πρὸς τὸν ἐνοικιαστήν, καὶ θέλω σὲ ἀποζημιώσει.

Ἀλλ' ὁ χωρικός, ἔχων ἤδη ἐκτιμημένην τὴν ζημίαν του, ἐπαρουσίασεν ἀμέσως εἰς τὸν κύριον τῶν χωραφίων τὴν ἔκθεσιν τῶν πραγματογνωμόνων, οἵτινες ἐπροσδιόριζον τὴν ζημίαν εἰς πεντήκοντα φλωρία, τὰ ὁποῖα προθύμως ἐπλήρωσεν ὁ κτηματίας.

Ἀλλὰ μετά τινας μῆνας ἰδοὺ πάλιν παρουσιάζεται ὁ χωρικὸς, ἀρχίζων ἐκ νέου τὴν περὶ τῶν καταπατηθέντων χωραφίων ἱστορίαν. Ὁ κτηματίας στενοχωρεῖται, περιμένων ὅτι νέας ἀπαιτήσεις θέλει τῷ παρουσιάσει ὁ ἐνοικιαστής του· ἀλλ' ἀνελπίστως ἀκούει παρὰ τοῦ πτωχοῦ χωρικοῦ ὅτι κατὰ τὸ θέρος τὰ χω-

ράφιά του ἀνεφάνησαν ὑγιέστατα καὶ πλουσιώτατα, ὥστε οὐδεμίαν πραγματικὴν ζημίαν ὑπέφερεν ἀπὸ τὴν καταπάτησίν των, καὶ ὅτι ἐπομένως ἦλθε διὰ νὰ τῷ ἐπιστρέψῃ τὰ πεντήκοντα φλωρία, τὰ ὁποῖα ἐξάγων ἀπὸ τὸν κόλπον του θέτει ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ κτηματίου.

Ἡ τιμιότης αὕτη καὶ ἡ ἀφιλοχρηματία τοῦ ἐνοικιαστοῦ ἐξέπληξαν τὸν κτηματίαν, ὅστις σφίγγων τὴν δεξιὰν τοῦ χωρικοῦ, καὶ συγχαίρων αὐτὸν ἀπὸ καρδίας διὰ τὴν ἀρετήν του, ἐπρόσθεσεν ἀμέσως εἰς τὰ πεντήκοντα φλωρία καὶ ἄλλα πεντήκοντα, καὶ παρεκάλεσε τὸν ἐνοικιαστήν του νὰ παραλάβῃ αὐτὰ πρὸς ἀνατροφὴν τῶν τέκνων του· συγχρόνως δὲ ἐζήτησε τὸν μεγαλήτερον υἱὸν αὐτοῦ, ὅπως τὸν ἀναθρέψῃ δι' ἰδίων ἐξόδων εἰς τὸ καλήτερον γεωργικὸν σχολεῖον τῆς Ἀγγλίας.

Μίαν δὲ καὶ μόνην χάριν ἐζήτησε παρὰ τοῦ τιμίου χωρικοῦ· καὶ αὕτη ἦτο τὸ νὰ διηγηθῇ εἰς τὰ τέκνα του τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ κτηματίας ἀνεδέχθη τὴν προστασίαν των. « Διότι » εἶμαι βέβαιος, εἶπεν ὁ καλοκάγαθος κτηματίας, ὅτι τὰ τέκνα » σου θέλουν ὠφεληθῆ εἰς τὸ στάδιον τοῦ βίου των πολὺ πε- » ρισσότερον ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦτο τῆς τιμιότητος καὶ » τῆς ἀφιλοκερδείας σου, παρὰ ἀπὸ τὴν ἰδικήν μου χρηματικὴν » βοήθειαν. »

Η ΧΗΡΑ ΑΝΘΟΠΩΛΑΙΝΑ.

Μετὰ τὸ ἀνωτέρω ἀνέκδοτον, τὸ ὁποῖον πολὺ μᾶς εὐχαρίστησε καὶ διὰ τὴν τιμιότητα τοῦ ἐνοικιαστοῦ καὶ διὰ τὴν καλοκαγαθίαν τοῦ κτηματίου, μᾶς ἐδιηγήθη καὶ τὸ ἀκόλουθον·

Δυστυχής τις χήρα ἐπροσπάθει νὰ διατηρῇ καὶ ἑαυτὴν καὶ τὰ δύο ὀρφανὰ τέκνα της, πωλοῦσα ἄνθη εἴς τινα ὁδὸν τῶν Παρισίων.

Ἡμέραν τινὰ ὁ ἥλιος ἐπλησίαζεν εἰς τὴν δύσιν του, καὶ οὐδεὶς εἶχε ζητήσει ἀπὸ τὰ ἄνθη τῆς χήρας· περίλυπος δὲ ἐσυλλογίζετο ἡ ἀθλία ὅτι νηστικὰ ἐπρόκειτο νὰ κοιμηθῶσι κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην τὰ φίλτατα τέκνα της.

Ὅτε δὲ πρὸς τὸ ἑσπέρας ἀπηλπισμένη ἡτοιμάζετο νὰ λάβῃ

τὸ καλάθιον καὶ τὰ τέκνα της, καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν καλύβην της, γέρων τις συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς θυγατρός του διέρχεται ἐνώπιόν της, καὶ βλέπων τὰ ἄνθη σταματᾷ διὰ ν' ἀγοράσῃ ἐξ αὐτῶν. Ἀλλὰ μὴ εὑρίσκων τὰ ἄνθη ἀρκετὰ ὡραῖα, λέγει πρὸς τὴν θυγατέρα του νὰ προχωρήσωσιν. Ἐντούτοις ἐν δάκρυον τῆς χήρας, εἷς στεναγμός, καὶ ἀπελπιστικοί τινες ψιθυρισμοί της ὑποδεικνύουν εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ γέροντος τὴν δεινὴν θέσιν αὐτῆς. Ἡ κόρη λοιπὸν συγκινηθεῖσα, ἀφίνει νὰ πέσῃ κρυφίως ἀπὸ τὴν χεῖρά της ἓν διπλωμένον χαρτίον, καὶ συγχρόνως σπεύδει ἀκολουθοῦσα τὰ βήματα τοῦ πατρός της.

Ἓν ἐκ τῶν τέκνων τῆς χήρας, παρατηρῆσαν τὸ χαρτίον, τὸ παρουσιάζει εἰς τὴν μητέρα του, ἥτις ἀνοίγουσα αὐτὸ βλέπει ὅτι ἦτο γραμμάτιον τραπεζικὸν ἀξίας ἑκατὸν φράγκων· ἀμέσως δὲ τρέχει κατόπιν τοῦ γέροντος διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ γραμμάτιον εἰς τὴν κόρην του, ὑποθέτουσα ὅτι ἐν ἀγνοίᾳ τὸ ἔχασεν. Ἡ κόρη, θέλουσα νὰ κρύψῃ ἀπὸ τὸν πατέρα της τὴν ἐλεημοσύνην της, λέγει πρὸς τὴν χήραν ὅτι τὸ γραμμάτιον ἐκεῖνο δὲν ἦτον ἰδικόν της, καὶ ὅτι ἑπομένως ἠδύνατο νὰ τὸ κρατήσῃ. Ἀλλ' ἡ δυστυχὴς ἀνθοπώλαινα ἐπιμένει νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ γραμμάτιον, βεβαιοῦσα ὅτι τὸ τέκνον της ἴδεν ὅτι ἔπεσεν ἀπὸ αὐτήν. Ὁ δὲ γέρων, ἐννοήσας τὰ διατρέχοντα, λέγει πρὸς τὴν χήραν ὅτι, ἐπειδὴ ἡ κόρη του δὲν θέλει τὸ γραμμάτιον, τὸ λαμβάνει εὐχαρίστως αὐτός. Ἡ εὐαίσθητος θυγάτηρ ἐρυθριᾷ τότε καὶ ἀδημονεῖ· ἀλλὰ πρὶν προφθάσῃ νὰ κατακρίνῃ καθ' ἑαυτὴν τὴν σκληρότητα τοῦ πατρός της, παρατηρεῖ αὐτὸν ἐξάγοντα ἐκ τοῦ χαρτοφυλακίου του ἓν ἄλλο γραμμάτιον ἐκ πεντακοσίων φράγκων, τὸ ὁποῖον ἐγχειρίζει εἰς τὴν πτωχὴν λέγων πρὸς αὐτήν· « *ἡ θυγάτηρ μου ἠθέλησε νὰ βοηθήσῃ τὴν πτωχείαν* » *σου, ἀλλ' ἐγὼ ἀνταμείβω τὴν τιμιότητα καὶ ἀρετήν σου.* »

Εἰπέτε μοι τώρα, μᾶς εἶπε τότε ὁ Γεροστάθης, ποῖος ἐκέρδισε, ποῖος ὠφελήθη, ποῖος εὐτύχησε περισσότερον, ὁ φιλοχρήματος ὑπηρέτης τοῦ ἀδαμαντοπώλου, ἢ ὁ ἀφιλοχρήματος γεωργὸς καὶ ἡ ἀφιλοχρήματος ἀνθοπώλαινα; — Βέβαια ὁ γεωργὸς

καὶ ἡ ἀνθοπώλαινα, ἀπεκρίθημεν. — Ἂν ὁ γεωργὸς ἦτο φιλοχρήματος, καὶ ἐκράτει ἀδίκως τὰ πεντήκοντα φλωρία τοῦ κτηματίου, ἤθελε βεβαίως στερηθῆ τὰ ἄλλα πεντήκοντα, τὰ ὁποῖα διὰ τὴν τιμιότητα καὶ ἀρετήν του ἔλαβεν· ἂν ἡ πτωχὴ χήρα ἦτο φιλοχρήματος, καὶ σιωπῶσα ἐκράτει τὸ γραμμάτιον τῶν ἑκατὸν φράγκων, ἤθελε βεβαίως στερηθῆ τὰ πεντακόσια φράγκα, τὰ ὁποῖα ὁ γέρων ἐχάρισεν εἰς αὐτὴν θαυμάσας τὴν τιμιότητά της.

Ἰδοὺ λοιπόν, παιδία μου, διατί σᾶς ἔλεγα ὅτι ἡ ἀφιλοχρηματία καὶ ἀρετὴ δίδουν χρήματα, ἐνῷ ἡ φιλοχρηματία καὶ κακοήθεια τὰ ἀφαιροῦν.

Ἀλλ᾽ ὁ συμμαθητής μας Ἀθανάσιος ἠρώτησε τότε τὸν Γεροστάθην, ἂν δὲν ἦναί τις καὶ φίλος τῶν χρημάτων καὶ συγχρόνως τίμιος.

— Ναί, φίλε Ἀθανάσιε, ἀπήντησεν ὁ γέρων, δύναταί τις ν᾽ ἀγαπᾷ καὶ τὰ χρήματα καὶ τὴν τιμήν του· ἀλλ᾽ ἂν τυχὸν ἀγαπήσῃ τὰ χρήματα περισσότερον ἢ ἴσα μὲ τὴν τιμήν του, τότε πλέον δὲν εἶναι τίμιος ἀλλ᾽ εἶναι φιλοχρήματος, αἰσχροκερδής, πλουτομανὴς καὶ ἄτιμος.

Τοιοῦτοι δὲ φιλοχρήματοι ἄνδρες οὐδὲ φιλοπάτριδες δύνανται ποτὲ νὰ ἦναι. Ὁ χρηστὸς Φωκίων βεβαίως δὲν ἦτο τοιοῦτος. Περὶ τοῦ ἐναρέτου δὲ τούτου ἀνδρός, τὸν ὁποῖον ὁ Γεροστάθης ὡς παλαιόν του φίλον ἠγάπα, μᾶς ἐδιηγήθη τότε τὰ ἑξῆς.

Ο ΑΦΙΛΟΚΕΡΔΗΣ ΦΩΚΙΩΝ.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς πολιτικῆς κακοηθείας καὶ διαφθορᾶς, ἥτις προητοίμασε τὴν κατάργησιν τῆς Ἑλληνικῆς αὐτονομίας, ἀνέλαμψεν εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ ἀρετὴ τοῦ Φωκίωνος, ὡς φανὸς φωτεινότατος ἐν τῷ μέσῳ σκοτεινοτάτου ὁρίζοντος.

Οὐδὲν ἐκ τῶν ὀλεθρίων ἐλαττωμάτων τῶν συγχρόνων του εἶχεν ὁ Φωκίων, ὅστις δι᾽ αὐτὸ τοῦτο καὶ χρηστὸς ἐπωνομάσθη.

Ἐκ νεαρᾶς του ἡλικίας ἠκροάσθη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν καὶ τὸν

Πλάτωνα, τὸν μαθητὴν τοῦ Σωκράτους, καὶ τὸν Ξενοκράτην, τὸν μαθητὴν τοῦ Πλάτωνος. Διὰ τῶν διδασκαλιῶν δὲ τῶν μεγάλων αὐτῶν φιλοσόφων ἐμόρφωσε τὴν καρδίαν του ἐνάρετον καὶ ἀνεπίδεκτον διαφθορᾶς.

Ὁ Φωκίων ἦτον ἐκ τῶν πτωχῶν ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ὁ Σωκράτης ὠνόμαζεν *ἀληθεῖς πλουσίους*, διότι ὄντες αὐτάρκεις καὶ ὀλιγαρκεῖς καὶ εἰς τὰ παρόντα εὐχαριστοῦνται, καὶ ὑπὸ τῆς πλεονεξίας δὲν κατατρώγονται.

Οἱ ἄπληστοι πλούσιοι, οἱ διψῶντες πάντοτε πλοῦτον, βεβαίως οὔτε εὐτυχεῖς, οὔτε ἀληθῶς πλούσιοι εἶναι. Ἀσυγκρίτως εὐτυχέστεροι καὶ πλουσιώτεροι τούτων εἶναι οἱ εἰς τὰ ὀλίγα τῶν εὐχαριστούμενοι πτωχοί. Τοιοῦτος δὲ ἦτο καὶ ὁ Φωκίων, ὅστις ζῶν σωφρόνως ἀπεστρέφετο καὶ τὴν πολυτέλειαν, καὶ τὴν ἀσωτείαν, καὶ τὴν φιλοχρηματίαν.

Ἡ ψυχή του, καθὼς λέγει ὁ Πλούταρχος, ἦτο φιλάνθρωπος καὶ γλυκυτάτη, ἀλλὰ τὸ πρόσωπόν του ἦτο πάντοτε σοβαρὸν καὶ σκυθρωπόν. Τὰ διεφθαρμένα ἤθη τῶν συμπολιτῶν του ἔθλιβον βεβαίως τὴν πατριωτικήν του καρδίαν, ὥστε τὸ πρόσωπόν του δυσκόλως ἠδύνατο νὰ γελάσῃ. « Οἱ εὔθυμοι καὶ γελῶντες » πολιτικοί μας, ἔλεγε, πολλάκις διὰ τοῦ γέλωτός των ἐπρο- » ξένησαν δάκρυα εἰς τὴν πατρίδα· ἀλλ' ἡ σοβαρά μου ὀφρὺς » οὐδέποτε ἐλύπησε τὰς Ἀθήνας. »

Τόσον δὲ ἐσέβοντο πάντες οἱ σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων τὴν ἀφιλοχρηματίαν καὶ ἀρετὴν τοῦ Φωκίωνος, ὥστε ὁσάκις οἱ νησιῶται ἐμάνθανον ὅτι αὐτὸς ἤρχετο στρατηγός, ἐστεφανωμένοι καὶ χαίροντες ἐξήρχοντο μὲ τὰ πλοῖά των εἰς προϋπάντησίν του. Ὁσάκις δὲ ἄλλος στρατηγὸς ἀντ' αὐτοῦ διευθύνετο εἰς τὰς νήσους, οἱ κάτοικοι αὐτῶν φοβούμενοι τὰς καταχρήσεις καὶ τὰς διαρπαγάς, ἔφραττον τοὺς λιμένας των, καὶ εἰς τὰ τείχη των ὠχυρόνοντο, φέροντες καὶ κλείοντες ἐντὸς αὐτῶν καὶ τὰ ποίμνια καὶ τοὺς δούλους καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδάς των.

Οὐχὶ δὲ μόνον οἱ σύμμαχοι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Φίλιππος τῆς Μακεδονίας, τὸν ὁποῖον ὁ Φωκίων εἶχε νικήσει εἰς τὸ Βυζάν-

τιον, ἐσέβετο καὶ ἐθαύμαζε τὸν ἄνδρα. Καὶ ὁ μέγας Ἀλέξανδρος τόσον ἐτίμα καὶ ἠγάπα τὸν Φωκίωνα, ὥστε καὶ ἔπιστολὰς φιλικωτάτας τῷ ἔγραφε, καὶ πλουσιώτατον δῶρον ἑκατὸν ταλάντων τῷ ἔστειλεν. Ἀλλ᾽ ὁ Φωκίων ἠρώτησε τοὺς φέροντας τὸ δῶρον, διατί ὁ Ἀλέξανδρος εἰς μόνον αὐτὸν ἐκ τῶν Ἀθηναίων στέλλει τόσα τάλαντα; Ὅτε δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Ἀλεξάνδρου τῷ εἶπον, « *ὅτι μόνον αὐτὸν κρίνει ἄνδρα καλὸν καὶ ἀγαθόν,* » — *Ἂς μὲ ἀφήσῃ λοιπόν,* ἀπεκρίθη ὁ Φωκίων, *ὄχι μόνον τὰ φαίνωμαι, ἀλλὰ καὶ πραγματικῶς τὰ ἦμαι τοιοῦτος.*

Ἀλλ᾽ ὅτε οἱ ἀπεσταλμένοι ἴδον τὴν λιτότητα καὶ τὴν πτωχικὴν ἁπλότητα τῆς οἰκίας του, καὶ τὴν μὲν ἐνάρετον σύζυγόν του ζυμόνουσαν, αὐτὸν δὲ τὸν μέγαν πολίτην καὶ στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων ἀντλοῦντα ὕδωρ ἐκ τοῦ πηγαδίου του, ἔτι μᾶλλον παρεκίνουν αὐτὸν νὰ δεχθῇ τὰ δῶρα τοῦ Ἀλεξάνδρου, λέγοντες ὅτι εἶναι ἀπρεπὲς φίλος ὢν τοῦ βασιλέως νὰ ζῇ τόσον πτωχικά.

Ὁ Φωκίων δείξας τότε πρὸς αὐτοὺς γέροντά τινα πένητα, τοῖς εἶπεν· « Αὐτὸς εἶναι πολὺ πτωχότερος ἐμοῦ, καὶ ὅμως ζῇ » εὐχαριστημένος. Ἐὰν δεχθῶ τὰ ἑκατὸν τάλαντα, ἢ δὲν θέλω » τὰ μεταχειρισθῇ μὴ ἔχων ἀνάγκην αὐτῶν, καὶ τότε εἰς μά- » την θέλω λάβει τόσον χρυσίον, ἢ θέλω τὰ μεταχειρισθῇ, καὶ » τότε θέλω ἐκθέσει ἐνώπιον τῶν συμπολιτῶν μου καὶ ἐμὲ αὐ- » τὸν καὶ τὸν Ἀλέξανδρον. »

Ὁ Φωκίων ἤθελεν ὄχι μόνον νὰ ἦναι τίμιος, ἀλλ᾽ οὔτε ἀφορμήν τινα ὑποψίας νὰ δώσῃ ποτὲ κατὰ τῆς τιμιότητός του· «*Φόβου τὰς διαβολάς,* λέγει ὁ Ἰσοκράτης, *κἂν ψευδεῖς ὦσιν.*» Ὁ Φωκίων ἀποβαλὼν τὸ χρυσίον τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν του ἐνώπιον τοῦ Μακεδόνος διετήρησε, καὶ τὴν τιμήν του ἀκεραίαν καὶ ἀκηλίδωτον ἐνώπιον τῶν συμπολιτῶν του διεφύλαξεν.

Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, ἂν καὶ ἐθαύμασε τὴν ἀφιλοχρηματίαν καὶ ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός, τῷ ἔγραψεν ὅμως ὅτι « δὲν θεωρεῖ φίλους

» του ἐκείνους, πρὸς τοὺς ὁποίους δὲν δύναται νὰ κάμῃ χάριν » τινά. » Τότε δὲ ὁ Φωκίων προθύμως ἐζήτησε χάριν παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου· οὐχὶ ὅμως χάριν προσωπικήν, ἀλλὰ χάριν τιμῶσαν καὶ τὸν Φωκίωνα καὶ τὸν Ἀλέξανδρον· τῷ ἐζήτησε νὰ ἐλευθερώσῃ τέσσαρας πεπαιδευμένους Ἕλληνας, τοὺς ὁποίους ἐκράτει φυλακισμένους εἰς τὰς Σάρδεις. Καὶ οἱ φυλακισμένοι ἀμέσως ἐλευθερώθησαν.

Ἡ ἀφιλοκέρδεια καὶ ἡ ἀρετὴ τοῦ Φωκίωνος ἀνεφάνη καὶ ὅτε ὁ Ἅρπαλος, ὁ θησαυροφύλαξ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας ἀπέστειλε πρὸς τὸν Φωκίωνα ἑπτακόσια τάλαντα διὰ νὰ διαφθείρῃ καὶ αὐτόν, ὡς εἶχεν ἤδη διαφθείρει πολλοὺς τῶν Ἀθηναίων διὰ τοιούτων χρηματικῶν προσφορῶν.

Ὁ Φωκίων ὄχι μόνον ἀπέκρουσε τὴν προσφορὰν τοῦ Ἁρπάλου, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἠπείλησεν αὐτὸν ὅτι θέλει κακοπάθει, ἐὰν δὲν παύσῃ διαφθείρων τοὺς Ἀθηναίους. Ὁ Ἅρπαλος τότε φοβηθεὶς περιεστάλη, ἐθαύμασε δὲ τὸν Φωκίωνα ὡς τεῖχος ἰσχυρῶς ὠχυρωμένον ὑπὸ τῆς ἀρετῆς, πανταχόθεν δὲ ἀπόρθητον ὑπὸ τοῦ χρυσίου.

Ὅτε δὲ ὁ Μένυλλος, ὅστις ἦτο φρούραρχος τῶν Μακεδόνων εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀγαπῶν καὶ σεβόμενος τὸν πτωχὸν Φωκίωνα, τῷ ἐπρόσφερε δῶρα καὶ χρήματα, ὁ Φωκίων τῷ εἶπεν· « *Οὔτε σύ, Μένυλλε, εἶσαι καλήτερος τοῦ Ἀλεξάνδρου, οὔτε ἄλλος τις λόγος ὑπάρχει, διὰ νὰ δεχθῶ παρὰ σοῦ ὅ,τι παρ' ἐκείνου δὲν ἐδέχθην.* » Ὁ Μένυλλος τότε παρεκάλει τὸν Φωκίωνα νὰ δεχθῇ τὴν προσφορὰν διὰ τὸν υἱόν του Φῶκον· ἀλλ' ὁ Φωκίων καὶ πάλιν ἀπεποιήθη εἰπών· « *Ἂν ὁ Φῶκος γίνῃ σώ-* » *φρων, θέλει ἀρκεσθῆ εἰς τὴν μικρὰν πατρικήν του κατά-* » *στασιν, ἀλλ' ἂν γίνῃ ἄσωτος καὶ πολυτελὴς καὶ πλεονέ-* » *κτης, ὄχι μόνον τὰ ἰδικά σου δῶρα, ὦ Μένυλλε, ἀλλ'* » *οὐδεμία περιουσία θέλει ἐξαρκέσει πρὸς χορτασμὸν τῆς* » *κακοηθείας του.* »

Διὰ τῶν σοφῶν αὐτῶν λόγων του ὁ Φωκίων ἐβεβαίωσε τὴν μεγάλην ταύτην ἀλήθειαν, ὅτι ἀληθῶς πλούσιοι καὶ εὐτυχεῖς

εἶναι μόνον οἱ ἐνάρετοι καὶ αὐτάρκεις, οἱ δυνάμενοι νὰ περιορίζωσι τὰς ἀτάκτους ἐπιθυμίας των, καὶ οὐχὶ ὅσοι, πολιορκούμενοι ἀπὸ ἀτελευτήτους ἐπιθυμίας, ζῶσιν ἐντὸς διηνεκοῦς ἀγωνίας πλουτισμοῦ, ἥτις δὲν ὑποδεικνύει παρὰ διηνεκῆ σπέρησιν.

ΙΠΠΟΣ ΑΧΑΛΙΝΩΤΟΣ.

Ὁ Ἀθανάσιος μετὰ τοὺς εἰρημένους λόγους τοῦ Γεροστάθου ἠρώτησεν αὐτόν· —Πῶς εἶναι δυνατὸν περιορίζων τις τὰς ἐπιθυμίας του, καὶ μὴ εὐχαριστῶν αὐτὰς νὰ ἦναι ποτὲ εὐτυχής; Ἐγώ, εἶπεν, ἤθελα θεωρήσει τὸν τοιοῦτον σιδηροδέσμιον καὶ δυστυχῆ.

— Ἐὰν ποτέ, φίλε Ἀθανάσιε, τῷ ἀπεκρίθη ὁ γέρων, ἤθελες ἱππεύσει ἵππον ζωηρὸν καὶ ἄγριον, πότε ἤθελες εἶσθαι εὐτυχέστερος, ἀσφαλέστερος καὶ ἐπαινετώτερος, ἂν, μὴ θέλων ἢ μὴ δυνάμενος νὰ χαλιναγωγήσῃς τὸν ἄγριον ἵππον σου, ἄφινες αὐτὸν ἀχαλίνωτον καὶ ἀπεριόριστον νὰ σὲ ῥίψῃ εἰς κρημνοὺς καὶ εἰς βάραθρα, ἢ ἄν, περιορίζων καὶ χαλιναγωγῶν τὰς ἀγρίας ὀρέξεις καὶ τὰς ὁρμὰς τοῦ ἵππου σου, ἤθελες διευθύνει αὐτὸν εἰς τὴν εὐθεῖαν καὶ ὁμαλὴν ὁδόν;

— Βεβαίως, ἀπήντησεν ὁ Ἀθανάσιος, εὐτυχέστερος καὶ ἀσφαλέστερος ἤθελα εἶσθαι, ἂν ἠμπόρουν νὰ περιορίζω τὸν ἵππον μου.

— Μάθε λοιπὸν ὅτι ὁ ἵππος εἶναι τὸ σῶμά σου, ὁ δὲ ἱππεὺς εἶναι ὁ νοῦς σου. Ἂν ὁ νοῦς σου δὲν χαλινόνῃ τὰς ὁρμὰς καὶ τὰς ὀρέξεις τοῦ σώματός σου, εἰς κρημνοὺς καὶ εἰς βάραθρα βεβαίως θέλεις πέσει, καὶ εὐτυχὴς δὲν θέλεις ζήσει.

Σημείωσον δὲ ὅτι ὅσον πλουσιώτερος εἶναι τις, τόσον πλέον ἄγριος, ὁρμητικὸς καὶ ἀχαλίνωτος εἶναι ὁ ἵππος του. Καὶ ἐνθυμοῦ πάντοτε ὅτι τοιοῦτος ἀχαλίνωτος ἵππος κατέστρεψε τὸν δυστυχῆ Λάμπρον τῶν Ἰωαννίνων.

Ο ΤΥΦΛΟΣ ΠΛΟΥΤΟΣ.

— Ἐὰν ἤξευρα, εἶπεν ὁ Ἀθανάσιος, ὅτι μένων πτωχὸς ἤθελα δοξασθῆ καὶ ἐγὼ, ὡς ὁ Ἀριστείδης καὶ ὁ Φωκίων, βεβαίως δὲν

ἤθελα ἐπιθυμήσει νὰ γίνω πλούσιος· ἀλλὰ σήμερον βλέπομεν ὅτι μόνον ὅσοι ἔχουν πολλὰ χρήματα τιμῶνται καὶ εὐτυχοῦν.

Οἱ λόγοι αὐτοὶ τοῦ Ἀθανασίου ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὸν Γεροστάθην νὰ μᾶς εἴπῃ τὰ ἑξῆς·

— Ἡ ἐπιθυμία τοῦ πλούτου ὡς ὄργανον πολλῶν ἀγαθῶν, δὲν εἶναι ἀξιοκατάκριτος, φίλε Ἀθανάσιε, ἀλλ' ἀξιοκατάκριτος εἶναι ὅσις νομίζει ὅτι μόνον οἱ πλούσιοι τιμῶνται καὶ εὐτυχοῦν.

Οἱ ἀρχαῖοί μας παρίστανον τὸν θεὸν τοῦ πλούτου ποτὲ μὲν ὡς υἱὸν τῆς Τύχης, ποτὲ δὲ ὡς υἱὸν τῆς Εἰρήνης, καὶ ἄλλοτε ὡς υἱὸν τῆς Ἐργάνης Ἀθηνᾶς, ἤτοι τῆς φρονίμου ἐργασίας· ἔλεγον δὲ ὅτι εἶναι *θεὸς τυφλός*, δίδων τὰ ἀγαθά του καὶ εἰς ἀξίους καὶ εἰς ἀναξίους, καὶ εἰς φρονίμους καὶ εἰς ἄφρονας, καὶ εἰς τιμίους καὶ εἰς ἀτίμους, μὴ δυνάμενος ὡς ἐκ τῆς τυφλώσεώς του νὰ διακρίνῃ τοὺς καλοὺς ἀπὸ τοὺς κακούς.

Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀληθὲς ὅτι μόνον ὅσοι εἶναι πλούσιοι τιμῶνται καὶ εὐτυχοῦν, διότι καὶ ἀνάξιοι καὶ ἄφρονες δύνανται νὰ ἦναι πλούσιοι, καὶ ὅμως νὰ ζῶσιν ἀξιοκαταφρόνητοι καὶ δυστυχέστατοι.

Οἱ πλούσιοι Ἀργύρης, Λάμπρος καὶ οἱ ὅμοιοί των βεβαίως οὔτε ἐτιμήθησαν ποτέ, οὔτε εὐτύχησαν.

Ὁ δὲ σοφὸς Κοραῆς ζῇ πτωχικὰ καὶ λιτώτατα εἰς Παρισίους· καὶ ὅμως εἶναι εὐτυχέστατος· τιμᾶται δὲ καὶ θέλει τιμᾶσθαι αἰωνίως παρ' ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους ὡς μέγας εὐεργέτης αὐτοῦ, ὄχι βεβαίως διὰ τὰ πλούτη τὰ ὁποῖα δὲν ἔχει, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀξιεπαίνους κόπους, τοὺς ὁποίους καταβάλλει ὅπως φωτίσῃ τοὺς ὁμοεθνεῖς του, καὶ ἐξάψῃ εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν τὴν ἀρετήν, τὸν ἑλληνισμὸν καὶ τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος. Ἀλλὰ καθὼς δύνανται ἄνδρες αὐτάρκεις καὶ ἐνάρετοι, ἂν καὶ πτωχοί, νὰ ζῶσιν ὅμως εὐτυχεῖς καὶ παρὰ πάντων τιμώμενοι, τοιουτοτρόπως δύναται καὶ ὁ πλοῦτος ν' ἀναφανῇ ὄργανον μεγάλων καλῶν. Τοιοῦτος δὲ ἀνεφάνη εἰς τὰς ἐναρέτους χεῖρας τῶν μεγάλων Ζωσιμάδων.

Οἱ Ζωσιμᾶδαι ὅμως δὲν τιμῶνται, δὲν δοξάζονται, δὲν ἀγα-

πῶνται διὰ τὰ πλούτη των, ἀλλὰ διὰ τὴν φρόνησιν, τὴν φιλανθρωπίαν, καὶ τὸν πατριωτισμὸν τὸν ὁποῖον δεικνύουν, μεταχειριζόμενοι τὰ χρήματά των ἐπ' ἀγαθῷ τῶν συμπολιτῶν των καὶ τῆς μεγάλης πατρίδος των.

Βεβαίως ὁ πλοῦτος μόνος δὲν ἀποτελεῖ τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου· ἀλλ' εἶναι πλοῖον, τὸ ὁποῖον, καλῶς μὲν πλοιαρχούμενον, δύναται νὰ φέρῃ εἰς τὸν λιμένα τῆς εὐτυχίας, κακῶς δὲ πλοιαρχούμενον, καὶ αὐτὸ κατασυντρίβεται, καὶ τοὺς ἐπιβάτας του εἰς ὄλεθρον φέρει.

Πρὶν ἀποκτήσετε λοιπὸν τὸ πλοῖον, φροντίσατε, φωτίζοντες διὰ τῶν γραμμάτων τὸν νοῦν, καὶ καλλιεργοῦντες διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς τὴν καρδίαν, νὰ καταστα-θῆτε πρότερον ἄξιοι νὰ πλοιαρχήσετε πρεπόντως αὐτό, ὅπως ἀποφύγετε τοὺς κινδύνους, εἰς τοὺς ὁποίους καὶ κατὰ τὴν ἀπόκτησιν, καὶ μετὰ τὴν ἀπόκτησιν αὐτοῦ θέλετε ἐκτεθῆ.

Ἐπιθυμοῦντες δὲ ν' ἀποκτήσετε χρήματα, ἔχετε κατὰ νοῦν τὸ *μηδὲν ἄγαν*, διὰ νὰ μὴ καταντήσῃ ἡ ἐπιθυμία σας *ὑπερβολική*, καὶ οὕτω κυριευθῆτε ἀπὸ τὰ πάθη τῆς πλεονεξίας καὶ τῆς πλουτομανίας, τὰ ὁποῖα ὁδηγοῦν εἰς τὸ ψεῦδος, εἰς τὸ ἔγκλημα, καὶ εἰς τὴν καταστροφήν.

Μὴ ἐπιθυμήσετε δὲ ποτὲ *χρήματα διὰ τὰ χρήματα*, ἀλλ' ἐπιθυμήσατε αὐτὰ ὡς μέσα, δι' ὧν θέλετε κατασταθῆ ἀνεξάρτητοι, καὶ διὰ τῶν ὁποίων θέλετε δυνηθῆ ν' ἀποδείξετε τὰς καλὰς διαθέσεις τῆς ψυχῆς σας.

Ἐπιθυμοῦντες πλοῦτον, μὴ λησμονεῖτε προσέτι ὅτι μόνον ὁ πλοῦτος, ὁ ἀποκτώμενος διὰ τῆς ἐργασίας, διὰ τοῦ κόπου, διὰ τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς τιμιότητος, εἶναι πλοῦτος ἔντιμος, εὐχάριστος καὶ διαρκής.

Ἀποστραφῆτε λοιπὸν τὰ αἰσχρὰ καὶ ἄτιμα κέρδη, τὰ ὁποῖα καὶ τὴν συνείδησίν σας θέλουν κατατυραννεῖ πάντοτε, καὶ ἐνώπιον τῶν συμπολιτῶν σας αἰσχροκερδεῖς καὶ κακοήθεις θέλουν σᾶς χαρακτηρίσει· « *Ζημίαν αἰροῦ μᾶλλον*, ἔλεγεν ὁ σοφὸς

τῆς Σπάρτης Χίλων, *ἡ κέρδος αἰσχρόν· τὸ μὲν γὰρ ἅπαξ σὲ λυπήσει, τὸ δὲ ἀεί.* »

Ἅμα δὲ ἀποκτήσαντες πλοῦτον, ἔχετε κατὰ νοῦν ὅτι ἀπεκτήσατε ὑπηρέτην εὐδιάθετον νὰ ὑπηρετῇ μᾶλλον τὴν κακίαν παρὰ τὴν ἀρετήν. Μὴ λησμονεῖτε τότε ὅτι ὁμοῦ μὲ τὸν πλοῦτον ἄπειροι κίνδυνοι καὶ ἐχθροὶ σᾶς περιεκύκλωσαν, δηλαδὴ ἡ φιλαργυρία, ἡ πολυτέλεια, ἡ ἀσωτεία, ὁ ἐγωϊσμός, ἡ πρὸς τὸν πλησίον καὶ τὴν πατρίδα ἀδιαφορία, καὶ ἐπὶ τέλους τῶν νεοπλούτων τὸ γελοῖον πάθος τῆς ὑπερηφανείας καὶ τῆς οἰήσεως.

Ἀλλ' ἐὰν, προφυλαττόμενοι ἐμφρόνως ἐναντίον ὅλων αὐτῶν τῶν κινδύνων, τοὺς ὁποίους ὁ πλοῦτος μεθ' ἑαυτοῦ φέρει, ἐξοδεύετε φρονίμως τὰ χρήματά σας πρὸς βελτίωσιν τῶν ψυχικῶν καὶ ἠθικῶν δυνάμεών σας, καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῶν τέκνων σας, τῶν συγγενῶν, τῶν συμπολιτῶν καὶ τῆς πατρίδος σας, θέλετε διέλθει βεβαίως βίον εὐτυχῆ, ἀγαπώμενοι καὶ τιμώμενοι παρὰ πάντων καὶ ζῶντες καὶ μετὰ θάνατον.

Αὐτά, καθ' ὅσον ἐνθυμοῦμαι, εἶναι τὰ οὐσιωδέστερα ἐξ ὅσων περὶ πλούτου μᾶς εἶπεν ὁ ἀγαθὸς γέρων· ἀλλὰ πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐκθέσεώς μου ταύτης πρέπει νὰ προσθέσω καὶ τοὺς ἀκολούθους στίχους αὐτοῦ·

« *Ὁ πλοῦτος χωρὶς φρόνησιν καὶ εὐγενῆ καρδίαν,*
» *Οὔτε ὑπόληψιν γεννᾷ, ἀλλ' οὔτε εὐτυχίαν.*
» *Ἂν ὅμως πλοῦτος κ' ἀρετὴ εἰς σὲ συνενωθῶσι,*
» *Εὐδαίμων κ' εὐϋπόληπτος θέλεις διαβιώσει.*

Β.

ΑΣΘΕΝΕΙΑ ΤΟΥ ΕΓΚΕΦΑΛΟΥ.

« Τὸ γνῶθι σαυτὸν χρήσιμον καὶ πρὸς νουθεσίαν τῶν ἀλαζόνων. »
(Βίαντος.)

Ἡ ὡραία καὶ δροσερὰ ἄνοιξις εἶχεν ἐπανέλθει, καὶ τὰ τερπνὰ ἄνθη κατεστόλιζον ἤδη καὶ τὰς πεδιάδας καὶ τοὺς λόφους, ὅτε εἷς ἐκ τῶν προὐχόντων τῆς Ἄρτας ἦλθε μετὰ τοῦ υἱοῦ του εἰς τὴν κωμόπολίν μας.

Ὁ κὺρ Θάνος, οὕτως ὠνομάζετο ὁ προὔχων, εἶχεν υἱὸν μονογενῆ καλούμενον Θεόδωρον, ἀσθενήσαντα βαρέως εἰς Ἄρταν· ὅτε δὲ ἀνέλαβεν ὀλίγον, οἱ ἰατροὶ ἐσυμβούλευσαν τὸν πατέρα του, πρὸς ἀλλαγὴν τοῦ ἀέρος καὶ πρὸς πλήρη ἀνάῤῥωσιν τοῦ Θεοδώρου, νὰ μεταβῇ μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν ὑγιεινοτάτην κωμόπολίν μας.

Ὁ ἀγαθὸς Γεροστάθης, πρὸς τὸν ὁποῖον ἦτο συστημένος ὁ κὺρ Θάνος, ἐφρόντισεν ἀμέσως νὰ εὑρῇ δι' αὐτὸν κατάλληλον κατοικίαν εἰς τὴν ὑγιεστέραν τῆς κωμοπόλεως θέσιν· καὶ πολλὰς ἄλλας φροντίδας προθύμως κατέβαλεν ὁ γέρων, φιλοξενῶν τὸν κὺρ Θάνον μετὰ τοῦ υἱοῦ του, οὐχὶ διὰ λόγων καὶ προσποιήσεων, ἀλλὰ δι' ἔργων καὶ ἀφελεστάτου τρόπου.

ΤΟ ΑΡΧΟΝΤΟΠΟΥΛΟΝ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ.

Ἔτρεχεν ἤδη τὸ δέκατον τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας του ὁ νέος Θεόδωρος, ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ μικροῦ ἀναστήματός του πολὺ νεώτερος ἐφαίνετο. Τὸ πρόσωπόν του ἦτο μᾶλλον εὐειδές, ἀλλὰ χλωμὸν καὶ μαραμένον ὑπεδείκνυε τὴν φιλάσθενον κρᾶσιν του. Ἐνδύετο δὲ πάντοτε λαμπρὰ καὶ πολυτελῆ φορέματα, τὰ ὁποῖα συχνὰ ὑπομειδιῶν παρετήρει, ἐνασμενιζόμενος εἰς τὴν λαμπρότητά των, καὶ τεχνηέντως ἐπεδείκνυεν αὐτὰ πρὸς τοὺς διαβάτας, διὰ νὰ προκαλῇ οὕτω τὸν θαυμασμόν των.

Τὸ ὕφος του ἦτο μᾶλλον βαρὺ καὶ σοβαρόν· ἐκράτει δὲ συνήθως τοὺς μὲν ὤμους ὑψωμένους, τὸν δὲ τράχηλον καὶ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ἄνω, τὰς ὀφρῦς κυρτωμένας καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμικλείστους, προσπαθῶν οὕτω καὶ ὑψηλότερος ἀφ' ὅσον ἡ φύσις τὸν ἔπλασε νὰ φαίνεται, καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ὡς ὄντα κατώτερα δῆθεν αὐτοῦ, νὰ μὴ βλέπῃ.

Ὁ Γεροστάθης, ἐπιθυμῶν πάντοτε νὰ γίνεται ὠφέλιμος πρὸς τοὺς φίλους καὶ τοὺς γνωρίμους του, ἤρχισεν ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας νὰ δίδῃ συμβουλὰς πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Θεοδώρου περὶ τῆς ὑγείας τοῦ υἱοῦ του. Παρεκίνει λοιπὸν αὐτὸν ν' ἀντικαταστήσῃ τὰ μαλακὰ στρώματα καὶ προσκέφαλα τοῦ Θεοδώρου δι' ἄλλων σκληροτέρων καὶ ἑπομένως ὑγιεινοτέρων, νὰ ἐξυπνᾷ δὲ τὸν υἱόν του ἐνωρὶς καθ' ἑκάστην αὐγήν, νὰ γυμνάζῃ τὸ σῶμα αὐτοῦ διὰ τακτικῶν περιπάτων καὶ ἄλλων σωματικῶν, καὶ ἐπὶ τέλους νὰ τῷ δίδῃ τροφὴν λιτὴν καὶ ἁπλουστάτην.

Προθύμως ἐπροσπάθει ὁ κὺρ Θάνος νὰ πραγματοποιήσῃ τὰς συμβουλὰς τοῦ γέροντος, καθόσον μάλιστα ἐσυμφώνουν πληρέστατα μ' ὅσα οἱ ἰατροὶ τῆς Ἄρτας τὸν εἶχον παραγγείλει· ἀλλ' ὁ δυστυχὴς πολλὰς δυσκολίας ἐδοκίμαζε, διότι ὁ Θεόδωρός του καὶ μαλθακός, καὶ ὀκνηρός, καὶ δυσκίνητος ἦτο, καὶ τὸν πρωϊνὸν ὕπνον εἰς ἄκρον ἠγάπα, καὶ πρὸς τὴν λαιμαργίαν ἔῤῥεπεν.

Ὁ Γεροστάθης προσέτι ἔλεγε πρὸς τὸν κὺρ Θάνον ὅτι εἰς τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος ὠφελεῖ καὶ μικρὰ διανοητικὴ ἐνασχόλησις καὶ διασκέδασις μετ' ἄλλων συνομηλίκων· ἑπομένως τὸν ἐσυμβούλευε νὰ στέλλῃ τὸν Θεόδωρον εἰς τὸ σχολεῖον, διὰ ν' ἀκροάζεται τὰ μαθήματα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας καὶ Γεωγραφίας, νὰ γυμνάζεται δὲ μεθ' ἡμῶν εἰς τὸ μονόζυγον καὶ τὰ ἄλλα γυμνάσια, τὰ ὁποῖα εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου εἴχομεν, καὶ νὰ μᾶς συνοδεύῃ ἐνίοτε εἰς τοὺς ἐκτὸς τῆς κωμοπόλεως περιπάτους.

Μετὰ πολλὰς παρακλήσεις καὶ προτροπὰς τοῦ πατρός του κατεπείσθη ὁ Θεόδωρος νὰ ἔρχεται ἐνίοτε εἰς τὰς παραδόσεις

τοῦ σχολείου· ἀλλ' εἰς τὴν γυμναστικὴν καὶ εἰς τοὺς περιπάτους οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ μᾶς συνοδεύσῃ.

Ἐκ τοῦ τρόπου δὲ, μὲ τὸν ὁποῖον ἐφέρετο πρὸς ἡμᾶς τὸ ἀρχοντόπουλον αὐτὸ τῆς Ἄρτας, καὶ ἔκ τινων κοντοσυλλάβων ἀποκρίσεών του εἰς τὰς ἐρωτήσεις, τὰς ὁποίας τῷ ἀπευθύναμεν περὶ τοῦ σχολείου καὶ τῶν μαθημάτων τῆς Ἄρτας, εὐκόλως ἐνοήσαμεν ὅτι μεγίστην ἰδέαν εἶχε περὶ τῶν γνώσεών του, καὶ ὅτι ἐπεριφρόνει καὶ ἡμᾶς ὡς πτωχοὺς καὶ ἀμαθεῖς, καὶ τὸ σχολεῖον τῆς κωμοπόλεως ὡς κατώτερον τοῦ σχολείου τῆς μεγαλοπόλεως Ἄρτας.

Ἐν ἑνὶ λόγῳ ἐκ τοῦ ὕφους καὶ ἐκ τῶν ὁμιλιῶν τοῦ Θεοδώρου ἐπείσθημεν ὅτι ἦτον ὑπερήφανος καὶ οἰηματίας, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ πολὺ περιωρισμένου πνεύματος.

Εἶχε δίκαιον ὁ Γεροστάθης λέγων πολλάκις πρὸς ἡμᾶς, ὅτι οἱ ὑπερήφανοι εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ *κουτοί*, καὶ ὅτι *ἡ ὑπερηφάνεια εἶναι ἀδυναμία τοῦ ἐγκεφάλου.*

Ἡμέραν τινα ἐξερχόμενοι μετὰ τοῦ Γεροστάθου εἰς τὸν συνήθη περίπατον, ἀπηντήσαμεν εἰσερχόμενον εἰς τὴν κωμόπολιν τὸν Θεόδωρον εἰς γελοιωδεστάτην, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἐλεεινὴν κατάστασιν· κρατῶν τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω, καὶ τὸ ἐπανωφόριόν του σφιγκτὰ περιμαζωμένον, ἐβάδιζε δρομαίως, ὢν ὁ ἄθλιος ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν καταλασπωμένος.

Ἤρχισαν τότε τινὲς ἐξ ἡμῶν νὰ γελῶσιν· ἴσως δὲ ὁ γέλως αὐτὸς προήρχετο ἐκ τῆς εὐχαριστήσεως, τὴν ὁποίαν προξενεῖ ἡ θέα τῆς ταπεινωμένης ὑπερηφανείας. Ἀλλ' ὁ Γεροστάθης ἐπέπληξε τοὺς γελῶντας εἰπὼν ὅτι, *εἰς τὰς εὐγενεῖς καὶ καλῶς ἀνατεθραμμένας καρδίας τὰ παθήματα τῶν ἄλλων συμπάθειαν, καὶ οὐχὶ γέλωτα, πρέπει νὰ προξενῶσιν.*

Ἀμέσως δὲ ἐδιευθύνθη ὁ γέρων πρὸς τὸν κακῶς ἔχοντα Θεόδωρον, διὰ νὰ πληροφορηθῇ τὴν αἰτίαν τῆς ἐλεεινῆς καταστάσεώς του. Ἀλλ' ὁ Θεόδωρος, ἀντὶ νὰ δώσῃ ἀπάντησιν, ἔσπευσε τὰ βήματά του διευθυνόμενος πρὸς τὴν οἰκίαν του.

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΚΩΣΤΑΣ.

Ὀλίγον μακρὰν τοῦ Θεοδώρου παρετηρήσαμεν παιδίον πτωχόν, δεκαετὲς περίπου, ἐπίσης καταλασπωμένον, καὶ κλαῖον. Ἀπὸ τὸ παιδίον ἐκεῖνο θέλομεν μάθει τὰ διατρέξαντα, εἶπεν ὁ Γεροστάθης, καὶ ἐπροχωρήσαμεν μετ' αὐτοῦ πρὸς τὸ πτωχὸν παιδίον.

— Τί ἔχεις, παιδάκι μου, καὶ κλαίεις; ἠρώτησεν ὁ Γεροστάθης. — Ἐκεῖνο τὸ ἀρχοντόπουλον . . . μ' ἔδωκεν ἕνα γρόνθον . . . εἰς τὸ στῆθος, καὶ ἀπὸ τὸν πόνον . . . ἀκόμη δὲν ἠμπορῶ νὰ πάρω . . . τὴν ἀναπνοήν μου. — Καὶ τί ἔκαμες, καὶ σ' ἐκτύπησε τόσον δυνατά; ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων. — Τί ἔκαμα! ἀπήντησε τὸ παιδίον, καὶ δὲν βλέπεις πῶς ἐχώθηκα εἰς τὴν λάσπην διὰ νὰ τὸν ἐβγάλω ἀπὸ τὸ χανδάκι, ὅπου εἶχε πέσει! αὐτὸ ἔκαμα! καὶ ἐκεῖνος δι' ἀνταμοιβὴν μ' ἔδωκε τὸν γρόνθον! — Καὶ τὸ παιδίον, λέγον αὐτὰ, ἐκράτει τὸ στῆθος, καὶ ἐξηκολούθει κλαῖον πικρῶς.

— Ἀλλὰ δὲν μὲ λέγεις, παιδίον μου, τῷ εἶπεν ὁ Γεροστάθης, πῶς τὸ ἀρχοντόπουλον ἔπεσεν εἰς τὸ χανδάκι; — Λοιπὸν πρέπει νὰ σᾶς εἰπῶ ἀπ' ἀρχῆς ὅλην τὴν ἱστορίαν; ἀπήντησε τὸ παιδίον.

— Ναί, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, νὰ μᾶς εἰπῇς ὅλην τὴν ἀλήθειαν.

— Ἐγὼ ψεύματα ποτὲ δὲν λέγω, ἀπεκρίθη τὸ παιδίον, ἡ μάνα μου μὲ εἶπεν ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἀγαπᾷ τοὺς ψεύστας. Μάθετε λοιπὸν ὅλην τὴν ἀλήθειαν. Ἡ μάνα μου μ' ἔστειλεν εἰς τὰ χωράφια νὰ συνάξω ὀλίγα ἄγρια ραδίκια, διὰ νὰ δειπνήσωμεν τὸ βράδυ· ἐνῷ ἐγὼ ἐσύναζα τὰ ραδίκια, ἴδα τὸ ἀρχοντόπουλον εἰς ἓν ἄλλο χωράφι καὶ ἔπαιζε τὸ τόπι του, (οὕτως ὠνόμαζε τὸ παιδίον τὴν ἐλαστικὴν σφαῖραν τοῦ Θεοδώρου). Δὲν ἠξεύρω, ἐπρόσθεσε τὸ παιδίον, ἂν τὸ ἀρχοντόπουλον ἐπίτηδες διὰ νὰ μὲ κτυπήσῃ, ἢ χωρὶς νὰ θέλῃ, ἔῤῥιψε τὸ τόπι του εἰς τὸ χωράφι ὅπου ἤμουν ἐγώ. Ἓν χανδάκι γεμάτον λάσπην ἐχώριζε τὸ χω-

ράφι μου ἀπὸ τὸ χωράφι του, καὶ τὸ ἀρχοντόπουλον ἄρχισε νὰ φωνάζῃ νὰ τοῦ ῥίψω ὀπίσω τὸ τόπι του, ἐγὼ ὅμως δὲν τοῦ ἔδωκα ἀπόκρισιν.

— Πολὺ κακὰ ἔκαμες, εἶπεν ὁ Γεροστάθης διακόπτων τὴν διήγησιν τοῦ παιδίου· ὁ Θεὸς ὄχι μόνον τοὺς ψεύστας δὲν ἀγαπᾷ, ἀλλ' ἀποστρέφεται καὶ ὅσους δὲν κάμνουν καλὸν, ὁσάκις ἐμποροῦν νὰ τὸ κάμωσι.

— Καὶ αὐτὸ μὲ τὸ εἶπεν ἡ μάνα μου, ἀπεκρίθη τὸ παιδίον, ἀλλ' ἂν ἤκουες πῶς μ' ἐφώναζε τὸ ἀρχοντόπουλον; — Πῶς; ἠρώτησεν ὁ Γεροστάθης. — Βρὲ σὺ παλαιόπαιδο! ἦτον ὁ πρῶτός του λόγος. Ἐγὼ δὲν ἀπεκρίθηκα, καὶ ἐκεῖνος τότε μὲ εἶπε· — Βρὲ σὺ, κουφάλας εἶσαι; ἂν ἀρχοντόπουλον σὲ ὁμιλεῖ, ῥίψε με τὸ τόπι μου. — Τὸν ἀπεκρίθηκα τότε ὅτι δὲν εἶμαι κουφάλας, καὶ πολὺ καλὰ ἀκούω· ἀλλ' ὅτι ἀπὸ τοὺς λόγους του δὲν φαίνεται ἀρχοντόπουλον. Καὶ ἐξακολούθησα νὰ μαζεύω ῥαδίκια. — Πῶς, ἀνόητε, μὲ εἶπεν ἐκεῖνος, δὲν φαίνομαι ἀρχοντόπουλον! δὲν βλέπεις τὰ φορέματά μου; ὁ πατέρας μου εἶναι ὁ πρῶτος τῆς Ἄρτας, καὶ σὺ δὲν ἀκούεις τὴν προσταγήν μου; — Ἐγὼ τότε ἐγέλασα καὶ ἄλλην ἀπόκρισιν δὲν τοῦ ἔδωκα. — Αὐτὸς ἐθύμωσε καὶ ἄρχισε νὰ μὲ ὑβρίζῃ, καὶ νὰ μὲ φοβερίζῃ ὅτι θὰ σπάσῃ τὸ κεφάλι μου· ἠθέλησε λοιπὸν νὰ πηδήσῃ τὸ χανδάκι, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσε, καὶ ἔπεσε μέσα, καὶ ἐχώθηκεν εἰς τὴν λάσπην ἕως εἰς τὸν λαιμόν. Τότε ἄρχισε νὰ κλαίῃ καὶ νὰ φωνάζῃ, διότι ἐκόλλησε καὶ δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἐβγῇ. Ἐγὼ τὸν ἐλυπήθηκα, καὶ ἀμέσως ἔτρεξα νὰ τὸν βοηθήσω· ἀφοῦ ἐχώθηκα καὶ ἐγὼ εἰς τὸ χανδάκι, κατώρθωσα μὲ πολὺν κόπον νὰ τὸν ἐβγάλω· τοῦ ἔδωκα τότε καὶ τὸ τόπι του, καὶ τὸν εἶπα ἄλλην φορὰν νὰ μὴ ὑβρίζῃ καὶ νὰ μὴ ὑπερηφανεύεται. Ἐκεῖνος ὅμως διὰ εὐχαρίστησιν μ' ἔδωκεν ἕνα δυνατὸν γρόνθον εἰς τὸ στῆθος, καὶ ἀμέσως ἔφυγεν.

Ὁ Γεροστάθης ἠρώτησε τὸ παιδίον πῶς ὀνομάζεται καὶ ἂν ἔχῃ πατέρα. — Κώστας, ἀπεκρίθη· ὁ πατέρας μου ἀπέθανε καὶ ἄφησε τὴν πτωχὴν τὴν μάναν μου μὲ τέσσαρα ὀρφανά· ἐγὼ

εἶμαι τὸ μεγαλήτερον. — Ὁ Γεροστάθης ἠρώτησε προσέτι τὸν Κώσταν, ἂν ἔχῃ ἄλλα φορέματα διὰ νὰ ὑπάγῃ ν' ἀλλάξῃ. — Ὄχι, ἀπεκρίθη κλαῖον τὸ πτωχὸν παιδίον, ποῦ νὰ εὕρω τὰ ἄλλα;

Ὁ συμμαθητής μας Πέτρος παρεκάλεσε τότε τὸν Γεροστάθην νὰ τὸν συγχωρήσῃ νὰ συνοδεύσῃ τὸν Κώσταν εἰς τὴν οἰκίαν του, διότι ἡ μήτηρ του εἶχε φυλαγμένα ὀλίγα παλαιὰ ἐνδύματά του, καὶ θέλει τὴν παρακαλέσει νὰ τὰ δώσῃ εἰς τὸν πτωχὸν Κώσταν.

Ὁ Γεροστάθης ἐπαίνεσε τὸν Πέτρον διὰ τὴν καλήν του καρδίαν, καὶ τῷ ἔδωκε τὴν ἄδειαν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν οἰκίαν του μετὰ τοῦ Κώστα, ὅστις, συνάξας ἀμέσως τὰ ῥαδίκια του, ἠκολούθησε τὸν Πέτρον εἰς τὴν κατοικίαν του. Ἡμεῖς δὲ μετὰ τοῦ καλοῦ μας φίλου ἐξηκολουθήσαμεν τὸν περίπατόν μας.

Η ΑΣΘΕΝΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ.

Σιωπηλὸς καὶ σκεπτικὸς ἐπροχώρει ὁ Γεροστάθης· σιωπηλοὶ δὲ ἐβαδίζαμεν καὶ ἡμεῖς, καταπνίγοντες τὸν γέλωτα, τὸν ὁποῖον μᾶς ἐπροξένει ἡ ἀνάμνησις τοῦ λασπωμένου Θεοδώρου.

— Ἰδού, μᾶς εἶπε μετ' ὀλίγον ὁ Γεροστάθης, καὶ ἄλλο δυσάρεστον παρακολούθημα τοῦ πλούτου, ὁσάκις δὲν συνοδεύεται ὑπὸ καλῆς ἀνατροφῆς· *ἡ ὑπερηφάνεια, ἡ οἴησις*, ἥτις ἔῤῥιψεν εἰς τὴν λάσπην τὸν Θεόδωρον διὰ νὰ τὸν ταπεινώσῃ. Εἴθε τὸ σημερινὸν πάθημα νὰ τοῦ γίνῃ μάθημα!

Ἡ ὑπερηφάνεια, ἐξηκολούθησε λέγων, εἶναι *ἀσθένεια τοῦ ἐγκεφάλου*· οὐδείς, ἔχων δυνατὸν καὶ ὑγιᾶ νοῦν, ὑποπίπτει εἰς τὸ πάθος αὐτό.

Οἱ ἀρχαῖοί μας Ἕλληνες, θέλοντες φαίνεται νὰ ὑποδείξωσιν ὅτι ἡ ἀνόητος ὑπερηφάνεια εἶναι ἀσθένεια ἐγκεφαλικὴ καὶ ἐπικίνδυνος ὡς ἡ λοιμική, ὀρθῶς ὠνόμαζον καὶ τὴν μὲν καὶ τὴν δὲ *τύφον*.

Ἡ ἀσθένεια αὕτη δὲν εἶναι κολλητικὴ ὡς ἡ τῆς πολυτελείας, ἀλλ' εἶναι *γελοία*, ὁμοιάζουσα ἄλλην τινὰ ἀσθένειαν τοῦ ἐγκεφάλου, τὴν καλουμένην *μονομανίαν*, ἥτις κάμνει τοὺς πάσχον-

τας νὰ πιστεύωσιν ὅτι εἶναι ἢ βασιλεῖς, ἢ αὐτοκράτορες, ἢ προφῆται, ἢ ὅτι ἔχουν μύτην ὑάλινον, ἢ ὄφιν μέγαν ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῶν. Οὕτω καὶ οἱ πάσχοντες τὴν ἀσθένειαν τῆς ὑπερηφανείας φαντάζονται ὅτι ἔχουν ἀξίαν καὶ προτερήματα, τὰ ὁποῖα πραγματικῶς δὲν ἔχουν.

Εἶναι προσέτι ἀσθένεια *ἀποτρόπαιος* ἡ ὑπερηφάνεια· διότι πάντες ἀποφεύγουν καὶ ἀποστρέφονται τοὺς πάσχοντας τὸ πάθος αὐτό.

Ἐπὶ τέλους ἡ ἀσθένεια αὕτη εἶναι καὶ *ἐπικίνδυνος*, διότι οἱ ὑπερήφανοι, ἔχοντες μικρὰν ἰδέαν περὶ τῶν ἄλλων, μεγάλην δὲ περὶ ἑαυτῶν, προσπαθοῦν συνήθως νὰ πετάξωσιν ὑπὲρ τὰς δυνάμεις των, καὶ πίπτοντες ἐλεεινῶς καταστρέφονται.

Αὐτὴν τὴν ἐπικίνδυνον ἀσθένειαν πάσχει καὶ ὁ δυστυχὴς Θεόδωρος, ἐπρόσθεσεν ὁ ἀγαθὸς γέρων· ἡ φιλανθρωπία ὅμως ἀπαιτεῖ νὰ μὴ τὸν περιγελῶμεν, νὰ μὴ τὸν ἐμπαίζωμεν· *τῷ δυστυχοῦντι μὴ ἐπιγέλα*, ἔλεγεν ὁ σοφὸς Χίλων· ἀλλὰ λυπούμενοι αὐτὸν ἂς προσπαθήσωμεν νὰ τὸν σώσωμεν, εἰ δυνατόν, ἀπὸ τὴν τοιαύτην ἀσθένειάν του. Ἴσως δὲ τὸ κατορθώσωμεν, διότι ἀκόμη εἶναι νέος, καὶ ἡ ἀσθένεια δὲν ἔλαβεν ἴσως καιρὸν νὰ ῥιζωθῇ εἰς τὴν ψυχήν του.

Ἀλλ᾽ ἂς ἀφήσωμεν τώρα ἥσυχον τὸν Θεόδωρον, μᾶς εἶπεν ὁ γέρων, ὅτε ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πεδιάδα· καὶ σεῖς μὲν ἀρχίσατε τοὺς γυμναστικούς σας ἀγῶνας, ἐγὼ δὲ θέλω συνάξει ἄνθη διὰ νὰ πλέξω στεφάνους, μὲ τοὺς ὁποίους θέλω στεφανώσει ὅσους ἀναφανῶσι νικηταὶ εἰς τὸ τρέξιμον, εἰς τὸ πήδημα, καὶ εἰς τὸν δίσκον.

Οἱ στέφανοι, τοὺς ὁποίους μᾶς ὑπεσχέθη ὁ Γεροστάθης, ἠρέθισαν τὴν νεανικὴν φιλοτιμίαν μας, ὥστε κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐτρέξαμεν ταχύτερα, ἐπηδήσαμεν δὲ διαστήματα μεγαλήτερα, καὶ ἐῤῥίψαμεν τὸν δίσκον πολὺ μακρύτερα παρὰ τὸ σύνηθες. Ὁ δὲ ἀθλοθέτης γέρων ἐστεφάνωσε τοὺς νικητὰς ἐν τῷ μέσῳ ζητωκραυγιῶν. Ὕστερον δὲ ἐπανήλθομεν εἰς τὴν κωμόπολιν πολὺ πλέον εὐτυχεῖς καὶ εὐχαριστημένοι παρὰ τὸν Θεό-

δωρον, ὅστις δὲν κατεδέχετο νὰ συγγυμνασθῇ καὶ συνδιασκεδάσῃ μετὰ τῶν πτωχῶν ἡμῶν τέκνων τῆς κωμοπόλεως.

Ὅτε ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κωμόπολιν, ὁ Γεροστάθης ἐπροσκάλεσε τινὰς ἐξ ἡμῶν νὰ τὸν συνοδεύσωμεν· ἀποχαιρετήσας δὲ τοὺς ἄλλους μικροὺς φίλους του, ἐδιευθύνθη πρὸς τὴν κατοικίαν τοῦ κὺρ Θάνου, λέγων ὅτι πρέπει νὰ ὑπάγωμεν ὅπως ἴδωμεν μήπως ἔπαθέ τι κακὸν ὁ Θεόδωρος ὡς ἐκ τῆς πτώσεώς του εἰς τὸ χανδάκιον, καθ' ὅσον μάλιστα ἦτο καὶ ἀδύνατος καὶ φιλάσθενος.

Η ΕΣΠΕΡΙΝΗ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ.

Ἐμβάντες εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κὺρ Θάνου εὕρομεν αὐτὸν μὲν ἀναγινώσκοντα, τὸν δὲ υἱόν του καθήμενον πλησίον του καὶ ἀκροαζόμενον. Χαίρων ὑπεδέχθη ὁ κὺρ Θάνος καὶ τὸν Γεροστάθην καὶ ἡμᾶς· ἀλλ' ὁ Θεόδωρος ἐφάνη μᾶλλον δυσαρεστημένος, ὅτε μᾶς ἴδεν εἰσερχομένους.

Ὁ Γεροστάθης πλησιάσας ἀμέσως τὸν Θεόδωρον ἤρχισε μὲ γλυκεῖς λόγους νὰ τὸν προσελκύῃ, διασκεδάζων οὕτω καὶ τὴν δυσαρέσκειαν καὶ τὴν ἐντροπήν, τὴν ὁποίαν ἡ ἐπίσκεψίς μας ἐπροξένει εἰς αὐτόν.

— Εὖγε, φίλε Θεόδωρε, τῷ εἶπεν, ἀξιόλογα διασκεδάζεις τὰς ἑσπερινάς σου ὥρας, ἀκροαζόμενος τὸν καλόν σου πατέρα ἀναγινώσκοντα. Τί καλὸν βιβλίον ἀνεγίνωσκεν ὁ πατήρ σου;

— Τὴν Ἱστορίαν τοῦ Σουλίου, ἀπεκρίθη σοβαρῶς ὁ Θεόδωρος.

— Ἴδες, φίλε, πόσον ἀνδρεῖοι, πόσον γενναῖοι εἶναι οἱ ἔνδοξοι Σουλιῶται! ἐπανέλαβεν ὁ Γεροστάθης· καὶ σύ, τέκνον μου, ἐπίσης ἀνδρεῖος, γενναῖος καὶ ἔνδοξος θέλεις γίνη, ἂν ἀσπασθῇς τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὴν σωμασκίαν.

Ὁ Θεόδωρος, ἀκούσας ὅτι δύναται νὰ γίνῃ ἔνδοξος, ἐφάνη εὐχαριστημένος, καθ' ὅσον μάλιστα ὁ Γεροστάθης ἀπέφυγε ν' ἀναφέρῃ περὶ τῆς πρό τινων ὡρῶν συναντήσεώς μας· ἀλλ' ἡ εὐχαρίστησίς του διεκόπη, ὅτε ὁ πατήρ του λαβὼν τὸν λόγον εἶπε· — Ναὶ, πολὺ καλὴ εἶναι ἡ σωμασκία, καὶ πολὺ ὠφελεῖ

τὸν Θεόδωρόν μου, ἀλλ' ἐξ αἰτίας αὐτῆς θέλων νὰ πηδήσῃ σήμερον ἐν χανδάκιον ἔπεσεν εἰς αὐτό, καὶ εἰς κακὴν κατάστασιν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν.

— Μήπως ἐκτύπησες, φίλε Θεόδωρε; ἠρώτησεν ὁ Γεροστάθης. Ἀλλ' ὁ Θεόδωρος ἐσιώπα· ὁ δὲ πατήρ του ἀπήντησεν· — Ὄχι, δόξα τῷ Θεῷ, αὐτὸς δὲν ἔπαθε τίποτε, ἀλλ' ἠφανίσθησαν τὰ ἐνδύματά του, καὶ κατεπικράνθη ὁ Θεόδωρός μου· τὸν εἶπα ὅμως ὅτι θέλω παραγγείλει ἄλλα λαμπρότερα.

Ὁ Γεροστάθης τότε παρετήρησεν ὅτι πολὺ περιττὰ θεωρεῖ τὰ πολυτελῆ καὶ λαμπρὰ φορέματα, διότι ὄχι μόνον δὲν αὐξάνουν τὴν ἀξίαν τοῦ φοροῦντος αὐτά, ἀλλὰ μάλιστα διότι ὅσον λαμπρότερα εἶναι, τόσον αὐξάνουν τὴν ματαιότητα καὶ τὴν οἴησιν, καὶ τόσον περισσότερον μᾶς λυποῦν ὅταν λασπωθῶσιν.

Εἷς ἐκ τῶν νεωτέρων σοφῶν, ἐξηκολούθησε λέγων, ἐρωτηθεὶς πῶς πρέπει νὰ ἐνδυώμεθα, ἀπεκρίθη ὅτι « καὶ ἄνδρες καὶ » γυναῖκες δὲν πρέπει νὰ ζητῶμεν εἰς τὰ ἐνδύματα παρὰ τὴν » ἁπλότητα, τὴν κοσμιότητα καὶ τὴν καθαριότητα· *τὰ προς-* » *παθῶμεν δὲ τὰ ἐνδυώμεθα τοιουτοτρόπως, ὥστε οὐδεὶς* » *τὰ ἐνθυμῆται ὁποῖα ἦσαν τὰ ἐνδύματά μας.* » Ἑπομένως ὁ σοφὸς αὐτὸς κατέκρινε πᾶσαν παράδοξον, ἢ ἐπιτετηδευμένην, ἢ πολυτελῆ, ἢ ζωηρὰν καὶ ποικιλόχροον ἐνδυμασίαν, δυναμένην νὰ προσηλώσῃ τὴν προσοχὴν τῶν περιεστώτων.

Ὑπάρχουν τινὲς νέαι καὶ νέοι οἵτινες, κατὰ μίμησιν τοῦ παγωνίου, κομπάζουν εἰς τὴν ὡραιότητά των, καὶ ἀφοσιόνονται εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς στολισμούς των, γινόμενοι οὕτω γελοιωδέστατοι διὰ τὴν κουφόνοιάν των· δὲν γνωρίζουν ὅτι οἱ ἐξωτερικοὶ στολισμοὶ δὲν προσθέτουν οὔτε ἀξίαν οὔτε ὑπόληψιν, καὶ ὅτι τὸ μὲν φυσικὸν κάλλος εὐκόλως μαραίνεται ἢ ὑπὸ τῆς ἀσθενείας ἢ ὑπὸ τῆς ἡλικίας, τὰ δὲ λαμπρὰ φορέματα εὐκόλως φθείρονται ἢ ὑπὸ τῆς λάσπης ἢ ὑπὸ τῆς πολυκαιρίας, καὶ ὅτι μόνον *τὸ ψυχικὸν κάλλος εἶναι ἀμάραντον*· ἀλλὰ ψυχικὸν κάλλος καὶ ὑπερηφάνεια δὲν δύνανται νὰ συνυπάρξωσιν.

Ὁ Γεροστάθης μετὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς στραφεὶς πρὸς τὸν

Θεόδωρον εἶπε·—Τὰ λαμπρά σου ἐνδύματα βεβαίως δὲν σὲ ὠφέλησαν σήμερον εἰς τὸ πήδημα τοῦ χανδακίου, ἀλλ᾽ ἀπ᾽ ἐναντίας ἴσως σὲ ἔβλαψαν· ἂν ἀντὶ λαμπρῶν ἐνδυμάτων εἶχες γυμνασμένον τὸ σῶμά σου, ἤθελες πηδήσει τὸ χανδάκιον χωρὶς νὰ πέσῃς εἰς αὐτό, κινδυνεύων οὕτω νὰ συντρίψῃς ἢ τὴν χεῖρα ἢ τὸν πόδα σου. Εἶσαι σύμφωνος, φίλε Θεόδωρε;

— Ὄχι, δὲν εἶμαι διόλου σύμφωνος, ἀπήντησεν ὁ Θεόδωρος· ἂν ἔπεσα εἰς τὸ χανδάκιον δὲν πταίουν τὰ λαμπρά μου φορέματα, ἀλλὰ πταίει ἓν πτωχὸν βρωμόπαιδον, τὸ ὁποῖον ἐπρόσταξα νὰ μὲ ῥίψῃ τὴν σφαῖράν μου καὶ δὲν ὑπήκουσεν, ὥστε ἠναγκάσθην νὰ πηδήσω καὶ νὰ πέσω.

— Ὢ! τί κακὸν παιδίον· ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, καὶ πῶς τοῦ ἔδωκες τὴν προσταγήν σου, φίλε Θεόδωρε;—Βρὲ σύ! τὸν εἶπα, ῥίψε με τὴν σφαῖράν μου. Ἐκεῖνος δὲν ἀπειρίθη, ἀλλ᾽ ἐγέλασεν, ἐγὼ δὲ ἐθύμωσα, καὶ θελήσας νὰ πηδήσω τὸ χανδάκιον ἔπεσα μέσα.

— Καὶ διατί, εἶπεν ὁ Γεροστάθης, ἀντὶ νὰ τὸ παρακαλέσῃς εὐγενικῶς νὰ σοὶ ῥίψῃ τὴν σφαῖράν σου, ἐπροτίμησας νὰ τὸ προστάξῃς μὲ τὸ *βρὲ σύ*;

— Νὰ τὸ παρακαλέσω εὐγενικά! εἶπε μετὰ θαυμασμοῦ ὁ Θεόδωρος· ἓν παλαιόπαιδον μὲ ξεσχισμένα φορέματα δὲν ἔπρεπεν ἀμέσως νὰ μὲ ὑπακούσῃ, ἐνῷ πολὺ καλὰ ἔβλεπεν ἀπὸ τὰ ἐνδύματά μου ὅτι δὲν ἤμουν ὅμοιός του;

— Βλέπεις λοιπόν, Θεόδωρε, ὅτι τὰ ἐνδύματα πταίουν; Τὸ πτωχὸν παιδίον ἐφόρει πτωχικά. Σὺ δὲ, ὢν υἱὸς πλουσίου, ἐνδυμένος λαμπρά, ἐνόμισας ὅτι διὰ τοῦτο ἦσο καὶ ἀνώτερος ἐκείνου· διὰ τοῦτο ἀντὶ νὰ τὸ παρακαλέσῃς, τὸ ἐπρόσταξες μὲ τὸ βαρβαρικὸν *βρὲ σύ*, δι᾽ αὐτὸ καὶ ἐκεῖνο, ἀντὶ νὰ ὑπακούσῃ ἐγέλασε· καὶ δι᾽ αὐτὸ καὶ σὺ ἔπεσες εἰς τὸ χανδάκιον.

Μόνον οἱ βάρβαροι, φίλε Θεόδωρε, καὶ οἱ τύραννοι ὑβρίζουν, καὶ περιφρονητικῶς προστάζουν τοὺς σκλάβους των· ἀλλ᾽ οὔτε τὸ πτωχὸν παιδίον ἦτο σκλάβος σου, οὔτε σὺ ἔπρεπε ποτὲ νὰ

καταδεχθῇς νὰ λάβῃς τὸ ὕφος βαρβάρου καὶ κακοαναθραμμένου τυράννου.

Καὶ σὺ καὶ τὸ πτωχὸν παιδίον εἶσθε *ὅμοια* καὶ *ἰσότιμα* πλάσματα τοῦ Θεοῦ· κἀνὲν δικαίωμα δὲν ἔχει ὁ εἷς νὰ περιφρονῇ τὸν ἄλλον· ὅλοι ὡς ἀδελφοὶ ἰσότιμοι πρέπει ν' ἀγαπώμεθα, διότι ὅλοι εἴμεθα τέκνα τοῦ αὐτοῦ Ὑψίστου πατρός, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ἦναι τὰ ἐνδύματά μας καὶ ἡ κατάστασίς μας.

Εἰπέ μοι, φίλε Θεόδωρε, ἂν υἱός τις πατρὸς πλουσιωτέρου τοῦ ἰδικοῦ σου, καὶ πολὺ πλέον λαμπροστολισμένος ἀπὸ σέ, ἤθελε σὲ προστάξει μὲ τὸ ὑβριστικὸν *βρὲ σύ*, ἤθελε σὲ ἀρέσει; ἤθελες λάβει συμπάθειαν πρὸς αὐτόν; ἤθελες τὸν ὑπακούσει; ἤθελες προθύμως τὸν βοηθήσει;

— Ὄχι βέβαια, ἀπεκρίθη ὁ Θεόδωρος· ἀλλ' ἐγὼ δὲν εἶμαι πτωχὸς καὶ ξεσχισμένος, ὡς ἦτο τὸ παιδίον ἐκεῖνο.

— Ἐὰν λοιπόν, ὃ μὴ γένοιτο, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, ἠθέλετε ποτὲ δυστυχήσει καὶ χάσει ὁλόκληρον τὴν περιουσίαν σας, καὶ ἤθελες καταντήσει εἰς τόσην ἔνδειαν, ὥστε ἡμίγυμνος καὶ ἀνυπόδητος νὰ ζητῇς εἰς τοὺς δρόμους ἐλεημοσύνην, ποῖον ἀρχοντόπουλον ἤθελες προτιμήσει, ἤθελες ἀγαπήσει, ἤθελες σεβασθῇ καὶ συντρέξει, τὸ φουσκωμένον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἤθελε σὲ ὑβρίσει καὶ σὲ περιφρονήσει μὲ τὸ *βρὲ σύ*, ἢ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον, αἰσθανόμενον συμπάθειαν, ἤθελε σὲ ὁμιλήσει γλυκὰ καὶ εὐγενικά, καὶ ἤθελε σὲ παρηγορήσει μὲ μικράν τινα βοήθειαν.

Ὁ Θεόδωρος ἐσιώπησεν ἐπί τινας στιγμάς, καὶ ἐσυλλογίζετο· ὁ δὲ γέρων τὸν ἠρώτησε διατί δὲν ἀποκρίνεται.

Μετὰ συστολῆς δὲ εἶπε τότε ὁ Θεόδωρος· — Ἔχετε δίκαιον, βλέπω ὅτι δὲν ἐφέρθην καλὰ πρὸς τὸ πτωχὸν παιδίον· ἀλλὰ δὲν καταλαμβάνω πῶς εἶναι δυνατὸν ποτὲ νὰ χάσωμεν τὴν κατάστασίν μας, καὶ νὰ καταντήσω ψωμοζήτης εἰς τοὺς δρόμους!

— Ὅσον δύσκολος καὶ κοπιαστικὴ εἶναι, φίλε μου, ἡ τιμία ἀπόκτησις τῶν χρημάτων, τόσον εὔκολος εἶναι ἡ ἀπώλειά των. Ἀπαιτεῖται φρόνησις, ἀπαιτεῖται πολυκαιρία, φιλοπονία, τιμιότης, οἰκονομία, λιτότης καὶ ὀλιγάρκεια πρὸς ἀπόκτησιν καὶ

διατήρησιν τοῦ πλούτου· ἀλλὰ πολλάκις εἰς τὰ κιβώτια τῶν πλουσίων ὁ πλοῦτος ἀνοίγει τρεῖς ὀλεθρίας τρύπας, καὶ δι' αὐτῶν ὁ μὲν πλοῦτος εὐκόλως ἐξέρχεται, ἀντ' αὐτοῦ δὲ εἰσέρχεται ἡ ἔνδεια καὶ ἡ δυστυχία. Αἱ δὲ τρύπαι αὗται εἶναι ἡ πολυτέλεια, ἡ ἀσωτεία καὶ ἡ ὑπερηφάνεια. Ὁ Γεροστάθης ἠρώτησε τότε τὸν Θεόδωρον ἂν ἀνέγνωσε ποτὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ Κροίσου καὶ τοῦ Σόλωνος. Ὁ Θεόδωρος ἀπεκρίθη ὅτι τὴν ἀνέγνωσεν, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐνθυμεῖται. Ὁ δὲ κὺρ Θάνος, ὅστις μετὰ προσοχῆς καὶ εὐχαριστήσεως ἤκουε τοὺς λόγους τοῦ Γεροστάθου, τὸν παρεκάλεσε νὰ μᾶς εἴπῃ τὴν ἱστορίαν αὐτήν· καὶ ὁ γέρων προθύμως ἐδιηγήθη τὰ ἑξῆς.

Ο ΚΡΟΙΣΟΣ ΚΑΙ Ο ΣΟΛΩΝ.

Ὁ Κροῖσος, βασιλεὺς τῆς Λυδίας εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τόσον πλούσιος ἦτον, ὥστε τὰ πλούτη του κατήντησαν παροιμιώδη· κομπάζων δὲ εἰς τοὺς ἀπείρους θησαυρούς του ἐνόμιζεν ὅτι ἦτον ὁ εὐτυχέστερος τῶν ἀνθρώπων.

Λέγεται ὅτι ὁ Σόλων, ὁ νομοθέτης τῶν Ἀθηνῶν, εἷς τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Κροίσου, ὑπῆγεν εἰς τὰς Σάρδεις πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ βαθυπλούτου τούτου βασιλέως.

Ὁ Κροῖσος ἐνόμιζεν ὅτι τὰ πλούτη του ἤθελον θαμβώσει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸν νοῦν τοῦ πτωχοῦ αὐτοῦ Ἕλληνος. Ἀφοῦ λοιπὸν κατὰ διαταγήν του ἐδείχθησαν εἰς τὸν Σόλωνα ὅλοι οἱ μεγάλοι θησαυροί, καὶ οἱ πολύτιμοι λίθοι, καὶ τὰ λαμπρὰ ἐνδύματα, καὶ τὰ πολυτελέστατα κειμήλια, καὶ ὁ ἄφθονος χρυσός, ὅστις τὰ πάντα κατεχρύσονεν, ἠρώτησε τὸν Σόλωνα, ἂν ἐγνώρισε ποτὲ ἄλλον τινὰ εὐτυχέστερον αὐτοῦ.

Ὁ δὲ Σόλων ἀπεκρίθη ὅτι ἐγνώρισε τὸν Ἀθηναῖον Τέλλον, ὅστις, ζήσας ἐντίμως καὶ ἐν ἀνέσει, καὶ ἀναθρέψας καλῶς τὰ τέκνα του, ἀπέθανεν ἐνδόξως μαχόμενος ὑπὲρ τῆς πατρίδος του.

Ὁ Κροῖσος δυσαρεστηθεὶς ἀπὸ τὴν ἀπάντησιν ταύτην, ἐκ τῆς ὁποίας ἐφαίνετο ὅτι ὁ Σόλων δὲν ἐμέτρα τὴν εὐτυχίαν μὲ

τὸν πλοῦτον, ἠρώτησε καὶ ἐκ δευτέρου τὸν σοφὸν τῆς Ἑλλάδος, ἐὰν μετὰ τὸν Τέλλον ἐγνώρισεν ἄλλον εὐδαιμονέστερον.

— Ναί, ἀπήντησε καὶ τότε ὁ Σόλων, ἐγνώρισα τοὺς Ἀργείους ἀδελφοὺς Κλεόβιν καὶ Βίτωνα, τιμωμένους καὶ θαυμαζομένους παρὰ πάντων διὰ τὴν ἀδελφικήν των ἀγάπην, καὶ διὰ τὴν πρὸς τὴν γραῖαν μητέρα των ἀξιέπαινον ἀφοσίωσίν των, ἀποθανόντας δὲ θάνατον γλυκύτατον καὶ ἄλυπον ἐν τῷ μέσῳ τῆς γενικῆς ἀγάπης τῶν συμπολιτῶν των.

Ὁ ὑπερήφανος καὶ διὰ τὰ πλούτη του καὶ διὰ τὴν βασιλικήν του δύναμιν Κροῖσος, ὀργισθεὶς τότε κατὰ τοῦ Σόλωνος, εἶπε πρὸς αὐτόν· — Καὶ πῶς, ὦ Σόλων, δὲν κατατάττεις καὶ ἐμὲ μεταξὺ τῶν εὐδαιμόνων ἀνθρώπων τῆς γῆς;

Ὁ Σόλων, ὅστις ἀπεστρέφετο τὴν κολακείαν, καὶ ὅστις ἐφρόνει *ὅτι εἰς τοὺς βασιλεῖς δὲν πρέπει νὰ λέγωμεν τὰ εὐχάριστα, ἀλλὰ τὰ ἄριστα ἐπ' ἀγαθῷ καὶ αὐτῶν τῶν ἰδίων καὶ τῶν ἐπικρατειῶν των*, ἀπήντησεν εἰς τὸν Κροῖσον· « ὅτι τὸ » μέλλον τοῦ βίου εἶναι ἄδηλον καὶ ἀβέβαιον, καὶ δι' αὐτὸ » οὐδεὶς πρέπει νὰ μεγαλαυχῇ καὶ ὑπερηφανεύεται διὰ τὴν παρο» ροῦσαν εὐτυχίαν του· εὐδαίμων δὲ ἀληθῶς εἶναι ὁ τελειόνων » εὐδαιμόνως τὸν βίον του· διότι ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου ὁμοιάζει τοὺς ἀγῶνας· καθὼς δὲ πρὶν τελειώσῃ ὁ ἀγὼν οὐδένα » στεφανοῦμεν, οὐδὲ νικητὴν ἀνακηρύττομεν, οὕτω *μηδένα* » *πρέπει νὰ μακαρίζωμεν πρὸ τοῦ τέλους τοῦ βίου του.* »

Οἱ σοφοὶ αὐτοὶ λόγοι τοῦ Σόλωνος, ἀντὶ νὰ σωφρονίσωσι τὸν ὑπερήφανον βασιλέα, παρώργισαν ἔτι μᾶλλον αὐτόν, ὥστε δυσαρεστημένος ἀπέπεμψε τῆς αὐλῆς του τὸν σοφὸν τῆς Ἑλλάδος.

Ἐν τούτοις ὁ ὑπερηφανευόμενος διὰ τὰ πλούτη καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν εὐτυχίαν του Κροῖσος ἀπέκτησε δύο υἱούς, ἐξ ὧν ὁ μὲν ἦτο βωβός, ὁ δέ, νέος ὢν ἔτι, ἐφονεύθη. Ἀκολούθως δὲ ἡ ὑπερηφάνεια καὶ τὰ πλούτη του ἔσπρωξαν αὐτὸν εἰς πόλεμον κατὰ τοῦ Κύρου, βασιλέως τῶν Περσῶν. Κατὰ τὸν πόλεμον δὲ αὐτὸν νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κύρου ἔχασε τὸ πλουσιώτατον βασίλειόν του, τὴν πρωτεύουσάν του τὰς Σάρδεις, καὶ ὅλους τοὺς θησαυ-

ρούς καὶ τὰ πλούτη του· συλληφθεὶς δὲ αἰχμάλωτος ἐκινδύνευσε νὰ χάσῃ καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν του ὀδυνηρότατα· διότι ὁ Κῦρος διέταξε νὰ τὸν καύσωσι ζῶντα ἐνώπιόν του.

Ἡ πυρὰ ἡτοιμάσθη, καὶ ὁ Κροῖσος ἐτέθη ἐπ' αὐτῆς· ἀλλ' ἐνῷ ἐπρόκειτο ν' ἀνάψωσι τὸ πῦρ, ἐνθυμηθεὶς τοὺς σοφοὺς λόγους τοῦ Σόλωνος, ἐφώναξεν ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του τρίς· *Σόλων, Σόλων, Σόλων!*

Ὁ Κῦρος ἠρώτησε τότε ποῖος ἦτον αὐτὸς ὁ θεὸς ἢ ὁ ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖον ὁ Κροῖσος ἐπὶ τῆς πυρᾶς ἐπεκαλεῖτο;

Ὅτε δὲ ὁ Κροῖσος ἐδιηγήθη τὴν μετὰ τοῦ Σόλωνος συνέντευξίν του, καὶ τοὺς σοφοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους παρὰ τοῦ Ἕλληνος ἐκείνου ἤκουσεν, ὁ Κῦρος, πολὺ φρονιμώτερος τοῦ Κροίσου, συνησθάνθη ὅλην τὴν ὀρθότητα τῶν λόγων τοῦ Σόλωνος, καθ' ὅσον μάλιστα ἡ ὀδυνηρὰ θέσις τοῦ Κροίσου ἐπεβεβαίονε τὴν ἀλήθειαν αὐτῶν· φοβηθεὶς δὲ μήπως ποτὲ καὶ αὐτὸς δυστυχήσῃ καὶ καταστραφῇ, συνῆλθεν εἰς ἑαυτόν, καὶ ἀμέσως διέταξε νὰ καταβιβάσωσιν ἐκ τῆς πυρᾶς τὸν Κροῖσον, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐχάρισε τὴν ζωήν, τὴν ὁποίαν εἰς τὴν παραφορὰν τῆς νίκης καὶ τῆς ὑπερηφανείας του ἐπρόκειτο τόσον ἀπανθρώπως νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ.

Τοιουτοτρόπως ὁ σοφὸς Σόλων καὶ τὸν Κροῖσον ἔσωσεν ἀπὸ τὴν πυράν, καὶ τὸν Κῦρον ἐσωφρόνισε.

— Βλέπεις, φίλε Θεόδωρε, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, πόσον εὐκόλως χάνονται ὡς ἐκ τῆς ὑπερηφανείας καὶ πλούτη καὶ θησαυροὶ καὶ ὁλόκληρα βασίλεια; Ἂν ὁ Κροῖσος δὲν ἐμεγαλαύχει διὰ τὰ πλούτη του, ἂν ἡ ὑπερηφάνεια δὲν τὸν ἐτύφλονεν, ὥστε καὶ τοῦ ἐχθροῦ του τὰς δυνάμεις νὰ περιφρονήσῃ, καὶ τὰς ἰδικάς του νὰ θεωρήσῃ πολὺ ἀνωτέρας ἐκείνων, βεβαίως δὲν ἤθελεν ἐπιχειρισθῇ τὸν πόλεμον, δὲν ἤθελεν ἑπομένως ταπεινωθῇ, δὲν ἤθελε στερηθῇ τὸ πᾶν, κινδυνεύσας καὶ αὐτὴν τὴν ὕπαρξίν του.

Καὶ δὲν εἶναι μόνον ὁ Κροῖσος, ὅστις ἐκ τῆς ὑπερηφανείας του ἐδυστύχησε· πολλοὶ ἄλλοι ἄνδρες καὶ πόλεις καὶ ἔθνη, ἅμα

ὑποκύψαντες εἰς τῆς ὑπερηφανείας τὸν τυφώδη πυρετόν, ἔπεσαν καὶ διὰ παντὸς ἐδυστύχησαν.

Ο ΜΕΓΑΣ ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ Η ΑΓΙΑ ΕΛΕΝΗ.

Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν, εἶπεν ὁ Γεροστάθης, τοὺς ἀρχαίους, διότι ἔχομεν σύγχρονον καταπληκτικὸν παράδειγμα τὸν μέγαν Ναπολέοντα.

Αὐτὸς πρὸ ὀλίγων χρόνων δὲν ἦτο παρὰ ἁπλοῦς ἀξιωματικὸς τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ· κατώρθωσε δὲ διὰ τῶν μεγάλων στρατιωτικῶν προτερημάτων του ν' ἀναγορευθῇ Αὐτοκράτωρ τῆς Γαλλίας καὶ Βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας, νὰ ὑποτάξῃ εἰς τὰς θελήσεις του ὅλην τὴν κεντρικὴν καὶ μεσημβρινὴν Εὐρώπην, καὶ ν' ἀνυψώσῃ ἐπὶ τῶν θρόνων τῆς Ὁλλάνδας, τῆς Ἱσπανίας, τῆς Βεσφαλίας, τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς Σβεκίας ὡς βασιλεῖς τοὺς ἀδελφούς του, τοὺς γαμβρούς του καὶ τοὺς στρατηγούς του.

Ἀλλ' ἐπὶ τέλους νικηθεὶς εἰς τὸ Βατερλὼ τοῦ Βελγίου ἐστερήθη καὶ θρόνους καὶ πλούτη καὶ δόξαν καὶ σύζυγον καὶ μονογενῆ υἱὸν καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους, καὶ ἠναγκάσθη νὰ προσφύγῃ εἰς τὸ ἔλεος τῶν ἀσπόνδων ἐχθρῶν του, τῶν Ἄγγλων.

Ἀλλ' ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις, ἀντὶ νὰ δώσῃ ἄσυλον εἰς τὸν πρόσφυγα Ναπολέοντα, τὸν συνέλαβε καὶ εἰς τὴν ἐρημόνησον τοῦ Ὠκεανοῦ, τὴν καλουμένην ἁγίαν Ἑλένην, ἐξώρισε καὶ ἐφυλάκισεν αὐτόν, ὅστις καὶ βασιλεῖς εἶχεν ἐκθρονίσει, καὶ λαοὺς καὶ ἔθνη ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν του εἶχε καθυποτάξει.

Ἐν τούτοις ἂν ἡ φιλοδοξία, ἡ δίψα τῶν κατακτήσεων καὶ ἡ ὑπερηφάνεια δὲν ἤθελον παρασύρει τὸν μέγαν Ναπολέοντα, ἴσως δὲν ἤθελε πέσει, . . . καὶ τότε . . . ἴσως ὁ μεγαλοφυὴς ἐκεῖνος ἀνὴρ ἤθελε συντελέσει δραστηρίως εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ γένους μας.

ΑΙ ΑΡΧΑΙΑΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΣ.

Αἱ πλουσιώταται καὶ λαμπραὶ μητροπόλεις τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Γεροστάθης, ἡ Σιδών, ἡ Τύρος, ἡ

Καρχηδών, ὡς ἐκ τοῦ πλούτου καὶ τῆς ὑπερηφανείας των κατεστράφησαν.

Ἡ κοσμοκράτωρ καὶ ὑπερήφανος Ῥώμη ἔγινεν ἐπὶ τέλους παρανάλωμα τῶν Βανδάλων. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, μετὰ τὰς ἐνδόξους νίκας των κατὰ τῶν Περσῶν, καὶ μετὰ τὰ Περσικά των λάφυρα, ὑπερηφανευθέντες καὶ θελήσαντες νὰ κατασταθῶσι πρῶτοι τῶν Ἑλλήνων, ὑπεδουλώθησαν ὑπὸ τῆς Σπάρτης· τὴν δὲ ὑπερήφανον Σπάρτην ἐταπείνωσεν ἔπειτα ὁ Ἐπαμεινώνδας, μέχρις οὗ ἅπασα ἡ ὑπερήφανος Ἑλλὰς ταπεινωθεῖσα κατέστη Μακεδονική, ἀκολούθως Ῥωμαϊκὴ, καὶ ἐπὶ τέλους Τουρκικὴ ἐπαρχία.

Ὁ κὺρ Θάνος, ὅστις σιωπηλὸς καὶ μετὰ προσοχῆς ἠκροάζετο τὸν Γεροστάθην, τῷ ἀπεύθυνε τότε τὴν ἀκόλουθον παρατήρησιν·—Συμφωνῶ ὅτι κακὸν καὶ ψυχρὸν πρᾶγμα εἶναι ἡ ὑπερηφάνεια, καὶ βλέπω ὅτι ὅλοι αὐτοὶ ὡς ἐκ τῆς ὑπερηφανείας των παρεσύρθησαν εἰς ἀνοήτους πολέμους, καὶ δι' αὐτὸ κατεστράφησαν· ἀλλ' ἐλπίζω εἰς τὸν Θεὸν ὅτι οὔτ' ἐγὼ, οὔτε ὁ Θεόδωρός μου θέλομεν ποτὲ ἐπιχειρισθῆ πολέμους, καὶ ὅτι ἑπομένως θέλομεν δυνηθῆ νὰ διατηρήσωμεν τὴν μικρὰν κατάστασιν, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς μᾶς ἐχάρισεν.

Ἡ παρατήρησις αὕτη ἤρεσεν ὑπερβολικὰ εἰς τὸν Θεόδωρον, ὅστις εἰρωνικῶς ἐπρόσθεσεν·—Ὦ βέβαια, βέβαια, κὺρ Γεροστάθη, ἡμεῖς οὔτε πολέμους, οὔτε ἐχθροὺς θέλομεν ποτὲ κάμει διὰ νὰ δυστυχήσωμεν.

Ὁ δὲ ἀγαθὸς γέρων χαμογελῶν ἀπήντησε·—Τοῦτο ἐπιθυμῶ καὶ εὔχομαι καὶ ἐγὼ ἐκ ψυχῆς· πάντοτε εὐτυχεῖς καὶ εὐχαριστημένοι νὰ ἦσθε, καὶ ποτὲ νὰ μὴ ἐπιχειρισθῆτε πολέμους ὀλεθρίους. Ἀλλὰ λυποῦμαι, φίλε Θεόδωρε, διότι παρατηρῶ ὅτι ἔχεις ἤδη μεγίστην πολεμικὴν διάθεσιν.

— Πῶς; ἠρώτησεν ὁ Θεόδωρος. — Ὁ δὲ Γεροστάθης ἀπήντησεν·—Ἰδοὺ πῶς· νομίζων ὅτι, ἐπειδὴ εἶσαι υἱὸς πλουσίου εἶσαι καὶ ἀνώτερος τοῦ πτωχοῦ παιδίου, τὸ ὁποῖον ἴδες σήμερον, ἐπεριφρόνησας καὶ ὕβρισας αὐτό. Ἀλλ' ἡ ὕβρις, φίλε, εἶ-

ναι πόλεμος κατὰ τῶν καλῶν ἠθῶν· ἐπομένως καὶ πόλεμον ἔκαμες σήμερον, καὶ ἐχθρὸν ἀπέκτησας τὸ πτωχὸν ἐκεῖνο παιδίον· ὡς ἐκ τοῦ πολέμου δὲ τούτου καὶ ἐταπεινώθης πεσὼν εἰς τὸ χανδάκιον, καὶ ἐζημιώθης καταλασπώσας τὰ λαμπρά σου φορέματα.

Καὶ ὁ μὲν Θεόδωρος ἔμεινε συλλογιζόμενος, ὁ δὲ γέρων ἐξηκολούθησε λέγων·

— Ἡ ὑπερηφάνεια δὲν γεννᾷ μόνον πολέμους ἐνόπλους· κατὰ δυστυχίαν γεννᾷ καὶ ἄλλου εἴδους πολέμους, πολὺ πλέον ἐπικινδύνους καὶ ὀλεθρίους.

Ὁ ὑπερήφανος, περιφρονῶν καὶ αὐθαδιάζων, κηρύττει πόλεμον κατὰ τῆς χρηστοηθείας καὶ τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς· μὴ καταδεχόμενος νὰ ἐργάζεται, κηρύττει πόλεμον κατὰ τῆς φιλεργίας καὶ τῆς φιλοπονίας· θέλων πρὸς ἐπίδειξιν νὰ ἐξοδεύῃ πολλά, κηρύττει πόλεμον κατὰ τῆς ὀλιγαρκείας καὶ τῆς οἰκονομίας· μὴ ἀναγνωρίζων ἄλλους φρονιμωτέρους αὐτοῦ, κηρύττει πόλεμον κατὰ τῶν καλῶν συμβουλῶν· καὶ ἐπὶ τέλους νομίζων ὅτι γνωρίζει ὅσα δὲν γνωρίζει, κηρύττει πόλεμον κατὰ τῆς φρονήσεως, τῆς φιλομαθείας καὶ τῆς προόδου.

Τοιουτοτρόπως ἐπισύρων ὁ ὑπερήφανος καθ' ἑαυτοῦ τόσους ἐχθρούς, ἐξ ἀνάγκης καταστρέφεται καὶ ἐπὶ τέλους δυστυχεῖ.

Ἂν μὲ ἐγγυηθῇς, φίλε Θεόδωρε, ὄχι μόνον ὅτι θέλεις ἀποφύγει τοὺς τοιούτους πολέμους, ἀλλ' ὅτι μάλιστα θέλεις προσπαθήσει νὰ ζήσῃς πάντοτε φίλος καὶ σύμμαχος ὅλων αὐτῶν τῶν μεγάλων δυνάμεων, τὰς ὁποίας σοὶ ἀνέφερα, τότε καὶ ἐγὼ σὲ ἐγγυῶμαι ὅτι ποτὲ δὲν θέλεις δυστυχήσει, ποτὲ δὲν θέλεις περιφρονηθῇ, ἀλλ' εὐτυχῶν καὶ παρὰ πάντων ἀγαπώμενος καὶ τιμώμενος θέλεις διέλθει τὸν βίον μακάριον.

Ἂν ἤμεθα ἀληθεῖς χριστιανοί, εἰς πᾶν βῆμα τῆς ζωῆς μας, εἰς πᾶν κίνημα, εἰς πάντα λογισμόν μας, ἂς ἐνθυμώμεθα καὶ ἂς πιστεύωμεν τὴν μεγάλην ἐκείνην καὶ θείαν ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν μεταξὺ πολλῶν ἄλλων μᾶς ἐδίδαξεν ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς, εἰπὼν εἰς τὸ ἱερὸν αὐτοῦ Εὐαγγέλιον· *ὅστις ὑψώσει ἑαυ-*

τὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. »

Οἱ θεῖοι αὐτοὶ λόγοι ἐπεβεβαίωσαν τὸ « *Κύριος τοῖς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται,* » ἐπεσφραγίσθησαν δὲ διὰ τοῦ μεγάλου καὶ θείου παραδείγματος, τὸ ὁποῖον ἔδωκε πρὸς ἡμᾶς ὁ Ἰησοῦς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐπὶ τῆς γῆς παρουσίας του· διότι καὶ ἐγεννήθη, καὶ ἔζησε, καὶ ἀπέθανε ταπεινῶς, καὶ τοὺς πόδας δὲ τῶν πτωχῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἔνιψεν ἐπὶ τέλους, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ ἐμπράκτως τὸ σωτήριον μάθημα τῆς μετριοφροσύνης, καὶ τὸ ἱερὸν χρέος τοῦ ν' ἀγαπῶμεν καὶ περιποιώμεθα ὄχι μόνον τοὺς ὁμοίους, ἀλλὰ καὶ τοὺς κατωτέρους ἡμῶν. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ αὐτὸς κατὰ τῆς ὑπερηφανείας νόμος διέπει καὶ τὴν ἔμψυχον καὶ τὴν ἄψυχον φύσιν· διότι καὶ ὁ ἄνεμος τὰ *ὑψηλότερα* δένδρα ἐκριζόνει καὶ ῥίπτει κατὰ γῆς, καὶ ὁ κεραυνὸς τὰς *ὑψηλοτέρας* πάντοτε κορυφὰς κτυπᾷ καὶ κατακαίει, καὶ αὐτὸς ὁ σεισμὸς τὰ *ὑψηλότερα* κτίρια κλονίζει καὶ καταστρέφει.

Τόσον δὲ μεγάλη καὶ φανερὰ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὁ Θεὸς ἀποστρέφεται καὶ τιμωρεῖ τοὺς ὑπερηφάνους, ὥστε καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς χρόνους τῆς πολυθεΐας καὶ εἰδωλολατρείας, πρὶν ἢ διδαχθῶσιν οἱ ἄνθρωποι τὴν ἀληθῆ λατρείαν τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ καὶ τὰ θεῖα τοῦ χριστιανισμοῦ παραγγέλματα, ὁ Εὐριπίδης, ὁ τραγικὸς ποιητής, ἐδίδασκε τοὺς Ἕλληνας τὴν ἀλήθειαν ταύτην λέγων·

« *Ὁ Ζεὺς κολαστὴς τῶν ἄγαν ὑπερφρόνων.* »

Παράδειγμα δὲ τῆς μετριοφροσύνης τῶν ἀρχαίων σοφῶν μας ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος τὸ ἑξῆς.

Ο ΧΡΥΣΟΥΣ ΤΡΙΠΟΥΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΤΑ ΣΟΦΟΙ.

Ἐνῷ τινες Κῶοι ἔσυρον ἐκ τῆς θαλάσσης τὸ δίκτυόν των,
Μιλήσιοί τινες ἠγόρασαν ὅσα δι' αὐτοῦ ἤθελον σύρει.

Ἀλλὰ τὸ δίκτυον μεταξὺ τῶν ὀψαρίων ἀνέσυρε καὶ χρυσοῦν Τρίποδα, τὸν ὁποῖον ἔλεγον ὅτι ἡ Ἑλένη τοῦ Μενελάου εἶχε

ρίψει ἐντὸς τῆς Θαλάσσης, ὅτε ἐκ τῆς Τρῳάδος ἐπανήρχετο εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἐγεννήθη τότε φιλονεικία μεταξὺ τῶν πωλητῶν καὶ ἀγοραστῶν περὶ τοῦ χρυσοῦ αὐτοῦ Τρίποδος· διότι οἱ μὲν διετείνοντο ὅτι μόνον ὀψάρια ἐπώλησαν, οἱ δὲ ὅτι ἠγόρασαν πᾶν τὸ περιεχόμενον ἐντὸς τοῦ δικτύου. Τὴν φιλονεικίαν δὲ ταύτην οἰκειοποιήθησαν ἑπομένως ἡ Μίλητος ἀφ' ἑνὸς, καὶ ἡ Κὼς ἀφ' ἑτέρου. Ἀλλὰ τὸ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος διέλυσε τὴν διαφοράν, διότι ἐρωτηθεῖσα ἡ Πυθία ἀπήντησεν ὅτι ὁ Τρίπους ἔπρεπε νὰ δοθῇ εἰς τὸν *σοφώτατον πάντων*.

Ὅθεν οἱ Κῶοι προθύμως ἐπρόσφεραν τὸν χρυσοῦν Τρίποδα εἰς τὸν Θαλῆν, ἂν καὶ Μιλήσιον, διότι αὐτὸν ἐσέβοντο περισσότερον μεταξὺ τῶν τότε ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Θαλῆς ὅμως δὲν ἐδέχθη τὴν προσφοράν, εἰπὼν ὅτι σοφώτερον αὐτοῦ θεωρεῖ τὸν Βίαντα· ἀλλὰ καὶ ὁ Βίας ἀπέστειλε τὸν Τρίποδα εἰς ἄλλον ἐκ τῶν ἑπτὰ σοφῶν. Τοιουτοτρόπως ὁ Τρίπους περιῆλθε καὶ τοὺς ἑπτὰ σοφοὺς, ἀλλ' οὐδεὶς ἐδέχθη αὐτόν, διότι ἡ μετριοφροσύνη, θυγάτηρ τῆς ἀληθοῦς σοφίας, δὲν ἐσυγχώρει εἰς οὐδένα ἐξ αὐτῶν νὰ νομισθῇ σοφώτερος τῶν ἄλλων. Ὅθεν ὁ χρυσοῦς Τρίπους ἀφιερώθη ὑπὸ τῶν Κώων εἰς τὸν θεὸν Ἀπόλλωνα, ὡς τὸν σοφώτατον πάντων.

Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ Η ΠΥΘΙΑ.

Τὴν αὐτὴν μετριοφροσύνην τῶν ἑπτὰ ἀρχαίων σοφῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, ἀπέδειξε καὶ ὁ σοφὸς Σωκράτης. Ἐρωτηθὲν τὸ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος ποῖος εἶναι ὁ σοφώτερος τῶν Ἑλλήνων, ἀπήντησε διὰ τῆς Πυθίας, ἥτις ἦτον ἡ ἱέρισσά του, ὅτι « *Σοφὸς μὲν Σοφοκλῆς, σοφώτερος δ' Εὐριπίδης, ἀλλὰ σοφώτερος πάντων Σωκράτης ἐστί.* »

Δὲν ὑπερηφανεύθη ὁ ἀληθῶς σοφὸς Σωκράτης ἐκ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης· ἀλλ' ἔλεγεν ὅτι ὠνομάσθη σοφώτερος τῶν ἄλλων, διότι αὐτὸς ἐγνώριζεν ὅτι δὲν γνωρίζει τίποτε, λέγων· « *ἓν οἶδα ὅτι οὐδὲν οἶδα* », ἐνῷ οἱ ἄλλοι, νομίζοντες ὅτι γνω-

ρίζουν ὅσα πραγματικῶς ἠγνόουν, δὲν ἐγνώριζον τὴν ἀμάθειάν των.

Αὐτὴν τὴν ἀξιέπαινον μετριοφροσύνην του ἐπροσπάθει ὁ ἐνάρετος ἐκεῖνος ἀνὴρ νὰ ἐμπνέῃ καὶ εἰς ὅσους ἐκ τῶν φίλων του ἔβλεπεν ἐπιῤῥεπεῖς εἰς τὸ ὀλέθριον ἐλάττωμα τῆς οἰήσεως καὶ ὑπερηφανείας. Πολλάκις δὲ ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς ὅτι καθὼς ὁ ἀὴρ φουσκόνει τοὺς ἀσκούς, παρομοίως καὶ ἡ ὑπερηφάνεια φουσκόνει τοὺς ἀνοήτους· « *τοὺς κενοὺς ἀσκοὺς τὸ πνεῦμα διΐστησι, τοὺς δὲ ἀνοήτους ἡ ὑπερηφάνεια.* »

Εἶχε δίκαιον ὁ σοφὸς Σωκράτης· μόνον οἱ κενοὶ νοὸς γεμίζουν ὑπερηφάνειαν, ἀλλ᾽ ὅσοι ἔχουν νοῦν ὑγιᾶ καὶ κρίσιν ὀρθὴν ποτὲ δὲν ὑπερηφανεύονται.

Ἐνθυμούμενοι λοιπὸν τὸν Κροῖσον, φίλε Θεόδωρε, ἂς μὴ ὑπερηφανευώμεθα διὰ τὰ πλούτη μας· ἐνθυμούμενοι τὸν μέγαν Ναπολέοντα, ἂς μὴ ἐπαιρώμεθα εἰς τὴν ὑψηλὴν θέσιν μας· μιμούμενοι δὲ τὸν Σωκράτην, ἂς μὴ ὑπερηφανευώμεθα, ἂς μὴ φουσκόνωμεν ὅσην παιδείαν, ὅσην σοφίαν καὶ ἂν ἀποκτήσωμεν. Οἱ ἔχοντες ἀληθῆ παιδείαν συναισθάνονται τὰς ἐλλείψεις καὶ τὰ λάθη εἰς ὅσα ὑπόκεινται, καὶ ἑπομένως οὐδέποτε ὑπερηφανεύονται· μόνον οἱ ἡμιμαθεῖς καὶ βάναυσοι καὶ κουφόνοες ἐπαίρονται καὶ προσπαθοῦν ν᾽ ἀναδείξωσι τοὺς μὲν ἄλλους ἀμαθεῖς, ἑαυτοὺς δὲ σοφωτέρους τῶν ἄλλων.

Ἀλλὰ σύ, φίλε Θεόδωρε, ὅσον πεπαιδευμένος καὶ ἂν γίνῃς, ἐνθυμοῦ τὸν χρυσοῦν Τρίποδα καὶ τοὺς ἑπτὰ σοφούς, ἐνθυμοῦ τὸ Σωκρατικὸν « *ἓν οἶδα ὅτι οὐδὲν οἶδα·* » ποτὲ δὲ μὴ συσταλῇς νὰ εἴπῃς ἐλευθέρως καὶ καθαρὰ *ὅτι δὲν γνωρίζεις* πρᾶγμά τι, τὸ ὁποῖον πραγματικῶς δὲν γνωρίζεις, ἢ νὰ ἀναγνωρίσῃς λάθος τι, εἰς τὸ ὁποῖον ὡς ἄνθρωπος ὑπέπεσας.

Μετὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ὁ Γεροστάθης παρατηρήσας τὸ ὡρολόγιόν του εἶπεν ὅτι ἦτον ἀργά, καὶ ἔπρεπε ν᾽ ἀναχωρήσωμεν εἰς τὰ ἴδια. Ἐκαλονύκτισε λοιπὸν τὸν κὺρ Θάνον καὶ τὸν μικρὸν Θεόδωρον, καὶ ἐδιευθύνθη πρὸς τὴν θύραν ἀκολουθούμενος παρ᾽ ἡμῶν. Ἀλλ᾽ ἀφοῦ ἤνοιξε καὶ ἴδεν ὅτι οὐδεὶς ἦτον ἔξω

τῆς θύρας, ἐπανῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον καὶ μὲ σιγαλὴν φωνὴν μᾶς εἶπεν·

— Ἐλησμόνησα, φίλοι μου, νὰ σᾶς εἴπω ὅτι εἶναι πολὺ ἄτοπον καὶ ἀπρεπές, ἡμεῖς, οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες, νὰ ὑπερηφανευώμεθα καὶ νὰ φουσκόνωμεν, ἀναισθητοῦντες εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν καὶ ἡμῶν αὐτῶν, καὶ τόσων ἄλλων ὁμογενῶν ἀδελφῶν μας.

Ἂν λοιπὸν ἐννοήσωμεν ποτὲ ὅτι οἱ καπνοὶ τῆς ὑπερηφανείας ἀρχίζουν νὰ μᾶς σκοτίζωσιν, ἂς ἐνθυμώμεθα ἀμέσως ὅτι εἴμεθα *δοῦλοι ἢ ὅτι ἔχομεν ἀδελφοὺς δούλους*· ἂς ἐνθυμώμεθα ὁποίαν θέσιν κατεῖχε ποτὲ εἰς τὸν κόσμον τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, καὶ ὁποίαν κατέχει σήμερον, καὶ τότε οἱ καπνοὶ τῆς ὑπερηφανείας θέλουν βεβαίως διαλύεσθαι, ἄλλαι δὲ σκέψεις, καὶ ἄλλαι φροντίδες, καὶ ἄλλοι ἀγῶνες θέλουν ἐνασχολεῖ τὸν νοῦν μας.

— Ἀλλ' ἂν ποτὲ ὁ Θεὸς μᾶς ἐλευθερώσῃ . . ἐπρόσθεσεν ὁ κὺρ Θάνος.

Ὁ δὲ Γεροστάθης, στενάξας καὶ ὑψώσας ὀφθαλμοὺς ἱκετικοὺς, εἶπεν· —Ἂν ποτὲ ὁ Θεὸς μᾶς ἐλευθερώσῃ . . . τότε, τότε μάλιστα πρέπει νὰ ὁπλισθῶμεν κατὰ τῆς ὑπερηφανείας.

Οἱ πρόγονοί μας, ἀφοῦ ἐλευθερώθησαν ἀπὸ τὴν ἐπικειμένην δουλείαν τῶν Περσῶν, ἀφοῦ κατετρόπωσαν τοὺς Ἀσιανούς, τότε κατετροπώθησαν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ὑπεροψίαν καὶ ὑπερηφάνειαν.

Ἡ ἀντιζηλία, ἡ διχόνοια, ἡ περιφρόνησις τῶν ἄλλων, ἡ ἀνόητος περὶ ἑαυτῶν πεποίθησις, ἡ αὐθάδεια, αἱ πατραγαθίαι καὶ ἡ περὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος ἀναλγησία καὶ ἀδιαφορία, ὅλαι αὐταὶ αἱ πισταὶ ἀκόλουθοι τῆς ὑπερηφανείας, κατέσκαψαν μετὰ τοὺς ἐνδόξους Περσικοὺς πολέμους τὰ θεμέλια τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, καὶ κατεκρήμνισαν τὸ δυστυχὲς ἔθνος εἰς τὰ δεινὰ τῆς δουλείας.

Τὰ παθήματα λοιπὸν τῶν προγόνων, ἂς μᾶς γίνωσι μαθήματα, καὶ ἂν ποτὲ ἐλευθερωθῶμεν, ἂς καταπνίζωμεν πάντα πειρασμὸν ὑπερηφανείας, συλλογιζόμενοι ὅτι ἡ ὑπερηφάνεια

γεννᾷ αὐθάδειαν, ἡ αὐθάδεια ἐχθρούς, καὶ οἱ ἐχθροὶ καταστροφήν.

Μετὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς τοῦ Γεροστάθου ἡ συναναστροφὴ διελύθη, καὶ ἕκαστος ἀνεχώρησεν εἰς τὰ ἴδια.

Ἔκτοτε δὲ παρετηρήσαμεν μεγίστην μεταβολὴν εἰς τὸ ἀρχοντόπουλον τῆς Ἄρτας. Ἡ κεφαλή του, αἱ ὀφρῦς καὶ οἱ ὦμοί του ἔλαβον τὴν φυσικήν των θέσιν, ἡ συμπεριφορά του κατέστη εὐγενὴς καὶ εὐπροσήγορος, τὰ δὲ ἐνδύματά του σεμνὰ καὶ ἁπλούστατα. Ἐπὶ τέλους δὲ τόσον οἰκειώθημεν μετ᾽ αὐτοῦ, ὥστε ὡς καλοὶ σύντροφοι καὶ ἀδελφοὶ ἠγαπώμεθα. Ὁ Θεόδωρος ἐφαίνετο τότε πολὺ πλέον εὐχαριστημένος καὶ εὐτυχής, παρ᾽ ὅτε οἱ καπνοὶ τῆς ὑπερηφανείας ἐσκότιζον τὸν ἐγκέφαλόν του.

Πολλάκις δὲ εἰς τοὺς περιπάτους καὶ τὰς γυμναστικὰς διασκεδάσεις ἐλέγαμεν μετὰ τοῦ φίλου μας Θεοδώρου τοὺς ἀκολούθους στίχους τοῦ γέροντος·

« *Καπνοὺς ὁ ὑπερήφανος ᾽ς τὴν κεφαλήν του ἔχει·*
» *Καὶ πάσχων τὸν ἐγκέφαλον φρονεῖ ὅτι ἐξέχει.* »

Ρ.

ΤΑ ΠΡΟΤΕΡΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΒΩΒΟΥ.

« Ἡ γλῶσσά σου μὴ προτρεχέτω τοῦ νοῦ. »
(Χίλωνος.)

ΕΞΕΡΧΟΜΕΝΟΙ αὐγήν τινα εἰς πρωϊνὸν περίπατον μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ προστάτου μας Γεροστάθου, ἀπηντήσαμεν εἰσερχόμενον εἰς τὴν κωμόπολιν νέον πτωχὸν, κρατοῦντα ῥάβδον εἰς τὴν ἀριστεράν, διὰ τῆς δεξιᾶς δὲ ζητοῦντα ἐλεημοσύνην.

Ὁ Γεροστάθης, ἅμα ἰδὼν τὸν πτωχὸν νέον, ἐδιευθύνθη πρὸς αὐτόν, ἡμεῖς δὲ τὸν ἠκολουθήσαμεν.

— Πόθεν ἔρχεσαι; ἐρωτᾷ αὐτὸν ὁ Γεροστάθης. — Ἀλλ᾽ ὁ

πτωχός, ἐξακολουθῶν νὰ ἐκτείνῃ τὴν δεξιάν του πρὸς ἐλεημοσύνην, ἀνοίγει τὸ στόμα του, μᾶς δεικνύει αὐτὸ διὰ τῆς ῥάβδου του, καὶ ἀφίνει νὰ ἐξέλθωσιν ἄναρθροί τινες φωναί, ἐκ τῶν ὁποίων ἀμέσως ἐννοήσαμεν ὅτι ὁ δυστυχὴς ἦτο βωβός.

Ἠθέλησε νὰ βεβαιωθῇ τότε ὁ Γεροστάθης ἂν ἦτο μόνον βωβὸς ἢ συγχρόνως καὶ κωφός· διότι, ὡς μᾶς εἶπε, τινὲς στεροῦνται μόνον τὴν χρῆσιν τῆς γλώσσης, ἀλλ' ἄλλοι, πολὺ δυστυχέστεροι, γεννῶνται εἰς τὸν κόσμον καὶ βωβοὶ καὶ κωφοί, καὶ αὐτοὶ ὀνομάζονται *κωφάλαλοι*.

Ἠρώτησε λοιπὸν ὁ ἀγαθὸς γέρων τὸν βωβὸν ποῦ ὑπάγει; Ἀλλ' ὁ πτωχὸς οὐδὲν σημεῖον ἔκαμεν, ἐκ τοῦ ὁποίου νὰ φανῇ ὅτι ἤκουσε τὴν ἐρώτησιν τοῦ Γεροστάθου· οὗτος δὲ ἐπανέλαβεν αὐτήν, φωνάζων δυνατώτερα πλησίον εἰς τὸ αὐτίον τοῦ πτωχοῦ. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἐξακολουθῶν νὰ ζητῇ ἐλεημοσύνην καὶ νὰ ἐκφέρῃ ἤχους ἀνάρθρους, μᾶς ἔδειξε καὶ τὰ αὐτία του, ὥστε ἐβεβαιώθημεν ὅτι ὁ δυστυχὴς ἦτο κωφάλαλος.

Ὁ Γεροστάθης σκεφθεὶς ὀλίγον, ἐστράφη πρὸς τὸν συμμαθητήν μας Κωνσταντῖνον, καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ ὁδηγήσῃ τὸν κωφάλαλον εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ νὰ εἴπῃ νὰ τῷ δώσωσιν ὀλίγον φαγητόν, καὶ νὰ τὸν κρατήσωσιν ἐκεῖ μέχρις οὗ ὁ Γεροστάθης ἐπανέλθῃ.

Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος διὰ χειρονομιῶν καὶ ἄλλων κινημάτων ἔπεισε τὸν πτωχὸν νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γεροστάθου, ἐνῷ ἡμεῖς ἐπροχωρήσαμεν μετὰ τοῦ γέροντος εἰς τὸν περίπατόν μας.

Περίεργοι δὲ ἠρωτήσαμεν τὸν Γεροστάθην διατί παρήγγειλε νὰ μείνῃ ὁ κωφάλαλος εἰς τὴν οἰκίαν του μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς του.

— Ἐσκέφθην, μᾶς ἀπήντησεν ὁ γέρων, ν' ἀπαλλάξω εἰ δυνατὸν τὸν πτωχὸν ἐκεῖνον ἀπὸ τοὺς κινδύνους τῆς ἀργίας καὶ τῆς ζητείας, καὶ νὰ τὸν ἀποκαταστήσω διά τινος ἐργασίας χρήσιμον καὶ εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς ἄλλους. Ἂν παρήρχοντο ἡμέ-

ραι τινές, καὶ ὁ δυστυχὴς δὲν ἐπετύγχανεν ἐλεήμονας διαβάτας, ἴσως ἤθελε καταντήσει κλέπτης ἢ λῃστὴς ἢ φονεύς.

— Καὶ ποῖον ἄλλο ἔργον δύναται νὰ ἔχῃ ἕνας πτωχὸς κωφάλαλος παρὰ νὰ ζητῇ ἐλεημοσύνην; ἠρώτησέ τις ἐξ ἡμῶν.

— Ναί, παιδία μου, εἶπεν ὁ γέρων, εἰς τὰ βάρβαρα καὶ ἀπολίτευτα ἔθνη ἡ ζητεία δυστυχῶς εἶναι ἡ μόνη ἐνασχόλησις τῶν τυφλῶν καὶ τῶν κωφαλάλων· ἀλλ' εἰς τὰ πολιτισμένα ἔθνη ὑπάρχουν συστημένα φιλανθρωπικὰ καταστήματα πρὸς παρηγορίαν καὶ περίθαλψιν τῶν τυφλῶν καὶ κωφαλάλων· ἐντὸς δὲ τῶν καταστημάτων αὐτῶν ὄχι μόνον διάφορα ἐργόχειρα διδάσκονται, ἀλλὰ καὶ γράμματα μανθάνουν οἱ δυστυχεῖς οὗτοι.

Διὰ βιβλίων, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὰ γράμματα ἐξέχοντα ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ χαρτίου, διδάσκονται οἱ τυφλοὶ, ἐγγίζοντες αὐτὰ διὰ τῶν δακτύλων των, νὰ τὰ διακρίνωσι καὶ νὰ τὰ ἀναγινώσκωσιν.

Οἱ δὲ κωφάλαλοι διδάσκονται νὰ γράφωσι, καὶ διὰ τῆς γραφῆς ἢ καὶ διὰ σημείων συμφωνημένων, τὰ ὁποῖα μανθάνουν νὰ κάμνωσι διὰ τῶν δακτύλων, κατορθόνουν ν' ἀνταποκρίνωνται, καὶ ἐνίοτε ν' ἀποκτῶσι τὰς πλέον ἀφῃρημένας καὶ ὑψηλὰς ἰδέας.

Πρὸς βεβαίωσιν τῶν λόγων του μᾶς ἐδιηγήθη τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον.

ΠΟΙΟΝ ΤΟ ΕΥΑΡΕΣΤΟΤΕΡΟΝ ΑΙΣΘΗΜΑ.

Περιηγητὴς περίεργος καὶ φιλάνθρωπος ἐπεσκέφθη ποτὲ σχολεῖον κωφαλάλων· διὰ νὰ γνωρίσῃ δὲ τὴν διανοητικὴν αὐτῶν ἱκανότητα ἔγραψεν ἐπί τινος πίνακος τὴν ἀκόλουθον ἐρώτησιν, καὶ ἐζήτησεν ἐπ' αὐτῆς τὴν ἀπάντησιν τῶν κωφαλάλων· *ποῖον εἶναι τὸ εὐαρεστότερον αἴσθημα εἰς τὸν ἄνθρωπον;*

Οἱ κωφάλαλοι, ἀφοῦ ἀνέγνωσαν καθ' ἑαυτοὺς τὸ ζήτημα, ἔλαβον τὰς πλάκας των, καὶ σκεφθέντες ὀλίγον ἔγραψεν ἕκαστος χωριστὰ τὴν ἀπάντησίν του· καὶ ὁ μὲν ἔγραψε « *τὸ αἴσθημα τῆς χαρᾶς,* » ὁ δὲ « *τὸ αἴσθημα τῆς ἐλπίδος,* » ἄλλος δὲ « *τὸ αἴσθημα τῆς εὐγνωμοσύνης* » καὶ ἄλλος ὅτι τὸ

εὐαρεστότερον αἴσθημα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι *τὸ αἴσθημα τῆς μεταροίας ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.*

Ἐκ τῶν ὡραίων αὐτῶν καὶ εὐστόχων ἀπαντήσεων βλέπετε, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, εἰς ποῖον βαθμὸν διανοητικῆς ἀναπτύξεως καὶ παιδείας δύνανται νὰ φθάσωσιν οἱ κωφάλαλοι.

Ἀλλ' ἂν καὶ αὐτοὶ οἱ τυφλοὶ καὶ κωφάλαλοι διδάσκωνται καὶ φωτίζωνται, ὁποία ἐντροπὴ δι' ὅσους ἔχουν παρὰ Θεοῦ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς γλώσσης καὶ τῶν αὐτίων των τὴν χρῆσιν νὰ μένωσιν ἀγράμματοι καὶ ἄλαλοι, τυφλοὶ εἰς τὸ ζωογόνον φῶς τῆς παιδείας, καὶ κωφοὶ εἰς τὰς σωτηρίους συμβουλὰς τῶν καλῶν βιβλίων.

Ἀλλ' οἱ βωβοί, ἂν καὶ δυστυχεῖς διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ προφορικοῦ λόγου, εἶναι ὅμως ἐλεύθεροι ἀπὸ πολλὰς ἄλλας δυστυχίας, εἰς τὰς ὁποίας ὑπόκεινται οἱ ἔχοντες τὴν χρῆσιν τῆς γλώσσης των.

Εἶχε πολὺ δίκαιον ὅστις εἶπεν ὅτι « *οὐδὲν κακὸν ἄμικτον καλοῦ.* » Εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον αἱ δυστυχίαι εἶναι πάντοτε ἀναμεμιγμέναι μὲ εὐτυχίας. Εἰς πᾶσαν δυστυχίαν σκεφθῆτε ὀλίγον, καὶ θέλετε εὑρεῖ καλόν τι συνοδεῦον ἢ παρακολουθοῦν αὐτήν· ἀπ' ἐναντίας δὲ πᾶσαν εὐτυχίαν συνοδεύει ἢ παρακολουθεῖ καί τι κακόν. Ἑπομένως εἰς μὲν τὰς δυστυχίας ἂς παρηγορώμεθα, εἰς δὲ τὰς εὐτυχίας ἂς μὴ ἁρπαζώμεθα.

— Καὶ ποῖα εἶναι τὰ κακά, ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι ἐλεύθεροι οἱ βωβοί; ἠρωτήσαμεν τὸν Γεροστάθην.

— Πολλά, ἀπεκρίθη ὁ γέρων, εἶναι τὰ δυστυχήματα καὶ ἐλαττώματα, τῶν ὁποίων ὄργανον εἶναι ἡ γλῶσσα. Διὰ τῆς γλώσσης ψευδόμεθα, διαβάλλομεν, συκοφαντοῦμεν, ἀπατῶμεν, κολακεύομεν, φλυαροῦμεν, κακολογοῦμεν, ὑβρίζομεν, περιγελῶμεν, φιλονεικοῦμεν, περιαυτολογοῦμεν, προδίδομεν μυστικά.

Εὐτυχεῖς λοιπὸν οἱ βωβοί, ὄντες ἐλεύθεροι ὅλων αὐτῶν τῶν γλωσσικῶν κακοηθειῶν, ὅλων αὐτῶν τῶν ἐλαττωμάτων, τὰ ὁποῖα καὶ κακίστην ἀνατροφὴν ἀποδεικνύουν, καὶ εἰς μυρίους κινδύνους μᾶς ἐκθέτουν.

Βεβαίως ἤθελα προτιμήσει νὰ ἦμαι βωβός, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, παρὰ ψεύστης, ἢ κακολόγος, ἢ κόλαξ, ἢ προδότης μυστικῶν, τὰ ὁποῖα φίλοι μοὶ ἐνεπιστεύθησαν.

Ποτέ, παιδία μου, μὴ καταδεχθῆτε νὰ καταφύγετε εἰς τὸ ψεῦδος, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔγκλημα, καὶ συγχρόνως θύρα πολλῶν ἐγκλημάτων.

Ἀγαπήσατε πάντοτε τὴν ἀλήθειαν διὰ νὰ ἀγαπήσῃ καὶ ὑμᾶς ὁ Θεός. Μόνον ὅστις δὲν σέβεται ἑαυτὸν, καὶ δὲν φροντίζει περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ὑπολήψεως δύναται νὰ ψευδολογήσῃ· ἀλλ' ὁ ἀληθῶς φιλότιμος εἶναι πάντοτε καὶ φιλαλήθης. Ὅλοι τιμῶσι καὶ ἀγαπῶσι τοὺς φιλαλήθεις· ἀπ' ἐναντίας ὅλοι ἀποστρέφονται καὶ περιφρονοῦν τοὺς ψευδολόγους.

Οἱ ψεῦσται καταντῶσι νὰ μὴ πιστεύωνται καὶ ὁσάκις τυχὸν λέγωσι τὴν ἀλήθειαν· καὶ αὐτὴ εἶναι μία ἐκ τῶν μεγάλων τιμωριῶν τῶν ψευδολόγων.

Τοιουτοτρόπως ἐτιμωρήθη ὁ δυστυχὴς υἱὸς φίλου μου τινός, τοῦ ὁποίου τὴν ἱστορίαν θέλω σᾶς διηγηθῆ διὰ ν' ἀποστραφῆτε ἔτι μᾶλλον τὸ ψεῦδος.

Η ΤΙΜΩΡΙΑ ΤΟΥ ΨΕΥΔΟΛΟΓΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ.

Φίλος μου τὶς εἶχεν υἱὸν ὀνομαζόμενον Ἀντώνιον, ὅστις παιδιόθεν ἔκλινεν εἰς τὴν ψευδολογίαν. Οἱ γονεῖς του ἀπὸ ὑπερβολικὴν ἀγάπην δὲν ἐφρόντισαν νὰ τὸν συμβουλεύσωσι κατὰ τῆς πρώτης ψευδολογίας, τὴν ὁποίαν ἤκουσαν παρ' αὐτοῦ, ἀλλ' οὔτε νὰ τὸν ἐπιπλήξωσι διὰ τὴν δευτέραν, καὶ νὰ τὸν τιμωρήσωσι διὰ τὴν τρίτην. Ἐλησμόνησαν οἱ δυστυχεῖς, ὡς ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς καὶ ἐπομένως σφαλερᾶς φιλοστοργίας των, ὅτι τὸ δένδρον ὅταν μεγαλώσῃ στραβόν, δυσκόλως λυγίζει.

Ὁσάκις ὁ Ἀντώνιος, ἀπολογούμενος διά τινα ἀταξίαν του ἢ διά τινα ζημίαν τὴν ὁποίαν ἐπροξένησε, κατέφευγεν εἰς ψευδολογίας, οἱ γονεῖς του ἐνόμιζον ὅτι ὁ υἱός των ἦτο φιλότιμος, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ὡμολόγει τὰ σφάλματά του, συγχρόνως δὲ ἐθεώρουν αὐτὸν πνευματώδη καὶ εὐφυῆ, διότι εὐκόλως ἐφεύρισκε ψεύδη πρὸς ὑπεράσπισίν του.

Ὁσάκις δὲ ἔλεγε ψεύδη διὰ ν' ἀπατᾷ αὐτοὺς ἢ ἄλλους, καὶ ἔπειτα νὰ γελᾷ διὰ τὴν εὐπιστίαν των, οἱ γονεῖς του ἐνόμιζον ὅτι ὁ Ἀντώνιος ἦτο φίλος τῶν ἀθώων ἀστεϊσμῶν. Δὲν ἠγανάκτουν λοιπόν, οὐδὲ ἐλυποῦντο, οὐδὲ ἀνησύχουν, ἀλλὰ μᾶλλον εὐηρεστοῦντο, ἀκούοντες τὰς ψευδολογίας τοῦ μικροῦ Ἀντωνίου.

Τοιουτοτρόπως ὁ Ἀντώνιος, αὐξάνων κατὰ τὴν ἡλικίαν, συνηύζανε καὶ κατὰ τὴν ψευδολογίαν· ὥστε καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς οἰκογενείας του ἀπέκτησε βαθμηδὸν τὸ ἄτιμον ἐπώνυμον τοῦ *ψεύστου*.

Οἱ γονεῖς του ἤνοιξαν ἐπὶ τέλους τοὺς ὀφθαλμούς των· ἤρχισαν δὲ τότε καὶ νὰ συμβουλεύωσι, καὶ νὰ ἐπιπλήττωσιν, ἐνίοτε δὲ καὶ νὰ τιμωρῶσι τὸν Ἀντώνιον διὰ τὰς ψευδολογίας του· ἀλλὰ καθὼς ὅλα τὰ ἐλαττώματα, οὕτω καὶ τὸ ψεῦδος δυσκόλως ἐκριζόνεται, ἀφοῦ ἅπαξ διὰ τῆς συνηθείας δυναμώσῃ ἡ ῥίζα του. Ὁ Ἀντώνιος, ἂν καὶ εἶχεν ἀρχίσει νὰ συναισθάνεται ἐντροπήν, ἐπονομαζόμενος παρὰ πάντων *ψεύστης*, συνειθίσας ὅμως εἰς τὴν ψευδολογίαν, ἐδυσκολεύετο ν' ἀσπασθῇ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἐξηκολούθει ψευδόμενος.

Ἡμέραν τινὰ οἱ γονεῖς του ἔλειπον· ὁ δὲ Ἀντώνιος ἐξῆλθεν εἰς τὸν κῆπον μόνος πρὸς διασκέδασιν. Μετ' ὀλίγον οἱ ὑπηρέται ἀκούουν φωνὰς τοῦ Ἀντωνίου, κράζοντος αὐτοὺς κατ' ὄνομα· ἀλλὰ πολλάκις ἐσυνείθιζε νὰ κράζῃ αὐτοὺς ἄνευ τινὸς αἰτίας, διὰ νὰ γελᾷ καὶ ἐμπαίζῃ αὐτούς. Ὅτε λοιπὸν ἤκουσαν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὰς φωνάς του ἐκ τοῦ βάθους τοῦ κήπου, ἀντὶ νὰ τρέξωσι πρὸς αὐτόν· « Ἰδοὺ πάλιν ὁ ψεύστης μᾶς « φωνάζει, εἶπον, διὰ νὰ μᾶς γελάσῃ· ἂς φωνάζῃ ὅσον θέλει. » καὶ ἐξηκολούθησαν τὰς οἰκιακάς των ὑπηρεσίας.

Ἀλλὰ μετά τινας στιγμὰς αἱ φωναὶ τοῦ Ἀντωνίου ἔπαυσαν, αὐτὸς δὲ δὲν ἐπανήρχετο εἰς τὸν οἶκον, οὔτε ἐφαίνετο περιπατῶν ἐντὸς τοῦ κήπου. Οἱ ὑπηρέται λοιπὸν ὑποπτευθέντες ἐξῆλθον πρὸς ἀνεύρεσίν του· ἀλλ' ὁ Ἀντώνιος πούποτε δὲν ἐφαίνετο, οὐδ' ἀπεκρίνετο εἰς τὰς προσκλήσεις αὐτῶν.

Ἔντρομοι τότε οἱ ὑπηρέται ἐνθυμοῦνται τὴν μικρὰν λίμνην,

ἥτις εὑρίσκετο εἰς τὸ βάθος τοῦ κήπου· τρέχουν λοιπὸν δρομαίως πρὸς αὐτήν, καὶ μένουν οἱ δυστυχεῖς ὡς ἀπολιθωμένοι, βλέποντες ἀντὶ τοῦ Ἀντωνίου πλέοντα ἐπὶ τοῦ ὕδατος κλῶνον, ὅστις ἐφαίνετο νεωστὶ σπασμένος ἀπὸ δένδρον, τοῦ ὁποίου οἱ κλάδοι ἐκτείνοντο ἐπὶ τῆς λίμνης.

Ἐννόησαν ἀμέσως ὅτι ὁ Ἀντώνιος ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ δένδρου καὶ πίπτων ἐπρόφθασε νὰ κρεμασθῇ ἀπὸ τὸν κλῶνον ἐκεῖνον, καὶ ὅτι τότε ἐφώναζεν αὐτοὺς πρὸς βοήθειάν του, μέχρις οὗ ὁ κλῶνος ἔσπασε, καὶ ὁ Ἀντώνιος ἐβυθίσθη ἐντὸς τῆς λίμνης. Πραγματικῶς δὲ, εἰσελθόντες ἀμέσως εἰς τὴν λίμνην, ἀνεῦρον ἀναίσθητον τὸ σῶμα τοῦ Ἀντωνίου.

Κατὰ τὴν θλιβερὰν ἐκείνην στιγμὴν εἰσήρχοντο εἰς τὴν οἰκίαν των οἱ γονεῖς αὐτοῦ. Φαντασθῆτε τὴν λύπην των, τὴν ἀπελπισίαν των καὶ τὰ πικρά των δάκρυα.

Ἀλλὰ ποτὲ δὲν πρέπει νὰ συγχωρῶμεν εἰς τὸ αἴσθημα τῆς λύπης ἢ τῆς χαρᾶς νὰ μηδενίζῃ τὴν ἐνέργειαν τοῦ λογικοῦ μας.

Ὁ πατὴρ τοῦ Ἀντωνίου ἐν τῷ μέσῳ τῆς λύπης καὶ τῆς ἀπελπισίας του ἐνθυμήθη τὸν ἰατρόν· δρομαίως λοιπὸν τρέχει πρὸς αὐτόν. Ὁ ἰατρὸς φθάνει, καὶ ἀμέσως ἀρχίζει νὰ τρίβῃ δραστηρίως τὸ ἀναίσθητον σῶμα τοῦ Ἀντωνίου, μεταχειριζόμενος καὶ ἄλλα τινὰ ἰατρικὰ μέσα πρὸς ἀναζωογόνησιν τοῦ πνιγέντος· ἀλλὰ σημεῖον ζωῆς δὲν παρουσιάζεται, καὶ ὁ ἰατρὸς ὑποπτεύεται μήπως δυστυχῶς προσεκλήθη πολὺ ἀργά. Ἐξακολουθεῖ ὅμως δραστηρίως τὰς φιλανθρώπους προσπαθείας του, μέχρις οὗ αἰσθάνεται μικράν τινα ἀναπνοὴν τοῦ Ἀντωνίου, ὅστις βαθμηδὸν ἐπανέρχεται ἐπὶ τέλους εἰς τὴν ζωήν.

Ἔκτοτε ὁ δυστυχὴς Ἀντώνιος ἠσθάνθη φρίκην κατὰ τῆς ψευδολογίας· τὰ χείλη του οὐδέποτε πλέον ἐψεύσθησαν, καὶ ἐντὸς τῆς λίμνης ἀπέπλυνεν ὅλην τὴν ῥυπαρότητα, τὴν ὁποίαν τὸ ψεῦδος τῷ ἐπροξένει.

Ναί, παιδία μου, ἐξηκολούθησεν ὁ Γεροστάθης, τὸ ψεῦδος εἶναι μαῦρος ἄνθραξ, ἀμαυρόνων τὴν ὑπόληψιν τῶν ψευδομένων.

Ἂς ἀγαπήσωμεν λοιπὸν τὴν ἀλήθειαν, αὐτὸν τὸν καθαρὸν

καὶ λαμπρὸν ἀδάμαντα, ὅστις καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων μᾶς καθιστᾷ ἀγαπητούς. Τότε δὲ μᾶς ἐδιηγήθη τὰ ἀκόλουθα.

Η ΦΙΛΑΛΗΘΕΙΑ ΑΝΤΑΜΕΙΒΟΜΕΝΗ.

Ἀγαθή τις μήτηρ, ξενητεύουσα ποτὲ τὸν υἱόν της, ἔῤῥαψεν ἐντὸς τῶν ἐνδυμάτων του, χάριν ἀσφαλείας, φλωρία τινά, διὰ νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὰ ὁ υἱός της ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης· ἀποχαιρετοῦσα δὲ αὐτὸν τῷ παρήγγειλε « ποτὲ εἰς τὴν ζωήν του νὰ μὴ » εἴπῃ ψεῦδος, διὰ νὰ τὸν προστατεύῃ καὶ ἀγαπᾷ ὁ Θεός. »

Ἡ συνοδία, μετὰ τῆς ὁποίας ἀνεχώρησεν ὁ νέος, ἔπεσε κατὰ δυστυχίαν εἰς χεῖρας λῃστῶν, οἵτινες, ἀφοῦ ἐλῄστευσαν ὅλους τοὺς ταξειδιώτας, ἔλαβον καὶ τὸ μικρὸν δισσάκκιον τοῦ νέου, τὸν ὁποῖον συγχρόνως ἠρώτησαν ἂν ἔχῃ καὶ ἐπ' αὐτοῦ χρήματα.

Ὁ εὐπειθὴς καὶ καλὸς υἱὸς ἐνθυμήθη τὴν παραγγελίαν τῆς μητρός του, καὶ ἰδίως ὅτι ὁ Θεὸς προστατεύει τοὺς φιλαλήθεις· ὅθεν ἄνευ τινὸς δισταγμοῦ λέγει πρὸς τοὺς λῃστὰς ὅτι ἔχει καὶ φλωρία τινα ῥαμμένα εἰς διάφορα μέρη τῶν ἐνδυμάτων του. Οἱ λῃσταὶ, ἂν καὶ ἐνόμισαν ὅτι ἀστειεύεται, ἀνέφεραν ὅμως τοὺς λόγους αὐτοῦ εἰς τὸν ἀρχηγόν των.

Ὁ ἀρχιλῃστὴς ἐρωτᾷ τότε τὸν νέον, ἂν ἀληθῶς ἔχῃ φλωρία ῥαμμένα ἐντὸς τῶν ἐνδυμάτων του. Ὁ δὲ φιλαλήθης νέος ἀπαντᾷ ὅτι αὐτὸς ποτὲ δὲν λέγει ψεύματα. Σχίζονται λοιπὸν τὰ ἐνδύματά του ὑπὸ τῶν λῃστῶν πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας, καὶ πραγματικῶς ἀνευρίσκονται τὰ κεκρυμμένα φλωρία τοῦ νέου.

Ἐκπεπληγμένοι δὲ οἱ λῃσταὶ ἐρωτῶσιν αὐτὸν, πῶς ἄνευ τινὸς βίας ἀπεφάσισε νὰ φανερώσῃ τὰ φλωρία του.

— Ἡ μήτηρ μου, ἀπεκρίθη ὁ νέος, μὲ παρήγγειλε ποτὲ νὰ μὴ λέγω ψεύματα, καὶ ὡς καλὸς υἱὸς χρεωστῶ ὑπακοὴν εἰς τοὺς λόγους τῆς μητρός μου. Ὁ Θεός, μὲ εἶπεν ἡ μήτηρ μου, δὲν ἀγαπᾷ τοὺς ψεύστας, καὶ ἐγὼ θέλω νὰ μὲ ἀγαπᾷ ὁ Θεός.

Οἱ λῃσταὶ ἔμειναν ἄφωνοι καὶ συλλογισμένοι· οἱ ἀφελεῖς λό-

γοι τοῦ νέου διεπέρασαν τὴν σκληρὰν ψυχήν των. Μετά τινας δὲ στιγμὰς ὁ ἀρχιληστὴς εἶπεν· — Ἂν αὐτὸς ὁ νέος ἦναι τόσον ὑπήκοος εἰς τὰς παραγγελίας τῆς μητρός του, εἶναι ἐντροπὴ ἡμεῖς νὰ μὴ ὑπακούωμεν εἰς τὰς παραγγελίας τοῦ Θεοῦ, ὅστις βέβαια οὔτε ληστείας, οὔτε κλοπάς, οὔτε ἐγκλήματα θέλει· ἂν ὁ Θεὸς ἀποστρέφεται τοὺς ψεύστας, πολὺ πλέον ἀποστρέφεται τοὺς κακούργους· ὅθεν ἀπὸ σήμερον ἀποχαιρετῶ καὶ σᾶς καὶ τὸν ληστρικὸν βίον.

Οἱ δὲ λῃσταὶ ἀμέσως ἐφώναξαν ὅτι θέλουν ἀκολουθήσει τὸ παράδειγμα τοῦ ἀρχηγοῦ των. Ὅλα λοιπὸν τὰ ληστευθέντα ἀπεδόθησαν τότε εἰς τοὺς ταξειδιώτας. Ὁ δὲ φιλαλήθης νέος διασώσας διὰ τῆς φιλαληθείας του καὶ τοὺς λῃστὰς ἀπὸ τὸν ἄτιμον βίον των, καὶ τοὺς συνοδοιπόρους του ἀπὸ τὴν ληστείαν, καὶ τὸ δισσάκκιον καὶ τὰ φλωρία του, ἐξηκολούθησε τὸ ταξειδιόν του, καὶ πιστὸς πάντοτε εἰς τὴν παραγγελίαν τῆς μητρός του ἀποκατέστη ἐπὶ τέλους εὐτυχής.

Τῆς κακοήθους ψευδολογίας, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Γεροστάθης, θυγατέρες κακοηθέστεραι εἶναι ἡ κολακεία, ἡ συκοφαντία, ἡ ἀπάτη καὶ ἡ διαβολή. Ὅλαι αὐταὶ αἱ κακίαι ἐπὶ τοῦ ψεύδους στηρίζονται.

Βεβαίως οἱ ἔπαινοι, τοὺς ὁποίους ἡ πονηρὰ καὶ κόλαξ ἀλώπηξ ἔλεγε πρὸς τὸν κόρακα περὶ τοῦ ὡραίου χρώματός του καὶ τῆς ὡραίας φωνῆς του, διὰ ν' ἀνοίξῃ τὸ στόμα του, καὶ οὕτως ἁρπάσῃ τὸ ὁποῖον ἐκράτει κρέας, δὲν ἦσαν εἰμὴ ψευδολογίαι.

Ἂς μὴ πιστεύωμεν λοιπὸν τοὺς αἰσχροὺς καὶ ἀναιδεῖς κόλακας, οἵτινες μᾶς φορτόνουν ἐπαίνους, τοὺς ὁποίους δὲν ἀξίζομεν διὰ νὰ μᾶς ἀπατῶσιν. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ πίπτωμεν εἰς τὰς παγίδας τῶν κολάκων, πρέπει νὰ γνωρίζωμεν καλὰ τὸν ἑαυτόν μας, καὶ νὰ μὴ νομίζωμεν ἀνοήτως ὅτι ἔχομεν προτερήματα καὶ ἀρετάς, τὰς ὁποίας πραγματικῶς δὲν ἔχομεν. Τὸ *γνῶθι σαυτὸν* εἶναι λοιπὸν ἀντιφάρμακον καὶ κατὰ τῆς κολακείας.

Ὁ ἀρχαῖος φιλόσοφος *Ἀντισθένης* ὀρθῶς ἔλεγεν ὅτι οἱ κόλακες εἶναι πολὺ χειρότεροι ἀπὸ τοὺς κόρακας, διότι οὗτοι μὲν

κατατρώγουν τὰ πτώματα τῶν ἀποθανόντων, ἐκεῖνοι δὲ κατατρώγουν τὰς ψυχὰς τῶν ζώντων.

Ἐὰν δὲ ἦναι μωρία τὸ νὰ πιστεύωμεν τοὺς κόλακας, βεβαίως εἶναι αἰσχρότης τὸ νὰ ἦναί τις κόλαξ ἢ ἀπατεὼν ἢ ψεύστης· καὶ ὅμως ἐσχάτως ἀνεγίνωσκα βιβλίον ξένου τινὸς περιηγητοῦ, ὅστις μᾶς στολίζει μ᾽ ὅλα αὐτὰ τὰ λαμπρὰ ἐπίθετα.

Ο ΞΕΝΟΣ ΠΕΡΙΗΓΗΤΗΣ.

— Τί λέγει ὁ περιηγητής; ἠρωτήσαμεν περίεργοι τὸν Γεροστάθην. Αὐτὸς δὲ μᾶς ἀπήντησε τὰ ἑξῆς·

— Περιηγηθεὶς τὴν Εὐρωπαϊκὴν καὶ Ἀσιατικὴν Τουρκίαν ἔγραψε περὶ αὐτῆς, περὶ τῶν Τούρκων, καὶ περὶ τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων· λέγει δὲ περὶ ἡμῶν καὶ καλὰ καὶ κακά.

Μᾶς θαυμάζει διότι ὑπὸ τοιοῦτον καταστρεπτικὸν ζυγὸν ἠμπορέσαμεν νὰ διατηρήσωμεν τὴν θρησκείαν μας, τὴν γλῶσσάν μας, καὶ τὸν ἐθνισμόν μας· μᾶς ἐπαινεῖ διὰ τὴν πρὸς τὰ γράμματα κλίσιν μας, καὶ διὰ τὴν συντήρησιν τόσων Ἑλληνικῶν σχολείων καθ᾽ ὅλην τὴν Τουρκίαν, τὰ ὁποῖα διέσωσαν καὶ διασώζουν τὸν ἑλληνισμὸν καὶ τὴν ἐθνικότητά μας.

Ἀλλὰ συγχρόνως μᾶς ὀνομάζει κόλακας χαμερπεῖς τῶν δυνατῶν τῆς ἡμέρας, ψεύστας, ἀπατεῶνας, κρυψίνους, φθονεροὺς, καὶ ἐπιρρεπεῖς εἰς τὴν διαβολὴν καὶ τὴν κακολογίαν.

— Ὦ τὸν ἀχρεῖον! ἐφώναξε τότε μετ᾽ ἀγανακτήσεως ὁ συμμαθητής μας Ἰωάννης, καὶ δὲν ἐντρέπεται νὰ μᾶς ὑβρίζῃ τόσον αἰσχρῶς! Ἂν ἔτυχε νὰ γνωρίσῃ εἰς τὰς περιηγήσεις του κόλακά τινα, ἢ ψεύστην, ἢ ἀπατεῶνα, ἦτο δίκαιον νὰ κακολογήσῃ ὁλόκληρον τὸ ἔθνος μας, καὶ νὰ λησμονήσῃ ὁποίων ἐνδόξων προγόνων ἀπόγονοι εἴμεθα;

Ὁ Γεροστάθης χαμογελῶν ἀπήντησεν·

— Ἐπαινῶ τὴν Ἑλληνικὴν φιλοτιμίαν σου, φίλτατε Ἰωάννη, ἀλλ᾽ ἀποδοκιμάζω τὴν ἀγανάκτησίν σου. Ὁσάκις μᾶς κακολογῶσι δὲν πρέπει ν᾽ ἀγανακτῶμεν, οὔτε εἰς ἀντικακολογίας νὰ καταφεύγωμεν, διότι δι᾽ αὐτῶν θέλομεν προκαλέσει νέας καὶ

ἔσως χειροτέρας καθ' ἡμῶν κακολογίας. Ἀλλὰ κακολογούμενοι πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν ἡσύχως καὶ ἀπαθῶς ἂν πραγματικῶς ἔχωμεν τὰς ἐλλείψεις καὶ τὰς κακίας, τὰς ὁποίας μᾶς προσάπτουν· καὶ ἂν εὕρωμεν ὅτι δυστυχῶς τὰς ἔχομεν, πρέπει νὰ προσπαθῶμεν ν' ἀποπλύνωμεν αὐτάς, ἀγανακτοῦντες οὐχὶ κατὰ τῶν κακολογούντων, ἀλλὰ καθ' ἡμῶν αὐτῶν. Μόνον τοιουτοτρόπως δυνάμεθα νὰ καταπαύσωμεν τὰς καθ' ἡμῶν κακολογίας, καὶ οὐχὶ ἀγανακτοῦντες καὶ ἀνθυβρίζοντες.

Ὁ μέγας ποιητὴς Ὅμηρος ὀρθότατα λέγει εἰς τὴν Ὀδύσσειάν του ὅτι· « *αἱ δουλικαὶ ἡμέραι ἀφαιροῦν ἀπὸ τὸν δοῦλον τὸ ἥμισυ τῆς ἀρετῆς του.* » « *Ἥμισυ γὰρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται . . . δούλιον ἦμαρ.* »

Δὲν εἶναι λοιπὸν παράδοξον ἂν ἡ πολυχρόνιος δουλεία, καὶ αἱ καθημεριναὶ καταπιέσεις, ἁρπαγαί, ἀτιμώσεις, φυλακίσεις, στρεβλώσεις, καὶ σφαγαὶ ἀναγκάζωσί τινας νὰ καταφεύγωσι καὶ βαθμηδὸν νὰ συνειθίζωσιν εἰς τὸ ψεῦδος, εἰς τὴν κολακείαν, εἰς τὴν κρυψίνοιαν, εἰς τὴν δολιότητα.

Ἂς προσπαθήσωμεν λοιπόν, ἀντὶ ν' ἀγανακτῶμεν κατὰ τῶν κακολογούντων ἡμᾶς, νὰ ἐκριζώσωμεν, εἰ δυνατόν, τὴν αἰτίαν αὐτῶν τῶν ἐλαττωμάτων. Αἰτία δὲ τούτων εἶναι ἡ δουλεία καὶ ἡ κακὴ ἀγωγή μας.

Ἂς μὴ μᾶς φαίνεται δὲ παράδοξον ἢ ἄδικον, φίλτατε Ἰωάννη, ἂν ἐξ αἰτίας ὀλίγων κατηγορῆται ὁλόκληρον τὸ ἔθνος.

Ὀλίγοι ἦσαν καὶ μεταξὺ τῶν προγόνων μας οἱ ἄριστοι ποιηταί, φιλόσοφοι, γλύπται καὶ ἀρχιτέκτονες· ὀλίγοι οἱ Μιλτιάδαι, οἱ Θεμιστοκλεῖς, οἱ Κίμωνες, οἱ Ἐπαμεινώνδαι καὶ οἱ μεγάλοι Ἀλέξανδροι· καὶ ὅμως ἡ δόξα αὐτῶν τῶν ὀλίγων ἐπεχύθη ἐφ' ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους· ὥστε ὁλόκληρος ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ φυλὴ ἐδοξάσθη καὶ ὁλονὲν θαυμάζεται διὰ τὴν ὡραίαν ποίησίν της, διὰ τὴν ὑψηλὴν φιλοσοφίαν της, διὰ τὴν ἀμίμητον καλλιτεχνίαν της, καὶ διὰ τὰ λαμπρὰ στρατιωτικά της ἔργα.

Ἀλλ' ἡ δόξα καὶ αἱ ἀρεταὶ τῶν προγόνων δὲν δύνανται δυς-

τυχῶς νὰ καλύψωσι τὴν ἀδοξίαν καὶ τὰς κακίας ἢ τὰ ἐλαττώματα τῶν ἀπογόνων. Ἀπ' ἐναντίας ὅσον πλέον ἐνάρετοι, σοφοί, φιλόκαλοι καὶ φιλοπάτριδες ἦσαν οἱ πρόγονοι, τόσον πλέον καταφανὴς καὶ ἀξιοκατάκριτος ἀποκαθίσταται ἡ διαφθορά, ἡ ἀπαιδευσία, ἡ ἀφιλοκαλία, καὶ ἡ πρὸς τὴν πατρίδα ἀδιαφορία τῶν ἀπογόνων.

Ὁ κακοήθης καὶ ἀμαθὴς υἱὸς πατρὸς ἐναρέτου καὶ πεπαιδευμένου εἶναι ἀσυγκρίτως πλέον ἀξιοκατάκριτος παρὰ τὸν ἀμαθῆ καὶ κακοήθη υἱὸν ἀμαθοῦς καὶ κακοήθους πατρός.

Ὁσάκις λοιπὸν ἀκούωμεν κατηγορίας, ἂς μὴ προτείνωμεν πατραγαθίας πρὸς ἀντίκρουσιν αὐτῶν, ἀλλ' ἂς προσπαθῶμεν τὴν διόρθωσιν καὶ τὴν βελτίωσίν μας, ἂν αἱ κατηγορίαι ἔχωνται ἀληθείας.

Τοῦτο μᾶς συμβουλεύουν καὶ οἱ ἔνδοξοι πρόγονοί μας. Ἂς ἐκτελῶμεν δὲ τὰς συμβουλάς των, ἂς μιμώμεθα τὰς καλὰς καὶ ἐναρέτους πράξεις των, καὶ τότε μόνον θέλομεν κατασταθῆ ἄξιοι ἀπόγονοί των, καὶ θέλομεν ἀποστομώσει τὰς καθ' ἡμῶν κακολογίας.

Ο ΕΠΙΚΤΗΤΟΣ, Ο ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΠΛΑΤΩΝ.

Ὁ Ἐπίκτητος, γεννηθεὶς εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἦτον ἐκ τῶν ἐνδοξοτέρων Στωϊκῶν φιλοσόφων τῆς Ἑλλάδος. Ὅτε δὲ ἠρωτήθη πῶς δύναταί τις νὰ προφυλαχθῇ κατὰ τῶν κακολόγων, ἀπεκρίθη· — *Ἐὰν διορθόρωμεν τὰ σφάλματα, διὰ τὰ ὁποῖα μᾶς κακολογοῦν, ἡ καθ' ἡμῶν κακολογία βεβαίως θέλει παύσει.*

Ὁ Ἀναξίμανδρος ἐκ τῆς Μιλήτου τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, εἷς τῶν ἀρχαιοτέρων φιλοσόφων τῆς Ἰωνικῆς σχολῆς, ὅτε τις εἶπε πρὸς αὐτόν, ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ παιδία γελῶσιν, ὅσάκις τὸν ἀκούωσι τραγῳδοῦντα, ἀντὶ νὰ θυμώσῃ ἀπεκρίθη· — *Λοιπὸν διὰ νὰ μὴ γίνωμαι γελοῖος, πρέπει νὰ μάθω νὰ τραγῳδῶ καλήτερα.*

Ὁ δὲ Πλάτων ὁ Ἀθηναῖος, ἀκούσας ὅτι ἔχει πολλοὺς ἐχθροὺς κακολογοῦντας αὐτόν· « *Θέλω φροντίσει*, εἶπε, *νὰ κατα-*

στήσω τὴν διαγωγήν μου τοιαύτην, ὥστε οὐδεὶς νὰ μὴ πιστεύῃ τὰς κακολογίας τῶν ἐχθρῶν μου. » Ὁσάκις δὲ παρετήρει εἰς ἄλλους ἐλάττωμά τι ἢ σφάλμα, ἀντὶ νὰ κακολογῇ αὐτούς, ἐπροτίμα νὰ ἐξετάζῃ μήπως καὶ αὐτὸς ὑπόκηται εἰς τὸ ἴδιον σφάλμα ἢ ἐλάττωμα, ὅπως διορθώσῃ αὐτό.

Ο ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΘΗΝΑΙΟΙ ΡΗΤΟΡΕΣ.

Ὁ Φίλιππος, ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, ἔλεγεν ὅτι ἦτον εὐγνώμων πρὸς τοὺς ῥήτορας τῶν Ἀθηνῶν, διότι ἕνεκα αὐτῶν *ἐπροσπάθησε νὰ βελτιώσῃ καὶ τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις του, διὰ ν' ἀποδεικνύῃ ψευδομένους, καὶ ἀναξίους πίστεως τοὺς κακολογοῦντας αὐτὸν ῥήτορας.*

Ἡ ἰσχυροτέρα ἀσπὶς κατὰ τῶν βελῶν τῆς κακολογίας, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, εἶναι, παιδία μου, *ἡ καθαρὰ συνείδησις.* Ἡ κακολογία, ἡ διαβολή, ἡ συκοφαντία κατὰ τῶν ἐχόντων τὴν συνείδησίν των καθαράν, ὁμοιάζουν καπνὸν μαῦρον ἀμαυρόνοντα πρὸς ὥραν ἀδάμαντα λαμπρόν, τοῦ ὁποίου ὅμως ἡ λαμπρότης διὰ μικρᾶς τριβῆς ἐπανέρχεται ζωηροτέρα.

Οἱ σπινθῆρες τῆς κακολογίας, τῆς διαβολῆς, τῆς συκοφαντίας εὐκόλως σβύνονται, ἂν διὰ τῆς κακῆς διαγωγῆς μας δὲν φυσῶμεν καὶ δὲν ἐξάπτωμεν αὐτοὺς εἰς πυρκαϊάν.

Ὁ συμμαθητής μας Ἀθανάσιος παρετήρησε τότε ὅτι ἐὰν ἡ κακολογία συντελῇ εἰς τὴν βελτίωσίν μας, δὲν βλάπτει, ἀλλ' ὠφελεῖ, καὶ ἐπομένως ὅτι οἱ κακολογοῦντες δὲν πρέπει νὰ ἦναι ἀξιοκατάκριτοι, ἀλλ' ἀξιέπαινοι.

— Καὶ τὰ ἰατρικά, ἀπεκρίθη ὁ γέρων, συντελοῦν εἰς τὴν ὑγείαν μας, καὶ ὅμως τὰ ἀποστρεφόμεθα, φίλε Ἀθανάσιε, ὡς πικρὰ καὶ ἀηδέστατα. Τοιουτοτρόπως ἀποστρεφόμεθα καὶ τοὺς κακολόγους, ἂν καὶ οἱ κακολογούμενοι δύνανται ἐνίοτε νὰ διορθωθῶσι καὶ ὠφεληθῶσιν ἐξ αὐτῶν.

Οἱ κακολογοῦντες ὅμως δὲν κακολογοῦν διὰ νὰ ὠφελήσωσιν, ἀλλὰ ἢ διὰ νὰ βλάψωσιν, ἢ διότι εὑρίσκουν εὐχαρίστησιν ἐν τῇ κακολογίᾳ των.

Ἐκτὸς τούτου ὁ συνειθίσας εἰς τὸ ὀλέθριον τῆς κακολογίας ἐλάττωμα δὲν περιορίζεται εἰς τὴν ἀπαθῆ κατάκρισιν τῶν ἀληθῶν σφαλμάτων, ἀλλὰ πολλάκις προσβάλλει ἀδίκως τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν ἄλλων ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῶν. Πολλοὶ δὲ δυστυχῶς πιστεύουν τὰς κακολογίας ἀνεξετάστως, καὶ ὁ κακολογούμενος οὕτω θυσιάζεται ἢ πρὶν μάθῃ ὅτι ἐκακολογήθη, ἢ πρὶν προφθάσῃ ν' ἀποδείξῃ τὸ ψεῦδος τῆς κατ' αὐτοῦ κακολογίας.

Ἀλλὰ καὶ ἑαυτοὺς πολλάκις καταστρέφουν οἱ κακολογοῦντες τοὺς ἄλλους· διότι ὅλοι κοινῶς ἀποφεύγουν καὶ ἀποστρέφονται αὐτούς. Ἐνίοτε δὲ οἱ κακολογούμενοι, ὄντες εὐερέθιστοι καὶ ἐκδικητικοί, καταφεύγουν εἰς ἀντικακολογίας, εἰς ὕβρεις, εἰς ξυλοκοπήματα, εἰς πληγώσεις, καὶ εἰς φόνους κατὰ τῶν κακολογούντων αὐτούς.

Ὅτε ὁ Γεροστάθης ἐτελείονε τοὺς ἀνωτέρω λόγους, ὁ Κωνσταντῖνος, ὅστις εἶχεν ὁδηγήσει τὸν βωβὸν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γεροστάθου, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν συνοδίαν μας. Ὁ γέρων δὲ τότε μᾶς προσεκάλεσε νὰ καθήσωμεν ὑπὸ τὴν σκιὰν μεγάλου πλατάνου, καὶ μᾶς ἐδιηγήθη τὸ ἑξῆς.

Ο ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΙ Η ΚΟΡΑΛΙΑ.

Ἔμπορός τις εὐκατάστατος συστημένος πρὸ χρόνων εἰς Τεργέστην, ὑποπέσας εἰς ἀλλεπάλληλα δυστυχήματα, ἐπὶ τέλους ἐπτώχευσε, καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν, ἀφήσας εἰς ἄκραν πενίαν χήραν φιλάσθενον, υἱὸν εἰκοσαετῆ ὀνομαζόμενον Δημήτριον, καὶ τέσσαρα ἄλλα ἀνήλικα τέκνα.

Ἀλλ' ἐὰν τὰ χρήματα χάνωνται, τὰ δὲ κτήματα καταστρέφωνται, ἡ παιδεία ὅμως καὶ ἡ καλὴ ἀνατροφὴ διασώζονται πρὸς παρηγορίαν τῶν δυστυχούντων.

Ὁ Δημήτριος, ἂν καὶ ἔμεινεν ἄνευ τινὸς πατρικῆς περιουσίας, εἶχεν ὅμως λάβει παρὰ τοῦ καλοῦ πατρός του καὶ ἀνατροφὴν καλὴν τῆς καρδίας του, καὶ παιδείαν τοῦ νοός του, ἐπιδώσας ἰδίως εἰς τὴν Μουσικὴν καὶ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν Εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν.

Ὅτε λοιπὸν ἀποθανόντος τοῦ πατρός του ἴδε τὴν ἀπελπισίαν τῆς δυστυχοῦς μητρός του, παρεκάλει αὐτὴν νὰ μὴ λυπῆται, λέγων ὅτι ἐσκόπευε νὰ μετέλθῃ τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, ἐκ τοῦ ὁποίου ἤλπιζε νὰ προσπορίζεται τὰ ἀναγκαῖα πρὸς διατήρησιν καὶ τῆς καλῆς του μητρός, καὶ τῶν φιλτάτων του ἀδελφῶν.

Ἐντὸς ὀλίγου ἐσυστήθη τῷ ὄντι εἴς τινα τῶν πρώτων οἰκογενειῶν τῆς Τεργέστης, ὅπου ἤρχισε νὰ δίδῃ μαθήματα τῆς Μουσικῆς καὶ τῆς Γαλλικῆς γλώσσης εἰς τὴν θυγατέρα των Ἀσπασίαν.

Διὰ τῆς οἰκογενείας δὲ ταύτης ἐσυστήθη καὶ εἰς ἄλλας· καὶ οὕτως ἡ εὐγενὴς ἐπιθυμία τοῦ Δημητρίου ἐξεπληρώθη, διότι κατώρθωσε διὰ τῶν μαθημάτων του νὰ διατηρῇ ἐν ἀνέσει καὶ τὴν φιλάσθενον μητέρα του καὶ τοὺς ἀνήλικας ἀδελφούς του.

Ἀλλ᾽ ἡ εὐχαριστησις αὕτη τοῦ Δημητρίου καὶ τῆς οἰκογενείας του δὲν διήρκεσε δυστυχῶς ἐπὶ πολύ, ἕνεκα τῆς κακολογίας φλυάρου τινὸς νέας, ὀνομαζομένης Κοραλίας.

Ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἐλαττωμάτων τῆς γλώσσης εἶναι καὶ ἡ φλυαρία· διότι ὁ *φλύαρος* καὶ ἀπεχθὴς ἀποκαθίσταται κατακουράζων τοὺς ἀκροατάς του, καὶ ἀνοησίας ἀναγκάζεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ λέγῃ, κεντώμενος ὑπὸ τῆς γλωσσομανίας του. Ὁ νοῦς δὲν δύναται νὰ προφθάσῃ τὴν ταχύτητα τῆς γλώσσης του. Καθὼς δὲ ὅσον ἐλαφρότερον εἶναι τὸ φορτίον, τόσον ταχύτερα τρέχει ὁ ἵππος, τοιουτοτρόπως ὅσον περισσότερον τρέχει ἡ γλῶσσα, τόσον ἐλαφρότερα καὶ ἀνοητότερα εἶναι τὰ λεγόμενα παρ᾽ αὐτῆς.

Οἱ φλύαροι διὰ νὰ δίδωσι τροφὴν εἰς τὴν γλωσσαλγίαν των καταφεύγουν προσέτι καὶ εἰς ψευδολογίας, καὶ εἰς κακολογίας, καὶ εἰς ἐμπαιγμούς.

Ἡ Κοραλία, δὲν ἐγνώριζεν ὅτι ὁ ὡραιότερος στολισμὸς τῶν νεανίδων εἶναι ἡ σεμνὴ σιωπή, ὅθεν καὶ φλύαρος καὶ κακολόγος ἦτον. Ἡ δὲ γλῶσσά της ἔχαιρε χαρὰν μεγάλην μόνον ὁσά-

κις ἡ Κοραλία ἐκοιμᾶτο, διότι τότε μόνον ἄφινε τὴν γλῶσσάν της ἥσυχον καὶ ἀτάραχον.

Πολλὰ ὀλίγαι κυρίαι τῆς Τεργέστης, καὶ αὐταὶ πολλὰ σπανίως, ἐπεσκέπτοντο τὴν Κοραλίαν, διότι καὶ τὴν φλυαρίαν της ἐφοβοῦντο καὶ τὴν κακολογίαν της ἀπεστρέφοντο. Ἀλλ' ἡ Κοραλία, μὴ ὑποφέρουσα νὰ μένῃ μόνη καὶ σιωπηλή, καθ' ἡμέραν ἐξήρχετο εἰς ἐπισκέψεις, διὰ νὰ εὑρίσκῃ καὶ ἀφορμὰς καὶ ἀκροατὰς τῆς πολυλογίας καὶ τῆς κακολογίας της.

Ὅτε ὁ Δημήτριος ἀνέλαβε τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, ἡ Κοραλία ἐχάρη, διότι τὸ περιστατικὸν τοῦτο ἐπρόσφερε νέαν ὕλην εἰς τὴν ἀκούραστον γλῶσσάν της. Ἔκτοτε περιφερομένη κατὰ τὸ σύνηθες ἀπὸ οἰκίαν εἰς οἰκίαν, περὶ τοῦ Δημητρίου καὶ περὶ τῶν μαθητριῶν αὐτοῦ ἐξηκολούθει πολυλογοῦσα.

— Πῶς ἀποφασίζετε νὰ δέχεσθε τὸν Δημήτριον εἰς τὰς οἰκίας σας; ἔλεγε μεταξὺ τῶν ἄλλων ἡ Κοραλία· γνωρίζω πολὺ καλὰ ὅτι εἶναι μέθυσος· τὸν ἴδα νὰ ῥοφᾷ τὸ ῥακίον μὲ πολλὴν ὄρεξιν· ἀντὶ δὲ νὰ ἐξοδεύῃ τὰ μηνιαῖα, τὰ ὁποῖα τῷ δίδετε, πρὸς περίθαλψιν τῆς οἰκογενείας του, αὐτὸς βεβαίως τὰ ἐξοδεύει εἰς τὰ καπηλεῖα. Πρέπει δὲ νὰ ἦναι καὶ πολὺ ἀσυνείδητος, διότι διδάσκει Μουσικὴν καὶ Γαλλικά, ἐνῷ οὔτε Μουσικὴν οὔτε Γαλλικὰ γνωρίζει. Ἐξεύρω ὅτι ἔχει φίλους ἕνα Μουσικὸν καὶ ἕνα Γάλλον, οἱ ὁποῖοι φαίνεται τὸν προετοιμάζουν εἰς τὰ ἄθλια μαθήματα, τὰ ὁποῖα παραδίδει. Τὸν ἤκουσα ἡμέραν τινα νὰ ὁμιλῇ Γαλλικά· ὁ Θεὸς νὰ τὰ κάμῃ Γαλλικά. Ἐξεκαρδίσθην ἀκούουσα τὴν ἀθλιεστάτην καὶ γελοίαν προφορὰν τῶν Γαλλικῶν του. Ὁ Δημήτριος, ἐπρόσθετεν ἡ Κοραλία, ἐλπίζει νὰ νυμφευθῇ τὴν Ἀσπασίαν· τὸ ἐννόησα ἀπὸ διαφόρους λόγους, τοὺς ὁποίους περὶ αὐτῆς μὲ εἶπεν· ἀπορῶ δὲ πῶς οἱ γονεῖς τῆς Ἀσπασίας τὸν δέχονται εἰς τὴν οἰκίαν των· τοιοῦτος γαμβρὸς βέβαια δὲν τοὺς προξενεῖ πολλὴν τιμήν.

Τοιαῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ ἐφλυάρει ἡ Κοραλία, οὐδὲν προσωπικὸν πάθος ἢ ἔχθραν ἔχουσα κατὰ τοῦ ἀγαθοῦ Δημητρίου, ἀλλὰ παρασυρομένη ἀπὸ τὴν κακίστην ἕξιν τῆς φλυαρίας καὶ

κακολογίας. Δὲν ἤργησαν δὲ ταῦτα πάντα, διαδιδόμενα ἀπὸ γυναικεῖον εἰς γυναικεῖον στόμα, νὰ φθάσωσι καὶ εἰς τὰς ἀκοὰς τῆς μητρὸς τῆς νέας Ἀσπασίας, ἥτις ὑπερήφανος καὶ ὀργίλη, χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ ποία ἦτον ἡ πηγὴ τῶν τοιούτων κακολογιῶν, ἀμέσως εἰδοποίησε τὸν Δημήτριον ὅτι τοῦ λοιποῦ ἡ θυγάτηρ της δὲν θέλει λαμβάνει μαθήματα παρ' αὐτοῦ. Τὸ παράδειγμά της δὲ ἔσπευσαν ν' ἀκολουθήσωσι καὶ ὅλαι αἱ λοιπαὶ κυρίαι, τῶν ὁποίων τὰ τέκνα ἐδίδασκεν ὁ δυστυχὴς Δημήτριος.

Ἐξαίφνης λοιπὸν ὁ Δημήτριος βλέπει ἑαυτὸν ἄνευ μαθητῶν καὶ ἄνευ χρημάτων πρὸς περίθαλψιν τῆς οἰκογενείας του. Βαθυτάτη δὲ μελαγχολία διαδέχεται τὴν προτέραν εὐχαρίστησίν του, καθ' ὅσον μάλιστα δὲν ἐγνώριζεν ὁ δυστυχὴς τὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης αἰφνιδίας καὶ συγχρόνου ἐγκαταλείψεώς του παρ' ὅλων τῶν μαθητῶν του.

Ἡ φιλάσθενος μήτηρ του συμμερίζεται τὴν μελαγχολίαν τοῦ υἱοῦ της, ἀπελπίζεται, κλαίει, χάνει τὸν ὕπνον της, καὶ ἐντὸς ὀλίγου μεταβαίνει εἰς τὴν ἄλλην ζωήν, συσταίνουσα διὰ τῶν τελευταίων λόγων καὶ βλεμμάτων της εἰς τὴν ἀγάπην καὶ προστασίαν τοῦ Δημητρίου τὰ ἀνήλικα τέκνα της.

Ἀπερίγραπτος ἦτο τότε ἡ λύπη τοῦ Δημητρίου· ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς θλίψεώς του οὐδὲ μίαν στιγμὴν ἔπαυσε περιποιούμενος τοὺς μικροὺς ἀδελφούς του, προσπαθῶν συγχρόνως νὰ εὕρῃ νέον τινὰ πόρον ζωῆς, καὶ ἐξετάζων νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν τῆς δυστυχίας του. Ἔχων δὲ καθαρὰν τὴν καρδίαν, ἤλπιζε πάντοτε εἰς τὸν πολυεύσπλαγχνον Θεόν, καὶ αἱ ἐλπίδες του δὲν ἐψεύσθησαν.

Ἐπληροφορήθη ἐπὶ τέλους ὅτι αἰτία τῆς δυστυχίας του ἦτον ἡ κακολογία τῆς φλυάρου Κοραλίας, διότι αὕτη εἶχε διαδώσει ὅτι ἦτο μέθυσος καὶ ἀμαθής, καὶ ὅτι δῆθεν ἐκαυχᾶτο ὡς μελλόνυμφος τῆς Ἀσπασίας.

Ἡ δυστυχία τοῦ Δημητρίου ἀποδεικνύει τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τοῦ Ἰσοκράτους « *φοβοῦ τὰς διαβολὰς κἂν ψευδεῖς ὦσιν.* » Ἀλλ' αἱ κατηγορίαι τῆς Κοραλίας ἀπεδείχθησαν ἐπὶ

τέλους ψευδέσταται, διότι ἀνεφάνη ὅτι ὁ Δημήτριος οὐδέποτε ἠγάπησε τὸ κρασίον, καὶ ὅτι πάντοτε ἀπεστράφη τὰ πνευματώδη ποτά· ὅτι δὲ μίαν καὶ μόνην φοράν, πάσχων σφοδρὸν κωλικόπονον, κατὰ συμβουλὴν φίλου του, ἔπιεν ὀλίγον ῥακίον, τὸ ὁποῖον πραγματικῶς τὸν ὠφέλησε· τοῦτο δὲ ἰδοῦσα ἡ Κοραλία ἔπλασεν ἀμέσως ὅτι ἦτο μέθυσος.

Ἀπεδείχθη ἐπίσης ὅτι ὁ Μουσικὸς καὶ ὁ Γάλλος ἦσαν φίλοι του, τοὺς ὁποίους ἐσυναναστρέφετο ὄχι διὰ νὰ τὸν προετοιμάζωσιν εἰς τὰ μαθήματά του, ἀλλὰ διὰ νὰ τελειοποιῆται ἐκ τῆς συναναστροφῆς των, διότι καὶ τὴν Μουσικὴν καὶ τὴν Γαλλικὴν πολὺ καλὰ ἐγνώριζεν.

Ἠναγκάσθη δὲ ἡ ἀπερίσκεπτος Κοραλία νὰ ὁμολογήσῃ ἐνώπιον διαφόρων ἀξιοτίμων ὑποκειμένων, ὅτι οὐδὲν ἄλλο περὶ τῆς Ἀσπασίας εἶχεν εἰπεῖ πρὸς αὐτὴν ὁ Δημήτριος, παρ' ὅτι εἶναι νέα ἔχουσα καλλίστην ἀνατροφήν, ὅτι προοδεύει εἰς τὰς σπουδάς της, ὅτι ἔχει καρδίαν ἀγαθήν, καὶ ὅτι βεβαίως θέλει καταστήσει εὐτυχῆ τὸν μέλλοντα σύζυγόν της.

Ταῦτα πάντα οἱ φίλοι τοῦ Δημητρίου ἐκοινοποίησαν ἀμέσως εἰς Τεργέστην. Γενικὴ δὲ κατακραυγὴ καὶ ἀγανάκτησις ἐγεννήθη τότε κατὰ τῆς κακολόγου Κοραλίας· γενικὴ δὲ συμπάθεια ἀνεφάνη καθ' ὅλην τὴν πόλιν ὑπὲρ τοῦ ἀδίκου θύματός της.

Ἔμπορος λοιπὸν πλούσιος ἐζήτησεν ὡς γραμματέα τοῦ ἐμπορικοῦ του καταστήματος τὸν καλὸν καὶ ἀγαθὸν Δημήτριον. Διὰ τῆς τιμιότητος δέ, τῆς ἐπιμελείας καὶ τῆς ἱκανότητός του, τόσον ἐπροόδευσεν εἰς τὴν εὔνοιαν τοῦ ἐμπόρου, ὥστε μετά τινα χρόνον καὶ γαμβρός του, καὶ κληρονόμος τῆς περιουσίας αὐτοῦ ἀποκατέστη.

Ἀλλ' ἡ Κοραλία, μισημένη καὶ ἐγκαταλελειμμένη παρὰ πάντων, ἀφοῦ ἐξώδευσε τὴν μικρὰν πατρικήν της περιουσίαν, ἔμεινεν ἄπορος καὶ δυστυχής. Κλαίουσα δὲ καὶ μετανοοῦσα διότι διὰ τῆς γλώσσης της καὶ τὸν ἑαυτόν της κατέστρεψε, καὶ τὴν μητέρα τοῦ Δημητρίου ἐθανάτωσε, καὶ τὸν Δημήτριον ἐδυστύ-

χησε, κατήντησε τόσον μελαγχολικὴ καὶ σιωπηλή, ὥστε πολλοὶ τὴν ἐξελάμβανον ὡς βωβήν.

Ὁ ἀμνησίκακος ὅμως Δημήτριος, πληροφορηθεὶς τὴν δυστυχίαν της καὶ συγχρόνως τὴν μετάνοιάν της, εὐσπλαγχνίσθη καὶ ἀνέλαβεν αὐτὴν ὑπὸ τὴν προστασίαν του.

Τὴν ἱστορίαν αὐτήν, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, ἤκουσα παρὰ τοῦ ἰδίου Δημητρίου, ὅστις σήμερον ὢν εὐκατάστατος καὶ εὐϋπόληπτος ζῇ εἰς Τεργέστην ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀξιοτίμου οἰκογενείας του, ἔχων ἀποκαταστημένους ἄριστα καὶ ὅλους τοὺς μικροτέρους ἀδελφούς του.

Ἦτο πρώτη Μαρτίου ὅτε ὑπῆγα εἰς τὸ γραφεῖόν του διὰ νὰ τὸν ἀποχαιρετήσω, μεταβαίνων εἰς τὴν πατρίδα· ἐκεῖ ἴδα εἰσερχομένην μετὰ πολλῆς συστολῆς γυναῖκα μαυροφορεμένην· ἐρωτήσας δὲ περὶ αὐτῆς τὸν ἀγαθὸν Δημήτριον, ἔμαθον παρ' αὐτοῦ ὅτι ἐκείνη ἦτον ἡ δυστυχὴς Κοραλία, ἥτις ἤρχετο εἰς τὸ γραφεῖόν του κατὰ μῆνα, διὰ νὰ λαμβάνῃ τὴν μηνιαίαν περίθαλψίν της.

Μετὰ τὴν διήγησιν ταύτην ὁ Γεροστάθης, παρατηρήσας τὸν ἥλιον καὶ τὸ ὡρολόγιόν του, μᾶς εἶπεν ὅτι ἦτον ὥρα νὰ ἐπιστρέψωμεν, ἡμεῖς μὲν διὰ νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸ σχολεῖον, αὐτὸς δὲ διὰ νὰ φροντίσῃ περὶ τοῦ βωβοῦ, ὅστις τὸν ἐπερίμενεν εἰς τὴν οἰκίαν του.

Ἐνῷ δὲ ἐπεστρέφαμεν, ὁ Ἀθανάσιος πλησιάσας τὸν Γεροστάθην εἶπε· —Πολὺ παράδοξον μ' ἐφάνη ν' ἀκούσω ὅτι ὁ Δημήτριος, ὅστις, ὡς μᾶς εἴπετε, εἶχε καλὴν ἀνατροφήν, κατήντησεν εἰς τόσους ἐπαίνους τοῦ ἑαυτοῦ του, διηγούμενος τὴν ἱστορίαν του, διότι ἐξ αὐτῆς ἀναφαίνεται καὶ καλὸς υἱός, καὶ καλὸς ἀδελφός, καὶ πεπαιδευμένος, καὶ ἐπιμελής, καὶ ἀμνησίκακος, καὶ ἐλεήμων.

— Ὦ! βέβαια, ἀπεκρίθη ὁ Γεροστάθης, ἂν ὁ Δημήτριος ἦτο τόσον *περιαυτολόγος*, ὥστε νὰ σωρεύσῃ τόσους ἐπαίνους ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ του, ἤθελα τὸν ἀποστραφῆ, καὶ ἀντὶ νὰ τὸν συστήσω εἰς τὴν ἀγάπην καὶ εἰς τὸν σεβασμόν σας, ἤθελα σᾶς

παρουσιάσει αὐτὸν ὡς τύπον *περιαυτολογίας*, τὴν ὁποίαν πᾶς φρόνιμος πρέπει ν' ἀποφεύγῃ, διὰ νὰ μὴ γίνεται καὶ γελοῖος καὶ μισητός.

Ἀλλ' ὁ Δημήτριος, φίλε Ἀθανάσιε, μόνον ξηρὰ τὰ περιστατικὰ τοῦ βίου του μ' ἐδιηγήθη μὲ πολλὴν ἀφέλειαν καὶ μετριοφροσύνην. Τὰ περιστατικὰ ὅμως ἦσαν τοιαῦτα, ὥστε διηγούμενος ἐγὼ αὐτὰ δὲν ἠδυνήθην νὰ μὴ προσθέσω τοὺς δικαίους ὑπὲρ τοῦ Δημητρίου ἐπαίνους.

Ὁ καυχώμενος καὶ ὁ ἐπαινῶν τὸν ἑαυτόν του βεβαίως δεικνύει ὅτι δὲν ἔχει ἀρκετὴν κρίσιν· ἀλλ' ὁ Δημήτριος ἐκ νεότητός του ἀπέδειξε πολλὴν φρόνησιν, καὶ ἀκολουθῶν τὴν συμβουλὴν τοῦ Αἰσώπου εἶχε πάντοτε ἔμπροσθεν, καὶ ὄχι ὄπισθεν, τὸν σάκκον τῶν ἐλαττωμάτων του, διὰ νὰ τὰ βλέπῃ καὶ νὰ τὰ διορθόνῃ, καὶ διὰ νὰ μὴ παρεκτρέπεται εἰς περιαυτολογίας λησμονῶν αὐτά· εἰς δὲ τὸν ὄπισθεν σάκκον ἔθετε τὰ σφάλματα τῶν ἄλλων, διὰ νὰ μὴ βλέπῃ αὐτά, καὶ λαμβάνῃ οὕτως ἀφορμὰς πρὸς περίγελων καὶ κακολογίαν. Ἀλλ' οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων πράττουν δυστυχῶς τὸ ἐναντίον.

Ο ΚΥΡ ΑΛΕΞΗΣ.

Ὅτε ἐπλησιάζομεν εἰς τὴν κωμόπολιν ἀπηντήσαμεν τὸν Κὺρ Ἀλέξην, καθήμενον ἐπὶ ὄνου, φορτωμένου ὄρνιθας, καὶ παρακολουθούμενον ὑπὸ τοῦ ὀνηλάτου.

— Ὥρα καλή, Κὺρ Ἀλέξη, εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ Γεροστάθης. — Ὑπάγω εἰς Ἰωάννινα, ἀπεκρίθη ὁ Κὺρ Ἀλέξης, διὰ νὰ διαλύσω ἐκεῖ τὰς διαφοράς, τὰς ὁποίας μετὰ τῶν γειτόνων μου ἔχω, διότι δὲν ἠμπόρεσα νὰ τοὺς καταπείσω περὶ τῶν δικαίων μου . . . — Ἐνῷ δὲ ἡτοιμάζετο ν' ἀρχίσῃ ὁ Κὺρ Ἀλέξης τὴν διήγησιν τῶν φιλονεικιῶν, τὰς ὁποίας μετὰ τῶν γειτόνων του εἶχεν, ὁ Γεροστάθης εὐχήθη εἰς αὐτὸν καλὸν κατευόδιον καὶ καλὰ τέλη, καὶ τὸν ἀπεχαιρέτησε.

Στραφεὶς δὲ μετ' ὀλίγον πρὸς ἡμᾶς ὁ ἀγαθὸς γέρων μᾶς εἶπεν — Ἐλησμόνησα νὰ εὐχηθῶ εἰς τὸν Κὺρ Ἀλέξην, νὰ μὴ

καταντήσῃ εἰς φιλονεικίας καὶ μὲ τὸν ἀγωγιάτην του περὶ τῆς σκιᾶς τοῦ ὄνου του, καθὼς τὸ ἔπαθεν ὁ ἀρχαῖος Ἀθηναῖος, ὅςις ἐφιλονείκει μὲ τὸν ὀνηλάτην του ἂν ἡ σκιὰ τοῦ ὄνου ἀνῆκεν εἰς αὐτὸν ἢ εἰς τὸν ὀνηλάτην.

Οἱ βωβοί, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, εἶναι ἐλεύθεροι καὶ τοῦ ἐλαττώματος τούτου τῆς φιλονεικίας, τὸ ὁποῖον καὶ ἀπεχθεῖς μᾶς καθιστᾷ, καὶ εἰς κινδύνους μᾶς ἐκθέτει, καὶ γελοίους πολλάκις μᾶς ἀναδεικνύει.

Ὅσοι ὑπόκεινται εἰς τὸ πάθος τῆς *φιλονεικίας* ἀποδεικνύουν ὅτι ἔχουν καὶ τὸ ἐλάττωμα τοῦ *πείσματος*, τὸ ὁποῖον, ὡς ἄλλοτε σᾶς εἶπα, εἶναι ἐλάττωμα ἴδιον τῶν ὄνων, καὶ οὐχὶ τῶν καλῶς ἀνατεθραμμένων ἀνθρώπων. Οἱ φρόνιμοι ἐξεύρουν ὅτι ὡς ἄνθρωποι δύνανται νὰ σφάλωσιν· ἑπομένως δὲν φιλονεικοῦν ἐπιμένοντες πεισματωδῶς εἰς τὰς ἰδέας των, διότι δυνατὸν νὰ ἦναι καὶ λανθασμέναι.

Εἶναι οἴησις ἡ ψευδοφιλοτιμία ἀξιοκατάκριτος τὸ νὰ θεωρῇ τις τὰς κρίσεις του ἀλανθάστους, καὶ φιλονεικῶν νὰ ἐπιμένῃ εἰς αὐτὰς, ἀποκρούων πεισματωδῶς τὰς τῶν ἄλλων.

Τὸ καταλληλότερον ὅπλον κατὰ τῆς φιλονεικίας εἶναι ἡ *σιωπή*, οὐδέποτε δὲ ἡ *ἀντιλογία*· διότι αὕτη οὐδὲν ἄλλο κατορθόνει παρὰ νὰ δίδῃ τροφὴν εἰς τὸ ἀνόητον πάθος τῶν ἀγαπώντων τὴν πεισματώδη φιλονεικίαν.

Ἂς ἀποφεύγωμεν λοιπὸν τὰς φιλονεικίας καὶ τὰς ἀντιλογίας, καὶ ἂς προσπαθῶμεν νὰ ἤμεθα συμβιβαστικοὶ καὶ εἰρηνικοὶ πρὸς πάντας, κατὰ τὰς παραγγελίας τοῦ Εὐαγγελίου.

Ὁ Κὺρ Ἀλέξης, ἂν ἐσυμβίβαζε τὰς διαφοράς του φιλικῶς καὶ εἰρηνικῶς, ἤθελεν εἶσθαι βέβαια καὶ Χριστιανὸς ἀληθὴς, καὶ ἄνθρωπος φρονιμώτερος. Ἀλλὰ, ἐπιμένων εἰς φιλονεικίας καὶ κρισολογίας, καὶ τὴν θείαν ἐντολὴν παραβιάζει, καὶ τοὺς γείτονάς του θέλει καταστήσει ἐχθρούς του, καὶ τὸν καιρόν του θέλει χάσει, καὶ τὰς τακτικὰς ὑποθέσεις του θέλει παραμελήσει, καὶ τὰ χρήματά του θέλει ἐξοδεύσει, καὶ τὰς ὄρνιθάς του θέλει στερηθῆ, καὶ ἐπὶ τέλους ἴσως δὲν κατορθώσῃ τίποτε.

— Ἐγὼ ἐξεύρω, εἶπε τότε ὁ Πέτρος, ὅτι ὁ Κὺρ Ἀλέξης θέλει κατορθώσει τοὺς σκοπούς του εἰς Ἰωάννινα· διότι μίαν ἡμέραν ὁ πατήρ μου τὸν ἐσυμβούλευε νὰ συμβιβασθῇ καὶ νὰ μὴ τρέχῃ εἰς Ἰωάννινα, ἐπειδὴ αἱ ἀπαιτήσεις του εἶναι προφανῶς ἄδικοι· ἐκεῖνος δὲ, πλησιάσας τὸ στόμα του εἰς τὸ αὐτίον τοῦ πατρός μου, τῷ εἶπε κρυφίως ὅτι δίδων εἴς τινα Τοῦρκον, ἰσχυρὸν τῶν Ἰωαννίνων, χίλια γρόσια, εἶναι βέβαιος ὅτι οἱ γείτονές του καταδικάζονται. Αὐτὰ τὰ εἶπε μυστικά· ἀλλ᾽ ἐγὼ τὰ ἤκουσα· ὁ δὲ πατήρ μου τὸν ἐπέπληξε τότε ἔτι περισσότερον.

Ὁ Γεροστάθης, ἐνόσῳ ἔλεγεν αὐτὰ ὁ Πέτρος, ἐσκυθρώπαζεν· ὅτε δὲ ἐτελείωσεν εἶπε πρὸς αὐτὸν μὲ ὕφος σοβαρόν·

— Ὅσον ἀξιέπαινος εἶναι ὁ πατήρ σου, ὅστις, ὡς καλὸς ἱερεὺς καὶ ὡς ἀληθὴς χριστιανὸς, ἐσυμβούλευσε συμβιβασμὸν καὶ εἰρήνην, καὶ ἐπέπληξε τὸν Κὺρ Ἀλέξην διὰ τοὺς αἰσχροὺς σκοποὺς τῆς δωροδοκίας, ἄλλο τόσον ἀξιοκατάκριτος εἶσαι σύ, φίλε Πέτρε, ὅστις καὶ τὴν κρυφομιλίαν ἐπροσπάθησας ν᾽ ἀκούσῃς, καὶ τὸ μυστικὸν, τὸ ὁποῖον ἤκουσας, ἠθέλησας σήμερον νὰ προδώσῃς.

Ἡ περιέργεια εἶναι ἀξιέπαινος ὅσάκις πρόκειται νὰ μάθωμεν πράγματα ὠφέλιμα καὶ σπουδαῖα· ἀλλ᾽ ὅσάκις οὐδένα τοιοῦτον σκοπὸν ἔχει, εἶναι ἀξιόμεμπτος καὶ ὀχληρὰ *πολυπραγμοσύνη*. Καταντᾷ δὲ κακοήθεια μεγίστη, ὅσάκις προσπαθεῖ τις ν᾽ ἀκούσῃ ἢ νὰ μάθῃ τὰ μυστικὰ τῶν ἄλλων ἐναντίον τῆς θελήσεώς των. Οἱ τοιοῦτοι λέγονται *ὠτακουσταί*, ὀλίγον διαφέροντες ἀπὸ τοὺς κλέπτας, διότι καὶ αὐτοὶ κρυφίως κλέπτουν τὰ μυστικά σου, ὡς οἱ κλέπται τὴν περιουσίαν σου.

Ἀλλ᾽ ἡ *προδοσία τῶν μυστικῶν* εἶναι βεβαίως ἓν ἐκ τῶν αἰσχροτέρων γλωσσικῶν ἐλαττωμάτων. Ἀποφεύγετε λοιπὸν καὶ τοῦτο, καθὼς καὶ πᾶν ἄλλο γλωσσικὸν ἐλάττωμα. Ὁ νοῦς καὶ ἡ ἀρετὴ ἂς ὁδηγῶσι πάντοτε καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὰς πράξεις σας· ἀλλέως εὐτυχεῖς οἱ βωβοί!

Εἴχομεν ἤδη φθάσει εἰς τὴν κωμόπολιν, ὅτε ὁ Γεροστάθης μᾶς ἔλεγε τὰ ἀνωτέρω Καὶ αὐτὸς μὲν τότε μᾶς ἀπεχαιρέ-

τησε, διευθυνθεὶς εἰς τὴν οἰκίαν του· ἡμεῖς δὲ παρηγοροῦντες τὸν φίλον μας Πέτρον, καταλυπημένον καὶ κατακόκκινον ὄντα, ὑπήγαμεν εἰς τὸ σχολεῖον.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΜΑΘΗΜΑ.

Ὁποία παράδοξος σύμπτωσις! τὸ Ἑλληνικὸν μάθημα τῆς ἡμέρας ἐκείνης διελάμβανε διάφορα Ἑλληνικὰ ῥητὰ, τὰ ὁποῖα ἐπεβεβαίοναν ὅσα περὶ τῶν γλωσσικῶν ἐλαττωμάτων κατὰ τὸν πρωϊνὸν περίπατον μᾶς εἶχεν εἰπεῖ ὁ γέρων. Ἴσως ὁ Γεροστάθης, διευθυνόμενος εἰς τὴν οἰκίαν του, συνεννοήθη μετὰ τοῦ διδασκάλου, ὅπως κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην μᾶς παραδώσῃ ἐπίτηδες τὰ ἀκόλουθα· « *Ἡ γλῶσσα πολλοὺς εἰς ὄλεθρον ἤγαγεν.* » « *Γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει.* » « *Πυθαγόρας ἔλεγε δύο ταῦτα ἐκ τῶν Θεῶν τοῖς ἀνθρώποις δεδόσθαι κάλλιστα, τό τε ἀληθεύειν καὶ τὸ εὐεργετεῖν.* »

« *Χίλων, εἷς τῶν ἑπτὰ σοφῶν, προσέταττε γλώττης κρατεῖν, μὴ κακολογεῖν τοῖς πλησίον, ἀτυχοῦσι μὴ ἐπιγελᾶν.* »

« *Ζήνων πρὸς τὸ φλυαροῦν μειράκιον, διὰ τοῦτο, εἶπε, δύο ὦτα ἔχομεν, στόμα δὲ ἕν, ἵνα πλείω μὲν ἀκούωμεν, ἧττονα δὲ λέγωμεν.* »

« *Σιμωνίδης ἔλεγεν ὅτι λαλήσας μὲν πολλάκις μετενόησε, σιωπήσας δὲ οὐδέποτε.* »

Ἀλλ' ὁ διδάσκαλος δὲν περιωρίσθη εἰς τὴν ξηρὰν ἐξήγησιν τῶν τεμαχίων τούτων, καὶ εἰς τοὺς ξηροτέρους κανόνας τῆς γραμματικῆς· ἀλλ' ἀφοῦ μᾶς ἐξήγησε τὰ ῥητά, καὶ ἐπ' αὐτῶν μᾶς ἔκαμε τεχνολογικὰς καὶ ὀρθογραφικὰς παρατηρήσεις, ἤρχισε νὰ μᾶς ἀναπτύσσῃ διὰ διαφόρων παραδειγμάτων τὴν ὀρθότητα καὶ τὴν σοφίαν τῶν ἀνωτέρω τεμαχίων.

Συγχρόνως δὲ μᾶς ἐδιηγήθη καὶ περὶ τῶν διαφόρων ἐνδόξων ἀνδρῶν, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἀνεφέροντο εἰς τὸ Ἑλληνικόν μας μάθημα.

Ο ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ ΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΑΙ ΤΟΥ.

Ὁ Πυθαγόρας, μᾶς εἶπεν, ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν νῆσον Σάμον περὶ τὰ 530 πρὸ Χριστοῦ. Ὁ πατήρ του ἦτο δακτυλιο-

γλύπτης, καὶ ὁ Πυθαγόρας, ὡς καλὸς υἱὸς, ἐδιδάχθη τὴν τέχνην τοῦ πατρός του.

Ἀκολούθως ἐμαθήτευσεν ὑπὸ τὸν Φερεκύδην, φιλόσοφον γεννηθέντα εἰς τὴν νῆσον Σύρον. Περιηγήθη δὲ καὶ διάφορα μέρη, ἰδίως δὲ τὴν Αἴγυπτον, διὰ νὰ ἐκπαιδευθῇ καὶ αὐξήσῃ ἔτι μᾶλλον τὰς γνώσεις του, ἀναδειχθεὶς οὕτως εἷς ἐκ τῶν ἐνδοξοτέρων φιλοσόφων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Πρῶτος ὁ Πυθαγόρας ὠνομάσθη *φιλόσοφος* ἐκ μετριοφροσύνης, θεωρήσας οἴησιν τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ *Σοφοῦ*, τὴν ὁποίαν οἱ πρὸ αὐτοῦ εἶχον. Ἀποκατασταθεὶς δὲ εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἰταλίαν, ἥτις κατὰ τοὺς τότε χρόνους ὡς ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν της *Μεγάλη Ἑλλὰς* ὠνομάζετο, ἐπωνομάσθη *ἀρχηγὸς τῆς Ἰταλικῆς σχολῆς*, τὴν ὁποίαν ἐκεῖ ἐσύστησεν.

Ὁ Πυθαγόρας, λευκοφορεμένος πάντοτε, διεκρίνετο διὰ τὴν μεγίστην αὐτοῦ καθαριότητα καὶ διὰ τὴν σεμνότητα τοῦ ἤθους του. Ὁσάκις ἠσθάνετο ἑαυτὸν θυμωμένον, οὔτε ἔλεγεν οὔτε ἔπραττέ τι διαρκοῦντος τοῦ θυμοῦ του. Δὲν ἔπινεν εἰμὴ καθαρὸν νερόν, καὶ δὲν ἔτρωγεν εἰμὴ ἄρτον, μέλι, ὀπώρας καὶ χόρτα, συσταίνων διὰ τοῦ παραδείγματός του τὴν ἐγκράτειαν ὡς ἀναγκαίαν εἰς τὴν ὑγείαν καὶ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς. Ἐθαύμαζε τὰ ἐκ τῆς φιλίας καλά, λέγων ὅτι *μεταξὺ φίλων τὰ πάντα κοινά*. Ἀπῄτει δὲ ἀπὸ τοὺς μαθητάς του, κατὰ τὰ πρῶτα μάλιστα ἔτη τῆς μαθητείας των, σιωπήν, διότι σιωπῶντες ἠδύναντο καὶ ν᾽ ἀκροάζωνται περισσότερον καὶ νὰ σκέπτωνται ὡριμώτερα. Ἐσυμβούλευε προσέτι αὐτοὺς *νὰ γυμνάζωσι καθ᾽ ἡμέραν τὸ σῶμά των διὰ νὰ γίνωνται ὑγιεῖς καὶ ἀνδρεῖοι, νὰ σέβωνται τὸ Θεῖον, ν᾽ ἀγαπῶσι τοὺς γονεῖς των, καὶ νὰ τιμῶσι τοὺς γέροντας*.

Διὰ νὰ συνειθίσῃ δὲ ὁ Πυθαγόρας τοὺς μαθητάς του εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἀρετῆς, ἐσυμβούλευεν αὐτοὺς καθ᾽ ἑσπέραν νὰ ἐξετάζωσι κατ᾽ ἰδίαν τὰς πράξεις καὶ τὰς ἐλλείψεις των, ὅπως γίνωνται τὴν ἐπιοῦσαν καλήτεροι. Τὴν χρυσῆν αὐτὴν συμβουλὴν τοῦ Πυθαγόρου ἐπιθυμῶ ν᾽ ἀκολουθῆτε καὶ σεῖς, μᾶς εἶπεν

ὁ διδάσκαλος, καὶ θέλω σᾶς τὴν ἐκθέσει διά τινων στίχων, ὅπως ἐντυπωθῇ ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν μνήμην σας. Μᾶς ὑπαγόρευσε δὲ καὶ ἐγράψαμεν τοὺς ἑξῆς στίχους·

« *Ὁπότε εἰς τὴν κλίνην σου ὑπάγεις τὸ ἑσπέρας,*
» *Τὰς πράξεις σου ἐξέταζε ἐκείνης τῆς ἡμέρας.*
» *Ἐκπλήρωσας τὰ χρέη σου ὅλα μετ' ἀκριβείας;*
» *Ἢ μήπως δὲν ἐκτέλεσας κἀνὲν ἐξ ἀμελείας;*
» *Ἂν παρημέλησας τυχὸν κἀνὲν ἐκ τῶν χρεῶν σου,*
» *Συγγνώμην καὶ διόρθωσιν ζήτει ἀπ' τὸν Θεόν σου.*»

ΖΗΝΩΝ Ο ΣΤΩΙΚΟΣ.

Ὁ Ζήνων, μᾶς εἶπεν ὁ διδάσκαλος, ἐγεννήθη εἰς τὸ Κίτιον, πόλιν τῆς νήσου Κύπρου. Ἐρχόμενος δὲ εἰς Ἀθήνας ἐναυάγησε πλησίον τοῦ Πειραιῶς, καὶ χάσας ὅλην του τὴν περιουσίαν ἀνέβη εἰς τὴν πόλιν, ὅπου προσεκολλήθη εἰς τὸν Κυνικὸν φιλόσοφον Κράτην.

Ἀλλ' ἀκολούθως, ἀποσπασθεὶς ὁ σεμνὸς Ζήνων ἀπὸ τοὺς Κυνικοὺς φιλοσόφους, ἀποκατέστη ἀρχηγὸς νέας φιλοσοφικῆς σχολῆς, ἥτις ἐπωνομάσθη *Στωϊκὴ* ὡς ἐκ τῆς Ποικίλης Στοᾶς τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ἐδίδασκεν. Ἦτο δὲ ἡ Ποικίλη Στοὰ λαμπρότατον κτίριον κατεστολισμένον διὰ τῶν ὡραίων εἰκόνων τοῦ Πολυγνώτου καὶ ἄλλων ἐνδόξων ζωγράφων τῆς ἀρχαιότητος.

Τόσον δὲ εὐφραίνετο ὁ Ζήνων ἀπὸ τὴν σπουδὴν καὶ τὴν φιλοσοφίαν, ὥστε πολλάκις εὐχαρίστει τοὺς ἀνέμους, οἵτινες διὰ τοῦ ναυαγίου τὸν κατέστησαν πτωχόν, καὶ οὕτως ἠνάγκασαν αὐτὸν ν' ἀφιερωθῇ εἰς τὰς ἠθικὰς μελέτας.

Ὁ Ζήνων ἀπέφευγε τὴν πολυφαγίαν, τὰ συμπόσια, τὰς σωματικὰς ἡδονὰς καὶ ἀσωτείας, τὴν πολυλογίαν καὶ τὴν οἴησιν· ἐδίδασκε δὲ τὴν ἀρετήν, ὄχι μόνον διὰ τῶν λόγων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς σεμνῆς καὶ ἐναρέτου διαγωγῆς του. Τόσον ἐγκρατὴς δὲ καὶ σώφρων ἦτον, ὥστε οἱ Ἀθηναῖοι, ὁσάκις ἤθελον νὰ ὑπερεπαινέσωσί τινα διὰ τὴν σωφροσύνην του, παροιμιωδῶς ἔλεγον ὅτι εἶναι καὶ *Ζήνωνος ἐγκρατέστερος*.

Εὑρεθείς ποτε εἰς γεῦμα, εἰς τὸ ὁποῖον παρευρίσκοντο πρέσβεις τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου, δὲν ὡμίλησε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ γεύματος· ἐρωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν πρέσβεων τί νὰ εἴπωσι περὶ αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα των, ἀπεκρίθη ὅτι « *ὑπάρχει εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἄνθρωπος ἐξεύρων νὰ σιωπᾷ.* »

Οἱ Ἀθηναῖοι, ἂν καὶ μὴ Ἀθηναῖον, καὶ ζῶντα ἐσεβάσθησαν καὶ ἠγάπησαν τὸν Ζήνωνα, καὶ μετὰ θάνατον τὸν ἐτίμησαν, διότι διὰ τῶν διδασκαλιῶν του, καὶ πολὺ πλέον διὰ τοῦ ἐναρέτου βίου του ὠφέλησεν οὐσιωδῶς τὴν νεολαίαν τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐνόσῳ ἔζη, εἰς αὐτὸν παρακατέθετον τὰς κλεῖς τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπου ἐφυλάττοντο ὅλοι οἱ θησαυροὶ τῶν Ἀθηνῶν. Μετὰ δὲ τὸν θάνατόν του τὸν ἐτίμησαν διὰ ψηφίσματος ὡς εὐεργέτην τῆς πόλεως μὲ χρυσοῦν στέφανον καὶ μὲ δημόσιον τάφον εἰς τὸν Κεραμεικόν, ὅπου ἐθάπτοντο οἱ ἔνδοξοι πολῖται.

ΟΙ ΕΠΤΑ ΣΟΦΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΓΝΩΜΙΚΑ ΤΩΝ.

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους τῆς Ἑλλάδος ἑπτὰ ἄνδρες, ἐπρόσθεσεν ὁ διδάσκαλος, διεκρίθησαν διὰ τὴν μεγίστην φρόνησίν των, διὰ τὰς γνώσεις των, καὶ ἰδίως διὰ τὰ σοφώτατα πρακτικὰ παραγγέλματα, δι' ὧν ἐπροσπάθησαν νὰ προάξωσι τὴν βιωτικὴν τέχνην, καὶ ἐπομένως τὴν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν τῶν ἀνθρώπων. Αὐτοὶ δὲ ἦσαν οἱ *ἑπτὰ σοφοὶ τῆς Ἑλλάδος.* Μᾶς ὑπηγόρευσε δὲ τότε καὶ ἐγράψαμεν τὰ ἀκόλουθα·

1) *Πιττακὸς ὁ Μυτιληναῖος*, μεγίστην τῶν εὐτυχιῶν ἐθεώρει τὴν πρὸς τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἐχθροὺς *ἀγαθοποιΐαν*· ἐσυμβούλευε δὲ τὰ ἑξῆς·

Μέτρῳ χρῶ.—Μὴ πλούτει κακῶς.—Ἀνιαρὸν ἀργία.—Χαλεπὸν τὸ εὖ γνῶναι.—Βλαβερὸν ἀκρασία.—Βαρὺ ἀπαιδευσία.—Δίδασκε καὶ μάνθανε τὸ ἄμεινον.—Μὴ πᾶσι πίστευε.—Ἀργὸς μὴ ἴσθι μηδ' ἂν πλουτῇς.—Μὴ τὴν ὄψιν καλλωπίζου, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἴσθι καλός.—Μὴ προσδέχου τὸ φαῦλον.

2) *Κλεόβουλος ὁ Ῥόδος*, ἐφρόνει ὅτι ἀρίστη τῶν πολι-

τειῶν εἶναι ἐκείνη, τῆς ὁποίας οἱ πολῖται, ὄντες φιλότιμοι, φοβοῦνται μᾶλλον τὴν κατάκρισιν παρὰ τὴν τιμωρίαν τοῦ νόμου· ἐσυμβούλευε δὲ τὰ ἑξῆς·

Πᾶν μέτρον ἄριστον. — Γονεῖς δεῖ αἰδεῖσθαι. — Τέκνα παιδεύειν. — Εὖ τὸ σῶμα ἔχειν καὶ τὴν ψυχήν. — Γλῶσσαν εὔφημον. — Γλώττης κρατεῖν.—Εὐσέβειαν φυλάσσειν. — Βίᾳ μηδὲν πράττειν. — Ἔχθρας διαλύειν. — Ἀρετῆς οἰκεῖον ἀδικίαν μισεῖν. — Τὸν τοῦ δήμου ἐχθρὸν πολέμιον νομίζειν. — Μὴ ἐπιγελᾶν τῷ σκώπτοντι. — Εὐπορούντα μὴ ὑπερήφανον εἶναι, ἀπορούντα μὴ ταπεινοῦσθαι.

3) *Θαλῆς ὁ Μιλήσιος*, ἐσυμβούλευε *νὰ μὴ πράττωμεν πᾶν ὅ,τι ἠθέλομεν κατακρίνει τοὺς ἄλλους πράττοντας*· ἔλεγε δὲ καὶ τὰ ἑξῆς·

Κτῆσαι ἀΐδια. — Κακοπραγοῦντα μὴ ὀνείδιζε. — Παρακαταθήκας ἀπόδος. — Ἀσαφὲς τὸ μέλλον. — Ἄπληστον τὸ κέρδος. — Φίλει τὴν παιδείαν, τὴν σωφροσύνην, τὴν φρόνησιν, τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἐπιμέλειαν, τὴν οἰκονομίαν, τὴν τέχνην, τὴν εὐσέβειαν.

4) *Σόλων ὁ Ἀθηναῖος*, ἐσυμβούλευε τὰ ἑξῆς·

Μηδὲν ἄγαν. — Μὴ ψεύδου ἀλλ' ἀλήθευε. — Τὰ σπουδαῖα μελέτα. — Μὴ κακοῖς ὁμίλει. — Νοῦν ἡγεμόνα ποιοῦ. — Πρᾶος ἴσθι. — Ἡδονὴν φεῦγε, ἥτις λύπην τίκτει. — Ἄρχεσθαι μαθὼν ἄρχειν ἐπίστησῃ. — Συμβούλευε μὴ τὰ ἥδιστα, ἀλλὰ τὰ βέλτιστα.

5) *Βίας ὁ Πριηνεύς*, ἐθεώρει δυστυχῆ ἐκεῖνον μόνον, ὅστις δὲν δύναται νὰ ὑποφέρῃ γενναίως τὴν δυστυχίαν του· ἐσυμβούλευε δὲ τὰ ἑξῆς·

Νόει τὸ πραττόμενον. — Βραδέως ἐγχείρει, ὃ δ' ἂν ἄρξῃ διαβεβαιοῦ. — Μίσει τὸ ταχὺ λαλεῖν. — Ἀνάξιον ἄνδρα μὴ ἐπαίνει διὰ πλοῦτον. — Ἔξεις πόρῳ ἐγκράτειαν, πλούτῳ φιλίαν, σιγῇ κόσμον.

6) *Περίανδρος ὁ Κορίνθιος*, ἐβεβαίονεν ὅτι *διὰ τῆς μελέ-*

της καὶ τῆς ἐργασίας τὰ πάντα κατορθοῦνται· ἐσυμβούλευε δὲ τὰ ἑξῆς·

Μελέτα τὸ πᾶν. — *Αἱ μὲν ἡδοναὶ θνηταί, αἱ δ' ἀρεταὶ ἀθάνατοι.* — *Ἐπισφαλὲς προπέτεια.* — *Κέρδος αἰσχρὸν φύσεως κατηγορία.* — *Εὐτυχῶν μὲν μέτριος ἴσθι, ἀτυχῶν δὲ φρόνιμος.* — *Παρασκεύαζε σεαυτὸν ἄξιον τῶν γονέων.* — *Λόγων ἀποῤῥήτων ἐκφορὰν μὴ ποιοῦ.* — *Κώλυε τοὺς μέλλοντας ἁμαρτάνειν.* — *Ζῶν μὲν ἐπαινοῦ, ἀποθανὼν δὲ μακαρίζου.* — *Φίλοις εὐτυχοῦσι καὶ ἀτυχοῦσιν ὁ αὐτὸς ἴσθι.*

7) *Χίλων ὁ Λακεδαιμόνιος, ἐσυμβούλευε τὰ ἑξῆς·*

Γνῶθι σαυτόν. — *Μὴ κακολόγει τοὺς πλησίον.* — *Πρεσβύτερον σέβου.* — *Τῷ δυστυχοῦντι μὴ ἐπιγέλα.* — *Θυμοῦ κράτει.* — *Μὴ ἐπιθύμει ἀδύνατα.* — *Νόμοις πείθου.* — *Ἀδικούμενος διαλλάσσου.* — *Ἡ γλῶσσά σου μὴ προτρεχέτω τοῦ νοῦ.* — *Ζημίαν αἱροῦ μᾶλλον ἢ κέρδος αἰσχρόν, τὸ μὲν γὰρ ἅπαξ σὲ λυπήσει, τὸ δὲ ἀεί.* — *Ἐπὶ τὰ δεῖπνα τῶν φίλων βραδέως πορεύου, ἐπὶ δὲ τὰς ἀτυχίας ταχέως.*

Ἀφοῦ ὁ διδάσκαλος μᾶς ὑπηγόρευσε καὶ ἐγράψαμεν τὰ ἀνωτέρω, μᾶς ἔδωκε πρὸς ἀντιγραφὴν καὶ τὰ ἑξῆς σύντομα ἀλλ' ὡραῖα γνωμικὰ, τὰ ὁποῖα, ὡς μᾶς εἶπεν, εἰς τοὺς ἑπτὰ σοφοὺς ἐπίσης ἀποδίδονται.

Θεοὺς σέβου. — *Θνῆσκε ὑπὲρ πατρίδος.* — *Ἀκούσας νόει.* — *Ἄρχε σεαυτοῦ.* — *Φίλοις βοήθει.* — *Πρόνοιαν τίμα.* — *Σοφίαν ζήλου.* — *Ψέγε μηδένα.* — *Ἐπαίνει ἀρετήν.* — *Πρᾶττε δίκαια.* — *Κακίας ἀπέχου.* — *Ἴδια φύλασσε.* — *Ἀλλοτρίων ἀπέχου.* — *Εὔφημος ἴσθι.* — *Χρόνου φείδου.* — *Ὅρα τὸ μέλλον.* — *Ἔχων χαρίζου.* — *Δόλον φοβοῦ.* — *Γονεῖς πρᾶττε.* — *Σοφοῖς χρῶ.* — *Εὐεργεσίας τίμα.* — *Φθόνει μηδενί.* — *Διαβολὴν μίσει.* — *Δικαίως κτῶ.* — *Ἀγαθοὺς τίμα.* — *Αἰσχύνην σέβου.* — *Χάριν ἐκτέλει.* — *Τύχην στέργε.* — *Ἔριν μίσει.* — *Κρῖνε δίκαια.* — *Χρῶ χρήμασι.* — *Λέγε εἰδώς.* — *Ὁμίλει πρᾴως.* — *Φιλοφρόνει πᾶσιν.* — *Πέρας ἐπιτέλει μὴ ἀποδειλιῶν.* — *Εὐπροσήγορος γίνου.* — *Πρᾶττε ἀρεταρκήτως.*

— Ἁμαρτάνων μετανόει. — Φιλίαν φύλασσε. — Εὐγνώμων γίνου. — Ὁμόνοιαν δίωκε — Ἄῤῥητον μὴ λέγε. — Ἐπὶ ῥώμῃ μὴ καυχῶ. — Πλούτει δικαίως. — Μανθάνων μὴ κάμνε. — Κινδύνευε φρονίμως. — Νεωτέρους δίδασκε. — Πλούτῳ ἀπίστει. — Σεαυτὸν αἰδοῦ. — Ἀτυχοῦντι συνάχθου. — Τύχῃ μὴ πίστευε. — Παῖς ὢν κόσμιος ἴσθι, ἡβῶν ἐγκρατής.

Η ΕΥΤΥΧΗΣ ΗΜΕΡΑ.

Ὁλόκληρον τὸ μάθημα τῆς ἡμέρας ἐκείνης εἰς ἄκρον μᾶς εὐχαρίστησε· διότι οὔτε ξηρόν, οὔτε ψυχρὸν καὶ ἄψυχον, ἀλλὰ καὶ ζωηρὸν, καὶ ποικίλον καὶ διδακτικώτατον ἦτον. Ἔκτοτε δὲ καὶ ἐγὼ καὶ οἱ συμμαθηταί μου ἠγαπήσαμεν ἔτι μᾶλλον καὶ τὸν διδάσκαλον καὶ τὴν σπουδὴν τῶν Ἑλληνικῶν.

Ἀνυπομόνως δὲ ἐπεριμέναμεν νὰ φθάσῃ ἡ ἑσπέρα, διὰ νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Γεροστάθου, ὄντες βέβαιοι ὅτι πολὺ ἤθελε χαρῇ ὁ ἀγαθὸς γέρων ἂν ἐμάνθανε τὴν εὐχαρίστησιν, τὴν ὁποίαν τὸ Ἑλληνικὸν μάθημα μᾶς εἶχε προξενήσει· προσέτι δὲ ἤμεθα καὶ περίεργοι νὰ πληροφορηθῶμεν τί ἔπραξε περὶ τοῦ βωβοῦ, τὸν ὁποῖον εἴχομεν ἀπαντήσει εἰς τὸν πρωϊνὸν περίπατον.

Φιλοφρονέστατα μᾶς ὑπεδέχθη καὶ κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ὁ ἀγαθὸς Γεροστάθης· καθὼς δὲ ἐσυνείθιζε πάντοτε, ἤρχισε νὰ μᾶς ἐρωτᾷ καὶ περὶ τῶν μαθημάτων, καὶ περὶ τῶν γυμναστικῶν μας ἀγώνων.

Ἀνέκφραστος δὲ ἦτον ἡ χαρὰ τοῦ γέροντος, ὅτε μᾶς ἤκουσε διηγουμένους μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ ζωηρότητος τὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ μας μαθήματος.

Μᾶς ἐβεβαίωσε δὲ ὅτι ὅσον προχωροῦμεν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς Ἑλληνικῆς, τόσον περισσοτέρας καλλονὰς θέλομεν ἀνακαλύπτει, καὶ τόσον περισσοτέρας εὐχαριστήσεις θέλομεν ἀπολαμβάνει, διότι ὁ διδάσκαλος ἔχει σκοπὸν διὰ τῶν παραδόσεών του νὰ ἐξελληνίσῃ ὄχι μόνον τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ αὐτία μας, ἀλλὰ ἰδίως τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν μας.

Ἀκολούθως δὲ ἠρωτήσαμεν καὶ ἡμεῖς τὸν Γεροστάθην τί ἀπέγινεν ὁ κωφάλαλος τοῦ πρωϊνοῦ περιπάτου μας; Εὐχαρίστως δὲ ἐμάθαμεν ὅτι τὸν ἐσύστησεν εἴς τινα ἀρτοποιὸν, ὅπως ζυμόνων καὶ κοσκινίζων ἀπολαμβάνῃ τροφὴν, κατοικίαν καὶ μικρόν τινα μισθόν. Μᾶς εἶπε δὲ ὅτι μεγίστη ἦτον ἡ χαρά, ἥτις ἐζωγραφήθη εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ δυστυχοῦς βωβοῦ, ὅτε τὸν εἰσήγαγεν εἰς τὸ ἀρτοποιεῖον, καὶ διὰ χειρονομιῶν τῷ ἐξήγησεν ὅτι ἐκεῖ ἐργαζόμενος ἤθελε ζῇ ἡσύχως καὶ ἀνέτως.

— Ἀλλὰ βεβαιωθῆτε, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, ὅτι ἀσυγκρίτως μεγαλητέραν ἡδονὴν καὶ ἀγαλλίασιν ἠσθάνθην ἐγὼ σήμερον, ἐπιτυχὼν νὰ ἐλευθερώσω ἕνα δυστυχῆ ἀπὸ τὰ δεινὰ καὶ ἀπὸ τοὺς κινδύνους τῆς πτωχείας, τῆς ἀργίας καὶ τῆς ζητείας. Τοιαύτας ἡδονὰς εὔχομαι ν᾽ ἀγαπήσετε καὶ νὰ αἰσθανθῆτε καὶ ὑμεῖς, καλοί μου φίλοι, διότι αὐταὶ εἶναι αἱ ἀληθεῖς ἡδοναὶ, αἵτινες ἀθῶαι, εὐγενεῖς, διαρκεῖς καὶ πάντοτε γλυκύταται, ζωογονοῦν τὸν βίον, ὡραίαν δὲ καὶ σκόπιμον καθιστῶσι τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ὕπαρξίν μας. Ἐνῷ αἱ ἡδοναὶ τοῦ σώματος σιγμιαῖαι, κτηνώδεις, ἐπικίνδυνοι καὶ πολλάκις θανατηφόροι, εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αἰσχραὶ, καὶ διὰ τοῦτο φίλαι τοῦ σκότους.

Εὐτυχὴς τῷ ὄντι ἦτον ἡ σημερινή μου ἡμέρα· θέλει δὲ εἶσθαι ἐκ τῶν εὐτυχεστέρων τοῦ βίου μου, ἂν κατ᾽ αὐτὴν συνετέλεσα εἰς τὸ νὰ προφυλάξω καὶ ὑμᾶς, τοὺς μικρούς μου φίλους, ἀπὸ τὰ διάφορα τῆς γλώσσης ἐλαττώματα, τῶν ὁποίων τὴν ἀσχημίαν καὶ τοὺς κινδύνους μᾶς ὑπενθύμισεν ἡ μετὰ τοῦ βωβοῦ συνάντησίς μας.

Ὅτε δὲ ἐτελείωσεν ἡ ἑσπερινή μας συναναστροφή, ὁ ἀγαθὸς γέρων μᾶς ἀπεχαιρέτησε διὰ τοῦ ἀκολούθου διστίχου·

« *Ἡ γλῶσσα εἶναι δίκοπον καὶ τρομερὸν μαχαίρι·*
» *Ἂν δὲν προσέχωμεν αὐτὴν, πολλὰς πληγὰς μᾶς φέρει.* »

Σ.

Η ΠΡΩΤΗ ΑΓΑΠΗ.

« Τοιοῦτος γίνου περὶ τοὺς γονεῖς, οἵους ἂν εὔξαιο περὶ σεαυτὸν γενέσθαι τοὺς σεαυτοῦ παῖδας. »
(Ἰσοκράτους.)

Μετα τὴν θείαν λειτουργίαν ἑκάστης Κυριακῆς ἐπεσκεπτόμεθα συνήθως τὸν ἀγαθὸν Γεροστάθην, ὅστις πάντοτε εὕρισκεν εὐχάριστόν τι καὶ ὠφέλιμον νὰ μᾶς εἴπῃ.

Ἦτο δὲ Κυριακὴ τῶν Βαΐων ὅτε, ἐπισκεφθέντες τὸν ἀγαθὸν γέροντα, εὕρομεν αὐτὸν συνομιλοῦντα μετὰ τοῦ συμμαθητοῦ μας Κωνσταντίνου, τὸν ὁποῖον, ἀγαπήσας πρό τινος καιροῦ διὰ τὴν φιλομάθειάν του, εἶχε προσλάβει ὡς ψυχοϋιόν.

Ὁ πατὴρ τοῦ Κωνσταντίνου εἶχε μετοικήσει μετὰ τῆς λοιπῆς οἰκογενείας του εἰς Σκόδραν. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος ὑπηρετῶν ἔκτοτε τὸν Γεροστάθην, ἐξηκολούθει συγχρόνως μετ' ἄκρας ἐπιμελείας καὶ τὰ μαθήματα τοῦ σχολείου.

Ὅτε εἰσήλθομεν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Γεροστάθου, ἡ μετ' αὐτοῦ ὁμιλία τοῦ Κωνσταντίνου διεκόπη· παρετηρήσαμεν δὲ τὸν Κωνσταντῖνον σπρώχνοντα πρὸς τὸ μέρος, ὅπου ἐκάθητο ὁ γέρων, χρήματά τινα τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐπὶ τῆς τραπέζης.

Ὁ Γεροστάθης ἅμα ἰδὼν ἡμᾶς εἰσερχομένους,—Εἰς πολὺ καλὴν ὥραν ἤλθετε, φίλοι μου, μᾶς εἶπεν· ἔχω νὰ σᾶς κοινοποιήσω εἴδησιν, ἥτις βεβαίως θέλει σᾶς χαροποιήσει, καὶ ἔτι μᾶλλον θέλει αὐξήσει τὴν πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον ἀγάπην σας.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἅμα ἀκούσας τὸ ὄνομά του, συσταλεὶς ἐξῆλθε τοῦ δωματίου.

— Ἐξεύρετε, παιδία μου, μᾶς εἶπε τότε ὁ γέρων, ὅτι τὴν προσεχῆ Κυριακὴν θέλομεν ἑορτάσει τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ. Γνωρίζετε προσέτι μὲ πόσην προθυμίαν μὲ ὑπηρετεῖ ὁ Κωνσταντῖνος. Ἐνόμισα λοιπὸν σήμερον δίκαιον νὰ

τῷ δώσω ὀλίγα χρήματα, διὰ νὰ προμηθευθῇ ἐνδύματα νέα διὰ τὸ Πάσχα. Ἀλλ' ἀπεποιήθη νὰ λάβῃ αὐτὰ ἐπὶ λόγῳ ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν ἔχει ἀνάγκην νέων ἐνδυμάτων. Ὅτε δὲ ἐγὼ ἐπέμεινα, ἐξεύρετε τί μὲ εἶπεν;—Ὑπακούω, τὰ λαμβάνω, καὶ σᾶς εὐχαριστῶ· ἀλλὰ σᾶς παρακαλῶ θερμῶς νὰ τὰ στείλετε ἐκ μέρους μου πρὸς τοὺς πτωχοὺς γονεῖς μου, διότι, ὅτε ἐκατοίκουν ἐδῶ, ἐβοήθουν τὸν πατέρα μου εἰς τὸ ἐπάγγελμά του· ἀλλὰ κατὰ τὸ παρὸν οὐδεμίαν ἄλλην βοήθειαν δύναμαι νὰ τῷ δώσω· — Καὶ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἐσυνόδευσαν δάκρυα καρδίας, συναισθανομένης βαθύτατα τὸ ἱερὸν καὶ τρυφερώτατον αἴσθημα τῆς υἱϊκῆς ἀγάπης.

Οἱ λόγοι τοῦ Κωνσταντίνου μ' ἐνθύμισαν τὴν νεότητά μου, τοὺς γονεῖς μου, καὶ συνεκίνησαν καὶ τὴν ἰδικήν μου γεροντικὴν καρδίαν. Πόσον ἠγάπων καὶ ἐγὼ τοὺς γονεῖς μου, πόσον τοὺς ἐσεβόμην, πόσον εὐτυχὴς ἤμην ὁσάκις ἠμπόρουν νὰ τοὺς εὐχαριστῶ! Ἀνέκφραστος ἦτον ἡ χαρὰ, τὴν ὁποίαν ἠσθάνθην ὅτε εἰς τὴν ξενητείαν μου ἠξιώθην διὰ τῶν πρώτων μου κόπων νὰ κερδίσω μικρὸν χρηματικὸν ποσόν, καὶ ἐξ αὐτοῦ νὰ στείλω μέρος πρὸς τὴν καλὴν μητέρα μου, ὡς σημεῖον τῆς πρὸς αὐτὴν ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης μου. Αἱ εὐχαὶ καὶ αἱ εὐλογίαι της μὲ κατέστησαν ἔκτοτε εὐτυχῆ!

Μιμούμενοι τὸν ἀγαθὸν Κωνσταντῖνον προσπαθήσατε καὶ σεῖς, φίλοι μου, νὰ κατασταθῆτε ἄξιοι τῶν εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν τῶν γονέων σας. Εἰς αὐτοὺς, μετὰ τὸν Θεὸν, χρεωστεῖτε τὴν ὕπαρξίν σας, τὸ παρελθόν, τὸ παρόν, τὸ μέλλον σας, ἐν ἑνὶ λόγῳ τὸ πᾶν.

Βρέφη γυμνὰ, πεινῶντα καὶ ἀδύνατα, ἡ μήτηρ σας πρώτη θερμῶς σᾶς ἐνέδυσε, καὶ μὲ τὸ γάλα της σᾶς ἔθρεψε, καὶ εἰς τὰς ἀγκάλας της σᾶς περιέθαλψε, καὶ διὰ τῶν φιλοστόργων φροντίδων της τὴν ἀδυναμίαν σας ἐπροστάτευσεν.

Ἀσθενῆ καὶ πάσχοντα ἡ μήτηρ σας ἐφρόντισε νὰ σᾶς θεραπεύσῃ, νύκτας ὁλοκλήρους ἀγρυπνοῦσα εἰς τὸ προσκέφαλόν σας,

μὲ τὴν μίαν χεῖρα τὸ ἰατρικὸν κρατοῦσα, καὶ μὲ τὴν ἄλλην τὰ σιωπηλά της δάκρυα σφογγίζουσα.

Κλονιζόμενα ἐπὶ τῶν ἀδυνάτων ποδῶν σας αὐτὴ σᾶς ὑπεστήριξε, καὶ σᾶς ἐνεθάρρυνεν εἰς τὰ πρῶτα ἀβέβαια βήματά σας.

Ψελλίζοντα φωνὰς ἀνάρθρους, αὐτὴ πρώτη σᾶς ἐδίδαξε τὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν δι' αὐτὸ καὶ μητρικὴν ἀποκαλεῖτε.

Ἐγειρόμενα δὲ τὴν αὐγὴν ἐκ τῆς κλίνης ἡ μήτηρ σας πρώτη σᾶς ἐδίδαξε τὴν ὕπαρξιν τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ, καὶ σταυρόνουσα μὲ σέβας τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ ἀθώου σας στήθους, αὐτὴ πρώτη σᾶς ἐδίδαξε, πρὸς ἀνατολὰς στρεφόμενα, νὰ προσεύχεσθε ἐπικαλούμενα τὴν ἐξ ὕψους βοήθειαν.

Τὸ πᾶν, τὸ πᾶν, παιδία μου, χρεωστεῖτε εἰς τοὺς καλοὺς γονεῖς σας· αὐτοὶ ἐκοπίασαν διὰ τὸ παρελθόν, καὶ κοπιάζουν διὰ τὸ παρόν σας, ἀγωνιζόμενοι πάντοτε ὅπως προετοιμάσωσι καὶ τὸ μέλλον σας εὐχάριστον καὶ εὐτυχές.

Τέκνα, τὰ ὁποῖα δὲν ἀγαπῶσι, δὲν σέβονται, δὲν τιμῶσι τοὺς γονεῖς των, καὶ τὰ ὁποῖα ἑπομένως δὲν προσπαθοῦν νὰ δείξωσι τὴν πρὸς αὐτοὺς εὐγνωμοσύνην των, ὑπακούοντα εἰς τὰς θελήσεις των, καὶ περιθάλποντα τὰς ἀνάγκας, τὰς ἀδυναμίας, τὴν ἀσθένειαν, τὸ γῆρας αὐτῶν, εἶναι θηρία, εἶναι ἐκτρώματα· ἔχοντα δὲ καρδίαν ἀνεπίδεκτον ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης, θέλουν ζήσει βεβαίως δυστυχῆ καὶ ἄθλια.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι τόσον ἐπικινδύνους εἰς τὴν πατρίδα ἐθεώρουν τοὺς ἀχαρίστους υἱούς, ὥστε οὔτε ἄρχοντας τῆς πόλεως ἐδιόριζον ποτὲ ἐξ αὐτῶν, οὔτε ἐπὶ τοῦ βήματος ἐσυγχώρουν αὐτοὺς ν' ἀναβῶσι, καὶ ν' ἀγορεύσωσι περὶ τῶν κοινῶν συμφερόντων· διότι ὅστις δὲν ἀγαπᾷ τοὺς γονεῖς του, οὔτε τὴν γεννήσασαν αὐτὸν πατρίδα δύναται ποτὲ ν' ἀγαπήσῃ, καὶ ἑπομένως οὔτε διὰ τῶν ἔργων ἢ διὰ τῶν λόγων του δύναται ποτὲ νὰ ὠφελήσῃ αὐτήν.

« *Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοὶ γένηται,* » λέγει μία ἐκ τῶν δέκα ἐντολῶν τοῦ Ὑψίστου.

« *Ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν κατὰ πάντα, τοῦτο γὰρ ἐστὶν εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ,* » λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

« *Εὐχαὶ γονέων στηρίζουσι θεμέλια οἴκων,* » μᾶς λέγουν τὰ ἱερὰ βιβλία μας.

Ὁ δὲ θεάνθρωπος Ἰησοῦς διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ διὰ τοῦ θείου αὐτοῦ παραδείγματος τὴν πρὸς τοὺς γονεῖς ὑπακοὴν καὶ ἀφοσίωσιν, καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπὶ τῆς γῆς παρουσίας του προθύμως καὶ ἄνευ ἀντιλογίας ἐξῆλθε τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἠκολούθησε τὴν μητέρα του καὶ τὸν Ἰωσὴφ εἰς τὴν Ναζαρὲτ, *ὢν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς,* ὡς λέγει τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ὅτε ἐπρόκειτο νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ νὰ ἐκπνεύσῃ, « *Πάτερ, εἶπε, μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ σὸν θέλημα γενέσθω.* »

Καὶ ὁ οὐρανὸς λοιπὸν καὶ ἡ γῆ ἀποστρέφονται τὰ ἄστοργα, τὰ ἀπειθῆ, τὰ ἀγνώμονα τέκνα.

Ὁ δὲ σοφὸς Πιττακὸς δικαίως ἔλεγεν ὅτι ὁποίας προσφορὰς προσφέρομεν πρὸς τοὺς γονεῖς, τοιαύτας πρέπει νὰ περιμένωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὰ γηρατεῖα ἀπὸ τὰ τέκνα μας· « *Οἵους ἐράνους εἰσενέγκῃς τοῖς γονεῦσι, τοιούτους αὐτὸς ἐν τῷ γήρᾳ παρὰ τῶν τέκνων προσδέχου.* »

Πρὸς βεβαίωσιν δὲ τούτου θέλω σᾶς διηγηθῆ, μᾶς εἶπεν ὁ Γεροστάθης, περιστατικόν τι συμβὰν ἐσχάτως εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Ο ΠΑΠΠΟΣ, Ο ΥΙΟΣ ΚΑΙ Ο ΜΙΚΡΟΣ ΘΩΜΑΣ.

Πτωχὸς γέρων συνέζη μετὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ μονογενοῦς του υἱοῦ, παρὰ τοῦ ὁποίου ἤλπιζε περίθαλψιν καὶ παρηγορίαν εἰς τὰ ἔσχατα καὶ ἀσθενῆ γηρατειά του.

Ἀλλ' ἀφοῦ διά τινα καιρὸν διέθρεψεν ὁ υἱὸς τὸν γέροντα πατέρα του, δυσαρεστηθεὶς ἡμέραν τινα τοῦ χειμῶνος κατ' αὐτοῦ, τὸν λέγει ὅτι πρέπει ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς οἰκίας του, διότι δὲν δύναται πλέον νὰ τὸν διατηρῇ.—Καὶ πῶς θέλω ζήσει; ἐρωτᾷ αὐτὸν ὁ δυστυχὴς γέρων. — Ζητῶν ἐλεημοσύνην, τῷ ἀπαντᾷ ὁ σκληροκάρδιος υἱός.

Ἡ ὁμιλία αὕτη ἐγένετο ἐνώπιον τοῦ ὀκταετοῦς Θωμᾶ, ὅστις ἀγαπῶν τὸν πάππον του, ἐπερίμενε τεθλιμμένος νὰ ἴδῃ ὁποία θέλει εἶσθαι ἡ ἔκβασις τῶν σκληρῶν λόγων τοῦ πατρός του.

Ὁ γέρων ἐστέναξε βαθέως, ἐδάκρυσε, καὶ παρεκάλεσε τὸν ἔγγονόν του Θωμᾶν νὰ τῷ φέρῃ ἐκ τοῦ παρακειμένου δωματίου ἓν μάλλινον κάλυμμα, διὰ νὰ ἔχῃ αὐτὸ ὡς στρῶμα καὶ ἐφάπλωμα εἰς τὴν πλανητικὴν καὶ ὕπαιθρον ζωήν του.

Ὁ Θωμᾶς ἔτρεξεν ἀμέσως πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς διαταγῆς τοῦ πάππου του· ἀλλὰ φέρων τὸ περικάλυμμα, ἀντὶ νὰ δώσῃ αὐτὸ εἰς τὸν πάππον του, τὸ ἔδωκεν εἰς τὸν πατέρα του, πρὸς τὸν ὁποῖον, μὲ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, εἶπε νὰ κόψῃ αὐτὸ εἰς δύο.—Καὶ διατί; τὸν ἠρώτησεν ὁ πατήρ του.

— Διότι εἶναι πολὺ μεγάλον, ἀπήντησεν ὁ Θωμᾶς· τὸ ἥμισυ θέλει εἶσθαι ἀρκετὸν διὰ τὸν πάππον μου· τὸ δὲ ἄλλο ἥμισυ ἴσως χρειασθῇς σύ, πάτερ, ὅταν καὶ σὺ γηράσῃς, καὶ ἐγὼ σὲ διώξω τότε ἐκ τῆς οἰκίας μου, καθὼς σὺ διώκεις σήμερον τὸν γέροντα πατέρα σου.

Οἱ ἀφελεῖς οὗτοι λόγοι βαθυτάτην ἐντύπωσιν ἐπροξένησαν εἰς τὸν ἀχάριστον καὶ σκληροκάρδιον υἱόν. Συνελθὼν δὲ εἰς ἑαυτόν, ἔπεσε γονυπετὴς ἐνώπιον τοῦ γέροντος πατρός του, καὶ χύνων δάκρυα μετανοίας ἐζήτει συγγνώμην, ὑποσχόμενος καλητέραν εἰς τὸ μέλλον διαγωγήν.

Σωφρονισθεὶς δὲ ἔκτοτε ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω λόγων τοῦ παιδός του, ἐξηκολούθησε διατρέφων καὶ περιθάλπων τὸν ἀσθενῆ καὶ γηραλέον πατέρα του, μέχρις οὗ ὁ γέρων μετέβη εἰς τὴν ἄλλην ζωήν, εὐλογῶν καὶ τὸν μετανοήσαντα υἱόν του καὶ τὸν ἀγαπητόν του Θωμᾶν.

Πόσον διάφορος τοῦ ἀχαρίστου τούτου υἱοῦ ἦτον ὁ ἀρχαῖος Αἰνείας, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης.

Ο ΑΙΝΕΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΠΑΤΗΡ ΤΟΥ.

Ὁ Αἰνείας ἦτον εἷς ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἡρώων, οἵτινες μετὰ τοῦ Ἕκτορος γενναίως ὑπερησπίσθησαν τὴν Τρωάδα κατὰ

τῆς δεκαετοῦς πολιορκίας τῶν Ἑλλήνων. Διηγοῦνται δὲ ὅτι, ἀφοῦ ἐκυρίευσαν ἐπὶ τέλους τὴν Τρῳάδα οἱ Ἕλληνες, εὐσπλαγχνισθέντες τὴν δυστυχίαν τῶν νικηθέντων, ἐκήρυξαν ὅτι ἕκαστος ἐξ αὐτῶν ἠδύνατο νὰ λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ ἓν ἐκ τῶν πολυτιμοτέρων του καὶ ν' ἀναχωρήσῃ.

Ὁ Αἰνείας παραβλέψας πᾶν ἄλλο ἐκ τῶν πολυτιμοτέρων ὑπαρχόντων του, ἔλαβεν ἀνὰ χεῖρας τὸ ἄγαλμα τῆς Ἑφεστείας Θεότητός του, ὅπως ἔχῃ αὐτὴν βοηθόν, καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ἐξέλθῃ.

Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες, εὐχαριστηθέντες διὰ τὴν εὐσέβειαν τοῦ ἀνδρός, ἐσυγχώρησαν τότε εἰς αὐτὸν νὰ λάβῃ καὶ δεύτερον ἐκ τῶν πολυτιμοτέρων ἀντικειμένων του. Ὁ δὲ Αἰνείας ἀγαπῶν μετὰ τὸν Θεὸν τὸν πατέρα του Ἀγχίσην, ὄντα ὑπέργηρων, ἀσθενῆ καὶ τυφλόν, ἔλαβεν ἀμέσως καὶ αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων του καὶ ἐκίνησε, παραβλέψας πάντα ἄλλον θησαυρόν. Τόσον δὲ ἐθέλχθησαν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὴν ἀρετὴν ταύτην τοῦ Αἰνείου, ὥστε τῷ ἀπέδωκαν ἀμέσως ὅλην τὴν πολύτιμόν του περιουσίαν, ἀποδείξαντες οὕτως ὅτι τοὺς εὐσεβεῖς καὶ φιλοστόργους υἱοὺς καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροί των τιμῶσι καὶ σέβονται.

Ἐκ τῶν ἀρχαίων προγόνων μας, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ γέρων, οἱ Σπαρτιᾶται διεκρίνοντο διὰ τὸ πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ ἐν γένει διὰ τὸ πρὸς τοὺς γέροντας σέβας των· καὶ διὰ τοῦτο οἱ Σπαρτιᾶται ἦσαν καὶ περισσότερον παντὸς ἄλλου λαοῦ ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν πατρίδα των.

Ἡ πρὸς τοὺς γονεῖς ἀγάπη εἶναι ἡ πρώτη ἀγάπη, τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται ἐπὶ τῆς γῆς, εἶναι δὲ καὶ τὸ πρῶτον δεῖγμα τῆς ἀγαθῆς, τῆς εὐαισθήτου καὶ ἐναρέτου καρδίας. Ὁ ἀγαπῶν τοὺς γονεῖς του δύναται ν' ἀγαπήσῃ καὶ τοὺς ἀδελφούς του, καὶ τοὺς συγγενεῖς του, καὶ τοὺς φίλους του, καὶ τοὺς συμπολίτας του, καὶ τὴν κοινὴν μητέρα, τὴν πατρίδα. Ἀλλ' ὁ μὴ αἰσθανόμενος εὐγνωμοσύνην, σέβας καὶ ἀγάπην πρὸς τοὺς γεννήσαντας καὶ ἀναθρέψαντας αὐτὸν γονεῖς, πῶς εἶναι ποτὲ δυνατὸν ν' ἀγαπήσῃ ἄλλους, νὰ εὐγνωμονήσῃ πρὸς εὐερ-

γέτας, νὰ σεβασθῇ ἀνωτέρους, καὶ ν᾽ ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν πατρίδα;

Ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει τὸ ἑξῆς ὡραῖον παράδειγμα τῆς πρὸς τοὺς γονεῖς Σπαρτιατικῆς ἀφοσιώσεως.

Η ΣΠΑΡΤΙΑΤΙΣ ΧΕΙΛΩΝΙΣ.

Ἐβασίλευε ποτὲ εἰς τὴν ἀρχαίαν Σπάρτην ὁ Λεωνίδας, ὁμώνυμος τοῦ ἐνδόξου ἥρωος τῶν Θερμοπυλῶν· ἔχων δὲ θυγατέρα ὀνομαζομένην Χειλωνίδα, ἐνύμφευσεν αὐτὴν μετὰ τοῦ Κλεομβρότου, καταγομένου ἐπίσης ἀπὸ βασιλικὸν γένος.

Ἀλλ᾽ ὁ Κλεόμβροτος, ὢν δοξομανής, ἐνήργησεν ὥστε ὁ Λεωνίδας, ὑποβληθεὶς εἰς δίκην, νὰ στερηθῇ τὸ βασιλικόν του ἀξίωμα, καὶ ἀντ᾽ ἐκείνου ν᾽ ἀναβῇ αὐτὸς ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Σπάρτης.

Ὁ Λεωνίδας, φοβηθεὶς τότε τὴν καταδρομὴν τῶν ἐχθρῶν του, κατέφυγεν ἱκέτης εἰς τὸν ἐν Σπάρτῃ ναὸν τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς. Ἡ δὲ Χειλωνὶς τόσον ἠγάπα τὸν γέροντα πατέρα της, καὶ τόσον συνεκινήθη ὑπὸ τῆς δυστυχίας αὐτοῦ, ὥστε ἀπεφάσισεν ἀμέσως νὰ ἐγκαταλείψῃ καὶ τὸν βασιλέα σύζυγόν της, καὶ ὅλας τὰς βασιλικὰς τιμὰς καὶ δόξας, πενθηφοροῦσα δὲ καὶ μὲ λυμένην κόμην νὰ τρέξῃ εἰς τὸν ναόν, διὰ νὰ συνικετεύσῃ μετὰ τοῦ πατρός της, καὶ παρηγορήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν δυστυχίαν καὶ ἀπομόνωσίν του.

Ὅτε δὲ ὁ Λεωνίδας ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκ τοῦ ναοῦ μακρὰν τῆς Σπάρτης, ἡ θυγάτηρ του Χειλωνὶς προθύμως ἐσυνόδευσεν αὐτὸν εἰς τὴν ἐξορίαν του, περιποιουμένη τὰ γηρατειά του, καὶ παρηγοροῦσα τὴν θλῖψιν του· προτιμήσασα εὐχαρίστως νὰ συμμερισθῇ τὴν δυστυχίαν τοῦ ἐξορίστου πατρός της, παρὰ τὴν δόξαν καὶ τὰς τιμὰς τοῦ βασιλέως συζύγου της.

Μετά τινα καιρὸν οἱ φίλοι τοῦ ἐξορίστου Λεωνίδου κατώρθωσαν ν᾽ ἀνακηρύξωσιν αὐτὸν πάλιν βασιλέα τῆς Σπάρτης.

Ὅτε δὲ ὁ Λεωνίδας καὶ ἡ θυγάτηρ του ἐπανῆλθον εἰς τὴν Σπάρτην, ὁ Κλεόμβροτος κατέφυγεν ἱκέτης εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Λεωνίδας λαβὼν στρατιώτας, ἐδιευθύνθη πρὸς τὸν ναὸν, ὅπως τιμωρήσῃ τὸν ἐπίβουλον Κλεόμβροτον.

Ἀλλὰ μεγίστη ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξις καὶ τοῦ Λεωνίδου καὶ ὅλων τῶν Σπαρτιατῶν, ὅτε ἐμβάντες εἰς τὸν ναὸν εὗρον ἐκεῖ τὴν Χειλωνίδα πενθηφοροῦσαν πάλιν καὶ κλαίουσαν, ἐναγκαλιζομένην τὸν ἱκέτην σύζυγόν της, καὶ πλησίον της ἔχουσαν τὰ δύο ἀθῶά της τέκνα.

Ἡ Χειλωνίς, ἀναφανεῖσα ἄπαξ φιλόστοργος καὶ εὐαίσθητος θυγάτηρ, ἀνεφάνη ἐπίσης καὶ σύζυγος ἀφωσιωμένη καὶ ἐνάρετος. Ἤρχισε λοιπὸν νὰ παρακαλῇ θερμῶς τὸν βασιλέα πατέρα της ὑπὲρ τῆς ζωῆς τοῦ δυστυχοῦς συζύγου της.

Ἅπαντες δὲ συνεκινήθησαν καὶ ἐδάκρυσαν, καὶ πάντες ἐθαύμασαν τὴν ἀρετὴν τῆς Χειλωνίδος.

Ὁ δὲ πατήρ της Λεωνίδας τὸν μὲν Κλεόμβροτον διέταξε νὰ φύγῃ ἀμέσως μακρὰν τῆς Σπάρτης, τὴν δὲ θυγατέρα του ἐπροσκάλεσεν εἰς τὴν Σπάρτην, διὰ νὰ συμμερισθῇ μετ' αὐτοῦ τὰς τιμὰς τοῦ θρόνου.

Ἀλλ' ἡ ἐνάρετος Χειλωνίς, προτιμήσασα καὶ τότε νὰ συμμερισθῇ τὴν δυστυχίαν τοῦ συζύγου της παρὰ τὴν δόξαν τοῦ πατρός της, ἔθεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Κλεομβρότου τὸ ἓν ἐκ τῶν τέκνων της, λαβοῦσα δὲ καὶ αὐτὴ εἰς τὰς ἰδικάς της τὸ ἄλλο, ἐπροσκύνησε τὸν βωμὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ μελαγχολικὴ, ἀλλὰ μὲ βῆμα σταθερὸν ἠκολούθησε τὸν σύζυγόν της εἰς τὴν ἐξορίαν του.

Ὅλοι οἱ ἔνδοξοι καὶ ἀληθῶς μεγάλοι ἄνδρες διεκρίθησαν διὰ τὴν πρὸς τοὺς γονεῖς των ἀγάπην. Ὁσάκις καρδία, συναισθανομένη ζωηρῶς τὸ ἱερὸν αἴσθημα τῆς υἱϊκῆς ἀγάπης, διευθύνῃ τὸν βίον μας, ἡ ἀγάπη τῶν συγχρόνων καὶ μεταγενεστέρων βεβαίως μᾶς συνοδεύει, ὁ δὲ βίος εὐκόλως τότε ἀποκαθίσταται εὐδαίμων καὶ ἔνδοξος.

Ο ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΤΟΥ.

Ὁ Ἐπαμεινώνδας, αὐτὸς ὁ μέγας πολίτης καὶ εὐεργέτης τῶν Θηβῶν, διεκρίθη διὰ τὴν πρὸς τοὺς γονεῖς του ἀγάπην, χαίρων

δσάκις ἐκεῖνοι ἔχαιρον, καὶ εὐτυχῶν δσάκις ἐκεῖνοι εὐτύχουν.

Ὅτε εἰς τὰ Λεῦκτρα τῆς Βοιωτίας ἐνίκησε τὴν λαμπρὰν κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν νίκην, στραφεὶς πρὸς τοὺς φίλους του εἶπεν ὅτι « κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἦτον εὐδαίμων, ὄχι διότι » ἐνίκησεν, ἀλλὰ διότι θέλουν χαρῆ οἱ γέροντες γονεῖς του, » μανθάνοντες τὴν νίκην τοῦ υἱοῦ των. »

Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἀποδεικνύουν πόσον τρυφερὰ ἦτον ἡ καρδία του πρὸς τοὺς γεννήσαντας καὶ ἀναθρέψαντας αὐτόν. Ἂν ὁ Ἐπαμεινώνδας ἦτο σκληροκάρδιος πρὸς τοὺς γονεῖς του, δὲν ἤθελε βεβαίως ἀναφανῆ εὐεργέτης καὶ προστάτης ὅλων τῶν πτωχῶν καὶ δυστυχῶν συμπολιτῶν του· οὔτε ἤθελεν ἀναδειχθῆ τέκνον ἀφωσιωμένον εἰς τὴν πατρίδα του, τὴν ὁποίαν, ὡς οὐδεὶς ἄλλος, διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀνδρίας του ἐδόξασε, καὶ ὑπὲρ τῆς ὁποίας καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν του εἰς τὴν Μαντινείαν ἡρωϊκῶς ἐθυσίασεν.

Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ Η ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Καὶ ὁ μέγας Ἀλέξανδρος, μᾶς εἶπεν ὁ Γεροστάθης, διεκρίθη διὰ τὴν πρὸς τὴν μητέρα του Ὀλυμπιάδα ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσίν του.

Ἡ Ὀλυμπιὰς ἦτο δυστυχῶς χαρακτῆρος δυστρόπου καὶ αὐστηροῦ· ἐπεθύμει δὲ νὰ ἐπεμβαίνῃ καὶ ν' ἀναμιγνύεται εἰς τὰ τῆς βασιλείας τοῦ υἱοῦ της Ἀλεξάνδρου. Καὶ ὅμως ὁ μέγας Ἀλέξανδρος, ὡς καλὸς υἱός, ὑπέφερε πράως καὶ τὰς δυστροπίας καὶ τὰς ἐπιπλήξεις καὶ τὰς ἐπεμβάσεις τῆς μητρός του.

Ὅτε ὁ Ἀντίπατρος, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀφήσει τοποτηρητήν του εἰς τὴν Μακεδονίαν, τῷ ἔγραψεν εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπιστολὴν ἐκτεταμένην καὶ πλήρη παραπόνων κατὰ τῆς Ὀλυμπιάδος, ὁ Ἀλέξανδρος, ἀναγνώσας τὴν ἐπιστολήν, εἶπε· « δὲν γνωρίζει ὁ » Ἀντίπατρος ὅτι ἓν μόνον δάκρυον τῆς μητρός μου ἀρκεῖ νὰ » σβύσῃ μυρίας τοιαύτας ἐπιστολάς. »

Πολλὰ δὲ δῶρα καὶ πολλὰ ἐκ τῶν πολυτίμων λαφύρων, τὰ ὁποῖα ἐκυρίευεν εἰς τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν ἀγῶνάς του, συχνά-

κις ἀπέστελλε πρὸς τὴν μητέρα του, δεικνύων οὕτως ὅτι ποτὲ δὲν ἔπαυεν ἐνθυμούμενος καὶ ἀγαπῶν αὐτήν.

Τοιαῦτα πρὸς τὴν μητέρα του αἰσθήματα ἔχων ὁ μέγας Ἀλέξανδρος, ἀνατραφεὶς δὲ ἐναρέτως ὑπὸ τοῦ παιδαγωγοῦ του Λεωνίδου καὶ τοῦ σοφοῦ Ἀριστοτέλους, ἀνεφάνη ἀνὴρ εὐαίσθητος, εὐγνώμων, εὐεργετικὸς, καὶ μεγαλόδωρος, ὄχι μόνον πρὸς τοὺς διδασκάλους καὶ πρὸς τοὺς φίλους του, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους του· ὥστε ἐὰν ἡ ἀνδρία καὶ ἡ ἔξοχος στρατηγικὴ ἱκανότης κατέστησαν μέγαν τὸν Ἀλέξανδρον, ἡ ἀγαθότης ὅμως τῆς ψυχῆς του κατέστησεν αὐτὸν ἀγαπητὸν καὶ ζῶντα καὶ μετὰ θάνατον.

Ο ΚΗΠΟΣ ΚΑΙ Η ΚΑΡΔΙΑ.

Ὁ Γεροστάθης μετὰ τὰς ἀνωτέρω διηγήσεις του μᾶς ὡδήγησεν εἰς τὸν κῆπόν του, διὰ νὰ μᾶς δείξῃ τὰς γεωργικὰς προόδους τοῦ συμμαθητοῦ μας Ἰωάννου.

Μᾶς ἔδειξε δὲ διάφορα νεόφυτα δένδρα ὑγιέστατα καὶ ἀνθισμένα, διάφορα λαμπρότατα ἄνθη, καὶ ἄλλα ἀξιόλογα προϊόντα, τὰ πάντα φυτευθέντα, σπαρθέντα καὶ καλλιεργηθέντα ὑπὸ τοῦ φίλου μας Ἰωάννου. Παρὼν δὲ ὁ Ἰωάννης παρετήρει μειδιῶν καὶ χαίρων τὰ ἔργα του, καθὼς μειδιᾷ καὶ χαίρει φιλόστοργος πατὴρ, ὁσάκις τρυφερῶς ἀτενίζει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τῶν καλῶς ἀνατεθραμμένων τέκνων του.

Ὁ Γεροστάθης βλέπων ὅτι ἐθαυμάζομεν τὰς ὡραιότητας τοῦ κήπου του, μᾶς ἠρώτησεν ἂν εὑρίσκωμεν ὁμοιότητά τινα μεταξὺ τοῦ κήπου του καὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Ἡμεῖς δὲ μὲ ἀπορίαν ἀντηρωτήσαμεν ποία ποτὲ ὁμοιότης δύναται νὰ ὑπάρξῃ μεταξὺ ἑνὸς κήπου καὶ ἑνὸς ἀνθρώπου;

— Μεγάλη, ἀπήντησεν ὁ Γεροστάθης. Αἱ καλαὶ καὶ ἐνάρετοι πράξεις, αἵτινες στολίζουν τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, εἶναι τὰ καλὰ προϊόντα καὶ τὰ ὡραῖα ἄνθη, τὰ στολίζοντα τοὺς κήπους. Καὶ καθὼς, ἐὰν τὸ ἔδαφος τοῦ κήπου ἦναι ἀμμώδες ἢ πετρώδες, ὁ κῆπος δὲν εὐδοκιμεῖ, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ ἔχων

καρδίαν σκληρὰν καὶ ἀναίσθητον, δὲν δύναται νὰ εὐδοκιμήσῃ, καὶ ἀληθῶς νὰ εὐτυχήσῃ. Καθὼς δὲ ὅσον εὔφορος καὶ εὐγνώμων καὶ ἂν ἦναι ἡ γῆ τοῦ κήπου, ὁ κῆπος δὲν προοδεύει, ἂν κηπουρὸς ἄξιος δὲν ἐπιμεληθῇ καὶ καλλιεργήσῃ αὐτόν, τοιουτοτρόπως δύναταί τις νὰ ἔχῃ μὲν ἐκ φύσεως καρδίαν ἀγαθήν, καὶ ὅμως νὰ μὴ διαπρέψῃ εἰς τὸ στάδιον τοῦ βίου του, διότι δυστυχῶς παρημέλησε τὴν προσήκουσαν καλλιέργειαν καὶ ἐκπαίδευσιν τῆς ψυχῆς του.

Ἡ καρδία τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, καθὼς τὸ ἀπέδειξεν ἡ πρὸς τὴν Ὀλυμπιάδα ἀγάπη του, ἦτο φύσει εὐαίσθητος καὶ καλή, ὅσον καλὴ καὶ εὔφορος εἶναι ἡ γῆ τοῦ κήπου μου.

Καθὼς δὲ ὁ κῆπός μου ἐπέτυχε δύο ἐπιμελεῖς κηπουρούς, ἐμὲ καὶ τὸν Ἰωάννην, παρομοίως καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέτυχε, νέος ὤν, δύο ἀξιολόγους κηπουρούς, τὸν Λεωνίδαν καὶ τὸν Ἀριστοτέλην, πρὸς καλλιέργειαν καὶ μόρφωσιν τοῦ νοὸς καὶ τῆς καρδίας του.

Καθὼς δὲ ἡ φυσικὴ εὐφορία ἀφ' ἑνὸς, καὶ ἡ καλλιέργεια ἀφ' ἑτέρου τοῦ κήπου μου παρήγαγον αὐτὰ τὰ ποικίλα ἄνθη, αὐτὰ τὰ θάλλοντα δένδρα, αὐτὰ τὰ ὡραῖα προϊόντα, τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ἐκ φύσεως ἀγαθὴ ψυχὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐκπαιδευθεῖσα ὑπὸ τοῦ παιδαγωγοῦ καὶ τοῦ διδασκάλου του, παρήγαγε τὰς εὐεργετικάς, τὰς ἐναρέτους, τὰς φιλανθρώπους πράξεις, αἵτινες ὡραΐζουν τὸν βίον αὐτοῦ.

Ἰδού, φίλοι μου, ἡ ὁμοιότης τὴν ὁποίαν ἐγὼ εὑρίσκω μεταξὺ τοῦ κήπου μου καὶ τῆς καρδίας τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἀλλ' ὑπάρχει μεταξὺ αὐτῶν καὶ διαφορά τις οὐσιώδης· διότι ἡ μὲν καλλονὴ τοῦ κήπου μου εἶναι φθαρτὴ καὶ πρόσκαιρος, τὸ δὲ κάλλος τῶν ἐναρέτων πράξεων τοῦ Ἀλεξάνδρου θέλει διαμείνει ἀμάραντον καὶ ἀθάνατον.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω λόγων τοῦ Γεροστάθου ὁ συμμαθητής μας Ἀθανάσιος ἐξήγαγε τὸ ἀκόλουθον συμπέρασμα· — Λοιπὸν δὲν ἀρκεῖ ν' ἀγαπᾷ τις τοὺς γονεῖς του, καὶ νὰ ἔχῃ ἐκ φύσεως καλὴν καρδίαν, διὰ νὰ εὐτυχήσῃ.

— Ὄχι βέβαια, ἀπήντησεν ὁ Γεροστάθης, δὲν ἀρκεῖ μόνον καλὴ γῆ διὰ νὰ ὑπάρξῃ καὶ καλὸς κῆπος, ἀπαιτεῖται καὶ καλλιέργεια τῆς καλῆς γῆς. Τοῦτο δὲ μᾶς ἀποδεικνύει ὁ βίος τοῦ Ρωμαίου Κοριολάνου.

Ο ΚΟΡΙΟΛΑΝΟΣ ΚΑΙ Η ΜΗΤΗΡ ΤΟΥ.

Ὁ Κοριολάνος κατήγετο ἀπὸ εὐγενῆ οἰκογένειαν τῆς ἀρχαίας Ρώμης. Ἐκ νεανικῆς ἡλικίας ἠσπάσθη τὸ στρατιωτικὸν στάδιον· ἐθαυμάζετο δὲ διὰ τὴν ἀποχήν του ἀπὸ τὰς ἡδονὰς καὶ τὴν φιλοχρηματίαν, διὰ τὴν καρτερίαν του εἰς τοὺς κόπους, διὰ τὴν ἀνδρίαν του, καὶ ἰδίως διὰ τὴν πρὸς τὴν μητέρα του μεγίστην ἀγάπην του.

Ἐνῷ οἱ ἄλλοι στρατιωτικοὶ ἠγωνίζοντο διὰ τὴν δόξαν, ὁ Κοριολάνος ἔλεγεν ὅτι δὲν ἐπεθύμει τὴν δόξαν διὰ τὴν δόξαν, ἀλλὰ διὰ τὴν εὐφροσύνην, τὴν ὁποίαν ἡ δόξα του ἐπροξένει εἰς τὴν μητέρα του.

Ὁσάκις ἡ μήτηρ του ἐπαινούμενον ἢ ἐστεφανωμένον, μὲ δάκρυα χαρᾶς εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἔσφιγγεν αὐτὸν εἰς τὰς μητρικάς της ἀγκάλας, ὁ Κοριολάνος ἐθεώρει τότε ἑαυτὸν ἀληθῶς εὐτυχῆ.

Ἐφρόντιζε δέ, ὡς καλὸς υἱός, νὰ διπλασιάζῃ τὸ πρὸς τὴν μητέρα του σέβας καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν ἀγάπην καὶ ὑπακοήν του, προσφέρων εἰς αὐτὴν καὶ τὸ σέβας, καὶ τὴν ἀγάπην, καὶ τὴν ὑπακοήν, τὴν ὁποίαν πρὸς τὸν ἀποθανόντα πατέρα του ἐχρεώσει.

Ὁ Κοριολάνος ἐνυμφεύθη, διότι ἡ μήτηρ του τὸ ἠθέλησεν. Ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ ἔγινε σύζυγος καὶ πατὴρ, ἐξηκολούθησε συνοικῶν μετὰ τῆς μητρός του, καὶ περιποιούμενος αὐτὴν μεθ' ὅλης τῆς υἱϊκῆς τρυφερότητος.

Ἐξ ὅλων αὐτῶν προκύπτει ὅτι ἡ καρδία τοῦ Κοριολάνου δὲν ἦτο κακή· ἀλλὰ δυστυχῶς ἐκ νεαρᾶς του ἡλικίας ἔμεινεν ἄνευ ἀνατροφῆς τινος καὶ παιδείας· ὥστε μετὰ τῶν προτερημάτων, τὰ ὁποῖα ἡ φύσις τῷ ἐχάρισε, τῷ ἔμειναν καὶ πολλὰ ἐλαττώματα· ὡμοίαζε λοιπὸν γῆν εὔφορον μὲν, ἀλλ' ἀκαλλιέργητον,

ἥτις μεταξὺ τῶν αὐτοφυῶν ὡραίων ἀνθέων παρουσιάζει καὶ ἀκάνθας καὶ τριβόλους.

Ὁ Κοριολάνος ὑπέκειτο εἰς τὸ ὀλέθριον πάθος τοῦ θυμοῦ, ὥστε ἀπέκτησε πολλοὺς ἐχθρούς· ἠγάπα τὰς πεισματώδεις φιλονεικίας, καὶ ἐπομένως οἱ συμπολῖταί του τὸν ἀπέφευγον· ἐκαυχᾶτο διὰ τὴν εὐγενῆ καταγωγήν του, ἀγνοῶν ὅτι οὐχὶ ἡ *καταγωγή*, ἀλλ' ἡ *διαγωγὴ* τιμᾷ ἢ ἀτιμάζει· ἐπὶ τέλους ὑπερηφανευόμενος διὰ τὰς ἀνδραγαθίας του, ἐπεριφρόνει τοὺς συμπολίτας του, ἀγνοῶν ὅτι διὰ τῆς ὑπεροψίας καθίστατο μισητός, ἐνῷ διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης ἤθελεν ἀνυψωθῆ εἰς τὴν εὔνοιαν τοῦ λαοῦ.

Ἐὰν ὁ Κοριολάνος ἐκ τῆς παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας ἀνετρέφετο πρεπόντως, ἴσως μεγάλος δὲν ἤθελεν ἔχει τὰ ἐλαττώματα ταῦτα, τὰ ὁποῖα ἐπὶ τέλους ἐκορύφωσαν τὴν κατ' αὐτοῦ ἀγανάκτησιν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ λαοῦ, καὶ ἐπροκάλεσαν τὴν ἐκ τῆς Ῥώμης ἐξορίαν του.

Ἐξορισθεὶς δὲ ἀπὸ τὴν Ῥώμην, οὔτε τὸν Θεμιστοκλέα μας οὔτε τὸν Ἀριστείδην μας ἐμιμήθη.

Ὁ ὀργίλος καὶ ὑπερήφανος χαρακτήρ του ἐπροκάλεσε τὸ βδελυρὸν πάθος τῆς ἐκδικήσεως. Προσφυγὼν εἰς τοὺς Βουλούσκους, ἐχθροὺς τῶν Ῥωμαίων, καὶ τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν, ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς πατρίδος του. Ὅτε δὲ ἔφθασεν ἐνώπιον τῆς Ῥώμης καὶ ἐπαπείλει τὴν καταστροφὴν αὐτῆς, οἱ Ῥωμαῖοι ἔντρομοι τῷ ἀπέστειλαν διαφόρους πρεσβείας, ὅπως ἀποτρέψωσιν αὐτὸν ἀπὸ τοὺς ὀλεθρίους σκοπούς του. Ἀλλ' ὁ Κοριολάνος ἐπέμενεν ἄκαμπτος εἰς τὴν ἐκπόρθησιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος.

Τότε ἡ μήτηρ του, παραλαβοῦσα μεθ' ἑαυτῆς τὴν σύζυγον καὶ τὰ δύο τέκνα τοῦ Κοριολάνου, καὶ τεθεῖσα ἐπὶ κεφαλῆς τῶν σημαντικωτέρων γυναικῶν τῆς Ῥώμης, ἐξῆλθε τῶν τειχῶν· παρουσιασθεῖσα δὲ εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον εἶπε πρὸς τὸν υἱόν της.

— Κοριολάνε, ἐὰν ἐπιμένῃς νὰ εἰσέλθῃς ἐχθρικῶς εἰς τὴν Ῥώμην, θέλεις πατήσει πρότερον ἐπὶ τοῦ πτώματος τῆς μη-

τρός σου· διότι βεβαίως δὲν θέλω ὑποφέρει ποτὲ νὰ ζήσω καὶ νὰ ἴδω τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ υἱός μου θέλει θριαμβεύσει κατὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος. Συλλογίσθητι ὅτι δὲν εἶναι ἴδιον μεγάλου καὶ ἀγαθοῦ ἀνδρὸς ν' ἀποκαθίσταται δοῦλος τῆς ὀργῆς του, τῆς μνησικακίας του, τῶν παθῶν του. Ἐὰν δὲ ἦσαι φιλόστοργον τέκνον μου, σεβάσθητι τὴν μητέρα σου, καὶ ὑπάκουσον εἰς αὐτὴν, ἱκετεύουσαν ὑπὲρ τῆς Ῥώμης, τῆς μεγάλης μητρός σου.

Γονυπετεῖς δὲ ἔπεσαν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Κοριολάνου καὶ ἡ μήτηρ καὶ ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα του.

Ὁ Κοριολάνος τότε ἐγείρων τὴν μητέρα του, καὶ σφίγγων τὴν δεξιάν της·—Ἐνίκησας, εἶπεν, ὦ μῆτερ, νίκην εὐτυχῆ μὲν διὰ τὴν πατρίδα, ἀλλ' ὀλεθρίαν εἰς τὸν υἱόν σου· ἀναχωρῶ, ἐπρόσθεσε, μακρὰν τῆς Ῥώμης, νικημένος ὑπὸ τῆς μητρός μου. Καὶ ἡ πολιορκία διελύθη ἀμέσως.

Τοιουτοτρόπως ἡ ἀγάπη καὶ τὸ σέβας τοῦ Κοριολάνου πρὸς τὴν μητέρα του ἔσωσαν καὶ τὴν Ῥώμην ἀπὸ τὴν καταστροφήν της, καὶ τὸν Κοριολάνον ἀπὸ τὸ αἰώνιον αἶσχος, τὸ ὁποῖον ἤθελε περικαλύψει τὴν μνήμην του, ἂν ἤθελον ἐκτελεσθῆ οἱ κατὰ τῆς πατρίδος πατροκτόνοι σκοποί του, τοὺς ὁποίους ὡς ἐκ τῆς ἀπαιδευσίας καὶ τῆς κακῆς ἀνατροφῆς του εἶχε συλλάβει.

Ο ΒΑΣΙΓΚΤΩΝ ΚΑΙ Η ΜΗΤΗΡ ΤΟΥ.

Καὶ ὁ μέγας πολίτης τῆς Ἀμερικῆς Βάσιγκτων, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, ἔδωκε δείγματα τῆς πρὸς τὴν μητέρα του ἀγάπης καὶ ὑπακοῆς.

Περὶ τὸ δέκατον τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας του ἐπεθύμησε ν' ἀφιερωθῆ εἰς τὸ ναυτικὸν στάδιον, τὸ ὁποῖον χωρὶς ποτε νὰ γνωρίσῃ ὑπερβολικὰ ἠγάπησεν.

Ἡ μήτηρ του, ἥτις καὶ τὸν υἱόν της δὲν ἤθελε ν' ἀποχωρισθῆ, καὶ τοὺς κινδύνους καὶ τὰ δεινὰ τοῦ ναυτικοῦ βίου κάλλιον τοῦ ἀπείρου υἱοῦ της ἐγνώριζεν, ἀπέκρουε τὰ σχέδια τοῦ νέου Βασιγκτῶνος· ἀλλ' αὐτὸς ἐπιμένων, συμφωνεῖ μετά τινος

πλοιάρχου ὅπως παραλάβῃ αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖόν του, ἕτοιμον ἤδη πρὸς ἀπόπλουν· μετακομίσας δὲ τὸ μικρὸν κιβώτιόν του εἰς τὴν λέμβον, ἐπαρουσιάσθη ἐνώπιον τῆς μητρός του διὰ ν' ἀποχαιρετήσῃ αὐτὴν, καὶ λάβῃ τὴν εὐχήν της. Ἀλλ' ἡ μήτηρ του σιωπῶσα ἤρχισε νὰ κλαίῃ.

Τὰ σιωπηλὰ αὐτὰ δάκρυα τόσην ἐντύπωσιν ἐπροξένησαν εἰς τὴν εὐαίσθητον ψυχὴν τοῦ νέου Βασιγκτῶνος, ὥστε ἀμέσως ἐπαναφέρει τὸ κιβώτιον ἀπὸ τὴν λέμβον εἰς τὴν οἰκίαν, ἀποχαιρετᾷ τὸν πλοίαρχον, καὶ θυσιάζει προθύμως τὸν ναυτικὸν ἔρωτά του ἐνώπιον τῆς υἱϊκῆς του ἀγάπης.

Ἡ θυσία αὕτη τοῦ εὐαισθήτου υἱοῦ, καὶ ἑπομένως ἡ εὐλογία καὶ αἱ εὐχαὶ τῆς φιλοστόργου μητρός του ἠξίωσαν ἐπὶ τέλους τὸν Βασιγκτῶνα ν' ἀναφανῇ ὁ πρῶτος πολίτης τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, καὶ νὰ ἐπονομασθῇ *πατὴρ τῆς πατρίδος*.

Ἂν ὁ νέος Βάσιγκτων, μὴ ἀγαπῶν τὴν μητέρα του, δὲν ὑπήκουεν εἰς τὰ μητρικὰ δάκρυά της, ἀλλ' ἠσπάζετο τὸ ριψοκίνδυνον στάδιον τοῦ ναύτου, καὶ βίον ἴσως ἄσημον καὶ δυστυχῆ ἤθελε ζήσει, καὶ δυστυχέστερον ἴσως θάνατον ἐντὸς τῶν κυμάτων ἤθελεν εὕρει, καὶ τὴν πατρίδα του δὲν ἤθελεν ἐλευθερώσει, καὶ τὸ ὄνομά του δὲν ἤθελεν ἀπαθανατίσει.

Ἀγαπᾶτε λοιπὸν καὶ σεῖς, παιδία μου, τοὺς γονεῖς σας, ἐπρόσθεσεν ὁ ἀγαθὸς Γεροστάθης. Ἡ ἀγάπη σας ὅμως ἂς μὴ ἦναι νεκρά, ἀλλὰ ζωηρὰν καὶ ἀκμαίαν διατηρεῖτε αὐτὴν διὰ τῆς διαγωγῆς σας, διὰ τῆς ὑπακοῆς σας καὶ διὰ τῶν καλῶν σας ἔργων.

Ὁ συμμαθητής σας Κωνσταντῖνος *δι' ἔργου* ἀπέδειξε σήμερον τὴν πρὸς τοὺς πτωχοὺς γονεῖς του ἀγάπην του. Δι' ἔργων λοιπὸν καὶ σεῖς προσπαθήσατε ν' ἀναφανῆτε υἱοὶ καλοὶ καὶ φιλόστοργοι, ἄξιοι τῶν εὐχῶν τῶν γονέων σας καὶ τῶν εὐλογιῶν τοῦ Ὑψίστου.

Ἔχετε δὲ πάντοτε κατὰ νοῦν ὅτι οἱ γονεῖς σας διατρέχοντες ἤδη πρὸ καιροῦ τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς, εἰς τὴν ὁποίαν σεῖς τώρα κατὰ πρῶτον ἐμβαίνετε, γνωρίζουν πολὺ κάλλιον ὑμῶν τοὺς

κινδύνους, τὰ βάραθρα καὶ τοὺς κρημνοὺς τῆς δυσκόλου ταύτης ὁδοῦ. Ὅθεν προθύμως ὑπακούετε εἰς τὰς συμβουλάς των, ὅπως φωτίζετε τὴν νεανικὴν ἀπειρίαν σας διὰ τῆς πείρας ἐκείνων· οὕτω δὲ θέλετε διατρέξει ἀσφαλέστερον τὸ δύσβατον καὶ κινδυνῶδες στάδιον τοῦ βίου.

Ὁ ἀγαθὸς γέρων μᾶς ὑπηγόρευσεν ἀκολούθως τοὺς ἑξῆς στίχους.

Οἱ πρῶτοι εὐεργέται μας εἶν' οἱ καλοὶ γονεῖς μας·
Ἂς ἀγαπήσωμεν αὐτοὺς ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς μας.
Διὰ τῆς πείρας οἱ γονεῖς, διὰ τῶν συμβουλῶν των
Τὴν ἀπειρίαν σώζουσι τῶν εὐπειθῶν υἱῶν των.
Λοιπὸν ἂς ὑπακούωμεν, καὶ ἂς εὐγνωμονῶμεν,
Δι' ἔργων δὲ ἂς δείχνωμεν ὅτι αὐτοὺς τιμῶμεν.

Τ.

ΜΙΑ ΨΥΧΗ ΕΙΣ ΔΥΟ ΣΩΜΑΤΑ.

« Φίλοις εὐτυχοῦσι καὶ ἀτυχοῦσιν ὁ αὐτὸς ἴσθι. »
(Περιάνδρου.)

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς συστάσεως τοῦ σχολείου μας συχνάκις συνέβαινον μεταξὺ τῶν μαθητῶν λογομαχίαι, ὕβρεις, ξυλοκοπήματα καὶ λιθοβολισμοί. Τούτων δὲ συνέπειαι δυσάρεστοι ἦσαν ἐνδύματα ἐσχισμένα, βιβλία μελανωμένα, μύται αἱματωμέναι, ὀφθαλμοὶ φλογισμένοι, κεφαλαὶ πληγωμέναι, καὶ ἑπομένως πάθη, ἔχθραι, ἐκδικήσεις καὶ ἀντεκδικήσεις.

Ἀλλ' ὁ ἀγαθὸς προστάτης μας Γεροστάθης διὰ τῶν φρονίμων συμβουλῶν του, καὶ διὰ τῆς πραότητος τοῦ χαρακτῆρός του ἐπροσπάθησε νὰ καταπαύσῃ τὴν τοιαύτην τῶν πραγμάτων κατάστασιν, καὶ νὰ ἐμπνεύσῃ μεταξὺ ὅλων ἡμῶν τὴν ἀγάπην, τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὴν ἁρμονίαν.

Ποτὲ δὲν ἴδομεν τὸν Γεροστάθην ὠργισμένον, ἐξημμένον ἢ σκληρὸν πρός τινα ἐξ ἡμῶν, εἰς ὁποιαδήποτε ἀτοπήματα καὶ ἂν ἐξετραχηλιζόμεθα· ἀλλὰ μὲ ὑπομονήν, μὲ φρόνησιν καὶ μὲ ἡσυχίαν μᾶς ἐξήγει τὰ σφάλματά μας καὶ τὰς δυσαρέστους συνεπείας αὐτῶν, προσπαθῶν νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὴν καρδίαν μας τὴν συναίσθησίν των, τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς διορθώσεως.

Διὰ τοῦ *λόγου*, ἔλεγεν, ἐκριζόνονται *διὰ παντός*, ἐνῷ διὰ τοῦ *τρόμου* μόνον *προσωρινῶς* καταθλίβονται τὰ σπέρματα τῆς κακῆς διαγωγῆς. Ὅθεν κεντῶν εὐστόχως τὴν φιλοτιμίαν μας πρὸς τὴν ἀρετήν, ποτὲ δὲν μᾶς ἀπεύθυνεν ὕβρεις, κακολογίας ἢ ῥαβδισμούς.

Ἐγνώριζεν ὁ ἀγαθὸς γέρων ὅτι ἡ καρδία τῶν παιδίων ὁμοιάζει τὸ μαλακὸν κηρίον, τὸ ὁποῖον εὐκόλως λαμβάνει πᾶσαν ἐξωτερικὴν ἐντύπωσιν· καὶ ὅτι ὡς ἐκ τούτου αἱ παιδικαὶ καρδίαι σχηματίζονται κατὰ τὰ καλὰ ἢ κακὰ παραδείγματα, τὰ ὁποῖα ἐνώπιόν των ἔχουν. Πολλάκις τὰ παιδία χάριν παιδιᾶς, καὶ πολλάκις ἀνεπαισθήτως καὶ ἀκουσίως μιμοῦνται τοὺς λόγους, τὰ κινήματα, τὰς πράξεις, τὸ ὕφος καὶ τὰς διαθέσεις τῶν μεγαλητέρων των, ἰδίως δὲ τῶν γονέων καὶ διδασκάλων των· καὶ οὕτω διὰ τῆς μιμήσεως ἀποκτῶσι βαθμηδὸν τὴν συνήθειαν τῶν ὅσων μιμοῦνται· ἐπὶ τέλους δὲ ἡ ἕξις καταντᾷ εἰς αὐτὰ δευτέρα φύσις.

Ὅθεν ὁ Γεροστάθης ὄχι μόνον ἀπέφευγε τοῦ νὰ μᾶς δίδῃ ἀφορμὰς κακῶν ἕξεων, θυμόνων, ὑβρίζων ἢ ξυλοκοπῶν, ἀλλὰ ἐπισφραγίζων τὰς συμβουλάς του διὰ τοῦ καλοῦ παραδείγματός του, καθίστανεν ἀποτελεσματικωτέραν τὴν ἠθικήν μας βελτίωσιν.

Πολλάκις μᾶς ὑπενθύμιζεν ὁ γέρων τὰς δύο μεγάλας ἐντολάς, ἐντὸς τῶν ὁποίων, ὡς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ἐμπεριέχονται ὅλα τὰ χρέη τοῦ ἀληθοῦς χριστιανοῦ· « *Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης καρδίας. — Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.* » Τὴν διπλῆν δὲ ταύτην ἀγάπην μᾶς ἔλεγεν ὅτι

πρέπει νὰ δεικνύωμεν διὰ τῆς καθημερινῆς διαγωγῆς καὶ τῶν καθημερινῶν ἔργων μας.

Δὲν ἀρκεῖ, μᾶς ἐπρόσθετε, νὰ παρευρίσκεσθε εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν ἢ ἐξ ἁπλῆς συνηθείας, ἢ διότι οἱ γονεῖς καὶ οἱ διδάσκαλοι σᾶς παρήγγειλαν νὰ ἐκκλησιάζεσθε εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ὑψίστου· ἀλλ' ἀπαιτεῖται νὰ εἰσέρχεσθε μὲ τὴν πρόθεσιν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἐξέλθετε ἠθικώτεροι καὶ χριστιανικώτεροι· πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἀπαιτεῖται νὰ προσέχετε εἰς τοὺς θείους λόγους, τοὺς ὁποίους ἐκεῖ ἀκροάζεσθε, καὶ κατὰ τοὺς θείους αὐτοὺς λόγους νὰ κανονίζετε τὴν καθημερινὴν διαγωγήν σας, τὰς καθημερινὰς πράξεις σας.

Ἐὰν λοιπὸν προσέχετε εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν, θέλετε ἀκούει τὸν ἱερέα τοῦ Ὑψίστου ὑπενθυμίζοντα πάντοτε τὸ θεῖον θέλημα, καὶ λέγοντα πρὸς ἡμᾶς· « *Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, —Εἰρήνη πᾶσιν.* » Ἂς ἀγαπῶμεθα λοιπὸν ἀμοιβαίως, ἂς ζῶμεν ἐν ἀδελφικῇ εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ, ἐὰν θέλωμεν ὄχι μόνον νὰ ὀνομαζώμεθα, ἀλλὰ καὶ πραγματικῶς νὰ ἤμεθα χριστιανοί.

Αὐτὰ συχνάκις μᾶς ἐπανελάμβανεν ὁ Γεροστάθης μ' ὅλην τὴν χαρακτηρίζουσαν αὐτὸν πραότητα καὶ γλυκυτάτην ἐκφραστικότητα.

Ο ΚΛΩΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΔΕΜΑΤΙΟΝ.

Ἡμέραν τινὰ περιδιαβάζοντες μετὰ τοῦ Γεροστάθου εἰς τὴν ἐξοχήν, ἴδομεν γέροντα ὅστις ἔκοπτε κλώνους ἰτέας.

Ὁ Γεροστάθης μᾶς ὡδήγησε πρὸς τὸν γέροντα, τὸν ὁποῖον, χαιρετήσας φιλοφρόνως, ἠρώτησεν εἰς τί καταγίνεται.

— Κόπτω κλώνους διὰ νὰ πλέξω καλάθια, ἀπεκρίθη ὁ γέρων.

— Πολὺ φρόνιμα κάμνεις, τῷ εἶπε τότε ὁ Γεροστάθης· εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον ὅστις δὲν ἐργάζεται, ἢ ἀποθνήσκει τῆς πείνης, ἢ ζῇ ἀτίμως· ὁ δὲ ἄτιμος βίος εἶναι πολὺ χειρότερος τοῦ θανάτου.

Λαβὼν δὲ τὴν ἄδειαν τοῦ γέροντος ἐπῆρεν ἕνα ἐκ τῶν λε-

πτῶν κλώνων, καὶ παρουσιάσας αὐτὸν εἰς ἡμᾶς ἠρώτησεν ἂν δυνάμεθα νὰ τὸν σπάσωμεν.

Ἐγελάσαμεν διὰ τὴν παράδοξον ταύτην ἐρώτησιν τοῦ Γεροστάθου, καὶ λαβών τις ἐξ ἡμῶν τὸν κλῶνον, ἔσπασεν αὐτὸν ἀμέσως διὰ τῶν δύο δακτύλων του.

Τότε ὁ Γεροστάθης ἐπῆρεν εἰς τὴν παλάμην του συνάμα πολλοὺς κλώνους, τοὺς ὁποίους ἀφοῦ περιέδεσε διὰ λεπτοῦ σχοινίου, μᾶς ἠρώτησεν ἂν δυνάμεθα νὰ σπάσωμεν καὶ τὸ δεμάτιον τοῦτο.

— Ὄχι βέβαια, ἀπεκρίθημεν, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ σπάσωμεν αὐτοὺς ἡνωμένους ὅλους ὁμοῦ;

— Ἰδού, μᾶς εἶπε τότε ὁ γέρων, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς *ἑνώσεως*, τῆς *ἀγάπης*, τῆς *ὁμονοίας*.

Ἐὰν οἱ ἀδελφοί, οἱ συγγενεῖς, οἱ συμμαθηταί, οἱ συμπολῖται, οἱ ὁμοεθνεῖς, οἱ ὁμόφυλοι ἦναι ἡνωμένοι, ἀγαπώμενοι ἀμοιβαίως καὶ ὁμονοοῦντες, βεβαίως θέλουν κατασταθῆ δυνατοὶ καὶ ἄθραυστοι ὡς αὐτοὶ οἱ λεπτοὶ κλῶνοι, συνενωθέντες εἰς τὸ δεμάτιον τοῦτο· ὄντες δὲ τότε ἰσχυροὶ εὐκόλως θέλουν ἀνθέξει εἰς τὰς καταδρομὰς τῆς τύχης ἢ τῶν ἀνθρώπων, καὶ θέλουν θριαμβεύσει, καὶ θέλουν εὐδαιμονήσει.

Ἀλλ' ἐὰν δυστυχῶς ἡ διχόνοια, ἡ ζηλοτυπία, τὸ μῖσος, ἡ φιλοπρωτεία, ὁ φθόνος, ἡ ψευδοφιλοτιμία, ἡ ἰδιοτέλεια διαχωρίζωσι καὶ ἀπομονόνωσιν αὐτούς, εὐκόλως τότε ἕκαστος θέλει κατασυντριφθῆ, ὡς διὰ τῶν δύο δακτύλων σας ἐσυντρίφθη ὁ μεμονωμένος κλῶνος, τὸν ὁποῖον σᾶς ἐπαρουσίασα.

Ἡ ἕνωσις λοιπόν, καὶ ἑπομένως ἡ ἀγάπη, ἡ ὁμόνοια, ἡ σύμπραξις αὐξάνει τὰς δυνάμεις· ὁ δὲ διαχωρισμός, ἡ διχόνοια, ἡ ἀντενέργεια, ἡ ἀπομόνωσις ἐλαττόνει καὶ καταστρέφει αὐτάς. Ὅσον δὲ αἱ ἠθικαὶ καὶ φυσικαὶ δυνάμεις ἔθνους τινος αὐξάνουν, τόσον μεγαλήτερα καὶ ἐπωφελέστερα εἶναι τὰ ἔργα του, καὶ βεβαιοτέρα ἡ εὐδαιμονία του.

Ὁ Γεροστάθης μετὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἀποχαιρετῶν τὸν

γέροντα, παρήγγειλεν αὐτὸν νὰ τῷ στείλῃ εἰς τὴν οἰκίαν του δύο καλάθια.

Ἐντούτοις τὸ εὔθραυστον τοῦ κλώνου, καὶ τὸ ἄθραυστον τοῦ δερματίου, οἱ χριστιανικοὶ λόγοι τοῦ Γεροστάθου, καὶ κυρίως ἡ ζῶσα πρᾳότης τοῦ ἀνδρός, τὴν ὁποίαν καθ' ἡμέραν ὡς ὑπογραμμὸν ἐνώπιόν μας εἴχομεν, κατέστησαν βαθμηδὸν καὶ ἡμᾶς πράους, εἰρηνικούς, εὐπροσηγόρους καὶ ὡς ἀδελφοὺς ἠγαπημένους.

Ἀλλ' ἂν καὶ ὅλοι ὡς καλοὶ ἀδελφοὶ ἠγαπώμεθα, δύο ὅμως ἐκ τῶν συμμαθητῶν μας, ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ἀνδρέας, διεκρίνοντο ἰδίως διὰ τὴν μεγίστην φιλίαν, ἥτις συνέδεε τὰς τρυφερὰς των καρδίας. Περὶ αὐτῶν δὲ θέλω ἐκθέσει ὀλίγα τινά, τὰ ὁποῖα ἔκτοτε ἐντυπωμένα ἔμειναν εἰς τὴν μνήμην μου.

ΟΙ ΔΥΟ ΜΙΚΡΟΙ ΦΙΛΟΙ.

Ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ἀνδρέας ἦσαν συμμαθηταὶ καὶ σχεδὸν συνομήλικες.

Οἱ γονεῖς των, πτωχοὶ μὲν ἀλλὰ τίμιοι ἄνθρωποι καὶ ἀληθεῖς χριστιανοί, ἦσαν γείτονες, ὥστε τὰ τέκνα των ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ἐσχετίσθησαν καὶ ἠγαπήθησαν.

Εἰς τὰ ἥμερα καὶ ἱλαρὰ πρόσωπά των ἐφαίνετο ζωγραφισμένη ἡ πραότης καὶ ἡ ἀγαθότης τῶν καρδιῶν των. Πληρεστάτη ἁρμονία φρονημάτων καὶ ἐπιθυμιῶν ὑπῆρχε πάντοτε μεταξὺ αὐτῶν ἀδελφικὴ δὲ ἀγάπη, καὶ στενὴ φιλία διαρκῶς συνήνωνεν αὐτούς.

Πολλὰ δὲ δείγματα ἀληθοῦς φιλίας ἔδιδον ἀμοιβαίως οἱ δύο αὐτοὶ συμμαθηταί μας, τῶν ὁποίων αἱ καρδίαι ἦσαν βεβαίως εὐγενεῖς, διότι τὸ ἱερὸν αἴσθημα τῆς φιλίας, ὡς ὁ Γεροστάθης ἔλεγε, μόνον αἱ εὐγενεῖς καὶ ἐνάρετοι καρδίαι δύνανται νὰ αἰσθανθῶσι.

Δὲν ἐπερίμενεν ὁ Φίλιππος νὰ λάβῃ χάριν παρὰ τοῦ Ἀνδρέου διὰ ν' ἀνταποδώσῃ αὐτήν· ἀλλ' οὔτε ὁ Ἀνδρέας ἐπερίμενε ποτὲ τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς χάριτός του, διὰ νὰ προβῇ εἰς ἄλλην νέαν

χάριν. Τοιούτους λεπτοὺς ὑπολογισμοὺς δὲν γνωρίζει ἡ ἀληθὴς φιλία.

Ὁ ἀληθὴς φίλος προσέτι αἰσθάνεται τὰς δυστυχίας τοῦ φίλου του πολὺ ζωηροτέρας ἀπὸ τὰς ἰδίας αὐτοῦ· καὶ διὰ τοῦτο προθύμως θυσιάζεται ὑπὲρ τοῦ δυστυχοῦντος φίλου του. Τοιοῦτοι δὲ φίλοι ἦσαν ὁ Ἀνδρέας καὶ ὁ Φίλιππος.

Ἡμέραν τινα, ὅτε κατὰ τὸ σύνηθες ὅλοι ἐξήλθομεν μετὰ τοῦ Γεροστάθου εἰς περίπατον, ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ἀνδρέας, συνδιαλεγόμενοι καὶ βραδέως περιπατοῦντες, ἔμειναν ὄπισθεν ἡμῶν, οἵτινες προχωρήσαντες εἴχομεν ἀναβῆ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὡραίου λόφου.

Ἐκεῖθεν στρέψαντες τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ ἴδωμεν τὴν τερπνοτάτην θέαν τῆς πεδιάδος, διεκρίναμεν τὸν μὲν Ἀνδρέαν ἀναβαίνοντα ἐπὶ ὑψηλοῦ δένδρου, τὸν δὲ Φίλιππον προχωροῦντα πρός τινα μάνδραν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον βλέπομεν τὸν Φίλιππον ὀπισθοδρομοῦντα δρομαίως, καὶ ἐντρόμως κραυγάζοντα, διότι κατόπιν αὐτοῦ τρέχων μέγας σκύλος ὀργίλως ἐγαύγιζε. Συγχρόνως δὲ βλέπομεν τὸν Ἀνδρέαν πίπτοντα μὲ τὴν ταχύτητα τῆς ἀστραπῆς ἐκ τοῦ δένδρου, καὶ τρέχοντα μεταξὺ τοῦ φίλου του καὶ τοῦ σκύλου. Ἐκεῖ δὲ σταθεὶς ἀτρόμητος ἐνατενίζει θαρραλέως τὸν σκύλον, καὶ σκύπτει διὰ νὰ λάβῃ λίθον κατ αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ σκύλος ἅμα ἰδὼν τὸν νέον τοῦτον ἐχθρὸν ὁπλιζόμενον καὶ γενναίως περιμένοντα αὐτόν, στρέφει ἀμέσως τὰ νῶτα, καὶ κατησχυμμένος ἐπανέρχεται εἰς τὴν μάνδραν του.

Ἐνῷ δὲ ταῦτα ἐλάμβανον χώραν ὁ Γεροστάθης ἤρχισε νὰ καταβαίνῃ τὸν λόφον, τρέχων πρὸς βοήθειαν τῶν μικρῶν αὐτῶν φίλων, παρακολουθούμενος παρ' ὅλων ἡμῶν. Ἀλλ' ὅτε ἴδομεν τὸν θρίαμβον τοῦ Ἀνδρέου, καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ Φιλίππου, ὁ Γεροστάθης χειροκροτῶν ἐφώναξεν· — Εὖγε! εὖγε! Ἀνδρέα! ἡμεῖς δὲ πλήρεις χαρᾶς, καὶ ζητωκραυγάζοντες, ἐτρέξαμεν πρὸς τὸν Ἀνδρέαν καὶ τὸν Φίλιππον.

Πλησιάσας καὶ ὁ ἀγαθὸς γέρων ἔσφιγξε τὴν χεῖρα τοῦ Ἀνδρέου, καὶ τὸν εἶπε — Σήμερον ἀνεφάνης, φίλτατε Ἀνδρέα, καὶ

φίλος ἀληθὴς, καὶ Ἕλλην γενναῖος· ἐνῷ ἦσο ἀσφαλέστατος ἐπὶ τοῦ δένδρου, ἐπροτίμησας νὰ κινδυνεύσῃς διὰ νὰ σώσῃς τὸν φίλον σου. Ἰδού, παιδία μου, ἐπρόσθεσε, τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἑνώσεως καὶ τοῦ διαχωρισμοῦ. Ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ἀνδρέας *χωρισθέντες* ἀπὸ ἡμᾶς, διεκινδύνευσαν νὰ κακοπάθωσιν· ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ φιλία, ἥτις *συνενόνει* αὐτοὺς, ἔσωσε τὸν Φίλιππον ἀπὸ τὸν καταδιωγμὸν τοῦ ὠργισμένου σκύλου. Ἡ ἡμέρα αὕτη ἂς διαμείνῃ ἐντυπωμένη εἰς τὴν μνήμην σας, ὅπως ἀγαπᾶτε πάντοτε τὴν ἕνωσιν καὶ τὴν ὁμόνοιαν, ἀποστρέφεσθε δὲ τὴν διαίρεσιν καὶ τὰς διχονοίας.

Ἐπειδὴ δὲ πρέπει νὰ τιμῶμεν τὴν ἀρετὴν καὶ αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν μας, πολλῷ δὲ μᾶλλον τῶν φίλων μας, σᾶς προτείνω νὰ πλέξετε δύο στεφάνους, τὸν μὲν ἀπὸ κλάδους δρυός, τὸν δὲ ἀπὸ κλάδους μυρσίνης, διὰ νὰ προσφέρωμεν αὐτοὺς πρὸς τὸν Ἀνδρέαν, τὸν μὲν πρὸς τιμὴν τῆς ἀνδρίας του, τὸν δὲ πρὸς τιμὴν τῆς φιλίας, τὴν ὁποίαν ἀπέδειξε σήμερον πρὸς τὸν Φίλιππον.

— Ναί, ναί, ἐφωνάξαμεν ἅπαντες, καὶ ἀμέσως ἐτρέξαμεν πρὸς ἀνεύρεσιν κλάδων δρυὸς καὶ μυρσίνης· ἀλλὰ προθυμότερος πάντων ἐφαίνετο ὁ μικρὸς Φίλιππος, σκιρτῶν ἀπὸ χαρὰν διὰ τὴν ὁποίαν ἐπρόκειτο νὰ λάβῃ τιμὴν ὁ φίλτατός του Ἀνδρέας.

Ὁ Γεροστάθης καὶ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, καθὼς καὶ εἰς ἄλλας πολλὰς, ἐπροσπάθει νὰ μᾶς συνειθίσῃ ν' ἀναγνωρίζωμεν καὶ νὰ τιμῶμεν τοὺς καλητέρους ἡμῶν, σβύνων εἰς τὰς ἁπαλὰς καρδίας μας πάντα σπινθῆρα ψευδοφιλοτιμίας, φθόνου, ἀντιζηλίας καὶ διχονοίας.

Πολλάκις μᾶς ἀνέφερεν ὅτι ἡ κυριωτέρα αἰτία, ἥτις κατέστρεψε τὴν ἐλευθερίαν, τὴν δόξαν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἦτον ἡ ἀντιζηλία, ὁ φθόνος, ἡ διχόνοια καὶ ἡ διαίρεσις τῶν προγόνων μας. Τὸ δημοκρατικὸν πνεῦμα τῆς ἰσότητος, τὸ ὁποῖον παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐπεκράτει, παρέσυρεν αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ μὴ ἀνέχωνται τοὺς ὑπερέχοντας. Ὅθεν ὁσάκις ἔξοχοι ἄνδρες ἐπαρουσιάζοντο, ἀμέσως ἀντιζηλίαι, φθόνοι καὶ

καταδρομαὶ παρηκολούθουν αὐτούς. Ἀλλ' ὅπου οἱ διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἱκανότητά των ἐξέχοντες, ἀντὶ νὰ ἐνισχύωνται, κατατρέχονται ὑπὸ τῶν φθονερῶν καὶ ἰδιοτελῶν συμπολιτῶν των, ἐκεῖ βεβαίως ἡ πατρὶς δυστυχεῖ καὶ καταῤῥέει.

Ἐντούτοις ἑτοιμάσαμεν τοὺς δύο στεφάνους, καὶ ἐφέραμεν αὐτοὺς πρὸς τὸν Γεροστάθην, ὅστις ἐν ὀνόματι ὅλων ἡμῶν τοὺς ἐπρόσφερε πρὸς τὸν συμμαθητήν μας Ἀνδρέαν.

Ὁ Ἀνδρέας μετὰ συστολῆς καὶ συγκινήσεως πολλῆς εὐχαρίστησε καὶ τὸν γέροντα καὶ ὅλους ἡμᾶς· λαβὼν δὲ μόνον τὸν ἐκ δρυὸς στέφανον, εἶπε πρὸς τὸν Γεροστάθην· — Ὁ στέφανος τῆς φιλίας δὲν ἀνήκει εἰς ἐμέ, ἀλλ' εἰς τὸν Φίλιππον· διότι ἂν ἐγὼ αἰσθάνωμαι φιλίαν πρὸς αὐτόν, τὴν φιλίαν μου ταύτην χρεωστῶ εἰς τὴν καλὴν καρδίαν καὶ τὸν γλυκύτατον χαρακτῆρα τοῦ Φιλίππου. Ὁ Φίλιππος εἶναι ἡ πρώτη αἰτία τῆς φιλίας ἥτις μᾶς συνδέει, καὶ εἰς αὐτὸν ἑπομένως ἀνήκει ὁ στέφανος τῆς μυρσίνης.

Οἱ λόγοι αὐτοὶ τοῦ Ἀνδρέου εἰς ἄκρον ἐχαροποίησαν τὸν Γεροστάθην· ὅθεν προθύμως ἐπρόσφερε τὸν ἄλλον στέφανον πρὸς τὸν Φίλιππον. Τοιουτοτρόπως δὲ εὐχαριστήθη ἡ εὐγενὴς ἐπιθυμία τοῦ Ἀνδρέου, ὅστις ὡς ἀληθὴς φίλος ἐπεθύμει νὰ συμμερισθῇ μετὰ τοῦ Φιλίππου τὴν δόξαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης.

Ὁ Γεροστάθης ἀφοῦ ἐπαίνεσε τὸν Ἀνδρέαν διὰ τὴν ἀγαθήν του ψυχήν, ἐπρόσθεσεν ὅτι ἡ πρὸς τὸν Φίλιππον γενναία διαγωγὴ τοῦ Ἀνδρέου ὁμοιάζει πολὺ τὴν διαγωγὴν τοῦ Σωκράτους πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην εἰς τὴν μάχην τῆς Ποτίδαιας, καὶ ἐδιηγήθη τὰ ἑξῆς.

Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ, Ο ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ, ΚΑΙ Ο ΞΕΝΟΦΩΝ.

Ὁ ἐνάρετος Σωκράτης πολλάκις ἔλεγεν ὅτι *τὸ πολυτιμότερον καὶ χρησιμώτερον ἀφ' ὅσα κτήματα δύναταί τις ν' ἀποκτήσῃ ἐπὶ τῆς γῆς εἶναι εἰλικρινὴς καὶ πιστὸς φίλος.* Πολλάκις δὲ παρεκίνει τοὺς ἀκροατάς του νὰ προσπαθῶσι διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν ἀγαθοεργιῶν των τὴν ἀπόκτησιν καὶ διατήρησιν τοιούτου πολυτίμου θησαυροῦ.

Ἀλλ' ὁ Σωκράτης δὲν ἦτον ἐκ τῶν πολλῶν ἐκείνων, οἵτινες ἄλλα διδάσκουν καὶ ἄλλα πράττουν. Δὲν ἦτον ἐξ ἐκείνων οἵτινες, κατὰ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, *θέλουν κληθῆ ἐλάχιστοι ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν*, διδάσκοντες τὰς ἐντολὰς ἀλλὰ μὴ φυλάττοντες αὐτάς. Ἀπ' ἐναντίας ὁ Σωκράτης ἦτον ἐκ τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες ὄχι μόνον διδάσκουν, ἀλλὰ καὶ πράττουν τὸ ἀγαθόν, καὶ περὶ τῶν ὁποίων ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· « *Ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται.* »

Τοιοῦτος ὢν ὁ Σωκράτης, ἐνίσχυε πάντοτε τὰς διδασκαλίας του διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ἐγνώριζεν ὁ σοφὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ ὅτι τὸ καλὸν παράδειγμα ὠφελεῖ πολὺ περισσότερον παρὰ τὰς συμβουλὰς καὶ διδασκαλίας, καὶ ὅτι ἀπ' ἐναντίας τὰ κακὰ παραδείγματα πολλάκις καταστρέφουν καὶ αὐτῶν τῶν ὡραιοτέρων συμβουλῶν τὰ ἀποτελέσματα.

Ὅθεν καὶ τὴν περὶ φιλίας διδασκαλίαν του ἐπεσφράγιζε διὰ τῆς καθημερινῆς διαγωγῆς του· διότι διὰ τῆς πραότητος τοῦ χαρακτῆρός του, διὰ τῆς ἐναρέτου ἀφιλοκερδείας του, καὶ διὰ τῶν ὠφελίμων ἠθικῶν καὶ πατριωτικῶν συμβουλῶν του κατώρθωσε ν' ἀποκτήσῃ φίλους πολλούς.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων προσοικειώθη καὶ τὸν νέον Ἀλκιβιάδην, ὅπως καταστήσῃ αὐτὸν χρήσιμον εἰς τὴν πατρίδα, διορθόνων τὰ ἐλαττώματα τῆς πολυτελείας, τῆς ὑπερηφανείας, τῆς δοξομανίας καὶ τῆς ἀστασίας, τὰ ὁποῖα δυστυχῶς ἀσχήμιζον τὸν βίον τοῦ εὐφυοῦς καὶ ζωηροῦ τούτου νέου τῶν Ἀθηνῶν.

Ὅτε δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐξεστράτευσαν εἰς τὴν Ποτίδαιαν, πόλιν τῆς Μακεδονίας, συνεξεστράτευσε καὶ ὁ Σωκράτης μετὰ τοῦ φίλου του Ἀλκιβιάδου. Ἀμφότεροι κατὰ τὴν μάχην ἠνδραγάθησαν· ἀλλ' ὁ νέος Ἀλκιβιάδης πληγωθεὶς ἔπεσεν· οἱ δὲ ἐχθροὶ βεβαίως ἤθελον αἰχμαλωτίσει ἢ φονεύσει αὐτόν, ἂν ὁ Σωκράτης γενναίως δὲν τὸν ὑπερησπίζετο, διακινδυνεύσας προθύμως τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ζωὴν πρὸς σωτηρίαν τοῦ φίλου του.

Καθ' ἣν δὲ ἡμέραν ἐπρόκειτο νὰ δώσωσιν οἱ στρατηγοὶ τὰ βραβεῖα τῆς ἀνδρίας εἰς τὸν ἀριστεύσαντα κατὰ τὴν μάχην

ταύτην, πρῶτος ὁ Σωκράτης ἐμαρτύρει ὑπὲρ τῆς ἀνδρίας τοῦ Ἀλκιβιάδου, ὅπως δοθῶσιν εἰς τὸν νέον αὐτὸν φίλον του ὁ στέφανος καὶ ἡ πανοπλία, ἐνῷ ταῦτα δικαιωματικῶς εἰς τὸν Σωκράτην ἀνῆκον. Ἀλλ᾽ ὁ Σωκράτης ἐπεθύμει διὰ τῆς βραβεύσεως ν᾽ αὐξήσῃ τὴν φιλοτιμίαν καὶ τὸν ζῆλον τοῦ νέου Ἀλκιβιάδου εἰς τὰ ὑπὲρ πατρίδος καλὰ ἔργα· ὡς ἀληθὴς δὲ φίλος πᾶσαν εὐτυχίαν τῶν φίλων του ὡς ἰδίαν αὐτοῦ εὐτυχίαν ἐθεώρει.

Βλέπετε λοιπόν, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, ὅτι ἡ διαγωγὴ τοῦ Ἀνδρέου πρὸς τὸν Φίλιππον δικαίως μ᾽ ἐνθύμισε τὴν διαγωγὴν τοῦ Σωκράτους πρὸς τὸν Ἀλκιβιάδην.

Ἀλλ᾽ ὁ Σωκράτης καὶ πρὸς τὸν μαθητὴν καὶ φίλον του Ξενοφῶντα τὰ αὐτὰ γενναῖα καὶ φιλικὰ αἰσθήματα ἀπέδειξεν.

Εἰς τὴν μάχην, τὴν συγκροτηθεῖσαν μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Βοιωτῶν εἰς τὸ Δήλιον, πόλιν τῆς Βοιωτίας, παρευρέθη καὶ ὁ Σωκράτης μετὰ τοῦ Ξενοφῶντος. Ὅτε δὲ οἱ Ἀθηναῖοι νικηθέντες ἐτράπησαν εἰς φυγήν, καταδιωκόμενος μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ὁ Ξενοφῶν ἔπεσεν ἐκ τοῦ ἵππου του, καὶ ἐκινδύνευε νὰ αἰχμαλωτισθῇ ἢ νὰ φονευθῇ. Ἀλλ᾽ ὁ φίλος του Σωκράτης, ἂν καὶ πεζός, ὁρμᾷ γενναίως πρὸς βοήθειαν τοῦ κινδυνεύοντος φίλου του, ἁρπάζει αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων του, καὶ τρέχων δρομαίως διασώζει μακρὰν τῶν ἐχθρῶν τὸν φίλον του Ξενοφῶντα.

Διὰ τοιούτων γενναίων ἔργων, διὰ τοιαύτης αὐταπαρνήσεως, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, διακρίνονται οἱ ἀληθεῖς φίλοι, καὶ αἱ ἀληθῶς ἐνάρετοι καὶ εὐγενεῖς ψυχαί. Ἀλλὰ τοιούτους φίλους σπανίως κατὰ δυστυχίαν μᾶς ἀναφέρει ἡ ἱστορία. Ἐκ τῶν σπανίων δὲ τούτων φίλων ἦσαν καὶ οἱ Θηβαῖοι Ἐπαμεινώνδας καὶ Πελοπίδας.

Η ΦΙΛΙΑ ΤΟΥ ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΟΥ ΚΑΙ ΠΕΛΟΠΙΔΟΥ.

Ὁ γέρων Πλούταρχος, λυπούμενος διὰ τὰς διχονοίας, τὰς ζηλοτυπίας καὶ τοὺς φθόνους, οἵτινες δυστυχῶς διεχώρισαν τοὺς πλείστους πολιτικοὺς καὶ στρατιωτικοὺς ἄνδρας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, δικαίως ἐπαινεῖ καὶ ἀγαλλόμενος θαυμάζει τὴν

εὐγενῆ φιλίαν, ἥτις, ἐπ' ἀγαθῷ τῶν Θηβῶν, ἔνωσε τὸν Πελοπίδαν καὶ Ἐπαμεινώνδαν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ βίου των.

Ὁ Πελοπίδας καὶ ὁ Ἐπαμεινώνδας ἀσπασθέντες ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας τὴν ἀρετήν, καὶ ὑπὸ τοῦ θείου ἔρωτος τῆς πατρίδος ἀμφότεροι ἐμπνεόμενοι, δὲν ἠγωνίζοντο ὑπὲρ ἀτομικῶν ἀλλ' ὑπὲρ τῶν κοινῶν τῆς πατρίδος συμφερόντων· οὕτω δὲ ἠδυνήθησαν νὰ ζήσωσι πάντοτε φίλοι εἰλικρινεῖς καὶ ἀχώριστοι, συστρατηγοὶ ὁμονοοῦντες, καὶ συνάρχοντες συμφωνότατοι, ἐπιτυχόντες διὰ τῶν κοινῶν προσπαθειῶν καὶ ἀγώνων των νὰ ἴδωσι τὴν πατρίδα των ἐλευθέραν καὶ εὐδαίμονα, καὶ πρώτην τῶν Ἑλληνίδων πόλεων.

Διηγοῦνται ὅτι εἴς τινα μάχην ὁ Πελοπίδας, ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ πατρίδος καὶ λαβὼν ἑπτὰ πληγάς, ἔπεσεν ἡμιθανὴς ἐπὶ σωροῦ πληγωμένων. Ἀλλ' ὁ Ἐπαμεινώνδας, ἂν καὶ ἐθεώρει φονευμένον ἤδη τὸν ἑπτάκις πληγωθέντα Πελοπίδαν, τρέχει ὅμως ἀμέσως πρὸς ὑπεράσπισιν, ἂν ὄχι τῆς ζωῆς, τοὐλάχιστον τοῦ σώματος καὶ τῶν ὅπλων τοῦ συμπολίτου καὶ συστρατιώτου του. Ἀγωνίζεται δὲ γενναίως, πληγόνεται καὶ αὐτὸς εἰς μὲν τὸ στῆθος διὰ λόγχης, εἰς δὲ τὸν βραχίονα διὰ ξίφους, ἀλλ' ἐπιμένει, καὶ ἐπὶ τέλους σώζει ὄχι μόνον τὸ σῶμα καὶ τὰ ὅπλα, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν τοῦ ἐνδόξου Πελοπίδου.

Τινὲς λέγουν ὅτι τὸ περιστατικὸν τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν καὶ γένεσιν εἰς τὴν παραδειγματικὴν φιλίαν τῶν δύο τούτων μεγάλων ἀνδρῶν. Ἀλλὰ τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἂν ἀμφότεροι δὲν εἶχον καρδίας ἐναρέτους καὶ εὐγενεῖς, καὶ ὑπὸ ἀληθοῦς πατριωτισμοῦ φλογιζομένας, οὔτε ὁ Ἐπαμεινώνδας ἤθελε διακινδυνεύσει γενναίως ὑπὲρ τοῦ Πελοπίδου, οὔτε ὁ Πελοπίδας ἤθελεν ἀναφανῆ φίλος σταθερὸς καὶ εἰλικρινὴς τοῦ μεγάλου Ἐπαμεινώνδου.

Εἰς τοὺς μυθικοὺς καὶ ἡρωϊκοὺς χρόνους τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, μᾶς εἶπεν ὁ Γεροστάθης, ἀναφέρονται παραδείγματα φίλων πιστῶν συχνότερα παρὰ εἰς τὴν μεταγενεστέραν ἱστορικὴν ἐποχὴν τῆς Ἑλλάδος. Ἐκ τούτου δὲ ἐσυμπέρανεν ὅτι διὰ

ν' ἀνάψῃ τὸ ἱερὸν πῦρ τῆς φιλίας ἀπαιτοῦνται ἤθη ἀρχαϊκά, ἀθῶα καὶ εἰλικρινῆ· καὶ ὅτι ὅσον τὰ ἤθη φθείρονται, τόσον σπανιώτερον ἀποκαθίσταται τὸ ὡραῖον καὶ λαμπρὸν φαινόμενον τῆς ἀληθοῦς φιλίας.

Εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους τῆς Ἑλλάδος ὡς ζεύγη παραδειγματικῆς φιλίας μνημονεύονται ὁ Κάστωρ καὶ ὁ Πολυδεύκης, —ὁ Θησεὺς καὶ ὁ Πειρίθους,—ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ Πάτροκλος, — ὁ Ὀρέστης καὶ ὁ Πυλάδης.

Ἡ δὲ Ἑλληνικὴ ἱστορία ὡς παραδειγματικὴν ἀναφέρει καὶ τὴν φιλίαν, ἥτις ἥνωσε τὸν Δάμωνα μετὰ τοῦ Πυθίου. Οἱ φίλοι αὐτοί, φιλονεικήσαντες τίς ἐκ τῶν δύο ν' ἀποθάνῃ πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἄλλου, ἀπέδειξαν ὅτι ἡ φιλία ἀποτελεῖ μίαν ψυχὴν ἐντὸς δύο σωμάτων.

Πολλάκις δὲ ἠκούσαμεν παρὰ τοῦ Γεροστάθου καὶ τὰ ἑξῆς·

« Εἶναι ἀνάξιος φιλίας ὅστις ἀλλάζει τοὺς φίλους του συχνὰ ὡς τὰ ὑποκάμισά του.

» Πρὶν συνδέσῃς μετά τινος φιλικὰς σχέσεις, σπούδασον μετὰ προσοχῆς τὰς διαθέσεις αὐτοῦ, μήπως ἀντὶ φίλου ἀληθοῦς ἀποκτήσῃς ἰδιοτελῆ τινα κόλακα, ἢ ψευδόφιλον, ἢ κακοήθη σύντροφον.

» Βραδέως μὲν ἀπόκτα φίλον, ἀλλ' ἡ φιλία σου ἂς διαμένῃ σταθερὰ καὶ διαρκής.

» Εἰς τὰς δυστυχίας τῶν φίλων των δοκιμάζονται οἱ ἀληθεῖς φίλοι.

» Τίμα τὴν περιουσίαν σου διὰ νὰ βοηθήσῃς φίλον σου τινὰ σπουδαῖον δυστυχοῦντα. »

Εἰς τὸν Γεροστάθην δὲ ὀφείλω καὶ τὸν ἀκόλουθον περὶ φιλίας ἀληθέστατον στίχον·

« *Δῶρον Θεοῦ πολύτιμον εἶν' ἡ πιστὴ φιλία.*

» *Εἰς τοὺς κακοὺς δὲν δίδεται τοιαύτη εὐτυχία.* »

Κ.

ΗΔΟΝΗ ΓΑΥΚΥΤΑΤΗ.

« Ἀκολουθεῖ ἐλευθεριότητι ἡ φιλανθρωπία
καὶ τὸ ἐλεητικὸν εἶναι. »
(Ἀριστοτέλους.)

Αὐγὴν τινα τοῦ Μαΐου ἐπρόκειτο ὁ Γεροστάθης νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς πλησιόχωρον ἐξοχήν, γέμουσαν ἀγρίων τριανταφύλλων. Ὅλοι δὲ κατὰ τὴν προσδιωρισμένην ὥραν ἤμεθα παρόντες εἰς τὴν οἰκίαν του, ἐκτὸς τοῦ συμμαθητοῦ μας Πέτρου, ὅστις δὲν ἐφαίνετο.

— Παράδοξος ἡ ἀργοπορία τοῦ Πέτρου, μᾶς εἶπεν ὁ γέρων. Αὐτὸς ἐξυπνᾷ πάντοτε τόσον ἐνωρίς, ὥστε εἶναι καὶ ὁ ὑγιέστερος τοῦ σχολείου σας. Ἀλλὰ σήμερον φαίνεται τὸν ἐγέλασεν ὁ δόλιος ὕπνος τῆς ἀνοίξεως. Ἐντούτοις ἂς ὑπάγωμεν, καὶ διαβαίνοντες ἀπὸ τὴν κατοικίαν του τὸν ἐξυπνοῦμεν, καὶ τὸν ὑπενθυμίζομεν ὅτι ὁ πολύς, καὶ μάλιστα ὁ πρωϊνὸς ὕπνος, χαυνόνει καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸν νοῦν.

Ἐξήλθομεν λοιπὸν διευθυνόμενοι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πέτρου· ἀλλὰ διαβαίνοντες ἔμπροσθεν τῆς Ἐκκλησίας, παρετηρήσαμεν ὅτι ἡ θύρα της ἦτον ἡμίκλειστος· συγχρόνως δὲ ἠκούσαμεν ἔξωθεν τὴν φωνὴν τοῦ Πέτρου. Πλησιάσαντες τότε ἐν σιωπῇ καὶ ἡσυχίᾳ περὶ τὴν θύραν, διεκρίναμεν ὅτι ὁ Πέτρος ἐδίδασκε τινὰ νὰ συλλαβίζῃ. Ὁ Γεροστάθης, ἀφοῦ χαμογελῶν ἠκροάσθη ὀλίγον τὴν διδασκαλίαν τοῦ Πέτρου, ἔσπρωξε τὴν θύραν καὶ εἰσῆλθε παρακολουθούμενος παρ' ἡμῶν.

Ὁ Πέτρος, ἅμα ἰδὼν ἡμᾶς, ἔκλεισε τεταραγμένος τὴν ὁποίαν ἐκράτει φυλλάδα, ἐσηκώθη, καὶ μετὰ συστολῆς ἐζήτησε συγχώρησιν διότι ἐβράδυνε νὰ ἔλθῃ, μὴ ἐννοήσας ὅτι παρῆλθεν ἡ προσδιωρισμένη ὥρα.

— Καὶ ἡμεῖς, εἶπεν ὁ Γεροστάθης, ἐνομίζαμεν ὅτι ἀκόμη κοιμᾶσαι.

— Ὄχι, ἀπεκρίθη, εἶμαι ἔξυπνος πρὸ δύο ὡρῶν. Πλησίον δὲ τοῦ Πέτρου ἴστατο μικρὸν παιδίον, τοῦ ὁποίου ἡ φυσιογνωμία δὲν μᾶς ἦτον ἄγνωστος, ἀλλὰ δὲν ἐνθυμούμεθα ποῦ καὶ πότε εἴχομεν ἰδεῖ αὐτό.

— Καὶ ποῖον εἶναι αὐτὸ τὸ καλὸν παιδίον; ἠρώτησεν ὁ Γεροστάθης.

Ὁ δὲ Πέτρος ἀπήντησε· — Δὲν ἐνθυμεῖσθε τὸν Κώσταν, ὅς ἔσωσε τὸν Ἀρτινὸν Θεόδωρον, ὅτε ἔπεσεν ἐντὸς τοῦ χάνδακος καὶ ἐχώθη εἰς τὴν λάσπην;

Ἦτο τῷ ὄντι πολὺ δύσκολον ν' ἀναγνωρίσωμεν τὸν μικρὸν Κώσταν, διότι καθ' ἣν ἡμέραν τὸν εἴχομεν ἰδεῖ κλαίοντα καὶ ἀκολουθοῦντα τὸ ὑπερήφανον ἀρχοντόπουλον, εἶχε καὶ τὸ πρόσωπον καὶ τὸ σῶμά του καταλασπωμένα, γυμνοὺς τοὺς πόδας, ἐνδύματα δὲ ῥυπαρὰ καὶ ἐσχισμένα· ἐνῷ ὁ μικρὸς μαθητὴς τοῦ Πέτρου ἦτο καθ' ὅλα καθαρώτατος· οὔτε ἀνυπόδητος ἦτο πλέον, ἀλλ' οὔτε ῥακενδύτης.

Ἐξήλθομεν ἐντούτοις ἐκ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπροχωρήσαμεν πρὸς τὴν ἐξοχήν· διαφόρους δὲ καθ' ὁδὸν ἐρωτήσεις περὶ τοῦ Κώστα ἀπεύθυνεν ὁ Γεροστάθης πρὸς τὸν Πέτρον· θέλω δὲ διηγηθῆ ἐν περιλήψει τὸ ἐξαγόμενον τῆς συνομιλίας των.

Ο ΠΕΤΡΟΣ ΚΑΙ Ο ΠΤΩΧΟΣ ΜΑΘΗΤΗΣ ΤΟΥ.

Ἀνέφερα προηγουμένως τὴν μεταξὺ τοῦ ὑπερηφάνου Θεοδώρου καὶ τοῦ πτωχοῦ Κώστα σκηνήν, καθ' ἣν ἐνῷ ὁ Θεόδωρος ὄχι μόνον ἐξύβρισε βαρβαρικῶς τὸν Κώσταν, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸν ξυλοκοπήσῃ ἠθέλησεν, ὁ Κώστας ἅμα ἰδὼν αὐτὸν πεσόντα καὶ κινδυνεύοντα ἐντὸς τῆς λάσπης, ἀμέσως ἔτρεξε πρὸς βοήθειάν του, καὶ νὰ τὸν σώσῃ κατώρθωσεν.

Ἡ χριστιανικὴ αὕτη διαγωγὴ τοῦ μικροῦ Κώστα, καὶ ἡ ἀφέλεια, μὲ τὴν ὁποίαν ἐβεβαίωσε τότε τὸν Γεροστάθην ὅτι κατὰ συμβουλὴν τῆς μητρός του *ποτὲ δὲν λέγει ψεύματα*, ἐπέσυραν τὴν πρὸς αὐτὸν συμπάθειαν τοῦ ἀγαθοῦ Πέτρου.

Ἅμα λοιπὸν ἀκούσας ὁ Πέτρος ὅτι ὁ πτωχὸς Κώστας δὲν εἶχεν ἄλλα ἐνδύματα, ἐκτὸς τῶν λασπωμένων καὶ ἐσχισμένων τὰ ὁποῖα ἐφόρει, ὡδήγησεν αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ παρεκάλεσε τοὺς καλούς του γονεῖς νὰ δώσωσιν εἰς τὸν Κώσταν τινὰ ἐκ τῶν ἰδικῶν του ἐνδυμάτων.

Οἱ γονεῖς τοῦ εὐσπλαγχνικοῦ Πέτρου προθύμως εἰσήκουσαν τὴν παράκλησίν του. Ὁ δὲ Πέτρος ἀφοῦ ἐφρόντισε νὰ πλυθῇ ὁ Κώστας, τὸν ἐνέδυσε τὰ καθαρά του φορέματα, τῷ ἐσύστησε στενῶς τὴν καθαριότητα, τῷ ἔδωκε καὶ ἓν ψωμίον μὲ τὴν ἄδειαν τοῦ πατρός του, καὶ ἀκολούθως ἐσυνόδευσεν αὐτὸν εἰς τὴν πτωχικήν του καλύβην.

Ἡ καλὴ μήτηρ τοῦ Κώστα, ἰδοῦσα τὸν υἱόν της οὕτω μεταμορφωμένον, καὶ μαθοῦσα παρ' αὐτοῦ τὰ διατρέξαντα, ἔχυσε δάκρυα χαρᾶς καὶ εὐγνωμοσύνης· εὐχαρίστησε τὸν Ὕψιστον, καὶ εὐχήθη πᾶν ἀγαθὸν καὶ πᾶσαν εὐτυχίαν εἰς τὸν καλὸν Πέτρον. Τὰ δὲ μικρά της παιδία, ἅμα ἰδόντα τὸν Κώσταν κρατοῦντα τὸ ψωμίον, ἐπερικύκλωσαν πηδῶντα καὶ χαίροντα τὸν ἀδελφόν των, καὶ τῷ ἐζήτουν ἀνὰ ἓν τεμάχιον.

— Ποτὲ, ἔλεγεν ὁ Πέτρος, ἡ καρδία μου δὲν ἠσθάνθη ἡδονὴν γλυκυτέραν ἀπὸ τὸ γλυκύτατον καὶ ἡδονικώτατον αἴσθημα, τὸ ὁποῖον μοὶ ἐπροξένησεν ἡ διαγωγή μου τῆς ἡμέρας ἐκείνης.

Ἐπιστρέψας ὁ Πέτρος εἰς τὴν οἰκίαν του ἐδιηγήθη εἰς τὴν μητέρα καὶ τὸν πατέρα του τὴν κατανυκτικὴν σκηνὴν τῆς καλύβης, τὴν ἀγαθότητα τῆς πτωχῆς γυναικός, τὰς ἐγκαρδίους εὐχὰς καὶ εὐλογίας της, τὰ δάκρυα τῆς εὐγνωμοσύνης της, καὶ τὴν ζωηρὰν χαρὰν τῶν πεινα λέων τέκνων της, ὅτε ἴδον τὸν Κώσταν φέροντα τὸ ψωμίον.

Ἀκολούθως δὲ παρεκάλεσε τοὺς γονεῖς του νὰ στέλλωσι δι' αὐτοῦ καθ' ἡμέραν εἰς τὴν μητέρα τοῦ Κώστα ἓν ψωμίον, ὑποσχόμενος ὅτι αὐτὸς θέλει τρώγει εἰς τὸ ἑξῆς ὀλιγώτερον, καὶ ὅτι συγχρόνως θέλει προσέχει τὰ ἐνδύματά του περισσότερον, ὅπως οἰκονομῶσι τοιουτοτρόπως οἱ γονεῖς του τὸ ψωμίον τῆς πτωχῆς οἰκογενείας.

Ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς καὶ ἡ φιλάνθρωπος σύζυγός του συνεκινήθησαν, κατεφίλησαν αὐτὸν, καὶ τῷ ὑπεσχέθησαν τὸ ζητηθὲν ψωμίον.

Ἀλλ᾽ ἡ ἀγαθὴ καρδία τοῦ Πέτρου δὲν ὑπέφερε νὰ βλέπῃ τὸν Κώσταν *ἀργὸν* καὶ *ἀγράμματον*. Ὅθεν ἐπρότεινεν εἰς αὐτὸν ὅτι ἀναδέχεται εὐχαρίστως νὰ τὸν μάθῃ ν᾽ ἀναγινώσκῃ καὶ νὰ γράφῃ, ἂν καὶ ἐκεῖνος ἀνεδέχετο νὰ βοηθῇ τακτικῶς τὸν κανδυλανάπτην εἰς τὴν καθαριότητα τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ἔργα αὐτοῦ.

Ὁ Κώστας προθύμως ἐδέχθη καὶ ἐπραγματοποίησε τὴν πρότασιν ταύτην. Ἔκτοτε δὲ τακτικώτατα καὶ μετὰ τοῦ κανδυλανάπτου εἰργάζετο εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ εἰς τὸν νάρθηκα καθ᾽ ἑκάστην αὐγὴν ὑπὸ τοῦ Πέτρου ἐδιδάσκετο. Οὐδεὶς δ᾽ ἐγνώριζε τὴν μυστικὴν ταύτην ἐλεημοσύνην τοῦ Πέτρου, μέχρις οὗ τυχαίως μετὰ τοῦ Γεροστάθου ἀνεκαλύψαμεν αὐτὴν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Ἡ τοιαύτη πρὸς τὸν Κώσταν καὶ τὴν οἰκογένειάν του διαγωγὴ τοῦ Πέτρου εἰς ἄκρον εὐχαρίστησε τὸν φιλάνθρωπον Γεροστάθην· καὶ ἡμεῖς δὲ ἔκτοτε ἐδιπλασιάσαμεν τὴν πρὸς τὸν ἀγαθὸν Πέτρον ἀγάπην μας· ἐπεριμέναμεν δὲ ἀνυπομόνως νὰ παρουσιασθῇ περίστασις κατάλληλος, ὅπως μιμηθῶμεν τὸ καλὸν παράδειγμα, τὸ ὁποῖον ὁ Πέτρος μᾶς ἔδωκεν.

Ὁ Γεροστάθης ἐννοήσας τὴν καλὴν διάθεσιν, τὴν ὁποίαν εἰς τὰς καρδίας μας ἐγέννησεν ἡ διαγωγὴ τοῦ Πέτρου, καὶ θέλων ἔτι μᾶλλον νὰ ἐνισχύσῃ αὐτήν, ἐπαίνεσε τὸν Πέτρον διὰ τὰ ἐλεήμονα αἰσθήματά του, καὶ τὸν ἐβεβαίωσεν ὅτι, ἂν ἐξακολουθήσῃ νὰ ἔχῃ πάντοτε τὴν αὐτὴν πρὸς τοὺς πτωχοὺς εὐσπλαγχνικὴν διάθεσιν, θέλει *ἀποκατασταθῆ ἄνθρωπος τέλειος*.

Ἰδοὺ δὲ, μᾶς εἶπε, ποῖον ὁ Ἰησοῦς θεωρεῖ ἄνθρωπον τέλειον.

Ο ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΕΛΕΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ.

Ἡμέραν τινα, κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴν Ματθαῖον, παιδία ὡδηγήθησαν εἰς τὸν Ἰησοῦν, ὅπως εὐλογήσῃ αὐτὰ καὶ προσευχηθῇ

ὑπὲρ αὐτῶν. Ὁ Ἰησοῦς εὐλογήσας αὐτὰ εἶπεν· «*ὅτι τῶν τοιούτων εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν*», διότι αἱ καρδίαι τῶν παιδίων εἶναι εὐαίσθητοι, καθαραὶ, καὶ ἀμίαντοι ἀπὸ τὰς κακίας καὶ τὰ πάθη, καὶ ἑπομένως ἄξιαι τῆς θείας ἀγάπης.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐπαρουσιάσθη καὶ νεανίσκος, ὅστις ἠρώτησε τὸν Ἰησοῦν. — *Τί ἀγαθὸν νὰ πράξω διὰ νὰ ἔχω ζωὴν αἰώνιον*;

Ὁ δὲ Ἰησοῦς τῷ ἀπήντησεν.— *Ἐὰν θέλῃς νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν, φύλαξον τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ.*

— Ὅλας ἐκ νεότητός μου ἐφύλαξα, ἀπεκρίθη ὁ νέος, τί ἄλλο λοιπὸν μοὶ μένει;

Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη.— *Ἐὰν θέλῃς νὰ γίνῃς τέλειος, ὕπαγε πώλησον τὰ ὑπάρχοντά σου, καὶ δὸς εἰς τοὺς πτωχούς, καὶ ἀντὶ τῶν ἐπιγείων αὐτῶν ὑπαρχόντων θέλεις ἀποκτήσει οὕτω θησαυρὸν αἰώνιον καὶ ἄφθαρτον εἰς τοὺς οὐρανούς.*

Βοηθοῦντες λοιπὸν τοὺς πτωχούς, ὄχι μόνον αἰσθανόμεθα ἡδονὴν καὶ εὐχαρίστησιν γλυκυτάτην, ἀλλὰ καὶ τέλειοι γινόμεθα, διότι διὰ τῆς ἐλεημοσύνης ἀποκτῶμεν θησαυρὸν αἰώνιον, ὁ δὲ θησαυρὸς οὗτος εἶναι ἡ θεία ἀγάπη, τὸ θεῖον ἔλεος.

Δανείζει Θεῷ ὁ ἐλεῶν πτωχόν, εἶπεν ὁ σοφὸς Σολομὼν εἰς τὴν Γραφήν, ὁ δὲ Ἰησοῦς μᾶς λέγει· *Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.* Ὅλον δὲ τὸν ἐπὶ τῆς γῆς βίον του διῆλθεν ὁ Ἰησοῦς ἐλεῶν καὶ ἀγαθοποιῶν τοὺς πτωχούς, τοὺς πάσχοντας, τοὺς ἀσθενεῖς, ὅπως καὶ διὰ τοῦ ζῶντος παραδείγματός του μᾶς διδάξῃ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην καὶ ἐλεημοσύνην.

Τινὲς νομίζουν ὅτι ἀπαιτεῖται νὰ ἦναί τις πλούσιος διὰ νὰ ἦναι καὶ ἐλεήμων. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἰδέα εἶναι ἐσφαλμένη. Οἱ πλούσιοι, ἔχοντες περισσότερα μέσα, ἔπρεπε βεβαίως νὰ ἐνεργῶσι καὶ περισσοτέρας ἐλεημοσύνας, ἐνῷ αὐτοὶ συνήθως κάμνουν τὰς ὀλιγωτέρας· διότι ὁ πλοῦτος, καθὼς καὶ ἄλλοτε σᾶς εἶπα, διαστρέφει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸν νοῦν καὶ σκληρύνει τὴν καρ-

δίαν. Ὅσον ὀλιγώτερον δὲ πλούσιος εἶναί τις καὶ ὅσον πλησιέστερα εἰς τὴν πτωχείαν εὑρίσκεται, τόσον εὐκολώτερα συναισθάνεται τὰ δεινὰ τῆς ἐνδείας, τόσον δὲ ἐπιῤῥεπεστέρα εἰς τὴν ἐλεημοσύνην καθίσταται ἡ καρδία του. Διὰ τοῦτο ὁ Ἰησοῦς παρηγορῶν τοὺς πτωχοὺς ἔλεγε περὶ αὐτῶν· *Μακάριοι οἱ πτωχοὶ ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.*

Ὁ Πέτρος βεβαίως δὲν εἶναι πλούσιος, ἀλλὰ κατώρθωσε νὰ σώσῃ καὶ περιθάλψῃ ὁλόκληρον πτωχὴν οἰκογένειαν οὐχὶ διὰ τῶν χρημάτων του, ἀλλὰ διὰ τῆς φιλανθρώπου καὶ ἐλεήμονος καρδίας του. Ἡ ἐλεημοσύνη δὲν ἐνεργεῖται μόνον διὰ τοῦ χρήματος τοῦ διδομένου εἰς τὸν πτωχόν. Πολλάκις μία συμβουλὴ ὠφέλιμος, μία καλὴ διάθεσις, μία σύστασις, μία φροντὶς φιλάνθρωπος, μία διδασκαλία, ἓν ἐργόχειρον, εἶναι ἐλεημοσύναι πολυτιμόταται, μὴ ἀπαιτοῦσαι πλούτη καὶ χρηματικὰς θυσίας, ἀλλὰ μόνον χριστιανικὴν εὐαίσθητον καρδίαν.

Ἂν μόνον οἱ πλούσιοι ἠδύναντο νὰ ἐλεῶσιν, ὁ Θεὸς δὲν ἤθελεν εἶσθαι βεβαίως τόσον ἄδικος, ὥστε νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ἐλεημοσύνην ὡς γενικὸν χρέος παντὸς χριστιανοῦ, εἴτε πλουσίου, εἴτε πτωχοῦ.

Τότε ὁ Γεροστάθης ἐδιηγήθη τὸ ἑξῆς Ἀγγλικὸν ἀνέκδοτον, διὰ νὰ μᾶς δείξῃ πόσον φιλελεήμων εἶναι ἡ ψυχὴ τῶν πτωχῶν.

Η ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗ ΤΗΣ ΤΥΦΛΗΣ.

Εἴς τινα πόλιν τῆς Ἀγγλίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἀριθμὸς τῶν πτωχῶν εἶχε πλεονάσει, ὁ ἱερεὺς ὡμίλησεν ἐπ᾽ ἄμβωνος περὶ ἐλεημοσύνης, καὶ παρεκίνησε τοὺς ἀκροατάς του νὰ συνεισφέρωσιν ἕκαστος κατὰ δύναμιν πρὸς περίθαλψιν τῶν δυστυχούντων.

Μετὰ τὴν διδαχὴν πολλοὶ προθύμως προσῆλθον εἰς τὸν ἱερέα, προσφέροντες τὸν ὀβολὸν τῆς ἐλεημοσύνης των. Μεταξὺ αὐτῶν παρετήρησεν ὁ ἱερεὺς νεάνιδα τυφλὴν, πτωχικῶς ἐνδεδυμένην, ὁδηγηθεῖσαν πλησίον του, καὶ προσφέρουσαν ποσὸν ἀνώτερον παντὸς ἄλλου.

— Ὄχι, κόρη μου, τῇ εἶπεν ὁ ἱερεύς, εἶσαι πτωχὴ καὶ ἀόμ-

ματος· ἡ προσφορά σου εἶναι μεγάλη· δὲν δέχομαι παρὰ τὸ ἥμισυ αὐτῆς.

— Εἶναι ἀληθὲς, πάτερ, ἀπήντησεν ἡ νεᾶνις, εἶμαι τυφλὴ ἐκ γενετῆς, ἀλλὰ πτωχὴ τώρα δὲν εἶμαι. Εἰς τὸ κατάστημα τῶν τυφλῶν ἔμαθα νὰ πλέκω καλάθια, καὶ ἤδη διὰ τῆς ἐργασίας μου ἀπολαμβάνω τὰ ἀναγκαῖά μου. Ἡ προσφορά μου εἶναι τὸ περίσσευμα τῶν κόπων μου, καὶ ἡ ἐκ τοῦ λύχνου οἰκονομία μου. Παρακαλῶ λοιπὸν, δέχθητι τὴν προσφοράν μου. Γνωρίζω τί ἐστι πτωχεία. Πρὶν ἐμβῶ εἰς τὸ κατάστημα, ἐγύριζα νυχθημερὸν ζητεύουσα· ἐνθυμοῦμαι δὲ κάλλιστα καὶ τὰς περιφρονήσεις τῶν διαβατῶν, καὶ τοὺς πικρούς των λόγους, καὶ τὰς ψυχρὰς νύκτας, τὰς ὁποίας ἡμίγυμνος καὶ ἀνυπόδητος, τρέμουσα καὶ πεινῶσα, ἐπέρασα ἄϋπνος εἰς τὰς δημοσίους ὁδούς. Ἡ καρδία μου κλαίει ὁσάκις περὶ πτωχῶν ἀκούω, παρηγορεῖται δὲ καὶ εὐφραίνεται ὁσάκις δύναμαι νὰ τοῖς προσφέρω μικρὰν βοήθειαν.

Ἅπαντες ἐθαύμασαν τὴν χριστιανικὴν ἀρετὴν τῆς τυφλῆς νεάνιδος, ὁ δὲ ἱερεὺς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ γενικοῦ θαυμασμοῦ ἐφώναξεν.— Ἰδού, φίλτατοι ἀδελφοί, διατί ὁ Ἰησοῦς μᾶς εἶπεν ὅτι τῶν πτωχῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν Οὐρανῶν!

Τὸ γενναῖον παράδειγμα τῆς ἀμμάτου κόρης, καὶ οἱ κατανυκτικοὶ πρὸς τὸν ἱερέα λόγοι της διήγειραν τὰ συμπαθητικὰ αἰσθήματα ὅλων τῶν παρευρεθέντων, ὥστε ἀμέσως αἱ συνεισφοραὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν, καὶ οἱ πτωχοὶ τῆς πόλεως ἐξοικονομηθέντες ηὐλόγουν τοὺς εὐεργέτας των, ἐπὶ κεφαλῆς δὲ αὐτῶν τὴν τυφλὴν νεάνιδα.

Αἱ ἐφημερίδες ἐξύμνησαν τὴν φιλελεήμονα καλαθοποιόν. Πανταχόθεν δὲ συνέῤῥεον εἰς τὴν κατοικίαν της διὰ νὰ τὴν γνωρίσωσι καὶ προσωπικῶς, ἀγοράσωσι δὲ καὶ καλάθιόν τι ἐκ τῶν χειρῶν της.

Τοιουτοτρόπως ἡ ἐλεήμων τυφλή, ὄχι μόνον εἰς τὴν μέλλουσαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν πλουσιοπαρόχως ἐλεήθη παρὰ τοῦ Ὑψίστου· διότι τιμωμένη καὶ ἀγαπωμένη παρὰ πάν-

των ἔζησεν ἐν ἀνέσει, ἐξακολουθοῦσα πάντοτε διὰ τῆς ἐλεημοσύνης νὰ παρηγορῇ τοὺς πτωχοὺς, νὰ ἡδύνῃ τὴν ψυχήν της, καὶ νὰ εὐαρεστῇ τὸν πλάστην της.

Μετὰ τὴν διήγησιν ταύτην ὁ Ἀθανάσιος εἶπε πρὸς τὸν γέροντα· — Ἄλλοτε, νομίζω, μᾶς εἴπετε ὅτι δίδοντες ἐλεημοσύνην ἐνθαρρύνομεν τὴν ἀργίαν καὶ τὴν ὀκνηρίαν.

Ὁ δὲ Γεροστάθης ἀπήντησεν· — Ὁσάκις τις καταφεύγει εἰς τὴν ζητείαν ὡς ἐκ τῆς ἀργίας καὶ ὀκνηρίας του, βεβαίως εἶναι ἀνάξιος ἐλεημοσύνης.

Ὁ τρέφων τοὺς ἀργοὺς καὶ ὀκνηροὺς δὲν ἐλεεῖ, ἀλλ' ἁμαρτάνει, παραβιάζων τὴν παραγγελίαν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, κατὰ τὸν ὁποῖον « *οἱ μὴ βουλόμενοι ἐργάζεσθαι μὴ ἐσθιέτωσαν.* »

Ἐλεημοσύνη διδομένη εἰς τοὺς ὀκνηροὺς εἶναι ἄδικος ζημία τῶν ἀληθῶς ἀξίων ἐλεημοσύνης.

Ἡ μόνη κατάλληλος πρὸς τοὺς ἀργοὺς ἐλεημοσύνη εἶναι ἡ πρὸς αὐτοὺς χορήγησις, οὐχὶ χρημάτων ἢ τροφῆς, ἀλλ' ἐργασίας, ὅπως δι' αὐτῆς κερδίζωσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν.

Ἀλλ' εἶναι καὶ πολλοὶ πτωχοὶ οἵτινες, ἂν καὶ ἐργάζωνται ἐπιμελῶς, δὲν ἐπαρκοῦν οἱ δυστυχεῖς εἰς τὰ ἔξοδα τῶν οἰκογενειῶν των. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι, οἵτινες ὡς ἐκ τοῦ γήρατος, ἢ τῆς ἀσθενοῦς ἢ ἀναπήρου σωματικῆς καταστάσεώς των εἶναι φυσικῶς ἀνίκανοι πρὸς ἐργασίαν. Οἱ τοιοῦτοι ἀναντιρρήτως εἶναι ἄξιοι συμπαθείας καὶ περιθάλψεως.

Αὐτὰ μ' ἔλεγε φίλος μου ἱερεὺς τῆς Μόσχας, τοῦ ὁποίου τὰς ἀξιομιμήτους ἐλεημοσύνας εὐχαρίστως θέλω σᾶς διηγηθῆ.

Ο ΙΕΡΕΥΣ ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ.

Εἰς τὴν Μόσχαν τῆς Ῥωσσίας ἐγνώρισα ἱερέα σεβάσμιον διὰ τὴν χριστιανικὴν ἀρετὴν καὶ παιδείαν του, διακρινόμενον δὲ ἰδίως διὰ τὴν ἐλεήμονα ψυχήν του.

Ποτὲ πτωχὸς ἄξιος ἐλέους δὲν ἐπαρουσιάσθη ἐνώπιον τοῦ ἐναρέτου ἐκείνου ἱερέως χωρὶς νὰ ἐλεηθῇ.

Οἱ παρηγορητικοὶ μάλιστα λόγοι, αἱ χριστιανικαὶ συμβουλαὶ, μετὰ τῶν ὁποίων ἐσυνόδευε τὰς ἐλεημοσύνας του, ἐδιπλασίαζον τὴν ἀξίαν αὐτῶν.

Ἀλλ᾽ ὁσάκις πτωχός, δυνάμενος ὁπωσδήποτε νὰ ἐργασθῇ, ἐπαρουσιάζετο ζητῶν ἐλεημοσύνην· — *Διατί δὲν ἐργάζεσαι;* ἦσαν οἱ πρῶτοι λόγοι τοῦ ἱερέως. Μετ᾽ αὐτοὺς δὲ ἀμέσως ἐπρόσθετεν· *ὁ δυνάμενος, καὶ μὴ θέλων νὰ ἐργασθῇ, εἶναι ἀνάξιος ἐλεημοσύνης.*

— Δὲν εὑρίσκω ἐργασίαν, ἦτον ἡ πρόχειρος ἀπάντησις τῶν πτωχῶν. — Λοιπόν, τοῖς ἔλεγε τότε, ἀντὶ νὰ σὲ δώσω ἐλεημοσύνην, πρέπει νὰ σὲ εὕρω ἐργασίαν, ὅπως διὰ τοῦ κόπου σου καὶ τοῦ ἱδρῶτος τοῦ προσώπου σου κερδίσῃς καὶ φάγῃς τὸν ἄρτον σου. Ἐπομένως ἄλλους μὲν ἐκ τῶν πτωχῶν τούτων παρήγγελλε νὰ σχίζωσι ξύλα, ἄλλους νὰ σπάνωσι πέτρας, ἄλλους νὰ μεταφέρωσιν ὕδωρ, ἄλλους ν᾽ ἀνοίγωσιν αὔλακας, ἄλλους νὰ κόπτωσι ξηρὰ δένδρα, καὶ μετὰ τὰς ἐργασίας των ταύτας πλουσιοπαρόχως ἀντήμειβε τοὺς κόπους αὐτῶν.

Ἡμέραν τινά, ἐνθυμοῦμαι, μὴ ἔχων πρόχειρον ἐργασίαν νὰ δώσῃ ἀντὶ ἐλεημοσύνης εἴς τινα πτωχὸν ὑγιῆ καὶ δυνάμενον νὰ ἐργασθῇ, παρήγγειλεν αὐτὸν νὰ μεταφέρῃ ἀπὸ τὴν μίαν γωνίαν τῆς αὐλῆς του εἰς τὴν ἄλλην σωρὸν καυσίμων ξύλων.

Ἀφοῦ ὁ πτωχὸς μετέφερε τὰ ξύλα καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ ἱερέως ὡς ἀνταμοιβὴν τοῦ κόπου του ἓν ῥούβλιον, ἠρώτησεν αὐτὸν ἂν ἔχῃ καὶ ἄλλην ἐργασίαν νὰ τῷ δώσῃ. Ὁ δὲ ἀγαθὸς ἱερεὺς μὴ ἔχων ἐργασίαν, ἀλλ᾽ ἐπιθυμῶν νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἐργατικὴν διάθεσιν τοῦ πτωχοῦ, διέταξεν αὐτὸν, ἐπὶ λόγῳ ὅτι μετενόησε διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν ξύλων του, νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτὰ εἰς τὴν προτέραν των θέσιν· καὶ μετὰ τὴν δευτέραν αὐτὴν μεταφορὰν ἔδωκε καὶ δεύτερον ῥούβλιον εἰς τὸν πτωχόν.

Τοιουτοτρόπως δὲ καὶ τοὺς ἀργοὺς ἐσυνείθιζεν εἰς τὴν ἐργασίαν, καὶ τὴν ἐργασίαν ἐπωφελῆ, καὶ ἐπομένως εὐάρεστον καθίστανεν, ὅπως ἔτι μᾶλλον συνοικειόνῃ μετ᾽ αὐτῆς τοὺς πτωχούς.

Αὐτή, μ' ἔλεγεν, εἶναι ἡ ἀληθὴς ἐλεημοσύνη, τὴν ὁποίαν ὀφείλομεν εἰς τοὺς ἐξ ὀκνηρίας ἢ ἐξ ἀργίας πτωχούς.

Ἀλλὰ δὲν περιωρίζετο ὁ ἐνάρετος ἱερεὺς εἰς τὰς τοιαύτας ἐφημέρους καὶ διαβατικὰς ἐλεημοσύνας. Ἰδίως ἐφρόντιζε νὰ εὑρίσκῃ μονίμους καὶ διαρκεῖς ἐργασίας πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν πτωχῶν.

Ὁ Γεροστάθης τότε ἐπρόσθεσεν ὅτι, ἐὰν οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων, τῶν κωμοπόλεων καὶ τῶν χωρίων ἐμιμοῦντο τὸ χριστιανικὸν παράδειγμα τοῦ ἱερέως τῆς Μόσχας, ὁ ἀριθμὸς τῶν πτωχῶν, τῶν ἐπαιτῶν, τῶν ἀργῶν ἤθελε βεβαίως σμικρυνθῆ οὐσιωδῶς, καὶ τὸ κοινωνικὸν σῶμα ἤθελεν ἀπαλλαγῆ ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἐπικινδύνους πληγάς του.

Πρὸς ἀποφυγὴν δὲ καὶ θεραπείαν τῶν κοινωνικῶν αὐτῶν πληγῶν, μᾶς εἶπεν, ὅτι εἰς τὰ πολιτισμένα ἔθνη οἱ εὔποροι πολῖται συνεισφέρουν καὶ συσταίνουν νοσοκομεῖα πρὸς νοσήλευσιν τῶν ἀσθενῶν, πτωχοκομεῖα πρὸς περίθαλψιν καὶ ἐνασχόλησιν τῶν ἀπόρων, ὀρφανοτροφεῖα, καταστήματα διανέμοντα τροφὴν εἰς ἐνδεεῖς οἰκογενείας, καταστήματα τῶν τυφλῶν καὶ ἀλάλων, γεροντοκομεῖα, ἐργοστάσια τῶν πτωχῶν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα θεάρεστα καταστήματα.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ ἐλεημοσύνης, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν καὶ τὸν προπάτορά μας, τὸν ἔνδοξον καὶ ἐλεήμονα Κίμωνα.

Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΤΗΣ ΤΟΥ ΚΙΜΩΝΟΣ.

Ἀφοῦ ὁ Μιλτιάδης εἰς τὸν Μαραθῶνα, ὁ Θεμιστοκλῆς εἰς τὴν Σαλαμῖνα καὶ ὁ Ἀριστείδης εἰς τὰς Πλαταιὰς ἀπέκρουσαν τοὺς εἰσβαλόντας εἰς τὴν Ἑλλάδα βαρβάρους, ἀνεφάνη εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Κίμων, ὅστις συνήνωσεν εἰς ἑαυτὸν καὶ τὴν στρατηγικὴν ἱκανότητα τοῦ πατρός του Μιλτιάδου, καὶ τὴν πολιτικὴν φρόνησιν τοῦ Θεμιστοκλέους, καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ Ἀριστείδου.

Ὁ Κίμων, τὸν ὁποῖον περιγράφουν εὐειδῆ τὸ πρόσωπον, ὑψηλοῦ ἀναστήματος, καὶ μὲ κόμην μακρὰν καὶ οὖλην, εἶχε χα-

ρακτῆρα γλυκύτατον, διάθεσιν εὐεργετικὴν καὶ πατριωτισμὸν ἔνθερμον.

Ἀφοῦ οἱ βάρβαροι ἀπεκρούσθησαν γενναίως εἰς τὴν Σαλαμῖνα καὶ εἰς τὰς Πλαταιάς, ὁ Κίμων καταδιώξας καὶ καταστροπώσας αὐτοὺς δραστηρίως καὶ εἰς τὴν Θράκην καὶ εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, ἠλευθέρωσεν ὅλους τοὺς ἐκεῖ Ἕλληνικοὺς λαοὺς ἀπὸ τὰ βάρβαρα ὅπλα καὶ τὴν Περσικὴν δυναστείαν.

Εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εὐρυμέδοντος, ποταμοῦ τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ἐντὸς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας, καὶ τὰ λείψανα τοῦ μεγάλου Περσικοῦ στόλου κατέστρεψε, κυριεύσας διακόσια ἐχθρικὰ πλοῖα, καὶ τὰ λείψανα τοῦ Περσικοῦ στρατοῦ ἐξωλόθρευσεν, ἀποβιβάσας αὐθημερὸν εἰς τὴν ξηρὰν τὰ στρατεύματά του.

Ἡ κατὰ τὴν ἔνδοξον ἐκείνην ἡμέραν διπλῆ νίκη τοῦ Κίμωνος κατά τε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν δικαίως ἐθεωρήθη λαμπροτέρα καὶ ἀπὸ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος καὶ ἀπὸ τὴν πεζομαχίαν τῶν Πλαταιῶν.

Ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων δὲ κατὰ τῶν βαρβάρων νικῶν του ἀπέκτησεν, οὐχὶ δι' ἑαυτόν, ἀλλ' ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος καὶ πρὸς θεραπείαν τῶν συμπολιτῶν του, χρήματα ἱκανά, διὰ τῶν ὁποίων καὶ τὸ νότειον τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως κατεσκεύασε, καὶ τὴν Ἀγορὰν φιλοκάλως μὲ πλατάνους κατεφύτευσε, καὶ τὴν Ἀκαδημίαν μὲ ὕδατα καὶ μὲ συσκίους περιπάτους κατεστόλισε.

Πρῶτος δὲ αὐτὸς εἰς τὰς Ἀθήνας ἀνεφάνη προστάτης τῶν ὡραίων τεχνῶν, αἵτινες, ὁσάκις συνειθίζωσι τὰ αἰσθητήρια καὶ τὴν ψυχὴν εἰς τὸ αἴσθημα τοῦ ὑψηλοῦ καὶ ἀληθῶς ὡραίου, ἐξημερόνουν καὶ ἐξωραΐζουν καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῶν ἐθνῶν.

Ὄχι μόνον δὲν ἠθέλησε ν' ἀποκτήσῃ ποτὲ ἀδίκως χρήματα ὁ Κίμων, ἀλλ' ὅσα ἀπέκτησε, τὰ ἀπέκτησε διὰ νὰ τὰ μεταχειρίζεται· τὰ μετεχειρίζετο δὲ διὰ νὰ τιμᾶται, εὐεργετῶν τοὺς συμπολίτας του. « *Κτᾶσθαι μὲν τὰ χρήματα ὡς χρῆτο,*

χρῆσθαι δὲ ὡς τιμῷτο, » δικαίως ἔλεγε περὶ αὐτοῦ Γοργίας ὁ Λεοντῖνος.

Ἐκ νεότητός του ἐγεύθη τὴν πικρίαν τῆς πτωχείας, διότι καὶ τὸν πατέρα του Μιλτιάδην ἴδεν ἀποθνήσκοντα ἐν τῇ φυλακῇ, μὴ ἔχοντα ὡς ἐκ τῆς ἐντίμου πενίας του νὰ πληρώσῃ πεντήκοντα τάλαντα, εἰς τὰ ὁποῖα εἶχε καταδικασθῇ, καὶ αὐτὸς δὲ ὢν ἐνδεὴς ἠναγκάσθη νὰ διαδεχθῇ εἰς τὴν φυλακὴν τὸν ἀποθανόντα πατέρα του, μέχρις οὗ ὁ γαμβρός του Καλλίας τὸν ἠλευθέρωσε, πληρώσας ἀντ' αὐτοῦ τὸ πατρικόν του χρέος.

Τὰ παθήματα ταῦτα ἀφ' ἑνός, καὶ ἡ γλυκύτης τῆς πρὸς αὐτὸν εὐεργεσίας τοῦ Καλλίου ἀφ' ἑτέρου ἤνοιξαν τὴν θύραν τῆς ἐλεημοσύνης εἰς τὴν εὐαίσθητον καρδίαν τοῦ νέου Κίμωνος· ὥστε γενναίως ἀφιέρωσε πᾶν ὅ,τι *ἐντίμως* ἀπέκτησε πρὸς περίθαλψιν τῶν πτωχῶν συμπολιτῶν του.

Ὅθεν καὶ τοὺς ἀγροὺς καὶ τοὺς κήπους του εἶχεν ἀνοικτοὺς εἴς τε τοὺς συμπολίτας του καὶ τοὺς ξένους, ὅπως οἱ πτωχοὶ ἐλευθέρως λαμβάνωσιν ἐκ τῶν καρπῶν καὶ ὀπωρικῶν του· καὶ καθ' ἡμέραν εἰς τὸν οἶκόν του εἶχε δεῖπνον λιτὸν μέν, ἀλλ' ἄφθονον, ὅστις δὲ τῶν πτωχῶν συνδημοτῶν του ἤθελεν, ἐλευθέρως εἰσήρχετο καὶ ἀνεξόδως ἐδείπνει. Δὲν ἐκάλει εἰς τὰ γεύματά του, ὡς οἱ σημερινοὶ πλούσιοι, πλουσίους πρὸς ἐπίδειξιν πολυτελείας καὶ ματαιοφροσύνης, ἀλλὰ πτωχοὺς καὶ πεινῶντας πρὸς παρηγορίαν τῆς ἐνδείας των.

Ὁσάκις δὲ ἐξήρχετο τῆς οἰκίας του ἐσυνοδεύετο ὑπὸ ὑπηρετῶν, δι' αὐτῶν δὲ καὶ ἐνδύματα ἐχορήγει εἰς τοὺς ῥακενδύτας γέροντας, καὶ χρήματα σιωπηλῶς, ἀλλὰ γενναίως, διένειμεν εἰς τοὺς ἀναξιοπαθοῦντας συμπολίτας του.

Τοιοῦτος ἦτον ὁ Κίμων, ὥστε δικαίως ὁ Πλούταρχος, θαυμάζων καὶ ἐπαινῶν τὴν ἐλευθεριότητα τοῦ ἀνδρός, λέγει ὅτι *διὰ τῶν ἀγαθοεργιῶν του ἐπανέφερεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸν μυθολογούμενον χρυσοῦν αἰῶνα τοῦ Κρόνου.*

Ἀλλ' ἐγώ, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, θαυμάζω τὸν Κίμωνα καὶ δι' ἄλλον λόγον, ὅστις ἴσως σᾶς φανῇ παράδοξος. Τὸν θαυ-

μάζω διότι, ἐνῷ ἦτον υἱὸς ἐνδόξου πατρός, τοῦ Μιλτιάδου, ἀνεφάνη υἱὸς ἐνδοξότερος τοῦ πατρός του.

— Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο πολὺ φυσικόν, παρετήρησέ τις ἐξ ἡμῶν. Παράδοξον ἤθελεν εἶσθαι ἂν, ἔχων πατέρα τοιοῦτον, δὲν ἀνεφαίνετο υἱὸς ἄξιος τοῦ πατρός του.

— Οὕτως ἔπρεπε νὰ ἦναι, ἀπήντησεν ὁ γέρων, καὶ ὅμως ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τὸν Κίμωνα τοῦ Μιλτιάδου, δὲν ἐνθυμοῦμαι ἄλλον υἱὸν ἐνδόξου πατρὸς, ἀναφανέντα ἄξιον τοῦ πατρός του. Ὁ Φωκίων ἀποθανὼν ἀφῆκεν υἱὸν τὸν Φῶκον, ὁ Ἀριστείδης τὸν Λυσίμαχον, ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Σωκράτης ἀφῆκαν ἐπίσης υἱούς· ἀλλ᾽ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν διεκρίθη, οὐδεὶς ἀνεδείχθη ἀνώτερος ἢ ἴσος τοῦ πατρός του. Θέλετε καὶ ἄλλο πρόχειρον παράδειγμα; Ἐνθυμηθῆτε ποίων ἐνδόξων προγόνων τέκνα εἴμεθα ἡμεῖς οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες· καὶ ὅμως τοσοῦτον κατωτέρους καὶ διαφέροντας ἐκείνων μᾶς εὑρίσκουν τινές, ὥστε καὶ αὐτὴν τὴν γνησιότητα τῆς καταγωγῆς μας ἐτόλμησαν νὰ διαφιλονεικήσωσι.

Τὰ ἀναφυόμενα ὑπὸ τὴν σκιὰν μεγάλων δένδρων φυτὰ δυσκόλως εὐδοκιμοῦν, διότι τὰ μεγάλα δένδρα καὶ τὴν ὑγρασίαν τῆς γῆς ἀπορροφῶσι διὰ τῶν μεγάλων ριζῶν των, καὶ τὰς ζωογόνους ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου ἐμποδίζουν διὰ τῆς μεγάλης σκιᾶς των.

Παρόμοιόν τι συμβαίνει καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς μεγάλων πατέρων. Ἐπαναπαύονται συνήθως οἱ τοιοῦτοι ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν πατραγαθιῶν των· νομίζουν ὅτι ἡ προσωπικὴ δόξα τῶν πατέρων των εἶναι ἱκανὴ νὰ λαμπρύνῃ καὶ τὴν προσωπικὴν αὐτῶν ἀδοξίαν· ἑπομένως γινόμενοι οἰηματίαι καὶ ὑπερήφανοι, ἀντὶ νὰ προσπαθήσωσιν ὅπως δι᾽ ἰδίων ἀγώνων καὶ ἔργων, δι᾽ ἰδίων πρὸς τὴν πατρίδα εὐεργεσιῶν καὶ ἐκδουλεύσεων διακριθῶσι καὶ αὐτοὶ, ὡς διεκρίθησαν οἱ πατέρες αὐτῶν, διάγουν μὲν βίον ἀμελῆ καὶ ἄδοξον, ἀποθνήσκουν δὲ θάνατον πολὺ ἀδοξότερον.

Μόνον τὸ λαμπρὸν καὶ ἄφθονον φῶς τοῦ ἡλίου δύναται ἀνταναχλώμενον ἐπὶ τῆς σελήνης καὶ τῶν ἄλλων σκοτεινῶν οὐρα-

νίων σωμάτων νὰ φωτίζῃ καὶ νὰ λαμπρύνῃ αὐτά. Ἀλλ' ἡ λάμψις τῶν γονέων δὲν δύναται δυστυχῶς νὰ λαμπρύνῃ σκοτεινὰ καὶ ἄδοξα τέκνα· ἀπ' ἐναντίας ἔτι μᾶλλον σκοτεινοτέραν ἀναδεικνύει τὴν ἀδοξίαν αὐτῶν.

Ἂς μὴ ἐπαναπαυώμεθα λοιπὸν καὶ ἡμεῖς εἰς πατραγαθίας· ἂς μὴ ζῶμεν μόνον καυχώμενοι εἰς τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἀνδρίας, διανοίας καὶ τέχνης τὰ ἔξοχα ἔργα· ἂς μὴ ἐλπίζωμεν ὅτι ἡ δόξα τῶν προγόνων θέλει δοξάσει καὶ ἡμᾶς ζῶντας ἀδόξως. Ἀλλά, κατὰ τὸ ὡραῖον παράδειγμα τοῦ Κίμωνος, ἂς προσπαθήσωμεν δι' ἰδίων ἔργων, δι' ἰδίων κόπων, ἀγώνων καὶ ἀρετῶν, ν' ἀναφανῶμεν ἡμέραν τινα ἔνδοξα τέκνα ἐνδόξων προγόνων.

Ὁ Γεροστάθης τότε ἐσιώπησεν, ἡμεῖς δὲ ἐβαδίζομεν πλησίον αὐτοῦ ἀναλογιζόμενοι τὰ περὶ Κίμωνος. Εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι εἰς πολλῶν ἐκ τῶν συμμαθητῶν μου τὰς καρδίας εἶχεν ἤδη γεννηθῆ ἀγάπη καὶ σέβας πρὸς τὸν ἔνδοξον ἐκεῖνον ἄνδρα, καὶ ἐπιθυμία ζωηρὰ τοῦ ν' ἀναδειχθῶμεν καὶ ἡμεῖς ἀνδρεῖοι καὶ τροπαιοῦχοι κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος, ἐνάρετοι δὲ καὶ εὐεργετικοὶ πρὸς τοὺς συμπολίτας ἡμῶν.

Μετά τινα διακοπὴν ὁ Γεροστάθης ἐξηκολούθησε λέγων.

— Ἀλλὰ παντοῦ καὶ πάντοτε ὑπῆρξαν καὶ ὑπάρχουν ἄνθρωποι κακῶς ἀνατεθραμμένοι, οἵτινες, μὴ θέλοντες ἢ μὴ δυνάμενοι νὰ πράξωσιν ἔργα καλά, φθονοῦν, διαβάλλουν, ἐμπαίζουν, κακολογοῦν τὰς ἀγαθοεργίας τῶν ἄλλων. Τοιοῦτοι φθονεροὶ καὶ κακεντρεχεῖς εἶπον καὶ περὶ τοῦ Κίμωνος ὅτι κατέφευγεν εἰς ἀγαθοεργίας, ὅπως δι' αὐτῶν περιποιούμενος καὶ κολακεύων τὸν λαὸν ἀπολαμβάνῃ τὴν εὔνοιαν αὐτοῦ.

Ὁ ἀγαθὸς ὅμως Πλούταρχος διὰ ν' ἀποδείξῃ ὅτι αἱ ἐλεημοσύναι τοῦ Κίμωνος ἦσαν ἀπόρροια τῆς φιλανθρώπου ψυχῆς του, καὶ οὐχὶ μέσα κολακείας καὶ δημαγωγίας, ὀρθότατα μᾶς ὑπενθυμίζει ὅτι ὁ Κίμων δὲν ἀνῆκεν εἰς τὸ δημοκρατικόν, ἀλλ' εἰς τὸ ἀριστοκρατικὸν κόμμα τῶν Ἀθηνῶν, ὧν φανερὰ κηρυγμένος ὑπὲρ τοῦ Σπαρτιατικοῦ πολιτεύματος, κατὰ τὸ ὁποῖον οὐχὶ ὁ

ἄπειρος καὶ ἀμαθὴς λαός, ἀλλὰ οἱ ἄριστοι καὶ ἐκλεκτοὶ τῶν πολιτῶν ἐκυβέρνων τὴν Σπάρτην. Ὢν λοιπὸν τοιοῦτος, οὔτε κόλαξ τοῦ λαοῦ ἠδύνατο νὰ ἦναι, οὔτε τὰς ἀγαθοεργίας του ἐπομένως ἐνήργει χάριν δημαγωγίας.

— Ἀλλ' ἐγώ, εἶπε τότε τις ἐξ ἡμῶν εἰς τὸν Γεροστάθην, ἂν ἤμην πλούσιος, ἤθελον μὲν εὐχαρίστως δίδει ἐλεημοσύνας εἰς τοὺς πτωχούς, ὄχι ὅμως φανερὰ ὡς ὁ Κίμων.

— Εὖγε, φίλε, ἀπεκρίθη ὁ γέρων. Σὺ ὅμως εἶσαι Χριστιανός, καὶ ὁ Πέτρος, ὅστις εἰς τὸν νάρθηκα κρυφίως ἐδίδασκε τὸν πτωχὸν Κώσταν, εἶναι ἐπίσης Χριστιανὸς καὶ μάλιστα υἱὸς σεβασμίου ἱερέως τοῦ Χριστοῦ· ἀλλ' ὁ Κίμων, γεννηθεὶς πολλὰ ἔτη πρὸ Χριστοῦ, δὲν ἠδύνατο νὰ γνωρίζῃ τὰς χριστιανικὰς τοῦ Εὐαγγελίου παραγγελίας.

«*Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι. — Σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου. — Ἡ ἐλεημοσύνη σου ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.*»

Ὅστις δίδει τὴν ἐλεημοσύνην του φανερά, διὰ νὰ φαίνεται καὶ θαυμάζεται ὡς ἐλεήμων, αὐτὸς βεβαίως οὐδεμίαν ἀξίαν ἔχει οὔτε ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων οὔτε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ὁ τοιοῦτος δὲν ἀγαπᾷ τὸν πτωχόν, ἀλλὰ τὸν ἑαυτόν του, δὲν ἀγαπᾷ τὴν ἐλεημοσύνην ὡς χριστιανικὴν ἀρετήν, ἀλλ' ὡς μέσον ἐπιδείξεως καὶ κομπασμοῦ. Ὅλαι δὲ αἱ καλαὶ πράξεις, ὁσάκις χρησιμεύωσιν ὡς μέσα ἰδιοτελῶν καὶ κατακριτέων σκοπῶν, παύουν ἀμέσως τοῦ νὰ ἦναι ἐνάρετοι, βεβηλόνονται, καὶ εἰς κακίας μεταμορφόνονται. Ἀληθὴς ἐνάρετος εἶναι μόνον ὅστις ἐνεργεῖ σταθερῶς τὴν ἀρετὴν διὰ τὴν ἁγνὴν ἀγάπην αὐτῆς.

Αὐτὰ μᾶς εἶπε κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ ἀγαθὸς Γεροστάθης, ἐπιθυμῶν νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μικρῶν φίλων του τὴν χριστιανικὴν καὶ προπατορικὴν συγχρόνως ἀρετὴν τῆς ἐλεημοσύνης.

Ἐνθυμοῦμαι δὲ καὶ τοὺς ἀκολούθους στίχους τοῦ γέροντος περὶ τῶν τριῶν χαρίτων τῆς ἀρετῆς ταύτης.

« *Τρεῖς εἶν' αἱ θεῖαι χάριτες τῆς ἐλεημοσύνης,*
» *Κ' αἱ τρεῖς ὡραῖαι ὡς τὸ φῶς τῆς ἱλαρᾶς σελήνης.*
» *Παρηγορία τοῦ πτωχοῦ, καὶ ἡδονὴ γλυκεῖα*
» *Τοῦ ἐλεοῦντος, καὶ Θεοῦ ἐξ ὕψους εὐλογία.*

Φ.

Ο ΘΕΙΟΣ ΝΟΜΟΣ.

« Τὸν μηδὲν εὖ πράττοντα οὔτε χρήσιμον
οὔτε θεοφιλῆ εἶναι, ἔφη Σωκράτης. »
(Ξενοφῶντος.)

Ἦτον ἡμέρα Σαββάτου ὅτε, τελειώσαντες ἐνωρὶς τὰ μαθήματα τοῦ σχολείου, ἀπήλθομεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀγαθοῦ Γεροστάθου, ὅπως περιδιαβάσωμεν εἰς τὸν κῆπόν του, ἢ ἐξέλθωμεν μετ' αὐτοῦ εἰς περίπατον.

Ἐνταῦθα πρέπει νὰ προσθέσω ὅτι ὅσον περισσότερον ἐπροοδεύαμεν εἰς τὰ μαθήματα, καὶ ὅσον περισσότερον ἐσυναναστρεφόμεθα τὸν Γεροστάθην, τόσον ηὔξανεν ἡ ἐπιθυμία τῆς ἠθικῆς βελτιώσεώς μας, τόσον δὲ γλυκυτέρας εὑρίσκαμεν τὰς συνδιαλέξεις τοῦ γέροντος.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀντὶ ν' ἀκροασθῶμεν ἡμεῖς τὸν Γεροστάθην, ἠθέλησεν αὐτὸς πρῶτος ν' ἀκροασθῇ ἡμᾶς. Ἐγνώριζεν ὅτι κατὰ Σάββατον ἐπαρουσιάζαμεν εἰς τὸν διδάσκαλον συνθέσεις, καὶ ὅτι ἡ καλητέρα κατά τε τὴν καλλιγραφίαν, καλλιέπειαν, ὀρθογραφίαν καὶ σύνταξιν ἐβραβεύετο.

Ἀφοῦ λοιπὸν μὲ τὸν συνήθη του φιλόφρονα τρόπον μᾶς ὑπεδέχθη· — Τίνος σύνθεσις ἐβραβεύθη σήμερον; μᾶς ἠρώτησε.

— Τοῦ Γεωργίου, ἀπεκρίθημεν. Ἦτο δὲ ὁ Γεώργιος, ὁ συμ-

μαθητής μας ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου τὰ φιλότιμα δάκρυα κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν δημοσίων ἐξετάσεων εἶχον δώσει ἀφορμὴν εἰς τὸν ἀγαθὸν γέροντα νὰ μᾶς ὁμιλήσῃ περὶ φιλοτιμίας.

— Καὶ περὶ τίνος ἐγράψατε; ἠρώτησεν ὁ Γεροστάθης τὸν Γεώργιον.—Περὶ τοῦ Θησέως, ἀπεκρίθη αὐτός. Κατ' αἴτησιν δὲ τοῦ Γεροστάθου ἀνέγνωσε μετὰ συστολῆς τὴν ἀκόλουθον σύνθεσίν του, τῆς ὁποίας ἀντίγραφον διετήρησα, διότι, κατὰ διαταγὴν τοῦ διδασκάλου, ἅπαντες ἀντεγράφαμεν τὰς βραβευομένας συνθέσεις.

Η ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ ΤΟΥ ΘΗΣΕΩΣ.

Ὁ Θησεύς, υἱὸς τῆς Αἴθρας καὶ τοῦ Αἰγέως, βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν, ἐγεννήθη εἰς τὴν Τροιζῆνα τῆς Πελοποννήσου. Νέος ὢν ἔτι ἀνετράφη ὑπὸ τοῦ λογίου πάππου του Πιτθέως. Ἀλλ' ἡ δόξα τοῦ Ἡρακλέους κατέκαιε τὴν φιλότιμον ψυχὴν τοῦ νέου Θησέως· προθύμως καὶ μετὰ προσοχῆς ἠκροάζετο πάντοτε ὅσους ἐδιηγοῦντό τι περὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν ἄθλων τοῦ Ἡρακλέους· νύκτα δὲ καὶ ἡμέραν οὐδὲν ἄλλο ἐσκέπτετο, εἰμὴ πῶς νὰ δοξασθῇ καὶ αὐτὸς, ὡς ἐκεῖνος, δι' ἔργων καλῶν καὶ μεγάλων.

Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους ἐκείνους χρόνους τοῦ σκότους καὶ τῆς ἀνομίας τὸ βάρβαρον καὶ αἰσχρότατον ἔγκλημα τῆς λῃστείας ἐμόλυνε δυστυχῶς καὶ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα. Ὁ δὲ νέος Θησεὺς ἀποφασίσας νὰ μεταβῇ ἐκ Τροιζῆνος, ὅπου ἀνετρέφετο, εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ὁ πατήρ του ἐβασίλευεν, ἔβαλε κατὰ νοῦν νὰ ἐξολοθρεύσῃ ὅλους τοὺς καθ' ὁδὸν λῃστὰς ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ μήτηρ του καὶ ὁ πάππος του, φοβούμενοι τοὺς κινδύνους τοῦ διὰ ξηρᾶς ταξειδίου, παρεκίνουν αὐτὸν νὰ μεταβῇ διὰ θαλάσσης εἰς Ἀθήνας. Ἀλλ' ὁ γενναῖος Θησεὺς, ἐπιθυμῶν ν' ἀναφανῇ ἐφάμιλλος τοῦ Ἡρακλέους, ἀνεχώρησε διὰ ξηρᾶς. Εἰς δὲ τὴν Ἐπίδαυρον κατέστρεψε τὸν λῃστὴν Περιφήτην· εἰς τὸν Ἰσθμὸν τὸν ἀπάνθρωπον Σίννιν, τὸν καὶ Πιτυοκάμπτην ἐπονομασθέντα· εἰς τὰ Μέγαρα τὸν ἄσπλαγχνον Σκίρωνα· εἰς τὴν Ἐλευσῖνα τὸν

Κερκύονα· ἐπὶ τέλους δὲ ἐξολοθρεύσας καὶ τὸν λῃστὴν Προκρούστην, ἐνδόξως εἰσῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ἐκεῖ μανθάνει ὅτι ταῦρος ἄγριος, Μαραθώνιος καλούμενος, ἐζημίονε καὶ κατέστρεφε καθ' ἡμέραν τοὺς κατοίκους τῆς Ἀττικῆς. Ἐξέρχεται λοιπὸν πρὸς καταδίωξιν αὐτοῦ, τὸν συλλαμβάνει ζῶντα, καὶ ὑποχείριον τὸν φέρει ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν· ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν ἀνευφημιῶν τοῦ λαοῦ θυσιάζει αὐτὸν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα.

Τότε εἶχον ἐλθεῖ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς Κρήτης, διὰ νὰ λάβωσι τὸν φόρον τῶν ἑπτὰ νέων καὶ τῶν ἑπτὰ παρθένων. Εἰς τὸν σκληρὸν αὐτὸν φόρον εἶχε καθυποβάλει τοὺς Ἀθηναίους ὁ Μίνως, ὁ Βασιλεὺς τῆς Κρήτης, διὰ νὰ τιμωρήσῃ τὴν εἰς Ἀθήνας συμβᾶσαν δολοφονίαν τοῦ υἱοῦ του Ἀνδρόγεω.

Οἱ ἑπτὰ οὗτοι νέοι καὶ αἱ ἑπτὰ παρθένοι ἀπαγόμενοι εἰς Κρήτην κατεκλείοντο ἐντὸς τοῦ ἐκεῖ λαβυρίνθου, ὅπου κατὰ τὰς μυθικὰς διηγήσεις κατετρώγοντο ὑπὸ τοῦ Μινωταύρου, θηρίου κατοικοῦντος ἐντὸς τοῦ λαβυρίνθου.

Τὰ δεκατέσσαρα αὐτὰ θύματα ἐπροσδιορίζοντο εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ κλήρου. Ὅτε δὲ ὁ Θησεὺς ἴδε κατὰ τὴν κλήρωσιν τὰ δάκρυα καὶ τὴν ἀγανάκτησιν τῶν δυστυχῶν γονέων, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν ἀπελπισίαν τῶν δυστυχεστέρων τέκνων, τόσον σφοδρῶς συνεκινήθη, ὥστε αὐθορμήτως ἐζήτησε νὰ λάβῃ τὴν θέσιν ἑνὸς τῶν κληρωθέντων, ἐπ' ἐλπίδι ὅτι ἤθελε κατορθώσει νὰ φονεύσῃ ἐντὸς τοῦ λαβυρίνθου τὸν Μινώταυρον, καὶ οὕτω νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς συμπολίτας του ἀπὸ τὸν πικρότατον αὐτὸν φόρον.

Ἅπαντες οἱ Ἀθηναῖοι ἐθαύμασαν καὶ ἠγάπησαν τὸν νέον Θησέα διὰ τὴν γενναίαν αὐτὴν πρότασίν του· ὁ δὲ Αἰγεὺς, ὅτε ἴδε τὸν υἱόν του σταθερὸν εἰς τὴν ἐπικίνδυνον ἀλλὰ φιλάνθρωπον ἀπόφασίν του, εὐχηθεὶς εἰς αὐτὸν ἐπιτυχίαν, τὸν παρήγγειλεν, ἂν ἐπανέλθῃ ζῶν ἐκ τῆς Κρήτης, ἀντὶ τοῦ μαύρου πανίου, τὸ ὁποῖον εἶχε πάντοτε τὸ πλοῖον τὸ φέρον τὰ θύματα, νὰ ὑψώσῃ πανίον λευκόν, ὡς σημεῖον τῆς σωτηρίας των.

Ὁ Θησεὺς φθάσας εἰς Κρήτην ἐφόνευσεν εὐτυχῶς τὸν Μινώταυρον, καὶ ἐξελθὼν ἐκ τοῦ λαβυρίνθου ὁδηγούμενος ἀπὸ τὸν μίτον τῆς Ἀριάδνης, ἐπανῆλθε σῶος εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ τῶν διασωθέντων καὶ εὐγνωμονούντων συντρόφων του. Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς χαρᾶς των λησμονοῦν νὰ ὑψώσωσι τὸ λευκὸν ἀντὶ τοῦ μαύρου πανίου. Ἰδὼν δὲ τοῦτο μακρόθεν ὁ Αἰγεὺς, καὶ νομίσας ὅτι ὁ υἱός του ἐχάθη, ἔπεσε καὶ ἐπνίγη εἰς τὴν θάλασσαν, ἥτις ἔκτοτε ὠνομάσθη *Αἰγαῖον Πέλαγος*.

Τὸν Θησέα καὶ ζῶντα καὶ μετὰ θάνατον ἐτίμησαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ πάντες οἱ Ἕλληνες, κατατάξαντες αὐτὸν μεταξὺ τῶν μεγάλων ἡρώων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Ὁ Κίμων μετὰ πολλοὺς χρόνους μετέφερεν εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τὴν νῆσον Σκῦρον, ὅπου ὁ Θησεὺς εἶχεν ἀποθάνει, τὰ ὀστᾶ καὶ τὰ ὅπλα του.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι μετὰ λαμπρᾶς πομπῆς ὑπεδέχθησαν καὶ ἔθαψαν αὐτά, καθιερώσαντες καὶ θυσίας καὶ ἑορτὰς πρὸς τιμὴν τοῦ Θησέως· πρὸς διαιώνισιν δὲ τῆς μνήμης τοῦ ἐνδόξου αὐτοῦ ἥρωος, τοῦ εὐεργέτου καὶ βασιλέως των, ἀνήγειραν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸ μέχρι τοῦδε σωζόμενον *Θησεῖον*.

— Εὖγε, εἶπεν ὁ Γεροστάθης πρὸς τὸν συμμαθητήν μας Γεώργιον, δικαίως ἐβραβεύθη ἡ σύνθεσίς σου.

Ὁ Γεώργιος ἐρυθριάσας καὶ ἀπὸ συστολὴν καὶ ἀπὸ εὐχαρίστησιν, ἀπεκρίθη μὲ τὴν συνήθη του εἰλικρίνειαν καὶ μετριοφροσύνην, ὅτι ἡ σύνθεσις, τὴν ὁποίαν ἀνέγνωσε, δὲν ἦτον ὁποία αὐτὸς κατὰ πρῶτον τὴν ἔγραψεν, ἀλλ' ὁποία ἐδιορθώθη ὑπὸ τοῦ διδασκάλου.

Ὁ Γεροστάθης ἔλαβε τότε ἀνὰ χεῖρας τὴν σύνθεσιν τοῦ Γεωργίου, διὰ νὰ ἴδῃ τὰς διορθώσεις, ἀφοῦ δὲ τὴν διέτρεξε μᾶς εἶπε·

— Σκληρὸς τῷ ὄντι καὶ ἀποτρόπαιος ἦτον ὁ φόρος τῶν ἑπτὰ νέων καὶ τῶν ἑπτὰ νεανίδων, τὸν ὁποῖον ἐπροκάλεσεν ἡ ἐν Ἀθήναις συμβᾶσα δολοφονία τοῦ Ἀνδρόγεω. Ἡ ἐγκληματικὴ ἁρπαγὴ τῆς Ἑλένης ὑπὸ τοῦ Πάριδος κατέστρεψε τὴν Τρωάδα,

καὶ ἡ ἐγκληματικὴ δολοφονία τοῦ Ἀνδρόγεω κατήσχυνε τὰς Ἀθήνας, κατεπίκρανε τόσους γονεῖς, καὶ κατέστρεψε τόσους ἀθώους νέους καὶ τόσας νεάνιδας τῶν Ἀθηνῶν. Μακράν, μακράν, παιδία μου, ἀπὸ ἀδικίας καὶ ἀπὸ ἐγκλήματα, διότι αἱ συνέπειαί των εἶναι τρομεραί, εἶναι ἀκαταλόγιστοι.

— Ἀλλὰ ποία ἦτον ἡ αἰτία, μᾶς ἠρώτησεν ὁ γέρων, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Θησεὺς καὶ ζῶν καὶ μετὰ θάνατον ἠγαπήθη καὶ ἐδοξάσθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ ὅλων τῶν Ἑλλήνων;

— Ἡ μεγάλη ἀνδρία του, ἀπήντησεν ἀμέσως τις ἐξ ἡμῶν, ἐνῷ οἱ ἄλλοι ἐσυλλογιζόμεθα ὁποίαν ἀπάντησιν νὰ δώσωμεν.

— Καὶ νομίζεις, φίλε, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, ὅτι δύναται ποτὲ μόνη ἡ σωματικὴ ἀνδρία, ὅσον μεγάλη καὶ ἂν ἦναι, νὰ ἐπισύρῃ ἀγάπην, τιμὴν καὶ δόξαν ἀληθῆ;

Ἡ σωματικὴ ἀνδρία εἶναι, καθὼς καὶ ὁ πλοῦτος, μέσον διὰ τοῦ ὁποίου ἐκτελοῦνται μεγάλα ἔργα, μεγάλαι εὐεργεσίαι· ἀλλ' ὁσάκις ἔχων τις τὰ μέσα ταῦτα δὲν μεταχειρίζεται αὐτὰ πρεπόντως, ὄχι μόνον δὲν ἀγαπᾶται καὶ δὲν τιμᾶται, ἀλλὰ καὶ βδελυκτὸς πολλάκις ἀποκαθίσταται.

Ὁ Θησεὺς λοιπὸν ἠγαπήθη καὶ ἐτιμήθη οὐχὶ διὰ τὴν ἀνδρίαν του, ἀλλὰ διὰ *τὴν φιλανθρωπικήν του διάθεσιν*, ἥτις μεταχειρισθεῖσα τὴν ἀνδρίαν του ἐπ' ἀγαθῷ τῶν συμπατριωτῶν του, καὶ ἀπὸ τὰ θηρία καὶ ἀπὸ τοὺς λῃστὰς καὶ ἀπὸ τὸν αἰσχρὸν φόρον τοῦ Μινωταύρου γενναίως ἠλευθέρωσεν αὐτούς.

Καθὼς δὲ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἡρακλέους ἀνέδειξε τὸν Θησέα ἥρωα καὶ εὐεργέτην τῶν συμπολιτῶν του· καθὼς τὸ Μαραθώνιον τρόπαιον τοῦ Μιλτιάδου ἀνέδειξεν ἐπίσης ἔνδοξον εἰς τὴν Σαλαμῖνα τὸν φιλότιμον Θεμιστοκλέα· καθὼς οἱ Ὁμηρικοὶ ἔπαινοι τοῦ ἀνδρείου Ἀχιλλέως ἀνέδειξαν μέγαν τὸν Ἀλέξανδρον τῆς Μακεδονίας· καθὼς τὰ ἔνδοξα στρατηγικὰ ἔργα τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἐφιλοτίμησαν καὶ μέγαν στρατηγὸν τῆς Ῥώμης ἀνέδειξαν τὸν Ἰούλιον Καίσαρα· τοιουτοτρόπως τὰ λαμπρὰ παραδείγματα τῶν προγόνων μας ἂς ἀνάπτωσι καὶ εἰς τὰς ἰδικάς μας ψυχὰς τοὺς σπινθῆρας τῆς Ἑλληνικῆς φιλοτι-

μίας, ὅπως καὶ ἡμεῖς, ὡς ἐκεῖνοι, προθύμως εὐεργετῶμεν τοὺς συμπολίτας καὶ τὴν πατρίδα διὰ τῆς ἀνδρίας, διὰ τῆς ἀρετῆς, διὰ τῆς παιδείας, διὰ τῶν χρημάτων, διὰ τῶν κόπων, καὶ ἰδίως διὰ τοῦ καλοῦ παραδείγματος, τὸ ὁποῖον πᾶς ἀγαθὸς πολίτης ὀφείλει καὶ εἰς τοὺς συγχρόνους καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους αὐτοῦ.

Οἱ πλεῖστοι τῶν μεγάλων καὶ ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος διὰ τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῶν εὐεργεσιῶν των ἀνεδείχθησαν τοιοῦτοι.

Ὁ Κίμων, ὁ Σωκράτης, ὁ Ἐπαμεινώνδας, ὁ Πελοπίδας, ὁ μέγας Ἀλέξανδρος διὰ τῶν φιλανθρωπικῶν των αἰσθημάτων, διὰ τῆς εὐεργετικῆς ἐλευθεριότητός των, διὰ τῶν ἀξιεπαίνων ἀγώνων των ὠφέλησαν τοὺς φίλους, τοὺς συμπολίτας καὶ τὴν πατρίδα των, καὶ δι' αὐτὸ ἐδοξάσθησαν καὶ ἀπηθανατίσθησαν.

Διὰ τῆς *φιλανθρωπίας* ἠθέλησεν ἰδίως νὰ διακριθῇ καὶ ὁ μέγας πολίτης τῶν Ἀθηνῶν, ὁ ἔνδοξος Περικλῆς, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Γεροστάθης μᾶς ἐδιηγήθη τότε τὰ ἑξῆς.

ΤΟ ΑΛΗΘΕΣ ΠΡΟΤΕΡΗΜΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ.

Ὁ Περικλῆς, ὁ ἱκανώτερος πολιτικὸς ἀνὴρ τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, ἀνεφάνη πολίτης ὠφελιμώτατος εἰς τὴν πατρίδα του, εὐτυχήσας ν' ἀνατραφῇ παιδιόθεν ὑπὸ τοῦ Ζήνωνος τοῦ Ἐλεάτου, φιλοσόφου φιλοπάτριδος, καὶ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Ἀναξαγόρου, τὸν ὁποῖον διὰ τὴν μεγίστην σύνεσίν του *Νοῦν* ἐπωνόμασαν οἱ Ἕλληνες.

Τεσσαράκοντα ὁλόκληρα ἔτη κατώρθωσεν ὁ Περικλῆς διὰ τῆς πολιτικῆς του φρονήσεως καὶ ἱκανότητος νὰ διευθύνῃ τὰ δημόσια πράγματα τῆς πατρίδος του, διασώζων τοιουτοτρόπως αὐτὴν ἀπὸ τὴν καταστροφήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνηλεῶς ὠθεῖτο ὑπὸ τῶν διεφθαρμένων καὶ ἐμπαθῶν δημοκόπων.

Ἀλλ' ὁ Περικλῆς καὶ ὡς στρατηγὸς πολλάκις ὡδήγησε τοὺς συμπολίτας του εἰς διαφόρους μάχας, καὶ πολλάκις νικηφόρος ἐπανῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐννέα τρόπαια στήσας κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος του.

Ἀλλ᾽ οὔτε εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ στρατηγικὴν ἱκανότητά του, οὔτε εἰς τὰς νίκας καὶ τὰ πολλὰ τρόπαιά του ἐπαίρετο ὁ μέγας Περικλῆς. Προτέρημα μεγαλήτερον ὅλων αὐτῶν ἐθεώρει τὴν φιλανθρωπίαν τῆς ψυχῆς του, τὴν πρὸς τοὺς συμπολίτας ἀγάπην του, τὴν καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς του ἡμερότητα καὶ ἐπιείκειάν του.

Ὅτε ἤρχισεν ὁ δυστυχὴς δι᾽ ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἐμφύλιος Πελοποννησιακὸς πόλεμος, λοιμὸς θανατηφόρος ἐνέσκηψεν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἴσως διὰ τοῦ λοιμοῦ τούτου ἠθέλησεν ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ὁμονοίας νὰ τιμωρήσῃ τὴν ἀδελφικὴν ἐκείνην ἀλληλοσφαγίαν τῶν Ἑλλήνων.

Προσβληθεὶς τότε καὶ ὁ Περικλῆς ἔκειτο κλινήρης καὶ ἔπνεε τὰ λοίσθια· οἱ δὲ φίλοι του παρακαθήμενοι εἰς τὴν κλίνην του, καὶ νομίζοντες αὐτὸν ἀναισθητοῦντα, ἠρίθμουν τὰς ἐκστρατείας καὶ τὰ τρόπαιά του, ἐσυλλυποῦντο δὲ καὶ ἑαυτοὺς καὶ τὴν πατρίδα διὰ τὴν στέρησιν τοιούτου ἀνδρός.

Ἀλλ᾽ αὐτὸς ἀκούσας ἐντὸς τοῦ βύθους του τὰ παρὰ τῶν φίλων του λεγόμενα, τοῖς εἶπεν. — *Αἱ νίκαι καὶ τὰ τρόπαια εἶναι πολλάκις δῶρα τῆς τύχης· οὐδεὶς Ἀθηναῖος ἐφόρεσε ποτὲ ἐξ αἰτίας μου μαῦρον ἱμάτιον. Ἰδοὺ τὸ μόνον ἀληθὲς προτέρημά μου.*

Τὴν πρὸς τοὺς συμπολίτας του ἀγάπην καὶ ἀκακίαν ἐθεώρει λοιπὸν ὁ μέγας Περικλῆς ὡς τὴν μεγίστην τῶν ἀρετῶν, καὶ διὰ τῶν τελευταίων του λόγων, ὡς διὰ διαθήκης, αὐτὴν ἐσύστησεν εἰς τοὺς συγχρόνους καὶ μεταγενεστέρους αὐτοῦ.

Ἂν καὶ ὁ Περικλῆς εἶχεν εἰς τὰς Ἀθήνας δύναμιν ἀνωτέραν πολλῶν βασιλέων, ἂν καὶ διεχειρίσθη μεγάλας χρηματικὰς ποσότητας διά τε τὰς ἐκστρατείας καὶ τὰς δημοσίους οἰκοδομὰς τῆς πόλεως, τόσον τίμιος ὅμως ἀνεφάνη, ὥστε *οὔτε μίαν δραχμήν*, ὡς βεβαιοῖ ὁ Πλούταρχος, *κατεδέχθη ποτὲ νὰ προσθέσῃ ἐκ τοῦ δημοσίου εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ περιουσίαν.* Ἀπ᾽ ἐναντίας ζῶν μετ᾽ οἰκονομίας καὶ ἀποστρεφόμενος τὴν σπατά-

λην καὶ τὴν πολυτέλειαν, προθύμως περιέθαλπεν ἐξ ἰδίων τοὺς πτωχοὺς αὐτοῦ συμπολίτας.

Ἐπιθυμῶν δὲ διὰ τῆς *ἐργασίας* νὰ ὠφελήσῃ τοὺς συμπολίτας του καὶ συγχρόνως νὰ προαγάγῃ τὰς κοινὰς καὶ τὰς ὡραίας τέχνας, ἐπεχείρησε καὶ ἀνήγειρεν εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ τῶν ἀρίστων καλλιτεχνῶν τῆς ἐποχῆς του τὰ ἀμίμητα ἐκεῖνα ἔργα τοῦ Παρθενῶνος, τῶν Προπυλαίων καὶ τοῦ Ὠδείου, συστήσας εἰς τὸ μεγαλοπρεπὲς αὐτὸ θέατρον καὶ ἀγῶνας Μουσικῆς.

Εἶναι ὁμολογούμενον ὅτι ἡ Ζωγραφία, ἡ Γλυπτική, ἡ Ἀρχιτεκτονική, ἡ Ποίησις καὶ ἡ Μουσική, ὁσάκις διὰ τοῦ αἰσθήματος τοῦ ἀληθῶς ὡραίου καὶ καλοῦ κρούωσι τὰς ὑψηλὰς καὶ εὐγενεῖς χορδὰς τῆς ψυχῆς, ἀνυψόνουν τὸ φρόνημα, ἐξευγενίζουν τὴν καρδίαν, καὶ πολιτίζουν τὰ ἔθνη. Ἀλλ' ὁσάκις αἱ ὡραῖαι αὗται τέχναι, λησμονοῦσαι τὴν εὐγενῆ ἀποστολήν, τὴν ὁποίαν πρὸς ἠθοποίησιν καὶ ἀνύψωσιν τῶν ἐθνῶν ἔχουν, περιορίζωνται εἰς τὸ νὰ καθηδύνωσι τὰ αἰσθητήρια μόνον, καὶ νὰ ὑποθάλπωσι τὴν φιληδονίαν καὶ τὰ αἰσχρὰ πάθη, ἀντὶ ὡραίων δυσειδεῖς βεβαίως ἀποκαθίστανται.

Ὅταν ὁ θρησκευτικὸς ὕμνος καὶ τὸ ἡρωϊκὸν ᾆσμα μεταβάλλωνται εἰς βακχικὰς ἢ ἐρωτικὰς ᾠδάς, ἡ δὲ ὑψηλὴ τραγῳδία καὶ ἠθοποιὸς κωμῳδία εἰς κακοήθη δράματα, εἰς φθοροποιὰ μυθιστορήματα καὶ εἰς θηλυπρεπῆ μελοδράματα· ὅταν τὸ σεμνὸν ἄγαλμα τῆς παρθένου Ἀθηνᾶς ἀντικαθίσταται ὑπό τινος ἀσέμνου Ἀφροδίτης, ἡ δὲ εἰκὼν τοῦ ἀκολάστου Πάριδος ἀντικαθιστᾷ τὰς ἡρωϊκὰς εἰκόνας τοῦ Μιλτιάδου καὶ τοῦ Λεωνίδου· τότε βεβαίως καὶ τὰ φρονήματα ἐκφαυλίζονται, καὶ αἱ καρδίαι ἀποχαυνοῦνται, καὶ τὰ ἤθη φθείρονται, καὶ τὰ ἔθνη παρακμάζουν, παραλύουν, καὶ πίπτουν.

Ἀλλ' ὁ ἔμφρων καὶ μέγας Περικλῆς διὰ τοῦ σεμνοῦ καὶ μεγαλοπρεποῦς ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς, διὰ τοῦ σεβαστοῦ Παρθενῶνος καὶ διὰ τῶν ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτοῦ ἀμιμήτων *θρησκευτικῶν* καὶ *ἡρωϊκῶν* ἀναγλύφων τοῦ Φειδίου, ἠθέλησε καὶ τῶν συγχρόνων του τὸ φρόνημα καὶ τὸ αἴσθημα πρὸς τὸν Θεὸν

καὶ τὴν Πατρίδα ν᾽ ἀνυψώσῃ, καὶ τῶν μεταγενεστέρων τὸ σέβας καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Ἑλληνισμὸν νὰ διαιωνίσῃ.

Ὁ Περικλῆς προσέτι ἐθαυμάσθη καὶ διὰ τὴν ἔξοχον αὐτοῦ εὐγλωττίαν. Ἐκφωνῶν ποτὲ ἐπιτάφιον λόγον πρὸς ἔπαινον τῶν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντων, ὠνόμασεν αὐτοὺς *ἀθανάτους* ὡς τοὺς Θεούς, διότι πεσόντες ἐπ᾽ ἀγαθῷ τῆς πατρίδος κατέστησαν ἄξιοι νὰ τιμῶνται ὡς οἱ εὐεργετοῦντες τὴν ἀνθρωπότητα ἀθάνατοι θεοί.

Ἐνῷ δὲ ὁ Γεροστάθης ἐτελείονε τὰ ἀνωτέρω περὶ Περικλέους, εἰσῆλθε πρὸς ἐπίσκεψίν του ὁ ἱερεὺς τῆς κωμοπόλεως, τὸν ὁποῖον μὲ σέβας καὶ μὲ φιλοφροσύνην ὑπεδέχθη ὁ γέρων· ἅπαντες δὲ ἐπροσηκώθημεν ἀμέσως πρὸς χαιρετισμὸν τοῦ ἀγαθοῦ διδασκάλου μας.

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ ΤΗΣ ΚΩΜΟΠΟΛΕΩΣ.

Ἦτο πραγματικῶς ὁ ἱερεὺς οὗτος ἀνὴρ ἀγαθός, ἐνάρετος, σεβάσμιος καὶ κατὰ πάντα ἄξιος τῆς ἐκλογῆς τοῦ Γεροστάθου, ὅστις ὡς ἐφημέριον καὶ συγχρόνως ὡς διδάσκαλον εἶχε προσκαλέσει αὐτὸν εἰς τὴν κωμόπολιν.

Ἦτο πάντοτε καθαρὸς καὶ κόσμιος κατά τε τὸ σῶμα καὶ τὰ ἐνδύματα, γλυκὺς καὶ εὐπροσήγορος, μετριόφρων καὶ ταπεινός, ὀλιγαρκὴς καὶ λιτώτατος, φιλάνθρωπος καὶ ἀφιλοχρήματος, ἐλεήμων καὶ εὐεργετικός, παρήγορος τῶν δυστυχούντων, συνδιαλλακτὴς τῶν διχονοούντων, σύμβουλος δὲ καὶ ὁδηγὸς παντὸς παρεκτρεπομένου ἀπὸ τὴν ὁδόν, τὴν ὁποίαν ἐπὶ τῆς γῆς μᾶς ἐχάραξεν ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς· ἐν ἑνὶ λόγῳ συνῃσθάνετο πληρέστατα τὴν θείαν καὶ ὑψηλὴν ἀποστολήν, τὴν ὁποίαν πᾶς ἱερεὺς τοῦ Ὑψίστου ἐν τῷ μέσῳ τοῦ λογικοῦ ποιμνίου του ἔχει.

Καθ᾽ ἑκάστην Κυριακὴν ἀπήγγελλεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν σύντομον, καθαρὸν καὶ γλυκύτατον λόγον, διὰ τοῦ ὁποίου ἀνέπτυσσε καὶ ἐσύσταινε τὰς ὡραιότητας τινὸς ἐκ τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν, ἐκθέτων συγχρόνως καὶ τὰς ἀσχημίας τῆς ἀντι-

θέτου κακίας. Ἐπροσπάθει δὲ πάντοτε νὰ ἐνσπείρῃ ἐντὸς τοῦ πρακτικοῦ βίου τὰς θείας ἀρχὰς τοῦ χριστιανισμοῦ, ὅπως οἱ ἀκροαταί του διάγωσι χριστιανικῶς καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν καθημερινῶν ἀσχολιῶν τοῦ βίου των.

Καὶ εἰς τὸ σχολεῖον δὲ διὰ τῶν παραδόσεών του ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς βελτιώσεώς μας ἠγωνίζετο, προσπαθῶν νὰ ἐγχαράξῃ τὰς θείας ἐντολὰς καὶ τὴν χριστιανικὴν ἠθικὴν εἰς τὰς νεανικὰς ἡμῶν καρδίας.

Ἀλλ' οὔτε διὰ τῶν διδαχῶν του, οὔτε διὰ τῶν παραδόσεών του ὠφέλει τόσον, ὅσον διὰ τοῦ καλοῦ παραδείγματός του· διότι προσελκύων διὰ τῆς γλυκείας καὶ ἀμέμπτου διαγωγῆς του τὸ σέβας καὶ τὴν ἀγάπην μικρῶν τε καὶ μεγάλων, ἐδείκνυεν οὕτω, καὶ διευκόλυνεν εἰς πάντας τὴν ὁδὸν τοῦ χριστιανικοῦ βίου.

Καὶ νέοι, καὶ ἄνδρες, καὶ γέροντες, ὡς ὄντα μιμητικά, ὁσάκις ἔχωμεν ἐνώπιον ἡμῶν καλὰ παραδείγματα, εὐκολώτερα βαδίζομεν τῆς ἀρετῆς τὴν ὁδόν. Εὐτυχεῖς λοιπὸν αἱ κοινωνίαι, εἰς τὰς ὁποίας οἱ ἄρχοντες, οἱ ἱερεῖς, οἱ διδάσκαλοι, οἱ συγγραφεῖς, οἱ ποιηταί, οἱ καλλιτέχναι καὶ τὰ θέατρα δὲν παρουσιάζουν εἰμὴ ὑποδείγματα ἐκλεκτὰ καὶ ὡραῖα ἀρετῆς καὶ φρονήσεως.

Ἀφοῦ δὲ ὁ σεβάσμιος οὗτος ἐφημέριος εἰσῆλθε καὶ ἐκάθησεν, ἠρώτησε τὸν Γεροστάθην περὶ τίνος ἦτον ὁ λόγος.

— Ἐδιηγούμην εἰς τοὺς μικρούς μου φίλους, τῷ ἀπεκρίθη ὁ γέρων, τοῦ Περικλέους τὰς εὐεργετικὰς πρὸς τοὺς συμπολίτας του πράξεις.

Ὁ δὲ ἱερεὺς ἐπρόσθεσε τὰ ἑξῆς.

Η ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΛΗΣΙΟΝ ΑΓΑΠΗ.

Πόσον τῷ ὄντι εὐτυχέστεροι τῶν ἄλλων χριστιανῶν εἴμεθα ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες, ἔχοντες *διπλοῦν κέντρον* πρὸς τὴν ἠθικὴν βελτίωσίν μας, τὰς ἀρετὰς τῶν προγόνων ἀφ' ἑνός, καὶ τὰς θείας διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ ἀφ' ἑτέρου.

Πῶς νὰ μὴ γίνωμεν φιλάνθρωποι καὶ εὐεργετικοί, ἐὰν ἀληθῶς ἤμεθα καὶ Ἕλληνες καὶ Χριστιανοί.

Οἱ ἔνδοξοι πρόγονοί μας Περικλῆς, Κίμων, Σωκράτης, Ἐπαμεινώνδας, τὴν ἀγαθοποιΐαν μᾶς διδάσκουν. Ὁ δὲ φιλάνθρωπος Ἰησοῦς καὶ διὰ τῶν πράξεών του καὶ διὰ τῶν θείων του λόγων τὴν *ἀγάπην τοῦ πλησίον* κυρίως μᾶς παραγγέλλει, ὡς τὸν μέγαν καὶ θεῖον νόμον, ἐκ τοῦ ὁποίου πηγάζουν ὅλα τὰ λοιπὰ χριστιανικὰ καθήκοντα καὶ ἀρεταί· διότι πραγματικῶς ὁ ἀγαπῶν ἀληθῶς τὸν πλησίον του ἀναφαίνεται καὶ εὐπροσήγορος, καὶ ἀγαθὸς, καὶ δίκαιος, καὶ ἐλεήμων, καὶ εὐεργετικὸς, καὶ φιλόπατρις.

« *Πάντες ὑμεῖς ἀδελφοὶ ἐστέ.—Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν* », μᾶς λέγει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Ὅτε δὲ ἐπλησίαζε νὰ θυσιασθῇ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ διὰ τὴν ἀγάπην καὶ σωτηρίαν μας, τὴν αὐτὴν παραγγελίαν, ὡς τὴν τελευταίαν διαθήκην του, ἐπανέλαβεν, εἰπὼν εἰς τοὺς μαθητάς του· « *Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.* »

Ἀλλ' ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίον δὲν συνίσταται μόνον εἰς τὸ « *ὃ σὺ μισεῖς, ἑτέρῳ μὴ ποιήσῃς* » δηλαδὴ εἰς τὸ νὰ μὴ πράττωμεν πρὸς τοὺς ἄλλους ὅ,τι δὲν θέλομεν οἱ ἄλλοι νὰ πράττωσι πρὸς ἡμᾶς· διότι, διὰ νὰ ἦναι πλήρης καὶ ἀληθὴς ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη, ἀπαιτεῖται καὶ νὰ πράττωμεν πρὸς τοὺς ἄλλους πᾶν ὅ,τι θέλομεν νὰ πράττωσιν οἱ ἄλλοι πρὸς ἡμᾶς. « *Καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.* »

Δὲν ἀρκοῦν λοιπὸν αἱ ἀρνητικαὶ ἀρεταὶ διὰ νὰ μᾶς καταστήσωσιν ἀληθεῖς χριστιανούς. Δὲν ἀρκεῖ ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τὴν ἀδικίαν, τὴν ψευδολογίαν, τὴν ἀπάτην καὶ τὰς λοιπὰς κακίας· ἀπαιτεῖται δι' *ἔργων θετικῶν* νὰ δεικνύωμεν τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην μας. « *Ὁ ποιῶν* τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, εἰσελεύσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. — *Ἀδελφοί μου δὲ εἰσίν*, οἱ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἀκούοντες καὶ

ποιοῦντες· » οὐχὶ δὲ οἱ ἀκούοντες καὶ μὴ ποιοῦντες, ἢ οἱ διδάσκοντες καὶ μὴ ἐκτελοῦντες.

Ἔργα λοιπὸν καλὰ πρὸς τὸν πλησίον ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν ὁ Ἰησοῦς καὶ οὐχὶ νεκρὰν ἀγάπην. Καὶ διὰ τοῦτο λέγει ὅτι· «Πᾶν δένδρον, τὸ ὁποῖον δὲν κάμνει καλοὺς καρπούς, ἐκκόπτεται καὶ εἰς τὸ πῦρ ῥίπτεται· » διὰ τοῦτο δὲ ἀποστέλλων καὶ τοὺς Ἀποστόλους του εἰς τὸν κόσμον ἀγαθοποιΐας παρήγγειλεν εἰς αὐτούς.

Ὁ Γεροστάθης μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως ἠκροάζετο τὸν ἱερέα. Ὅτε δὲ ὁ ἱερεὺς ἐτελείωσεν, ὁ ἀγαθὸς γέρων ἐπρόσθεσε τὰ ἑξῆς.

Ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη καὶ ἀγαθοποιΐα ὄχι μόνον τὸν Θεὸν εὐαρεστεῖ καὶ τὸν εὐεργετούμενον εὐφραίνει, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν εὐεργετοῦντα καθηδύνει.

Πολλάκις δὲ ἡ εὐγενὴς ἡδονή, τὴν ὁποίαν ἡ εὐεργεσία προξενεῖ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ εὐεργετοῦντος, εἶναι τόσον μεγάλη, ὥστε χάριν αὐτῆς καὶ χρήματα προθύμως θυσιάζει, καὶ αὐτὴν τὴν ὕπαρξίν του διακινδυνεύει ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ πλησίον του.

Τοιοῦτοι γενναῖοι καὶ εὐεργετικοὶ ἄνδρες, ἂν καὶ σπάνιοι, ποτὲ ὅμως δὲν ἔλειψαν ἀπὸ τὴν γῆν· ὁ πανάγαθος Θεὸς τοὺς ἀποστέλλει ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν, ὅπως μᾶς ὑπενθυμίζωσι τὴν θείαν φιλανθρωπίαν του· δι' αὐτῶν δὲ, ὡς διὰ φωτεινῶν λύχνων, μᾶς ὁδηγεῖ εἰς τὴν θείαν ὁδὸν τῆς ἀγαθοποιΐας καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως.

Ἀλλ' ὁ μὴ εὐεργετῶν τὸν πλησίον του ὄχι μόνον τὴν γλυκυτάτην ἡδονὴν τῆς εὐεργεσίας στερεῖται, ἀλλὰ πολλάκις βλάπτει καὶ τὸν ἴδιον ἑαυτόν του, καθὼς μᾶς διδάσκει ὁ μῦθος τοῦ Αἰσώπου περὶ τοῦ φορτωμένου ὄνου καὶ τοῦ σκληροκαρδίου ἵππου.

Ὁσάκις λοιπὸν δύνασθε νὰ συνδράμετε, νὰ ὠφελήσετε, νὰ παρηγορήσετε, νὰ εὐεργετήσετε τινὰ μὴ τὸ ἀμελήσετε, διὰ νὰ μὴ μετανοήσετε, ὡς μετενόησεν ὁ σκληροκάρδιος ἵππος, ὁ φορτωθεὶς ὄχι μόνον τὸ φορτίον ἀλλὰ καὶ τὸ δέρμα τοῦ ὄνου,

διότι δὲν ἠθέλησεν ἐν καιρῷ νὰ τὸν βοηθήσῃ λαμβάνων μέρος τοῦ φορτίου του. Ἐστὲ δὲ βέβαιοι ὅτι βοηθοῦντες τοὺς πάσχοντας, βοηθεῖτε ὑμᾶς αὐτούς. Ἀκούσατε τὸ ἀκόλουθον ἀνέκδοτον, τὸ ὁποῖον μ᾽ ἐδιηγήθησαν, ὅτε διέτριβον εἰς τὴν Μόσχαν.

Ο ΧΩΡΙΚΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΙΒΑΝ.

Πτωχός, ἀλλὰ καλοκάγαθος οἰκογενειάρχης Ῥῶσσος, ἐκατοίκει εἰς μικρὰν καλύβην χωρίου τινὸς πλησίον τῆς Μόσχας.

Ἐνῷ δὲ ἐσπέραν τινὰ κατεγίνετο περιποιούμενος ἀφ᾽ ἑνὸς τὴν πάσχουσαν σύζυγόν του, καὶ ἀφ᾽ ἑτέρου φροντίζων τὰ ἓξ μικρὰ τέκνα του, ἀκούει κτύπους εἰς τὴν θύραν τῆς καλύβης του. Ἀνοίγει ἀμέσως· ἄνθρωπος δὲ ἄγνωστος καὶ πενιχρὰ ἐνδεδυμένος παρουσιάζεται ζητῶν φιλοξενίαν.

— Εἰς κακὴν ὥραν ἦλθες, φίλε, τῷ ἀπαντᾷ ὁ πτωχὸς χωρικός· ἡ σύζυγός μου πάσχει βαρέως, ἡ δὲ καλύβη μου δὲν ἔχει παρὰ δύο δωμάτια· εἰς τὸ ἓν κοίτεται ἡ σύζυγός μου, τὸ δὲ ἄλλο κατέχεται ἀπὸ τὰ ἓξ παιδία μου. Εἴσελθε ὅμως καὶ θέλω προσπαθήσει νὰ σὲ ἐξοικονομήσω. Ὁ μακαρίτης πατήρ μου μ᾽ ἔλεγε πάντοτε «*κάμνε καλὸν, καὶ ὁ Θεὸς μαζή σου.*»

Ὁ χωρικὸς ὡδήγησε τότε τὸν ξένον του εἰς τὸ δωμάτιον, ὅπου ἡτοιμάζοντο νὰ κοιμηθῶσι τὰ τέκνα του· τὸν παρεκάλεσε δὲ νὰ περιμείνῃ μίαν στιγμήν, καὶ ἀμέσως ἔτρεξε νὰ ἴδῃ πῶς εἶναι ἡ πάσχουσα σύζυγός του· μετ᾽ ὀλίγον δὲ ἐπανῆλθε φέρων πρὸς τὸν ξένον ἄρτον καὶ λάχανα ξυνά, διότι, ὡς εἶπε, δὲν εἶχε καλητέραν τροφὴν νὰ τῷ προσφέρῃ.

Ἐνῷ δὲ ὁ ξένος ἐδείπνει, ὁ χωρικὸς ἔβαλε τὰ τέκνα του νὰ προσευχηθῶσι, καὶ ἀκολούθως νὰ κοιμηθῶσι πλησιέστερα παρὰ τὸ σύνηθες, διὰ νὰ οἰκονομήσῃ τόπον καὶ διὰ τὸν ἄγνωστον ξένον του· δείξας δὲ πρὸς αὐτὸν τὴν ὁποίαν τῷ ἡτοίμασε κλίνην, ἔτρεξε πάλιν πρὸς τὴν ἀσθενῆ σύζυγόν του.

Ἔπεσεν ἐν τούτοις ἐπὶ τῆς κλίνης ὁ ξένος, διαλογιζόμενος τὴν πρὸς αὐτὸν καλοκαγαθίαν τοῦ πτωχοῦ οἰκοδεσπότου, τὴν πρὸς τὰ τέκνα του τρυφερότητά του, τὴν ἀνησυχίαν του διὰ

τὴν πάσχουσαν σύζυγόν του, τὴν καθαριότητα καὶ τάξιν τῆς πτωχῆς καλύβης, καὶ τὸν ἥσυχον ὕπνον τῶν ἓξ πλησίον του ἀθώων παιδίων. Αὐτὰ δὲ διαλογιζόμενος ἴδεν ἐπανερχόμενον τὸ φῶς τῆς ἡμέρας.

Ἐγερθεὶς τότε, καὶ ἑτοιμαζόμενος ν' ἀναχωρήσῃ, βλέπει εἰσερχόμενον τὸν χωρικόν, κρατοῦντα βρέφος νεογέννητον καὶ λέγοντα πρὸς αὐτόν· — Ἰδού, φίλε, νέος υἱός, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς μοὶ ἀπέστειλε κατὰ τὴν νύκτα ταύτην· εὐχήθητι ὑπὲρ τῆς ζωῆς καὶ εὐτυχίας αὐτοῦ.

Ὁ δὲ ξένος λαβὼν τὸ βρέφος εἰς τὰς χεῖρας καὶ παρατηρήσας αὐτό, ἐβεβαίωσε τὸν πατέρα μετὰ προφητικῆς πεποιθήσεως, ὅτι τὸ νεογέννητον ἐντὸς ὀλίγου θέλει φέρει εὐδαιμονίαν εἰς ὁλόκληρον τὴν πατρικήν του οἰκογένειαν. Ἀλλ' ὁ χωρικὸς οὐδεμίαν προσοχὴν ἔδωκεν εἰς τὴν προφητείαν ταύτην.

Ἀναχωρῶν δὲ ὁ ξένος ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὸν χωρικόν, καὶ πρὸς ἀμοιβὴν τῷ ὑπεσχέθη ὅτι θέλει τῷ προμηθεύσει ἀνάδοχον.

Ἀλλὰ τὴν ἐπιοῦσαν ὁ χωρικὸς λησμονήσας καὶ τὸν ξένον του, καὶ τὰς προφητείας του, καὶ τὰς ὑποσχέσεις του, ἡτοιμάζετο νὰ μεταβῇ εἰς τὸν ναὸν τοῦ χωρίου διὰ νὰ βαπτίσῃ τὸ βρέφος του.

Ἐξαίφνης ὅμως ἡ Αὐτοκρατορικὴ φρουρὰ παρουσιάζεται ἐνώπιον τῆς καλύβης τοῦ χωρικοῦ, καὶ μετ' ὀλίγον ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰβὰν μετὰ λαμπρᾶς συνοδίας ἐμφανίζεται ζητῶν παρὰ τοῦ ἐκπεπληγμένου χωρικοῦ τὸ βρέφος του διὰ νὰ βαπτίσῃ αὐτό.

— Ἐγὼ εἶμαι, φίλε, λέγει ὁ Αὐτοκράτωρ πρὸς τὸν χωρικόν, ὁ χθεσινός σου ξένος. Σὲ ὑπεσχέθην ἀνάδοχον, καὶ ἰδοὺ ἐκπληρῶ τὴν ὑπόσχεσίν μου.

Διὰ νὰ γνωρίσω τὰ χριστιανικὰ αἰσθήματα τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου τούτου, πολλῶν θύρας ἔκρουσα χθὲς τὸ ἑσπέρας ζητῶν τροφὴν καὶ ἄσυλον, ἀλλὰ σὺ μόνον ἐξεπλήρωσας τὸ χριστιανικὸν χρέος τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης· ὅθεν ἀνταμείβων σήμερον τὴν ἀρετήν σου, ἐκπληρῶ καὶ ἐγὼ τὸ πλέον εὐά-

ρεστον τῶν ἡγεμονικῶν καθηκόντων μου. Τὸ νεογέννητον τέκνον σου θέλω βαπτίσει, καὶ θέλω ἀναθρέψει δι' ἐξόδων μου, καὶ ἂν, ὡς ἐλπίζω, ἀναδειχθῇ ἄξιος καὶ τίμιος νέος, θέλω τὸν προβιβάσει εἰς τὰ ἀνώτερα ἀξιώματα τῆς αὐλῆς μου. Σὺ δὲ θέλεις ἔχει εἰς τὸ ἑξῆς καὶ οἰκίαν εὐρυχωροτέραν ἀπὸ αὐτὴν τὴν καλύβην, καὶ κτήματα καὶ ποίμνια, ὅπως εὐκολώτερον ἐξασκῇς τὰ φιλάνθρωπα αἰσθήματα τῆς καλῆς σου καρδίας. Τοιουτοτρόπως, ἐπρόσθεσεν ὁ Αὐτοκράτωρ χαμογελῶν, πραγματοποιεῖται ἡ χθεσινή μου προφητεία.

Φαντασθῆτε τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἔκπληξιν τοῦ πτωχοῦ χωρικοῦ, ὅστις βεβαίως ἐνόμιζεν ὅτι ὠνειρεύετο. Ἀλλὰ τὸ γλυκὺ ὄνειρόν του προσεχῶς ἐπραγματοποιήθη πληρέστατα, διότι καὶ ὁ υἱός του ἐβαπτίσθη ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ κτήματα καὶ ποίμνια πολλὰ καὶ κατοικίαν εὐρύχωρον ἀπέκτησε.

Τοιουτοτρόπως καὶ ἡ πρὸς τὸν πλησίον του ἀγάπη τοῦ χωρικοῦ πλουσιοπάροχον ἀμοιβὴν ἔλαβε, καὶ πρὸς τοὺς σκληροκαρδίους συγχωρίους αὐτοῦ διδακτικώτατον μάθημα ἐδόθη.

Ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη καὶ ἀγαθοποιΐα, παρετήρησεν ἀκολούθως ὁ Γεροστάθης, γεννᾷ καὶ ἄλλο ἐπίσης εὐγενὲς καὶ ὡραῖον αἴσθημα, τὸ αἴσθημα τῆς εὐγνωμοσύνης, ἥτις καὶ τὸν εὐεργετηθέντα τιμᾷ, καὶ τὸν εὐεργέτην εὐχαριστεῖ.

Ἐὰν δὲ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἀγαθοποιΐα τοῦ πλησίον ἦναι χρέος ἱερὸν παντὸς ἀνθρώπου, ἀσυγκρίτως ἱερώτερον χρέος εἶναι βεβαίως ἡ ἀγάπη, τὸ σέβας, ἡ εὐγνωμοσύνη τῶν εὐεργετουμένων πρὸς τοὺς εὐεργέτας αὐτῶν.

Καὶ αὐτὰ τὰ ἄλογα ζῶα, καὶ αὐτὰ τὰ ἄγρια θηρία αἰσθάνονται τὸ αἴσθημα τῆς εὐγνωμοσύνης· οἱ ἀγνώμονες λοιπὸν εἶναι θηριωδέστεροι καὶ αὐτῶν τῶν ἀγρίων θηρίων.

Ἀλλ' οἱ σοφοὶ πρόγονοί μας ἐφρόνουν ὅτι ἂν *ὁ εὐεργετούμενος πρέπῃ νὰ ἐνθυμῆται τὴν εὐεργεσίαν, ὁ εὐεργετῶν ἀπ' ἐναντίας πρέπει νὰ λησμονῇ αὐτήν.*

Ὅσον εὐκολώτερα λησμονεῖ ὁ εὐεργετῶν τὴν εὐεργεσίαν του,

τόσον ἡ ἀξία αὐτῆς αὐξάνει, καὶ τόσον ζωηρότερα συναισθάνεται αὐτὴν ὁ εὐεργετούμενος.

Ἀπ' ἐναντίας ἐὰν ὁ εὐεργετῶν ἐνθυμῆται καὶ ἀναφέρῃ τὰς εὐεργεσίας του, καὶ δι' αὐτὰς καυχᾶται, καὶ τῶν εὐεργεσιῶν ἡ ἀξία ἐξαφανίζεται, καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τὸ αἴσθημα ἐξασθενεῖ καὶ ἐκπνέει.

Τοιουτοτρόπως ἴσως ἐξηγεῖται, παιδία μου, μᾶς εἶπε λυπημένος ὁ ἀγαθὸς γέρων, ἡ πρὸς τὸ ἔθνος μας ἀδιαφορία καὶ ψυχρότης, διὰ νὰ μὴ εἴπω ἀποστροφὴ καὶ καταφορὰ, πολλῶν Εὐρωπαίων. Πολλάκις ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ μας, διὰ νὰ ἐξυπνίσωμεν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν συμπάθειάν των, ὑπενθυμίζομεν αὐτοὺς ὅτι εἰς τὰ ἀθάνατα συγγράμματα τῶν προγόνων μας χρεωστοῦν τὰ φῶτα καὶ τὸν πολιτισμόν των, καὶ ὅτι διὰ τῆς ὡραίας Ἑλληνικῆς γλώσσης μας ἐδιδάχθησαν τὴν θείαν καὶ ἀληθῆ τοῦ Χριστοῦ θρησκείαν. Ἀλλ' ὑπενθυμίζοντες τὰς παρελθούσας ταύτας εὐεργεσίας, ἀντὶ νὰ διεγείρωμεν φιλελληνισμόν, ἴσως προσβάλλομεν τὴν φιλαυτίαν αὐτῶν, καὶ ἐξάπτομεν τὴν πρὸς ἡμᾶς δυσαρέσκειαν καὶ ἀποστροφήν των.

Ἂς ἀποσιωπῶμεν λοιπὸν τὰς παρελθούσας εὐεργεσίας, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον οὐχὶ ἡμεῖς, ἀλλ' οἱ προπάτορες ἡμῶν ἐπρόσφεραν αὐτὰς εἰς τὴν Εὐρώπην.

Ἂς προσπαθήσωμεν δὲ οὐχὶ διὰ τῶν πατραγαθιῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς ἰδίας ἡμῶν διαγωγῆς νὰ προσελκύσωμεν τὴν ἀγάπην, τὴν ὑπόληψιν, τὸ σέβας καὶ τὴν εὐγενῆ συνδρομὴν τῶν χριστιανικῶν λαῶν καὶ κυβερνήσεων.

Δύσκολον εἶναι τὸ ἔργον, ἐπρόσθεσε στενάζων ὁ Γεροστάθης· ἀλλ' ὁ Δημοσθένης μᾶς ἐδίδαξεν ὅτι δὲν ὑπάρχει δυσκολία, τὴν ὁποίαν ἡ σταθερὰ θέλησις καὶ ἡ φιλοπονία δὲν δύνανται νὰ ὑπερνικήσωσιν.

Ἂς φωτίζωμεν ἐν τούτοις καὶ ἂς αὐξάνωμεν τὰς διανοητικὰς καὶ σωματικάς μας δυνάμεις. Ἂς ἀγαπήσωμεν τοὺς κόπους καὶ τὴν ἐργασίαν. Ἂς ἐξευγενίζωμεν καὶ ἂς ἀνυψόνωμεν τὰ αἰσθήματά μας διὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἂς ἐξημερόνωμεν τὴν ψυχήν

μας διὰ τοῦ γλυκυτάτου Χριστιανισμοῦ, καὶ ἰδίως διὰ τοῦ Θείου Νόμου τῆς ἀγάπης. Ναὶ, ἂς ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, καὶ τότε ἡ εὐδαιμονία καὶ ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῆς φίλης πατρίδος θέλει εἶσθαι βεβαία.

Καθὼς ὁ Θεὸς ἐπέχυσε τὸ θερμαντικὸν εἰς τὴν φύσιν, ὅπως δι' αὐτοῦ ζωογονῆται ὁ ὑλικὸς κόσμος, τοιουτοτρόπως ἐπέβαλε καὶ εἰς τὸν ἠθικὸν κόσμον τὴν ἀμοιβαίαν ἀγάπην, ὅπως ζωογονούμενοι δι' αὐτῆς ζῶμεν εὐδαίμονες. Καθὼς δὲ τὸ παγετῶδες ψῦχος ἀπονεκρόνει ἅπασαν τὴν περὶ τοὺς πόλους φύσιν, οὕτω καὶ ὁ ἐγωϊσμός, αὐτὸς ὁ ψυχρὸς ἀντίπους τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, ἀπομονόνει καὶ καταστρέφει καὶ ἄτομα καὶ ἔθνη.

Ἀλλ' ἀγαπῶντες τὸν πλησίον, ἐξ ἀνάγκης πρέπει ν' ἀγαπῶμεν καὶ τὰς δύο σεμνὰς θυγατέρας τῆς *Ἀγάπης*, ἤτοι τὴν *Ἀγαθοεργίαν* καὶ τὴν *Δικαιοσύνην*.

Ο ΑΓΑΘΟΣ ΤΙΤΟΣ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ῥώμης Τῖτος τόσην ἀγαθότητα καὶ φιλανθρωπίαν εἶχεν, ὥστε ὑπάγων ἑσπέραν τινὰ εἰς τὴν κλίνην του, λυπούμενος ἔλεγεν·—*Ἡ σημερινή μου ἡμέρα ἐχάθη ἐπὶ ματαίῳ· οὐδεμίαν ἀφορμὴν εὐεργεσίας τινὸς ἔλαβον σήμερον.*

Ἂς μὴ προφασιζώμεθα δὲ λέγοντες ὅτι ἡμεῖς δὲν εἴμεθα Αὐτοκράτορες, οὔτε πλούσιοι, οὔτε ἰσχυροὶ, καὶ ἑπομένως δὲν δυνάμεθα νὰ εὐεργετῶμεν.

Ἐὰν ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη καὶ ἀγαθοποιΐα δὲν ἦτον εὐκολωτάτη εἰς πάντα ἄνθρωπον, ὁ δίκαιος καὶ προνοητικὸς Θεὸς βεβαίως δὲν ἤθελεν ἐπιβάλει αὐτὴν ὡς ἀπαραίτητον χρέος *παντὸς χριστιανοῦ*.

Μέσα εὐεργεσίας δὲν εἶναι μόνον ὁ πλοῦτος καὶ ἡ δύναμις. Μυρία ἄλλα μέσα ἀγαθοποιΐας μᾶς ἐχάρισεν ὁ πανάγαθος. Μυρίας δὲ εὐεργεσίας ἐπιδαψιλεύει καθ' ἑκάστην εἰς ἡμᾶς, ὅπως καὶ ἡμεῖς μιμούμενοι τὸ θεῖον παράδειγμά του προθύμως εὐεργετῶμεν ἀλλήλους.

Ἤθελε δὲ εἶσθαι μωρία ἀσυγχώρητος ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ τοῦ

εὐμεταβλήτου κόσμου νὰ εἴπῃ τις, ὅσον πλούσιος, ὅσον εὐτυχὴς καὶ μέγας καὶ ἂν ἦναι, ὅτι δὲν ἔχει, οὔτε θέλει λάβει ποτὲ ἀνάγκην βοηθείας, καὶ ὅτι περιττὸν ἐπομένως εἶναι νὰ βοηθῇ ἄλλους.

Ἄπειροι εἶναι αἱ περιπέτειαι τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, καὶ ἀτελεύτητοι αἱ ἀμοιβαῖαι τῶν ἀνθρώπων ἀνάγκαι. Ἀλλὰ δύο εἶναι αἱ μεγάλαι καὶ διαρκεῖς ἀνάγκαι παντὸς ὁποιουδήποτε ἀνθρώπου, ἡ εὐάρεστος συναίσθησις τῆς ἰδίας αὐτοῦ συνειδήσεως, καὶ ἡ ἀγάπη τῶν ἄλλων. Μόνον δὲ βοηθοῦντες καὶ εὐεργετοῦντες, δυνάμεθα νὰ θεραπεύσωμεν τὰς δύο ταύτας ἀναποφεύκτους ἀνάγκας.

Ἂς λυπώμεθα λοιπὸν καὶ ἡμεῖς, ὡς ὁ ἀγαθὸς Τῖτος, ὁσάκις ὑπάγοντες εἰς τὴν κλίνην ἐνθυμώμεθα ὅτι ἐχάσαμεν τὴν ἡμέραν ἄνευ τινὸς ἀγαθοποιΐας· διότι ἄνευ ἀγαθοποιΐας οὔτε ἀγάπην, οὔτε ὑπόληψιν, οὔτε ἐσωτερικὴν εὐχαρίστησιν δυνάμεθα ποτὲ ν' ἀποκτήσωμεν.

Ἀλλὰ διὰ ν' ἀσπασθῶμεν τὴν ἀγαθοποιΐαν, μᾶς εἶπεν ὁ Γεροστάθης, πρέπει προηγουμένως ν' ἀγαπήσωμεν τὴν δικαιοσύνην. « *Τὸ μηδὲν ἀδικεῖν καὶ φιλανθρώπους ποιεῖ* », ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι σοφοί μας. Τὸ πρῶτον βῆμα τῆς ἀγάπης εἶναι βεβαίως ἡ μὴ ἀδικία, τὸ δὲ δεύτερον ἡ εὐεργεσία. Ἄνθρωπος ὅστις δὲν σέβεται ὡς ἱερὰ καὶ ἀπαραβίαστα τὸ πρόσωπον, τὴν ἰδιοκτησίαν, τὴν τιμήν, τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ζωὴν τῶν ὁμοίων του, ἄνθρωπος ἐν ἑνὶ λόγῳ ἄδικος καὶ ἱκανὸς νὰ κακοποιήσῃ, βεβαίως οὔτε φιλάνθρωπος οὔτε εὐεργετικὸς δύναται ποτὲ νὰ ἦναι.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰησοῦς πρὸς μὲν τοὺς ἀδίκους εἶπεν· « *Ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν* », περὶ δὲ τῶν δικαίων· « *Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.* »

Ἄνευ χρηστῶν ἠθῶν, ἄνευ ἀγάπης, ἄνευ δικαιοσύνης, καὶ αὐτὴ ἡ ζωογονοῦσα τὰ ἔθνη ἐλευθερία μεταβάλλεται εἰς ἀκολασίαν, ἥτις ἐπὶ τέλους φέρει τὴν κακοδαιμονίαν ἢ διὰ τῆς ἐσωτερικῆς τυραννίας, ἢ διὰ τῆς ἐξωτερικῆς ὑποδουλώσεως.

Ὁ Γεροστάθης ἐνθυμήθη τότε τὴν δικαιοσύνην τοῦ Ἀριστείδου. Ἰδοὺ δὲ ὅσα περὶ αὐτοῦ μᾶς εἶπεν.

Ο ΔΙΚΑΙΟΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ.

Ὁ Ἀριστείδης ἐκ νεαρᾶς του ἡλικίας ἀνέδειξε χαρακτῆρα σεμνὸν καὶ σταθερόν, ἀγάπην ἔνθερμον πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν δικαιοσύνην, καὶ ἀποστροφὴν κατὰ τῆς ψευδολογίας, τῆς ἀπάτης καὶ τῆς κολακείας. Οὔτε χάριν ἀστεϊσμοῦ δὲν κατεδέχετο, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος, νὰ προσφύγῃ ποτὲ εἰς τὰ δυσειδῆ ταῦτα ἐλαττώματα.

Τὸ πολιτικὸν ἀξίωμα, τὸ ὁποῖον καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ βίου του σταθερῶς ἠσπάσθη, ἦτον ὅτι *ὁ ἀγαθὸς πολίτης πρέπει νὰ λέγῃ καὶ νὰ πράττῃ μόνον τὰ χρηστὰ καὶ τὰ δίκαια.* Τοιουτοτρόπως δὲ ἠξιώθη τὴν θείαν ἐπωνυμίαν τοῦ *δικαίου.*

Διηγοῦνται ὅτι ἐνήγαγε ποτέ τινα ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου. Ὁ δὲ δικαστὴς ἅμα ἀκούσας τὸν Ἀριστείδην, γνωρίζων τὴν φιλαλήθειαν καὶ τὸ φιλοδίκαιον αὐτοῦ, ἠθέλησεν ἀμέσως νὰ καταδικάσῃ τὸν ἀντίδικόν του ἄνευ τινὸς ἀπολογίας. Ἀλλ' ὁ Ἀριστείδης θερμῶς παρεκάλεσε τὸν δικαστὴν νὰ μὴ σχηματίσῃ, μηδὲ νὰ ἐκδώσῃ ἀπόφασιν, πρὶν ἢ ἀκούσῃ καὶ τοὺς λόγους τοῦ ἀντιδίκου του. Τοιαύτη ἦτον ἡ πρὸς τὴν δικαιοσύνην ἀγάπη του! Δὲν ἀνείχετο νὰ ἐνεργηθῇ οὔτε παρ' αὐτοῦ, οὔτε παρ' ἄλλων ἀδικία καὶ κατ' αὐτῶν τῶν ἐναντίων του· ἀδικία δὲ μεγίστη βεβαίως ἤθελεν εἶσθαι νὰ καταδικάσῃ ὁ δικαστὴς ἄνθρωπον χωρὶς προηγουμένως ν' ἀκούσῃ αὐτόν.

« *Τίμιος μὲν καὶ ὁ μηδὲν ἀδικῶν,* εἶπεν ὁ Πλάτων, *ἀλλ' ὁ μὴ ἐπιτρέπων τοῖς ἀδικοῦσιν ἀδικεῖν πλέον ἢ διπλασίας τιμῆς ἄξιος ἐκείνου.* » Διπλασίας τιμῆς ἄξιος ἦτο λοιπὸν καὶ ὁ Ἀριστείδης, διότι καὶ αὐτὸς δὲν ἠδίκει, καὶ τοὺς ἄλλους ἀπέτρεπεν ἀπὸ τὰς ἀδικίας.

Τόσην δὲ ὑπόληψιν καὶ σέβας ἔτρεφον πρὸς αὐτὸν οἱ συμπολῖταί του διὰ τὸν φιλοδίκαιον χαρακτῆρά του, ὥστε ἀντὶ νὰ προσφεύγωσιν εἰς τὰ δικαστήρια, ἔτρεχον εἰς τὸν Ἀριστείδην πρὸς διάλυσιν τῶν διαφορῶν των.

Ἐνῷ δὲ ἡμέραν τινα ἐδίκαζε δύο πολίτας, ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν διὰ νὰ τὸν διερεθίσῃ κατὰ τοῦ ἀντιδίκου του, ἀνέφερεν ὅτι πολλάκις ὁ ἀντίδικός του ἠδίκησε καὶ τὸν Ἀριστείδην. Ἀλλ' αὐτὸς κατασιγάζων ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης πᾶν ἰδιαίτερον αὐτοῦ πάθος, εἶπε πρὸς τὸν δικαζόμενον· « *Ἀντὶ ν' ἀναφέρῃς τὰς πρὸς ἐμὲ ἀδικίας τοῦ ἀντιδίκου σου, εἰπὲ κάλλιον ποίαν ἀδικίαν ἔπραξεν αὐτὸς πρὸς σέ, διότι σήμερον ὁ ἀντίδικός σου δὲν δικάζεται μετ' ἐμοῦ, ἀλλὰ μετὰ σοῦ.* »

Δικαίως λοιπὸν, ὅτε εἰς τὸ θέατρον τῶν Ἀθηνῶν παριστάνετο ἡ τραγῳδία τῶν *ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας* τοῦ ποιητοῦ Αἰσχύλου, καὶ εἷς τῶν ὑποκριτῶν εἶπεν ὅτι ὁ Ἀμφιάραος

« *Οὐ γὰρ δοκεῖν δίκαιος, ἀλλ' εἶναι θέλει,* »

ὅλοι οἱ θεαταὶ ἔστρεψαν τὰ βλέμματά των πρὸς τὸν Ἀριστείδην, δεικνύοντες οὕτως ὅτι εἰς αὐτὸν μάλιστα ἥρμοζεν ὁ στίχος τοῦ Αἰσχύλου.

Τὸ φιλοδίκαιον τοῦ Ἀριστείδου ἀνεφάνη καὶ ὅτε ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπρότεινεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὅτι συνέλαβε σχέδιον, τὸ ὁποῖον, ἂν τῷ ἐπέτρεπον νὰ ἐκτελέσῃ, ἤθελεν ἀποβῇ ὠφελιμώτατον εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ὁ Ἀριστείδης, μαθὼν παρὰ τοῦ Θεμιστοκλέους ὅτι τὸ σχέδιον τοῦτο συνίστατο εἰς τὸ νὰ καύσωσιν ἐξαίφνης τοὺς στόλους ὅλων τῶν ἄλλων Ἑλληνίδων πόλεων, καὶ οὕτω νὰ μείνωσιν οἱ Ἀθηναῖοι θαλασσοκράτορες καὶ κύριοι τῆς Ἑλλάδος ὅλης, ἐπαρουσιάσθη ἐνώπιον τοῦ δήμου καὶ εἶπε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι *τὸ σχέδιον φαίνεται μὲν ὠφελιμώτατον, ἀλλ' εἶναι ἀδικώτατον.* Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἐνάρετοι τότε ὄντες καὶ φιλοδίκαιοι, ἀποστρεφόμενοι δὲ τὰς ἐξ ἀδικιῶν ὠφελείας καὶ τὰ ἐπὶ ἀδικημάτων στηριζόμενα ψευδῆ μεγαλεῖα, ἀπέκρουσαν ἀμέσως τὸ σχέδιον τοῦ Θεμιστοκλέους.

Ἡ δικαιοσύνη ἀνυψοῖ τὰ ἔθνη, εἶπεν ὁ σοφὸς Σολομών, καὶ ἡ ἀδικία καταστρέφει αὐτά. Εἴθε ἡ μεγάλη αὕτη ἀλήθεια νὰ ὁδηγῇ πάντοτε καὶ λαοὺς καὶ κυβερνῶντας!

Δι' ἀδικιῶν, δι' ἁρπαγῶν, διὰ δολιοτήτων δύνανται βεβαίως

νὰ ὠφεληθῶσι καὶ νὰ μεγαλυνθῶσι πρὸς ὥραν καὶ ἄτομα καὶ ἔθνη· ἀλλὰ τῆς κακίας ἡ τιμωρία δὲν βραδύνει. Ἡ ἀδικία γεννᾷ τύψεις συνειδότος, ἐχθρούς, ἀπομόνωσιν, ἀντεκδικήσεις καὶ ἐπὶ τέλους καταστροφήν. Μόνα τὰ διὰ τῆς φιλοπονίας, ἀγαθοεργίας καὶ δικαιοσύνης ἀποκτώμενα ὠφελήματα καὶ μεγαλεῖα εἶναι διαρκῆ, βέβαια καὶ γλυκύτατα.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ μέγας διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς καὶ πιστὸς φίλος τῆς δικαιοσύνης, ὁ Σωκράτης, ἐδίδασκεν ὅτι *ποτὲ πρᾶξις ἄδικος δὲν δύναται νὰ ἦναι καὶ ἀληθῶς ὠφέλιμος, ἀλλ' ὅτι μόνον τὸ δίκαιον εἶναι καὶ πραγματικῶς ὠφέλιμον.* Ἐνόσῳ οἱ Ἀθηναῖοι ἠκολούθουν τὰς ἀναλλοιώτους ταύτας ἀρχὰς τῆς ἀρετῆς, ὡς κόρην δὲ ὀφθαλμοῦ ἐφύλαττον τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος, ἡ ἐλευθερία συνεβασίλευε μετὰ τῆς εὐνομίας καὶ τῆς ἀρετῆς. Ἀλλ' ὅτε ἡ ἀρετὴ ἐξέλιπε, τότε καὶ ἡ ἐλευθερία ἐξέκλινεν εἰς ἀκολασίαν, ἡ δὲ τυραννία διεδέχθη τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ἡ ἀδικία τὴν δικαιοσύνην· τότε δὲ καὶ τοὺς νικηφόρους στρατηγοὺς τῶν ἀδίκως κατεδίκαζον εἰς θάνατον, καὶ τὸν ἐνάρετον Σωκράτην καὶ τὸν χρηστὸν Φωκίωνα ἀπανθρώπως ἐπότιζον τὸ κώνειον.

Ἔκτοτε, παιδία μου, ἐπρόσθεσε τεθλιμμένος ὁ γέρων, ἡμέραν καλὴν δὲν ἴδε πλέον ἡ δυστυχὴς Ἑλλάς, συμποτισθεῖσα καὶ αὐτὴ μετὰ τῶν φιλτάτων της τέκνων Σωκράτους καὶ Φωκίωνος τὸ κώνειον τῆς κακοδαιμονίας.

Προσπαθήσατε λοιπὸν σεῖς, τὰ νέα τέκνα της, αἱ νέαι ἐλπίδες της, ἀνατρεφόμενοι καὶ ζῶντες χριστιανικῶς καὶ ἐναρέτως νὰ φέρετε εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς οὐχὶ τὸν ψευδῆ πολιτισμόν, ἀλλὰ τὴν ἀρετήν, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀγάπην, ὅπως ζήσῃ πάλιν ἔνδοξος καὶ εὐδαίμων ἡ σήμερον τεθλιμμένη πατρίς.

Ἐντούτοις ἐγχαράξατε εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας σας τοὺς ἀκολούθους στίχους·

« *Ἀγάπα τὸν πλησίον σου· ποτὲ μὴ ἀδικήσῃς·*
» *Καὶ ἔσο εὐεργετικός, διὰ νὰ εὐτυχήσῃς.* »

Χ.

Η ΥΠΕΡΤΑΤΗ ΑΡΕΤΗ.

« Οὔτε ἀνταδικεῖν δεῖ, οὔτε κακῶς ποιεῖν
οὐδένα, οὐδ' ἂν ὁτιοῦν πάσχω ὑπ' αὐτῶν. »
(Σωκράτους.)

Ἀνέφερα ἄλλοτε ὅτι ἐκ τῶν πρώτων φροντίδων τοῦ Γεροστάθου, ὅτε ἐσύστησε τὸ ἐν τῇ κωμοπόλει σχολεῖον, ἦτο νὰ στήσῃ εἰς τὴν αὐλὴν αὐτοῦ διάφορα γυμναστικὰ ὄργανα, ὅπως δι' αὐτῶν διατηρῶμεν καὶ αὐξάνωμεν τὰς σωματικάς μας δυνάμεις, καὶ οὕτως ἐνισχύωμεν τοῦ τε σώματος καὶ τοῦ νοὸς τὴν ὑγείαν.

Ἐνῷ δὲ ἡμέραν τινὰ ἤμεθα ὅλοι συνηγμένοι εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου, καὶ ἐγυμναζόμεθα παρόντων τῶν διδασκάλων καὶ τοῦ ἀγαθοῦ Γεροστάθου, συνέβησαν τὰ ἀκόλουθα μεταξὺ τοῦ συμμαθητοῦ μας Παύλου καὶ τῆς ἀδελφῆς του Εὐφροσύνης.

Ο ΠΑΥΛΟΣ ΚΑΙ Η ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ.

Ὁ ὀκταετὴς Παῦλος ἦτον ἔξυπνος καὶ ζωηρός, εἶχε δὲ καλὴν καὶ εὐαίσθητον καρδίαν, ἀλλ' ἐνίοτε ὡς ἐκ τῆς ζωηρότητός του παρεξετρέπετο εἰς πράξεις ἀτόπους, διὰ τὰς ὁποίας ἀκολούθως ἔχυνε δάκρυα μετανοίας καὶ λύπης.

Ἡ ἀδελφή του Εὐφροσύνη, νεᾶνις δεκαετής, γλυκεῖα καὶ φιλάδελφος, ἤρχετο τακτικώτατα κατὰ τὴν ὥραν τῆς γυμναστικῆς, ὅπως μετὰ τὴν σωμασκίαν τοῦ ἀδελφοῦ της συνοδεύῃ αὐτὸν εἰς τὴν πατρικήν των οἰκίαν.

Ἐνῷ δὲ ἐπερίμενεν ἡμέραν τινὰ εἰς τὴν αὐλὴν θεωροῦσα τὰς διαφόρους γυμνάσεις μας, ὁ Παῦλος ἀποτυχὼν εἴς τινα ἐπὶ τοῦ μονοζύγου στροφὴν ἔπεσεν ἐπὶ τῆς ἄμμου. Ἡ ἀποτυχία καὶ ἡ πτῶσίς του ἐπροκάλεσαν τὸν γέλωτα ὅλων ἡμῶν, τὸν ὁποῖον συνεμερίσθη καὶ ἡ ἀδελφή του.

Ἀλλ᾽ ὁ Παῦλος ἐντραπεὶς διὰ τὴν ἀποτυχίαν του, καὶ θυμώσας διὰ τὸν γέλωτα, πλησιάζει τὴν Εὐφροσύνην εἰσέτι γελῶσαν, καὶ ὀργίλως καταφέρει κατὰ τοῦ προσώπου της σφοδρὸν γρόνθον, ὅστις καὶ πόνον καὶ αἱμορραγίαν τῇ ἐπροξένησεν.

Κρατοῦσα τότε τὸ αἱμοσταγὲς πρόσωπόν της, καὶ ὑψώσασα τὴν δεξιάν της, τρέχει κατόπιν τοῦ φεύγοντος Παύλου διὰ νὰ κτυπήσῃ αὐτόν.

Ἀλλ᾽ ὁ Γεροστάθης προφθάνει, καὶ συλλαμβάνων αὐτὴν ἀπὸ τὴν χεῖρα λέγει πρὸς αὐτήν· — Ἂν θέλῃς νὰ τιμωρήσῃς, κόρη μου, τὸν Παῦλον, καὶ νὰ ἐκδικηθῇς, πρέπει νὰ φιλήσῃς, καὶ οὐχὶ νὰ κτυπήσῃς αὐτόν.

Ἡ Εὐφροσύνη στρέφουσα μὲ ἀπορίαν καὶ θαυμασμὸν τὰ βλέμματά της πρὸς τὸν Γεροστάθην·—Νὰ τὸν φιλήσω! λέγει, ἐνῷ αὐτὸς τόσον δυνατὰ μ᾽ ἐκτύπησε!

— Ναί! νὰ τὸν φιλήσῃς, ἐπαναλαμβάνει ὁ γέρων. Ἂν τὸν κτυπήσῃς, θ᾽ ἀναφανῇς καὶ σὺ κακὴ ὡς αὐτός· ἀντὶ δὲ νὰ τὸν διορθώσῃς διὰ τοῦ κτυπήματος, θέλεις τὸν ἐξάψει ἔτι μᾶλλον, καὶ εἰς τὴν ἔξαψίν του ἴσως σὲ κακοποιήσῃ ἔτι περισσότερον.

Ἂν τὸν κτυπήσῃς, ἀντὶ νὰ τὸν κάμῃς νὰ σ᾽ ἀγαπήσῃ καὶ νὰ φέρεται ἀδελφικῶς πρὸς σέ, θέλεις αὐξήσει τὴν ἀποστροφήν του, καὶ θέλεις χειροτερεύσει τὴν κακήν του διαγωγήν.

Ἂν ὅμως, Εὐφροσύνη μου, τὸν φιλήσῃς, θ᾽ ἀναφανῇς σὺ καλητέρα ἐκείνου· διὰ τοῦ καλοῦ σου παραδείγματος θέλεις τὸν σωφρονίσει, διὰ τῆς πραότητος καὶ γλυκύτητός σου θέλεις τὸν κάμει νὰ συναισθανθῇ τὸ σφάλμα του, νὰ μετανοήσῃ, καὶ νὰ σὲ ἀγαπήσῃ, γινόμενος καὶ ἐκεῖνος γλυκὺς καὶ πρᾷος. Ἰδέ τον μὲ πόσην λύπην παρατηρεῖ τὸ αἱματωμένον πρόσωπόν σου! ἤρχισεν ἤδη νὰ μετανοῇ! τρέξε λοιπὸν καὶ φίλησέ τον, *δὸς καλὸν ἀντὶ κακοῦ, φίλημα ἀντὶ κτυπήματος*, καὶ οὕτω θέλεις θριαμβεύσει.

Ἐνόσῳ ὁ Γεροστάθης ὡμίλει, ὁ θυμὸς τῆς μικρᾶς Εὐφροσύνης βαθμηδὸν ἐπραΰνετο· μόλις δὲ ὁ γέρων ἐτελείωσε, καὶ ἡ

Εὐφροσύνη τρέχει, ἐναγκαλίζεται, καὶ καταφιλεῖ τὸν ἀδελφόν της.

Τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ φίλημα προκαλεῖ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Παύλου δάκρυα μετανοίας, καὶ συγχρόνως ἀδελφικώτατον ἀντιφίλημα· ἡ δὲ Εὐφροσύνη σφογγίζουσα τὰ δάκρυά του παρεκάλει αὐτὸν νὰ μὴ κλαίῃ, λέγουσα ὅτι δὲν πονεῖ πλέον.

Ὁ Γεροστάθης τότε ἔπλυνε τὸ πρόσωπον τῆς Εὐφροσύνης διὰ ψυχροῦ ὕδατος, ὅπως παύσῃ τὸ στάζον αἷμα· λαβοῦσα δὲ τὴν δεξιὰν τοῦ ἀδελφοῦ της ἐδιευθύνθη μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν οἰκίαν των. Ἅπαντες δὲ ἐθαυμάσαμεν ἰδόντες ἰδίοις ὀφθαλμοῖς πόσην δύναμιν, πόσον ὕψος καὶ πόσον ὡραῖα ἀποτελέσματα ἔχει ἡ ἀνταπόδοσις *καλοῦ ἀντὶ κακοῦ*.

Ὅτε δὲ μετὰ τὴν γυμναστικὴν ἐξήλθομεν εἰς περίπατον μετὰ τοῦ Γεροστάθου, εἷς ἐξ ἡμῶν τῷ εἶπεν ὅτι εἰς ἄκρον τὸν ἤρεσε τὸ πρὸς τὴν Εὐφροσύνην μάθημά του· ὁ δὲ ἀγαθὸς γέρων ἀπήντησε·

ΣΩΤΗΡΙΟΝ ΜΑΘΗΜΑ.

— *Τὸ καλὸν ἀντὶ κακοῦ* δὲν εἶναι ἰδικόν μου μάθημα· εἶναι μάθημα σωτήριον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, εἶναι ἡ θειοτέρα παραγγελία ἀφ' ὅσας μᾶς ἔδωκεν ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς. Καὶ ὅμως πόσοι ὀνομαζόμενοι χριστιανοί, τυφλωμένοι ἀπὸ τὰ πάθη των, λησμονοῦν καὶ παραβιάζουν τοὺς θείους τούτους λόγους, τοὺς ὁποίους ὁ Χριστὸς μᾶς εἶπεν·

« *Ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, ἀγαθοποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων καὶ καταδιωκόντων ὑμᾶς.* Οὕτω θέλετε ἀναφανῆ τέκνα τοῦ ἐν οὐρανοῖς Πατρός, ὅστις ἀνατέλλει τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἐπίσης καὶ ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ ἐπὶ τῶν πονηρῶν, καὶ ὅστις βρέχει τὴν δρόσον τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐπὶ τῶν δικαίων καὶ ἐπὶ τῶν ἀδίκων. Ἐὰν ἀγαπᾶτε μόνον τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποῖος θέλει εἶσθαι ὁ μισθὸς ὑμῶν; ἀγαπᾶτε καὶ εὐεργετεῖτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, ὅπως γίνετε τέλειοι ὡς ὁ Θεὸς, ὁ Πατὴρ ἡμῶν. »

Τοὺς δὲ θείους αὐτοὺς λόγους ἐπεσφράγισεν ὁ Ἰησοῦς καὶ διὰ τοῦ θείου αὐτοῦ παραδείγματος· διότι ὅτε ὁ ὄχλος τῶν Ἰουδαίων ἐν τῇ μανιώδει παραφορᾷ του κατεδίωξε τὸν Σωτῆρα ἡμῶν, τὸν ἐσυκοφάντησε, τὸν ἐνέπαιξε καὶ εἰς τὸ Κρανίον τὸν ἐσταύρωσε, δὲν ἠγανάκτησεν ὁ θεάνθρωπος κατὰ τῶν θανασίμων αὐτῶν ἐχθρῶν του, δὲν ἐπεθύμησεν ἐκδίκησιν, δὲν ἐπεκαλέσθη τὴν τιμωρίαν τῶν φονέων του παρὰ τοῦ Παντοδυνάμου Πατρός του· ἀλλ' ἐν τῇ θείᾳ αὐτοῦ ἀγαθότητι παρεκάλεσε τὸν Ὕψιστον νὰ συγχωρήσῃ τοὺς φονεῖς του, διότι δὲν ἐξεύρουν τί κάμνουν. « *Πάτερ*, εἶπεν, *ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσιν.* »

Ἰδοὺ ἡ ὑπερτάτη ἀρετή, τὴν ὁποίαν μᾶς διδάσκει ἡ γλυκυτάτη θρησκεία μας. Προσπαθήσατε ἐξ αὐτῆς τῆς τρυφερᾶς ἡλικίας σας νὰ αἰσθανθῆτε τὸ θεῖον κάλλος τῆς ἀρετῆς ταύτης, καὶ ἐπομένως νὰ ἐγκολπωθῆτε αὐτὴν καθ' ὅλον τὸ στάδιον τοῦ βίου σας.

Πολλοὺς κακεντρεχεῖς θέλετε δυστυχῶς ἀπαντήσει κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς σας· ἄλλοι θέλουν σᾶς ἀπατήσει, ἄλλοι θέλουν προσβάλει τὴν ὑπόληψίν σας· ἀλλ' ὑμεῖς ἐστὲ πάντοτε γενναῖοι καὶ ἀληθεῖς χριστιανοί· μὴ μισήσετε αὐτούς, μὴ ζητήσετε ἐκδίκησιν, μὴ ἀνταποδόσετε κακὸν ἀντὶ κακοῦ· ἀγαπήσατε ἀπ' ἐναντίας αὐτούς, ἀνταποδόσατε καλὸν ἀντὶ κακοῦ, καὶ οὕτω θέλετε θριαμβεύσει.

Τὰ ἀποτρόπαια πάθη τοῦ μίσους καὶ τῆς ἐκδικήσεως εἶναι ὅλως ἀσυμβίβαστα μὲ τὴν θρησκείαν τοῦ χριστιανοῦ καὶ μὲ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου. Γλυκεῖα ἴσως, ἀλλὰ βραχυτάτη εἶναι ἡ ἡδονὴ τῆς ἐκδικήσεως· πικρόταται ὅμως, διαρκεῖς, καὶ ἀκαταλόγιστοι εἶναι αἱ συνέπειαί της.

« *Ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου ψώμιζε αὐτόν, ἐὰν διψᾷ πότιζε αὐτόν,* » μᾶς εἶπε καὶ ὁ σοφὸς Σολομών.

Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς εἰδωλολατρείας καὶ τῆς πολυθεΐας ἀνεφάνησαν ἄνδρες γλυκεῖς, πρᾷοι καὶ ἀμνησίκακοι, ἀνταποδόσαντες πολλάκις καλὸν ἀντὶ κακοῦ.

Μᾶς ἐδιηγήθη δὲ τότε ὁ γέρων διάφορα Ἑλληνικὰ ἀνέκδοτα, ἐξ ὧν θέλω ἐκθέσει ἐνταῦθα ὅσα διετήρησεν ἡ μνήμη μου.

Ο ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΛΚΑΝΔΡΟΣ.

Ἐνῷ ὁ νομοθέτης τῆς Σπάρτης Λυκοῦργος εὑρίσκετο ἡμέραν τινὰ εἰς τὴν ἀγοράν, νεανίας τις ὀξύθυμος καὶ αὐθάδης, Ἄλκανδρος καλούμενος, ἐπιπίπτει κατ' αὐτοῦ, καὶ διὰ τῆς βακτηρίας του ἐξορύττει ἕνα τῶν ὀφθαλμῶν του.

Δὲν ἐξήφθη ὁ ἔμφρων Λυκοῦργος, δὲν ἠγανάκτησεν, οὐδὲ τὴν βακτηρίαν του ὕψωσε διὰ ν' ἀνταποδώσῃ κτύπημα ἀντὶ κτυπήματος, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ· ἀλλ' ἀτάραχος παρουσιασθεὶς ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, ἔδειξε τὸ καθημαγμένον πρόσωπόν του καὶ τὸ τυφλωμένον ὄμμα του.

Ἡ ἀταραξία αὕτη καὶ ἡ πραότης τοῦ Λυκούργου συνεκίνησε καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐχθρούς του· ὅθεν παρεδόθη ἀμέσως εἰς τὰς χεῖράς του ὁ νέος Ἄλκανδρος, ὅπως τιμωρήσῃ αὐτὸν κατ' ἀρέσκειαν.

Εὐχαρίστως ὁ Λυκοῦργος παρέλαβεν εἰς τὴν οἰκίαν του τὸν Ἄλκανδρον· ἀλλά, καθὼς μᾶς βεβαιόνει ὁ Πλούταρχος, ὄχι μόνον δὲν ἐκακοποίησεν αὐτόν, ἀλλ' οὐδὲ λόγον ψυχρὸν τῷ ἀπεύθυνεν. Ἀπ' ἐναντίας καταστήσας τὸν ἐχθρόν του φίλον ἐπιστήθιον, ἀπέδωκεν αὐτὸν εἰς τὴν πατρίδα πολίτην ἐνάρετον καὶ σωφρονέστατον.

Ἰδοὺ ἀμνησικακία, ἰδοὺ ἀρετή! Ἀλλ' ἂν ὁ Λυκοῦργος, ὢν ἐκδικητικός, ἠγανάκτει κατὰ τοῦ αὐθάδους Ἀλκάνδρου καὶ ἐκτύπα αὐτόν, ὁ Ἄλκανδρος βεβαίως ἤθελε γενῇ αὐθαδέστερος, ὁ δὲ Λυκοῦργος ἴσως ἔχανε καὶ τὸν ἕτερον ὀφθαλμὸν ἢ καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν του. Ἡ πραότης ὅμως, καὶ ἡ ἀνταπόδοσις καλοῦ ἀντὶ κακοῦ καὶ τὸν Ἄλκανδρον ἐσωφρόνισε, καὶ τὸν Λυκοῦργον ἀνέδειξε πολὺ πλέον ἀξιαγάπητον καὶ ἀξιοσέβαστον.

Ο ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ ΚΑΙ Ο ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ.

Ὅτε εἰς τὸν Πελοπίδαν, τὸν μέγαν στρατηγὸν τῶν Θηβαίων, κατεμήνυσαν ὅτι ἐχθρός του τις στρατιώτης ἐκακολόγει αὐτόν,

ἀντὶ ν' ἀγανακτήσῃ καὶ νὰ τιμωρήσῃ τὸν ὑβριστήν, ἰδοὺ τί ἀπήντησεν·

— « Οὔτε τὰς κακολογίας, οὔτε τὰς κατ' ἐμοῦ ὕβρεις τοῦ στρατιώτου ἤκουσα ποτὲ διὰ νὰ τιμωρήσω αὐτόν· ἀλλὰ τὰς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀνδραγαθίας αὐτοῦ ἴδον ἰδίοις ὀφθαλμοῖς εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, καὶ ἑπομένως δὲν δύναμαι παρὰ νὰ θαυμάζω καὶ ν' ἀγαπῶ τοιοῦτον στρατιώτην. »

Διὰ τῆς γενναίας δὲ ταύτης ἀπαντήσεώς του ἀνταποδόσας ἔπαινον ἀντὶ ὕβρεως, καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὸ σέβας τοῦ στρατιώτου ἀναμφιβόλως προσείλκυσε, καὶ τὰς κακολογίας αὐτοῦ βεβαίως κατέπαυσεν.

Ο ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΥΒΡΙΖΟΜΕΝΟΣ.

Ἡμέραν τινα εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν Ἀθηνῶν, ἐνῷ ὁ Περικλῆς κατεγίνετο εἰς τὰ ἔργα του, ἄνθρωπος κακοήθης ἤρχισε νὰ ἐξυβρίζῃ αὐτόν· ἀλλ' ὁ μέγας ἀνὴρ, ἀταράχως καὶ σιωπηλῶς ἀκούων τὰς ὕβρεις, ἐξηκολούθησεν ἐργαζόμενος.

Ὅτε δὲ ἐνύκτωσε καὶ ὁ Περικλῆς ἐπέστρεφεν εἰς τὴν οἰκίαν του, ὁ αὐθάδης ἐκεῖνος παρηκολούθησεν αὐτὸν ὑβρίζων καὶ κακολογῶν. Ἀλλ' ὁ Περικλῆς δὲν ἐθύμωσεν, οὔτε τὴν τιμωρίαν τοῦ ὑβριστοῦ ἐπροκάλεσεν. Ἀπ' ἐναντίας εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν του παρήγγειλεν ἕνα τῶν ὑπηρετῶν του νὰ λάβῃ φῶς, καὶ συνοδεύσῃ τὸν ὑβριστὴν μέχρι τῆς κατοικίας του, ἵνα μὴ κακοπάθῃ εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτός.

« *Συγγνώμη τιμωρίας ἀμείνων· τὸ μὲν γὰρ ἡμέρου φύσεως, τὸ δὲ θηριώδους* », εἶπεν ὀρθότατα ὁ σοφὸς Πιττακός· ἡ δὲ φύσις τοῦ Περικλέους, οὖσα τῷ ὄντι ἡμερωτάτη καὶ οὐχὶ θηριώδης, ἐπροτίμησε τὴν συγγνώμην ἀπὸ τὴν ἐκδίκησιν.

Προσπαθήσατε, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, διὰ τῆς φιλεργίας, τῆς τιμιότητος καὶ τῆς ἀρετῆς νὰ κατασταθῆτε ἄτρωτοι ἀπὸ τὰ βέλη τῆς κακολογίας, τῆς ὕβρεως καὶ τῆς διαβολῆς· τότε δὲ καὶ ἡ γενναιότης, καὶ ἡ ἀμνησικακία, καὶ ἡ συγγνώμη, καὶ ἡ ἀνταπόδοσις καλοῦ ἀντὶ κακοῦ εὐκολώτερα θέλουν στολίσει τὸν βίον σας.

Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΠΡΟΑΠΟΣΤΟΛΟΣ.

Καὶ ὁ Σωκράτης ἐδίδασκεν ὅτι ποτὲ δὲν πρέπει ν' ἀνταποδίδωμεν κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἀδικίαν ἀντὶ ἀδικίας, βλάβην ἀντὶ βλάβης.—Ὅταν κακοποιῇς τὸν πλησίον σου εἶσαι ἄδικος, ἔλεγεν ὁ Σωκράτης, ὁποιονδήποτε κακὸν ἢ ἀδικίαν καὶ ἂν ὑπέφερες παρ' αὐτοῦ.

Τὴν δὲ πραότητα καὶ ἀμνησικακίαν του ἀπέδειξε καὶ πρὸς τὴν παράφορον σύζυγόν του Ξανθίππην, καὶ πρὸς τὸν Κωμικὸν Ἀριστοφάνην, ὅστις ἐνέπαιξεν αὐτὸν εἰς τὴν Κωμῳδίαν του τὰς « Νεφέλας », καὶ πρός τινα κακοήθη, κτυπήσαντα αὐτὸν σφοδρῶς κατὰ πρόσωπον.

Ὅτε δὲ οἱ διεφθαρμένοι συμπολῖταί του, μὴ ἀνεχόμενοι αὐτὸν στηλιτεύοντα τὴν κακίαν καὶ διδάσκοντα τὴν ἀρετήν, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος, τὸν κατεδίκασαν νὰ πίῃ τὸ κώνειον, « *οὐδὲν πάθος, εἶπεν ὁ Σωκράτης, οὐδὲν αἴσθημα ἐκδικήσεως αἰσθάνομαι κατὰ τῶν κατηγόρων καὶ δικαστῶν μου· οὔτε ν' ἀνταδικῶμεν, οὔτε νὰ κακοποιῶμεν πρέπει τινά, ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν πάσχωμεν ὑπ' αὐτῶν.* » Καὶ διὰ τῶν χριστιανικωτάτων αὐτῶν λόγων ἐπεσφράγισεν ἐν τῇ φυλακῇ τὸν ἐνάρετον αὐτοῦ βίον.

Ὀρθότατα λοιπὸν εἶπόν τινες ὅτι, ἂν ὁ Σωκράτης δὲν εὐτύχησε νὰ γεννηθῇ χριστιανός, ἀνεφάνη ὅμως ἀληθὴς *προαπόστολος τοῦ χριστιανισμοῦ*, διότι διὰ τῆς ἐναρέτου διδασκαλίας καὶ διαγωγῆς του προητοίμασε τὰ πνεύματα πρὸς εὐκολωτέραν παραδοχὴν τῶν θείων τοῦ χριστιανισμοῦ ἀρχῶν.

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ ΤΟΥ ΦΩΚΙΩΝΟΣ.

Τὸ κώνειον τοῦ Σωκράτους, μᾶς εἶπε τότε ὁ Γεροστάθης μ' ἐνθυμίζει τὸ κώνειον τοῦ Φωκίωνος· διότι καὶ αὐτὸς ὁ χρηστὸς πολίτης τῶν Ἀθηνῶν διὰ τοῦ κωνείου ἀπέθανεν εἰς τὴν φυλακήν.

Ποτὲ ὁ Φωκίων δὲν ἐκακοποίησε συμπολίτην του, ἀλλ' οὔτε ἐθεώρησε ποτέ τινα ὡς ἐχθρόν του· πολλάκις μάλιστα, ὡς μᾶς

βεβαιόνει ὁ Πλούταρχος, ἐβοήθησε καὶ γενναίως ὑπερασπίσθη ἀνθρώπους, οἵτινες τὸν εἶχον βλάψει.

Ὅτε εἰς τὰς Ἀθήνας ἔφθασεν ἡ εἴδησις τοῦ θανάτου τοῦ Φιλίππου, βασιλέως τῆς Μακεδονίας, ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν τόσον ἐχάρη, ὥστε ἡτοιμάζετο νὰ προσφέρῃ θυσίας εἰς τοὺς θεούς. Ἀλλ' ὁ ἔμφρων καὶ ἀμνησίκακος Φωκίων τοὺς ἐμπόδισεν, εἰπὼν *ὅτι εἶναι ἀγενὲς νὰ ἐπιχαίρωσιν εἰς τὸν θάνατον ἑνὸς ἐχθροῦ.*

Πιστὸς δὲ ὀπαδὸς τοῦ Σωκράτους ἠγάπα νὰ λέγῃ εἰς τοὺς συμπολίτας του τὴν ἀλήθειαν, ὅσον πικρὰ καὶ ἂν ἦτον αὕτη. Ἐνώπιον δὲ τῆς ἀληθείας καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν του προθύμως ἐθυσίαζε.

Συμβουλεύων ποτὲ τοὺς Ἀθηναίους, καὶ βλέπων αὐτοὺς δυσαρεστουμένους καὶ θορυβοῦντας, εἶπε πρὸς αὐτούς· « *Δύνασθε μέν, ὦ Ἀθηναῖοι, νὰ μὲ βιάσετε νὰ πράξω ὅ,τι δὲν θέλω, ἀλλὰ ποτὲ δὲν θέλετε δυνηθῆ νὰ μὲ ἀναγκάσετε νὰ σᾶς ὁμιλήσω ἐναντίον τῆς πεποιθήσεώς μου.* »

Ὅτε δὲ ὁ ῥήτωρ τῶν Ἀθηνῶν Ὑπερίδης ἠρώτησε δημοσίως τὸν εἰρηνικὸν Φωκίωνα, πότε θέλει ἀποφασίσει νὰ συμβουλεύσῃ τοὺς Ἀθηναίους εἰς πόλεμον, ὁ Φωκίων μ' ὅλην τὴν παῤῥησίαν ἀπήντησεν· « *Ὅταν ἴδω τοὺς μὲν νέους ἀνδρείους καὶ φίλους τῆς πειθαρχίας, τοὺς δὲ πλουσίους προθύμως συνεισφέροντας ὑπὲρ πατρίδος, καὶ τοὺς πολιτικοὺς μὴ κλέπτοντας τὰ δημόσια.* »

Ὁ Φωκίων συνήνονε τὴν γλυκύτητα καὶ ἡμερότητα τοῦ χαρακτῆρός του μὲ ὕφος αὐστηρὸν κατὰ τῶν διεφθαρμένων συμπολιτῶν του· εὐφυῶς δὲ λέγει ὁ Πλούταρχος ὅτι ὡμοίαζε γλυκὺν ἀλλὰ δυνατὸν οἶνον, ὅστις καὶ εὐαρεστεῖ καὶ ὠφελεῖ τοὺς πίνοντας· ἐνῷ οἱ γλυκεῖς καὶ ἀδύνατοι οἶνοι συνήθως εἶναι ἐπιβλαβεῖς, ὡς οἱ κόλακες καὶ οἱ δημαγωγοί.

Ἀλλὰ καθὼς οἱ μεθύοντες δὲν αἰσθάνονται ἐν τῇ μέθῃ των τὴν ποιότητα τοῦ οἴνου τὸν ὁποῖον πίνουν, τοιουτοτρόπως καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τότε, ἐν τῇ μέθῃ τῆς διαφθορᾶς των, δὲν ἠδύναντο νὰ ἐκτιμήσωσι τὴν φρόνησιν τῶν συμβουλῶν τοῦ Φωκίωνος.

Αἱ ἀλήθειαι μάλιστα, τὰς ὁποίας ἔλεγε πρὸς αὐτούς, παρώξυνον κατ' αὐτοῦ τοὺς διεφθαρμένους συμπολίτας του, ἀπαράλλακτα καθὼς τὸ μέλι παροξύνει τὰς πληγάς, τὸ δὲ φῶς τοὺς πάσχοντας ὀφθαλμούς.

Ὅθεν οἱ Ἀθηναῖοι, κακῶς διατεθειμένοι κατὰ τοῦ χρηστοῦ Φωκίωνος, καὶ ῥᾳδιουργούμενοι ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων καὶ ξένων ἐχθρῶν του, οἵτινες οὔτε τὴν ἀρετὴν οὔτε τὸν πατριωτισμὸν τοῦ ἀνδρὸς ἀνείχοντο, κατεδίκασαν ἐπὶ τέλους αὐτὸν εἰς τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου.

Ὅτε δὲ ἐπρόκειτο νὰ πίῃ τὸ κώνειον καὶ ν' ἀποθάνῃ, ἐρωτηθεὶς ποία εἶναι ἡ τελευταία αὐτοῦ παραγγελία πρὸς τὸν υἱόν του Φῶκον, εἶπε· « *Νὰ μὴ μνησικακήσῃ ποτὲ κατὰ τῶν Ἀθηναίων διὰ τὸν ἄδικον θάνατόν μου,* » καὶ διὰ τῆς χρηστῆς ταύτης παραγγελίας του ἐτελείωσε τὸν ἔνδοξον βίον του.

Τοιαύτη ἦτον ἡ ἀγαθότης καὶ ὁ πατριωτισμὸς τοῦ μεγάλου ἀνδρός, ὥστε ὄχι μόνον αὐτὸς δὲν ἠγανάκτησε κατὰ τῶν φονέων του, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν υἱόν του ἀποθνήσκων ἀμνησικακίαν ἐσύστησε.

Τὰ αἰσχρά, τὰ ὀλέθρια, τὰ ἀντιχριστιανικὰ πάθη τῆς μνησικακίας, τοῦ μίσους καὶ τῆς ἐκδικήσεως, τὰ ὁποῖα ποτὲ δὲν ἐμόλυναν τὴν ὡραίαν ψυχὴν τοῦ Φωκίωνος, ποτέ, παιδία μου, μᾶς εἶπε ζωηρῶς ὁ Γεροστάθης, ποτὲ ἂς μὴ μολύνωσι καὶ τὰς ἰδικάς σας καρδίας, ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν ὑποφέρετε ἀπὸ τὴν κακίαν τῶν ἀνθρώπων.

Ο ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΟΝΕΙΟΝ ΓΑΛΑ.

Μετά τινα διακοπὴν ὁ Γεροστάθης μᾶς εἶπεν ὅτι ὁ Φωκίων τὸν ἐνθύμισε τὸν σύγχρονόν του Δημοσθένην, τὸν μέγαν ῥήτορα τῶν Ἀθηνῶν, ὅστις, πλήρης ζωηροῦ πατριωτισμοῦ, ἐνδόξως ἠγωνίσθη διὰ τῆς ἀνδρικῆς αὐτοῦ εὐγλωττίας ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας καὶ κατὰ τῶν κατακτητικῶν σχεδίων τοῦ Φιλίππου.

Κατηγορηθεὶς καὶ ὁ Δημοσθένης ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του καὶ

καταδικασθείς, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ ζῇ εἰς τὰ ξένα.

Ἀλλ' ἂν καὶ τὸ σῶμά του ἦτο μακρὰν τῆς πατρίδος του, ὁ νοῦς ὅμως καὶ ἡ καρδία του ἦσαν πάντοτε εἰς τὰς Ἀθήνας. Πολλάκις δέ, ὡς μᾶς βεβαιόνει ὁ Πλούταρχος, ἐκ τῆς Τροιζῆνος καὶ τῆς Αἰγίνης, ὅπου ἔζη ἐξόριστος, ἔστρεφε τοὺς ὀφθαλμοὺς πλήρεις δακρύων πρὸς τὴν καταδικάσασαν αὐτὸν πατρίδα.

Ἐνῷ διήρκει ἡ ἐξορία του ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ εἴδησις τοῦ θανάτου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἐνθαῤῥυνθέντες δὲ ἐκ τῆς εἰδήσεως ταύτης οἱ Ἀθηναῖοι ἠθέλησαν ν' ἀναστατώσωσι τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις κατὰ τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἔστειλαν πρέσβεις εἰς διαφόρους πόλεις.

Ὁ δὲ φιλόπατρις Δημοσθένης, λησμονῶν τὴν κατ' αὐτοῦ καταφορὰν τῶν συμπολιτῶν του, ἔτρεξε προθύμως πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν πρέσβεων τῆς πατρίδος του.

Εἰς τὴν Ἀρκαδίαν τότε ὁ Πυθέας ἀντικρούων τοὺς πρέσβεις τῶν Ἀθηνῶν εἶπε μεταξὺ ἄλλων· « *ὅτι καθὼς εἶναι ἀξιολύπητος οἰκία τις, εἰς τὴν ὁποίαν βλέπομεν εἰσαγόμενον τὸ γάλα τῆς ὄνου, τὸ ὁποῖον πρὸς τροφὴν τῶν φθισιώντων δίδεται, ἐπίσης ἀξιολύπητοι εἶναι καὶ αἱ πόλεις, εἰς τὰς ὁποίας βλέπομεν εἰσερχομένους πρέσβεις ἐξ' Ἀθηνῶν.* »

Ὁ δὲ ἐξόριστος Δημοσθένης ἀπαντῶν εἰς τὸν Πυθέαν, καὶ ὑπερασπιζόμενος τοὺς συμπολίτας του, εὐφυῶς καὶ πατριωτικώτατα εἶπεν ὅτι· « *καθὼς τὸ ὄνειον γάλα εἰσάγεται εἰς τὰς οἰκίας πρὸς θεραπείαν τῶν ἀσθενούντων, τοιουτοτρόπως καὶ οἱ πρέσβεις τῶν Ἀθηνῶν εἰσέρχονται εἰς τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις πρὸς σωτηρίαν αὐτῶν.* »

Ὅτε δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἔμαθον τοὺς πατριωτικοὺς αὐτοὺς λόγους, ἀμέσως ἀπεφάσισαν τὴν ἀνάκλησίν του, καὶ ἔστειλαν ἐπίτηδες τριήρη διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτὸν εἰς τὴν πατρίδα του.

Καθ' ἣν δὲ ἡμέραν ὁ ἐξόριστος ἔφθασεν εἰς Πειραιᾶ, ὅλη ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν κατέβη εἰς τὸν λιμένα πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ

Δημοσθένους· ἀνατείνας δὲ τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνέκραξεν ὅτι « *ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦτον ἡ εὐτυχεστέρα τῆς ζωῆς του.* »

Ἰδοὺ ἡ ἀμοιβή, ἡ δόξα, καὶ ὁ θρίαμβος τῆς ἀμνησικακίας καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ.

Ἐντούτοις ἡ ὥρα εἶχε παρέλθει, καὶ ὁ Γεροστάθης ἠθέλησε νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν κωμόπολιν. Ἐνῷ δὲ ἐπεστρέφαμεν μᾶς ἐδιηγήθη καὶ τὰ ἑξῆς περὶ Ἀριστείδου καὶ Κίμωνος.

Η ΑΜΝΗΣΙΚΑΚΙΑ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ.

Ὡραῖον παράδειγμα ἀμνησικακίας καὶ πραότητος παρουσιάζει, παιδία μου, καὶ ὁ βίος τοῦ δικαίου Ἀριστείδου.

Ὁ Ἀριστείδης διὰ τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀφιλοχρηματίας, τῆς φρονήσεως καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ του μεγίστην ὑπόληψιν καὶ ἐπιρροὴν εἶχεν ἀποκτήσει ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν· ἀλλά τινες παρέστησαν ὡς ἐπικίνδυνον εἰς τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα τὴν τοιαύτην τοῦ Ἀριστείδου ὑπεροχήν, καὶ οὕτω κατέπεισαν τὸν λαὸν νὰ ἐξοστρακίσῃ τὸν δίκαιον αὐτὸν ἄνδρα ἐπὶ δεκαετίαν μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν.

Ὅτε δὲ οἱ ἐπιθυμοῦντες τὴν ἐξορίαν του ἔγραφον ἐπὶ τῶν ὀστράκων τὸ ὄνομά του, διὰ νὰ δώσωσιν τὴν κατ' αὐτοῦ ψῆφόν των, χωρικός τις ἀγράμματος ἐπλησίασεν αὐτόν, καὶ παρουσιάσας τὸ ὄστρακόν του, τὸν παρεκάλεσε νὰ γράψῃ ἐπ' αὐτοῦ τὸ ὄνομα *Ἀριστείδης*.

— Καὶ τί κακὸν ἔπαθες ποτὲ ὑπὸ τοῦ Ἀριστείδου; ἠρώτησε τὸν χωρικὸν ὁ Ἀριστείδης.

— Οὐδέν, ἀπεκρίθη ὁ χωρικός, οὐδὲ γνωρίζω τὸν ἄνθρωπον· ἀλλ' ἐνοχλοῦμαι ἀκούων ἁπανταχοῦ ὀνομαζόμενον αὐτὸν δίκαιον.

Ὁ Ἀριστείδης δὲν ἠγανάκτησε κατὰ τοῦ χωρικοῦ· οὐδὲ νὰ μεταβάλῃ τὴν γνώμην αὐτοῦ κατεδέχθη, ἀλλὰ σεβασθεὶς τὴν ἐλευθερίαν τῆς ψήφου, ἔγραψεν ἀμέσως ἐπὶ τοῦ ὀστράκου τὸ ὄνομά του, καὶ ἐπέστρεψεν αὐτὸ εἰς τὸν χωρικόν.

Ἐξερχόμενος δὲ ἐξόριστος ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ὕψωσε τὰς χεῖ-

ρας εἰς τὸν οὐρανόν, οὐχὶ διὰ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν κατὰ τῶν ἀχαρίστων συμπολιτῶν του, ἀλλὰ διὰ νὰ εὐχηθῇ διαρκῆ καὶ μόνιμον εὐτυχίαν εἰς τὴν ἐξορίζουσαν αὐτὸν πατρίδα. « *Εἴθε*, εἶπεν, *οἱ συμπολῖταί μου εὐτυχοῦντες πάντοτε, νὰ μὴ ἀναγκασθῶσι ποτὲ νὰ ἐνθυμηθῶσι τὸν Ἀριστείδην!* »

Τοιαῦται χριστιανικαὶ τῳόντι εὐχαὶ μόνον ἀπὸ καρδίας εὐγενεῖς, ἀμνησικάκους καὶ φιλοπάτριδας δύνανται νὰ ἐξέλθωσιν.

Ἂν καὶ ἡμεῖς, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, δὲν μορφώσωμεν τοιαύτας τὰς καρδίας μας, οἱ μὲν ἐχθροὶ δικαίως θέλουν μᾶς ἀποκαλεῖ ἀναξίους ἀπογόνους τῶν ἐνδόξων προγόνων μας, ἡ δὲ πατρὶς ματαίως θέλει περιμένει ἡμέρας νέας δόξης καὶ εὐτυχίας.

Οὐχὶ δὲ μόνον διὰ τῶν λόγων καὶ τῶν εὐχῶν του, ἀλλὰ καὶ δι' ἔργων ἀπέδειξεν ὁ Ἀριστείδης τὴν ἀμνησικακίαν τῆς ἐναρέτου ψυχῆς του, καὶ τὴν εὐγενῆ διάθεσιν τοῦ ν' ἀνταποδίδῃ καλὸν ἀντὶ κακοῦ.

Ὅτε εὑρισκόμενος ἐξόριστος εἰς Αἴγιναν, ἴδεν ἐκεῖθεν τὸν Περσικὸν στόλον πλησιάζοντα εἰς τὴν Σαλαμῖνα, φοβηθεὶς μήπως οἱ συμπολῖταί του, κατακλειόμενοι ἐξαίφνης, καταστραφῶσιν, ἀποφασίζει ἀμέσως νὰ διακινδυνεύσῃ καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν του ζωὴν πρὸς σωτηρίαν τῶν Ἀθηναίων, καὶ τοῦ ἀντιπάλου του Θεμιστοκλέους. Ἐμβαίνει λοιπὸν εἰς πλοιάριον, καὶ βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ σκότους τῆς νυκτὸς, ἀτρόμητος διαπλέει ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Περσικοῦ στόλου· φθάνων δὲ εἰς τὴν Σαλαμῖνα ἀνακοινόνει ἀμέσως πρὸς τὸν ἐχθρόν του Θεμιστοκλέα τὴν προσέγγισιν τοῦ Περσικοῦ στόλου καὶ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον, ὅπως ὡς ναύαρχος διατάξῃ τὰ δέοντα.

Ὅτε δὲ ὁ Θεμιστοκλῆς ἐξήγησε πρὸς αὐτὸν ὅτι ἡ προσέγγισις τῶν Περσῶν ἦτον ἴδιον αὐτοῦ στρατήγημα, ὅπως ἀναγκάσῃ αὐτοὺς νὰ πολεμήσωσιν ἐντὸς τῶν στενῶν, ὁ Ἀριστείδης παρεδέχθη ὡς ὀρθότατον τὸ σχέδιον τοῦ Θεμιστοκλέους, ἂν καὶ σχέδιον τοῦ ἀντιζήλου καὶ ἀντιπάλου του, καὶ ὑπεστήριξεν

αὐτὸ ὅλαις δυνάμεσιν ἐνώπιον τῶν Ἑλλήνων. Τὰ ποταπὰ καὶ ὀλέθρια αἰσθήματα τῆς ἀντιζηλίας, τῆς ψευδοφιλοτιμίας, τοῦ φθόνου ἦσαν ὅλως ἄγνωστα εἰς τὴν εὐγενῆ ψυχὴν τοῦ Ἀριστείδου.

Στραφεὶς δὲ τότε πρὸς τὸν Θεμιστοκλέα εἶπε τοὺς ὡραίους ἐκείνους λόγους, τοὺς ὁποίους πᾶς ἀληθὴς Ἕλλην πρέπει νὰ διατηρῇ ζωηροὺς εἰς τὴν μνήμην του, ὁσάκις περὶ πατρίδος πρόκειται· « *Ἂς ἀφήσωμεν κατὰ μέρος, ὦ Θεμιστόκλεις, τὰς ματαίας καὶ νεανικὰς ἀντιζηλίας· ἂς σωφρονισθῶμεν· ἂς θυσιάσωμεν προθύμως τὰ πάθη μας ἐνώπιον τῆς πατρίδος, καὶ ἂς φιλοτιμηθῶμεν νὰ συντελέσωμεν ἀμφότεροι εἰς τὴν σωτηρίαν αὐτῆς, σὺ μὲν στρατηγῶν, ἐγὼ δὲ προθύμως ὑπακούων καὶ συμβουλεύων.* »

Ὁ Θεμιστοκλῆς συγκινηθεὶς ἠσπάσθη τὸν ἀντίπαλόν του, καὶ ὠφεληθεὶς ἀπὸ τὴν ἀνδρίαν, ἀπὸ τὴν εἰλικρινῆ συνδρομὴν καὶ ἀπὸ τὰς φρονίμους συμβουλάς του, κατώρθωσε τὴν λαμπρὰν ἐκείνην ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος, ἥτις καὶ τὴν Ἑλλάδα ἔσωσε καὶ τὸν Θεμιστοκλέα ἀπηθανάτισεν.

Ὁ ἐξόριστος λοιπὸν Ἀριστείδης, ὄχι μόνον κακὸν ἀντὶ κακοῦ δὲν ἀνταπέδωκεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν του διεκινδύνευσε, καὶ ἀνδρείως ἠγωνίσθη πρὸς σωτηρίαν τῆς πατρίδος του καὶ πρὸς δόξαν τοῦ ἐχθροῦ του Θεμιστοκλέους.

Ἂν δὲν ἀποκτήσωμεν καὶ ἡμεῖς, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, τοιούτους ἐναρέτους, φιλοπάτριδας καὶ ἀμνησικάκους ἄνδρας, θυσιάζοντας προθύμως τὰ ἰδιαίτερα πάθη των εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος, ἂς μὴ ἐλπίζωμεν, παιδία μου, ἐθνικὴν ἀναγέννησιν καὶ ἐθνικὴν εὐημερίαν.

Η ΕΚΔΙΚΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΞΟΡΙΣΤΟΥ ΚΙΜΩΝΟΣ.

Καθὼς ὁ Ἀριστείδης ἐξωρίσθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν δικαιοσύνην του, τοιουτοτρόπως μετά τινας χρόνους ἐξωρίσθη καὶ ὁ ἔνδοξος Κίμων ἐπὶ λόγῳ ὅτι ἦτο φίλος τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ ἐπομένως ἐπικίνδυνος εἰς τὰς Ἀθήνας.

Καθὼς δὲ ὁ Ἀριστείδης, ὄχι μόνον δὲν ἠγανάκτησε κατὰ τῆς

πατρίδος του ἐξορισθείς, ἀλλ' ηὐχήθη, ἠγωνίσθη καὶ διεκινδύνευσε πρὸς σωτηρίαν αὐτῆς, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Κίμων, μιμούμενος τὸ ἀξιομίμητον παράδειγμα τοῦ ἐναρέτου ἐκείνου ἀνδρὸς καὶ προσωπικοῦ φίλου του, δὲν ἐμνησικάκησε κατὰ τῶν συμπολιτῶν του, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς καλὸν ἀντὶ κακοῦ ἠθέλησε νὰ τοῖς ἀνταποδώσῃ.

Ἐνῷ ἦτον ἐξόριστος, μάχη μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν ἐπρόκειτο νὰ συγκροτηθῇ εἰς τὴν Βοιωτίαν.

Ἰδοὺ περίστασις ἁρμοδία πρὸς ἐκδίκησιν, εἶπεν ὁ Κίμων· καὶ ἐνδυθεὶς ἀμέσως τὴν πανοπλίαν του τρέχει εἰς τὸ στρατόπεδον, οὐχὶ τῶν φίλων του Σπαρτιατῶν, ἀλλὰ τῶν ἐχθρῶν του Ἀθηναίων, ὅπως συναγωνισθῇ καὶ θυσιασθῇ μετ' αὐτῶν ὑπὲρ πατρίδος.

Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως ἀπέκρουσαν τὴν αὐθόρμητον ταύτην καὶ γενναίαν συνδρομὴν τοῦ ἐξορίστου Κίμωνος, καὶ διέταξαν αὐτὸν ν' ἀπομακρυνθῇ τοῦ στρατοπέδου των.

Ἀλλὰ καὶ τότε ὁ Κίμων δὲν ἀγανακτεῖ κατὰ τῶν ἀχαρίστων καὶ δυσπίστων συμπολιτῶν του· ἀπ' ἐναντίας παρακαλεῖ θερμῶς ἑκατὸν πιστούς, ὁμόφρονας καὶ ἀφωσιωμένους εἰς αὐτὸν φίλους του ν' ἀγωνισθῶσι γενναίως, ὅπως ἡ πατρὶς θριαμβεύσῃ.

Οἱ ἑκατὸν αὐτοὶ φίλοι του ὑπακούσαντες εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Κίμωνος καὶ ἀγωνισθέντες ἀνδρείως, ἔπεσαν ἅπαντες εἰς τὴν μάχην θύματα ἔνδοξα τοῦ πατριωτισμοῦ των.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀμέσως τότε διέταξαν τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδον τοῦ Κίμωνος, ἐννοήσαντες ὅτι, ἂν ὁ Κίμων ἠγάπα τὴν ἀρετὴν καὶ τὰ αὐστηρὰ ἤθη τῶν Σπαρτιατῶν, τὴν πατρίδα του ὅμως ἐλάτρευεν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἐπίγειον ἀγαθόν.

Ὁποία διαφορὰ μεταξὺ Κίμωνος, Ἀριστείδου, Φωκίωνος καὶ Δημοσθένους, καί τινων ἐκδικητικῶν ἀνδραρίων, τὰ ὁποῖα, τυφλωμένα ἀπὸ φιλαρχίαν, φιλοχρηματίαν καὶ φθόνον, διὰ νὰ εὐχαριστήσωσι τὰ μοχθηρά των πάθη, ἐξυβρίζουν ἐν τῇ παραφορᾷ των, συκοφαντοῦν, προδίδουν, ληστεύουν καὶ δολοφονοῦν ὄχι μόνον τοὺς ἀντιπάλους, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρον τὸ ἔθνος των.

Διὰ τοῦ ἀκολούθου δὲ διστίχου μᾶς ἐκαλονύκτισεν ὁ γέρων κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην·

« Ἔσο γενναῖος πάντοτε, μνησίκακος μὴ ἦσαι.
» Δίδε καλὸν ἀντὶ κακοῦ, καὶ οὕτως ἐκδικεῖσαι. »

Ψ.

Ο ΙΕΡΩΤΕΡΟΣ ΕΡΩΣ.

« Καὶ μεῖζον' ὅστις ἀντὶ τῆς αὐτοῦ πάτρας
» φίλον νομίζει, τοῦτον οὐδαμοῦ λέγω. »
(Σοφοκλέους.)

Κατα τὴν εἰκοστὴν πέμπτην Μαρτίου 1820, ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἓν ἔτος ἀκριβῶς πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνεγερσίας, προσεκάλεσεν ὁ Γεροστάθης μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν εἰς τὸ γεῦμά του τοὺς δέκα μεγαλητέρους μαθητὰς τοῦ σχολείου· μεταξὺ δὲ αὐτῶν συνηριθμεῖτο εὐτυχῶς καὶ ὁ γράφων τὰς παρούσας ἀναμνήσεις.

Πολλὰ μᾶς ἐδιηγήθη κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ ἀγαθὸς γέρων, καὶ μάλιστα περὶ τοῦ ἐνδόξου παρελθόντος, περὶ τῆς παρακμῆς καὶ περὶ τῆς θλιβερᾶς πτώσεως τοῦ ἔθνους μας.

Ἡ ἀρετὴ καὶ ὁ πατριωτισμός, μᾶς εἶπεν, ἐδόξασαν καὶ ἀνύψωσαν τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. Ἡ πολυτέλεια, ἡ φιλοπρωτία καὶ ἡ διαφθορὰ ἐπέφεραν τὴν παρακμήν της. Ἡ διχόνοια καὶ οἱ ἐμφύλιοι σπαραγμοὶ ἐπροκάλεσαν τὰς ἐξωτερικὰς ἐπεμβάσεις, καὶ ἑπομένως τὴν ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους ὑποδούλωσιν αὐτῆς.

Ὁ Ἑλληνισμὸς ὅμως κατέκτησε βαθμηδὸν τοὺς Ῥωμαίους κατακτητάς, καὶ ἐξελληνίσας τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει συστηθεῖσαν Ῥωμαϊκὴν Αὐτοκρατορίαν, Ἑλληνικὴν ἐπὶ τέλους ἀνέδειξεν αὐτήν.

Ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ Ἑλληνική μας Αὐτοκρατορία, παραμελή-

σασα καὶ τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων τὴν ἐξάσκησιν, καὶ τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τὴν ἀνύψωσιν, καὶ τῆς φιλοπατρίας τὰ ζώπυρα, παρήκμασεν, ἐξησθένησε καὶ κατεστράφη· τὸ δὲ ἔθνος χαῦνον ὑπέκυψεν ὑπὸ τὸν σκληρὸν καὶ ἄτιμον ζυγὸν τοῦ Μωάμεθ.

Ἐνῷ ὅμως ὁ κατακτητής, Μωάμεθ ὁ δεύτερος, σφάζων καὶ αἱχμαλωτίζων εἰσήρχετο εἰς τὰ τείχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὴν 29 Μαΐου 1453, ὁ τελευταῖος τῶν Αὐτοκρατόρων μας, Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος, ἡρωϊκῶς ἐμάχετο κατὰ τῶν βαρβάρων εἰς τὰς ἐπάλξεις τῆς πόλεως, καὶ διὰ τοῦ αἵματός του ἔγραφεν ἐπ' αὐτῶν διαμαρτύρησιν αἰώνιον κατὰ τῆς ἁλώσεως καὶ τῆς δουλείας.

Ἀκολούθως μᾶς ἐξέθεσεν ὁ γέρων τὰς σφαγάς, τὰς ἀτιμώσεις, τὰς βιαιοπραγίας, τὸν ἐξευτελισμὸν καὶ τὰ βάσανα, τὰ ὁποῖα πρὸ τετρακοσίων ὁλοκλήρων ἐτῶν ὑποφέρει ἡ Ἑλληνικὴ φυλή, στενάζουσα ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς βαρβαρότητος καὶ τῆς ἀνομίας· δάκρυα δὲ πικρὰ κατέβρεχον τοὺς ζωηροὺς ὀφθαλμούς του.

Ἀλλ' ὅτε ὕψωσε τὰ ὑγρὰ βλέμματά του πρός τινα εἰκόνα, παριστάνουσαν ἄνδρα γενναῖον καὶ πλήρη ζωῆς, τὰ μὲν δάκρυά του ἀμέσως ἔπαυσαν, φαιδρὸν δὲ καὶ πλῆρες ἐλπίδων ἀνεφάνη ἐξαίφνης τὸ πρόσωπόν του.

ΡΗΓΑΣ Ο ΦΕΡΑΙΟΣ.

Ἡ ζωηρὰ αὕτη εἰκών, μᾶς εἶπε, παριστάνει τὸν πρωτομάρτυρα τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, Ῥήγαν τὸν Φεραῖον.

Ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία δὲν ἐδίδαξε τὸν ἄνδρα τοῦτον λέξεις μόνον καὶ φράσεις Ἑλληνικάς· ἀλλ' ἐθέρμανε τὴν καρδίαν του, ἀνύψωσε τὸ φρόνημά του, καὶ ἀντὶ ἑλληνιστοῦ, ἀληθῆ Ἕλληνα, λάτρην δηλαδὴ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς πατρίδος ἀνέδειξεν αὐτόν.

Πρῶτος ὁ Ῥήγας συνέλαβε τὴν μεγάλην ἰδέαν τῆς γενικῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς δου-

λείας. Πρὸς πραγματοποίησιν δὲ τῆς ἐθνοσωτηρίου ταύτης ἰδέας συνεννοήθη μετ' ἄλλων, ἠγωνίσθη, συνέγραψε, καὶ ἐπὶ τέλους γενναίως ἐθυσιάσθη.

Κατὰ τὸ ἔτος 1797 ἡ Αὐστριακὴ κυβέρνησις, ἀνακαλύψασα τὰ ἐθνικὰ σχέδια τοῦ Φεραίου, συνέλαβεν αὐτὸν εἰς Τεργέστην, καὶ δέσμιον τὸν παρέδωκεν εἰς τὴν Σουλτανικὴν κυβέρνησιν, ἥτις εἰς τὸ Βελιγράδιον τῆς Σερβίας ἔσφαξε τὸν ἄσπονδον αὐτὸν ἐχθρόν της.

Ἀλλ' ἀτρομήτως ὑπέστη ὁ Ῥήγας τὸν ὑπὲρ πατρίδος μαρτυρικὸν θάνατόν του· διότι ἦτο βέβαιος ὅτι τὸ αἷμά του χυνόμενον ἤθελε ποτίσει καὶ ζωογονήσει τὰ σπέρματα τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας.

Ναί, φίλοι μου, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, ἡ ἀνάστασις τοῦ ἔθνους μας δὲν θέλει βραδύνει. Τὰ δεινὰ τῆς δουλείας ἐκορυφώθησαν. Ἡ ζωή, τὰ τέκνα, ἡ περιουσία, ἡ τιμή μας καὶ αὐτὴ ἡ ἱερὰ θρησκεία τῶν πατέρων μας κατήντησαν ἔρμαια τῶν τυράννων μας. Ἡ ἀπελπισία θέλει κινήσει ἐπὶ τέλους τὸν βραχίονά μας. Τὸ φῶς τῆς παιδείας θέλει ἐπισπεύσει τὸ ἔργον καὶ καθοδηγήσει τὰ διαβήματά μας. Ἡ δὲ ἀγάπη τῆς θρησκείας, τῆς πατρίδος, καὶ τῆς ἐλευθερίας θέλει στεφανώσει τὸν ἱερόν μας ἀγῶνα.

Ἐξ ὅσων κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην μᾶς εἶπε συμπεραίνω ὅτι ὁ γέρων ἦτο μεμυημένος εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς ἑταιρίας, τὴν ὁποίαν κατὰ τὸ 1814 ἔμποροι ὁμογενεῖς, ἀγαπῶντες μᾶλλον τὴν πατρίδα παρὰ τὸ βαλάντιόν των, μυστικῶς εἶχον συστήσει, ὅπως δι' αὐτῆς προετοιμάσωσι τὰ πνεύματα καὶ τὰ μέσα πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς, συμφώνως μὲ τὰς διακαεῖς εὐχὰς καὶ τὰς ἐνθουσιώδεις προτροπὰς τοῦ πρωτομάρτυρος Ῥήγα.

Πρώτην φορὰν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἠκούσαμεν ζωηρῶς ἐκφωνούμενα ὑπὸ τοῦ Γεροστάθου διάφορα ἡρωϊκὰ ᾄσματα, τὰ ὁποῖα ὁ Ῥήγας εἶχε συνθέσει διὰ νὰ ἐξάψῃ εἰς τὰς καρδίας τῶν

δούλων Ἑλλήνων τὸν ἱερώτερον παντὸς ἄλλου ἔρωτος, τὸν ἔρωτα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς πατρίδος.

Ἔκτοτε δὲ βαθέως ἐντυπωμένοι ἔμειναν εἰς τὴν μνήμην μου οἱ ἀκόλουθοι ἐνθουσιαστικοὶ στίχοι τοῦ Φεραίου·

Ὡς πότε, παλληκάρια, νὰ ζῶμεν στὰ στενά,
Μονάχοι σὰν λεοντάρια στοὺς βράχους στὰ βουνά;
Καλήτερα μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωή,
Παρὰ σαράντα χρόνων σκλαβιὰ καὶ φυλακή!

Ἄχ! παιδιά μου, ὀρφανά μου, σκορπισμένα ἐδῶ κ' ἐκεῖ,
Διωγμένα ὑβρισμένα ἀπ' τὰ ἴδια παροικεῖ,
Συναχθῆτε νὰ ἰδῆτε τὰς πληγάς μου ἐλεεινῶς,
Πῶς τὸ αἷμα τρέχει ῥεῦμα ἀπ' τὰς φλέβας μου δεινῶς!

Ὅτε ὁ Γεροστάθης ἀπήγγειλε τοὺς στίχους αὐτούς· « *ἄχ! παιδιά μου, ὀρφανά μου,* » δὲν ἐνθυμοῦμαι τίς ἐξ ἡμῶν τὸν ἠρώτησε ποία εἶναι ἡ μήτηρ, ἥτις ἐκφωνεῖ τοὺς στίχους αὐτούς, καὶ ποῖα τὰ ὀρφανά της πρὸς τὰ ὁποῖα ἀποτείνεται.

— Ἡμεῖς, οἱ Ἕλληνες, ἀπεκρίθη ὁ γέρων, εἴμεθα τὰ ὀρφανά· ἡ δὲ κοινὴ μήτηρ, τὴν ὁποίαν δυστυχῶς ἐστερήθημεν, εἶναι ἡ Ἑλλάς, ἡ αὐτόνομος, ἡ ἐλευθέρα, ἡ εὐτυχὴς καὶ ἡ ἔνδοξος πατρίς, τὴν ὁποίαν οἱ μὲν πρόγονοί μας ἔχαιρον, ἡμεῖς δὲ πρὸ τετρακοσίων ἤδη χρόνων στερούμεθα.

— Πῶς! εἶπε τότε ὁ συμμαθητής μας Ἀθανάσιος, μήπως ἡμεῖς δὲν ἔχωμεν πατρίδα τὴν κωμόπολιν ταύτην, καὶ ὁ Ἰωαννίτης τὰ Ἰωάννινα, καὶ ὁ Ἀρτινὸς τὴν Ἄρταν; Πῶς λοιπὸν δυνάμεθα νὰ ὀνομασθῶμεν ὀρφανοὶ πατρίδος;

Ὁ Γεροστάθης μελαγχολικὸς ἐκίνησε τὴν φαλακρὰν κεφαλήν του, βαθέως ἐστέναξε καὶ ἐξηκολούθησεν οὕτως·

Η ΔΕΣΜΙΑ ΜΗΤΗΡ.

— Ὑπόθες, φίλε Ἀθανάσιε, ὅτι ἡμέραν τινα ἢ νύκτα βάρβαροι καὶ σκληροκάρδιοι λῃσταὶ εἰσέβαλον ἐντὸς τῆς μητρικῆς

σου οἰκίας, καὶ ἀφοῦ συνέλαβον καὶ ἐδέσμευσαν τὴν μητέρα σου, διαρπάζουν τὴν περιουσίαν της, ἐξυβρίζουν τὴν τιμήν της, βεβηλόνουν τὴν θρησκείαν της, καὶ ἀνοίγοντες καθ' ἡμέραν νέαν πληγὴν εἰς τὰ στενάζοντα στήθη της ἐμποδίζουν αὐτὴν τοῦ νὰ φροντίζῃ περὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος τῶν τέκνων της, ὥστε καὶ σὺ καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἠναγκάσθητε ἢ νὰ δουλεύετε ὡς ἀνδράποδα τοὺς ἀγρίους λῃστάς, ἢ νὰ καταφύγετε εἰς τὰ ξένα ξένοι καὶ ἀπροστάτευτοι, ἢ νὰ κρυφθῆτε εἰς τὰ δάση καὶ εἰς τὰ σπήλαια ἔρημοι καὶ δυστυχεῖς.

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν πραγμάτων βεβαίως ἔχεις μητέρα, φίλε Ἀθανάσιε, καὶ ὅμως εἶσαι ὀρφανός. Τί λέγω ὀρφανός; ἀσυγκρίτως δυστυχέστερος τοῦ ὀρφανοῦ! διότι ἐκεῖνος μὲν ἅπαξ καὶ διὰ παντὸς ἔχασε τὴν μητέρα του, σὺ δὲ καθ' ἡμέραν βλέπεις τὰς πληγάς, τὰ βάσανα, τὰ δάκρυα τῆς δεσμίας μητρός σου, καὶ καθ' ἡμέραν κατασπαράττεται ἡ καρδία σου ὑπὸ τῶν γοερῶν στεναγμῶν της. Ἰδοὺ ἡ πατρὶς, τὴν ὁποίαν καὶ οἱ Θεσσαλοί, καὶ οἱ Μακεδόνες, καὶ οἱ Θρᾷκες καὶ ἡμεῖς οἱ Ἠπειρῶται ἔχομεν σήμερον!

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὁ Γεροστάθης ἐσιώπησεν· ἡμεῖς δ' ἐμείναμεν βωβοὶ καὶ ἀπολιθωμένοι, ὡς νὰ ἐβλέπαμεν ἀφ' ἑνὸς τοὺς ἀγρίους λῃστάς, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν βασανιζομένην μητέρα μας. Ἀλλ' ὁ συμμαθητής μας Κωνσταντῖνος διέκοψε τὴν σιωπὴν διὰ τῶν ἀκολούθων λόγων·

— Ἀλλ' ἐγὼ βεβαίως δὲν ἤθελα ὑποφέρει νὰ βλέπω τὴν μητέρα μου τυραννουμένην ἀπὸ τοὺς λῃστάς· ἤθελα προσπαθήσει νὰ τὴν ἐλευθερώσω· ἤθελα προτιμήσει τὸν θάνατον παρὰ τοιαύτην ζωήν.

— Εὖγε, φίλτατε Κωνσταντῖνε! ἐφώναξεν ὁ Γεροστάθης ἀστραπὴ χαρᾶς ἔλαμψεν ἐπὶ τῶν ζωηρῶν ὀφθαλμῶν του, καὶ ἐναγκαλισθεὶς τὸν Κωνσταντῖνον κατεφίλησε τὸ μέτωπον αὐτοῦ

— Ἀλλὰ διὰ νὰ κατορθώσῃς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς δεσμίας μητρός σου, τί νομίζεις ὅτι ἀπαιτεῖται;

— *Ἀνδρία καὶ γενναιοψυχία!* ἀπεκρίθη ὁ Κωνσταντῖνος

— Βεβαίως, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων· ἀλλὰ διὰ νὰ γίνῃς ἀνδρεῖος καὶ γενναῖος, ἀπαιτεῖται νὰ ἔχῃς ὑγιὲς τὸ σῶμα, ἐνδυναμόνων αὐτὸ διὰ τῆς σωμασκίας καὶ τῆς ἐγκρατείας. Ὁ μαλθακὸς καὶ φιλήδονος καὶ ὀκνηρὸς βίος χαυνόνει καὶ ἐξασθενεῖ τὰς δυνάμεις.

Ὅσον ὅμως ἀνδρεῖος καὶ ἂν ἦσαι, φίλε Κωνσταντῖνε, ἐὰν ἤθελες τολμήσει νὰ ὁρμήσῃς μόνος κατὰ τῶν ἀγρίων λῃστῶν, βεβαίως ἤθελες καταστραφῆ, τὴν δὲ δυστυχῆ σου μητέρα δὲν ἤθελες ὠφελήσει.

Δὲν ἀρκεῖ λοιπὸν ἡ ἀνδρία, ἀπαιτεῖται καὶ *φρόνησις* διὰ νὰ ἐκτιμήσῃς καὶ τὰς ἐχθρικὰς καὶ τὰς ἰδικάς σου δυνάμεις.

— Βεβαίως, ἐπρόσθεσεν ὁ Κωνσταντῖνος, ἤθελα συνενωθῆ μετὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ φίλων μου πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ μου.

— Ἀπαιτεῖται λοιπὸν καὶ *συνέπωσις*, διὰ τῆς ὁποίας αὐξάνουν καὶ κραταιοῦνται αἱ ἀτομικαὶ δυνάμεις. Ἀλλὰ συνένωσις, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, ἄνευ *ὁμονοίας* καὶ *πειθαρχικῆς τάξεως* δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Ὁ δὲ φθόνος, ὁ θυμός, ἡ φιλοχρηματία, ἡ ζηλοτυπία, ἡ φιλοπρωτία καὶ ἡ δοξομανία εἶναι τόσοι ἐχθροὶ θανάσιμοι τῆς ὁμονοίας, τῆς ἑνώσεως καὶ τῆς πειθαρχίας.

Ἐὰν κινήσετε κατὰ τῶν ἀγρίων λῃστῶν ἄνευ κεφαλῆς ἀξίας καὶ ἔμφρονος, διευθυνούσης τὴν ἱερὰν ἐπιχείρησιν· ἐὰν ἕκαστος ἐξ ὑμῶν, ἐχθρὸς τῆς τάξεως καὶ τῆς πειθαρχίας, δοξομανής, φιλόπρωτος, καὶ αἰσχροκερδής, ζητῇ τὴν ἀρχηγίαν παραγνωρίζων τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀξίαν, φθονῶν τοὺς ἱκανωτέρους του καὶ ἀποκρούων τὰς γνώμας καὶ τὰ σχέδια αὐτῶν· τότε, φίλοι μου, ἡ ἀποτυχία καὶ ἡ καταστροφή σας θέλει εἶσθαι βεβαία. Εἰς δὲ τὰ βάσανα τῆς δεσμίας μητρός σας θέλετε προσθέσει καὶ τὴν μεγίστην τῶν δυστυχιῶν, τὴν ἀπελπισίαν.

Ἀλλ᾽ ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι καὶ ἀνδρεῖοι εἶσθε καὶ ἀρχηγὸν κατάλληλον ὅτι ἐκλέξατε, καὶ ὅτι, βδελυττόμενοι τὴν φιλοπρωτίαν καὶ τὴν φιλοχρηματίαν, συγηνώθητε σφιγκτὰ διὰ τῆς

δμονοίας καὶ τῆς πειθαρχίας· πῶς ἐντούτοις θέλετε καταστρέψει τοὺς λῃστάς; πῶς θέλετε συντρίψει τὰ δεσμὰ τῆς μητρός σας; διὰ τῶν ἀόπλων χειρῶν σας;

— Ὄχι βέβαια, ἀπήντησεν ὁ Κωνσταντῖνος, διὰ τῶν ὅπλων μας θέλομεν καταστρέψει αὐτούς.

— Ἀπαιτοῦνται λοιπόν, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, καὶ *ὁπλασκία*, καὶ *στρατιωτικὴ τέχνη*, καὶ *ὅπλα*, καὶ *πολεμεφόδια* καὶ *ζωοτροφίαι*. Ἀλλὰ ταῦτα διὰ τῶν χρημάτων μόνον δύνανται ν' ἀποκτηθῶσιν. Ἀπαιτοῦνται λοιπὸν καὶ *χρήματα*· καὶ δι' αὐτὸ ὁ μέγας ῥήτωρ τῶν Ἀθηνῶν, ὁ Δημοσθένης, ὅτε ἐπροκάλει τοὺς συμπολίτας του κατὰ τοῦ Φιλίππου, ἐβροντοφώνει· « *Δεῖ δὴ χρημάτων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἄνευ τούτων οὐδέν ἐστι γενέσθαι.* » Ἀλλὰ τὰ χρήματα μόνον διὰ τῆς *φιλοπονίας*, τῆς *ἐπιμελείας* καὶ τῆς *οἰκονομίας* ἀποκτῶνται.

Ἐὰν λοιπὸν ἀληθῶς ἀγαπᾶτε τὴν μητέρα σας, ἐὰν ἐπιθυμῆτε νὰ τὴν παρηγορήσετε, νὰ θραύσετε τὰ δεσμά της, νὰ τὴν ἐλευθερώσετε καὶ νὰ τὴν δοξάσετε, ἀγαπήσατε χάριν αὐτῆς τὴν ἐργασίαν καὶ τὸν κόπον, κατασταθῆτε φίλεργοι, ἐπιμελεῖς καὶ οἰκονόμοι, οὐδέποτε δὲ πολυτελεῖς καὶ ἄσωτοι.

Οἱ φιλάργυροι καὶ οἱ ἐγωϊσταὶ ἀφ' ἑνός, καὶ οἱ κατασπατόμενοι ἐντὸς τῆς ὀκνηρίας ἢ τῆς ἀσωτείας καὶ τῆς πολυτελείας ἀφ' ἑτέρου, εἶναι τέκνα ἄστοργα, ἀποτρόπαια καὶ ὅλως ἀνίκανα νὰ παρηγορήσωσι τὴν δυστυχοῦσαν μητέρα των. Οἱ τοιοῦτοι συνήθως ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἀπὸ τοὺς ξένους περιμένουν βοήθειαν. Ἀλλ' ὁ Θεὸς οὔτε τὴν ὀκνηρίαν οὔτε τὴν φιλαργυρίαν ἢ τὴν ἀσωτείαν, οὔτε τὴν πολυτέλειαν ἢ τὸν ἐγωϊσμὸν ηὐλόγησε καὶ ἐβοήθησε ποτέ. Οἱ δὲ προπάτορές μας ἐπικαλεσθέντες ξένους πρὸς βοήθειάν των, αὐτοὶ μὲν κατήντησαν δοῦλοι τῶν ὑπερηφάνων Ῥωμαίων, τὴν δὲ Ἑλλάδα κατέστησαν ἐπαρχίαν Ῥωμαϊκήν.

Ἀλλὰ διὰ νὰ στεφανώσῃ ἡ ἐπιτυχία τὴν ἱερὰν ἐπιχείρησίν σου, φίλτατε Κωνσταντῖνε, ἀπαιτεῖται καὶ *καρτερία*, *ὑπομονὴ* καὶ *ἐπιμονή*, ἄνευ τῶν ὁποίων οὐδεμία δύσκολος ἐπιχείρησις,

οὐδὲν μέγα ἔργον δύναται ποτὲ νὰ εὐοδωθῇ. Πρὸ πάντων δὲ ἀπαιτεῖται *πίστις, ἀφοσίωσις καὶ ἐλπὶς εἰς τὸν παντοδύναμον Θεόν*, τὸν εὐλογοῦντα καὶ προστατεύοντα πᾶσαν ἱερὰν καὶ ἔντιμον ἐπιχείρησιν.

Τοιουτοτρόπως, φίλοι μου, καὶ οἱ λῃσταὶ καταστρέφονται, καὶ τὰ δεσμὰ τῆς μητρός σας βεβαίως κατασυντρίβονται.

Ἐλευθέρα δὲ τότε ἡ μήτηρ καὶ τὸν Θεὸν τὸν Σωτῆρα ἐλευθέρως θέλει δοξολογεῖ, καὶ τὰ ἐλευθερώσαντα αὐτὴν τέκνα φιλοστόργως θέλει καταφιλεῖ.

Ἀλλὰ καὶ ἡ *πατρὶς*, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, εἶναι μήτηρ φιλόστοργος, τὴν ὁποίαν καὶ δούλην καὶ ἐλευθέραν χρεωστοῦμεν ν᾽ ἀγαπῶμεν καὶ νὰ εὐεργετῶμεν, τὸ πᾶν προθύμως θυσιάζοντες ὑπὲρ αὐτῆς.

« *Μήτηρ κοινή, τροφὸς ἡμῶν, διδάσκαλος, προστάτις*
» *Εἶν᾽ ἡ πατρὶς μας ἡ Ἑλλὰς· δόξα εἰς τ᾽ ὄρομάτης.*
» *Αὐτὴν ἂς ἔχωμεν στὸν νοῦν, αὐτὴν ἂς ἀγαπῶμεν·*
» *Καὶ ὅπου ἂν ὑπάγωμεν, ἂς μὴ τὴν λησμονῶμεν.* »

Γλυκύτατον καὶ ἐκφραστικώτατον εἶναι τῷ ὄντι τὸ ὄνομα τῆς *πατρίδος*. Ἡ ἀρχὴ τῆς λέξεως ταύτης μᾶς ἐνθυμίζει τὸν *πατέρα*, ἡ δὲ θηλυκὴ κατάληξις αὐτῆς μᾶς ὑπενθυμίζει συγχρόνως καὶ τὴν *μητέρα*. Ἐὰν λοιπὸν χρεωστῶμεν ν᾽ ἀγαπῶμεν καὶ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα μας, διπλασίαν ἀγάπην ὀφείλομεν πρὸς τὴν πατρίδα, ἥτις ἐντὸς ἑαυτῆς συνενόνει ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς, καὶ μετ᾽ αὐτῶν ὅλους τοὺς προγόνους, ὅλους τοὺς συγγενεῖς, ὅλους τοὺς φίλους, ὅλους τοὺς συμπολίτας, ὅλον τὸ παρελθὸν καὶ ὅλον τὸ μέλλον.

Ἀλλ᾽ ὅταν λέγω πατρίδα, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, δὲν ἐννοῶ τὴν κωμόπολιν, ἢ τὸ χωρίον, ἢ τὴν πόλιν, ἢ τὴν ἐπαρχίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγεννήθημεν. Τὰ μῆλα τῆς μηλέας μου δὲν εἶναι προϊόντα τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ κλώνου ἢ τοῦ κλάδου αὐτῆς, εἶναι καρποὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ δένδρου, ὅσον πολλαὶ καὶ ἂν ἦναι αἱ ῥίζαι, αἵτινες τὰ τρέφουν, ὅσον διάφοροι καὶ ἂν ἦναι

οἱ κλάδοι ἢ οἱ κλῶνοι, οἵτινες τὰ φέρουν. Τοιουτοτρόπως καὶ οἱ Ἠπειρῶται, οἱ Μακεδόνες, οἱ Πελοποννήσιοι, οἱ Θρᾷκες, οἱ Ἰόνιοι, οἱ Στερεοελλαδῖται, οἱ Κρῆτες, οἱ Νησιῶται, οἱ Θεσσαλοὶ εἶναι ἅπαντες Ἕλληνες ὁμογενεῖς, καρποὶ τοῦ αὐτοῦ Ἑλληνικοῦ κορμοῦ, προϊόντα ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ δένδρου, τέκνα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς μεγάλης μητρός, καὶ ἑπομένως ἀδελφοὶ ἀδιάσπαστοι, διότι ἡ αὐτὴ δόξα τοῦ παρελθόντος, ἡ αὐτὴ θρησκεία, ἡ αὐτὴ γλῶσσα, τὰ αὐτὰ αἰσθήματα, τὰ αὐτὰ παθήματα, καὶ αἱ αὐταὶ ἐλπίδες συνήνωσαν καὶ αἰωνίως θέλουν συνενόνει αὐτούς.

Ἡ πρὸς τὴν κοινὴν δὲ ταύτην μητέρα, ἡ πρὸς τὴν μεγάλην πατρίδα ἀφοσίωσις καὶ ἀγάπη, ἀποτελεῖ τὴν εὐγενῆ καὶ ὑψηλὴν ἀρετὴν τοῦ πατριωτισμοῦ.

Ἀλλὰ καθὼς δὲν εἶναι ἀληθὴς χριστιανὸς, ὅστις πιστεύων εἰς τὸν Χριστὸν, δὲν ἀποδεικνύει τὴν πίστιν του ταύτην διὰ τῶν χριστιανικῶν του ἔργων· τοιουτοτρόπως οὔτε φιλόπατρις εἶναι ὅστις λέγων ὅτι ἀγαπᾷ τὴν πατρίδα, δὲν προσπαθεῖ διὰ πατριωτικῶν ἔργων ν' ἀποδείξῃ τὴν ἀγάπην του ταύτην.

Ὁ ἀληθῶς φιλόπατρις χρεωστεῖ, ὄχι μόνον νὰ μὴ βλάπτῃ τὴν πατρίδα του διὰ τῆς κακοηθείας καὶ τῶν παθῶν του, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἀρετῆς, τῶν κόπων, τῶν ἀγώνων καὶ τῶν θυσιῶν του χρεωστεῖ ν' ἀποκαθίσταται πάντοτε ὠφέλιμος εἰς αὐτήν.

Οἱ ἔνδοξοι πρόγονοί μας ἐκληροδότησαν εἰς ἡμᾶς παραδείγματα ἀξιοθαύμαστα καὶ ἀξιομίμητα ἀληθοῦς πατριωτισμοῦ.

Διὰ νὰ ἰδῆτε δὲ καὶ θαυμάσετε τὸ ὕψος καὶ τὸ κάλλος τῆς φιλοπατρίας των, θέλω σᾶς διηγηθῆ τινὰ ἐκ τῶν παραδειγμάτων τούτων, εὔελπις ὅτι τὸ ἱερὸν πῦρ, τὸ ὁποῖον ἐθέρμανε τὰς καρδίας τῶν προγόνων μας πρὸς δόξαν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, θέλει θερμάνει καὶ τὰς ἰδικάς σας καρδίας πρὸς παρηγορίαν τῆς φίλης πατρίδος.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΟΔΡΟΥ.

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους οἱ Ἀθηναῖοι, πρὶν ἢ δημοκρατηθῶσιν, ἔζων ὑπὸ βασιλεῖς. Ὅτε δὲ ἐβασίλευεν εἰς Ἀθήνας ὁ

Κόδρος, οἱ Δωριεῖς, εἰσβαλόντες ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ κυριεύσαντες τὰ Μέγαρα, ἐπαπείλουν καὶ τὰς Ἀθήνας. Ὁ δὲ χρησμὸς ὑπέσχετο εἰς αὐτοὺς ἐπιτυχίαν καὶ θρίαμβον κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ἂν ἤθελον διαφυλάξει τὴν ζωὴν τοῦ βασιλέως Κόδρου.

Ὁ Κόδρος μαθὼν τὸν χρησμὸν, ἀποφασίζει ἀμέσως νὰ θυσιάσῃ καὶ θρόνον καὶ ζωὴν πρὸς σωτηρίαν τῆς φίλης πατρίδος του.

Ὅθεν ἐνδυθεὶς ὡς χωρικὸς προσέρχεται ἄγνωστος εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν ἐχθρῶν· ἐκεῖ δὲ διερεθίζων καὶ προκαλῶν τοὺς στρατιώτας, κατορθόνει ἐπὶ τέλους νὰ πληγωθῇ καιρίως ὑπ' αὐτῶν, καὶ οὕτω ν' ἀποθάνῃ τὸν ὑπὲρ πατρίδος θάνατον, τὸν ἐνδοξότερον καὶ γλυκύτερον παντὸς ἄλλου θανάτου.

Οἱ Δωριεῖς, ἅμα πληροφορηθέντες ὅτι ὁ φονευθεὶς χωρικὸς ἦτον ὁ βασιλεὺς Κόδρος, καὶ ὅτι ὁ κατὰ τὸν χρησμὸν ὅρος τῆς ἐπιτυχίας των ἐματαιώθη, ἀπηλπίσθησαν καὶ ἀνεχώρησαν, αἱ δὲ Ἀθῆναι ἐσώθησαν.

Μεγίστη εἶναι, παιδία μου, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, ἡ δύναμις τοῦ καλοῦ παραδείγματος. Καὶ διὰ τοῦτο πιστεύω ὅτι τὸν εὐγενῆ πατριωτισμὸν τοῦ Κόδρου καὶ τὴν ὑπὲρ πατρίδος γενναίαν θυσίαν τῆς ζωῆς του ἐπροκάλεσεν ἡ πρὸ αὐτοῦ πατριωτικὴ θυσία τῆς Ἀγραύλου.

Ποία ἦτον ἡ Ἄγραυλος, καὶ ποία ἡ πατριωτική της θυσία; ἠρωτήσαμεν τότε τὸν Γεροστάθην. Αὐτὸς δὲ μᾶς ἀπεκρίθη·

Η ΘΥΣΙΑ ΤΗΣ ΑΓΡΑΥΛΟΥ.

Ἡ Ἄγραυλος ἦτο θυγάτηρ τοῦ Κέκροπος, τοῦ πρώτου θεμελιωτοῦ καὶ βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν. Ἐνῷ δὲ αὕτη ἔζη εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐχθροὶ κατεπολέμουν τὴν πόλιν· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι κινδυνεύοντες ἠρώτησαν τὸ μαντεῖον τί πρέπει νὰ πράξωσιν ὅπως νικήσωσι καὶ σωθῶσι.

Τὸ δὲ μαντεῖον ἀπήντησεν ὅτι τότε μόνον θέλουν νικήσει καὶ σωθῆ οἱ Ἀθηναῖοι, ὅταν αὐθορμήτως θυσιασθῇ τις ἐξ αὐτῶν ὑπὲρ πατρίδος.

Ἡ εὐγενὴς βασιλόπαις Ἄγραυλος, συναισθανομένη σφοδρὸν τὸν ἔρωτα τῆς πατρίδος, γενναίως ἀποφασίζει νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν εἰρημένον χρησμόν, καὶ νὰ θυσιάσῃ αὐθορμήτως τὴν ζωήν της πρὸς σωτηρίαν τῆς κινδυνευούσης πατρίδος. Ἀναβαίνει λοιπὸν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἐκ τοῦ ὕψους αὐτῆς ἀφόβως κατακρημνίζεται, ὅπως διὰ τοῦ θανάτου της δώσῃ ζωὴν καὶ νίκην εἰς τὴν φίλην πατρίδα της.

Εὐγνωμονοῦντες οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τὴν ἡρωϊκὴν ταύτην θυσίαν τῆς Ἀγραύλου, καὶ ἐπιθυμοῦντες νὰ διαιωνίσωσι τὸν πατριωτισμόν της, ἐσύστησαν καὶ ἑώρταζον ἔκτοτε εἰς τὰς Ἀθήνας ἑορτὴν δημόσιον, *Ἀγραύλια* καλουμένην. Ἀνήγειραν δὲ πρὸς τιμὴν τῆς φιλοπάτριδος ἡρωΐδος ἐν τῇ Ἀκροπόλει καὶ ναόν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὅλοι οἱ νέοι τῶν Ἀθηνῶν ὡρκίζοντο ὅτι θέλουν ὑπερασπίζεσθαι μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς τοὺς συμπολίτας των, τὴν θρησκείαν των, τὴν πατρίδα των καὶ τοὺς νόμους αὐτῆς.

Ο ΟΡΚΟΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ.

Ὁ Γεροστάθης τότε λαβὼν ἐκ τῆς βιβλιοθήκης του βιβλίον τι μᾶς ἀνέγνωσεν ἑλληνιστί, καὶ ἀκολούθως μᾶς ἐξήγησε τὸν ὅρκον, τὸν ὁποῖον εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ παῖδες, γινόμενοι ἔφηβοι, ὡρκίζοντο. Ἰδοὺ δὲ καθ' ὅσον ἐνθυμοῦμαι τὰ διαλαμβανόμενα ἐντὸς τοῦ ὅρκου τούτου·

« *Δὲν θέλω ποτὲ καταισχύνει τὰ ὅπλα τῆς πατρίδος. Δὲν θέλω ποτὲ ἐγκαταλείψει εἰς τὴν μάχην τὴν τάξιν καὶ τὸν παραστάτην μου. Θέλω ἀγωνίζεσθαι πάντοτε ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς βελτιώσεως τῆς πατρίδος. Θέλω τιμᾷ καὶ ὑπερασπίζεσθαι τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ὅσια τῆς πατρίδος. Θέλω ὑπακούει προθύμως εἰς τοὺς ἐμφρόνως κρίνοντας, καὶ θέλω εἶσθαι εὐπειθὴς εἰς τῆς πατρίδος τοὺς νόμους, καταδιώκων πάντα παραβάτην αὐτῶν. Οἱ δὲ Θεοὶ ἂς ἦναι μάρτυρες τούτων !* »

Τοιοῦτον ὅρκον, τοιαύτας ἱερὰς ὑποσχέσεις χρεωστεῖτε εἰς τὴν πατρίδα καὶ ὑμεῖς, φίλτατοι νέοι, μᾶς εἶπεν ὁ Γεροστά-

θης. Ὑποσχεθῆτε καὶ σεῖς ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ὅτι θέλετε ἀγωνισθῆ, ὅπως παραδώσετε τὴν πατρίδα εἰς τὰ τέκνα σας εὐτυχεστέραν, μεγαλητέραν καὶ ἐνδοξοτέραν ἀφ' ὅσον θέλετε παραλάβει αὐτὴν ἀπὸ τοὺς πατέρας ὑμῶν. Ὑποσχεθῆτε ὅτι θέλετε διατηρεῖ πάντοτε τὸν βραχίονά σας ἀνδρεῖον καὶ ἀφωσιωμένον εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ἐλευθερίας, τῆς τιμῆς καὶ τῶν νόμων τῆς πατρίδος, ἕτοιμοι πάντοτε νὰ κατασυντρίψετε δουλικὰς ἁλύσεις, ζυγοὺς ἀτίμους, ἐπιθέσεις ἀδίκους καὶ παρανομίας αἰσχράς. Ὑποσχεθῆτε ἐπίσης ὅτι ποτὲ δὲν θέλετε ἀνεχθῆ νὰ ἴδετε τὴν ἱερὰν θρησκείαν τῶν πατέρων σας ἐπιβουλευομένην ἢ περιφρονουμένην. Ὑποσχεθῆτε ἐπὶ τέλους ὅτι προθύμως θέλετε καὶ σεῖς ὑπακούει εἰς τοὺς ἱκανωτέρους ὑμῶν, καὶ ὅτι γενναίως θέλετε καταδιώκει πάντας τοὺς παραβιάζοντας τοὺς νόμους τῆς πατρίδος. Ἐστὲ δὲ βέβαιοι ὅτι, ἐὰν τηρήσετε τὰς ὑποσχέσεις σας ταύτας, δὲν θέλει βραδύνει νὰ εὐδαιμονήσῃ καὶ νὰ δοξασθῇ ἡ σήμερον τεθλιμμένη πατρίς.

Μετὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς καὶ τὸν ὅρκον τῶν νέων μεγαλοφώνως ὡρκίσθημεν, καὶ τὴν γενναιότητα τῆς Ἀγραύλου δὲν ἐπαύαμεν θαυμάζοντες.

Ὁ δὲ Γεροστάθης ἐπρόσθεσεν ὅτι καὶ ἄλλαι πολλαὶ Ἑλληνίδες, ἐμπνεόμεναι ἀπὸ τὸ εὐγενὲς καὶ ὑψηλὸν αἴσθημα τοῦ πατριωτισμοῦ, καὶ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα καὶ τὸ γυναικεῖον φῦλον ἐτίμησαν καὶ ἐδόξασαν. Μᾶς ἐδιηγήθη δὲ τὰ ἑξῆς περὶ Τελεσίλλας, Ἀρχιδαμίας καὶ Κρατησικλείας.

Η ΑΡΓΕΙΑ ΤΕΛΕΣΙΛΛΑ.

Ἡ Τελέσιλλα, Λυρικὴ ποιήτρια ἐξ Ἄργους, εἶχε καρδίαν εὐαίσθητον, ἐξευγενισθεῖσαν διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς μαθήσεως· ἔχουσα δὲ τοιαύτην καρδίαν ἠγάπα θερμῶς τὴν πατρίδα της. Ὅθεν, ὅτε οἱ Ἀργεῖοι εἶχον πόλεμον κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, ἡ Τελέσιλλα κατώρθωσε νὰ σχηματίσῃ τάγμα ἐξ Ἀργείων γυναικῶν, καὶ τεθεῖσα ἐπὶ κεφαλῆς αὐτοῦ, συνηγωνίσθη ἀνδρείως μετὰ τῶν συμπολιτῶν της, ἐξάπτουσα τὸν πατριωτισμὸν καὶ

τὴν γενναιότητα αὐτῶν καὶ διὰ τῆς ποιητικῆς της λύρας καὶ διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῆς παραδείγματος.

Τοιουτοτρόπως οἱ Σπαρτιᾶται ἐνικήθησαν, καὶ εἰς τὴν Τελέσιλλαν προσεφέρθη ὁ στέφανος τῆς νίκης. Ἐντὸς δὲ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης ἀνήγειραν οἱ Ἀργεῖοι τὸ ἄγαλμα τῆς ἡρωΐδος, φέρον τὰ ἐμβλήματα τῆς ποιήσεως καὶ τοῦ ἡρωϊκοῦ πατριωτισμοῦ της.

Ὀρθότατα ἔλεγεν ὁ σοφὸς Σόλων, ὅτι « *ἐκεῖναι αἱ πόλεις εὐδαιμονοῦν, εἰς τὰς ὁποίας οἱ μὲν ἀγαθοὶ τιμῶνται, οἱ δὲ κακοὶ τιμωροῦνται.* » Ἐνόσῳ οἱ Ἕλληνες ἐτίμων τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν πατριωτισμόν, ἀπαθανατίζοντες δι' εἰκόνων καὶ ἀνδριάντων τὰς Τελεσίλλας των καὶ τοὺς ἄλλους εὐεργέτας τῆς πατρίδος, ἡ Ἑλλὰς ηὐτύχει καὶ ἐδοξάζετο· παρήκμασε δὲ καὶ κατεστράφη ὅτε οἱ μὲν μοχθηροὶ καὶ διεφθαρμένοι, οἱ ἀμαθεῖς καὶ οἱ ἅρπαγες Κλέωνες καὶ Δημάδαι ἐτιμήθησαν, οἱ δὲ ἐνάρετοι Σωκράται καὶ Φωκίωνες ἔπινον ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὸ κώνειον.

ΑΙ ΣΠΑΡΤΙΑΤΙΔΕΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΠΥΡΡΟΥ.

Ὁ Πύρρος, ὅστις ἐβασίλευεν εἰς τὴν Ἤπειρον περὶ τὰ 300 ἔτη πρὸ Χριστοῦ, ἀνεφάνη ὁ μεγαλήτερος στρατιωτικὸς ἀνὴρ τῆς ἐποχῆς του. Δὶς ἐνίκησε τοὺς Μακεδόνας καὶ ἐβασίλευσεν ἐπὶ τῆς Μακεδονίας.

Μεταβὰς δὲ μετὰ τῶν στρατῶν του εἰς τὴν Ἰταλίαν, εἰς διαφόρους μάχας κατετρόπωσε τοὺς Ῥωμαίους· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἤπειρον, καὶ τότε ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Πελοπόννησον· πολιορκήσας δὲ τὴν Σπάρτην, ἐπαπείλει ἔφοδον κατ' αὐτῆς.

Τότε αἱ γυναῖκες τῆς Σπάρτης, μαθοῦσαι ὅτι ἡ Γερουσία ἐπρόκειτο νὰ διασώσῃ αὐτὰς εἰς τὴν Κρήτην, ὅλαι μετ' ἀγανακτήσεως ἀπέκρουσαν τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν. Ἡ δὲ Ἀρχιδάμια ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν, καὶ ξίφος κρατοῦσα, ἐπαρουσιάσθη ἐνώπιον τῆς Γερουσίας καὶ ἐβεβαίωσεν αὐτήν, ὅτι *ἐὰν ἡ Σπάρτη πρόκηται νὰ χαθῇ, οὐδεμία Σπαρτιάτις θέλει νὰ ἐπιζήσῃ.*

Ἀμέσως δὲ μικραὶ καὶ μεγάλαι, παρθένοι καὶ σύζυγοι μετέβησαν εἰς τὰ προχώματα τῆς Σπάρτης, ὅπου οἱ στρατιῶται εἶχον ἀρχίσει νὰ κατασκευάζωσι τάφρον μεγάλην πρὸς ἀντίκρουσιν τῆς περιμενομένης ἐφόδου τοῦ Πύρρου· ἐργασθεῖσαι δὲ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς δραστηρίως, ἀπεπεράτωσαν αὐταὶ τὴν τάφρον, ὅπως δώσωσιν εἰς τοὺς ἄνδρας καιρὸν ἀναπαύσεως πρὸς ἀνάκτησιν τῶν δυνάμεών των κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐφόδου.

Ὅτε δὲ τὴν αὐγὴν ἡ ἔφοδος ἤρχισεν, αἱ Σπαρτιάτιδες μένουσαι εἰς τὴν μάχην πλησίον τῶν στρατιωτῶν ὑπηρέτουν αὐτούς, προσφέρουσαι βέλη, ἀκόντια, τροφὴν καὶ ὕδωρ· συγχρόνως δὲ ἐπεριποιοῦντο τοὺς πληγωμένους, καὶ ἐνεψύχοναν τοὺς μαχομένους, λέγουσαι πρὸς αὐτούς· « Ἔνδοξος θέλει εἶσθαι ἡ » νίκη σας, ἐὰν μαχόμενοι νικήσετε ἐνώπιον τῆς Σπάρτης ὑπὸ » τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς πατρίδος· γλυκύτατος δὲ θέλει εἶσθαι » ὁ θάνατός σας, ἐὰν μαχόμενοι ὑπὲρ πατρίδος πέσετε εἰς τὰς » ἀγκάλας τῶν μητέρων, τῶν γυναικῶν καὶ τῶν θυγατέρων σας.»

Τοιουτοτρόπως ἡ Σπάρτη ἐσώθη διὰ τῆς μεγαλοψυχίας καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ τῶν γυναικῶν της· ὁ δὲ Πύρρος ἀποκρουσθεὶς ἠναγκάσθη ν' ἀναχωρήσῃ.

Τόσον θαυμασία εἶναι ἡ δύναμις τοῦ πατριωτισμοῦ, ὥστε καὶ αὐτὰς τὰς γυναῖκας ἀναδεικνύει ἀνδρείας, μεγαλοψύχους καὶ τῆς πατρίδος σωτῆρας.

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω μᾶς ἐδιηγήθη ὁ γέρων καὶ τὸ ἑξῆς·

Η ΚΡΑΤΗΣΙΚΛΕΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟΝ.

Ὅτε ἡ Σπάρτη ἐπολέμει κατὰ τῆς Ἀχαϊκῆς συμμαχίας καὶ κατὰ τοῦ Ἀντιγόνου βασιλέως τῆς Μακεδονίας, ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Κλεομένης ἠναγκάσθη νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν συμμαχίαν τοῦ Πτολεμαίου βασιλέως τῆς Αἰγύπτου.

Ὁ δὲ Πτολεμαῖος ὑπεσχέθη μὲν βοήθειαν εἰς τὸν Κλεομένην, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ τῷ στείλῃ εἰς τὴν Αἴγυπτον ὁμήρους τὰ τέκνα καὶ τὴν μητέρα του Κρατησίκλειαν.

Ἐσυστέλλετο διά τινα καιρὸν ὁ Κλεομένης νὰ κοινοποιήσῃ εἰς τὴν γραῖαν μητέρα του τὴν πρότασιν τοῦ Πτολεμαίου. Πολλάκις εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Κρατησικλείας διὰ νὰ τῇ ἀνακοινώσῃ ὁποίαν θυσίαν ἀπαιτεῖ παρ' αὐτῆς τὸ συμφέρον τῆς Σπάρτης· ἀλλ' ἡ πρὸς τὴν μητέρα του ἀγάπη τῷ ἐπέβαλλε σιωπήν.

Ἐπὶ τέλους ὅμως ὁ ἔρως τῆς πατρίδος ὑπερίσχυσε, καὶ ὁ Κλεομένης ἐκοινοποίησεν εἰς τὴν Κρατησίκλειαν τὴν πρότασιν τοῦ Πτολεμαίου.

Ἡ δὲ φιλόπατρις Σπαρτιᾶτις μειδιάσασα εἶπε πρὸς τὸν υἱόν της· « Ἐὰν αὐτὸ τὸ σῶμά μου, στελλόμενον εἰς τὴν Αἴγυπτον » ἢ ἀλλαχοῦ, δύναται νὰ ὠφελήσῃ τὴν Σπάρτην, στεῖλέ το, » στεῖλέ το τὸ ταχύτερον, πρὶν ἢ διαλυθῇ ὑπὸ τοῦ γήρατος, » μένον ἐνταῦθα ἄχρηστον καὶ ἀνωφελὲς εἰς τὴν πατρίδα. »

Ὅτε δὲ ἡ φιλόπατρις Κρατησίκλεια, μεταβᾶσα εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ Κλεομένης δὲν ἐτόλμα νὰ συμβιβασθῇ μετὰ τῶν Ἀχαιῶν, φοβούμενος μήπως ἡ μήτηρ καὶ τὰ τέκνα του κακοποιηθῶσιν ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου, ἔγραψεν ἀμέσως πρὸς τὸν Κλεομένην τὰ ἀξιοθαύμαστα ταῦτα λόγια· « Πρᾶξε » τὰ πρέποντα καὶ τὰ συμφέροντα εἰς τὴν Σπάρτην· μὴ κα- » ταδεχθῇς δὲ ποτὲ νὰ βλαφθῇ ἡ πατρὶς χάριν μιᾶς γραίας » καί τινων παιδαρίων. »

Τοιαῦται ἦσαν αἱ ἀρχαῖαι Ἑλληνίδες! Ἔχοντες δὲ οἱ προπάτορές μας τοιαύτας μητέρας, δικαίως διεκρίθησαν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἔθνος διὰ τὴν μεγίστην φιλοπατρίαν των.

Αἱ μητέρες, ὄχι μόνον νήπια τρέφουν τὰ τέκνα των, ἀλλὰ καὶ οἱ πρῶτοι διδάσκαλοι, καὶ οἱ πρῶτοι παιδαγωγοὶ αὐτῶν εἶναι. Αἱ δὲ πρῶται ἐντυπώσεις, τὰς ὁποίας εἰς τὴν τρυφερωτέραν ἡλικίαν λάβωσι τὰ παιδία, κανονίζουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁλόκληρον τὸν βίον αὐτῶν.

Εὐτυχεῖς λοιπὸν αἱ κοινωνίαι, εἰς τὰς ὁποίας αἱ μητέρες, ἀφοῦ μὲ τὸ γλυκὺ γάλα τοῦ στήθους των θρέψωσι τὰ τέκνα των, ποτίζωσιν ἀκολούθως αὐτὰ καὶ μὲ τὸ ἔτι γλυκύτερον

γάλα τῆς ἀρετῆς, τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ τῆς φιλοπατρίας!

Ἂν ποτέ, παιδία μου, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Γεροστάθης, εὐδοκήσῃ ὁ Ὕψιστος καὶ ἀποκτήσετε πατρίδα ἐλευθέραν καὶ αὐτόνομον, προσπαθήσατε ν᾽ ἀναφανῆτε τέκνα ἄξια τοιούτων μητέρων, καὶ ἀπόγονοι ἄξιοι τοῦ Μιλτιάδου, τοῦ Λεωνίδου, τοῦ Θεμιστοκλέους, τοῦ Ἀριστείδου καὶ τοῦ Κίμωνος, ἕτοιμοι πάντοτε, ὡς ἐκεῖνοι, νὰ ὑπερασπισθῆτε ἐναντίον παντὸς ὁποιουδήποτε ἐχθροῦ τὴν αὐτονομίαν, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν πάτριον θρησκείαν σας.

Ἀλλ᾽ ἂν δυστυχῶς ἐξακολουθῆτε ἔχοντες πατρίδα δούλην, χαράξατε εἰς τὴν καρδίαν σας τὰ ἔνδοξα ὀνόματα τοῦ Θρασυβούλου καὶ Πελοπίδου, οἵτινες προθύμως διεκινδύνευσαν τὴν ζωήν των, ὁ μὲν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἀθηνῶν, ὁ δὲ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν Θηβῶν.

Μᾶς ἐδιηγήθη δὲ τότε τὰ ἑξῆς περὶ τῶν δύο τούτων ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Ο ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΤΥΡΑΝΝΩΝ.

Ἐνθυμεῖσθε βεβαίως ἀπὸ τὸ μάθημα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας πῶς ἐτελείωσεν ὁ ὀλέθριος Πελοποννησιακὸς πόλεμος.

Ὁ στρατηγὸς τῆς Σπάρτης Λύσανδρος, ἀφοῦ κατέστρεψε τὸν Ἀθηναϊκὸν στόλον, ἐκυρίευσε τὸν Πειραιᾶ, κατηδάφισε τὰ μακρὰ τείχη, καὶ καταλύσας τὸ ἐλεύθερον πολίτευμα τῶν Ἀθηναίων καθυπέταξεν αὐτοὺς ὑπὸ τὸν σκληρὸν ζυγὸν τῶν Τριάκοντα Τυράννων.

Ἀλλ᾽ ὁ Θρασύβουλος, μὴ ἀνεχόμενος νὰ ἔχῃ πατρίδα δούλην καὶ ὑπὸ αἱμοβόρων τυράννων κατασπαραττομένην, ἀποφασίζει γενναίως τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῆς.

Ὅθεν συνεννοεῖται μυστικῶς μετ᾽ ἄλλων φυγάδων, καὶ συγχρόνως μετὰ τῶν ἐν Ἀθήναις συμπολιτῶν του· προσελκύσας δὲ καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν συνδρομὴν Θηβαίων τινων, κυριεύει ἐξαίφνης τὴν Φυλήν, χωρίον ὀχυρὸν τῆς Ἀττικῆς. Ἀποκρούων

δὲ γενναίως τοὺς μισθωτοὺς στρατιώτας τῶν Τριάκοντα, μεταβαίνει εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ὀχυρόνεται εἰς τὴν Μουνυχίαν, ἐπαπειλῶν ἐκεῖθεν τοὺς Τριάκοντα Τυράννους. Ἀλλ' οἱ Τύραννοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον θρασύδειλοι, φεύγουν τότε ἔντρομοι μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ οὕτως ὁ Θρασύβουλος ἐπαναφέρει τὴν αὐτονομίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν πατρίδα του, ἀπαλλάττων αὐτὴν ἀπὸ τὰ δεινὰ τῆς αὐθαιρεσίας καὶ ἀπὸ τὰ βάσανα τῆς τυραννίας.

Ο ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝΩΝ ΤΑΣ ΘΗΒΑΣ.

Τὸ ἀξιομίμητον παράδειγμα τοῦ φιλοπάτριδος Θρασυβούλου ἐμιμήθη καὶ ὁ μέγας πολίτης τῶν Θηβῶν Πελοπίδας.

Δοξομανής, ἀλλ' ἀφιλότιμος, ὁ Θηβαῖος Λεοντίδας ἐθυσίασεν ἐνώπιον τῆς φιλαρχίας του τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος του, καὶ διὰ προδοσίας αἰσχρᾶς παρέδωκε τὸ φρούριον τῶν Θηβῶν, τὴν Καδμείαν, εἰς Σπαρτιατικὴν φρουράν. Στηριζόμενος δὲ ἐπὶ τῆς Σπαρτιατικῆς ταύτης κατοχῆς ἐκυβέρνα ἀτίμως καὶ παρανόμως τὴν πατρίδα του.

Ὁ Πελοπίδας καί τινες ἄλλοι φιλοπάτριδες Θηβαῖοι, μὴ ὑποφέροντες τὸ αἴσχος τοῦτο τῆς Σπαρτιατικῆς κατοχῆς, ἐγκατέλιπον τὰς Θήβας καὶ προσέφυγον εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ἂν καὶ νέος τότε ὁ Πελοπίδας, φλεγόμενος ὅμως ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ τῆς πατρίδος ἔρωτος, ἀπεφάσισε τὸ πᾶν νὰ διακινδυνεύσῃ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν Θηβῶν.

Ὅθεν ποτὲ μὲν ὑπενθυμίζων εἰς τοὺς συμπολίτας του τὸ ἔνδοξον τοῦ Θρασυβούλου ἀνδραγάθημα, ποτὲ δὲ λέγων πρὸς αὐτοὺς *ὅτι αἰσχρὸν καὶ ἀνόσιον εἶναι νὰ παραμελῇ ὁ πολίτης τὴν πατρίδα του ἀτιμαζομένην ὑπὸ ξένων ὅπλων*, καὶ ἄλλοτε *ὅτι προτιμότερος ὁ ἔντιμος θάνατος παρὰ τὴν ἄτιμον ζωήν*, δὲν ἔπαυε προετοιμάζων καὶ ἐξάπτων καθ' ἡμέραν τοὺς Θηβαίους πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς δούλης πατρίδος των.

Ὅτε δὲ τὰ πατριωτικά του σχέδια ὡρίμασαν, μεταβὰς μετὰ τῶν φίλων του εἰς τὰς Θήβας, καὶ διακινδυνεύσας τὸ πᾶν, κα-

τώρθωσε καὶ τὸν αἰσχρὸν προδότην Λεοντίδαν νὰ καταστρέψῃ, καὶ τὴν Σπαρτιατικὴν φρουρὰν ν᾽ ἀποδιώξῃ, καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν φίλην πατρίδα του.

Δικαίως λοιπὸν οἱ Ἕλληνες ὠνόμαζον τὴν λαμπρὰν ταύτην καὶ πατριωτικὴν πρᾶξιν τοῦ Πελοπίδου *ἀδελφὴν τῆς τοῦ Θρασυβούλου.*

Ἔκτοτε ὁ Πελοπίδας δὲν ἔπαυσεν ἀγωνιζόμενος καὶ διακινδυνεύων μετὰ τοῦ ἐπιστηθίου φίλου του Ἐπαμεινώνδου ὑπὲρ τῆς δόξης καὶ τῆς εὐδαιμονίας τῆς φιλτάτης πατρίδος του.

Τοιοῦτος δὲ ἦτον ὁ πατριωτισμὸς καὶ ἡ αὐταπάρνησίς του, ὥστε ὅτε ποτὲ ἡ σύζυγός του μετὰ δακρύων παρεκάλει αὐτόν, ἐξερχόμενον εἰς ἐκστρατείαν, νὰ προσέχῃ τὴν ζωήν του, « *ὦ γύναι,* εἶπε πρὸς αὐτήν, *χρέος τῶν ἀρχηγῶν εἶναι νὰ φροντίζωσι περὶ τῆς ζωῆς τῶν ἄλλων, καὶ οὐχὶ περὶ τῆς ἰδικῆς των.* »

Ἀκολούθως ὁ Γεροστάθης μᾶς ὡμίλησε καὶ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους, τὸν ὁποῖον τοσούτῳ μᾶλλον πατριωτικὸν ἐθεώρει, καθ᾽ ὅσον ὁ ἐνάρετος οὗτος ἀνὴρ δὲν ἀπέθανεν εἰς τὸν ἐνθουσιώδη βρασμὸν μάχης τινός, ἀλλ᾽ ἡσύχως καὶ ἐσκεμμένως ἐντὸς τῆς φυλακῆς ἐπροτίμησε νὰ πίῃ τὸ κώνειον, παρὰ νὰ βλάψῃ τὴν φιλτάτην πατρίδα του, παραβιάζων τοὺς νόμους αὐτῆς διὰ τῆς δραπετεύσεώς του.

Ἰδοὺ δὲ ὅσα περὶ αὐτοῦ μᾶς ἐδιηγήθη.

Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΕΝ ΤΩ ΔΕΣΜΩΤΗΡΙΩ.

Ἐνῷ ὁ Σωκράτης, καταδικασμένος εἰς θάνατον, ἐπερίμενεν ἀταράχως ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὴν ἡμέραν, καθ᾽ ἣν ἐπρόκειτο νὰ πίῃ τὸ θανατηφόρον κώνειον, οἱ φίλοι καὶ μαθηταί του, μὴ ὑποφέροντες νὰ ἴδωσι τὸν ἐνάρετον διδάσκαλόν των ἀποθνήσκοντα ἀδίκως, προητοίμασαν ἐν ἀγνοίᾳ του ὅλα τὰ μέσα τῆς δραπετεύσεώς του, καὶ τῆς εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἀσφαλοῦς διασώσεως αὐτοῦ.

Αὐγήν τινα ἐγειρόμενος ὁ Σωκράτης ἐν τῇ φυλακῇ ἀπὸ τὸν

ἥσυχον ὕπνον, τὸν ὁποῖον μόνον οἱ ἐνάρετοι καὶ εὐσυνείδητοι ἄνδρες καὶ κατ' αὐτὴν τὴν παραμονὴν τοῦ θανάτου των δύνανται νὰ κοιμῶνται, βλέπει καθήμενον πλησίον τῆς κλίνης του τὸν φίλτατον μαθητήν του Κρίτωνα, ὅστις ἀπὸ τὰ χαράγματα εἶχεν εἰσέλθει εἰς τὸ δεσμωτήριον, διὰ νὰ κοινοποιήσῃ εἰς τὸν διδάσκαλόν του ὅτι τὴν ἐπιοῦσαν ἐπρόκειτο νὰ τῷ δώσωσι τὸ κώνειον, καὶ συγχρόνως διὰ νὰ καταπείσῃ αὐτὸν νὰ φύγῃ ἐκ τῆς φυλακῆς, καθόσον τὰ πάντα ἦσαν ἤδη πρὸς τοῦτο ἕτοιμα.

Ἀλλ' ὁ Σωκράτης, ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς ἀκούει μὲ ἀταραξίαν τὴν ἀγγελίαν τοῦ ἐπικειμένου θανάτου του, ἀποκρούει ἀφ' ἑτέρου τὴν ἰδέαν τῆς δραπετεύσεως καὶ τὰς παρακλήσεις τοῦ Κρίτωνος.

Ἡ εὐπείθεια εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος καὶ εἰς τὰς ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων ἦτο, κατὰ τὸν Σωκράτην, τὸ ἱερώτερον χρέος παντὸς πολίτου ἀγαπῶντος ἀληθῶς τὴν πατρίδα του· ἐπροτίμησε λοιπὸν νὰ μείνῃ ἐν τῇ φυλακῇ καὶ νὰ θυσιάσῃ τὴν ζωήν του, παρὰ νὰ δραπετεύσῃ παραβιάζων οὕτω τοὺς νόμους τῆς πατρίδος καὶ τὸ καθῆκον τοῦ ἀγαθοῦ πολίτου.

Διὰ νὰ καταπείσῃ δὲ περὶ τούτου καὶ τὸν φίλον του Κρίτωνα, ὅστις ἐπέμενεν ἐπιθυμῶν τὴν διάσωσιν τοῦ διδασκάλου του, εἶπε πρὸς αὐτὸν τὰ ἑξῆς·

« Ἐάν, φίλε Κρίτων, ἤθελα ἀποφασίσει νὰ δραπετεύσω ἐκ τῆς φυλακῆς, οἱ *Νόμοι* καὶ ἡ *Πατρὶς* ἤθελον παρουσιασθῆ ἐνώπιόν μου καὶ ἤθελον μὲ εἰπεῖ·

« Τί κάμνεις, ὦ Σώκρατες ; Ἀπεφάσισας νὰ μᾶς καταστρέψῃς ; Δὲν γνωρίζεις ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ πόλις ὅταν οἱ νόμοι της δὲν φυλάττωνται, ὅταν αἱ ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων της δὲν ἐκτελῶνται ; Φρονεῖς ἴσως ὅτι σὲ ἠδικήσαμεν καὶ δι' αὐτὸ θέλεις νὰ μᾶς παραβιάσῃς ; Ἀλλ' ἐλησμόνησας τὴν διδασκαλίαν σου *μὴ κακὸν ἀντὶ κακοῦ* ; Ἡ Πατρίς, ὦ Σώκρατες, διὰ τῶν νόμων της καὶ διὰ τῶν φροντίδων της ἐγέννησεν, ἔθρεψεν, ἐξεπαίδευσε καὶ σὲ καὶ τοὺς γονεῖς σου καὶ τοὺς προγόνους σου. Εἶσαι τέκνον μου, εἶσαι θρέμμα μου· πῶς

λοιπὸν τολμᾷς νὰ μὲ βλάψῃς; Ἐὰν ὁ πατήρ σου ἢ ὁ διδάσκαλός σου σὲ κτυπήσωσιν, ἢ ἄλλως πως σὲ κακοποιήσωσιν, ἔχεις ποτὲ δικαίωμα νὰ ἐπιστρέψῃς κατ' αὐτῶν τὸ κτύπημα ἢ τὴν κακοποιΐαν; Ὄχι βέβαια. *Ἀλλὰ δὲν γνωρίζεις ὅτι ἡ Πατρὶς εἶναι πολὺ τιμιώτερον καὶ σεμνότερον καὶ ἁγιώτερον καὶ ἀπὸ τὴν μητέρα καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς προγόνους σου·* ὅτι πρέπει νὰ σέβεσαι καὶ νὰ περιποιῆσαι αὐτήν, καίτοι θυμωμένην καὶ ἄδικον, καὶ ὅτι εὐπειθῶς χρεωστεῖς νὰ πράττῃς πᾶν ὅ,τι ἡ Πατρὶς διατάττει, καὶ νὰ πληγωθῇς εἰς τὴν μάχην, ἢ καὶ ν' ἀποθάνῃς ὑπὲρ αὐτῆς; Δὲν γνωρίζεις ὅτι ἐὰν δὲν ἦναι ὅσιον νὰ παραβιάζῃ τις τοὺς γονεῖς καὶ τὰς διαταγὰς αὐτῶν, πολὺ ὀλιγώτερον ὅσιον εἶναι νὰ παραβιάζῃ τις τὴν πατρίδα καὶ τοὺς νόμους αὐτῆς;

» Τί ἠδυνάμην, ὦ φίλε Κρίτων, ν' ἀπαντήσω εἰς τὰς σοβαρὰς αὐτὰς ἐρωτήσεις τῆς πατρίδος; » ἐπρόσθεσεν ἐπὶ τέλους ὁ Σωκράτης. Ὁ δὲ Κρίτων μὴ ἔχων τί ν' ἀπαντήσῃ παρεδέχθη, ἂν καὶ λυπούμενος, ὡς ὀρθὴν τὴν ἀπόφασιν τοῦ διδασκάλου του καὶ ἔπαυσε παρακαλῶν αὐτὸν νὰ δραπετεύσῃ.

Τοιουτοτρόπως δὲ ὁ φιλόπατρις Σωκράτης ἔπιε τὴν ἐπιοῦσαν τὸ κώνειον, καὶ μετέβη εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν μάρτυς τῆς ἀρετῆς, τῆς φιλονομίας καὶ τῆς φιλοπατρίας του.

Ἀκολούθως μᾶς ἐδιηγήθη ὁ γέρων ἐκ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἱστορίας τὸ ἑξῆς ὡραιότατον παράδειγμα πολιτικῆς ἀρετῆς καὶ ἀληθοῦς πατριωτισμοῦ.

Ο ΜΑΡΚΟΣ ΡΗΓΟΥΛΟΣ.

Περὶ τὰ 256 πρὸ Χριστοῦ, ὅτε διήρκει ὁ πρῶτος πόλεμος μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Καρχηδονίων, ὁ Μάρκος Ῥήγουλος, ὢν ὕπατος τῆς Ῥώμης, ἐξεστράτευσεν ἐπὶ κεφαλῆς μεγάλων στρατῶν εἰς τὴν Ἀφρικὴν κατὰ τῆς Καρχηδόνος.

Κατ' ἀρχὰς ἐνίκησεν εἰς διαφόρους μάχας τοὺς ἐχθροὺς τῆς Ῥώμης· ἀλλ' ὅτε οἱ Καρχηδόνιοι ἔκλεξαν ὡς στρατηγόν των Λακεδαιμόνιόν τινα, Ξάνθιππον καλούμενον, κατώρθωσαν καὶ

τὸν στρατὸν τοῦ Μάρκου νὰ καταστρέψωσι, καὶ αὐτὸν μετ' ἄλλων πεντακοσίων Ῥωμαίων νὰ αἰχμαλωτίσωσι.

Πέντε ὁλόκληρα ἔτη ἔμεινεν αἰχμάλωτος ὁ Ῥήγουλος ἐντὸς τῆς Καρχηδόνος. Ὅτε δὲ οἱ Καρχηδόνιοι, νικηθέντες ὑπὸ τοῦ Μετέλλου, ἔστειλαν πρέσβεις εἰς τὴν Ῥώμην διὰ νὰ προτείνωσιν εἰρήνην, ἢ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν αἰχμαλώτων, συναπέστειλαν καὶ τὸν Ῥήγουλον, λαβόντες παρ' αὐτοῦ ὑπόσχεσιν ὅτι θέλει ἐπανέλθει εἰς τὰ δεσμὰ τῆς αἰχμαλωσίας του, ἂν ἡ Ῥώμη ἀπορρίψῃ τὰς προτάσεις των. Συναποστέλλοντες δὲ καὶ τὸν Ῥήγουλον ἤλπιζον ὅτι ἤθελεν ὑποστηρίξει τὰς προτάσεις τῶν πρέσβεών των, ὅπως ἐλευθερωθῇ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὰ δεινὰ τῆς αἰχμαλωσίας.

Ἀλλ' ὁποία ἦτον ἡ ἔκπληξις καὶ τῶν Καρχηδονίων πρέσβεων καὶ αὐτῶν τῶν Ῥωμαίων, ὅτε, παρουσιασθεὶς ἐνώπιον τῆς Ῥωμαϊκῆς γερουσίας, ἀντὶ νὰ ὑποστηρίξῃ τὰς Καρχηδονικὰς προτάσεις, κατεπολέμησεν ἐνθέρμως αὐτὰς ὡς ἀντιβαινούσας εἰς τὰ ἀληθῆ συμφέροντα τῆς Ῥώμης, θυσιάζων οὕτως ἐνώπιον τοῦ ἱεροῦ ἔρωτος τῆς πατρίδος του πᾶν ἀτομικὸν αὐτοῦ συμφέρον.

Ἡ γερουσία τῆς Ῥώμης, πεισθεῖσα ὑπὸ τῶν λόγων τοῦ φιλοπάτριδος Μάρκου, ἀπέρριψεν ὅλας τὰς προτάσεις τῶν Καρχηδονίων καὶ παρεδέχθη τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου.

Τότε δὲ οἱ φίλοι τοῦ Ῥηγούλου ἐπροσπάθησαν νὰ κρατήσωσιν αὐτὸν εἰς τὴν Ῥώμην, προβλέποντες ὅτι, ἂν κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του ἤθελεν ἐπανέλθει εἰς τὴν Καρχηδόνα, ὁ θάνατός του ἤθελεν εἶσθαι βέβαιος.

Ἀλλὰ πατριωτισμὸς ἀληθὴς ἄνευ μεγάλης ἀρετῆς δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Ὁ δὲ Ῥήγουλος ὢν φιλόπατρις ἀναγκαίως ἦτο καὶ ἐνάρετος, φίλος τῆς τιμῆς, καὶ ἑπομένως φύλαξ πιστὸς τῶν ὑποσχέσεών του. Ὅθεν ἀποκρούσας τὰς παρακλήσεις καὶ προτροπὰς τῶν συμπολιτῶν του, ἐπανῆλθε μετὰ τῶν πρέσβεων εἰς τὴν Καρχηδόνα, ὅπου μαρτυρικὸς θάνατος ἐπεσφράγισε τὸν βίον τοῦ ἐνδόξου τούτου πολίτου τῆς ἀρχαίας Ῥώμης.

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ ΤΖΑΒΕΛΑΣ.

Ὁ Ῥωμαῖος Ῥήγουλος ἔφερεν εἰς τὴν μνήμην τοῦ Γεροστάθου τὸν Σουλιώτην Λάμπρον Τζαβέλαν· διότι, ἂν ὁ Ῥήγουλος ἐρρίψοκινδύνευσε τὴν ἰδίαν του ζωὴν χάριν τῆς Ῥώμης, ὁ Τζαβέλας ἐρρίψοκινδύνευσε τὴν ζωὴν τοῦ φιλτάτου υἱοῦ του ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ Σουλίου.

Κατὰ τὸ 1792, ὅτε ὁ Ἀλῆπασᾶς ἐπολέμει τὸ Σούλιον, κατώρθωσε νὰ αἰχμαλωτίσῃ δολίως τὸν Λάμπρον Τζαβέλαν μετὰ τοῦ δωδεκαετοῦς υἱοῦ του. Κρατήσας δὲ τὸν υἱὸν ὡς ἐνέχυρον ἀπέστειλε τὸν Λάμπρον κατὰ τοῦ Σουλίου. Ἀλλ' ὁ Λάμπρος ἔτρεξεν ἀμέσως πρὸς βοήθειαν τῆς πατρίδος του, καὶ ἔγραψε πρὸς τὸν Ἀλῆπασᾶν τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν, ἥτις θέλει διαμείνει μνημεῖον αἰώνιον τῆς μεγαλοψυχίας καὶ τοῦ ἡρωϊκοῦ πατριωτισμοῦ του.

« Γνωρίζω ὅτι ὁ υἱός μου μένων εἰς χεῖράς σου θέλει ἀποθάνει, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ πρὶν ἀποθάνω, ἀπελπισμένα θέλω ἐκδικηθῆ τὸν θάνατόν του. Ἴσως τινὲς μὲ ὀνομάσωσι πατέρα ἄσπλαγχνον, θυσιάζοντα τὸν υἱόν μου ὑπὲρ πατρίδος. Ἀλλ' ἂν σὺ κυριεύσῃς τὸ Σούλιον, βεβαίως θέλεις φονεύσει καὶ τὸν υἱόν μου, καὶ ἐμέ, καὶ ὅλην τὴν οἰκογένειάν μου, καὶ ὅλους τοὺς συμπατριώτας μου. Ἂν ὅμως νικήσωμεν ἡμεῖς, καὶ τὴν πατρίδα μου θέλω ἔχει, καὶ ἄλλους υἱοὺς θέλω ἀποκτήσει. Ἂν δὲ τυχὸν ὁ υἱός μου δὲν θέλῃ ὑποφέρει μὲ εὐχαρίστησιν καὶ γενναιότητα τὸν ὑπὲρ πατρίδος θάνατόν του, ἂς ἀποθάνῃ καλήτερα, διότι τότε θέλει εἶσθαι ἀνάξιος νὰ ζήσῃ, καὶ ἰδικός μου υἱὸς καὶ τῆς Ἑλλάδος τέκνον νὰ ὀνομάζεται! Προχώρησε λοιπόν, ἄπιστε, ἀνυπομόνως σὲ περιμένω. »

Ὁ ἐχθρός σου
ΛΑΜΠΡΟΣ ΤΖΑΒΕΛΑΣ.

Ὅτε δὲ ὁ Βελῆπασᾶς, ὁ διοικῶν τὰ Ἰωάννινα ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ πατρός του Ἀλῆπασᾶ, μαθὼν τὰ τοῦ Λάμπρου, εἶπε πρὸς τὸν νέον Τζαβέλαν *ὅτι θέλει τὸν ψήσει ζωντανόν*· — *Δὲν σὲ φοβοῦμαι*, μεγαλοψύχως ἀπεκρίθη ὁ νέος, *ὁ πατήρ μου καὶ τὸ*

Σούλιον θέλουν ζήσει καὶ θέλουν ἐκδικηθῆ τὸν θάνατόν μου.

Ἀλλ᾽ ὄχι μόνον οἱ Σουλιῶται καὶ οἱ παῖδες αὐτῶν, μᾶς εἶπεν ὁ γέρων, ἀνεφάνησαν ἄξιοι τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ γυναῖκες τοῦ Σουλίου ἀνεφάνησαν ἄξιαι τῆς Ἀρχιδαμίας, τῆς Κρατησικλείας καὶ τῶν ἄλλων Σπαρτιατίδων.

Ὅτε μετὰ πολυαρίθμων στρατῶν ὥρμησεν ὁ Ἀλῆπασᾶς κατὰ τῶν βράχων τοῦ Σουλίου, ἀφ᾽ ἑνὸς ὁ Τζαβέλας μετὰ τῶν Σουλιωτῶν, καὶ ἀφ᾽ ἑτέρου ἡ γενναία Μόσχω, ἡ σύζυγος τοῦ Λάμπρου μετὰ τῶν ἄλλων ἡρωΐδων τοῦ Σουλίου, κατέστρεψαν τὰς Τουρκικὰς δυνάμεις, καὶ ἠνάγκασαν τὸν Ἀλῆπασᾶν νὰ ἐπανέλθῃ κατησχυμμένος εἰς Ἰωάννινα.

Ἂς μὴ ἀπελπιζώμεθα λοιπὸν διὰ τὸ μέλλον, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Γεροστάθης. Ὁ Μαραθών, αἱ Θερμοπύλαι καὶ ἡ Σαλαμίς, αὐτὰ τὰ μεγάλα σχολεῖα τοῦ πατριωτισμοῦ, εὐτυχῶς δὲν ἐχάθησαν. Ὁ ἥλιος, ὅστις ἐθέρμανε τὸν Λεωνίδαν καὶ τὸν Θρασύβουλον, αὐτὸς θερμαίνει σήμερον καὶ ἡμᾶς. Ὑπὸ τὸν αὐτὸν ἀνέφελον καὶ μαγικὸν οὐρανὸν ζῶμεν καὶ ἡμεῖς. Τὰς αὐτὰς ζωογόνους αὔρας ἀναπνέομεν. Ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων ἐπομένως ἐμπνεόμενοι καὶ ἡμεῖς μετ᾽ ἐνθουσιασμοῦ ἂς ψάλλωμεν·

« *Θάνατος ὑπὲρ πατρίδος εἶν᾽ ἀθάνατος ζωή·*
» *Εἶναι λάμψις αἰωνία καὶ ἡρωϊκὴ τιμή.* »

Ἔθνη, τῶν ὁποίων οἱ πολῖται δὲν εἶναι ἄξιοι ν᾽ ἀποθάνωσι γενναίως ὑπὲρ πατρίδος, εἶναι ἔθνη χαμερπῆ καὶ χαῦνα, ἀνάξια ἐλευθερίας, ἀνάξια εὐγενοῦς ὑπάρξεως.

Ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ πολιτικὴ εὐδαιμονία δὲν δύνανται ν᾽ ἀποκτηθῶσι, καὶ πολὺ ὀλιγώτερον νὰ διατηρηθῶσιν, ἐὰν ἕκαστος πολίτης δὲν ἦναι πάντοτε ἱκανὸς καὶ ἕτοιμος νὰ θυσιασθῇ ὑπὲρ πατρίδος.

Δὲν εἶναι δέ, μᾶς εἶπεν ὁ γέρων, οὔτε ἀδύνατον, οὔτε δύσκολον νὰ μορφωθῶσι τοιοῦτοι οἱ πολῖται. Ὁ Σόλων εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ὁ Λυκοῦργος εἰς τὴν Σπάρτην μᾶς ἀπέδειξαν πό-

σον θαυματουργὸς εἶναι ἡ *παιδιόθεν* ἔμφρων καὶ σκόπιμος ἀνατροφὴ τῶν πολιτῶν.

Διατηρήσατε λοιπόν, φίλοι μου, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἀρχαίων Ἑλληνοπαίδων, ζωηρὰν καὶ ἀκμαίαν τὴν ὑγείαν σας διὰ τῆς ἐγκρατείας, τῆς λιτότητος καὶ τῆς σωφροσύνης.

Αὐξήσατε, ὡς ἐκεῖνοι, διὰ τῆς τακτικῆς σωμασκίας καὶ διὰ τῶν κόπων τὰς σωματικάς σας δυνάμεις.

Ἀσπασθῆτε ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας τὴν φιλοτιμίαν, τὰ γράμματα, τὴν ἀρετὴν, τὴν σεμνότητα καὶ τὴν ἐργασίαν.

Ἀγαπήσατε, ὡς τέκνα τοῦ χριστιανισμοῦ, τὴν γλυκυτάτην θρησκείαν τῶν γονέων σας, καὶ ἐκτελεῖτε πάντοτε τὰ θεῖα αὐτῆς παραγγέλματα.

Ἐμπνευσθῆτε δὲ, ὡς οἱ πρόγονοί σας, ὑπὸ εὐγενοῦς φιλοπατρίας. Καὶ τότε μὴ ἀμφιβάλλετε ὅτι θέλετε ἀναφανῆ καὶ ὑμεῖς πολῖται ἄξιοι μεγάλης καὶ ἐνδόξου πατρίδος, προθύμως θυσιάζοντες ὑπὲρ αὐτῆς καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν σας.

Βεβαίως τὸ πολυτιμότερον κτῆμα τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὴν *τιμὴν* εἶναι ἡ *ζωή*. Ὅσοι λοιπὸν θυσιάζουν τὴν ὕπαρξίν των εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος εἶναι ἀναντιῤῥήτως οἱ πολυτιμότεροι πατριῶται· ἀλλ᾽ οὐχ ἧττον φιλοπάτριδες εἶναι, μᾶς εἶπεν ὁ γέρων, καὶ ὅσοι δι᾽ ἀγάπην τῆς πατρίδος των ὑποκύπτουν προθύμως εἰς ἄλλας θυσίας.

Ο ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ ΕΚΟΥΣΙΩΣ ΕΞΟΡΙΖΟΜΕΝΟΣ.

Ὁ Λυκοῦργος ἐρωτήσας τὸ μαντεῖον περὶ τῆς νομοθεσίας του, εὐχαρίστως ἤκουσε παρ᾽ αὐτοῦ ὅτι οἱ νόμοι του ἦσαν καταλληλότατοι νὰ προαγάγωσι τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν δόξαν τῆς Σπάρτης, ἂν οἱ Σπαρτιᾶται ἐξακολουθήσωσι τηροῦντες αὐτούς.

Τὴν ἀπόκρισιν ταύτην τοῦ μαντείου ἀπέστειλεν ἀμέσως εἰς τὴν Σπάρτην· ἀποχαιρετήσας δὲ καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους, ἀπεφάσισε νὰ μὴ ἐπανέλθῃ ποτὲ εἰς τὴν φίλην πατρίδα του, φοβούμενος μὴ λυθῇ διὰ τῆς ἐπανόδου του ὁ ὅρκος τῶν συμπολιτῶν του, καὶ καταργηθῶσιν οἱ νόμοι του πρὸς βλάβην τῆς

Σπάρτης, καθόσον πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του εἶχον ὁρκισθῆ ὅτι θέλουν φυλάξει αὐτοὺς μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς του.

Τοιοῦτος ἦτον ὁ πατριωτισμὸς τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός. Ἂν καὶ κατὰ τὸν Εὐριπίδην *οὐδὲν φίλτερον τῆς πατρῴας γῆς, μακάριος δὲ ὅστις εὐτυχῶν μένει ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ πατρίδι*, ὁ Λυκοῦργος διὰ τὴν ἀγάπην τῆς Σπάρτης ἐθυσίασε τὴν γλυκυτάτην ταύτην μακαριότητα, καὶ ἑκουσίως ὑπεβλήθη εἰς ὅλας τὰς στερήσεις καὶ τὰς πικρίας, τὰς ὁποίας ἡ ξενητεία καθ' ἡμέραν ποτίζει τοὺς ξένους.

Διὰ τῆς θυσίας του δὲ ταύτης οἱ Σπαρτιᾶται διατηρήσαντες τὰς σοφὰς αὐτοῦ διατάξεις, πεντακόσια ὁλόκληρα ἔτη ἐξηκολούθησαν ζῶντες εὐτυχεῖς καὶ ἔνδοξοι. Πρὸς ἀνάμνησιν δὲ τοῦ μεγάλου τούτου πολίτου ἀνήγειραν ἱερόν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κατ' ἔτος ἐθυσίαζον, τιμῶντες τὸν Λυκοῦργον ὡς ἄλλον εὐεργέτην θεόν.

Ο ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΑΡΤΑΞΕΡΞΗΣ.

Ὁ Ἱπποκράτης, μᾶς εἶπεν ἀκολούθως ὁ Γεροστάθης, ὁ μέγας ἰατρὸς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἐγεννήθη εἰς τὴν νῆσον Κῶν, ἐπωνομάσθη δὲ *πατὴρ τῆς ἰατρικῆς*, καθὼς ὁ Ὅμηρος πατὴρ τῆς ποιήσεως, καὶ ὁ Ἡρόδοτος πατὴρ τῆς ἱστορίας.

Διηγοῦνται δὲ ὅτι ὁ Ἀρταξέρξης, γνωρίζων ἐκ φήμης τὴν μεγάλην ἰατρικὴν ἱκανότητα τοῦ Ἕλληνος ἰατροῦ Ἱπποκράτους, προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὴν Ἀσίαν, προσφέρων πλουσιώτατα δῶρα καὶ θησαυροὺς μεγάλους. Ἀλλ' ὁ Ἱπποκράτης ἀπέβαλε καὶ τὰ δῶρα καὶ τοὺς θησαυροὺς τοῦ Ἀρταξέρξου, καὶ εὐχαρίστως ἐθυσίασε τὸ ἀτομικόν του συμφέρον, προτιμήσας νὰ τρέξῃ εἰς τὰς Ἀθήνας πρὸς βοήθειαν τῶν ὁμοεθνῶν του, καταμαστιζομένων περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ὑπὸ θανατηφόρου λοιμοῦ.

Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΣΤΑΓΕΙΡΑ.

Παρομοίαν εὐγενῆ θυσίαν τῶν ἀτομικῶν αὐτοῦ συμφερόντων χάριν τῆς πατρίδος του ἔκαμε καὶ ὁ φιλόσοφος Ἀριστοτέλης.

Ὅτε ὁ Φίλιππος, θέλων ν' ἀνταμείψῃ αὐτὸν διὰ τοὺς ὑπὲρ τοῦ Ἀλεξάνδρου κόπους του, ἠρώτησεν αὐτὸν ποῖον δῶρον, ποίαν χάριν ἐπιθυμεῖ; « *οὐδεμίαν ἄλλην*, ἀπεκρίθη ὁ φιλόπατρις Ἀριστοτέλης, *παρὰ τὴν ἀνάστασιν τῆς πατρίδος μου.* »

Κατὰ τὸ παράδειγμα δὲ τοῦ σοφοῦ Ἀριστοτέλους, ἐπρόσθεσεν ὁ Γεροστάθης, ἡ πρωτίστη τῶν ἐπιθυμιῶν μας, ἡ μεγίστη τῶν εὐτυχιῶν μας ἂς ἦναι ἡ ἀνάστασις, ἡ εὐδαιμονία, ἡ δόξα τῆς πατρίδος. Πᾶσα δὲ ἄλλη ἐπιθυμία ἂς ἦναι δευτερεύουσα καὶ ὑποτελὴς εἰς ἐκείνην.

ΘΥΣΙΑ ΠΑΘΩΝ.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι φιλοπάτριδες μόνον οἱ θυσιάζοντες τὴν ζωὴν ἢ τὴν περιουσίαν των ἢ τὰ συμφέροντά των εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος. Φιλοπάτριδες θέλετε ὀνομασθῆ, μᾶς εἶπεν ὁ γέρων, καὶ ἂν θυσιάζετε τὰ πάθη σας ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος.

Ψυχὴ ἐμπαθὴς καὶ κακοήθης δὲν δύναται νὰ αἰσθανθῇ τὸν ἱερὸν τῆς πατρίδος ἔρωτα. Ἄνθρωποι ὑπὸ παθῶν κυριευόμενοι, οὐχὶ μόνον ἀνωφελεῖς, ἀλλὰ καὶ ὀλέθριοι εἰς τὴν πατρίδα ἀποκαθίστανται· μόνον μετὰ τῆς ἀρετῆς δύναται νὰ συζήσῃ ὁ πατριωτισμός.

Ἐὰν ὁ *Θεμιστοκλῆς* μετὰ τὸ Μαραθώνιον τρόπαιον τοῦ Μιλτιάδου δὲν ἐθυσίαζε τὰ πρὸς τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς διασκεδάσεις νεανικά του πάθη, βεβαίως δὲν ἤθελεν ἀναφανῇ εὐεργέτης τῆς Ἑλλάδος. Ἐὰν εἰς τὴν Σαλαμῖνα δὲν ἐκυρίευε τὸν θυμόν του, καὶ δὲν ἐθυσίαζε γενναίως τὴν κατὰ τοῦ Εὐρυβιάδου ἀγανάκτησίν του, βεβαίως δὲν ἤθελεν ἀναδειχθῇ σωτὴρ τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ δὲ *Ἀριστείδης* θυσιάζων εὐγενῶς πᾶν αἴσθημα φιλοπρωτίας καὶ ἐγωϊσμοῦ, εἰς μὲν τὸν Μαραθῶνα ἐδόξασε τὰς Ἀθήνας, παραχωρήσας τὴν ἀρχηγίαν εἰς τὸν Μιλτιάδην, εἰς δὲ τὴν Σαλαμῖνα μεγάλως συνετέλεσεν εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος, τεθεὶς αὐθορμήτως ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀντιζήλου του Θεμιστοκλέους, εἰς δὲ τὰς Πλαταιὰς ἐπεσφράγισε τὴν Ἑλ-

λικὴν ἐλευθερίαν, παραχωρήσας εἰς τοὺς Τεγεάτας τὴν θέσιν τῆς τιμῆς.

Ἀλλ' ὁ *Ἀλκιβιάδης* ὁ Ἀθηναῖος, κυριευόμενος ἀπὸ τὸ πάθος τῆς δοξομανίας, ἐπροκάλεσε κατὰ τῆς Σικελίας παράφρονα ἐκστρατείαν, καὶ δι' αὐτῆς κατέστρεψε καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν δόξαν τῆς πατρίδος του.

Ὁ δὲ *Παυσανίας*, ὑποχωρῶν εἰς τὰ αἰσχρὰ πάθη τῆς φιλοχρηματίας καὶ φιλαρχίας, κατήντησεν αἰσχρὸς τῆς Ἑλλάδος προδότης, καὶ ἀπέθανεν ἄξιον τῆς προδοσίας του θάνατον.

Ὁ δὲ *Ἄνυτος* καὶ *Μέλητος* καὶ *Λύκων*, αὐτοὶ οἱ τρεῖς κατήγοροι τοῦ Σωκράτους, ὄντες πολῖται ἐμπαθεῖς, φθονεροὶ καὶ ἐκδικητικοί, ἐπροκάλεσαν τὴν θανατικὴν καταδίκην τοῦ ἐναρέτου ἀνδρός, καὶ ἐστέρησαν τὴν πατρίδα των ἀπὸ τὸ πολυτιμότερον καὶ ὠφελιμώτερον τέκνον της.

Ἐὰν λοιπὸν τὰ πάθη ἦναι ὅλως ἀσυμβίβαστα μὲ τὸν πατριωτισμόν, προσπαθήσατε, ἀγαπητοί μου φίλοι, ἐξ αὐτῆς τῆς τρυφερᾶς ἡλικίας σας νὰ ἐλευθερωθῆτε ἀπὸ πᾶν ἐλάττωμα, ἀπὸ πᾶσαν κακὴν ἕξιν, ἀπὸ πᾶσαν ἀξιοκατάκριτον διάθεσιν, τὴν ὁποίαν τυχὸν ἀνακαλύπτετε εἰς τὴν ψυχήν σας. Τὰ παραμικρότερα ἐλαττώματα παραμελούμενα αὐξάνουν, προχωροῦν καὶ ἐπὶ τέλους καταντῶσι πάθη τρομερὰ καὶ εἰς τὴν πατρίδα ὀλέθρια· ἀπαράλλακτα ὡς τὰ μικρὰ καὶ ἥσυχα ῥυάκια, τὰ ὁποῖα προχωροῦντα αὐξάνουν καὶ μεγαλύνονται, μεταβαλλόμενα ἐπὶ τέλους εἰς πλατυτάτους, ὁρμητικοὺς καὶ ἐπικινδύνους ποταμούς.

Ἐὰν δὲ ὡς τέκνα φιλόστοργα αἰσθάνεσθε ἀπὸ τοῦδε πόθον τοῦ ν' ἀναφανῆτε χρήσιμα καὶ ὠφέλιμα εἰς τοὺς γέροντας γονεῖς σας, τὸν αὐτὸν εὐγενῆ πόθον προσπαθήσατε ἀπὸ τοῦδε νὰ αἰσθάνεται ἡ ψυχή σας καὶ πρὸς τὴν μεγάλην μητέρα, τὴν φίλην πατρίδα σας. Καὶ ὁ Θεὸς τότε, ἐστὲ βέβαιοι, θέλει εὐλογήσει τοὺς ἀγῶνας, τὰς σπουδάς, τοὺς κόπους καὶ τὰ ἔργα σας, καὶ ὁ εὐγενὴς πόθος τῆς ψυχῆς σας θέλει βεβαίως ἐκπληρωθῆ.

Ὅστις δὲ ἀγαπᾷ τὴν πατρίδα του, ἂς ὁμονοῇ μετὰ τῶν

συμπολιτῶν του, ἐνθυμούμενος τὸν Ἀριστείδην εἰς τὴν Σαλαμῖνα, προσφέροντα φιλικὴν τὴν δεξιάν του εἰς τὸν ἐχθρόν του Θεμιστοκλέα.

Ἂς μὴ φθονῶμεν, ἂς μὴ ἀντιπράττωμεν ποτὲ τοὺς ἱκανωτέρους, τοὺς ἐμπειροτέρους, τοὺς ἐμφρονεστέρους ἡμῶν· ἀλλὰ προθύμως συντρέχοντες αὐτούς, ἂς ὠφελώμεθα καὶ ἡμεῖς καὶ ἡ πατρὶς ὑπὸ τῆς ἱκανότητος καὶ τῆς πείρας αὐτῶν.

Τοὺς δὲ κατωτέρους ἂς μὴ περιφρονῶμεν, ἀλλὰ φιλικὴν καὶ ἐνθαρρυντικὴν χεῖρα ἂς τείνωμεν πρὸς αὐτούς.

Καθὼς δὲ πρέπει νὰ ἤμεθα πάντοτε πρόθυμοι πρὸς γενναίαν ἀντίκρουσιν παντὸς ἐξωτερικοῦ ἐχθροῦ τῆς πατρίδος, τοιουτοτρόπως ὀφείλομεν προθύμως νὰ καταπολεμῶμεν καὶ πάντας τοὺς ἐσωτερικοὺς ἐχθρούς.

Οἱ ἐσωτερικοὶ δὲ οὗτοι ἐχθροὶ εἶναι, παιδία μου, ἡ ὀκνηρία, ἡ κακοήθεια, ἡ πολυτέλεια, ἡ διαφθορά, ἡ ἀδικία καὶ τὸ ἔγκλημα.

Ὁσάκις δὲ ἔργον τι ἀγαθὸν καὶ κοινωφελὲς προτείνεται ἢ ἐκτελεῖται ὑπό τινος τῶν συμπολιτῶν μας, ἂς μὴ ζηλεύωμεν, ἂς μὴ φθονῶμεν, ἂς μὴ ἀντενεργῶμεν, ἂς μὴ συκοφαντῶμεν. ἀλλ' ὁλοψύχως ἂς ὑποστηρίζωμεν αὐτὸ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀσπονδοτέρου ἐχθροῦ μας ἂν ἔγινεν ἡ πρότασις ἢ ἡ πρᾶξις. Τοιουτοτρόπως καὶ τὴν πρόοδον τῆς πατρίδος προδοτικῶς δὲν ἐμποδίζομεν, καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτῆς συνωφελούμεθα καὶ τιμώμεθα.

« *Ὅταν ἡ μήτηρ εὐτυχῇ, ὅλοι συνευτυχοῦμεν,*
» *Καὶ ὅταν ἦναι εὔδοξος, ὅλοι συνευδοξοῦμεν.*
» *Ἀλλ' ὅταν πέσῃ εἰς αὐτὴν σκότος καὶ δυστυχία,*
» *Φεῦ! ἄδοξα καὶ δυστυχῆ εἶναι καὶ τὰ παιδία!* »

Ἡ δόξα λοιπὸν τῶν συμπολιτῶν μας ἀντὶ νὰ φαρμακεύῃ, ἀπ' ἐναντίας ἂς εὐφραίνῃ τὴν καρδίαν ἡμῶν· διότι συνήθως ἡ δόξα ὀλίγων ἀτόμων ἀποτελεῖ τὴν δόξαν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους. Ἐντὸς δὲ τῆς ἐθνικῆς δόξης καὶ εὐδαιμονίας ἐπαναπαύεται ἡ φιλοτιμία, καὶ ἀνευρίσκεται ἡ εὐτυχία ἑκάστου πολίτου.

Ὁ Ἀριστείδης συντελέσας εἰς τὴν δόξαν τοῦ ἀντιπάλου του, ὑποστηρίξας τὰ ὀρθὰ σχέδιά του, καὶ συναγωνισθεὶς ὑπ᾽ αὐτόν, δὲν ἐδόξασε μόνον τὸν Θεμιστοκλέα, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν συνεδόξασε, καὶ ὁλόκληρον τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εἰς τὴν Σαλαμῖνα ἀπηθανάτισεν.

Ο ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΠΟΝΟΣ.

Φιλοπατρία ἄνευ φιλοπονίας δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, μᾶς εἶπεν ἀκολούθως ὁ Γεροστάθης. Οὐδεὶς δύναται νὰ ὀνομασθῇ φιλόπατρις, ἂν διὰ τῶν ἀγώνων, διὰ τῆς παιδείας, διὰ τῶν χρημάτων ἢ διὰ τῆς ἀρετῆς του δὲν ἀναφανῇ ὠφέλιμος εἰς τὴν πατρίδα· ἀλλ᾽ οὔτε ἡ στρατιωτικὴ πεῖρα, οὔτε τὰ χρήματα καὶ ἡ παιδεία, οὔτε ἡ ἀρετὴ δύνανται ποτὲ ν᾽ ἀποκτηθῶσιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἀργίας καὶ τῆς ὀκνηρίας.

Πολῖται διάγοντες βίον ἄεργον καὶ ὀκνηρόν, ἄνευ τινὸς ὠφελίμου ἐνασχολήσεως, καὶ ἑπομένως ἀναιδῶς ἐπιβαρύνοντες καὶ συμπολίτας καὶ πατρίδα, βεβαίως ὄχι μόνον ἀνωφελεῖς, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνοι καὶ ἀποτρόπαιοι καὶ ἐπιβλαβεῖς εἰς τὴν πατρίδα ἀποκαθίστανται.

Διὰ τὴν ἀγάπην λοιπὸν τῆς πατρίδος ἀγωνισθῆτε, φίλοι μου, ἐνόσῳ εἶσθε νέοι, ὄχι μόνον τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν διὰ τῶν γραμμάτων νὰ καλλιεργήσετε, ἀλλὰ καὶ πόρον ζωῆς σταθερὸν ν᾽ ἀποκτήσετε.

Αἰσχρὸν καὶ ἄτοπον θέλει εἶσθαι, ἂν ἡμέραν τινὰ παρουσιασθῆτε ἐνώπιον τῆς μεγάλης μητρὸς, οὐχὶ προσφέροντες εἰς αὐτὴν ὡς φιλόστοργα τέκνα τὰς ἀπαρχὰς τῶν κόπων σας, ἀλλὰ ζητοῦντες παρ᾽ αὐτῆς, ὡς ὀκνηροὶ ἢ ἄσωτοι υἱοί, τροφὴν καὶ περίθαλψιν.

Ἀσυγκρίτως δ᾽ αἰσχρότερον καὶ ἀναιδέστερον θέλει εἶσθαι ἄν, ὃ μὴ γένοιτο, δι᾽ ἔλλειψιν ἰδίων καταντήσετε ποτὲ σφετεριζόμενοι τὰ τῆς πατρίδος.

Ἡ ἐργασία, καθὼς καὶ ἄλλοτε σᾶς εἶπα, οὔτε τοὺς σοφούς, οὔτε τοὺς πολιτικούς, οὔτε τοὺς στρατιωτικοὺς δύναται ποτὲ ν᾽ ἀτιμάσῃ.

Ὁ Σωκράτης ἦτον ἀγαλματοποιός. Ὁ Σόλων, ὁ Θαλῆς, ὁ Πλάτων μετῆλθον τὴν ἐμπορίαν. Ὁ Κιγκιννάτος, ὁ σωτὴρ τῆς Ῥώμης, καὶ ὁ Φιλοποίμην, ὁ τελευταῖος ἔνδοξος στρατηγὸς τῆς Ἑλλάδος, ἰδίαις χερσὶν ἐκαλλιέργουν τοὺς ἀγρούς των. Ἰδίαις χερσὶ καὶ ὁ Φωκίων ἤντλει τὸ ὕδωρ, ἐνῷ ἡ ἐνάρετος σύζυγός του ἐζύμονε τὸν ἄρτον τοῦ οἴκου της.

Ἐὰν ἀγαπᾶτε λοιπὸν τὴν πατρίδα, ἀγαπήσατε ἐκ νεότητός σας καὶ τὴν ἐργασίαν. Ἀποστραφῆτε δὲ τὴν ἀργίαν, διὰ νὰ μὴ ἀποστραφῇ καὶ ὑμᾶς ἡ πατρίς.

ΑΜΟΙΒΑΙ ΚΑΙ ΑΧΑΡΙΣΤΙΑ.

Ἐὰν δὲ ποτὲ ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ ἔρωτος τῆς πατρίδος ἐμπνεόμενοι, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Γεροστάθης, ὑποκύψετε εἰς ἀγῶνας καὶ θυσίας, μὴ καταδεχθῆτε νὰ ζητήσετε ἀμοιβὰς καὶ τιμάς.

Αἱ ἀμοιβαὶ καὶ αἱ τιμαί, χορηγούμεναι δικαίως καὶ αὐθορμήτως ὑπὸ τῆς πατρίδος, στολίζουν βέβαια καὶ ἐνθαῤῥύνουν τὰ ἀγαθὰ τέκνα αὐτῆς· ἀλλὰ ζητούμεναι ἀμαυρόνουν καὶ ἐξευτελίζουν καὶ τοὺς ἐπαιτοῦντας αὐτάς, καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν.

Ἡ μόνη ὡραία ἀμοιβὴ τῶν ὑπὲρ πατρίδος θυσιῶν καὶ ἀγώνων σας ἂς ἦναι ἡ γλυκυτάτη συναίσθησις τῆς ἐκπληρώσεως τῶν πρὸς αὐτὴν υἱϊκῶν καθηκόντων σας.

Ὁ Μιλτιάδης, ὁ Κίμων, ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἀριστείδης, ὁ Σωκράτης, ὁ Φωκίων, ὁ Ἐπαμεινώνδας καὶ ὁ Πελοπίδας, οὐχὶ διὰ τιμῶν καὶ ἀνδριάντων, ἀλλὰ διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν ἐνδόξως ἀπηθανατίσθησαν. « *Εἰ ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος πάσης ἐπ' ἀρετῇ θαυμάζεσθαι ἐπιθυμεῖς, τὴν Ἑλλάδα πειρατέον εὖ ποιεῖν,* » ἔλεγεν ἡ Ἀρετὴ πρὸς τὸν νέον Ἡρακλέα.

Ἂν δὲ ποτὲ ἡ πατρίς, καίτοι εὐεργετηθεῖσα παρ' ὑμῶν, φανῇ ἀχάριστος, μὴ ἀδημονήσετε, μὴ ἀγανακτήσετε· ἀλλ' ἐνθυμηθῆτε τὸν Ἀριστείδην ἐξοριζόμενον, ἀλλ' εὐχόμενον ὑπὲρ τῆς πατρίδος του· τὸν Κίμωνα ἐξωστρακισμένον, ἀλλὰ τρέχοντα προθύμως ὅπως συναγωνισθῇ μετὰ τῶν συμπολιτῶν του· τὸν Δημοσθένην εἰς τὴν ἐξορίαν του ἀγορεύοντα ὑπὲρ τῶν Ἀθηνῶν· τὸν Σωκράτην καὶ τὸν Φωκίωνα εἰς τὴν φυλακὴν πίνοντας τὸ

κώνειον, ἀλλ' εὐπείθειαν εἰς τοὺς νόμους καὶ ἀμνησικακίαν ὑπὲρ τῶν φονέων των συνιστῶντας.

Ποτὲ δὲ μὴ συγχύσετε, μὴ ταυτίσετε τοὺς προσωπικοὺς ἀντιπάλους καὶ τοὺς ἀτομικοὺς ἐχθρούς σας μὲ τὸ ἱερὸν πρόσωπον τῆς πατρίδος· καὶ ἑπομένως ποτὲ μὴ ἀνεχθῆτε ὡς ἐκ τῶν ἀτομικῶν παθῶν σας νὰ βλαφθῇ ὁπωσδήποτε ἡ πατρίς.

Αὐτά, καθ' ὅσον ἐνθυμοῦμαι, μᾶς εἶπε κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ὁ ἀγαθὸς γέρων.

Οἱ δὲ ὀφθαλμοί του ἤστραπτον, αἱ παρειαί του ἐφλόγιζον, αἱ χειρονομίαι του ἦσαν ἐκφραστικώταται, καὶ ἡ φωνή του μελῳδική.

Παθητικώτατα μᾶς ἀπήγγειλε τοὺς στίχους τοῦ Ῥήγα «*Ἀχ! παιδιά μου, ὀρφανά μου,*» καὶ μὲ ἡρωϊκὴν ἀγανάκτησιν ἐξεφώνησε τό· «*Ὡς πότε, παλληκάρια, νὰ ζῶμεν 'ς τὰ στερά.*»

Σέβας καὶ ἐνθουσιασμὸς ἐκυρίευον τὸν Γεροστάθην ὁσάκις περὶ τοῦ πατριωτισμοῦ τῶν προγόνων μας ἐπρόκειτο λόγος· λύπη δὲ καὶ μελαγχολία ἐζωγραφήθησαν ἐπὶ τοῦ προσώπου του, ὅτε περὶ τῶν δεινῶν τῆς δεσμίας μητρὸς μᾶς ἀνέφερεν. Ἀλλ' ὅτε περὶ τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτῆς ὡμίλει μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου, γλυκὺ μειδίαμα ἐφάνη εἰς τὰ χείλη του, ἀκτῖνες δὲ χαρᾶς καὶ ἐλπίδος ἔλαμψαν ἐπὶ τοῦ μεγάλου μετώπου του.

Ποτέ, ποτὲ δὲν θέλω λησμονήσει τὸν Γεροστάθην τῆς ἡμέρας ἐκείνης! ἦτο θεῖος! καὶ θεῖον αἴσθημα ἐνεφύσησεν εἰς τὰς νεανικάς μας καρδίας!

Ὅτε πρὸς τὸ ἑσπέρας ἀπεχωρίσθημεν μᾶς ἔδωκε τοὺς ἀκολούθους στίχους, γραμμένους ἰδιοχείρως ἐπὶ τεμαχίου χάρτου, τὸ ὁποῖον εἰσέτι διατηρῶ ὡς τὸ πολυτιμότερον τῶν κειμηλίων μου.

« *Τῶν τέκνων σου αἱ ἀρεταὶ καὶ ἡ φιλοπατρία*
» *Πάλαι ποτὲ σ' ἐδόξασαν, Πατρίς μου σεβασμία!*
» *Αὐτὰς λοιπὸν ἂς ἀσπασθῶ ὡς τέκνον γνήσιόν σου,*
» *Καὶ ἂς προσφέρω πρόθυμος τὸ πᾶν εἰς τὸν βωμόν σου!*»

Ω.

Η ΔΥΣΙΣ.

« Οὐκ ἔστιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ οὐδὲν κακὸν
οὔτε ζῶντι οὔτε τελευτήσαντι. »
(Πλάτωνος.)

Φθινοπωρινήν τινα ἑσπέραν τοῦ 1820 ἔτους, διὰ νὰ μᾶς δείξῃ ὁ Γεροστάθης τὴν μεγαλοπρεπῆ δύσιν τοῦ ἡλίου, μᾶς ὡδήγησεν ἐπὶ τοῦ λόφου ἐκείνου, ὅπου πρὸ δύο περίπου ἐτῶν εἴχομεν θαυμάσει μετ' αὐτοῦ τὸν ἥλιον μεγαλοπρεπῶς ἀνατέλλοντα.

Ὁποία παράδοξος σύμπτωσις! Ἐπὶ τοῦ λόφου, ὅπου πρώτην φορὰν ἴδομεν τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα, ἀνέτειλον καὶ αἱ πρῶται εὐεργετικαὶ ἀκτῖνες τῆς μετὰ τοῦ γέροντος φιλίας ἡμῶν.

Ὅτε δὲ ἐπὶ τοῦ ἰδίου λόφου ἴδομεν μετ' αὐτοῦ τὸν ἥλιον δύοντα, ἔδυσαν καὶ αἱ γλυκεῖαι ἀκτῖνες, τὰς ὁποίας ἡ ἀγαθότης τοῦ ἀνδρὸς εἰς τὰς ψυχάς μας ἀπέπεμπεν.

Ἔκτοτε πλέον δὲν συνεπεριδιαβάσαμεν μετ' αὐτοῦ! ἐκεῖνος ἦτον ὁ τελευταῖος μετὰ τοῦ Γεροστάθου περίπατος!

Ὁ λόφος ἦτον ὑψηλὸς καὶ ἀνωφερής· ὁ δὲ γέρων ἀρκετὰ ἐκοπίασε καὶ ἐθερμάνθη ἀναβαίνων αὐτόν.

Ἡ ἡμέρα ἦτο μᾶλλον δροσερὰ ὡς ἐκ τοῦ πνέοντος βορείου ἀνέμου· ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲ τοῦ λόφου, ὁ βορέας ἐφύσα μᾶλλον ψυχρός, καὶ τὴν προσέγγισιν τοῦ χειμῶνος αἰσθαντικῶς ὑπενθύμιζεν.

Ὅτε ἐπὶ τοῦ λόφου ἐφθάσαμεν ὁ λαμπρὸς δίσκος τοῦ ἡλίου ἐπλησίαζε νὰ κρυφθῇ ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα· ὁ δὲ Γεροστάθης ἐπροσκάλεσε τὴν προσοχήν μας ἐπὶ τοῦ μεγαλοπρεποῦς τούτου φαινομένου.

Βραδέως καὶ βαθμηδὸν κατήρχετο τὸ μεγαλοπρεπὲς ἄστρον τῆς ἡμέρας· λαμπρὸς δὲ καὶ ἀξιοθαύμαστος ἦτον ὁ ποικίλος χρωματισμὸς τῶν πέριξ συννέφων· ἄλλα ἐξ αὐτῶν ἐφαίνοντο

ὁλόχρυσα, ἄλλα κατακόκκινα καὶ φλογώδη, καὶ ἄλλα ἰοειδῆ· ὡραιοτάτη δὲ ἦτο καὶ ἡ λεπτὴ ἐπιχρύσωσις, τὴν ὁποίαν αἱ δύουσαι ἀκτῖνες ἐπροξένουν εἰς τὰς κορυφὰς τῶν πέριξ ἐρυθριώντων βουνῶν.

Μετ' ὀλίγον ὁ ἥλιος ἐχάθη ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα, ἡ ἐπιχρύσωσις ἐσβέσθη, ἡ ποικιλία τῶν οὐρανίων χρωμάτων βαθμηδὸν ἐξηλείφθη, καὶ σοβαρὰ μελαγχολία ἐκάλυψεν ἅπασαν τὴν φύσιν.

— Τοιουτοτρόπως, μᾶς εἶπε τότε ὁ γέρων, ἔδυσε ποτὲ καὶ τὸ λαμπρὸν ἄστρον τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, καὶ μετ' αὐτοῦ ἐσβέσθη ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ὁρίζοντος καὶ ὁ πολιτισμός, καὶ ἡ σοφία, καὶ ἡ ἀρετή, καὶ ἡ ἐλευθερία, καὶ ἡ δόξα. Ὑπὸ τὴν ἀχλὺν δὲ τῆς ἀπαιδευσίας καὶ ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας σκότος καὶ ἀθυμία περιεκάλυψαν ἅπασαν τὴν Ἑλληνικὴν φυλήν.

Ἀλλ' ὁ ἥλιος, ὅστις ἤδη ἔδυσεν, ἐπρόσθεσεν ὁ γέρων, λαμπρὸς πάλιν θέλει ἀνατείλει αὔριον, διὰ νὰ φωτίσῃ καὶ ζωογονήσῃ πάλιν καὶ ἡμᾶς καὶ ὅλην τὴν φύσιν. Τίς ἐξεύρει ἂν εἰς τὰς βουλὰς τοῦ Ὑψίστου δὲν ἦναι ἀποφασισμένον ὥστε καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἄστρον ν' ἀνατείλῃ πάλιν, καὶ μετ' αὐτοῦ νὰ ἐπανέλθωσιν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ὁρίζοντος ἡ ἐλευθερία, ἡ εὐνομία, τὰ γράμματα, αἱ τέχναι, αἱ προγονικαὶ ἀρεταὶ καὶ ἡ ἀρχαία δόξα καὶ λαμπρότης;

Τὴν ποθητὴν ταύτην ἀνατολὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀστέρος ἂς εὐχώμεθα πάντες ἀπὸ καρδίας, παιδία μου, ὁσάκις αὐγὴν καὶ ἑσπέρας πρὸς ἀνατολὰς ἐστραμμένοι ἀπευθύνωμεν πρὸς τὸν ἐλεήμονα Θεὸν τὰς παρακλήσεις ἡμῶν.

Ἐκ τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν μία εἶναι καὶ ἡ *ἐλπίς*· ὡς χριστιανοὶ λοιπὸν ἂς ἐλπίζωμεν τὴν ἀνατολὴν ταύτην. Ἀλλὰ πρὸς πραγματοποίησιν τῆς γλυκυτάτης αὐτῆς ἐλπίδος, ἂς μὴ παύωμεν καὶ τὴν ἀρετὴν σταθερῶς ἐργαζόμενοι, καὶ διὰ τῆς παιδείας καὶ τῆς φιλοπονίας ἐξασκοῦντες τὰς δυνάμεις ἡμῶν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς φίλης πατρίδος.

Ἐν τούτοις ὁ βορέας ἐξηκολούθει πνέων σφοδρότερος, καὶ τὸ ψύχος ἐγίνετο δριμύτερον. Συναισθανθεὶς δὲ αὐτὸ ὁ Γερο-

στάθης συνεκαλύφθη, καὶ ἤρχισε νὰ καταβαίνῃ τὸν λόφον, ἡμεῖς δὲ ἠκολουθήσαμεν τὸν γέροντα μέχρι τῆς οἰκίας του, ὅπου τῷ εὐχήθημεν καλὴν νύκτα, καὶ ἀπεχωρίσθημεν.

Η ΑΣΘΕΝΕΙΑ.

Ἀλλ' αἱ καλονυκτικαὶ εὐχαί μας δυστυχῶς δὲν εἰσηκούσθησαν, διότι ὁ Γεροστάθης διῆλθε νύκτα κακίστην. Τὴν ἐπιοῦσαν δὲν ἴδομεν αὐτόν· ἐμάθομεν δὲ ὅτι, ἔχων θέρμην καὶ βῆχα σφοδρότατον, προσεκάλεσε πρὸς ἐπίσκεψίν του τὸν ἰατρὸν τῆς κωμοπόλεως.

Ἀτυχῶς ἡ κωμόπολις δὲν εἶχεν εἰσέτι παρὰ ἕνα καὶ μόνον ἰατρὸν καὶ αὐτὸν *ἐμπειρικόν*. Τὸ δὲ ζεστὸν χαμόμηλον καὶ ἡ θερμολουσία, τὰ ὁποῖα διέταξε, δὲν ἀπήλλαξαν τὸν Γεροστάθην ἀπὸ τὰ δεινά του, ἂν καὶ πρὸς ὥραν ἐλάφρωσαν ὀλίγον αὐτά. Τὴν ἐπιοῦσαν ἡ θέρμη ἐπανῆλθε σφοδροτέρα, καὶ ὑπὸ τοῦ σκληροῦ του βηχὸς ἔτι μᾶλλον ἐνοχλήθη.

Ὁλόκληρον τὴν κωμόπολιν κατετάραξεν ἡ ἀσθένεια αὕτη τοῦ ἀγαθοῦ γέροντος. Οἱ δὲ προεστῶτες βλέποντες τὴν χειροτέρευσιν τοῦ ἀσθενοῦς, ἔστειλαν ἀμέσως εἰς Ἰωάννινα ἔφιππον, διὰ νὰ προσκαλέσωσιν ἐκεῖθεν τὸν ἐπιστήμονα καὶ εὐϋπόληπτον ἰατρὸν Ι. Τ.

Ὁ ἰατρὸς Ι. Τ., ὅστις ἐκ φήμης ἐγνώριζε τὸν ἀξιότιμον Γεροστάθην, ἔσπευσεν ἄνευ ἀναβολῆς νὰ ἔλθῃ. Ἡ δὲ ἐμφάνισις αὐτοῦ ἐνέπλησεν ὅλους χαρᾶς καὶ ἐλπίδος.

Ματαία ὅμως καὶ διαβατικὴ ἀνεφάνη καὶ ἡ ἐλπὶς καὶ ἡ χαρά μας. Κατηφὴς καὶ περίλυπος ἐξελθὼν ἐκ τοῦ δωματίου τοῦ ἀσθενοῦς ὁ ἰατρὸς εἶπε πρὸς τοὺς προεστῶτας·—Λυποῦμαι διότι πολὺ ἀργὰ ἔφθασα· ἡ ἀσθένεια εἶναι σφοδρὰ περιπνευμονία, ἡ φλόγωσις ἐκορυφώθη, καὶ μικροτάτη ἐλπὶς θεραπείας μένει πλέον εἰς τὴν ἐπιστήμην.

Ἀπόπληκτοι ἐμείναμεν ὅλοι, ὅτε ἠκούσαμεν τοὺς ἀπελπιστικοὺς αὐτοὺς λόγους τοῦ ἰατροῦ.

Τὸ Σχολεῖον κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας εἶχεν ἐρημώσει. Ἀπὸ

τὰ χαράγματα δὲ μέχρι τῆς νυκτὸς περίλυποι καὶ σκυθρωποὶ ἐσυσσωρευόμεθα ἐνώπιον τῆς οἰκίας τοῦ ἀσθενοῦς, περιμένοντες νὰ μάθωμεν εὐχάριστόν τι περὶ τῆς ὑγείας αὐτοῦ.

Οἱ δὲ πατέρες καὶ αἱ μητέρες ἡμῶν, ἐγκαταλιπόντες καὶ τὰς οἰκίας καὶ τὰ ἔργα των, δὲν ἔπαυον ἡμέραν καὶ νύκτα περιποιούμενοι φιλοφρόνως τὸν ἀσθενῆ.

Ἀξιοθαύμαστος ἦτον ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἀφοσίωσις, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐμπνεύσει εἰς τὰς ψυχὰς ὅλων ἀνεξαιρέτως ἡ ἀγαθότης τοῦ σεβασμίου ἀνδρός. Μεγίστη τῷ ὄντι καὶ μαγικὴ ἡ δύναμις τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀγαθοεργίας!

Ἐντούτοις ὁ ἰατρὸς, ἅμα ἐπισκεφθεὶς τὸν Γεροστάθην, διέταξε διπλῆν φλεβοτομίαν καὶ ἐπίθεσιν ἀφθόνων βδελλῶν, τῷ ἔδωκε δὲ καί τινα ἰατρικὰ, τὰ ὁποῖα μεθ' ἑαυτοῦ εἶχε φέρει ἐξ Ἰωαννίνων.

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ.

Τὴν ἐπιοῦσαν εὐχαρίστως ἐμάθομεν ὅτι ὁ Γεροστάθης, ὢν ὀλίγον καλήτερα, ἐπεθύμει νὰ μᾶς ἴδῃ· σιωπηλοὶ λοιπὸν εἰσήλθομεν εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ ἀσθενοῦς.

— Καλῶς ἤλθατε, μικροί μου φίλοι, μὲ φωνὴν βραγχνὴν καὶ ἀδύνατον μᾶς εἶπεν ὁ γέρων, πολὺ ἐπεθύμουν νὰ σᾶς ἀποχαιρετήσω πρὶν διὰ παντὸς σᾶς ἀποχωρισθῶ· εὐχαριστῶ τὸν Πανάγαθον, ὅστις εἰσήκουσε καὶ τὴν τελευταίαν ταύτην εὐχήν μου.

Ὑπὸ σφοδροῦ βηχὸς διεκόπη ἡ ὁμιλία τοῦ γέροντος. Ἡμεῖς δὲ ἀκούσαντες περὶ ἀποχωρισμοῦ, ἠρχίσαμεν νὰ ὀδυρώμεθα, ἐνῷ ἐκεῖνος ἀγωνιῶν ἔβηχε.

— Μὴ κλαίετε, παιδία μου, ἐπανέλαβε μετ' ὀλίγον ὁ γέρων, ὅλοι ἐγεννήθημεν διὰ ν' ἀποθάνωμεν· εὐτυχὴς δὲ ὁ ἀποθνήσκων ἐν τῷ μέσῳ τόσων φίλων. Μὴ κλαίετε, φίλοι μου, μὴ φοβῆσθε τὸν θάνατον. Διὰ τοῦ θανάτου ὁ Ἐλεήμων Θεὸς πολλάκις παρηγορεῖ τοὺς δυστυχοῦντας, πολλάκις δὲ καὶ ἀπὸ μελλούσας δυστυχίας ἀπαλλάττει τὰ ἀγαπητὰ πλάσματά του. Τοῦ χριστιανοῦ ὁ θάνατος δὲν εἶναι καταστροφή, δὲν εἶναι ἐξόντωσις·

εἶναι ἐλπὶς ἱλαρωτέρου φωτός, εἶναι ἀρχὴ νέας ὑπάρξεως καὶ ἀθανασία ἀτελεύτητος· ἢ, καθὼς ἔλεγεν ὁ Σωκράτης, *ὁ θάνατος εἶναι μετοίκησις τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴν ἐπίγειον εἰς τὴν οὐράνιον ζωήν.* Ὅλοι ἀργὰ ἢ ὀγλίγωρα θέλομεν ὑποβληθῆ εἰς τὴν μετοίκησιν ταύτην.

Εἰς τὴν παροῦσαν δὲ πρόσκαιρον ἐπὶ τῆς γῆς ὕπαρξιν εἰσερχόμεθα, ὅπως δοκιμασθῶσιν αἱ ψυχαὶ ἡμῶν. Εὐτυχεῖς δὲ καὶ μακάριαι ὅσαι δυνηθῶσι νὰ ἐξέλθωσιν ἀκηλίδωτοι καὶ ἀνεπηρέαστοι ἀπὸ τοὺς πειρασμοὺς τῆς φθαρτῆς ταύτης ὕλης, τῶν παθῶν, καὶ τῶν ὑλικῶν συμφερόντων.

Ἐὰν ἐν κακίαις καὶ ἁμαρτίαις ἤθελα διέλθει τὸν βίον μου, ἐν τῇ ἐσχάτῃ μου ταύτῃ ὥρᾳ βεβαίως ἤθελα θρηνεῖ, ἀναλογιζόμενος τὴν δικαιοσύνην τοῦ Ὑψίστου, καὶ σεῖς δὲ τότε δικαίως ἠθέλετε κλαίει μετ' ἐμοῦ.

Ἀλλ' ὅστις, παιδία μου, ἀποθνήσκει μὲ τὴν γλυκυτάτην συναίσθησιν ὅτι ἐξεπλήρωσε κατὰ δύναμιν τὰ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον καθήκοντά του· ὅστις, ἀφίνων τὴν γῆν, ἀφίνει συγχρόνως ἐπ' αὐτῆς μνήμην ἀγαθήν, αὐτὸς δὲν πρέπει νὰ τρέμῃ, οὐδὲ νὰ λυπῆται μεταβαίνων εἰς τὴν αἰωνιότητα· ἀπ' ἐναντίας ἂς χαίρῃ καὶ ἂς ἀγάλλεται, διότι πρὸς αὐτὸν ὁ δίκαιος Κριτὴς φωνάζει· « *Εὖ δοῦ.λε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, εἴσε.λθε εἰς τὴν αἰώνιον χαρὰν τοῦ Κυρίου σου* ».

Μὴ κλαίετε λοιπόν, ἀγαπητοί μου φίλοι· ἂν τὰ φθαρτὰ σώματά μας πρόκηται ν' ἀποχωρισθῶσιν, αἱ ἀθάνατοι ὅμως ψυχαί μας ποτὲ δὲν θέλουν ἀποχωρισθῆ. Ἡ ἰδική μου, μεταβαίνουσα εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, θέλει καθικευτεύει τὸν Ὕψιστον ὅπως σᾶς φωτίζῃ καὶ καθοδηγῇ πάντοτε εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ καθήκοντος, καὶ τοιουτοτρόπως θέλει εἶσθαι πάντοτε μεθ' ὑμῶν. Σεῖς δὲ θέλετε εἶσθαι ἐπίσης μετ' ἐμοῦ, ἐὰν, ὡς ἐλπίζω, ἐξακολουθήσετε πάντοτε ἀγαπῶντες καὶ ἐνθυμούμενοι τὸν φίλον τῆς νεότητός σας, τοὺς λόγους του, τὰς διηγήσεις του, συλλογιζόμενοι εἰς πᾶν βῆμα τῆς ζωῆς σας τί ἤθελεν εἰπεῖ περὶ αὐτοῦ ὁ γέρων Γεροστάθης.

Οἱ λόγοι αὐτοὶ, ἀντὶ νὰ καταπαύσωσιν, ηὔξησαν ἔτι μᾶλλον τὰ δάκρυα καὶ τοὺς ὀδυρμούς μας· καὶ καταφιλοῦντες τὰς θερμὰς χεῖρας τοῦ γέροντος κατεβρέχαμεν αὐτὰς μὲ τὰ θερμότερα δάκρυά μας.

Συνεκινήθη τότε καὶ ὁ γέρων, ἐδάκρυσε, μᾶς ἠσπάσθη, καὶ μᾶς ηὐλόγησεν· ἡ δὲ συγκίνησις αὕτη τῷ ἐπέβαλεν ἐπί τινα ὥραν σιωπήν, τὴν ὁποίαν ἐπὶ τέλους διέκοψε διὰ τῶν ἀκολούθων λόγων, οἵτινες βαθέως ἔμειναν ἐντυπωμένοι εἰς τὴν ψυχήν μου, καὶ ζωηροὶ πάντοτε ἐπανέρχονται εἰς τὰ ὦτά μου.

— Ζήσατε, φίλοι μου, πιστοὶ πάντοτε εἰς τῶν πατέρων σας τὴν θρησκείαν· αὐτὴ ἐν τῷ μέσῳ τῶν δεινῶν τῆς πολυχρονίου δουλείας μᾶς ἐπαρηγόρησεν· αὐτὴ μᾶς ἐδίδαξε μὲ καρτερίαν καὶ μὲ ἐλπίδα νὰ ὑποφέρωμεν τὰ δεινά μας· αὐτὴ διετήρησε τὴν ἐθνικὴν ἑνότητά μας, τὴν ὡραίαν μας γλῶσσαν καὶ τὸν ἔνδοξον ἑλληνισμόν μας. Ὑπὸ ὁποιασδήποτε περιστάσεις, ὑπὸ ὁποιουσδήποτε καταδιωγμοὺς ἢ σατανικὰς ξένων ῥαδιουργίας καὶ ἂν εὑρεθῆτε, μείνατε πάντοτε πιστοί, ἡνωμένοι καὶ ἀκράδαντοι ὑπὸ τὴν ἁγίαν σημαίαν της, ὅπως διατηρηθῇ οὕτω τὸ πολυπαθὲς ἔθνος ἡμῶν πάντοτε ἕν, ὁμονοοῦν καὶ ἀδιαίρετον.

Μετὰ Θεὸν δὲ ἀγαπήσατε τὴν πατρίδα καὶ τοὺς γονεῖς σας· διὰ τῆς φιλοπονίας δέ, τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς εὐγενοῦς θυσίας τῶν παθῶν σας ἀναδειχθῆτε προσφιλῆ τέκνα αὐτῶν.

Προσέχετε ἐπομένως τὴν ὑγείαν σας, φωτίζετε τὴν ψυχήν σας, ἐξευγενίζετε τὴν καρδίαν σας, στολισθῆτε μὲ τὰς χριστιανικὰς καὶ προγονικὰς ἀρετάς, καὶ ἀποφεύγετε πᾶν αἰσχρὸν καὶ ἄτιμον. Ἔχοντες δὲ κατὰ νοῦν ὅτι τὸ μὲν γήϊνον σῶμά σας θέλει ἐπανέλθει εἰς τὴν γῆν, ἡ δὲ ἀθάνατος ψυχή σας θέλει μεταβῆ εἰς τὴν αἰωνιότητα, μὴ παύσετε ἀγωνιζόμενοι καὶ ἐπὶ τῆς γῆς μνήμην ἀγαθὴν ν' ἀφήσητε, καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἐνώπιον τοῦ πλάστου φαιδροὶ νὰ παρουσιασθῆτε.

Εἰς τὸν λαβύρινθον τοῦ κόσμου ἐμβαίνοντες πολλὰς κακίας

καὶ πάθη δυσειδῆ θέλετε ἀπαντήσει, παιδία μου· εἰς πολλὰς δὲ δυστυχίας ἀπροσδοκήτως ἴσως θέλετε ἐκτεθῆ.

Καὶ τὰς μὲν δυστυχίας γενναίως ὑπομείνατε, ἀναλογιζόμενοι ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι ἀσυγκρίτως μεγαλήτεραι, τὰς ὁποίας μὴ ἔχοντες εὐχαριστεῖτε καὶ δοξάζετε τὸν Θεόν.

Ἐνώπιον δὲ τῆς κακίας καὶ τῶν αἰσχρῶν παθῶν μὴ ἀπελπισθῆτε, διὰ νὰ μὴ καταντήσητε μισάνθρωποι, καὶ ἑπομένως ὄντα περιττὰ καὶ ἄχρηστα ἐπὶ τῆς γῆς. Μὴ δειλιάσετε δὲ διὰ νὰ μὴ καταστραφῆτε ὑπ' αὐτῶν· ἀλλὰ γενναίως καὶ ἐμφρόνως παλαίσατε καὶ ἀγωνισθῆτε, ὅπως ἡ ἀρετὴ ἀναφανῇ νικηφόρος.

Οὐδεὶς Ὀλυμπιονίκης, ἄνευ ἀγώνων· ἀγώνων δὲ καὶ μαχῶν στάδιον εἶναι δυστυχῶς τὸ στάδιον τοῦ βίου. Εὐτυχεῖς ἂν ἐξέλθετε νικηταὶ καὶ τροπαιοῦχοι, ὡς ἐκ τοῦ λαβυρίνθου τῆς Κρήτης ἐξῆλθε ποτὲ ὁ Θησεύς.

Μὴ παραμελήσετε δὲ τὸ παρόν, ἐπηρεαζόμενοι ἀπὸ τὸ παρελθόν, ἢ ἐπαναπαυόμενοι εἰς τὸ μέλλον. Τὸ παρελθὸν παρῆλθε, τὸ δὲ μέλλον ἄδηλον καὶ ἀβέβαιον.

Μὴ παύετε λοιπὸν ἐργαζόμενοι πάντοτε δραστηρίως ἐντὸς τοῦ παρόντος, ὠφελούμενοι ἀπὸ τὰ μαθήματα τοῦ παρελθόντος, καὶ τὴν βελτίωσιν τοῦ μέλλοντος προσπαθοῦντες.

Τοιουτοτρόπως ἡ αὔριον θέλει σᾶς εὑρίσκει πάντοτε καλητέρους καὶ εὐτυχεστέρους. Ὅταν δὲ ἀπὸ τὴν παροῦσαν μεταβῆτε εἰς τὴν ἄλλην ζωήν, ἴσως δυνηθῆτε ν' ἀφήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἴχνη τινα διακεκριμένα, ἅτινα θέλουν καθοδηγήσει καὶ παρηγορήσει ὅσους κατόπιν ὑμῶν εἰσέλθωσιν εἰς τὸν κινδυνώδη τοῦ βίου λαβύρινθον.

Ὑπάγετε τώρα, παιδία μου, ἡσυχάσατε. . . . μὴ κλαίετε πλέον . . . θέλομεν ἐνταμωθῆ πάλιν . . . ἂν ὄχι ἐπὶ τῆς γῆς . . . βεβαίως ὅμως εἰς τὸν οὐρανόν. »

Ταῦτα εἰπὼν ἐσιώπησεν· ἡμεῖς δὲ ὀδυρόμενοι ἐπέσαμεν ἐπὶ τῆς κλίνης του καταφιλοῦντες τὰς χεῖράς του· καὶ πάλιν ὁ γέρων μᾶς ἡσπάζετο καὶ μᾶς ηὐλόγει.

Ἀλλ᾽ εἰσελθὼν ὁ ἰατρὸς καὶ ἰδὼν τὴν συγκινητικὴν ἐκείνην σκηνὴν μᾶς ἐπροσκάλεσε νὰ ἐξέλθωμεν.

Ἐκείνη ἦτον ἡ τελευταία μετὰ τοῦ Γεροστάθου συνέντευξίς μας· ἔκτοτε πλέον δὲν ἠκούσαμεν τὴν γλυκεῖαν φωνήν του.

ΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΣΤΙΓΜΑΙ ΤΟΥ ΓΕΡΟΣΤΑΘΟΥ.

Ἡ πρωϊνὴ μετὰ τοῦ Γεροστάθου συνέντευξίς μας συνετάραξεν αὐτόν, καὶ ἐχειροτέρευσε τὴν ἀσθένειάν του. Ὁ ἰατρὸς ἐπανέλαβε τὰς φλεβοτομίας· ἀλλὰ μικρὰ βελτίωσις ἀνεφάνη. Ὁ γέρων ἐζήτησε τότε ν᾽ ἀποχαιρετήσῃ καὶ εὐχαριστήσῃ τοὺς προεστῶτας διὰ τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ φροντίδας των. Ἀκολούθως ἐζήτησε τοὺς διδασκάλους, καὶ μετ᾽ αὐτοὺς τὸν ἱερέα διὰ νὰ ἐξομολογηθῇ καὶ κοινωνήσῃ τῶν ἀχράντων μυστηρίων.

Μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν δὲ καὶ τοῦ τελευταίου τούτου χριστιανικοῦ καθήκοντος συνωμίλησε μετὰ τῶν διδασκάλων καὶ τοῦ ἱερέως περὶ τῶν θείων καλλονῶν τοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ ἰδίως περὶ τῆς ἀγαλλιάσεως, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται ὁ ἀληθὴς χριστιανὸς κατά τε τὴν διάρκειαν τοῦ βίου του, καὶ κατὰ τὰς ὥρας τοῦ θανάτου του.

Ἠθέλησε τότε ν᾽ ἀποχαιρετήσῃ καὶ τὸν ἀγαπητόν του κῆπον. Ὅτε δὲ ἤνοιξαν τὸ παραπέτασμα τοῦ παραθύρου, βλέμμα μελαγχολικὸν ἔῤῥιψεν ὁ γέρων εἰς τὰ ἄνθη καὶ εἰς τὰ δένδρα τοῦ κήπου του.

Καὶ τὰ μὲν ἄνθη μαραμένα ἐπαρουσιάσθησαν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του· κατάχλωμα δὲ τὰ φθινοπωρινὰ φύλλα τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο ἔπιπτον κατὰ γῆς.

— Οὕτως, εἶπε τότε ὁ γέρων, πίπτουν καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὸ δένδρον τῆς ζωῆς, σήμερον ὁ εἷς καὶ αὔριον ὁ ἄλλος. Καὶ τὰ ἄνθη τοῦ κήπου μου ἐμαράνθησαν καὶ παρῆλθον! ἀλλ᾽ οἱ σπόροι, τοὺς ὁποίους εἰς τὰς ἁπαλὰς καρδίας τῶν μικρῶν μου φίλων ἐπροσπάθησα νὰ ἐνσπείρω, εἴθε νὰ μὴ μαρανθῶσι ποτέ! Εἴθε ἡμέραν τινὰ νὰ βλαστήσωσι, καὶ ἀμάραντον δόξαν εἰς τὴν πατρίδα νὰ καρποφορήσωσιν! Αὐτὴ εἶναι ἡ θερμοτέρα εὐχὴ τῆς

ψυχῆς μου. Εἰς Σὲ δέ, πάτερ ἀγαθέ, καὶ εἰς τοὺς συναδέλφους σου διδασκάλους ἀναθέτω τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἐγκαρδίου μου ταύτης εὐχῆς.

Ἐξακολουθήσατε φωτίζοντες μετὰ ζήλου δι' ὠφελίμων καὶ βιωτικῶν γνώσεων τὸν νοῦν τῶν μικρῶν μαθητῶν σας. Γυμνάζετε καὶ ἐνισχύετε ἰδίως τὴν κρίσιν, τὴν καλαισθησίαν, καὶ τὸ πρὸς τὴν ἀρετὴν αἴσθημά των. Συνειθίζετε αὐτοὺς εἰς τὴν σεμνότητα, ὑπομονὴν καὶ φιλοπονίαν· καὶ μὴ ἐπιτρέπετε ποτὲ εἰς αὐτοὺς ν' ἀγαπῶσι τὸ φθαρτὸν σῶμά των περισσότερον τῆς ἀθανάτου ψυχῆς των. *Ἡ κατὰ Χριστὸν καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος διάπλασις τῶν Ἑλληνοπαίδων ἂς ἦναι ὁ κύριος καὶ τελικὸς σκοπὸς ὅλων τῶν ἀγώνων καὶ ὅλων τῶν διδασκαλιῶν σας.*

Αὐτὰ ἀγωνιῶν καὶ πυρέσσων εἶπεν ὁ Γεροστάθης, διακοπτόμενος ὑπὸ σφοδροτάτου βηχός, ὡς ἀκολούθως μᾶς ἔλεγον οἱ διδάσκαλοι. Μετά τινα δὲ διακοπὴν ἔστρεψε πάλιν πρὸς τὸν κῆπον τοὺς θνήσκοντας ὀφθαλμούς του, ὑψώσας δ' ἔπειτα πρὸς τὸν οὐρανὸν μελαγχολικὸν βλέμμα· « *Θεέ μου*, εἶπε, *πόσα δένδρα ἠξιώθην νὰ ἴδω ἀναστημένα! . . . ἀλλὰ τὴν ἀνάστασιν τῆς πατρίδος . . .* » Καὶ μὲ τῆς πατρίδος τὸ γλυκύτατον ὄνομα εἰς τὰ χείλη μετέβη ἀπὸ τὴν ἐπίγειον εἰς τὴν οὐρανίαν ζωήν.

Περὶ τὴν δύσιν τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἔδυσε καὶ ὁ βίος τοῦ ἀγαθοῦ γέροντος. Ἡ δὲ ψυχή του, ἐξαγιασθεῖσα διὰ τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἀρετῆς, ἀφῆκε τὰ γήϊνα δεσμά της, καὶ ἀγαλλομένη ἐπανῆλθεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Θεοῦ.

Η ΔΙΑΘΗΚΗ.

Οἱ προεστῶτες τῆς κωμοπόλεως, οἱ διδάσκαλοι καὶ ὁ ἱερεὺς συνῆλθον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γεροστάθου εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, διὰ νὰ ἐξετάσωσιν ἂν ἀφῆκε διαθήκην, καὶ συγχρόνως διὰ νὰ καταγράψωσι καὶ ἐξασφαλίσωσιν ὅλα τὰ τῆς οἰκίας του.

Καὶ κατὰ πρῶτον ἤνοιξαν τὸ συρτάριον τῆς τραπέζης, ἐπὶ

τῆς ὁποίας συνήθως ἔγραφε. Μεταξὺ δὲ διαφόρων ἐγγράφων, τὰ ὁποῖα ἐντὸς αὐτοῦ ὑπῆρχον, εὗρον περικάλυμμα φέρον τὴν ἐπιγραφήν· « *Ἡ διαθήκη μου.* »

Ὁ ἱερεὺς ἀνοίξας τὸ περικάλυμμα ἀνέγνωσε μεγαλοφώνως τὸ ἐν αὐτῷ ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον πραγματικῶς ἦτον ἡ ἰδιόχειρος διαθήκη τοῦ γέροντος.

Τῆς διαθήκης ταύτης οὔτε τὸ πρωτότυπον διεσώθη, οὔτε ἀντίγραφον αὐτῆς ἐλήφθη ποτέ· ὥστε μὴ δυνάμενος νὰ καταχωρίσω αὐτὴν ἐνταῦθα, θέλω ἀναφέρει ὅσας ἐκ τῶν διατάξεών της διετήρησεν ἡ μνήμη μου.

Κατ' ἀρχὰς ἐζήτει συγχώρησιν παρὰ πάντων, ὅπως καὶ ὁ πολυεύσπλαγχνος Θεὸς συγχωρήσῃ τὰ ἑκούσια καὶ ἀκούσια ἁμαρτήματα αὐτοῦ.

Ἀκολούθως ἔλεγεν ὅτι, μὴ ἔχων ἴδια τέκνα οὐδὲ συγγενεῖς, υἱοθετεῖ καὶ κληρονόμους του ἀποκαθιστᾷ ὅλα τὰ παρόντα καὶ μέλλοντα τέκνα τῆς πατρίδος του.

Ἀλλ' ἐπειδή, ἐπρόσθετεν, ἐκτὸς τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς παιδείας τὰ πάντα ἐπὶ τῆς γῆς εἶναι φθαρτά, διέταττε νὰ μένωσι τὰ χρήματά του διαρκῶς εἴς τινα Τράπεζαν· διὰ δὲ τῶν ἐτησίων τόκων νὰ ἐξακολουθῇ ἡ διατήρησις τοῦ σχολείου, ὅπως ἐξ αὐτοῦ οἱ κληρονόμοι του ἀπολαμβάνωσι τὰ μόνα ἄφθαρτα καὶ ἀληθῶς πολύτιμα κτήματα τῆς ἀρετῆς καὶ παιδείας.

Τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἐπικαρπίαν τοῦ κήπου του ἀνέθετεν εἰς τὸν συμμαθητήν μας Ἰωάννην· διέταττε δὲ ὅταν ἐπανέλθῃ ἐξ Ἰταλίας ὁ ἀποσταλεὶς παρ' αὐτοῦ πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ἰατρικῆς, νὰ μεταβῇ ἀντ' αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης, ὅπως σπουδάσῃ τὴν γεωπονίαν, καὶ ἐπανερχόμενος εἰς τὴν πατρίδα διδάσκῃ αὐτὴν εἰς τὰ τέκνα τῶν κτηματιῶν.

Πρὸς ἀμοιβὴν δὲ τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ κόπων καὶ ὑπηρεσιῶν τοῦ συμμαθητοῦ μας Κωνσταντίνου, ἐπροσδιόριζε ποσὸν χρηματικόν, ὅπως μεταβῇ καὶ ὁ νέος αὐτὸς εἴς τι Εὐρωπαϊκὸν ὁπλουργεῖον πρὸς ἐκμάθησιν τῆς ὁπλοποιΐας καὶ τῶν ἄλλων σιδηρουργικῶν τεχνῶν.

Τὴν ὑπὲρ τοῦ Κωνσταντίνου διάταξίν του ἐτελείσνεν ἐκφράζων λύπην ἐνδόμυχον διὰ τὴν ἀνάγκην τῶν ὅπλων, τὴν ὁποίαν ἔχουν εἰσέτι καὶ οἱ ὑπὸ ξένον καὶ βάρβαρον ζυγὸν διατελοῦντες πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας των, καὶ αὐτοὶ οἱ ἐλεύθεροι πρὸς ὑπεράσπισίν των. Ηὔχετο δὲ νὰ μὴ βραδύνῃ ἡ θεία ἐποχὴ, καθ' ἣν ἐν χριστιανικῇ ἀγάπῃ καὶ ἀρετῇ ἅπαντες, ὡς ἀδελφοὶ φιλάδελφοι ζῶντες, θέλουν ἀποτελέσει ἐπὶ τῆς γῆς *μίαν ποίμνην ὑπὸ ἕνα ποιμένα.*

Ἀκολούθως ἡ διαθήκη ἐπροσδιόριζε χρηματικὰς χορηγήσεις πρὸς περίθαλψιν δυστυχῶν τινων γερόντων καὶ ἀδυνάτων χηρῶν.

Ἐπὶ τέλους ὠνόμαζεν ἐκτελεστὰς τῆς διαθήκης του ταύτης ἄνδρας ἀκεραίους καὶ ἀξιοσεβάστους, καὶ ἐπρόβλεπεν ὅσον ἔνεστι προνοητικώτερον περὶ τῆς διαρκοῦς ὑπάρξεως τοιούτων ἐκτελεστῶν πρὸς ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῆς τελευταίας θελήσεώς του.

Ὅτε δὲ ἐγένοντο γνωστὰ εἰς τὴν κωμόπολιν τὰ τῆς διαθήκης, ἔτι μᾶλλον ἀξιαγάπητος κατέστη ἡ μνήμη τοῦ ἀγαθοῦ Γεροστάθου· διότι ἐξ αὐτῆς ἀνεφάνη ὅτι ὄχι μόνον ζῶν, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον ἠθέλησε νὰ ἐξακολουθήσῃ εὐεργετῶν τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ.

Η ΚΗΔΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΠΙΤΥΜΒΙΟΝ.

Τὴν κηδείαν τοῦ Γεροστάθου δὲν ἐσυνόδευσαν οὔτε τύμπανα καὶ μουσικαί, οὔτε ἀρχιερεῖς καὶ ἱερέων στίφη, οὔτε στρατιῶται καὶ νεκρικοὶ πυροβολισμοί.

Γενικὴ ὅμως κατήφεια, βαθυτάτη θλῖψις, στεναγμοὶ καὶ δάκρυα ἐσυνόδευσαν τὸν νεκρὸν εἰς τὸ τελευταῖον κατοικητήριόν του.

Μαθηταί, χῆραι, γέροντες, πτωχοί, ὀρφανὰ καὶ πάντες ἐν γένει οἱ κάτοικοι τῆς κωμοπόλεως θρηνοῦντες παρηκολούθουν τὸ λείψανον τοῦ εὐεργέτου των.

Καὶ οἱ μὲν θλιβεροὶ παλμοὶ τῶν καρδιῶν μὰς ἦσαν οἱ νεκρώσιμοι τῆς κηδείας τυμπανισμοί, ὁ δὲ θρῆνος τῶν παρακολουθούντων ἦτον ἡ κατανυκτικὴ μελῳδία, δι' ἧς τοῦ παραδείσου αἱ πύλαι ἠνοίγοντο εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Γεροστάθου.

Τοιαύτας κηδείας μόνον οἱ ἐνάρετοι, οἱ φιλάνθρωποι καὶ οἱ φιλοπάτριδες ἀπολαμβάνουν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐνῷ αἱ ψυχαί των ἀγαλλόμεναι ἀναβαίνουν εἰς τοὺς οὐρανούς.

Εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ὑψίστου ὁ διδάσκαλος τῶν Ἑλληνικῶν ἐξεφώνησε λόγον ἐπιτάφιον γλαφυρὸν καὶ διδακτικώτατον· εἶχε δὲ καὶ τὸ μέγα, ἀλλὰ σπάνιον προτέρημα τῆς συντομίας, ὥςε ὅτε ὁ ῥήτωρ ἔπαυσεν, οἱ ἀκροαταί, ἀντὶ νὰ εὐχαριστηθῶσιν, ἐλυπήθησαν παύσαντες ἀκροαζόμενοι ἔργα ὡραῖα κομψῶς ἐξιστορούμενα.

Τὸ ῥητόν, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ διδάσκαλος ἐπροοιμίασεν, ἦτο τὸ τοῦ Εὐαγγελίου· « *ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.* »

Διατηρήσας δὲ ἀντίγραφον τοῦ ἐπιτυμβίου, τοῦ χαραχθέντος ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ γέροντος, εὐχαρίστως καταχωρίζω τοῦτο ἐνταῦθα· εἶχε δὲ οὕτως·

ΕΝΤΑΥΘΑ ΚΕΙΤΑΙ
Ο
ΓΕΡΟΣΤΑΘΗΣ,
ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΕΝΑΡΕΤΟΣ
ΚΑΙ
ΕΛΛΗΝ ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΣ,
ΟΣ
ΚΥΡΙΟΝ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΕΞ ΟΛΗΣ ΨΥΧΗΣ,
ΚΑΙ
ΤΟΝ ΠΛΗΣΙΟΝ ΩΣ ΕΑΥΤΟΝ
ΑΓΑΠΗΣΑΣ,
ΑΥΤΟΣΤΕ ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΗΝ
ΚΑΙ
ΤΟΥΣ ΑΚΟΥΟΝΤΑΣ ΕΠΙ ΚΑΛΟΚΑΓΑΘΙΑΝ
ΗΓΕΝ.

Οἱ συντάξαντες τὸ ἐπιτύμβιον τοῦτο συνήνωσαν ἐντὸς αὐτοῦ τὰ δύο μεγάλα παραγγέλματα τοῦ Εὐαγγελίου μετὰ τῶν περὶ Σωκράτους λόγων τοῦ Ξενοφῶντος. Φαίνεται δὲ ὅτι ἠθέλησαν οὕτω ν' ἀποδείξωσιν ὅτι εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Γεροστάθου συνηνοῦτο ὁ Χριστιανισμὸς μετὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὡς συνήνωνεν αὐτοὺς τὸ ἐπὶ τοῦ τάφου του μάρμαρον.

Μετὰ πολυχρόνιον ἀποδημίαν περιηγηθεὶς ἐσχάτως τὴν ἀναξιοπαθοῦσαν Ἤπειρον, μετέβην καὶ εἰς τὴν κωμόπολιν τοῦ Γεροστάθου, ὅπου τόσαι γλυκεῖαι ἀναμνήσεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας θερμῶς μ' ἐπροσκάλουν.

Ἀλλὰ τὴν μὲν κωμόπολιν εὗρον σχεδὸν ἔρημον. Ζητήσας δὲ μὲ πάλλουσαν καρδίαν τὸ σχολεῖον καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ γέροντος, δὲν εὗρον εἰμὴ ἐρείπια.

Περίλυπος μετέβην τότε ἀπὸ τὸ κοιμητήριον αὐτὸ τῶν ζώντων εἰς τὸ κοιμητήριον τῶν ἀποθανόντων, ὅπως ἀσπασθῶ τὸν τάφον τοῦ εὐεργέτου μου, καὶ ἐπ' αὐτοῦ κλαύσω τὴν ἐρήμωσιν τῆς πατρίδος. Ἀλλ' οὐδὲ ἴχνος τοῦ τάφου του ὑπῆρχε πλέον!

Δυστυχεστάτη πατρίς! ἀνέκραξα τότε στενάζων βαθέως, δὲν θέλει λοιπὸν παρέλθει ἡ ὀργὴ τοῦ Κυρίου ἀπὸ σοῦ;

Ἀλλ' ὄχι! χριστιανισμὸς καὶ ἀπελπισία εἶναι ἀντίφασις, εἶναι ἁμάρτημα. Ἂς ἐξακολουθῶμεν λοιπὸν ἐλπίζοντες πάντοτε· διὰ τῆς παιδείας δέ, τῆς φιλοπονίας καὶ ἀρετῆς ἂς ἐνισχύωμεν, ἂς ἀναπτύσσωμεν, ἂς πολλαπλασιάζωμεν τὰς δυνάμεις ἡμῶν, καὶ αἱ γλυκεῖαι ἐλπίδες τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς βεβαίως θέλουν πραγματοποιηθῆ.

Τὸ τρόπαιον τοῦ Μιλτιάδου δὲν ἄφινε νὰ κοιμηθῇ τὸν νέον Θεμιστοκλέα· τοιουτοτρόπως καὶ ἡ προγονικὴ εὔκλεια ἂς μὴ ἀφίνῃ τοὺς νέους ἡμᾶς Ἕλληνας νὰ κοιμώμεθα ἥσυχον ὕπνον· ἀλλ' ἀδιαλείπτως ἂς ἀγωνιζώμεθα ὅπως ἀξιωθῶμεν ν' ἀποτινάξωμεν τὴν ἐθνικὴν κακοδαιμονίαν, ἐπαναφέροντες ἅπασαν τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν εἰς τὴν χορείαν τῶν ἐλευθέρων καὶ εὐδαιμόνων ἐθνῶν!